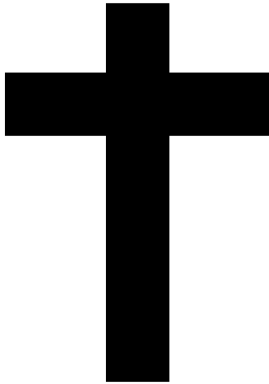

NGÖNËN PEPEWER

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNËN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Matiu	1
Maak	72
Luk	112
Son	184
Ngön Yaaö Om-	
narö	237
Rom	309
1 Korin	342
2 Korin	374
Kalesia	396
Epesas	408
Pilipai	418
Kolosi	426
1 Tesalonaika	433
2 Tesalonaika	440
1 Timoti	444
2 Timoti	453
Taitas	459
Pailimon	463
Ipru	465
Sems	489
1 Pita	498
2 PITA	507
1 Son	512
2 Son	520
3 Son	522
Yut	524
Enëma Ngönte	527

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē ēnēmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaō epēt retēng ēa. Matiu, yapin nent Liwai, pöp Yesuu ru 12 pörōakaanēp. Pi tektek ngön yaaurōa ngaan retēng ēa pöt Yesuu naē kē orōön pi Anutuu wa ngaōök nimēēpna pöt ngēs rēere Yesuu ngön kēsang ök ēa pöt retēng ēa. Ngön pöt, Yuta omnarō Yesuun Anutuu Yaō Mēēaup pöt ēwat sēpēnēak retēng ēa.

Pöt epēl wia.

Yesuu ēere körōörōere pim wilauta ngönte 1:1-2:23

Son i yamēaupē ya mēnaut 3:1-12

Yesu i momēēn morök elmēaut 3:13-4:11

Yesuu Kalili yangerak ya mēnaut 4:12-18:35

Kalili yangerakaan Yerusalemē saut 19:1-20:34

Yerusalem kak Yesuu naē orōaut 21:1-27:66

Yesuu wal ēak ēö pet elmēaut 28:1-20

Yesu Kristo pim ēere körōörōa ngönte (Luk 3:23-38)

¹ Yesu Kristo pim ēere körōörōa kurment epēl. Yesu pi Tewit pim kurmentēakaanēp. Ēn Tewit pi Apram pim kurmentēakaanēp.

² Apram pi Aisakē pepap.

Ēn Aisak pi Yakopē pepap.

Ēn Yakop pi Yutaare pim nan-gre nanörōa pepap.

³ Ēn Yuta pi Peresre Siraē pepap, ēn piarpim ēlēp Tema.

Ēn Peres pi Esronē pepap.

Ēn Esron pi Ramē pepap.

⁴ Ēn Ram pi Aminatapē pepap.

Ēn Aminatap pi Nasonē pepap.

Ēn Nason pi Salmonē pepap.

⁵ Ēn Salmon pi Poasē pepap, ēn pim ēlēp Reap.

Ēn Poas pi Opetē pepap, ēn pim ēlēp Rut.

Ēn Opet pi Sesi pim pepap.

⁶ Ēn Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.

Ēn Tewit pi Solomonē pepap, pim ēlēp pöt Yuraiaē öng kapirēp.

⁷ Ēn Solomon pi Riapoamē pepap.

Ēn Riapoam pi Apaisaē pepap.

Ēn Apaisa pi Esaē pepap.

⁸ Ēn Esa pi Seosapatē pepap.

Ēn Seosapat pi Soramē pepap.

Ēn Soram pi Asaiaē pepap.

⁹ Ēn Asaia pi Sotamē pepap.

Ēn Sotam pi Easē pepap.

Ēn Eas pi Esekaiaē pepap.

¹⁰ Ēn Esekaia pi Manasaē pepap.

Ēn Manasa pi Emosē pepap.

Ēn Emos pi Sosaiaē pepap.

¹¹ Ēn Sosaia pi Sekonaiaare pim nangarōa pepap.

Akun pötak Pabilon nga omnarōak Yuta omnarōa naēaan narō

wii tëak wak sè Papi-
lon yangerak moul-
mëen pitëm inëen eim
wakaima.

12 Yuta omën narö Papilon
yangerak wakaima
akun pötak Sekon-
aia Sialtielë pepap
wakaima.

Ën Sialtiel pi Serapapelë
pepap.

13 Ën Serapapel pi Apaiatë
pepap.

Ën Apaiat pi Elaiakimë
pepap.

Ën Elaiakim pi Esoë pepap.

14 Ën Eso pi Setokë pepap.

Ën Setok pi Ekimë pepap.

Ën Ekim pi Elaiatë pepap.

15 Ën Elaiat pi Eliesaë pepap.

Ën Eliesa pi Matanë pepap.

Ën Matan pi Yakopë pepap.

16 Ën Yakop pi Yosepë pepap.

Ën Yosep pi Mariaë ompöp.

Ënak Mariaak Yesu, pim yap-
inte Kristo pël yema
pöp wila.

17 Apramökaan yewaisem
wais Tewitëk elën, omën
kur pöment 14 yaë. Ën
Tewitëkaan yewaisem wais
Papilon omnaröa pit wii tëak
wak sè Papilon yangerak
moulmëa akun pötak ela
pöröeta 14 tapël yaë. Ën pitëm
Papilon yangerak wii kaatak
saö pörekaan yewaisem wais
Yesuu wilaurek oröa pöröeta
14 tapël yaë.

*Yesu Kristoë wilauta
ngönte*

(Luk 2:1-7)

18 Yesu Kristo pim wilauta
ngönte epët. Öng Maria

Yesu pim ël pöp omp Yosep
pöp koirëpënëak yaö elmëen
wëa. Pël äautak piarip yal
naën om namp nerek wëen,
Maria pi Ngëëngk Pulöök
elmëen önga namp tekeri
sa. 19 Pël ëen pim omp
yaö elmëaup Yosep pi omën
wotpilëp yak Maria omnaröa
ëöetak ëö sëpanëak ëlëep
wes momëëpënëak kön wia.
20 Yosep pi pël kön wieim ka
uraan Aköpë ensel nampök
wangartak oröak piin epël ök
mëëa. “Yosep, Tewitë körööp,
ni Maria pim öngaap wë
piptaan kas ëëngan. Pim önga
tekeri sak wë pipop, Ngëëngk
Pulöök kaamök elmëënak
wë. 21 Pël ëen pi yokotup
wilën pöt pim yapinte Yesu
pël mam. Pi tapöpök pim
omnaröa ketre saunat ent ë
nuulëak utpetetakaan kama
niöpnaap.”

22 Omën nant peene e orö
yes epot, Aköp pimtë tektek
ngön yaaö omën naröen ök
maan pitëm tekeri wesak
ök niaaö aprö ima pötök kë
yaarö. 23 “Kat wieë. Koont
öng tek nampök ru yak sak
yokot namp wilëpnaan yaë.
Pël ëen pitök yokot pöpë yap-
inte Emanuel pël mapnaap.”
Yapin pöta songönte epët.
“Anutu tiarring wë.” 24 Pël
maan Yosep pi wal ëak Aköpë
enselëpë ök mëëa pöl ëak
Maria koirä. 25 Pël äautak
Maria yokot pöp nawilën
wëen Yosep piiring ka naurön
ëa. Pël ëen yokotup wilën pim
yapinte Yesu pël mëëa.

2

*Kètépè yengampiaulaan
ëwat omèn narö Yesuun
itaampënëak waisa*

1 Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mariaak pörek Petelem kak Yesu wila. Pël ëen ënëmak kètépè yengampiaulaan ëwat omèn narö Yerusalem kak sè oröak epël pëel mëëa.

2 “Runga ngolöp oröaup, Yuta omnaröa omp ak sèpna pöp e tarëk wë? Ten pim tangewes kètépè yengampiaulaan oröak wëen itenak yaya manëak yewais,” pël mëëa.

3 Pël maan omp ak Erot pöpre ën Yerusalem kakë omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia. 4 Pël ëak omèn omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöököröere ën Mosesë ngön kosangotë ngarangk pouröen ngön maan sè pim naë rongan ëen ngön pötaan yak pitën, “Kristo pi kak tarëk orööpnaap?” pël mëak pëlpël mëëa. 5 Pël maanak pit epël mëëa. “Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omèn nampök epël retëng äaut.

6 ‘O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö,
arim kak Yutia yangerak ka
wia pötë iri naëpan.

Pöt arim naëaan omèn kësang
nampök oröak

Israel nem omnaröa
ngarangk sèpnaat.’”

7 Pël maanak omp ak Erot pi ëlëp kètépè yengampiaulaan ëwat omèn pöröen ngön maan pim naë sëen pitën, “Tangewes akun

taltak oröak wëen itena?” pöten pëel kat wia. 8 Pël ëen pit ök maan pi pitën epël ök mëak Petelem kakë wes momëa. “Ar sè kosang ngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël ëen neenta sè itenak piin yaya memaan,” pël mëëa. 9 Pël maan pit kat wiak sèp wesak kan yesem itaangkën tang peen ngaantak pitëm kètépè yengampiaulaan oröak wëen itena pöwes pitëm wet rëak sè ruupë ka wieëaö pöta ngaarëk leng ëak wëa. 10 Ënak pit tang pöwesën itenak ya kë panë sa. 11 Pël ëak ka pöta kakaati sè itaangkën ruupre ën pim ëlëp Maria wëa. Pël ëen pit sè rar rë mowesirak yaya mëak pitëm ul keus köröökaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lölöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaut yowe mena. 12 Pël ëak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotë ngësël sèpanëak nga mëak pepanöm maan pit sèp wesak pim naë nasën, kan munt naök kaalak pitëm kakël kan sa.

*Yesure ëlre pepaar Isëp
yangerakë kas sa*

13 Pit kan sëen Yosep ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Ni wal ëak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakël sè. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörek sè wë kat wiaan ënëmak nemtok kaalak waisën pël niaanak

waisënëen.”¹⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerakël röök taptakëer kan sa.¹⁵ Pël ëak pit Isëp yangerak sê wëen omën omp ak Erot pöp ënëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpë ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kë rëa. Ngön pöt epët. “Ne nem ruup Isëp yangerak wëen yas maan waisa.”

Erotök maan runga narö kësang panë mën wel wia

¹⁶ Omp ak Erot këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pörö pi morök elmëa pöten kön wiak ya sangën kaö pan ëa. Pël ëak pim omën naröen maan pit sê Petelem kakre ka kot naë wieëa pötë yokot kot narö krismaki nentepar il newasën pörö pourö mën won wesa. Pöt ëwat omnaröa tangewesi oröön itenak ök mëëa akun pöten kön weswes ëak ök maan sê mën won wesa.¹⁷ Akun pötak tektek ngön yaaö omën Seremaia pöpë ngön ëa pöt kë oröa.¹⁸ Pöt epët.

“Rama kakaan ingre këlël kaö panë yaan kat wia.

Öng Resel pim ë körööröak pitëm rungaaröaan yaköm ëen ing aima.

Pël yaëen omnaröak yok pangk pit wiap nemowasën ëa.

Pöt pitëm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yanger sëp wesak kaalak sa

¹⁹ Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë ensel

namp kaalak Yosepë naë oröak wangartak epël ök mëëa.²⁰ “Omën rungaap mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök piar ëlëp mësak Israel yangrakël sê.”²¹ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Israel yangerakël sa.²² Pël ëak pi kat wiin Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yutia yangera omp ak sak wëa. Pël ëen pi we pöökël sê öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk piin wangartak pepanöm maan pi pörök sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangerakël mësak sa.²³ Pël ëak pit sê ka naöökë yapinte Nasaret pël ya pöök wakaima. Pöt Anutuu tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëen ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Omnaröak piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuu ngönte ök aima

(Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

¹ Akun pötak Son omnarö i yamëa pöp oröak Yutia yang omën wonrek Anutuu ngönte ngës rëak epël ök maima.² “Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes. Pötaanök ar lup kaip tiak utpetat sëp wesak kasëng meneë.”³ Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpök ngön epël ëa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë.

Ngēsak ompyaō panē we-seē.”

4 Son pöp pim ulpēen kosangēp pol kamel epötök ket äak mēak wēa. Pēl äak pol koröpöök yepat ket äaō naō ureēa. Ēn pim kaōmp pöt ngēntre mop pēen neima.

5 Yerusalem kakaanre Yutia yang poutēaanre Yotan i pouuk ka wieēa pötēaan omnarō pim naē sē rongan äa. 6 Pēl äak pitēm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momēa.

7 Son pi itaangkēn Parisiire Satusi ngönēn omēn narō kēsang puuk i momēepēnēak yesēn itenak pitēn epēl ök mēēa. “Kamalörōa morök yaalni pöl ar yaaurō. Ar kön wiin nem naē waisēn i nimēēma pöt Anutuuk nga elniipēnēak äa pöt naalni-ipan. 8 Ar lup kaip tiak wēwē pötakēl önē pötakēer omnarōak arēn itaangkēn lup kaip tian pēl ēēpnaat. 9 Arimtē könöök epēl angan. ‘Ten Apramē köröörō,’ pēl angan. Ar kön wi kosang newasēn wē, ‘Ten Apramē köröörō,’ pēl anē pöt pangk naēn. Ne niamaan kat wieē. Anutu pi apēnēak pöt yok pangk aan kēl epotök Apramē körö koröp orööpnaat. 10 Anutu pim iner kēra songöntak wia. Pöwer kēra nement ulöp ompyaō nautön ēēpna pöt ku tiak es marēn kotöpnaat.

11 “Omēn nem ēnēm waisēpna pöp pim weēre kosangtak nemēt il wasēpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korōtepar yok pangk wak nasēngan. Ne ar lup kaip tiak

arim utpetat sēp wasēnēetaan i yaaptaring yanimē. Ēn puuk pöt ar Ngēēngk Pulöök i ket äak nimēēn esuwesi ök arim utpetat kotak won sēpnaat. 12 Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan äak kaōmp ompyaut wa pim kaōmp kaatak wiipnaat. Pēl äak unönre söksök pöt wa top äak es kosangwesi moolaan kot sēpnaat.”

*Sonök Yesu i momēa
(Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

13 Akun pötak Yesu pi Kalili yanger sēp wesak Sonök i momēēpna yak Yotan i pouukē sa. 14 Pēl ēēn Son pi ke mourak piin epēl ök mēēa. “Ni oröp morēēn nook i nimēēmēak yenēaan? Ne omēn pasip, ēn nuukēer omēn kaōap. Pötaan nuukēer yok pangk ne i nemēēmēēp. Pēl äautak ni nook i nimēēmēak waisan.” 15 Pēl maan Yesuuk kangiir epēl ök mēēa. “Ni peene kat newiak pēl ēēm. Tepēr wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarēk öpēa pöt pangk ēēpnaat.” Pēl maan Son kuure mak mēak i momēa.

16 Sonök Yesu i momēēn pi akun tapētakēer imeriaan orōak itaangkēn kutömwer kēm nga ēēn Ngēēngk Pulö int ekēpē ök sak pim rangk irē ngentia. 17 Pēl yaēēn kutömweriaan ngön nent epēl irēa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kē sak kent pan yaalmē.”

4

*Setenök Yesu morök elmēa
(Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

1 Setenök Yesu morök elmëëpna yak Pulöök Yesu mësak sê yang pultak omën won panëerek moulmëa. 2 Pël ëën Yesu pi kaömp nanën wë këtire röök akun 40 pël ëak sa. Pël ëën ënëmak pi këënëën elmëa. 3 Pël ëën Seten pi oröak morök elmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëën në.” 4 Pël maan Yesuuk kangiiir kaip tiak epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëënök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön äaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëer wëwë om wakaim öpnaap.’” 5 Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mës wak sê Yerusalem ka kësang ngëëngköökë ngönën tup kaöeta möröök moulmëak 6 epël ök mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim en-selöröen maan ni ngarangk elniipnaat. Pël ëak këlötök nim ingesi niwalpanëën pitök morötök akaak elniipnaat.’” 7 Pël maan Yesu pi kaalak kangiiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” 8 Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak sê rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak 9 piin epël mëëa. “Ni nemëën rar rë nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö

epot pout nimpaat” mëëa. 10 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Seten, ni mop wiak kama sê. Pöt ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëën elmëëm.’” 11 Pël maan Seten pi yok Yesu pörek sêp wesak kan sëën ensel narö sê pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës réak mëna

(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Yesu pi kat wiin Son pi omën naröak wak wii kaatak moulmëën wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa. 13 Pi Nasaret kak sêp wesak Kapaneam kak sê wakaima. Ka pö i kaöökë öök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekarak wieëau. 14 Pël ëën Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök ëa pöt kë oröa. Pöt epët.

15 “Sepulanre Naptalai yang pöraarë, i kaöökë naë, i Yotanë nal komuntakël,

Kalili yang ngönën wonöröa wëaurek,

16 omën narö pörek koutak wëa pörö

pit yok ëwa kësangöön itena.

Ën omën pörek koutak wë wel wiak kö sêpënëak yaaö pöröa naë

ëwaö yok oröa.”

17 Akun pötak Yesu pi ngës réak ngönën epël ök maö ima. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanön yes. Pötaanök ar lup kaip tieë.”

*Yesuuk omp 4 äak ngön
maan pim ënëm sa*

(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, namp Saimon pim yapin nent Pita, ën pim nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Pöt piarip i kaö animaurö korak wes mäak mon wa pël eim wëa. ¹⁹ Pël yeem wëen Yesu pi piaripön ngön mäak epël mëëa. “Arip nem ënëm waiseë. Pël ëen nook aripön arpim i kaö animaurö yewan pi tapël onnaröeta önëen niulëëmaan.” ²⁰ Pël maan piarip teëntom panë piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. ²¹ Pël ëen pi kaalak yesem itaangkën omp nanangën munt naar, piarpim pepapring i kaö wang naöökë rangk wë iiröt ompyaö yewasën itena. Piarpim yapintepar, namp Sems, namp Son, ën piarpim pepap Sepeti. Pël ëen pi piaripön pim ënëm sëpënëak mëëa. ²² Pël maan piarip teëntom panë piarpim pepapre wangaö sëp wesak Yesuu ënëm sa.

*Yesuuk ngönën ök mäak
omën kësang pan këëkë
mowesa*

(Luk 6:17-19)

²³ Yesu pi Kalili yangerak ka wieëa pötë së onnaröen ngönën tupötë kakaati Anutu ngönte rë moulak pim wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök mäak omën yauman ke nentere nent yaaö pöröere omën koröp lup nantë utpet ëa pörö

pourö këëkë moweseima. ²⁴ Pël ëen Yesu pim pël yaaö pöta ngönte aö yesem Siria yangerak oröön yang pör pangk ëa. Pël ëen omën pörëk wëaurö pöten kat wiak pitëm yauman omën pourö pim ngësë mësak sa. Yauman omën pörö, narö yauman ke nentere nent waurö, ën narö këlangön ke nentere nent kat yawiaurö. Ën këlangön kat yawia pörö, narö urmerarö pitëm lupötë wëaurö, narö om pas kawi ngentiak reireë ureim wëaurö, ën narö kosat kël waurö. Omën yauman piporö pourö pit pim naë mësak sëen këëkë moweseima. ²⁵ Pël yaëen Kalili yangerakaanre Tekapolis yangerak ka 10 pötëaanre Yerusalem kakaanre Yutia yangerakaanre i Yotanë nal komuntakëlaan omën kësang pan pim ënëm ëa.

5

*Yesu pi rosiraöök isak
ngönën ök mëëa*

¹ Yesu pi omën kësang panë pim ënëm sa pöröen itenak rosir naöök së wel aisëak wëa. Pël ëen ruurö pim naë sa. ² Pël ëen pi ngës rëak ya rë moulak pitën epël ök mëëa.

*Onnaröa ërëpërëp ëëpnaata
songönte*

(Luk 6:20-23)

³ “Omën pitëmtë lupötön kön wiin ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa ngaöök yemomë. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁴ “Omën ingre ya ilak aim wë piporö Anutuuk wiap

mowasëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

5 “Omën ya wiapring wë piporö yang ngolöpra omnantëen yaö sëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

6 “Omën wëwë wotpilte öpnaaten kent ëën weë yengenti piporö Anutuuk wëwë wotpil pöt mangkën öpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

7 “Omën karuröaan yaköm yaalmëa piporö Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

8 “Omën lup kölam wë piporö Anutuun itaampnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

9 “Omën mayaap wiaapnaataan weë yengenti piporöen Anutuuk pim ruurö pël mapnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

10 “Omën pitëm wëwë wotpil yaaö pötaan omën munt naröak utpet mowasën këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa ngaöök momëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

11 “Ën naröak itaangkën ar nem ënëm yeëan ëën pöt ökre was niaöre utpet elniire ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niaö pël yaëën pöt ërëpërëp ëëneët. ¹² Pöt naröak tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima pöröaan utpet ke pil elmëeimauro. Pötaanök pitök peene ar pil yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpërëp ëën.”

Anutuu omnarö tomunatre ëwaöökë ökörö
(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “Tomunat polötë olaan söp naën yaë pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak kaamök yaalmëaurö. Pël yaauroak tomun pötë misëngö som sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. Tomun som ke piltak omnant pangk misëng newaspan. Pötaanök wa moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat. Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun misëng won pöta ök sënëet.

14 “Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö kaamök elmëën kamtaöök yes pöl ar yangerakë omnarö Anutuu ënëm sëpënëak kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö ëlëëp wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö maimerekaan pangk itaampnaat. ¹⁵ Ën omnarö esuwes mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa ëaan omën kakaati wëaurö omnantön pangk itaampnaat. ¹⁶ Arim omnant yaaut esuwesi ök ëëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak apnaan omën ompyaut ëëë.”

Anutuu ngön kosangta ngönte

17 “Arök ne Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa moolamëak waisan pël wasnganok. Ne pipot wa

moolamëak newaisënëp. Ngön pi tapöt kē orööpënëak waisaup. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Kutömre yang epweriar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang lup kot nent ap nasëpan, pout kē rapnaat. ¹⁹ Omën Mosesë ngön kosang lup kot panë nent wa moolëak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö pit omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö sak öpnaarö. ²⁰ Ne niamaan kat wieë. Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël yaaö pöt il newasën ëëpna pöt ar Anutuu naë rë olëak wëen wa ngaöök nanimëëpan.”

*Ya sangën yaauta ngönte
(Luk 12:57-59)*

²¹ “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni nim karip mëngkanok. Ën ni namp pël ëëmë pöp ngön yaatak oröömëëp,’ pël yaan kat wi yeë. ²² Ën nook pöt ök niamaan kat wieë. Omën namp pim karipön ya sangën ëëpna pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp pim karipön utpet wesak mapna pöp pi ngarangk wotöököröa naë oröak ngön ya mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökaö,’ kip mapna pöp pi

es parëaöökë yaö sëpnaap. ²³ Pötaanök ni omën nant Anutuun kiri wiimëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin nim karipëen utpet elmëen pi niiring ngön wieëaupök ëanëen pöt ²⁴ sëp mowasum. Pël ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël ëak nim karipring arpim ngön wieëa pöt wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe wiim.

²⁵ “Ën omën nampök ni ngön yaatak nuulëëpënëak yaan pöt ngön yaaurek nasën wieëaar ngön pöt teëntom ë pet irak ngöntre kar ëëë. Pöt puuk ni omën ngön ë pet yairaupë moresi nuulëen polisöröa moresi wes nimëen wii kaatak nuulnëëpanëen. ²⁶ Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörök wë teënt naarööngan. Nim karipë kangut pet pan ir olëakök oröömëëp.”

Öngre omp wëwëet utpet yawesauta ngönte

²⁷ “Ngön kosang nent yaan ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok.’ ²⁸ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omp namp öng nampön itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng ngësëp sëp yewas. Pël ëak öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun yokoir. ²⁹ Ën omën nent nim it yaapkëök itaampë pötak wak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ti moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët

pöt won wasumë pötakëer ompyaö. ³⁰ Ën nim mor yaapkëewesök kentöökë ënëm ëak utpet nent ëëmë pöt nim mor pöwes kama il moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëer ompyaö.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ “Ngön kosang munt nenteta epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp pim öngöp wes mëepëneäk pöt öngre omp yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’ ³² Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omën namp pim öng omp nga naën yaaupök wes mëepna pöt pim pël elmëepna pötaan öngöp omp munt namp yokoirem öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëa pöp koirëpna pöt piita öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëak ngaarëkël wesak angan

³³ “Ën ngön kosang munt nent ëaröen ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni omën nent ëëmëak Aköpë ëöetak kaar kosang wesak anganok. Omën nent pël ëëmëak pim ëöetak kosang wesak pöt ngaarëk wëen këet orööp.’ ³⁴ Ën

nook pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent kosang wasëneäk ngaarëkël wesak yaap pël anganok, won pan. Ar kutömweriil wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutu pim wëauwer pötaanök. ³⁵ Ën e yangerakëlta mëak kosang wasnganok. Yang epëreta Anutu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëak kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöapë ka kësangö pötaanök. ³⁶ Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang wasnganok. Nuuk yok pangk kepön ëp naön maan koöre kölam naëpan pötaanök. ³⁷ Ar omën nent ëënëak pöt om, ‘Mak, ne pël ëëmaap,’ pöt pëen an. Ma omën nent naën ëënëak pöt om, ‘Won, pël naëngan,’ pöt pëen an. Arim omën nantëël mëak kosang wasëneäk ngön munt nant anë pöt Setene naëaan orööpnaat.”

Omën nampök utpet yaal-niin pöt kangiir elmëëngan
(Luk 6:29-30)

³⁸ “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omën nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kangiir pim naö utpet mowasumëep. Ën omën nampök nim kë naö nitiin pöt kangiir pim naö motiimëep.’ ³⁹ Ën nook pöt, epël niamaan kat wieë. Omën nampök ni utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganok. Ën omën nampök nim kerëm

yaapkeetak nimöön pöt katneeteta nimööpnaan mowasum. ⁴⁰ Ën omën nampök nim ulpeën iriip öpenëak ngön yaatak nuulëak ngön nent nimëen wesak niaan pöt ulpeën rangkeëpta përe mamp. ⁴¹ Ën omën kaö nampök kan mëntöök omën nant wak sumëak kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöököl wak sum. ⁴² Ën omën nampök ni omën nant pi mampëak kimang yeniaan pöt mamp. Ën nampök nim naëaan omën nant yaam öpenëak yaan pöt keimön ëenganëp mamp.”

Kööre tokörö lup sant elmëëpa

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Nim karipön lup sant elmëem. Pël ëak nim kööre toköpön kaaö elmëem.’ ⁴⁴ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Ën utpet yaalniaurö Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang man. ⁴⁵ Ar omën ke pilöt ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëet. Pöt puuk pim këtëpön maan omën utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Ën pi tapöpök pim kopiirenta maan omën wotpilre korar pouröa naë yepel. ⁴⁶ Arën lup sant yaalniaurö kangiir elmëënë pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup sant tapël elmë yaë.

⁴⁷ Ën arimtë karuröenökëer sant mowasënë pöten kön wiin arök omën muntarö il wesak ompyaö ëen sa ma? Won. Omën ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë. ⁴⁸ Pötaanök arim Pep kutömweri wëa pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim kööre toköröen ompyaö moweseim ön.”

6

Omën il ngentingenti yaaö pörö kaamök yaalmëauta ngönte

¹ “Ar arimtën ngarangk këkë ëen. Arim ngönën yaat omnaröa ëöetak pit itenak arën kön wiin ompyaö ëëpna pöl wesak mëngkanok. Pël ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup kön wiin ompyaö naën ëen ompyaö kangut naningkën ëëpnaat.

² “Ni omën il ngentingenti yaurö omnant kaamök elmëëmëak pöt kaar yauröa ök elmëënganok ëlëëp mamp. Kaar omën pörö pit omën muntarök itenak pitëmëen wak isak apëna yak omën il ngentingenti yaurö kaamök ëak omnant ngönën tupötëere kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ³ Ni pöt omën il ngentingenti yaurö kaamök elmëëmëak pöt omnant ëlëëp

panë wesak mamp. Nim mor yaapkëewesök omnant yemangkën katnëewesi ewat nasën ëëpna pöta ök karuröak nim mampëëtön ewat nasën ëëp. ⁴ Ni omnant ëlëëp mampë pöt nim Pep omën ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte

(Luk 11:2-4)

⁵ “Ar Anutuun ök manëak pöt kaar omnaröa yaaul ëënganok. Pit omnaröak itenak pitëmëen wak isak apëna yak ngönën tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök, taueë Anutuun ök mapnaaten kent yaaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit ënëmak Anutuuk kaalak kang munt nant nemangkën ëëpnaarö.

⁶ Ar Anutuun ök manëak pöt arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim Pep ëlëëp wë pöpön ök man. Pël ëënë pötak arim Pep ëlëëp yamëëautön ityeengkaupök kangut nimpnaat.

⁷ “Arim Anutuun ök yamëëautë ngönën wonöröa ök ëak ngön paspas nentere nent kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt, pitëmtok kön wiin ngön wali yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaaurö. ⁸ Ar pitëm ök ëënganok. Pep piin kimang nemaan wëen arim ap yewesautön ewat yaaup. ⁹ Pötaanök ar Anutuun epël ök man.

‘Tenim Pep kutömweri wëaup, nim yapinte ngëëngk wiaap.

¹⁰ Ni wais wa ngaöök nimë.

Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk yeö pöl e yangerak wëaurö teenta tapël ëënëak kent yaë.

¹¹ Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.

¹² Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenökta omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

¹³ Moröktak nuulëënganëp, pim naëaan ent ë nuulë.’

¹⁴ “Yaap, ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë moolanë pöt arim Pep kutömweri wë pöpökta arim utpet yaautë kangut kërë nuulapnaat.

¹⁵ Ën ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë nemoolaan ëënë pöt arim Pepap puukta arim utpet yaautë kangut kërë nanuulaan ëëpnaat.”

Kaömp ngës olëak wëauta ngönte

¹⁶ “Ar Anutuun yak kaömp ngës olëak pöt omën ngön kaar yaauröa ök koöre sap ëak önganok. Pit kaömp ngës olëak wë pël yaëen omnaröak pitën itenak wak isak apëna yak koöre sap ëak wëaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö.

17 Ar kaömp ngës olanëak pöt arim wëaul uwari mëak arim këere wot kanöt iirën.
 18 Arim kaömp ngës olëak önë pöt, omnaröak itenak ëwat nasëpan, arim Pep ëlëëptak wë pöpökëer itaampnaan pël ëën. Pël ëënë pötak arim Pep ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Omën ompyaut wieëauta ngönte
 (Luk 12:33-34)

19 “Ar yangerakë omnant iwal ka ëere kumkum ë, omnaröak ka pör menak këkain wë pël yaaut kësang wiak önganok. 20 Anutuuk arimëën omën ompyaut kutömweri ningkën önëën omën ompyaut ëëë. Kutömweri pötökëer iwal ka ëere kumkum ë, ën omnaröak ka pör menak këkain wë pël naën yaaut. 21 Arim omën ompyautë wia pörekël arim könötta wiaapnaat.”

Tiarim itöörar koröpöökë rampewesi ök
 (Luk 11:34-36)

22 “It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. 23 En arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapna pöt koö pöt sasa kësang panë olëaapnaat.”

Tiar Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan
 (Luk 16:13)

24 “Omën nampök yok pangk omën omp ak naarë inëën naën ëëpnaat. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won ëën pöt, kangüir nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

Kön selap yaauta ngönte
 (Luk 12:22-31)

25 “Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimtë wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen? Ma iit tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëer këët. Ën ulpëënre poë koröp pöt këët won, koröpöökëer këö. 26 Ar intöröen kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëere wa peram wi pël naën yaauröak arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. 27 Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wes ulmëëpën sa ma? Won. 28 Ën ar tol ëënak ulpëënre poë koröpötëën kön selap yeë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëënre poë

koröpötëen ya namëngkën yaë. ²⁹ Pël yaëetak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök è rangiak wakaima. Pël ëaap pim è rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ³⁰ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ³¹ Pötaanök ar kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?’ ma ‘Iit tarëkaan öpen?’ ma ‘Oröpötök kör koëpen?’ pël angan. ³² Omën ngönën wonörö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëneën iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëen kön selap ëengan. ³³ Ar pöt, wot rëak Anutuuk wa ngaöök nimëen wëwë wotpil pim önëak niia pöt önëen weë ngentieë. Pël ëenë pötak yangerakë omën pipotta koir nimpnaat. ³⁴ Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene kët eptak kön selap ëenganok Wangam kan orööpna akun pötakökëer omën pötön kön wiin. Ën kët nantë könömöt yaaröön yok pangk pötëen kön wiinëët.”

7

Omnaröa wëwëat wël yaauta ngönte
(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Anutuuk ngön è pet yairaupë yaë pöl ar elni-ipanëen omnarö kom ëak ngön è pet yairaupë yaë pöl elmëengan. ² Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiiir ke tapël wesak arimëen elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëenë pöt Anutuukta tapël kaip ti nimpnaat. ³ Ni tol ëenak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴ Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ ⁵ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök këkë iteneë nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.

⁶ “Omën utpet kentöröa ök pörö Anutuu ngön ngëengket köntak mengkanok. Pël ëenë pöt arim è rangiat ent ëak polöröa naë olanë pöta ök yaë. Ënak pol pöröak ing sam-sam yeem kaalak kaip tiak arimënt kant nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte

(Luk 11:9-13)

⁷ “Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim sëak këët koirëneët. Kanwer körangkörang maimën të niwiipnaat. ⁸ Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaarö Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. ⁹ Arim naëaan runga namp këenëen

pepapön kaömp kimang maan këlö kor mampën ma? ¹⁰ Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampën ma? Won. ¹¹ Ar omën utpetarök arim run-gaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wë pöpök il niwesak omën piin kimang manë pörö omën ompyaut kaö wesak nimpnaat.

¹² “Arim omnarök omën ompyaut elniipënëak kent kön yawi pipël arök kanggir pitën elmëen. Ngön piptak Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt kepön erën ëak wia.”

Wëwë kosangta kanër kotur
(Luk 13:24)

¹³ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sën. Kö yesaurekë kanër kaöer, ën pörökë kanö kaöaö. Pötaanök omën selap ilëak yesau. ¹⁴ Ën wëwë kosangtakël yesa kan pör kotur. Kan pöök sëpenëak pöt pomp ëak omën selap won kopët nampnampök koirak yesau.”

Tektek ngön yaaö kaar omnaröaan ngarangk këëkë ëëpa
(Luk 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ “Ar tektek ngön yaaö omën kaaröröaan ngarangk këëkë ëën. Pit arim naë wais wëen ar pitëm koröpötön pëen itenak pitën kön wiin pol sëpsëpöröa ök ëpre wiap yaaurö pël wasënëët. Pël ëënëëtak pitëm lupötë kent toköröa ök nga panë wia. Pötaanök ar utpet niwasëpnaarö. ¹⁶ Ar pitëm

omnant yaautön itenak songönten ëwat sënëët. Pöt wëleri ëer nautpan. Ën rakësäöök kasu nautpan. ¹⁷ Këra ompyaut ulöp ompyaurö yaut. Ën këra utpetat ulöp utpetarö yaut. ¹⁸ Këra ompyautök ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetatök ulöp ompyaurö nautpan. ¹⁹ Ën këraat ulöp ompyaurö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat. ²⁰ Pötaanök tektek ngön yaaö omën kaaröröa omnant yaautön itenak pitëm songönten ëwat sënëët.

²¹ “Ar epël kön wiingan. ‘Omën neen, “Nem Aköp,” pël yenëa pörö pourö Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapnaarö,’ pël wasngan. Nem Pep kutömweri wëaupë kentöökë ënëm yaaö pöröakëer pël ëëpnaarö. ²² Ënëmak akun kaöaöök omën kësang wais neen epël neapnaat. ‘Aköp, ten nim urtak wë Anutuu ngönte ök aöre omën naröa lupötëaan urmerarö waö ë momëëre omën weëre kosang it ngölöp kësang nant pet ë pël eimaut.’ ²³ Pël neaan ne pitën epël memaap. ‘Utpet omnaarö aë, ne arën köpël. Ar mop newiak kama seë.’”

Ka ök yarëauta songön nenteparë ngönte
(Luk 6:47-49)

²⁴ “Omën nem ngön epët kat wiak ngaarëk öpna pörö pit omën kön ompyaö wieëaup ka weit ök rëa pöpë ökörö. ²⁵ Pël ëën kopi kësang panë pelak i nga urak kent

késang nempel möak ka pöt tööl noolaan ëa. Pöt ka pöta wapöt yang weitak wesirak taë ë ulmëa pötaan. ²⁶ Ën omën nem ngön epët kat wiak ngaarëk naön ëëpna pörö pit omën kaökaup pim kaat i kosemeri pisöök ök rëa pöpë ökörö. ²⁷ Pël ëën kopi késang panë pelak i nga urak kent késang nempel möak ka pöt töölak sasa utpet wes olëa.”

²⁸ Yesu pi ngön epët ök më pet yairën omën pim naë wa rongan ëa pörö pourö pim ngön pötaan yaan panë sa. ²⁹ Pöt pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa pötaanök.

8

Yesuuk omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Yesu pi rosiraöökaan kaip tiak yengmaan omën rongan késang panë nempel pim ënëm sa. ² Akun pötak omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.” ³ Pël maan Yesu mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.” Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa. ⁴ Pël ëën Yesuuk piin ngön epël mëëa. “Kat wi. E yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak

omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”

Yesuuk nga omnaröa wotöök nampë inëën ruup ompyaö mowesa

(Luk 7:1-10)

⁵ Ënëmak Yesu pi Ka-paneam kakë sa. Pël ëën Rom nga omnaröa wotöök namp së piin ngön kosang wesak epël mëëa. ⁶ “Aköp, nem inëën ruup pi yauman ëak pim kosat kël wak këlangön késang yaëën komun ureim kaatak wia,” pël mëëa. ⁷ Pël maan epël mëëa. “Ne së ompyaö wasumaap.” ⁸ Maan nga omnaröa wotöököpök ngön kangit epël mëëa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wë këm pëentak aan nem inëën ruup ompyaö sëp. ⁹ Pöt ne omën isauröa ikanöök inëën yaaupök nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nem inëën ruupön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnant. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëën ruup yok pangk ompyaö sëpnaap.” ¹⁰ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë. ¹¹ Kat wieë. Omën késang panë yang we naöökaan naöök,

këtöpë yengampiaulaanre sê yeilëaulaan omën pörö wais Apramre Aisakre ën Yakop pitëm naë kutömweri wel aisëak kaömp nëmpnaarö. 12 Pël ëëpnaaröak Anutuuk Yuta omën narö kutömweri sê öpnaarö pël yewesa pörö koö panëetakël wa moolaan wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö." 13 Pël mëak pi kaip tiak nga omnaröa wotöököpön epël mëëa. "Ni sê. Nim omën orööpënëak kön wi kosang yewesan pöt nim naë orööpnaat." Pël yemaan akun tapëtakëer pim inëen ruup ompyaö sa.

Yesuuk Pita pim lëlamöp ompyaö mowesa
(Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)

14 Yesu pi sê Pita pim kaata kakaati ilëak itaangkën pim öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem ka ureëa. 15 Pël ëën Yesu pi pim moresi mor moön yauman koröp es nga pöt won sëen pi wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën narö kësang ompyaö mowesa
(Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)

16 Wiap kan koö olapënëak yaëen omën naröak yauman omën kësang pan pitëm lupötë urmerarö ilëak wëa pörö pim ngësë wak sa. Pël ëën pi urmeraröen nga mëak pitëm lupötëaan waö ë momëak yauman yaaurö ompyaö mowesa. 17 Pël ëa pötak tektek ngön yaaö omën Aisaia

pöpë ngön epël ëa pöt kë oröa. "Pi tiarim yauman won nuwesak këlangön pöt kama wak sa."

Omën naar Yesuu ënëm sëpënëak mëëa

(Luk 9:57-62)

18 Yesu pi itaangkën omën rongan kësang nempel pi wa taap elmëak wëen pim ruuröen i kaöökë ëngk komuntakël sëpnaan ko ëëpënëak mëëa. 19 Pël yaëen omën ngön kosangötë ngarangk nampök piin epël mëëa. "Rë yanuulaup, nim yasumëëtë ne ënëm elniimaap." 20 Pël maan Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. "Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaatak Omën Këëp nem ka uröma kaat won." 21 Pël maan omën munt pim ënëm yaaö nampök epël mëëa. "Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak sê nem pepap yang kel weerum." 22 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Mosëpnerek ni nem ënëm wais. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat."

Yesuuk kent kësangöön maan won sa
(Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)

23 Pël mëak Yesu pi wangaöök ilaan pim ruurö pitta tapël ëak piiring sa. 24 Pël ëën kent kësang nempel möön i kaö maat kësang panë möak wangaöök ilaan utpet ëak iri i kaöök ilapënëak yeëa. Pël

yaëen Yesu pi om ka kun sak wieëa. ²⁵ Pël èen Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Aköp, tiar kö sëpenëak yeëerek ni ten kaamök elni,” pël mëëa. ²⁶ Pël maan Yesu pi pitën epël mëëa. “Ar tol èënak kas yeë? Arim kön wi kosang yewesaut om kot panë wieëan epët.” Pël mëak pi kentöore i kaöön nga maan kentö leng èen kaö maatta won sa. ²⁷ Pël èen pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop ke tolëël namp apen? Puuk kentre kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

Yesuuk omën naarë lupmeriarëaan urmer narö waö ë momëa

(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Pit i kaöökë ëngk komuntak së Katara yangerak oröön omën urmeraröaring wëa naar Yesuu naë së koirra. Omën pöaar piarip wel yangaöök wakaimën omnarö piaripön itaangkën nga panë sak wëen kas ëak piarpim naë nasën ëeima. ²⁹ Pël èen piaripök merëk ë olëak Yesuun epël mëëa. “Yesu, ni Anutuu Ruup. Ni ten tol elniimëep? Akun kaöaö temanöm nasën wiaan këlangön kat niwiimëak yaën ma?” ³⁰ Akun pötak pol narö kësang kamaarek wë kaömp neim wëa. ³¹ Pël èen urmeraröak kosang wesak piin epël mëëa. “Ni ten waö ë nimëëmëak pöt pol ëngkoröa lupötë öngpök wes nimëëm.” ³² Pël maan, “Yok seë,” pël maan pit së polöröa lupötë öngpök ilëa. Pël èen

pol pörö kas pöömpö së parëaöök oröak i kaöök ilëak ëm përeäk wel wia. ³³ Pël èen omën pol ngarangk yaaö pörö kas së pitëm ka kaöaöök oröak omën urmeraröaring wakaima pöaarë naë oröa pöta ngönöt ök mëëa. ³⁴ Pël èen ka kaö pöökë omën pourö Yesuun itaampö sa. Pël ëak së koirak pitëm yanger sëp wesak kaalak kaip tiak sëpenëak ke urak mëëa.

9

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Yesu wangaöök ilëak pim ruuröaring kaalak i kaöökë ëngk komuntakël së Kapaneam kak oröa. ² Pël èen omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël èen Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak. Pötaanök ni ya kë sak öm.” ³ Pël maan omën ngön kosangötë ngarangk narö neneren epël mëëa. “Omën epop, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëët.” ⁴ Pël yemaan Yesuuk pitëm könre lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol èënak kön utpet pipot yawi? ⁵ Pöt nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön

pöta kēet tekeri nasēn ēēn ar nem ngōn pöt yaap ma kaar pēl newasngan. Ēn nem omnampōn, ‘Wal ēäk sē; ngōn pēl yemak pöt kōnōmēt. Pöt nem ngōn pöta kēet tekeri sēēn ngōn pöt yaap ma kaar pēl wasēnēēt. ⁶Pötaanök ar ne kaar omēn wonöp Omēn Kēēp e yangerak wē weēre kosang wak saunatē kangut ent ē yemoolak pōten ēwat sēnēak epēl ök yemaan iteneē.” Pēl mēak kosat kēl wa pōpōn epēl mēēa. “Ni wal ēäk korumōnte wak nim kaatakē sē.” ⁷Pēl maan pi wal ēäk pim kaatakē sa. ⁸Pēl ēēn omēn kēsang pōten itenak kas ēäk Anutuuk weēre kosang ke pilte omēn moresi mena pötaan pit Anutuun ping wesak mēēa.

Yesuuk Matiuun pim ēnēm ēēpēnēak mēēa

(Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Yesu pi pōrek sēp wesak yesem takis yewa omēn namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wēēn itenak epēl yenēa. “Ni nem ēnēm elnē.” Pēl neaan ne wal ēäk omnant sēp wesak pim ēnēm saut.

¹⁰ Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisēak kaōmp yenēn takis yewaare saun omēn munt narō kēsang wais Yesure ten pim ruurōaring wel aisēak kaōmp naut. ¹¹Pēl yaēēn Parisi ngōnēn omnarōak pōten itenak ten pim ruurōen epēl niaut. “Arim rē yanulaup pi tol ēēnak omēn

takis yewaurōere saun omnarōaring kaōmp ngawi yen?” ¹²Pēl yeniaan Yesu kat wiak kangiir epēl mēēaut. “Omēn yauman wonōrō rota ngēsē nasēn. Yaumanringōrōakēēr rotaarōa ngēsē sa yaē. ¹³Ar pöt, sē ngōn nent ngōnēntak epēl wia pöta songōnten kēēkē kōn wiin. ‘Ne ar nemēēn animaurō kiri ar elnēēnēēten kaaō. Nem kentōök ar omnarō yakōm ēēn ompyaō elmēēnēētenök kent yaē; pēl wia pōten kōn wieim ōn. Ne omēn pitēmtēn kōn wiin wotpilōrō pēl yewas pōrō lup kaip tiipnaan memēak newaisēn. Won, omēn pitēmtēn kōn wiin saun yaaurō pēl yewas pōrō ngōn ök maan lup kaip tiipēnēak waisaup.”

Omēn narōak Yesuun kaōmp ngēs olēak wēautaan pēl mēēa

(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Akun pötak Sonē ru narō Yesuu naē wais epēl mēak pēl yema. “Ten Parisi ngōnēn omnarō Anutuun yak kaōmp ngēs olēak wēaurō. Ēn nim ruurō pit tol ēēnak kaōmp ngēs olēak naōn yaē?” ¹⁵Pēl maan Yesuuk kangiir epēl mēēaut. “Omēn namp ōng ōpēnēak yeem pim karurōaring wēēn karurōak yakōm ēēn kaōmp ngēs olēak ōpēn ma? Won pan. Peene wē ōng ōpna pōp karurōaring akun wali naōn ēēpnaat. Pi peene wēēn omēn narōak pi wak kama ulmēēn akun pötakōkēēr pim

karurö yaköm eën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nem ruurö neen yaköm eën kaömp ngës olëak öpnaat.

16 “Omën namp poë koröp ngölöpöokaan kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël eëpna pöt poë koröp ngölöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat.

17 Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngölöpöt kolön yok pangk naëpan. Pël eëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël eën pol koröpwerta utpet eëpnaat. Pötaanök wain i ngölöpöt kep ngölöptak lë mëepna pötak pangk eëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngölöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Yesuuk ngarangk nampë koontupre öng namp ompyaö mowesa

(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Yesu pi ngön pöt ök yemëem wëen ngarangk namp wais pim naë rar rë mowesirak epël yema. “Nem koontup peene ngölöp wel wia. Pël ëaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp sëp.” 19 Pël maan Yesu pi wal ëak ten pim ruuröaring omp pöpring saut.

20 Pi kan yesën öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak saö

namp kasngaël wais pim mores ulpëenëpök mësël yaalmë. 21 Pöt, “Ne om pim ulpëenëpök mësël elmëëma pöt ompyaö sumaat,” pimënt kön pël wesak pël yaë. 22 Pël eën Yesu pi kaip ti itenak epël yema. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.” Pël maan öng pöp tapëtakëer ompyaö yes.

23 Yesu pi së ngarangkëpë kaatak oröak itaangken omnarö koontupëen yak yaköm eën pitëm yaaul nger pëep mempöore ngön kaëp ilö pël eim wëa. 24 Pël eën pi pitën epël yema. “Ar mop wiak ka tomökël oröëë, koontup epop wel nawiin om ka ura.” Pël maan pit sômre ëlak ya. 25 Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koontupë wieëa pörek ilë moresi wëen wal ëaut. 26 Pël eën pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tëa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

27 Yesu pi ka pö sëp wesak ten pim ruuröaring yesën omën it il tëa naar pim ënëm yewaisem ngön ë olëak epël yema. “Yesu ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.” 28 Pël maan Yesu pi pim ka sëpënëak ëa pötak ilaan omën it il tëa pöaar pim naë waisën pëel mëëaut. “Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?” Pël maan piaripök kanggiir epël yema. “Aköp, mak.” 29 Pël maan piarpim itöörarë mësël

elmëak epël yema. “Arpim kön wi kosang yenewas pötak ne ompyaö yanuwass.”³⁰ Pël maan piarpim itöörar nga ngëna. Pël ëën Yesuuk kosang panë wesak epël yema. “Omnaröen ök manganok.”

³¹ Pël maan piarip së Yesu pim pël elmëa pöta ngönte yang pörekë omnaröen ök maan yang pörek pangk ë pet ira.

³² Ten kaalak ka pöt sëp wesak kan yesën omën narö omën urmerapök elmëen ngön won sak wëa namp Yesuu naë wak waisa. ³³ Pël ëën Yesuuk urmer pöp waö ë momëen omën ngön won sak wëa pöpök ngön yaan omnarö kat wiak yaan sak epël ya. “Elei, tiar omën ke epël nent Israel yangerak oröön itnaangkën ëaut.” ³⁴ Pël yaan Parisi ngönën omnaröak epël yema. “Urmeraröa kaöapök kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomë,” pël yema.

Yesuuk omnaröen yaköm elmëa

³⁵ Yesu pi ten pim ruuröaring ka kotre kaö poutë imeë pitëm ngönën tupötë ngönën rë moulööre Anutuuk wa ngaöök nimëepna ngön ompyaö pöt ök maö, këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël elmë imaut. ³⁶ Pël yeem pi omën selap pan itenak pitën kön wiin pol sëpsëp ngarangk wonöröa ök kön irikorring wë weëre kosang won wëen itenak pitën yaköm kön wia. ³⁷ Pël ëak pim ruurö tenën epël yenia. “Ya lupöök kaömp

kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. ³⁸ Pötaanök ar ya Pepapön kimang man. Pël ëën puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këet wa rongan ëëpnaan.”

10

Yesuu ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt

(Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Yesuuk ten pim ru 12 pöröen ngön niaan sëen urmerarö waö ë mëëre këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël ëënëak weëre kosang ninaut. ² Ten pim ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt epot. Wotöököp Saimon yapin nent Pita piire ën pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruaar, ³ ën Pilipre Patolomiu, Tomasre Matiu takis yewaup neere Sems Alpiasë ruupre Tatias, ⁴ Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ën Yutas Keriot kakaanëp ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pöröen ya ngön mëëa
(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ten omën 12 pöröen Yesuuk epël niak wes nimëen saut. “Ar omën ngönën wonöröa naë sëëre Sameria omnaröa ka kaöatë së orö pël ëënganok. ⁶ Om Israel omën pol sëpsëp ngarangk won ëën repak yes pöröa ök

ëa pöröa naëëkëër sën. ⁷ Pël ëak ar yesem pöt ngönën epël ök man. ‘Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes.’ ⁸ Pël yeem yauman omnarö ompyaö mowasööre omën wel wiaurö wal ë moulmë, omën kësë éaurö ompyaö mowasööre urmerarö omën naröa lupötëaan waö ë momë pël elmëen. Nem weëre kosangöt sum won yaningk. Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmëen. ⁹ Ën monat arim kërötë waulak senganok. ¹⁰ Ar kan kourakë kaömp waulönëak këröt wak senganok. Ar ulpëenre ing kör muntatre sungköratta wak senganok. Pöt ar omnarö ya yamëngkën yok pangk kaamök elniak kaömp nimpnaat. ¹¹ Ar ka kaö naöök ma kot nentak së oröak wet reäk pitëm songönöt nampön pëel mëak kat wiin ompyaö sant niwasëpnaap ëen pöt piiring wë olëak sënëetak sëp wesak sën. ¹² Ar ka nenta kakaati yeilëem pöt omën pörek wëauröen, ‘Anutuuk ompyaö elniip,’ pël ök man. ¹³ Pël ëen pit sant niwasëpna pöt Anutuuk arim ngön manë pöl pit ompyaö elmëëpnaat. Ën pit sant naniwasën ëëpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmëëpënëak mëëan pöt pitëm naë kë naarööpan. Arimënt wak sënëët. ¹⁴ Ën ka naöök ma nentak omën narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaëen pöt ar pörek sëp wesak yesem pit utpet ëen Anutuuk kangiir kasëng mampnaat pöt pet elmëak

ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë pörek moolan. ¹⁵ Ne yaap pan niamaan. Ngaanëer Sotomre Komora ka pöteparë omnarö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën omën ar sant naniwasën ëëpna pörö utpet pan ëen Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Könöm ke nentere nent orööpnaata ngönte

(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Kat wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wes namëen yaautak nook ar kööre toköröa öngpök wes nimëen së önëen yeë. Pit utpet niwasëpënëak ëëpnaat. Pötaanök ar pol reraupë yaë pöl it nganga yeem int ekëpë wë pöl wiap ëen. ¹⁷ Ar omnaröen ngarangk këekë ëen. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. ¹⁸ Ar nem ru sak wë pötaanök pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëen ar pitre omën ngönën wonöröa ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. ¹⁹ Yang ngarangköröa naë niulëen tol anet ëak kön selap ëenganok. Akun pötak ngön anëët Anutuuk arim lupötë niwipnaat. ²⁰ Pël ëen ngön anë pöt arimtok naëngan, arim Pepapë Pulöök tekeri wes nimpnaat.

21 “Omèn naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Ën pepapökta ru-upëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. 22 Ar nem ru sak wë pötaan omèn pourö ya sangën ëen kööre tok elni-ipnaat. Pël ëepnaatak omèn weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. 23 Ar kak nerek wëen nga elniin pöt kas nerekël sën. Ne yaap niamaan. Ar kak nerekaan waö elniin pöt nerekël kas sënëet. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omèn Këep ne oröömaap.

24 “Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Ën inëen ru nampök tapël pim ngarangkëp il newaspan. 25 Runga pep kaatakëp pim pepapë mëngkre mëngk wëen pangk ëepnaat. Ën inëen ruupta pim ngarangkëpë mëngkre mëngk wëen pangk ëepnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, ‘Pielsepul urmeraröa kaöap,’ pël neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat.”

Tiar Anutuunökëer kas ëëpa
(Luk 12:2-7)

26 “Pitën kas ëënganok. Pöt epël. Omèn ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëet. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. Ën ëlëep wia pipot wi naöpanëet. Pipot tekeri sëpnaat. 27 Nem arën

koutak ök yeniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yeniak pipot omnaröa tekarak wë kaö wesak an. 28 Ar omèn könöp utpet newasën koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëer kas ëen. 29 Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpenaat int ke pëlöröakaan namp köntak wel wiak yangerak nengentiipan. Anutuuk anak pël ëepnaat. 30 Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ëwat wë. 31 Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatök int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omèn nant arim naë köntak naarööpan. Puuk anak orööpnaat.”

Yesuuyapinte aöre piin yak mowasö pël yaauta ngönte
(Luk 12:8-9)

32 “Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp nookta kangiir nem Pep kutömweri wë pöpön, ‘Pi nemop,’ pël memaat. 33 Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat.”

Yesu pi tiar kom elni-ipënëak waisa
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 “Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omèn neen

pël naalnëen wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup. ³⁵ Nook elmëen ruupök pepapëen kööre tok ëere korömpök ëlëpëen kööre tok ëere koröng lëlamöpök ël lëlamöpëen kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup. ³⁶ Omën ka kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat.

³⁷ “Omën namp pim ëlre pepaarëen kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. ³⁸ Ën namp pi, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak nem ënem naalnëen ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan. ³⁹ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.”

Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte (Maak 9:41)

⁴⁰ “Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap. ⁴¹ Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaaupë ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp

omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi omën wotpilëpë ompyaö kangit piiring öpnaap. ⁴² Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i ëpët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap.”

11

Sonök Yesuu ngësëel ngön wes mëa (Luk 7:18-35)

¹ Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sëp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mëak rë moulö saut.

² Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes mëen waisa. ³ Pël ëak piaripök piin epël mëak peël yema. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

⁴ Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiiir piaripön epël ök yema. “Arip së Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. ⁵ It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ⁶ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

7 Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. 8 Ma ar omën ulpëen ke nalëp mēaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mēa pörö omën omp aköröa ka ompyautë wëetak Son pi ulpëen ke nalörö namëen wëaup. 9 Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël éan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas. 10 Pöt omën pöpëenök ngönëntak epël retëng éa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’ 11 Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël éaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas. 12 Ngaan Son i yamëaup pim ngës réak ngönën ök éa pötakaan wais peene e wë eptak omën utpet ke nentere nent yaaö naröak Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak weë yengenti. 13 Mosesre tektek ngön yaauröak Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak éa ngön pöt aö aö wais Sonë oröak

wë eptak kë yaarö. 14 Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak éa tapöp pël wasënëet. 15 Katringëpök ngön epët kat wiip.

16 “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

17 ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

18 Ar tapël yaaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. 19 Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. Pël éaap Anutu pim éwat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

Yesuuk Kalili omnaröen pëpanöm ngön mëëa (Luk 10:13-15)

20 Akun pötak Yesu pim wet réak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itenak lup kaip natiin éa pöröen epël mëak nga yema. 21 “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taaiaare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt éak ka kosöt kolak pitëm

koröpöök wa mäan tapön.
²² Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taaiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ²³ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök nge-manëët. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanëën pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön.
²⁴ Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.”

*Yesuu naë së kë sëpenaat
 (Luk 10:21-22)*

²⁵ Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, “O Pep, ni kutömre yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönëntë ëlëep yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. ²⁶ Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.”
²⁷ Pël mëak omnaröen epël yema. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö pit ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëër ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëër ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat. ²⁸ Ar Anutuu ngönte ngaarëk önëëtaan ya

kaö mëneimeë këlangön kat wieim wëaurö nem ngësë waisën. Pël ëen nook niaan kë sënëen. ²⁹ Ar nem inëen ru sak neering ya mëneim wë nem naëaan ëwatöt ön. Pöt epël. Ne ya wiaup yaaupök nemtën wak irëak wëen arim saunatë könöm pöt won sëen lup kengkën sak önëët. ³⁰ Omnant arim ëënëak ök niaim pöt ompyaut, könöm won pangk ëënëët.”

12

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte

(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring rais yaöökë lup yesem këënëen ulöp nant töak söngsöng ëak naut. ² Pël yaëen Parisi omnaröak itenak Yesuun epël yema. “Kat wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëëngkötë naënëel yaë.” ³ Pël maan kangiir epël yema. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ⁴ Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpnaan piire omën pas pim naë wëaurö nëmpanëak nga yaaut wa na. ⁵ Ma Mosesë ngön kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Kiri ar yaaurö Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa akun ngëëngkötë ya yamëngkem kë yesa akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë. ⁶ Ne niamaan kat wieë. Arim

ëöetak e taua epopök tup kaöet il yewas. ⁷ Ngönëntak ngön nent epël wia. 'Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëenëeten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëak ompyaö elmëenëetenök kent yaë.' Ar ngön pöta songönte ewat wëanëen omën ketre saun wonöröen nga nemaan ëan tapön. ⁸ Omën Këep ne kë yesa akun ngëengk pöta pepap. Pötaanök nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat."

Kë yesa akun ngëengk nentak Yesuuk omën mores kël wa namp ompyaö mowesa

(Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tuptak së ilëaut. ¹⁰ Pël ëen omën namp pim mor nas kël waup pörek wëa. Pël ëen pitök Yesuun morök elmëak ngön yaatak ulmëepënëak epël peël yema. "Tiar yok pangk kë yesa akun ngëengktak ompyaö wasëpen ma won?" ¹¹ Pël maan epël mëëaut. "Arim naëaan namp pim pol sëpsëp namp kë yesa akun ngëengk nentak yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpen ma? Pël naëpan, öpnaat. ¹² Sëpsëp pöp omën pasip. Ën omnarö tiar këerö. Pötaanök kë yesa akun ngëengktak yok pangk ompyaö wasëpenaat." ¹³ Pël mëak pi omën pim mores kël wa pöpön epël yema. "Nim mores el më." Pël maan pim mores el mëen kaalak muntasi ök ompyaö yes. ¹⁴ Pël yaëen Parisi omnarö ka tomök së wa top

ëak pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Yesu pi Anutuu inëenëp

¹⁵ Yesu pi pitëm ngönte ewat wëak pörekaan yesën omën selap pim ënëm waisa. Pël ëen pi yauman omën pourö ompyaö mowesak ¹⁶ pitën omën muntaröen piin ök mepanëak nga yema. ¹⁷ Pël yaëen tektek ngön yaaö Aisaia pöpë ngön epël ëa pöt kë oröaut.

¹⁸ "Epop nem inëen ruup, nem yaö mëëaup.

Ne piin kent pan ëak ya kë yes.

Nem Pulö pim naë wes mëen pim rangk wë weëre kosang mangkën

nem ngön wotpilte omën ngönën wonöröen ök mapnaat.

¹⁹ Pi omnaröaring ngön nga elööre ngön ëak aö,

omnarö pim ngönte ka tomök kat wi pël naëpan.

²⁰ Omën kalaö pötöp möautë ök këlangön kat yawiaurö pi utpet nemowaspan, kaamök elmëen ompyaö sëpnaat.

Ën omën es wëlëngö riipënëak yaë pöl wiap panë yaauröeta puuk elmëen wel nawiipan, kaamök elmëen weë sak öpnaat.

Pi kosang ngentiak ya mëngkën Anutuu wotpil yaautak omën muntat il wasëpnaat.

²¹ Pël ëen omën ngönën wonöröak piin kön

wi kosang wesak kor
öpnaat.”

*Omën naröak Yesuun
Pielsepulök kaamök yaalmë
pël mëäa*

*(Maak 3:20-30; Luk 11:14-
23; 12:10)*

²² Wë enëmak omën narö omën urmer nampök elmëen it il tëere ngön won së pël äa namp Yesuu naë wak waisa. Pël ëen ompyaö mowasën omën pöp ngön aöre it nga së pël äaut. ²³ Pël ëen omnarö pöten itenak yaan sak epël ya. “Elei, epop Tewitë äap, Anutuu Yaö Mëëaup, tiarim ngarangk elniipnaap ma?” ²⁴ Pël yaan Parisi omnarö pöten kat wiak epël yema. “Kaar angan. Omën epop urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen waö ë yamë.” ²⁵ Pël yemaan pi pitëm lupötë itenak yema. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom äak wë weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën omën ka naöök wëaurö ma ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen omën won wiaapnaat. ²⁶ Tapël Seten pimtok ne kaamök elnëen pim urmerarö waö ë yemomëanëen pimtok pimënt mëngkën pim weëre kosangöt won san tapön. ²⁷ Ar neen, ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë,’ pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim

ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar äan pöt tekeri yewas. ²⁸ Ne pöt, Anutuu Pulöök kaamök elnëen urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö.

²⁹ “Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak pim omnant naöpan. Wet réak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

³⁰ “Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sëpsëpörö wa top naën yaë pipop pi sëpsëpörö rep yamë. ³¹ Pötaanök ne ök niamaan. Omën utpet ke nentere nent äak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemooolapan. ³² Ën namp pi Omën Këëp neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere ënëm poutë ent ë nemooolapan.”

*Këra ompyaöre utpet pötë
ngönte*

(Luk 6:43-45)

³³ “Këra ompyaumentëk ulöp ompyauro utöpnaat. Ën utpetementëk ulöp utpetarö utöpnaat. Këra ëlmenti songönte ulöpöröak war yewas. ³⁴ Kamalöröa

morök yaë pöl ar yaauro. Utpet yaauroak tol äak ngön ompyaut an? Pël naengan. Omën namp ke nantre nant pim lupmeri peö äak wë pöt këmtak war yewas. ³⁵ Omën ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieë ngön ompyaut ya. Ën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieë ngön utpet tapëlöt ya.

³⁶ “Ne ök niamaan. Ënëmak kangiir ëëpna akunetak Anutuuk omnaröa ngön köntak mosut yaaö pötaan ngön ya mëmpnaat. ³⁷ Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasën pöt Anutuuk niöpnaat. Ën arim ngön yaautak utpet yaaut tekeri wasën pöt sëp niwasëpnaat.”

Omën narö Yesu retëng weëre kosangring nent ëën itaampënëak mëä.

(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omën naröak Yesuun epël yema. “Rë yanuulaup, ten Anutu niiring wë ma won pöta songönte ewat sënaan, ni retëng weëre kosang nent ë. Pël ëën itaampunaan.” ³⁹ Pël maan pi epël yema. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet äak Anutuun kön wi kosang newasën yaauro. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naengan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëet.

⁴⁰ Ngaan Sona pi i kaö imën kaöapë yaatak këtre röök nentepar nent wakaima pöl Omën Këëp ne këtre röök nentepar nent yangera öngpök ömaap. ⁴¹ Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal äak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt Sona puuk ngönën ök maan lup kaip tia pötaanök. Pël äaap omën peene wë epop nook Sona il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ⁴² Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal äak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ewat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël äaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Urmerap omën namp sëp wesak së rëak kaalak waisauta ngönte
(Luk 11:24-26)

⁴³ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök yema. “Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak ⁴⁴ epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisutakë kaalak sumaan.’ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp äak ë rangi ulmëen kos wieëa. ⁴⁵ Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 äak koirak waisa. Pörö pim

ök won, utpet panëerö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëen omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa pan sa. Tapël Yuta omën utpet peene akun eptak wë eporö ar utpet panë sak önëerö.”

Yesu pim ëlre nangaröa ngönte

(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëen pim ëlre nang wais ka tomök wë piin ngön ök mapënëak yema. ⁴⁷ Pël ëen omën nampök piin epël yema. “Nim ëlre nang niin ngön ök niapënëak wais ka tomök wë.” ⁴⁸ Pël maan piin kangiir epël yema. “Nem elëp talëp? Nangarö talörö?” ⁴⁹ Pël mëak pim ruurö tenim ngësël mor song ëak kaalak epël yema. “Nem ëlre nang pörö eporö. ⁵⁰ Omën nem Pep kutömweri wëaupë ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

13

Omnant öp olëauta watepang ngönte

(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak ten pim ruuröaring i kaö ëöök së wel aisëaan ² omën kësang pan wais pim naë wa rongan yaë. Pël yaëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö i pisöök taueëa. ³ Pël ëaan pi watepang ngön nentere nent mëak nent epël yema. “Omën namp pim

yaak së omnant öpöt olëa. ⁴ Pël ëen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk gentia. Pël ëen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël ëen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëen nönöt oröak ngep ëen sësë ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak kë kësang pan uta. Kengk nemorëet 100, nemorëet 60, nemorëet 30 pël uta. ⁹ Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi watepang ngöntaan mëea

(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Pël yemaan ten pim ruurö Yesuu naë së piin epël mëëaut. “Ni tol ëënak pitën watepang ngön yemaan?” ¹¹ Pël maan pi kangiir epël yenia. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëep pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën muntarö puuk pël naalmëen yaë. ¹² Omën namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mangkën pim naë kësang wiaapnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëen elek öpnaap. ¹³ Nem watepang ngön yemak epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak këëkë itna naskolön yaaurö. Katëëpök kat wieëak këëkë kön nawiin yaaurö.

14 Tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm naë kē yaarö. Pöt epël.

'Ar ngön pëen kat wi-inëetak songönte ewat nasengan.

Pël ëak ar itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

15 Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, katöt il wariaurö, itöt mësëaurö.

Pit pël naën ëanëen itaampöore kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Ën pit pël naën ëanëen nem naë rē olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.'

16 "Ar pöt arim itöök omën ngolöpötön itaampöore katëepök ngön ompyaut kat wi pël yeë pötön ërëpërëp ëënëet. 17 Ne yaap ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre omën wot-pilörö kësang omën epotön iteempënëak ëak itnaangkën äautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin äautak peene kat yawi."

Omnant öp olëauta watepang ngön pöta songönte

(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 "Peene omnant öpöt olëauta watepang ngön niak pöta songönte war wes niamaan kat wieë. 19 Omnant öpöt kamtöök ngentia pötë ökörö omën narö Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak yaë ngön pöt kat wiauröak kön nawiin yaëen ngön Anutuuk pitëm lupötë wia pöt Setenök

kama wa ëp yaë. 20 Ën omnant öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuuk ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. 21 Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuuk ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlängön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlök ëëpnaat.

22 Ën omnant öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuuk ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen Anutuuk ngönte mos ëëpnaat. 23 Ën omnant öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuuk ngönte kat wiak këekë kön wiak wëen pitëm wëwëatë kē ompyaut orööpnaat. Narö kē 100, narö kē 60, narö kē 30 pël orööpnaat."

Ya lupöök nön utpetat oröauta watepang ngönte

24 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. "Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël ök ëëmaan. 25 Pël ëen röök nentak pim kööre tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë rangk olëak sa. 26 Pël ëen omën ompyaut oröak këet utöpënëak yaëen nön utpet pötta oröak kaö sa. 27 Pël ëen omp pöpë inëen ruurö pim naë wais epël

mëëa. 'Kaöap, ni öp ompyaut ya lupöök ngëntauppe. Nön utpetat tol ëäk oröa?' ²⁸ Pël maan epël mëëa. 'Kööre tok nampök ëa.' Pël maan pim inëën ruuröak, 'Ten së nön utpetat ti moolan ma?' pël mëëa. ²⁹ Pël maan pi kangiir pitën epël mëëa. 'Won. Ar nön utpetat yatiem omën ompyautta tiinganok. ³⁰ Pout irikor ëäk öp. Pël ëën omnant köp sëën öpenaatak nem omën këët öpnaaröen epël memaat. Wet réak nön utpetat tiak ut urak esuwesi moolan. Pël ëäk omën ompyaut wa rongan ëäk nem kaatak wiin.' "

Këra lëlëp kotupre yis pöteparë watepang ngönte
(Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

³¹ Pël mëäk Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. "Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp pöp pim ya lupöök ngënta. ³² Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. Pël yaëetak oröakökëër pöpök këra muntat il yewas. Pël ëäk kësang sak wëën intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi."

³³ Pël mëäk watepang ngön munt nent epël yema. "Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas möautring irikor ëën pötak ekek yes pötak ök ëëmaan."

³⁴ Yesu pi watepang ngön kësang omnaröen ök yema. Nent war wesak nemaan, watepang pëen yema. ³⁵ Pël

yaëën tektek ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë kë yaarö.

"Ne watepang ngön ök memaap.

Omnant ngaanëër Anutuuk kutömre yang ket ëa akun pötakaan wais peene e wë eptak ëlëëp wiakaima pöt nook tekeri wasumaap."

Nön utpetat ya lupöök oröauta watepang ngön pöta songönte

³⁶ Yesu omnarö sëp wesak së kaata kakaati yeila. Pël ëën ten pim ruurö naë së epël mëëaut. "Ya lupöök nön utpetat oröautakël nim watepang ngön yaan pöta songönte ök nia." ³⁷ Pël maan kangiir epël yenia. "Omën öp ompyaut ngënta pöp Omën Këëp ne epop. ³⁸ Ya pöwer pöt yang epër. Ën omnant öp ompyaö pöt omën Anutu pim wa ngaöök yamë pörö. Ën nön utpetat omën Setenë ënëm yaëën pim ngarangk yaalmë pörö. ³⁹ Kööre tok öp utpetat olëa pöp Seten, ën omën ompyaö wa pöt akun kaöaö. Ën omën wa wia pörö enselörö. ⁴⁰ Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaöaöök orööpnaat. ⁴¹ Akun pötak Omën Këëp nook nem enselörö wes mëen nem wa ngaöök yamë pötak omën utpet yaauröere omën munt narö utpet sëpënëak yaalmëa pörö kama wak ⁴² es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp

aim öpnaarö. ⁴³ Pël ëen akun pötak omën ompyaö saurö pit Anutu pitëm Pepapök wa ngaöök yamëen këtëpë yema pöl ëwa elmëepnaat. Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Omën nampök uröm ompyaut yangerak ëlëëp wieëaut koirauta watepang ngönte

⁴⁴ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt urömere omën ompyaut ngaanëer yangerak ëlëëp wia pötakël ök ëëmaan. Ënëmak omën munt namp koirak muntarö koirpanëen kaalak ëlëëp wia. Pël ëak teëntom ërëpsawiarung së pim omën pout menak sumat wak yang lup pöt sum ëa.”

Songre sar ompyauta watepang ngönte

⁴⁵ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën songre sar ompyaut ap yewesa pöpëël ök ëëmaan. ⁴⁶ Pi songre sar ompyaö panë nent koirak pim omnant pout menak sumat wak së songre sar ompyaö pöt sum ëa.”

Iir yewaul pöta watepang ngönte

⁴⁷ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt iirëëp i kaöök olaan imën ke nampre namp ilëa pötakël ök ëëmaan. ⁴⁸ Iir pöëëp imënörö peö ëen omnarö weruak ëöökël sa. Pël ëak wël ëak ompyaurö kaputë wesirak utpetarö wa moolëa. ⁴⁹ Pöta ök akun kaöaöök tapël ëëpnaat. Enselöröak wais omën utpetarö

ompyauröa naëaan wël ëak kama wak ⁵⁰ es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat.”

Uröm ngaanre ngolöpöt wieëauta watepang ngönte

⁵¹ Pël niak tenën epël pëël yenia. “Ar pöta songönten kön wia ma?” Pël niaan ten, “Mak,” pël mëëaut. ⁵² Pël maan tenën epël niaut. “Pöt ompyaö. Ngön kosangötë ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamëautak ilëak wë ngönënte këekë ëwat saup pi ka pepapë ököp. Ka pep pöp pi uröm ompyaö ngaanre ngolöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönën ompyaö ngaanre ngolöp poutepar ëwat wëaup.”

Nasaret omnarö Yesuun kaaöre këëpöt elmëa

(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesu pi watepang ngön pöt ök më pet irak ten pim ruuröaring saut. ⁵⁴ Pël ëak Nasaret pim ka songöntak oröak ngönën tuptak ilëak ngönën ök yemaan omnarö pit yaan sak epël ya. “Elei, omën epop omën yaap tiarim karippe. Tarëkaan ëwat ompyaö epot wa? Ma talëpök weëre kosang mangkën ya weëre kosang epot yamëngk? ⁵⁵ Tiar piin ëwat wëep. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. ⁵⁶ Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?” ⁵⁷ Pël mëak pit

piin kaaöre kääpöt yaalmëen Yesuuk epël yema. “Tektek ngön yaaö namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.”⁵⁸ Kak pörekörö pitëm kön wi kosang nemowasën äautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën äaut.

14

Son iyamëaup mëna

(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia.
² Pël äak pim ya omnaröen epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal äaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.”
³⁻⁴ Erot pim pël mëëa pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëën Sonök piin epël mëak nga mëëa. “Ni öng pipop wa ëp ëën pangk naën yaë.” Pël mëëa pötaanök Erotök pim ya omën naröen maan pitök Sonë ingre morötë wii tëak wii kaatak moulmëa. ⁵ Pël ëën Erot pi Son mëmpënëak kön wi autak omnaröak piin, “Anutuu tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa. ⁶ Pël ëën ënëmak Erotë oröa akunet temanöm sëen këere imën nëmpënëak omën kaöarö pourö pim naë wa top ëa. Akun pötak Erotiasë koontup

omën pöröa ëöetak tan yaurön Erot pi itenak kent kön wia. ⁷ Pël äak pi koont pöpön epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak kosang wesak niamaan. Ni omën nenten kimang neamë pöt nimpaat.” ⁸ Pël maan pim ëlëpök këk maan epël mëëa. “Son i yamëaup pim kepönö töak söwar neweri wiak wak wais namp. Pël ëën ne pi wel wia pöt ëwat sumaan.” ⁹ Pël maan omën omp ak Erot pi pöt kat wiak ya këlangön kön wia. Pël äaap pi omnaröa ëöetak ngön kosang wesautaan pim kimang ngönten kat wiak ¹⁰ pim ya omën naröen maan wii kaatak së Sonë kepönö töak ¹¹ söwar neweri wiak wak së koontup mangkën wak së ëlëp mëna. ¹² Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së pim sokur wak yang kel weera. Pël äak wais Yesuun ök yema.

Yesu pi omën 5000 pörö kaömp mëna

(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)

¹³ Yesu pi ngön pöt kat wiak ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak wangaöök ilëak i kaöök yang omën wonrekël saut. Pël yaëën omnarö kat wiak pitëm kaat sëp wesak tenim ënëm yangerak waisa. ¹⁴ Pël ëën wangaöökaan oröak së itaangkën omën kësang pan wëen itenak yaköm ëën pitëm yauman omnarö ompyaö yemowas.

¹⁵ Wë wiap kan ten pim ruurö pim naë së epël ök mëëaut. “Omën wonrek wëen wiap kanëën yes. Pötaanök

omnarö wes mēen kaatē sē kaōmp sum ēēp.”¹⁶ Pēl maan Yesuuk epēl niaut. “Pit tol ēēn sēpēn? Arök kaōmp meneē.”¹⁷ Pēl niaan epēl mēēaut. “Ten tarēkaan mampun? Tenim naē kaōmp selap won, kaōmp mor nas, ēn i kaō imēn kopēt naar pēl ēak wia.”¹⁸ Maan epēl niaut. “Nem naē wak waiseē.”¹⁹ Pēl niak omnarōen maan nōnō mō mēak wel aisēaan kaōmp mor nas pōtring i kaō imēnaar wak kutōmweriil iteneē Anutuun yowe mēak kaōmpōt pelak ten pim ruurō ningkēn omnarō menaut.²⁰ Pēl ēēn omēn pourō nak kep wesak kaut olaan ten wak kēr 12 pōtē waulōn peō yaē.²¹ Omēn kaōmp na pōrō selap pan, ompōrō 5000, ēn ōngre yokoturō pōt sangk nekelēn.

*Yesu pi i kaōökē roro sa
(Maak 6:45-56; Son 6:15-21)*

²² Kaōmp na pet irēn Yesuuk ten pim ruurōen epēl niak kēk niaut. “Ar wangaōök ilēak i kaōökē ēngk komuntakēl seē. Pēl yaēēn ne omnarō wes mēēmaan.” Pēl niaan saut.²³ Pēl ēēn pi omnarō wes mēēn yesēn Anutuun ōk mapēnēak rosiraōök isa. Pēl ēēn koō olaan pimēnt pōrek wēēn²⁴ wangaō i kaōökē luptak yesēn kentō maap yamōōn kaō maat weēre kosangring wangaōök yamō.²⁵ Pēl ēēn ēlpam wal ēēpēnēak yaēēn Yesu i kaōökē roro tenim ngēsē yewais.²⁶ Pēl yaēēn itenak ten kas kēsang ēak, “Elei, waōtōp ēngk

yewais,” pēl mēak merēk ēaut.²⁷ Pēl ēēn pi tapētakēēr tenēn epēl niaut. “Arim lupōt weē sēp. Nemtok yewaiserek kas ēēngan.”

²⁸ Pēl niaan Pitaak piin epēl mēēaut. “Akōp, nimtok yaēēn pōt aan ne i kaōökē roro nim naē waisum.”²⁹ Pēl maan, “Wais,” maan Pita wangaōōkaan orōak kaōökē roro Yesuu ngēsēl yes.³⁰ Pēl yeem kentō kēsang yamōōn itenak kas ēak i kaōökē ōngpōk yengmēem ngōn ēak Yesuun, “Akōp, kaamōk elnē,” pēl mēēaut.³¹ Maan Yesuuk tapētakēēr el mēak moresi weē epēl yema. “Nim kōn wi kosang yewesaut kēlok pan yaēn. Tol ēēnak kōn selap yaēn?”³² Pēl mēak piarip wais wangaōök ilaan kentō leng yaē.³³ Pēl ēēn wangaōök wēaurō ten piin yaya mēak epēl mēēaut. “Yaap pan, ni Anutuu Ruup.”

*Yesu pi yauman omēn
kēsang Kenesaret yangerak
ompyaō mowesa
(Maak 6:53-56)*

³⁴ Ten i kaō poō ēngkōök sē Kenesaret yangerak orōaut.³⁵ Pēl ēēn omēn pōrek wēaurō Yesuun itenak ēwat sak ngōn maan yauman omēn yang pōrek wēaurō pim naē wak waisa.³⁶ Pēl ēēn pit pim ulpēēn kautak pēēn mēsēl ēak ompyaō sēpēnēak kēk yema. Pēl maan omēn pēl ēa pōrō ompyaō saut.

15

*Anutuu ngön kosangötök
ëaröaat il yewas
(Maak 7:1-13)*

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë wais epël yema. ² “Nim ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt ilap yari? Pit ngön kosangötë wieëaul kaömp nëmpënëak mor i nairën yaë.” ³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar tol ëënak arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak? ⁴ Anutuuk kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ⁵ Anutuuk pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,” pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök naalmëën pöt pangk yaë.’ ⁶ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. ⁷ Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëër arimëën ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

⁸ ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.

⁹ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’ ”

*Tiarim lupmer utpet
yewas pöta ngönte
(Maak 7:14-23)*

¹⁰ Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan waisën epël yema. “Nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi soköleë. ¹¹ Omnant këmtak yen pötök lupmer utpet newasën yaë. Këmtakaan jaarö pötök lupmer utpet yewas.” ¹² Pël maan ten pim ruurö së piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni ëwat wëen ma?” ¹³ Maan epël ya. “Këra pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya lupöök nangëntën ëa pipot ti moolapnaat. ¹⁴ Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan. Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa naar nampnamp mësak yesem kanö wiaan saarëak parë orööpnaat.” ¹⁵ Pël niaan Pitaak epël yema. “Watepang ngön pipta songönte ök nia.” ¹⁶ Maan Yesuuk epël ya. “E, arta om köpël wëan ma? ¹⁷ Arim omnant këmtak yen pötök utpet naniwaspan, yaatak sëen ya jaar pöten ar köpël ma? ¹⁸ Ën këmtakaan jaarö pipotökëër lupmeriaan jaarö. Pipotök lupmer utpet yewas. ¹⁹ Omën lupmeriaan utpet epot jaarö. Kön utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, öngre omp nga

yaaö, kékain, kaar, neneren utpet wesak yaaö, ²⁰ pipot lupmeriaan oröak lupmer utpet wasëpnaat. Mor i nairën kaömp yen pötak omnampë lupmer utpet newaspan.”

Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa

(Maak 7:24-30)

²¹ Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret yang pör sëp wesak Taiaare Saiton ka pöörar wieëa yang pörekël saut. ²² Pël ëën Kanan yangerakaan ngönën köpël öng namp yang pörek wëaupök wais merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Mëëaup, urmer namp nem koontupë lupmeri wëën këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan ni neen yaköm elnä.” ²³ Pël maan pi kangiir ne-maan ëën ten pim ruurö pim naë së ke urak epël mëëaut. “Pi tiarim ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes momëën sëp.” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiir Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak sauröaan pëën wes nemëaup.” ²⁵ Pël maan pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema. “Aköp, kaamök elnä.” ²⁶ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁷ Pël maan pi kangiir epël ök yema. “Aköp, yaap yaan. Pël ëaap kentörö pit peparö kaömp yenaurek

yenën lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnä.” ²⁸ Maan epël yema. “Öng epop, ni kön wi kosang kaö panë yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin pöt orö nirëëpnaat.” Pël yemaan tapëtakëër koontup ompyao sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyao mowesa

²⁹ Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak kaalak Kalili i kaöökël së oröak ë kankan rosiraöök së wel aisëaan ³⁰ omën selap pan pim naë oröa. Omën ingöt kël wë, it il tē, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesuu naë rongan ë moulmëën ompyao mowesaut. ³¹ Pël ëën omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing kël waurö kan ing ë, it il taurö it nga së, pël yaëën omën kësang pörö itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena

(Maak 8:1-10)

³² Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëën epël niaut. “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëën kët nentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këën wes mëën kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë.” ³³ Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangkën pangk nëmpna pöt tarëkaan öpen?” ³⁴ Pël maan

Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël äak wia?” pël niaan tenök, “Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar,” pël määaut.
³⁵ Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mäak
³⁶ kaömp 7 pötring i kaö imënaar wak Anutuun yowe mäak pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut.
³⁷ Pël ëen omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 7 pötë waulön peö yaë.
³⁸ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.
³⁹ Pörö Yesuuk wes meën yesën tenring wangaök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnarök retëng it ngolöp nent nent itaampënëak Yesuun mëäa

(Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesuu naë wais piin morök elmëak epël yema. “Ni maan retëng it ngolöp nent oröön Anutuu naëaan waisan pöt ëwat sënaan.”
² Pël maan pitën epël yema. “Ar wiap kanötë itaangkën yanget sapiire waö yamëen itenak, ‘Wangam kanök këtëp mapënëak yaë,’ pël ë yeë.
³ Ën wangam kanötë itaangkën yanget mëetmëët yaëen pöt, ‘Kopi pelëpënëak yaë,’ pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ëwat yaaurök peene Anutuu yaalni epëta songönten köpël yeë.
⁴ Omën peene akun

eptak wë eporö ar utpet äak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënëpë öngpök wëen Anutu pim elmëa pöta ököp pëen pet elniin itaampunëët.” Pël mäak pit sëp wesak saut.

Parisiire Satusi omnarök irikor elmëëpanëak pepanöm mëäa

(Maak 8:14-21)

⁵ Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë ëngk komuntakël së orök kön wiaut.
⁶ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëen.”
⁷ Pël niaan ten neneren epël mëäaut. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.”
⁸ Tenimënt neneren yemaan kat men äak epël yenia. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaaurö, aë. Ar tol ëënak kaömp won pöten yak?
⁹ Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël äak waulön peö ëa?
¹⁰ Ën ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak omën 4000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël äak waulön peö ëa?
¹¹ Ar tol ëënak nem ngönten kön nawiin yeë? Ne kaömp

peret pöten neniaan. Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk kääkë eën.”¹² Pël niaan ten pim niaa pöta songönten kön wiaut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parisiire Satusi omnaröa ngön kaaröt tenim yaapta öngpök ilapanëak niaa.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëä
(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë së oröak tenën epël pëel yenia. “Omnarö pit Omën Këëp neen talëp aim?”¹⁴ Pël niaan epël mëäaut. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak, ‘Seremaia ma tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.”¹⁵ Pël maan epël yenia. “Ën arimtok pöt neen talëp aim?”¹⁶ Pël niaan Saimon Pitaak epël yema. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaaup. Ni Anutu wëwëetaringëpë Ruup.”¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Saimon, Sona pim ruup, ni ërëpërëp ëëmëëp. Yang omën nampök ngön pipët ök neniaan, nem Pep kutömweri wëaupök yenia.”¹⁸ Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangö. Ën nim nem songönte tekeri yewasën pipëteta kël kosangöökë ököt. Nook maan nem ingre mor saurö kël kosang pöökë rangk tauaan Setenë weëre kosangtak il naniwaspan.¹⁹ Ne Anutuuk wa ngaöök yanimë pötak yeiläuta kiet nimpaat. Pël eën yangerak

omnant yaautön, ‘Pël eëngan,’ mamë pöt kutömweriita pël naën eëpnaat. Ën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ë,’ mamë pöt kutömweriita pël eëpnaat.”²⁰ Pël mëak tenën kosang wesak epël yenia. “Ar ne Kristo, Anutuu Yaö Neeaup, pöt omnaröen ök manganok,” pël niaaut.

Yesuuk pi weletakaan wal eëpnaap pöt ök mëä
(Maak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Akun pötak Yesuuk ngës rëak ten pim ruuröen omnant ënëm pim naë orööpnaatë ngönöt war wesak epël yenia. “Ne Yerusalem kak sëen ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak këlangön kësang kat newiak nemëngkën kët nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal eëmaap,” ngön pöt ök yenia.²² Pël niaan Pitaak pëëntakël koirak së epël mëak nga yema. “Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orö nanirëen eëp.”²³ Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. “Seten, ni sëp newesak së kan newariingan. Nim ngön yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

²⁴ Pël mëak Yesuuk ten pim ruuröen epël niaaut. “Omën namp pi nem ënëm el-nëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk eëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm eëp.”²⁵ Namp pim wëwëet keimön ëak

öpna pöt pim wewëet kö sèpnaat. Ën namp nemëen yak wewëet këepöt wasèpna pöt pim wewëet ompyaö orö morëëpnaat.”²⁶ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wewë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëel kaamök elmëëpën? Pël naëpan. Ma namp pim wewë ompyaut kaalak öpënëak pöt oröpöt kangiiir mampën?²⁷ Omën Këep nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem enselörö koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenem wewëatë kangut mempaap.²⁸ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin wëen Omën Këep ne omp ak sak yewaisën itaampun sa.”

17

Yesu pim möönre koröp maim wa

(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Kët 6 ëak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök sè pitëmënt wakaima. ² Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. Ën pim këere wot kante këtëpë ök ëwa ëen ulpëënëpta kölam panë tëa. ³ Pël ëaan pit itaangkën Mosesre Elia pi- arip oröak Yesuring ngönaak yeëa. ⁴ Pël ëën Pita pi Yesuun epël ök mëëa. “Aköpten eprek wëen ompyaö yaë. Ni kent yaëen pöt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent

nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen pël ëak ök remaan.”⁵ Pël yemaan tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë. Ar pim ngönte kat wiin.”

⁶ Ruurö pit ngön pöt kat wiak kas panë ëen yangerak sè ngentiak wot nön ëak wieëa. ⁷ Pël ëën Yesu pi sè pitën ngëen elmëak epël ök mëëa. “Wal ëëë. Kas ëëngan.”⁸ Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këep ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.”¹⁰ Pël maan pim ruuröak epël mëak pëel mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Elia wet rëak oröönak Anutuu yaö mëëaup ënëm orööpnaat pël aim?”¹¹ Maan pi epël mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu yaö neeaup nemëen omnant kopëta wasëpënëak ëaut. ¹² Pël wiaap ne epël niamaan. Elia pi yok oröak wëen omnarö piin këëkë ëwat nasën wë pitëm könöök utpet mowesaut. Pötaanök Omën Këep neenta tapël elnëëpnaat.”¹³ Pël maan pit epël kön wia. “Pipët Son i yamëaupön ya.”

Yesuuk yokot nampë lup-meriaan urmer namp waö ë mëa
(*Maak 9:14-29; Luk 9:37-43*)

14 Omën kësang pan wa top ëak wëen pit wais oröön omën namp Yesuu naë wais rar rë mowesirak epël yema. 15 “Kaöap, ni nem yokotupön yaköm kön wi. Pi it ngengën yeem imeri ilaöre es kotö pël yaë. 16 Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais ompyaö wasëpënëak maan poprak ëaut.” 17 Pël maan Yesuuk epël yema. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenasen yeem ar kön wiin akun tolëel aaring wë arim könömöt weim öm?” Pël mëak epël yema. “Yokotup wak wais.” 18 Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapön nga maan kas oröak yes. Pël ëen akun tapëtakëer ompyaö saut. 19 Pël ëen ten pëentak së Yesuun, “Ten tol ëenak urmerap waö ë momëënëak poprak ëan?” pöten pëel mëëaut. 20 Pël maan epël niaut. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaë pötaan poprak ëan. Ne yaap niamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wieëan talte rosir epöön, ‘Ni tiak eprekaan ëngkrek së orö,’ pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaö newasënë pöt omnant pout pangk ëënëët. 21 [Urmer ke pilörö weëre kosangring wë. Pötaanök pit waö ë momëënë pöt kan

munt naö won, om Anutuun kimang manëak kaömp ngës olëak önë kopët pötakëer waö ë momëënëët.]”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar ëa

(*Maak 9:30-32; Luk 9:44-45*)

22 Ënëmak Yesuuk ten pim ruurö wa top ë niulëak epël niaut. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëëpnaat. 23 Pël ëen pit nemëngkën kët nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ë neulëëpnaap.” Pël niaan ten yaköm panë kön wi aut.

Yesuuk ngönën tup kaöeta takis mena

24 Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak së oröön omën Anutuun ngönën tup kaöetaan takis yewa pörö Pitaë naë wais epël mëak pëel yema. “Arim rë yanuulaup ngönën tup kaöetaan takis nawiin yeëa ma?” 25 Pël maan Pitaak, “Won, yawiaup,” pël mëak Yesu kaatak së ilëak ök nemaan wëen pimtök epël mëak pëel yema. “Saimon, ni kön tolëel yawiin? Yang omp akörö pit talöröa naëaan takis yewa? Pitëmtë omnaröa naëaan ma maimaröa naëaan yewa?” 26 Pël maan Pitaak, “Maimaröa naëaan,” pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. “Pël yaëen yang omp aköröa karurö pangk takis nemangkën ë yaë. 27 Pël ëaap tepër nemangkën ëen pit kön wiin utpet ëëpanok i kaöök së tatë olëak i kaö imën wet

rëak ömë pöp këm nga ëak itaangkën sum nent wiaan pöt wak sê tepërim kônkon takis mamp.”

18

Yesuu ruuröak piin talëpök wotöök sak wë pöten pëel mëëa (Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurö naë sê epël mëak pëel mëëaut. “Anutuu wa ngaöök yan-ime eporö tenëkaan talëpök wotöök wë?” ² Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekarak tau ulmëak ³ epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön kur kaip tiak arimtën kön wiin iraan rungaaröa ök nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan. ⁴ Namp pi pimtën kön wiin iraan runga epopë ök sak öpna pöp omën Anutuu wa ngaöök yamëautak wëauröa wotöök sak öpnaap. ⁵ Omën nemëën yak runga kot ke epëlöp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap.”

Utpetatëën kék nemaan ëëpenaat

(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Ën omën nampök kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön kék maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëën pöt pël ëëpanëën naröak wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot

ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kangiir utpet kaö panëet pim naë orööpnaat. ⁷ Yaköm. Morök ke nentere nent yaaröön omnarö saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëën omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? ⁸ Nim moresök ma ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring ma ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwe-siarring wëën Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naën ëëpnaat. ⁹ Ën omën nim itöök itaampëëtak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëën Anutuuk es parëaöök wa nuulaan pangk naën ëëpnaat.”

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Ar ngarangk këëkë ëën. Runga neen kön wi kosang yewesa kot eporöen kön wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitën ngarangk yaaurö kët ëlötë nem Pep kutömweri wëaupë ëöetak wë pitëmëën ya yamëngk. ¹¹ [Omën Këëp ne omën utpet ëak kö sëpënëak yaaurö koirak ompyaö wasumëak waisaup.]

¹² “Ar kön tolëël yawi? Omën namp pim pol sëpsëp 100 ëak wëauröak kopët namp kö sëën pöt pi tol ëëpën? Pi 99

ompyaö wëa pörö rosiraöök moulmäak kö sak sa pöpön ngaöl eëpnaat. ¹³ Ne yaap niamaan. Pi ngaöl ë së koirak 99 kö nasën ëa pöröaan ya kë nasëpan, ngaöl ëak koirak pöpönökëer ya kë panë sëpnaat. ¹⁴ Pötaanök nem Pep kutömweri wëaupë kentöök pim omën runga kot eporöa ök sak wëauröakaan kopët namp kö sëpnaaten kaaö yaë.”

Kar nampök utpet elniin wotpil wasëpenaata ngönte

¹⁵ “Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naë së arpimënt wë utpet pöta ngönte an. Pël eën pi nim ngönte kat wiak ënëm eën pöt arip lup kopëtemer sak önëet. ¹⁶ Ën nim ngönte kat nawiin eën pöt ni omën kopët namp ma naar koirak pim naë sën. Pël ëak ar naar ma naar namp pöröak pim ngönte ëak wotpil wasën. ¹⁷ Ën pi arim ngönte wa olaan pöt së ingre moröröen ök man. Pël eën pitëm ngönteta wa olaan pöt piin, ‘Ngönën wonöröere utpet yaauröa ököp,’ pël mëak waö ë mëen.

¹⁸ “Ne yaap niamaan. Ar yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël eëngan,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat. Ën yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ë,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat.

¹⁹ “Ën nenteta epël niamaan. Arim naëaan omën naar omën nentaan Anutuun kimang manëak lup

kopëtemer sak kimang manë pöt nem Pep kutömweri wëaup yok pangk kat wiipnaat. ²⁰ Ar omën naar ma naar nampök nem yapintakël kimang manë pöt ne arim tekarak wë kaamök elniimaat.”

Inëen ru utpetapë watepang ngönte

²¹ Yesuuk pël niaan Pitaak naë së epël yema. “Aköp, nem karip utpet yaalnëen ne akun tolël ëak pim utpet pöt ent ë moolam? Akun 7 ëak pël eën pangk eëpën ma?” ²² Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne akun 7 ëak pël neniaan, sangk naalngan, om pël ëeim ömëeten yeniak.

²³ “Pöta watepang ngön nent epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëen ruurö sumat mangkën kangut mampënëak yas mëea pötakël ök eëmaan. ²⁴ Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën ëa. ²⁵ Pi sum kësang pöta kangiir mon oröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëea. ²⁶ Pël maan inëen ru pöp omp aköpë naë së rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëea. ‘Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël eën ne sapsap nimpö së pet irumaan.’ ²⁷ Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt sëp wesak sëpënëak mëea. ²⁸ Pël

ëen inëen ru pöp kaatakaan oröak sē kan kourak inëen ru pim kar namp koira. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkēn kangut nemangkēn ēaup. Pöp koirak ngerngeröök moröak, 'Nem kangut peene nan,' pël mēak kēk mēea. ²⁹ Pël maan pim karip rar rē wesirak wiap sēsē mēak epël mēea. 'Ni yakōm kön newi. Pël ëen ne kangut sapsap nimpō sē pet irumaan.' ³⁰ Pël maan pi kat nemowiin wii kaatak moulmēak epël mēea. 'Nem kangut pout pet irakök oröömēep.' ³¹ Pël ëen inëen ru pim karuröak pim ēa pōten itenak ya kēlangōn panē ëen sē omp aköpōn ök mēea. ³² Pël ëen inëen ru mon kēsang mena pöpōn kaalak yas maan waisēn epël mēea. 'Ni inëen ru utpetemor. Nem sum kēsangōtē kangut ni wiap sēsē yenēaan yakōm ëen pout sēp wesaut. ³³ Nem niin yakōm elnian pöl tol ëēnak nim karipōn naēn ēaup?' ³⁴ Pël mēak omp aköpök ya sangēn ëen wii kaatak moulmēak epël mēea. 'Nem kangut pout pet irakök oröömēep.' "

³⁵ Yesu pi watepang ngōn pöt ök ē pet irak tenēn epël ni-iaut. "Arim karurōa utpet elniaut yaap ent ē nemoolaan ëēnē pöt nem Pep kutōmweri wēaupök tapël elniipnaat."

19

*Öng wes yamēauta ngōnte
(Maak 10:1-12; Luk 16:18)*

¹ Yesu pi ngōn pöt ök ni pet irak ten pim ruurōaring Kalili yanger sēp wesak Yotan

olēak ēngk komuntakēl Yutia yangera kautakēl saut. ² Pël ēak wēen omēn kēsang ēnēm wais pōrek oröön yauman omnarō ompyaō mowesaut.

³ Pël yaëen Parisi ngōnēn omēn narō wais piin morök elmēak epël yema. "Omēn namp pim öngöp omēn nant ëen yok pangk wes mēepēn ma?" ⁴ Maan epël yema. "Ar ngōnēntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaarō ma? Anutu pi ngaan omēn ket ēēpēnēak öngre omp pouwaar ket ēa. ⁵ Pël ēak Anutu pi epël ēa. 'Ne ompöpē kosaōōkaan öngöp ket ēaut. Pötaanök omp namp pim ēlre pepaar sēp wesak öngöpring erēn ëen piarip pouwaarök möönre koröp kopētaō sēpnaat.' ⁶ Anutuuk pël ēa pötaanök piarip naarök erēn ëen möönre koröp kopētaō yes. Anutuuk erēn elmēa. Pötaanök omnarōak yok pangk kom naēn ēēpenaat." ⁷ Pël maan pit piin epël yema. "Moses pi tol ëēnak epël ēa? 'Namp pim öngöp wes mēepēnēak pöt kaōarōa naēaan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mēepnaat,' pël ēa." ⁸ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Moses pim ngōn kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mēēnēētaan kuure mak niia. Pël ēaatak ngōn pöt won wiaan ngaan panēer Anutu pim öngre omp ket ēa pötak pël ëēnēak neniaan. ⁹ Ēn nook pöt epël niamaan kat wieē. Namp pi pim öngöp öngre omp wēwēet utpet newasēn

wëen wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap."

¹⁰ Pël yemaan ten epël mëëaut. "Pil wiaan pöt öng naön öpën seëa." ¹¹ Pël maan epël niaut. "Omën pourö arim ngön pöta ënëm pangk naëpan. Om Anutuuk öng naön ëëpënëak mapna pörö pëen arim ngön pöta ënëm ëak öng naön ëëpnaat. ¹² Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitëm ëlöröak mos wilën öng naön ëëpnaat. Narö omën naröak öpilën öng naön ëëpnaat. Narö Anutuu yaat mëmpënëak kön wiak öng naön ëëpnaat. Omën nem ngön epët kat wiak Anutuu yaat mëmpënëak tek öpna pörö yok pangk pël ëëpnaarö."

Yesuuk rungaarö welaköt elmëa
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Akun nentak omën narö pitëm rungaarö Yesu pim moresiar pitëm rangk mowiak Anutuun kimang mapënëak wak waisa. Pël yaëen tenök nga yemaan ¹⁴ Yesuuk epël niaut. "Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök." ¹⁵ Pël niak pim moresiar pitëm rangk mowiak wes mëak yang pör sëp wesak nal saut.

Omp ulwas omnant kësang wieëaupë ngönte
(Maak 10:17-31; Luk

18:18-30)

¹⁶ Akun nentak omp ulwas namp Yesuu naë wais epël yema. "Rë yanuulaup, ne ya ompyaö tol nent mënak wëwë kosangta yaö sum?" ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. "Ni tol ëënak ya ompyauten pëel yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. Ni wëwë kosangtak ömëak pöt Anutuu ngön kosangöt ngaarëk öm." ¹⁸ Maan "Ngön kosang tal nent ngaarëk öm?" pëel yema. Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Ni omën mëngkanok. Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni kékain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. ¹⁹ Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm. Nimtëen lup sant yaën tapël muntaröen elmëem." ²⁰ Pël maan omën pöpök epël yema. "Pipot nem kotuukaan ë waiseimautöp wëwë kosangtak ömaan munt tal nent ëëm?" ²¹ Maan Yesuuk epël yema. "Ni ompyaö sumëak pöt së nim omnant pout menak sumat wak omën omnant wonörö mamp. Pël ëëmë pöt kutömweri omën ompyaut orö nirëëpnaat. Pötaanök pël ëak wais nem ënëm elnëem." ²² Pël maan omnamp pi pöt kat wiak ya këlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kësang wieëa pötaanök.

²³ Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niaut. "Ne yaap niamaan. Omën omnant kësang wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamëa pöta öngpök ilapnaataan

poprak ë yaë. ²⁴ Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkënte. Ën omën monere uröm selap wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁵ Pël niaan ten kat wiak weëre kosang won sëen epël mëëaut. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök yok pangk wëwë kosangtak öpën?” ²⁶ Maan Yesuuk tenën it kos ëë epël yenia. “Omnaröak Anutuu wa ngaöök yamëautak ilanë pöt pangk naën ëënëetak Anutuuk yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weëre kosangringëpök omnant pout pangk yaaup.” ²⁷ Pël niaan Pitaak kangiir epël yema. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut. Pöta kangiir ten ënëmak öröpöt örö nirëëpën?” ²⁸ Maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap nia- maan. Ënëmak omnant pout ngolöp wasën ompyaö sëpna pötak Anutuuk Omën Këep ne weëre kosang nangkën nem ur kësangtak wel aisëaan ar nem ënëm elnëimauroëta kaö sak ur kësang 12 pötë wel aisëak neering Israel kur 12 pötë ngön ë pet irëpen sa. ²⁹ Omën namp nemëen yak pim kaare yang, öngre ru, sasre nan, ëlre pep, ëmre ya sëp wasëpna pöp Anutuuk kangiir omën ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkën wëwë kosangët pep sëpnaap.

³⁰ Wetëeröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

20

Wainyaaweriya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

¹ Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niiaut. “Anutu pim onnarö wa ngaöök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pöweri onnarö ya mëmpënëak wes mëen sa pötakël ök ëëmaan. ² Omën pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk ëen yaakë wes momëen sa. ³ Pël ëen këtëp kosang yesën pi së itaangkën narö pit ka tomök tauwal ëeim wëen epël ök mëëa. ⁴ ‘Arta nem yaak së ya mëngkën ne sum ompyaö nimpaan.’ ⁵ Pël ëen këtëp luptak wëen së tapël ök mëak kaalak këtëp tingk yewasën tapël ëa. ⁶ Pël ëak wiap kan kaalak së itaangkën munt narö ka tomök tauwal yaëen pitta koirak epël mëak pëel mëëa. ‘Ar tol ëënak kët ël epöök ya namëngkën wisën eprek wakaim?’ ⁷ Pël maan pit epël mëëa. ‘Ten omën nampök ya ngön nent neniaan.’ Maan, ‘Arta nem yaak së ya mëmpunëen seë,’ pël mëëa.

⁸ “Koö yoolaan ya pepap pimënt së pim ya ngarangkëpön epël ök mëëa. ‘Ya onnaröen ngön maan waisën pitëm sumat man. Wet rëak ënëm waisa puorö pitëm sumat man. Pël ëak

pitëm rakörö tapël tapël mampö sê wetëerö ënëm man.’⁹ Pël maan omën wiap kan oröak ya mëna pörö waisën 2 kina 2 kina mena.¹⁰ Pël ëak mampö yesën wet rëak ya mëna pörö pit sum isak öpnaat wesa pöt om 2 kina tapël mena.¹¹ Pël ëen pitëm sum mena pötaan ya pepapön kaaö ngön mëak epël mëëa.¹² ‘Ënëm ya ngës rëaö eporö pit akun kot nent ya mëna. Ën ten kët ël epöök kët nga köpël ya mëneimaurö. Pël ëauröak tenim yaningkën tapël pit yemangkën. Pöten kaaö.’¹³ Pël maan pi kangiiir pitëm tekrakaan nampön epël mëëa. ‘Ngöntöp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpa pöten niaan ni kuure mak neeap.’¹⁴ Pötaanök nim sumet wak sê. Nim yaningk tapël ënëm waisa eporöeta mampëak kön yawi.¹⁵ Sumat nemotöp nem kön wiaul naalmëengan ma? Ni tol ëen nem kësangënten kön wiin utpet yaë?”¹⁶ Watëpang ngön pöt niak epël yenia. “Pöta ök ënëm Anutuu naë waisauröakaan selap wotöök moulmëëpnaat. Ën wet rëak waisauröakaan selap tapël ënëm moulmëëpnaat.”

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar nent ëa
(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesuuk ten pim ru 12 pöröaring Yerusalem kakë yesem tenën pëen wesak epël niiaut.¹⁸ “Kat wieë.

Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëen Omën Këëp ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak¹⁹ ngönën köpëlöröa naë wes nemëen pitök ökre was neak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëen kaalak wal ëëmaap.”

Semsre Son piarip wotöök sëpënëak mëëa

(Maak 10:35-45)

²⁰ Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pöaar Yesuu naë wak sê rar rë wesirak omën nentaan kimang yema.²¹ Pël ëen Yesuuk, “Ni oröptaan kent yaë?” pël maan epël yema. “Ënëmak nim omën poutë kaö sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkëël namp katnëël, wel aisëak wë niiring ngarangk ëëpnaan kosang wes mamëak yeniak.”²² Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?” Pël maan piaripök, “Pangk ëënaawaar,” pël yema.²³ Maan epël yema. “I kakam pöt pangk nënëët. Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaö mëëa pörökëer wel aisapnaat.”²⁴ Pël yemaan ten ru 10 pörö

Sepeti pim ruaarëen mëea pöt kat wiak ya sangën äaut. ²⁵ Pël ëen Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëen epël niaut. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga äak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ²⁶ Ar pël ëengan. Arim naëaan namp kaö sak öpënëak pöt pi ar pouröa inëen elniip. ²⁷ Ën namp wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip. ²⁸ Pi nem yeë epël ëep. Omën Këep ne omnaröak inëen elnëepënëak newaisën. Nook arim inëen elniak omnarö utpetatë öngpökaan kama niömaan arim kangiir wel wiimëak waisaup.”

Yesuuk omën it il tëa naar ompyaö mowesa

(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ënëm waisa. ³⁰ Pël yaëen omën it il tëa naar kan ëöök wel aisëeë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön äak epël yema. “Aköp, Tewitë äap, Anutuu Yaö Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.” ³¹ Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön äak epël yema. “Aköp, ni Tewitë äapök tenipön yaköm kön niwi.” ³² Pël maan Yesu pi leng äak kamtaöök tauëë ngön maan waisën piaripön epël pëel yema. “Arip tol elniimëak yak?”

³³ Maan piaripök epël yema. “Aköp, ni aan tenip it nga sën.” ³⁴ Pël maan Yesuuk piaripön yaköm ëen pim moresiar piarpim itöörarë rangk mowiin tapëtakëer ompyaö sak Yesuu ënëm saut.

21

Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök oröak Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë. ² “Arip ka ëngköök së oröak itaangkën pol tongki ruupring namp këraamentëk wii ngan ë ulmëen öpnaat. Pipaar tapëtakëer wilak mësak waisën. ³ Pël yaëen omën nampök pëel yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapëtakëer pëel niaan mësak waisënëet.” ⁴ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök ëa nent kë oröa. Ngön pöt epët.

⁵ “Omën Saion kak wëauröen epël man.

‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais.

Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’”

⁶ Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëea pöl ëa. ⁷ Piarip pol tongkiipre ruup mësak wais piarpim ulpëen rangköt

përëak pol tongkiipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa. ⁸ Pël ëak kan yesën omën kësang pan pitëm ulpëen rangköt përëak kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak këemre kewis elmë yes. ⁹ Pël ëak omën wet rëak yesauröere ënëm yesa pourö ërëpsawi yeem ngön ëak epël yema.

“Tewitë ëap, yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Anutu ngarëk wëaup, yowe.”

¹⁰ Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek wëaurö yaan sak epël yema. “E, pipop talëp?” ¹¹ Pël yemaan omën Yesuring yesauröak epël yema. “Epop tektek ngön yaaö omnamp, Yesu, Kalili yanggerak Nasaret kakaanëp.”

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampööre sum ë pël ëeim wëen waö ë mëa (Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti yemoola. ¹³ Pël ëak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten omnaröak kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.”

¹⁴ Omën it il tëaare ing il tëaurö pim naë waisën ngönën tup kaöetak ompyaö

mowesaut. ¹⁵ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak pim ya retëngöt mëmpööre rungaaröak piin, “Tewitë ëap, yowe,” pël maö yaauten itenak pit ya sangën ëën ¹⁶ piin epël yema. “Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?” Maan Yesuuk epël yema. “Mak, ne yok kat wia. Pël ëaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Pöt epël. ‘Ni runga kotre kapaatakörö kengkën mowasën pitëm këmötëaan ompyaö wesak yaya yenia.’” ¹⁷ Pël mëak pit sëp mowesak Yerusalem kakaan oröak Petani kak së wë koö olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kemment umön rëa

(Maak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak yesem këen ëa. ¹⁹ Pël ëën këra kem kan ëöök wëa nementën itaangkën ulöpörö nautön, om ëpöt pëen wëa. Pël ëën pömentën epël yema. “Ni kaalak ulöp utnganok.” Pël maan kem pöment tapëtakëer saap wak umön yarë. ²⁰ Pël yaëen ten pim ruurö pöten itenak yaan sak epël mëëaut. “Kem epment tol ëak teëntom umön yera?” ²¹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi kosang wasënë pöt arökta nem kemmentën maan yaë epël ëënëet. Pöt pëen won. Tomön epöonta, ‘Ni tiak i

kaöökël sê orö,' pël maan pangk pël ëëpnaat. ²² Ar kön wi kosang yewesautaring wê Anutuun nem yapintakël omên nenten kimang manë pöt nimpnaat."

Kaöaröak Yesuya yamëngkauteh pëël mëä

(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak sê ilëak omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim naë wais epël mëak pëël yema. "Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?" ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël kaip ti mëëaut. "Nookta arën pëël niamaan. Ar këet ök neaan pöt ne talëpë këmatak omnant yeëan pöt ök niamaan. ²⁵ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?" Pël maan pit neneren epël yema. "Tiar tol mapen? 'Anutuuk,' pël mepenaatep pi epël niepan. 'Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?' ²⁶ Ën tiar 'Sonök' pël mepenaatep omên pouröak piin, 'Tektek ngön yaaö namp,' pël yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas yaë." ²⁷ Pël mëak Yesuun kangiir epël yema. "Ten köpël." Pël maan Yesuuk epël mëëaut. "Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök neniangan."

Yokot naarë watepang ngönte

²⁸ Pël mëak Yesuuk ngön nent epël ök yema. "Ar kön tolël yawi? Omên namp pim yokot naar wëa. Pël ëën wetëepë naë sê epël mëëa. 'Yokotup, ni peene sê nem wain yaöök ya mën.' ²⁹ Pël maan pi, 'Won, ne pël naëngan,' pël mëak wë ënëmak lup kaip tiak sa. ³⁰ Pël yaëen pepap pi pim yokot muntapë naë sê tapël ök mëëa. Pël maan pi, 'Mak, ne sumaap,' pël mëak nasën ëa. ³¹ Ar kön tolël yawi? Yokot talëpök pepapë ngönte ngaarëk wa?" Pël maan pit, 'Wetëep,' maan Yesuuk epël yema. "Ne yaap niamaan. Takis yewaö utpetere öng omp nga yaaö utpet ke pilöröak ar il niwesak Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapnaat. ³² Pöt Son pi wotpil yaauta kanö pet elniipënëak yewaisën ar pim ngönten kön wi kosang newasën yaëen takis yewaö utpetaröere öng omp nga yaaurökëer pim ngönten kön wi kosang wesa. Pit pël yaëen ar itenakök lup kaip tiak tapël naën ëan."

Wain yaaweri ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ "Ne watepang ngön munt nent niamaan kat wieë. Omên kaö namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek sê wakaima. ³⁴ Wë

köp yesa akunet temanöm sēen tööpēnēak inēen narō wes mēen sa. ³⁵ Sē orōön ngarangk moulmēaurō pit inēen namp pēs mōa, namp mēn wel wia, namp kēl mō wel wia. ³⁶ Pēl ēen ya pepapök inēen munt narō kēsang wes mēen sē orōön tapēl elmēa. ³⁷ Pēl ēen ēnēmak pimtē ru panēēpōn, ‘Pit nem ruupē ngōnte kat wiak ngaarēk öpnaat,’ pēl weseē wes momēen sa. ³⁸ Pēl ēen ngarangkörō piin itenak pitēmēt neneren epēl mēēa. ‘Omēn epop pim pepapē mor kolut pout öpnaap. Pötaanök tiar mēmpa. Pēl ēen yaat tiarimēen sēpnaan.’ ³⁹ Pēl mēak wain yaaweriaan wa wilēngkēel olēak mēna.”

⁴⁰ Yesuuk ngōn pöt mēak epēl pēel yema. “Ēnēmak wain ya pepap wais ngarangkörō tol elmēēpēn?” ⁴¹ Pēl maan pitök epēl yema. “Pi yaap omēn utpet pörō mēnak utpet wesak ngarangk munt köp yesa akunatē ulöpörō pi mampna pörō wain yaaweri moulmēēpnaat.”

⁴² Pēl mēak Yesuuk kaalak pitēn epēl yema. “Ngōnēn pepeweri epēl wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurō ma?

‘Wap omēn ka ök yarēaurōa wēl ē moolēaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewe-sir.

Anutu pimtök pēl yaalmēen ten itaangkēn ompyaö panē yaē.’

⁴³ Pēl wia pötaanök ne ök nia-maan kat wieē. Anutuuk pim omēn ompyaut ngaan ar nina pöt arim naēaan kama wak omēn maimarō mangkēn pit Anutuu könōökē ēnēm ēen kē ompyaut pitēm wēwēetak orōöpnaat. ⁴⁴ [Omēn namp wap epētak soē urak kawi ngentiipnaap, pi koröp ilak utpet ēēpnaap. Ēn wapētak pim rangk ngentiipna pöt, omēn pöp ilak unōn ēak utpet panē sēpnaap.]”

⁴⁵ Kiri ar yaaö kaöarōere Parisi omnarō pim watelang ngōn pöt kat wiak pi pitēmēl ko wesak ya pēl wesak ⁴⁶ wali öpēnēak kön wia. Pēl ēautak omēn pourōak piin, “Tektek ngōn yaaö omnamp,” pēl yamēēa pötaan kas ēen sēp wesa.

22

Öngre omp mēs mampēnēak kēere imēn yenauta ngōnte (Luk 14:15-24)

¹ Yesu pi kaalak omnarōen watelang ngōntak epēl ök yema. ² “Anutu pim omnarō wa ngaöök yamēaut omēn omp ak nampē pim ruup öng mēs mampēnēak kēere imēn kaö wa pötakēl ök ēēmaan. ³ Pi kaömpöt ar ēak kopēta wes pet irak pim inēen ruurō omēn pim wet rēak ngōn ök mēēaurōa ngēsē yas wes mēen sēen pit kat wiak waisēpnaaten kaaö ēa. ⁴ Pēl ēen pi kaalak inēen ru munt narōen epēl mēak wes mēa. ‘Omēn nem wet rēak ngōn ök mēēaurōen epēl man. “Kaömpöt ar

ëak kopëta wes wiak wë. Purimakaö kaöaröaring ru ompyauröeta möak omnant pout yok kopëta wes pet iraut. Pötaanök peene wais kääre imën yenem ërëpsawi ëëpa.” ’ 5 Pël maan pit së ök maan kat wiak pitëmotön sa. Namp pim yaakë sa. Namp pim uröm kaatakë sa. 6 Ën narö inëen ruurö wali wak utpet wesak mëna. 7 Pël ëen omën omp aköp pi ya sangën ëen pim nga omnarö wes mëen omën pim inëen ruurö mënaurö mënak pitëm kaaö es kor mëen kot sa. 8 Pël ëen pim inëen ru naröen kaalak epël ök mëëa. ‘Kääre imën pöt kopëta wes pet irautak omën nem wet rëak yas mëëaurök utpet ëa. 9 Pötaanök ar kamtatë yesem omën koirënëerö pouröen wais kääre imën nëmpnaan ök man.’ 10 Pël maan pim inëen ru pörö kamtatë yesem omën koirauröen ök maan ompyaöre utpet pourö së kaatak ilaan peö ëa.

11 “Omën omp aköp pi omën waisauröen itaampënëak kaata kakaati ilëak itaangkën omën namp wa top ke pötë ulpëen yamëaup namëen wëen itena. 12 Pël ëak epël mëëa. ‘Ngöntöp, ni tol ëen wa top epta ulpëenëp won wais wel aisëaan? Ni pil yaëen pangk naën yaë.’ Pël maan ngön won sak wëa. 13 Pël ëen omën omp aköpök pim inëen ruuröen epël mëëa. ‘Omën epop ingre morötë wii tëak koö panëetak wa moolan. Pi pörek wë ingre ya ilak aimeë

kë pötöppötöp aim öpnaan.’” 14 Yesu pi watepang ngön pöt më pet irak epël yema. “Ne yaap niamaan. Anutuu omën selap yas mëëauröakaan kopët naar waisën wël ë yaulmë.”

Takis yaataan Yesuun morök elmëa
(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Pël maan Parisi ngönën omnarö pit së wa top ëak ngön tol nentak Yesuun nga wiipën pël mëak kopëta wesa. 16 Pël ëak pitök pitëm ru naröere Erotë omën narö wes mëen wais epël yema. “Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, ngön ompyaö Anutuuk ök niiaut pëen omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Ni omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup. 17 Pötaanök ni kön tolëël yawiin? Rom omën omp ak Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” 18 Pël maan Yesuuk pitëm utpet mowasëpënëak yaauten iteneë epël mëëaut. “Kaar, omnarö ar tol ëënak morök yaalnë? 19 Mon kël nent wak wais neneë.” Pël maan pit nent wak wais yemangk. 20 Pël ëen Yesuuk pitën epël mëak pëel yema. “Könre yapin epot talëpëet?” 21 Pël maan pit epël yema. “Sisaëët.” Pël maan puuk epël yema. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” 22 Pël maan pit yaan sak sëp wesak saut.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Kët pötak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë waisa. Omën pörö weletakaan wal naëngan pël yaaurö. Pit wais Yesuun epël mëak pëël yema.

²⁴ “Rë yanuulaup, Mosesök epël ëa. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’

²⁵ Pël wiaap tenim naë omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëpök öng namp wak ru won wë wel wiin nangap öng kapirëp wa. ²⁶ Pël ëën pi tapël wel wiin nang muntap öng kapir pöp wa. Pël pël ë seim omën nanang 7 pörö öng kopët tapöp wak ru won wë wel wi won sa. ²⁷ Pël ëën ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ²⁸ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröp wë wal ëëpena akunaöök ni kön wiin talëpë öng sëpën?”

²⁹ Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönënre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ³⁰ Wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëerö. ³¹ Ën weletakaan wal yaaö pöt ngönëntak Anutuuk epël ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ³² ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omën pörö wel wiaurö öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel

wiauröaap won, öp wëauröa Anutu.” ³³ Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëël mëëa

(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëën Parisi omnaröak pöten kat wiak pit pimëën ngön nent kopëta wasëpënëak wa top ëa. ³⁵ Pël ëak pitëm naëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pëël yema. ³⁶ “Rë yanuulaup, Anutuu ngön kosang tal nentak kaöet?” ³⁷ Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëën pëël elmëëm. ³⁸ Pipët Anutuu ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas. ³⁹ Pël ëak pöta kar nenteta wia. Pöt epël. Nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm. ⁴⁰ Ngön pipteparök Mosesre tektek ngön yaauröa ngön kosangöt erën ëak wia.”

Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë songönten morök elmëa

(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Parisi omnarö wa top ëak wëën Yesuuk pitën epël mëak pëël yema. ⁴² “Ar Kristo, Anutuu Yaö Mëëaupön talëp aim? Pi talëpë ëap?” Maan pitök, “Tewitë ëap,” pël yema. ⁴³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Yak tol ëënak Ngëëngk Pulöök Tewitën

elmëen Kristoon, 'Nem Aköp' pël mëea? Pöt epël.

⁴⁴ 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

"Ni wais nem yaapkëetakël òm.

Pël äaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëemaat."

⁴⁵ Tewitök piin, 'Nem Aköp' pël mëeaupök tol ëënak Tewitë äap pël yaë?" ⁴⁶ Pël maan pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën ëen akun pötak ngës rëak pëel muntat mapnaaten kas ëen sêp yewas.

23

Yesuuk omnaröen Parisiire ngön kosangötë ngarangköröa utpet yaautë ënëm ëëpanëak pepanöm mëea

(Maak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Akun pötak Yesuuk ten pim ruuröere omnaröen epël ök niiaut. ² "Ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit Mosesë urötak wë ngön kosangöt rë yanuul. ³ Pötaanök pitëm ök yenia pöt kat wiak ngaarëk ön. Ën pitëm wëwë wë pötak öngan. Pit rë yanuulem pitëmënt ngaarëk naön yaë pötaanök. ⁴ Pit ngön kosang nantta ar ngaarëk önëak pitëm könöökään rangk ök niaan ar ngaarëk önëak poprak yaëen pitëmënt kaamök kot nent naën yaë. ⁵ Pitëm omnant yaaut omnaröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan yaaurö. Pit ngön kosang lup nant retëng ëak kör koëak

kepön upakötë wii ngan ë utöore moresi tapël ë, ën pitëm ulpëënöröa kautë poë koröp sëtöt ngan ë më pël ëak yaaurö. ⁶ Pit këëre imën yena akunatë itëkëël kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yeem ngönën tupötë kakaatiita omnaröa itëkëël wel yaisëaurö. ⁷ Pël yeem omnaröak wa topöök koirak ërëpsawi ngön maöre 'Rë yanuulaup,' maö pël ëëpnaaten kent yaaurö. ⁸ Ar pöt omnaröak arën, 'Rë yanuulaup,' pël niapnaaten kent ëënganok. Ar ke kopëtalörö, Anutu kopëtap arim Rë Yanuulaup. ⁹ Yang omën nampön, 'Pep,' manganok. Arim Pep kopëtap kutömweri wë. ¹⁰ Omnaröak arën, 'Wotöököp,' pël niapnaaten kent ëënganok. Arim wotöök kopëtap Kristo nemënt. ¹¹ Arimëen kaö sak wëaupök ar pouröa inëen elniip. ¹² Omën namp pimtök pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap."

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangköröen pitëm kaaryaataan nga mëea

(Maak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapëneak yaëen

kan yemowariem arimëntta neilaan yaaurö.

14 ["Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Ar öng kaporöröa omnant pout arimëen weimeë morök elmëak omnaröak arën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Ar kangiir akunetak könöm kësangöt koirënëët.]

15 "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën namp pim ngönënte sëp wesak arim ngönënta ënëm ëëpënëak i kaöök olëak yang kaö poutë yesaurö. Pël yeem arim utpet yaaut pet elmëen pi ënëm panë ëak ar il niwesak arim es parëaöökë sënë pöl piita teëntom së orööpnaat.

16 "Elei, wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnaröen pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaaurö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnaröen ngön kaar epël yamëëaurö. 'Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën namp aini kool ngönën tup kaöeta kakaati ë rangia pötëël utak kosang wasën pöt kë ëëpnaat.' 17 It il tëa kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ngönën tup kaöetak këët ma aini kool kakaati ë rangia pötök këët? Anutuu ngönën tuptakëer kaöet. 18 Ar tapël ngön kaar epël yamëëaurö' 'Omën

namp ngön nent kosang wasëpënëak ur Anutuun kiri yawiautakël utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën namp urta rangk kiri wiautëël utak kosang wasën pöt kë ëëpnaat.' 19 It il tëa kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ur Anutuun kiri yawiautak këët ma urta rangk kiri wiautak këët? Urtakëer kaöet. 20 Pël yaë pötaanök omën namp urtakël utak kosang wesak yemaan pöt urötere kiri wiaut pouteparëël utak kosang wesak yema. 21 Ën namp Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wesak yemaan pöt ngönën tupëtere tuptak wëaupököl utak kosang wesak yema. 22 Ën tapël namp kutömweriil utak kosang wesak yemaan pöt Anutuu ur kësangëtere pötak wel aisëaupököl utak kosang wesak yema.

23 "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwanre kaëkoöre këënre pöt wa top ëak moresiar wesak kom ëak kopët nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil wotpil mëmpööre yaköm ëak ompyaö elmëere Anutuun kön wi kosang wasö ngön kosang kaö pipot ngaarëk naön yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. 24 Wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnarö pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaaurö. Omën namp iiste nëmpënëak yaëen iwal

namp ilaan pöt nanëmpan, lë olapnaat. Pël eëpnaatak pol kamal kësangëp ilaan iistar-ing köntak nëmpana. Tapël ar Anutuu ngön kosangötë ënëm eëneäk kot panë nantë ënëm yeem kaöat sëp yewas.

²⁵ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar kelönre söwaröt kasngaëël pëen i yairem öngpök i nairën eën kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre koröpöökë kentöökë ënëm yaaö pöt peö ëak wë. ²⁶ Parisi omën it il téaup ni! Wet réak kelönre söwarötë öngpök iirën kewil won sëpna pöt kasngaëelta won wiaapnaat.

²⁷ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën yangaöökë ökörö. Tomök pöt omnaröak ë rangiin itaangkën ompyaö yaë. En öngpök pöt omën kosere söp kampöt wia. ²⁸ Ar tapël arim koröpöök omnaröa eöetak wotpil koröp oröak wëen arim lupötë pöt kaar yaaöre utpet yaaut wia.”

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö utpet kangut öpnaat pël mëäa (Luk 11:47-51)

²⁹ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar tektek ngön yaaö omën ngaanëer wel wiauröa yangaö wa ngölöp weseim wë. Pël yeem

wotpil wakaimauröa yangaö ë morangieim wë. ³⁰ Pël yeem ar epël aim. ‘Tenim ëaröa wakaimauuk wakaimanëen pit kaamök ëak tektek ngön yaaö omnarö namëngkën ëan tapön.’ ³¹ Arim ngön yak piptak ar omën tektek ngön yaaö omnarö mëneimauröa ëarö pöt tekeri yewas. ³² Arim ëaröa mëneima kaut wia pöt arök mën pet irën. ³³ Kamal ëlre ruuröa ök utpetarö, arim saunatë kangiir es parëaöök sënë akun temanöm yesën kas tarëk së ëlëep ilan? Pangk pël naëngan. ³⁴ Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaut ewatöröere ngön ompyaö pöt rë nuulöpnaarö arim naë wes nimëëmaat. Pël eën arök narö mëmpööre këra yetaprak mö pël eëneët, narö arim ngönën tupötë pës momöak ka nantëaan nantë waö ë momëëneët. ³⁵ Pël eëneë pötak Anutuu omën wotpilörö mënan pöta kangut arim naë orööpnaat. Ngaanëer arim ë nampök ngës réak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia, Perekaiaë ruup, Anutuu ngönën tup kaöetak kiri yawiautere ngëëngk panë tupta ngeröök mënaut. ³⁶ Ne yaap niamaan. Omën mënauröa kangut ar peene e wë epöröa naë orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mëäa (Luk 13:34-35)

³⁷ Yesuuk kaalak epël ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm.

Ar tektek ngön yaaö omnarö mēmpöore ngönēn omēn arim naē wes nimēaurö kēl mö wel wi pēl yaaurö. Ne kēt ēl epotē kokor ēlēpē ruurö wereweriarē öngpök wa mēak ngarangk yaalmē pöl ar wa rongan ēak ngarangk elniimēak kent kön wiak pēl yaalniin ar kaaö elnēeimauro. ³⁸ Pötaanök ne sēp niwasēn ar ngarangk won öneēt. ³⁹ Yaap, ne epēl niamaan. Ar neen itnaangkēn wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epēl neanēēt. ‘Aköpök wes mēēn yewais epopön yaya mēpa.’”

24

Yesuuk Anutuu ngēēngk tupēt utpet sēpnaat ök mēēa (Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu pi ngön pöt ök mē pet irak Anutu pim ngönēn tup kaöetakaan oröak yesēn ten pim ruurö naē sē ka yal menmen ē seēautön sös mēak pet elmēaut. ² Pēl ēēn epēl niiaut. “Ne yaap niamaan. Omēn ompyaö e wiaan ityaangk epot epēl wi naöpan. Ēnēmak ngaaröak wais tup epēt tööl olaan kēl naö naöökē rangk wi naöpan, utpet panē sēpnaat.”

Yesuuk kēlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mēēa (Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Pēl niak Yesu pi Olip tomök sē wel aisēaan pim ruurö tenimēnt naē sē epēl mēak pēēl mēēaut. “Nim ngönēn tupēt tööl komun ēēpnaat aan pöt taan pēl

ēēpēn? Ēn nim kaalak waisēn akun pet irēpna pöt temanöm yesēn oröpöt oröön ten itenak ēwat sēn?” ⁴ Pēl maan Yesuuk tenēn epēl niiaut. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanēēn kēēkē ngarangk ēēn. ⁵ Naröak wais nem yapintakēl, ‘Ne Kristo,’ pēl niak omēn selap pitēm lup wa irikor elmēēpnaat. ⁶ Ar nga yapinte kat wiak ngarangk ēēē. Kas ēēngan. Akun kaöaö ngolöp yaēēn omēn pipot wet rēak orööpnaat. ⁷ Omēn kur nementēkaanöröak kur nementekēl nga ēēpnaat. Ēn yang omp ak nampē omnaröak munt nampē omnaröaan nga ēēpnaat. Pēl yaēēn yang nantē kaömp ngöntök oröeim wēēn moup selap mööpnaat. ⁸ Omēn pipot om öng namp ru wilēpēnēak lel yailēn kēlangön kat yawi pöta ök ēēpnaat.

⁹ “Akun pötak omnaröak ar wali nuwak naröa naē nuulēēn kēlangön kat niwiak nimpēnaat. Ēn yang poutē omnaröak ar nemorö pēl weseē arēn kööre tok elniipnaat. ¹⁰ Omēn pöt yaaröön omēn selap pitēm kön wi kosang yewesaut sēp wesak pitēm karuröen kup mowiin neneraan kööre tok ēēpnaat. ¹¹ Pēl yaēēn tektek ngön yaaö kaar omēn narö selap oröak omēn kēsang morök elmēēn pitēm kaarötē ēnēm sēpnaat. ¹² Pēl ēēn utpet yaautök ulöl sēēn omēn selap pitēm lup sant yaaut won sēpnaat. ¹³ Ēn omēn wēē sak wakaim wel wiipna pöp Anutuuk kama

öpnaap. ¹⁴ Pël eën Anutuuk wa ngaöök yanimë pöta ngön ompyaö epët nem omnaröak yang poutë omnaröen ök maan kat wi pet yairën akunet pet irëpnaat.”

*Omën utpet panëët
orööpnaata ngönte
(Maak 13:14-23; Luk
21:20-24)*

¹⁵ “Enëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut Anutuu ngëëngk tuptak wiaan itaampunëët. Omën pöt tektek ngön yaaö namp Taniel puuk orööpënëak äaut.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këëkë kön wiaan.) ¹⁶ “Pël yaëen Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁷ Ka tomök öpnaapök kaata kakaati së omnant öpan. ¹⁸ En yaak öpnaapta kak së ulpëenre omnant öpan. ¹⁹ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemaurö tol eëpën? ²⁰ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetakre Anutuu kë yesa ngëëngk akunetak orööpanëen Anutuun kimang man. Akun pötë ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ²¹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiipnaat. Ke pil nent kutömre yang oröaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön äaut. Enëmeta naaröön eëpnaat. ²² Anutu pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën pim yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

²³⁻²⁴ “Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm eëneak retëng weëre kosangringöt eëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël eëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiinganok. ²⁵ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganok. ²⁶ Enëmak naröak, ‘Kristo yang omën wonrek yaaröön itenaut,’ pël niaan pöt sëngan. En naröak, ‘Kristo ka eptak ëlëep wë,’ pël niaan pöteta kat wiingan. ²⁷ Omën Këep ne kent tangarta yamëngk pöl eëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëen këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këep nem waisuma akunetak tekeri yesën omën pourö neen itaampun sa. ²⁸ Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaauro kangut mempaat.”

*Omën Këep orööpnaata
ngönte
(Maak 13:24-27; Luk
21:25-28)*

²⁹ “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël eën ngoonöpta ngaap yesën ariat

kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sêpnaat. ³⁰ Pël ëën Omën Këëp nem tekeri suma retëng kësang nent kutömweri jaaröön yang omën pourö itenak kas ëak merek apnaat. Pël yaëën ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë rangk jaaröön itaampnaat. ³¹ Pël ëën Anutuuk kuup kaö yamëngkën nem enselörö wes mëën sê nem omën yaö wesaurö yang we naöökaan naöök, oorekaan öngkrek yang poutëaan koirëpnaat.”

Akun kaöaö temanöm yesën omnant orööpnaata ngönte

(Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp këre sak wil yewatën itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³³ Pöta ök omën yeniak epot jaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëën waisëpënëak yaë, pël wasënëët. ³⁴ Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³⁵ Kutömre yang eptepar won sêpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Akun kaöaö orööpna akuneten köpël wë

(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuu

Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtökëër ëwat wë. ³⁷ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. ³⁸ I ngaampel naaröön wiaan pit iire kaömp në, öngre omp ë pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök ilëa. ³⁹ Pël yaëën pit köpël wëën i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. Pöta ök Omën Këëp nem waisumaatak omnarö köpël wë pitëm omnant yaaut ëeim wëën waisumaap. ⁴⁰ Akun pötak omp naar ya lupöök wëën namp yeweem namp sêp wasumaap. ⁴¹ Ën öng naarta kaömp koröp yokoëëm wëën namp yeweem namp sêp wasumaap. ⁴² Ar Aköp nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaanök ngaire wa kom ëeim ön. ⁴³ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë rö kan waisëpna akuneten ëwat wëanëën itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁴ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

Inëën ru ompyaupre ut-petapë ngönte

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök muntarö ngarangk ëëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴⁶ Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi

ērēpsawi ēēpnaat. ⁴⁷ Ne yaap niamaan. Kaōap pi pim omnant pout ngarangk ēēpēnēak moulmēēpnaat. ⁴⁸ Ēn inēen ru utpet pōp pi, ‘Nem kaōap pi teēt newaispan,’ pēl weseē ⁴⁹ inēen ru pim karurō tang mööre omēn i ngaat nak kōn irikor yaaurōaring kaōmpre i ngawi nē pēl eim wē ⁵⁰ pim kaōapē waisēpna akuneten kōn nawiin ōpna pōtak kaōap kaalak waisēpna pōt ⁵¹ pi yokot pōp mōak utpet wesak kaar omnarōa naē moulmēēpnaat. Pōrek omnarō ingre ya ilak aimeē ke pōtōppōtōp aim ōpnaan.”

25

Ōng ulwas 10 pōrōa ngōnte

¹ “Anutu pim omnarō wa ngaōōk yamē pōt ōng ulwas 10 pitēm karip omp koirēpna pōrōakēl ōk ēēmaan. Ōng pōrō omp namp pim ōng yaup koirēpēnēak yewaisēn pit neenem rampeet wak kan kourak koirēpēnēak sa. ² Ōng 5 ēak kōnringōrō, 5 ēak wonōrō. ³ Ōng kōn won pōrō pit i kōn korat naōn, rampeet pēen wak sa. ⁴ Ēn kōnringōrōakēer i kōn korat rampeetring wak sa. ⁵ Pēl ēak sē kor wēen omp ōng koirēpnaap teēt newaisēn ēen kor wē ka kom ēen ka ura. ⁶ Pēl ēen rōōk lupōōk ngōn nent ngōn ēak epēl mēea. ‘E, ōng koirēpnaap yewaisrek wal ēak sē koirēē.’ ⁷ Pēl maan pit yaan sak wal ēak rampeet mangia. ⁸ Pēl yeem kōn wonōrōak kōnringōrōen

epēl mēea. ‘Tenim rampeet yariirek i nant lē nineē.’ ⁹ Maan kōnringōrōak epēl mēea. ‘Tol ēak pēl ēēpen? I epot tiar pourō pangk naalniipan. Arta urōm kaatak sē arimot sum ēēē.’ ¹⁰ Pēl maan pit yesēn omēn ōng koirēpnaap wais kopēta wesak kor wēaurō koirak sa. Pēl ēak kak sē orōak kaata kakaati sē ilēak kan wari ulmēak ōng koirēpnaapē kēere imēn neim wēa. ¹¹ Pēl ēeim wēen ōng kōn wonōrō sē ap wesak ngōn ēak ōng waupōn epēl mēea. ‘Kan tē niwi. Kan tē niwi.’ ¹² Maan epēl mēea. ‘Yaap niamaan. Ne arēn it kōpēl yaningēngk.’”

¹³ Yesu pi watepang ngōn pōt niak kaalak tenēn epēl niiaut. “Nem kaalak waisuma akunet kōpēl. Pōtaanōk ngai ēeim ōn.”

Omēn mon menaurō watepang ngōnte

(Luk 19:11-27)

¹⁴ Yesuuk kaalak watepang ngōn munt nent epēl niiaut. “Anutu pim omnarō wa ngaōōk yamē pōt omēn kaō nampē ēa pōtakēl ōk ēēmaan. Pi yang wali nerakēl sēpēnēak pim inēen ruurōen yas mēak pim omnant ngarangk ēeim ōpēnēak kom ē mena. ¹⁵ Pi pitēm ya yamēngkauten kōn weswes ēēē kom ēak namp 5000 kina, namp 2000 kina, namp 1000 kina pēl meank sa. ¹⁶ Pēl ēen inēen ru 5000 kina mena pōpōk ya kosang mēnak 5000 kina tapēl koira. ¹⁷ Ēn kar 2000 kina mena pōpōk ya kosang mēnak 2000 kina tapēl koira. ¹⁸ Ēn kar

1000 kina mena pöp pim kaöapë monat wak sê yang kel weera.

19 “Akun wali sêen kaöap kaalak wais pim inëen ruurö mon mena pöt öpënëak wa rongan elmëa. ²⁰ Pël ëen mon 5000 kina mena pöpök naë wais epël mëëa. ‘Nem kaöap, ni mon 5000 kina nenaup. Pël ëen nook ya mënak 5000 kina tapël koiraut.’ ²¹ Maan kaöapök epël ök mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëeiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.’ ²² Pël yemaan inëen ru 2000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni mon 2000 kina nenaup. Pël ëen nook ya mënak 2000 kina tapël koiraut.’ ²³ Maan kaöapök epël ök mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëeiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.’ ²⁴ Pël yemaan inëen ru 1000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim songönte ëwat wë. Ni nga yaaup yak omnant omën muntarök ngëntën yewetaup. Ni omnant nangëntën yeem omën naröa ngëntaurekaan këet wak yenaup. ²⁵ Pël yaaup yak kas ëen nim 1000 kina nenan pöt wak sê yang kel weerak wakaimaut. Pötaanök nim monat kaalak yangk.

E.’ ²⁶ Pël maan kaöapök epël mëëa. ‘Inëen ru utpet wisënëp. Ne omnant omën muntarök ngëntën watööre omnant nangëntën wë omën naröa ngëntaurekaan këet wa në pël yaaup pël kön wiaup ma? ²⁷ Ni nem songönten pipël ëwat wëak tol ëënak nem monat mon kaatak nawiin ëaup? Pël ëanëen ne wais mon pöt kangitaring wan tapön.’ ²⁸ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon 1000 kina epot piikaan wa ëp ëak mon 10,000 kina wa epop meneë. ²⁹ Namp pi omnant menaut ngarangk ëak wëen pöt muntat erën ëak mangkën ulöl wesak wak öpnaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën wëen pöt wa ëp ëen om pas öpnaat. ³⁰ Inëen ru utpet epop wak koö panëetak moolaë. Pël ëen pörek ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.’ ”

Yesuuk kom elniipnaat

³¹ “Wë ënëmak Omën Këep nem ëwaö wak nem enselöröaring waisumaatak kaö sak nem ur kësangtak wel aisëaam sa. ³² Pël ëen yang omën pourö nem iri wa top ë nuulëen sëpsëp ngarangkëpök sëpsëpörö memeeröa naëaan kom yaë pöl ëen rongan nentepar ëëpnaat. ³³ Pël ëen omën ompyaö sëpsëpöröa ökörö nem yaapkëel, utpet memeeröa ökörö katnëel pël ë nuulëëmaat. ³⁴ Pël ëak Omp Ak kësangëp nook yaapkëel önëëröen epël ök niamaap. ‘Nem Pepapök

ompyaō niwesaurō, ar wais pim wangaōök nimēepēnēak kutōmre yang naarōön wiaan kopēta wes niwia pōtak ilaē. ³⁵ Ne kēēn wēēn ar kaōmp nenaaurō. Iiten yaēēn iit nenaaurō. Maimerakaanēp sant elnēaurō. ³⁶ Ulpēēn won wēēn nenaaurō. Yauman yaēēn ngarangk elnēaurō. Wii kaatak neulēēn wēēn wais ēō nenaaurō. ³⁷ Pēl niaan omēn wotpilōrōak neen epēl neanēēt. ‘Akōp, ni taan kēēn wēēn itenak kaōmp ninan? Ēn taan iiten yaēēn iit ninan? ³⁸ Ma taan maimerakaanēp sant elnian? Ma taan ulpēēn won wēēn ninan? ³⁹ Ēn taan yauman yaēēn ngarangk elnian? Ma taan wii kaatak wēēn wais ēō ninan?’ ⁴⁰ Pēl neaan nook epēl ök niamaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporō kaamök elmēan pōt neen elnēan pēl yaē.’ ⁴¹ Pēl niak nem katnēēl ōpnaarōen epēl ök memaat. ‘Anutuuk kemp elniaurō ar mop wiak es kōsangwesi seē. Es pōwes Anutuuk ngaanēēr Setenre pim enselōrōaan merauwes. ⁴² Pōt epēl. Ne kēēn wēēn ar kaōmp nenangkēn ēaurō. Iiten yaēēn iit nenangkēn ēaurō. ⁴³ Maimerakaanēp sant naalnēēn ēaurō. Ulpēēn won wēēn nenangkēn ēaurō. Yauman yaēēn ngarangk naalnēēn ēaurō. Wii kaatak neulēēn wēēn wais ēō nenangkēn ēaurō.’ ⁴⁴ Pēl maan pit neen epēl ök neapnaat. ‘Akōp, ni taan kēēn wēēre iiten ē, maimerakaan waisōore ulpēēn won wē,

yauman ēēre wii kaatak wē, pēl yaēēn itenak kaamök naalniin ēan?’ ⁴⁵ Pēl neaan pitēn epēl memaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporō kaamök naalmēēn ēan pōt neen elnēan pēl yaē.’ ⁴⁶ Omēn utpet pōrō pit kō yesa kak sē utpetat ēeim ōpnaat. Ēn wotpilōrō wēwē kōsangtak sē ōnēēt.”

26

Omēn kaōarō Yesu mēmpnaata ngōnte ēmōn ēa

(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Yesuuk ngōn pōt ni pet irak kaalak ten pim ruurōen epēl ök niiaut. ² “Ar ēwat wē. Kēt nentepar won sēēn Anutuu mait elmēa akunet temanōm sēpnaat. Akun pōtak Omēn Kēēp ne omnarōak kōore tokōrōa moresi neulēēn kēra yetaprak nemōōpnaat.”

³ Akun pōtak kiri ar yaaō kaōarōere ngarangkōrō pit kiri ar yaaō wotōōkōp, Kaiapas, pim kaatak sē wa top ēak ⁴ Yesu ēlēēp wali wak mēmpnaata ngōnte ēmōn ēa. ⁵ Pēl yeem pit epēl mēēa. “Omnarō tiarring nga elpanok akun kēsangtak pēl naēngan.”

Ōng nampōk Yesu i nga kampēt lē momēa

(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Yesu ten pim ruurōaring Petani kak sē orōak kēsē omēn namp Saimon pim kaatak sē wēa. ⁷ Pēl ēēn ōng namp kēl kep ompyaō nentak i kōp nga kamp sum kēsangring nent pim naē wak

waisa. Pël äak Yesu kaömp yenën i pöt pim keponöök lë yemomë. ⁸ Pël yaëen ten pim ruurö itenak öngöpön nga ngön epël äaut. “Pi tol ëenak i sum kaöaring epët pas köntak lë yemomë? ⁹ I piptak mon kësang koirën omën omnant wonörö mangkën pangk eëpnaatep.” ¹⁰ Pël yaan Yesu pi tenim ngönten kön waswas eëe epël niiaut. “Ar tol ëenak maan pi ya këlangön kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë. ¹¹ Omën omnant wonörö pit akun wali aaring wëen ompyaö elmëenëak pöt yok pangk pël eëneët. Ën ne pöt akun wali aaring naön eëmaap. Pötaanök pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë. ¹² Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaap. Pötaanök Yuta omnaröa sokutë yaaul nem koröpöön kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yenemë. ¹³ Ne yaap niamaan. Nem ngönte yang ël epotë aö yesem pöt öng epopë yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak kön wiipnaat.”

Yutas pi Yesuun kup mowipenëak sum wa

(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Pël niaan ten ru 12 pöröakaan namp, yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar yaaö kaöaröa naë së ¹⁵ epël ök mëea. “Ne Yesu arim moresi niulëen pöt ar mon tolël äak nampön?” Pël maan pit mon siluwa 30 pöt mena. ¹⁶ Pël eën

akun pötak ngës rëak Yesuun kup mowipenëak kan ap weseima.

Yesu pi pim ruuröaring Anutuu mait kaömpöt na

(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengketë temanöm sëen Yesu ruurö ten pim naë së epël mëak pëel mëëaut. “Ka taltak Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar äak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹⁸ Pël maan epël niiaut. “Ar Yerusalem kak së oröak omën nem yeniak pöp koirak epël man. ‘Rë yanulaupök epël yenia. “Nem akun newiaut temanöm yes. Pötaanök Anutuu mait elmëa akunetak nem ruuröaring kaömp ngawi numaat.” ’” ¹⁹ Pël niaan ten pim ök niia pöl äak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar äak kopëta wesaut.

²⁰ Koö olaan Yesu ten pim ruuröaring kakaati së kaömp yenaetak wel aisëak wëa. ²¹ Pël äak Yesuuk tenën epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Arim naëaan nampök nemëen kup mowipnaat.” ²² Pël niaan ten ya këlangön pan eën pöppöp piin epël mëak pëel mëëaut. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö saut. ²³ Pël eën puuk epël niiaut. “Neering kaömpöt iistak wariak yen epopök nemëen kup mowipnaat. ²⁴ Omën Këep ne ngönëntak nemëen ëa kan pöök së wel wiimaap.

Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlöpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.”²⁵ Pël maan kup mowiipnaap, Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël mëak pëël yema. “Aköp, nook ma?” Maan, “Ni tapöp,” pël yema.

*Yesuuk ruurö kë mena
(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

²⁶ Pël mëak ten kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel ninak epël yenia. “Epët nem mësëpëtak wa neë.”²⁷⁻²⁸ Pël niak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak ten ninak epël yenia. “Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk omën selap pitëm saunat won yewasem pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar pourö wak neë.”²⁹ Ne niamaan kat wieë. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Aarring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök nem Pepapë naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

³⁰ Ten kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël saut.

*Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa
(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)*

³¹ Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël ni iaut. “Röök eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkep

mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’³² Ne yaap wel wiin weletekaan wal ë neulëen wet rëak Kalili yangerak së wëen ar ënëm waisënëët.”³³ Pël niaan Pitaak epël yema. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naengan pan.”³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan kat wi. Ni röök eptak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëët.”³⁵ Pël maan Pitaak kaalak epël yema. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Pël yemaan ten pourö tapël mëëaut.

Yesu pi Kesemani ngësöök së Anutuun kimang mëëa

(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së oröak Yesuuk tenën epël yenia. “Ar eprek wëen ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.”³⁷ Pël niak Pitaare Sepeti pim ruuar koirak saut. Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa.”³⁸ Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit öpa.”³⁹ Pël mëak kot nent ëngkël së ë kosaö yangerak wesirak wë Anutuun kimang ngöntak epël mëëa. “Pep, ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.”⁴⁰ Pël më pet irak pim ru naar

namp pöröa naë sê itaangkên ka uraan Pitaan epël ök mëëa. “Ar neering kot nent itiit naongan ma? ⁴¹ Moröktak wiap senganëën lup itiit wê Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkên yeëetak koröpöt könöm yaalni.” ⁴² Pël mëak kaalak sê Anutuun kimang mëak epël mëëa. “Pep, këlangön epot ilap neriiipënëak kön wiin pangk naën ëën pöt yok pangk kat wiimaat. Nim könöökë wiaul ëëm.” ⁴³ Pël më pet irak kaalak pim ru naar namp pöröa naë sê itaangkên pitëm itöt könöm yaëën ka ureim wëën itena. ⁴⁴ Pël ëak kaalak sê kimang maan akun nentepar nent ëa. Ngön wet rëak kimang ngöntak ök mëëa tapët kaalak mëëa. ⁴⁵ Kimang më pet irak ru naar namp pöröa naë sê epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëën kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këëp nemëën kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat. ⁴⁶ Wal ëën sëpa. Omën nemëën kup mowiipnaap e yaarö.”

Yutasök Yesu kööre toköröa moresi ulmëa

(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pi pël yamëem wëën ten pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak maan inre tang wak wais oröaut. ⁴⁸ Yutas Yesu kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëën

tot numaatak pël yaëën tapöp wesak wali ön.” ⁴⁹ Pël mëak pi teëntom Yesuu naë wais, “Aköp, ni e wëën ma?” pël mëak tot yen. ⁵⁰ Pël ëën Yesuuk epël yema. “Ngöntöp nim ëëmëak waisan pöl ë.” Pël maan pit wais yeö. ⁵¹ Pël yaëën ten Yesuring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp möak pim katëëp per yoola. ⁵² Pël ëën Yesuuk piin epël yema. “Ni öpwer yepatuuk më. Omën öpwerring nga yaë pörö naröak kangiiir öp möön wel wiipnaarö. ⁵³ Ne nem Pepapön kimang maan pi teëntom ensel kësang pan rongan 12 pöt wes mëën wais kaamök elnëëpna pöt ni köpël ma? ⁵⁴ Pël ëëmaatep ngönëntak utpet nem naë orööpënëak ëa epot tol ëak orööpën?”

⁵⁵ Pël niak pi öpënëak waisauröen epël yema. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëën ar akun pötë neneön yaurö. ⁵⁶ Pël ëaap omën epot yaaröön tektek ngön yaaö omnaröa ngaanëer retëng ëa pöt kë yaarö.” Pël yemaan ten pim ruurö sëp mowesak kas saut.

Yesu ngön yaatak moulmëa
(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit

kiri ar yaaö wotöököp, Ka-
iapas pim kaatak wa top
ëak wëen omën Yesu wali
wa pörö pi pörek mësak sê
moulmëa. ⁵⁸ Pël ëen Pita pi
ënëmënëm sa. Pël ëak pi kiri
ar yaaö wotöököpë kaatak
oröak ëmööké kakaati sê
ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt
itaampënëak ngai omnaröa
tekrak wel aisëa. ⁵⁹ Pël ëen
kiri ar yaaö kaöaröere kansol
pourö Yesu mëmpnaan omën
naröak kaar rëak pim utpet
ëautön mapënëak ap wesa.
⁶⁰ Pël yeem pimëen ngön kaar
kësang pan koiraap pöt könöm
naën ëen om ap weseim wëen
ënëmak omën naar pitëm naë
sê ⁶¹ epël mëëa. “Omën epmor
epël ëaumor. ‘Ne Anutuu
ngëengk tup epët tööl olëak
kaalak kët nentepar nent
ök remaap,’ pël yaan kat
wiaumor.” ⁶² Pël maan kiri
ar yaaö wotöököpök wal ëak
Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm
nimëen ngön ya epëten tol
yewasën? Ni kangiir nent
naëngan ma?” ⁶³ Pël maan
Yesu ngön nemaan wëen kiri
ar yaaö wotöököpök kaalak
epël ök mëëa. “Ne Anutu
wëwëetaringëp pim ëöetak
pëel niamaan kosang wesak
am. Ni Anutuu Yaö Niiaup,
Kristo, Anutuu Ru tapöp
ma?” ⁶⁴ Pël maan Yesuuk
kangiir epël mëëa. “Nimtë
yaan pi tapët. Pötaanök ne
niamaan kat wieë. Ënëmak
Omën Këep ne Anutu weëre
kosangëp pim yaapkéel wel
aisëak kutöm kepilötë rangk
yewaisën it nengempun sa.”
⁶⁵ Pël maan kiri ar yaaö

wotöököp ya utpet pan ëen
pimtë ulpëenëp keli olëak pim
omnaröen epël ök mëëa. “Pi
Anutu il yemowasem utpet
wesak ya. Tol ëen omën munt
narö piin ngön mapnaaröen
kaalak ap weseim öpen? Ar
pim Anutuun utpet wesak
ya pöt yok kat wia. ⁶⁶ Ar
tol yak?” Pël maan epël
mëëa. “Pi utpet yaarek
wel wiip.” ⁶⁷ Pël mëak pim
këere wot kantak wasöp
ngës menak momöa. Ën
naröak kerëmteparë mor kaë
yemomöem ⁶⁸ utpet wesak
epël mëëa. “Kristo, omën ni
yanimö pöpë yapinte ök a.”

*Pitaak Yesuun yak
mowesa*

*(Maak 14:66-72; Luk
22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Pita pi ka tomök ëmööké
kakaati wel aisëaan inëen
koont nampök pim naë sê
piin epël mëëa. “Namp ni,
Yesu Kalili yangerakaanëp
piiring wëaup.” ⁷⁰ Pël maan
pi omnaröa ëöetak yak we-
sak epël mëëa. “Ne nim
yaan pipten ëngk ma e
yewas.” ⁷¹ Pël mëak ëm
kanrak orööpënëak yaëen
inëen koont munt nampök
itenak omën naë wëauröen
epël mëëa. “Omën epop Yesu
Nasaret kakaanëpring wëaakë
yaaup.” ⁷² Pël yemaan Pita
pi yak weseë kosang wesak
epël mëëa. “Anutuu ëöetak
ne piin köpël.” ⁷³ Pël maan
wë ngöpngöp yaëen omën
pim naë wëauröak sê piin
epël mëëa. “Ten nim ngön
köngkômöön kat yawi. Ni
yaap pim toktakaanëp.” ⁷⁴ Pël

yemaan Pita pi kosang pané wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlöp.” Pël maöataring kokor ngön ëa. ⁷⁵ Pël ëën Pita pi Yesuu epël mëëa pöt kön wia. “Ni kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp,” pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan ëën së ing kaö ëa.

27

Omnarö Yesu Pailatë naë waksä

(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa. ² Pël ëak maan wii tëak mësak së Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia
(Ngön 1:18-19)

³ Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëënak ëan pël kön wiak ya utpet ëën siluwa mon 30 ëak mena pöt wak së kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa. ⁴ “Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë.” Maan pit epël mëëa. “Tol ëën tenën yeniaan? Pipët nimtëëtep.” ⁵ Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak së kaö töa. ⁶ Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö siluwa mon pöt wa rongan ëak epël mëëa. “Mon epot kup niwiak waut. Pötaanök ke epëlöt ngönëñën yawiautak

wiipenaataan nga wia.” ⁷ Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa. ⁸ Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya. ⁹ Pël ëën tektek ngön yaaö namp Seremaia pim ngaanëër ngön ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Israel omën naröak siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa. ¹⁰ Pël ëën aköpë ök neea pöl pit sum pötring omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.”

Pailatök Yesuun pëël mëëa
(Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

¹¹ Yesu pi Rom yang ngarangkëpë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan, “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ¹² Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëën ngön ya yamëngkën pi kangiir nemaan ëa. ¹³ Pël yaëën Pailatök epël mëëa. “Omnaröa ngön yaatak nimëën ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?” ¹⁴ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën yang ngarangkëp pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa
(Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

¹⁵ Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii

kaatakan wes mēepēnēak maan pōt wes mē pēl yeēa. 16 Akun pōtak omēn namp yapinte Parapas pōp wii kaatak wē pōt omēn pourō ēwat wēa. 17 Pōtaanōk omnarō wa top ēak wēēn Pailatōk epēl mēēa. “Talēp wes nimēēmēak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pōp?” 18 Yuta omēn kaōarō Yesuun om pas kaaō kōn wieē wii kaatak moulmēa pōt pi ēwat wēak pēl mēēa.

19 Yang ngarangkep pi ngōn pōt mē pet irak pim ngōn ē pet yaira urtak wel aisēaan pim ōngōpōk ngōn nent epēl wes mēa. “Ni omēn wotpil puopē ngōnte pet irngan. Ne peene wangarētak piin itenak ya kēlangōn pan kōn yawi.” 20 Pēl yaēēn kiri ar yaaō kaōarōere ngarangkōrōak omnarōen Parapas wes mēak Yesu mēmpnaan mapēnēak kēk mēēa. 21 Pēl ēēn yang ngarangkep pi kaalak epēl mēak pēl mēēa. “Epaarēkaan talēp wes nimēēmēak aim?” Maan pitōk, “Parapas,” pēl mēēa. 22 Pēl maan epēl mēēa. “Ēn Yesu, yapin nent Kristo pēl yemak epop tol ēēm?” Maan epēl mēēa. “Pi kēra yetaprak mōōn wel wiip.” 23 Pēl maan pi kaalak epēl mēēa. “Omēn epop utpet orōp nent ēa?” Maan ngōn ē olēak epēl mēēa. “Kēra yetaprak mōōn wel wiip.”

24 Pēl maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkēn pim ngōnte kat nemowiin yeem ngōn kaēp kēsang yaan pi

maan iit kol mangkēn Yesu mēmpna saunet pim naē won pōt pet elmēepēnēak pim moresiar i yairem epēl mēēa. “Omēn wotpil epopē mēmpnaata saunet nemēēn nasēn, arimēēn yes.” 25 Maan pit kēm top ēak epēl mēēa. “Pim mēmpnaata saunet tenre tenim ēarōaan wiaap.” 26 Pēl maan Parapas pēl elmēak Yesu pol korōp wapōtringōok momōak kēra yetaprak mōōpēnēak ngaarōa ngēsē wes momēa.

Nga omnarō Yesuun ōkre was elmēa

(Maak 15:16-20; Son 19:2-3)

27 Yang ngarangkepē nga narōak Yesu mēsak sē ngarangkepē kaatak ulmēak maan nga omēn pourō pim naē wa rongan ēa. 28 Pēl ēak pim ulpēēnēp pērē moolēak ngaarōa ulpēēn kōp mōa namp momēa. 29 Pēl ēak wii kēmampōn ulte ket ē mowaēak kalaō naō mangkēn mor yaapkēēsi sungkōr ēak taueēa. Pēl ēēn pim naē sē ōkōok elmēak rar rē wesirak epēl mēēa. “Yowe, Yuta omnarōa omp akōp.” 30 Pēl mēak waasōp ngēs menak sungkōraō wa ēp ēak kepōnōok momōa. 31 Ngaarōak ōkōokre waswas pēl elmēak ngaē ulpēēnēp pērēak kaalak pimtēep mē moulmēak kēra yetaprak mōōpēnēak mēsak sa.

Yesu kēra yetaprak mōa
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

32 Pit kan yesem kamtaöök omën namp Sairini kakaanëp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesuu këra yetapër wak sèpënëak këk maan wak sa. 33 Pël ëak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamëea pötak sè oröa. 34 Pël ëak pit wain iitaring kakam yaaut irikor ëak mangkën na pet ëak kaaö ëa. 35 Pël ëen pit pi këra yetaprak möak pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. 36 Pël ëak pörek wel aisëak piin ngarangk ëa. 37 Pël ëak “Omën epop Yesu, Yuta omnaröa omën omp aköp,” ngön yaatak pimëen ngön pël ëa pöt këra welingweri retëng ëak kepön löötak mö ulmëa. 38 Pël ëak pit ngaare këkain omën naar, namp yaapkëel, namp katnëel mö ulmëa. 39 Pël ëen omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëer kepön keke elmëak 40 epël mëea. “Ni, ‘Anutuu ngëengktupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe nimtë koröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” 41 Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit tapël ökre was elmëak epël mëea. 42 “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëen poprak yaë. Pi yaap Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt peene këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëen tiar itenak piin

kön wi kosang wasëpenaan. 43 Pi Anutuun kön wi kosang yewasem, ‘Ne Anutuu Ruup’ pël yaaup. Pötaanök Anutuuk kent yaalmëa pöt ent ë moulmëepnep.” 44 Pël yemaan ngaare këkain omën pöaarökta tapël utpet wesak mëea.

Yesu wel wia
(*Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Son 19:28-30*)

45 Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wiaan sè wiap kan 3 kilok oröa. 46 Pël ëen 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëea. “Eli, eli, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëenak sèp yenewasën?” 47 Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëea. “Kat wieë. Omën epop Eliaan merëk yema.” 48 Pël yemaan pitëkaan namp pöömpö sè i kaö kelwer wak wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak mena. 49 Pël yaëen naröak epël mëea. “Kora, Elia pi wais kaamök elmëepën ma won pöten iteempa.” 50 Pël yemaan Yesu pi kaalak merëk kaö ëak pim könöp wes mëak wel wia.

51 Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëen yanger moup yamöön kël kësangöt luptak weling wera. 52 Pël yaëen omën yangatta këm nga ëen Anutuu omën ngaan wel wia narö selap

weletakaan wal ëa. ⁵³ Pël ëen Yesu wet reäk weletakaan wal ëenak pit omën yangat söp wasak ka ngëengk Yerusalem pöök sê oröak wëen omën narö selap pitën itena.

⁵⁴ Nga omën wotöököpre omën piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan ëak epël mëea. “Yaap, epop Anutuu Ruup.”

⁵⁵ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. ⁵⁶ Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Semsre Yosep pöaarë ëlëpre, Sepeti pim ruaarë ëlëp piporö.

Yesu yang kel weera

(Maak 15:42-47; Luk 23:50-55; Son 19:38-42)

⁵⁷ Wiap kanök Arimatia kakaan omën uröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesuu ru namp. ⁵⁸ Puuk Pailatë naë sê Yesuu sokuren ök mëea. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampënëak ök mëea. ⁵⁹ Pël ëen Yosep pi sokur wak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak ⁶⁰ wak sê pimtëen wesak kël öngöp ngolöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa. ⁶¹ Pël ëen Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

⁶² Kë yesa akun ngëengktakëen omnant kön yaëen ëlpam walën ngëengk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö wa top ëak Pailatë naë sê epël mëea. ⁶³ “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pötën ten kön yawi. ‘Ne wel wiak kët nentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’ ⁶⁴ Pötaanök pim ruuröak sê sokur kékain wak sê ëlëp wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök sê ngarangk wëen kët nentepar nent won söp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëen kaö sëpan. Pötaanök yeniak.” ⁶⁵ Pël maan Pailatök epël mëea. “Ar nga omnarö mësak sê moulmëen këekë ngarangk ëëp.” ⁶⁶ Pël maan pit ngaaröaring sê këlöökë rangk kël il mowiak ngaarö ngarangk öpënëak moulmëa.

28

Yesu wal ëa

(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irën Sante wangam kan ëlpam walëpënëak yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampënëak yangaöökë sa. ² Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlö wa pëlëer wiak rangk wel aisëëa. ³ Pim möönre koröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëenëp kölam panë tëaup.

4 Pël èèn ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëäk reireë urak it köpköp tiak së ngentiak wieëa. 5 Pël èèn öngaar së oröön enselöpök epël mëëa. “Arip kas èëngan. Ne ëwat wë. Arip Yesu këra yetaprak möaupön itaampunëäk waisan. 6 Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niia pöl ëäk wal ëa. Wais, ur koseten iteneë. 7 Pël ëäk së pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëäk wet rëäk Kalili yangerak së wëën ar ënëm së itaampunëët.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.” 8 Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapënëäk sa. 9 Yesën Yesu kan kourak koirak, “Yowe” mëëa. Pël èèn piarip pim naë së tok oriak ingesiarë moröak yaya mëëa. 10 Pël èèn Yesuuk piaripön epël mëëa. “Kas èëngan. Arip së nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man.”

Yangaöök ngarangk wakaimauröa gönöte

11 Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak së kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa. 12 Pël èèn pit ngarangkörö wa top ë ulmëäk ngön ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak 13 epël mëëa. “Ar omnaröen epël man. ‘Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.’ 14 Ngön pöt yang ngarangkëp

kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sëp wasëpnaat.” 15 Pël maan ngaarö pit mon pöt wak së pitëm mëëa pöl ëa. Pël èèn ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa

(Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20)

16 Ten ru 11 pörö Kalili yangerak së Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëäk ök niia pöökël saut. 17 Së piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut. 18 Pël yaëën Yesu tenim naë wais epël yenia. “Kutömweriire yangerakë weëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut. 19 Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sëpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëëngk Pulö tenim yapintak i momëën. 20 Pël ëäk nem ngön ök niiaöre rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne niamaan kat wieë. Ne kët ël epotë arring wëën akun kaöaö temanöm sëpën sa.”

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 35 pöta ök won sëen Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilën wë Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnaröaan retëng ëa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaurö yak pi Yesuu ya retëng weëre kosangring mëneimauta ngönte retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ompyaut ngës räaut
1:1-13

Yesuu Kalili yangerak ya
mënaut 1:14-9:50

Kalili yangerakaan
Yerusalemë saut 10:1-52

Yerusalem kak Yesuu näe
oröaut 11:1-15:47

Yesu wal ëaut 16:1-8

Yesuu ëö pet elmëaut 16:9-
20

*Son i yamëaupök ngönën ök
maima*

*(Matuu 3:1-12; Luk 3:1-18;
Son 1:19-28)*

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngön ompyaut ngës räak epël oröa. ² Aisaia Anutuu tektek ngön yaaupök epël retëng ëa.

“Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.

³ Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Aisaia pim retëng ëa pöl Son i yamëa pöp yang pultak oröak ngön epël ëa. “Arim utpetat sëp wasën ne ar i nimëemaan. Pël ëen Anutuuk arim utpetat ent ë nuplapnaan.” ⁵ Pël maan Yutia yangrakaanre Yerusalem kakaan omën narö selap pim naë së ngön kat wiak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁶ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel epötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpök yepat ket ëaö naö urëëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima.

⁷ Ngönte pöt epël ök maima. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp. ⁸ Ne i yaaptaring yanimë. Puuk pöt Ngëëngk Pulöök nimëëpnaat.”

*Sonök Yesu i momëa
(Matuu 3:13-17; Luk 3:21-
22)*

⁹ Akun pötak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan së oröön Sonök Yotanëk i momëa. ¹⁰ Pël ëen imeriaan yaaprem itaangkën kutömwer këm nga ëen Pulö ekëpë ök sak pim rangk irëa.

¹¹ Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne nimëen ya kë sak niin kent panë yaalni.”

*Setenök Yesu morök elmëa
(Matuu 4:1-11; Luk 4:1-13)*

¹² Pël yemaan Pulöök tapëtakëer yang omën wonrekë wes mëen sa. ¹³ Pörek së akun 40 wëen Setenök morök

elméeima. Pi animauröa tekarak wëen enselöröak kaamök elméeima.

Yesu pim yaat ngës rëa
(*Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

14 Son wii kaatak moulmëen wëen Yesu pi Kalili yangerak së oröak Anutuu ngön ompyaut war wesak epël ök mëea. 15 “Akun temanöm yesën Anutuuk peene wa ngaöök nimëepnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë.”

Yesuuk ru kong nent pimëen koira
(*Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11*)

16 Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. 17 Pël ëen epël mëea. “Arip nem ënëm waiseë. Pël ëen nook arpim i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëemaan.” 18 Pël maan piarip tapëtakëer piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. 19 Pël ëen pi kot nent ëngkël yesem itaangkën omën nanang munt naar Semsre nangap Son, Sepeti pim ruaar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëen itena. 20 Pël ëak piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëen sëp mowesak Yesuu ënëm sa.

Yesuuk urmerap waö ë momëa
(*Luk 4:31-37*)

21 Pël ëak pit Kapaneam kak së oröak kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tup-tak së ilëak ngës rëak ngönën ök mëea. 22 Pël yaëen omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa. 23 Pël yaëen akun tapëtak ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëak epël mëea. 24 “Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp.” 25 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëea. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.” 26 Pël maan urmerap orööpënëak omnamp mök ë moolaan së ngentiak wiaan ngönëer oröak sa. 27 Pël ëen omnarö yaan panë sak neneren epël mëea. “Elei, epët oröpët? Ngön epët maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk yëo.” 28 Pël ëen ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(*Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39*)

29 Akun pötak ngönën tuptakaan oröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa. 30 Pël

ëak Saimon pim öng lëlamöp yauman koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa. ³¹Ök maan pim naë së moresi moröak wal ë moulmëën tapëtakëer koröp es nga pöt won sëën kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa. ³³ Pël ëën kak pörekörö ka kanrak së rongan ëa. ³⁴ Pël ëën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

Yesu pi Kalili yangerak ngönën ök maö sa

(Luk 4:42-44)

³⁵ Röök nginömööring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa. ³⁶ Pël ëën Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së ³⁷ koirak epël mëëa. “Omnarö niin ap yewas.” ³⁸ Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëëta ngönën ök maö sëpa. Ne ya pöt mëmpëak waisaup.” ³⁹ Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëet.” ⁴¹ Pël maan Yesu pi piin yaköm ëën mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël el-niimëak yeëerek ompyaö së.” ⁴² Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa. ⁴³ Pël ëën teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa. ⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.” ⁴⁵ Pël ëën Yesu pi ka kaöatë yoolök naaröön ëlëëp omën wonötë wëën omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak së oröak ka nentak së wëën ka peparö kat wiak ² pim ka wëa pötak së wa top ëak peö ëën ka kanëreta il wariak wëa. Pël ëën Yesuuk pitën ngönën ök yemaan ³ omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së oröa. ⁴ Pël ëak pim naë mowiipënëak omën selap peö ëak wëën pomp ëak kaata ngaarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak

omnamp urtaring wes mään iräa. ⁵ Pël een Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök määa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.” ⁶ Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörek wëa narö kat wiak epël kön wia. ⁷ “Elei, omën epop pi oröp éénak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ⁸ Pël yaëen Yesu pitëm könötön pim könöök itenak epël määa. “Arim lupötë tol éénak kön ke pil yawi? ⁹ Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën één nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëet. ¹⁰ Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ewat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël määa. ¹¹ “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.” ¹² Pël maan pi wal ëak tapëtakëer korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël één yaan sak Anutuun ping wesak epël ök määa. “Tiar omën ke epël nenten itnaangkën äaut.”

Yesuuk Liwai pimëen koirä
(*Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32*)

¹³ Yesu pi pël ëak kaalak i kaö eöökël yesën omën selap pim ënëm sëen ngönën ök määa. ¹⁴ Pël ëak pörekaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëen itenak epël ök määa. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal ëak pim ënëm sa.

¹⁵ Pël ëak Yesuun yas maan pim kaatak së wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök. ¹⁶ Pël één Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yauröere takis yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pëel määa. “Arim rë yanuulaup, pi tol éénak omën takis yewauröere utpet omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹⁷ Pël maan Yesu kat wiak kangüir epël määa. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yau-manringöröakëer rotaaröa ngësë sa yaë. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Kaömp ngës yoolëauta

ngönte

(*Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39*)

¹⁸ Akun pötak Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wëa. Pël ëen omën narö Yesuu naë së epël mëak pëel mëëa, “Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wë. Ën nim ruurö tol ëënak pël naën yaë?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëen karuröak yaköm ëen kaömp ngës olëak öpën ma? Won. Pitring wëen kaömp ngës olëak naöpan. ²⁰ Ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nem ruurö neen yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.

²¹ “Omën namp poë koröp ngölöpöökaan kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliau-rek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngölöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. ²² Ën omën namp i kep pol koröpwering ket ëa ngaan pötak wain i ngölöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëen pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngölöpët kep ngölöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön

kosang ngaanötre pimtë ngön ngölöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Akun kë yesauta ngönte

(*Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais yaöökë lup yesem ruurö ulöp narö töa. ²⁴ Pël yaëën Parisi naröak piin epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak pitëm ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Pit tol ëënak yaë?” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Tewitre pim omnaröa kaömp won wë këënëen ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ²⁶ Apaiata pim kiri ar yaaö wotöök sak wëa akunetak Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëer nëmpanaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ²⁷ Pël mëak epël mëëa. “Anutu pi omnarö kaamök ëëpënëak akun kë yesaut ket ëa. Pi akun kë yesaut kaamök ëëpënëak omnarö ket naën. ²⁸ Pötaanök Omën Këep ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat.”

3

Yesuuk omën kël wa namp ompyaö mowesa

(*Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11*)

1 Akun nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati ilëak itaangkën omën mores kël wa namp wëa. 2 Pël èen omnarö pit Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëepënëak ngai yeem wëa. 3 Pël èen puuk omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Wal ëak wais itëkëel tau.” 4 Pël mëak omnaröen epël pëel mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Omnarö ompyaö mowasëpen ma utpet mowasëpen?” Pël maan pit nerek nemaan. 5 Pël yaëën pi pitëm lup kosang yaauten ya këlangön èen nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan mores el mëen kosang sa. 6 Pël èen Parisi omnarö ka tomök së tapëtakëer Erotë omnaröaring pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Omnarö i kaöök wa rongan ëa

7 Yesu pi pim ruurö koirak i kaöök së wëen Kalili yangerakaan omën selap pan pitëm ënëm sa. Pörö pëen won, Yutia yangerakaanre 8 Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanë ëngk komuntakëlaanre Taiiare Saiton ka pöörarëaan omën selap pan pim yaautön kat wiak së oröa. 9 Pël èen omën selap pörö pi ngepre un elmëëpanëak pim ruuröen wang naö temanöm wes ulmëepënëak mëëa. 10 Omën selap pan

ompyaö mowesa. Pötaanök omën ëmpölre yaumanörö pi mësël elmëëpënëak së ngepre un elmëëpanëak wangaöön mëëa. 11 Pël èen omën urmeraröaringöröak Yesuun itenak pim ingrak rar rë wesirak ngön ëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” 12 Pël yemaan pit pim songönte tekeri wesak apanëak kosang wesak nga mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö wa ulmëa

(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Wë akun nentak pimënt rosir naöök së wë pim ru öpënëak kent kön wiauröen yas maan pim naë së rongan ëa. 14 Pël èen omën 12 pörö ru wesak piiring wë ngönën ök maöre 15 urmerarö waö ë momë pël ëëpënëak mëëa. 16 Pim omën 12 ëak wa ulmëa pörö eporö. Saimonön yapin ngolöpët Pita mëëa. 17 Pël ëak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripön yapin ngolöpët Poanesis mëëa. Tiarim ngöntak tangre kaö pöta ökaar pël apenaat. 18 Ën Entruure Pilip, Patolomiuure Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruup, Tatasre Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire 19 ën Yutas Keriot kakaanëp Yesuun kup mowipnaap.

Yesure Pielsepulë ngönte
(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Yesu pi kaatak sē wēen omēn kēsang pan kaalak wa top yaēen pit ruurōa kaōmp nēmpna mopēt won ēa. 21 Pēl yaēen pim ēlre nang kat wiak, “Kōn irikor yaalmē,” pēl mēak koirēpēnēak sa.

22 Pēl ēen ngōn kosangōtē ngarangk Yerusalem kakaan sa pōrōak epēl mēea. “Urmerarōa kaōap, Pielsepul, pim lupmeri wēen pōpē weere kosangōök urmerarō waō ē yamē.” 23 Yemaan wa top elmēak ngōn nokoliil nent epēl mēea, “Setenök tol ēak pimēnt waō elmēepēn? 24 Yang nerakē omnarō pitēm naē nga orōōn nener mēnak kom ēak pōt naōn ēēpnaat. 25 Ēn ka kopēt nentak wēaurō tapēl nener mēnak kom ēēpna pōt repak sēen ka kosaō wiaapnaat. 26 Tapēl Setenök werak pimēnt mōak waō elmeēpna pōt pangk kosang sak naēn ēēpnaat. Pi kō sēpnaat. 27 Omēn nga namp wēen munt nampōk pim kaatak ilēak omnant naōpan. Wet rēak omēn nga pōp wii tē wiakōk pim omnant pout ōpnaat. Nga pōp Seten.

28 Ne yaap niamaan kat wieē. Omēn utpet ke nentere nent ēak Anutuun utpet wesak mapna pōt Anutuuk omēn utpet pōt poutē kangut yok pangk kērē moolapnaat. 29 Ēn namp pi Ngēēngk Pulōōn utpet wesak tapēl mapna pōp pim saun pōta kangit ent ē nemoolapan, om kosang wiaapnaat.” 30 Ngōn pipēt, “Pim lupmeri urmerap wē,”

mēea pōtaanōk pil mēea.

Yesuu ēlre nangarōa ngōnte
(*Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21*)

31 Ngōn pipot ök yamēem wēen pim ēlre nang ka tomök sē wē orōōpēnēak kakaatiil ngōn wes mēa. 32 Pēl ēen Yesu pi omnarōa ōngpōk wēen epēl ök mēea. “Nim ēlre nang tomök wē niin ya.” 33 Pēl maan Yesuuk epēl mēea. “Nem ēlre nang talōrō?” 34 Pēl mēak omēn wirō wa taap elmēak wēa pōrōen iteneē epēl mēea. “Nem ēlre nang pōrō eporō. 35 Omēn Anutuu kēm ngōn ngaarēk yeō piporō nem ēlre nangarō pēl yaē.”

4

Omnant ōpōt olēauta watepang ngōnte
(*Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8*)

1 Yesu pi kaalak i kaō ēōök sē kēekē wesak ngōnēn ök mēea. Pēl yaēen omēn kēsang pan pim naē wa rongan ēa. Pēl ēen pi wangaōōkē ngaarēk is wel aisēak wēen omnarō yangerak wēa. 2 Pēl ēaan watepang ngōn nentere nent yamēem nent ngēs rēak epēl mēea. 3 “Niamaan kat wieē. Omēn namp pim yaak sē omnant ōpōt olēa. 4 Pēl ēen nant kamtaōök ngentiin intōrōak orōak na. 5 Ēn nant kēlōōkē rangk ngentia. Pēl ēen yanget kōnyangap wiaan yak teent orōa. 6 Pēl ēen kētēp ngaarēk apēr maan ōp pōt kotōn saap wak umōn rēa. Pōt misēnōt kotut pōtaanōk. 7 Ēn nant nōnōtē ōngpōk olēa. Pēl

ëen nönöt oröak ngep ëen sësë äak mos äa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak ulöl sak kë kësang pan uta. Kengk nemorëet 30, nemorëet 60, nemorëet 100 pël uta.” ⁹ Ngön pipët maö së epël mëak pet ira. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi tol ëënak watepang ngönöt mapënëak mëa
(*Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10*)

¹⁰ Omnarö sa pet yairën pimënt wëen pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëäutë songönötön pëel mëä. ¹¹ Pël ëen epël mëä. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëep pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. ¹² Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëepök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawippan.”

Omnant öpöt olëauta watepang ngönta songönte
(*Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15*)

¹³ Pël mëak epël mëä. “Watepang niak pöta songönten ëwat nasën ma? Pël yaëen tol äak watepang ngön pout niaan ëwat sën? ¹⁴ Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa. ¹⁵ Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat

wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëer wais wak sëpnaat. ¹⁶ Ën öpöt këlökë rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëer kent kön wiak wak öpnaat. ¹⁷ Pël äak lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat. ¹⁸ Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak ¹⁹ wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën mos ëëpnaat. ²⁰ Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat.”

Esuwesi ngönte
(*Luk 8:16-18*)

²¹ “Talëpök esuwes mangiak wak së kapita öngpök mëëre urta ikanöök wi pël ëëpën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat. ²² Omën ëlëep wia pipot wi naöpanëet. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëet. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. ²³ Katringëpök ngön epët kat wiip.” ²⁴ Pël mëak epël mëä. “Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuk tapël

kaip ti nimpnaat. Pël äak muntat kaö wesak nimpnaat. ²⁵ Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön eëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ep eën elek öpnaap.”

*Omnant öpöt olaan
yaaröauta watepang ngönte*

²⁶ Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat. ²⁷ Pël äak rô kan ka urööre këtëk wal äak wë pël yeem rëngap yaaröön pöta songönte köpël öpnaat. ²⁸ Yanger pimitok kaamök elmëen rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ep wilëpnaat. Pörekaan këët utöpnaat. ²⁹ Pël äak köp sëen omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

*Këra lëlëp kotupë watepang
ngönte*

(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëelte? Ne oröp nantë ök äak am? ³¹ Pipët këra lëlëp nampë ökö. Lëlëp pöp kot panëep, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. ³² Pël yaëetak oröökökëer pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëen intörö wais ngentiak kët kosöptak wëere ka ep wi pël yaë.”

³³ Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ewat sëpnaat ök maima. ³⁴ Nent war wesak nemaan, watepang pëen maima. Pimtë ruuröaring pëen wëakëer war wesak ök maima.

*Kentöök Yesuu ngönte
ngaarëk wa*

(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Kët taptak wiap kanök pim ruuröen epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” ³⁶ Pël maan omën kësang pörek wëen sëp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa. ³⁷ Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö eëpënëak ëa. ³⁸ Pël yaëen Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rerekta rangk ka uraan it moilak epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeëp ya ngës naën ma?” ³⁹ Pël maan wal äak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëëa. “Ni leng äak wia.” Pël maan kentö leng eën i kaö wiap sa. ⁴⁰ Pël eën pitën epël mëëa. “Ar oröpëen kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?” ⁴¹ Pël maan pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epotal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

5

Yesuuk omën nampökaan

urmerarö waö ë mëa

(*Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39*)

¹ Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak sê oröa. ² Pël ëak wangaöökaan yaaröön omen urmerap pim lupmeri wëaö namp omën yangaöökaan sê pi koirra.

³ Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëen ingre morötë wii yaapötökre seenötök tē yemowiin pangk naën yaaup.

⁴ Omnaröak kët ël epotë ingre morötë wii yaapötök tēere seenötök tē pël ëen wii yaapöt il olëak seenötta tapël il olëak wëen omnarö mor öpënëak yaëen pangk naën yaaup.

⁵ Pi rö kanre këtëk poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön ë olëak aimeë pimtök pimtë koröpö kël möeimën utpet ëaup.

⁶ Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö sê rar rē wesirak yaya yamëem

⁷ ngön ëak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëem? Ne Anutuu ëöetak niamaan. Ni këlangön nangkan.” ⁸ Yesuuk,

“Urmerap ni, omnampökaan oröak se,” pël ök mëëa pötaanök.

⁹ Pël ëak Yesuuk pim yapinten pëel maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök.” ¹⁰ Pël mëak ke urak kimang epël mëëa. “Ten yang epër sêp wasënaataan waö elnëengan.”

¹¹ Pël ëen yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. ¹² Pël ëaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten wes nimëen

polöröa öngpök ilenaan sën.”

¹³ Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan oröak sê polöröak ilëa. Pël ëen polörö pöömpö sê parëaöök oröak sê i kaöök ilëak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

¹⁴ Pël ëen pol ngarangkörö kas sê kaare yang pörekë omën wëauröen ök më pet ira. Pël ëen omnarö itaampënëak sa.

¹⁵ Pël ëak omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë sê oröak itaangkën omën urmerarö selap piikaan

oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan itenak kas ëa.

¹⁶ Pël yaëen itenauröak omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte

poutepar ök mëëa. ¹⁷ Pël ëen pit Yesu pitëm yanger sêp wesak sêpënëak ke urak mëëa.

¹⁸ Yesu wangaöök yeilaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sêpënëak ke urak mëëa.

¹⁹ Pël yaëen Yesuuk ke mourak epël mëëa. “Nim kak sê nimoröaring wë Aköpë

nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.”

²⁰ Maan omën pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötë Yesuuk pim elmëa pöt

pout ök maö sa. Pël ëen pit kat wiak yaan sa.

Yesuuk Sairasë koontupre öng namp ompyaö mowesa

(*Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56*)

²¹ Pël ëak Yesu pi wangaöök ilëak ëngk komuntakël sê oröak i pisöök gentiak wëen

omën kësang pim naë sê oröak wa top ëa. ²² Pël yaëen ngönën tupta ngarangk namp yapinte Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak ²³ kosang wesak epël mëëa. “Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëen ompyaö sak öp.” ²⁴ Pël maan kat wiak yesën omën kësang pan pim ënëm yesem pi il mowari yesa.

²⁵ Pël yaëen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak won saup wëa. ²⁶ Öng pöp rotaarök ya mëngkën pangk naën om këlangön kat wieim wëa. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël ëen yaumante won nasën om ëeim wëa. ²⁷ Öng pöpök Yesuu yaauta ngönte kat wiak omnaröa tekarak wë Yesuu kasngaël sê pim ulpëenëpök mësël elmëa. ²⁸ Pöt, “Ne om pim ulpëenëpök mësël elmëema pöt ompyaö sumaat,” pël wesakök ëa. ²⁹ Pël elmëen tapëtakëer won sëen kat men ëen pim koröpö taë sa. ³⁰ Pël ëen Yesu pim weëre kosangö won yesem yaan kat men ëak omnaröa tekarak kaip tiak, “Talëpök nem ulpëenëpök mësël yaalnë,” mëak pëël mëëa. ³¹ Maan ruurök epël mëëa. “Omnarö selap wë narök mök ë yanimëërek, “Talëpök neek mësël yaalnë?” pël angan.” ³² Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ëwat sëpënëak omnaröen it nalaan nal elmëa. ³³ Öngöp

pi pöt pim koröpök retëng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëëa. ³⁴ Pël maan puuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak sê ompyaö öm.”

³⁵ Öng pöpön pël yamëem wëen omën narö ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yauuulaup koirak waisngan.” ³⁶ Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkëpön epël ök mëëa. “Kön selap ëënganëp om kön wi kosang newas.” ³⁷ Pël mëak omën muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa. ³⁸ Sê ngönën tupta ngarangkëpë kaatak orök omën selap pan pit ingre këlël aö ngön kaëp kaö aim wëen itena. ³⁹ Pël ëak kakaati sê omnaröen epël mëëa. “Ar tol ëënak ingre ya ilak aö epël yeë? Koontup wel nawiin om ka ura.” ⁴⁰ Pël yemaan sömre ëlak yeëa. Pël ëen pit köö ë mëen yaaröön ëlre pepaarring pim ruurö pëen koontupë wieëa pörek ilëa. ⁴¹ Pël ëak koontupë moresi morök epël mëëa. “Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni wal ëëmëak yeniak,” pël apenaat. ⁴² Maan tapëtakëer koontup wal ëak sak waisö ëa. Koont pöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël ëen omnarö itenak yaan utpet sa. ⁴³ Pël yaëen omnaröen

ök mepanëak kosang wesak nga mäak koontup kaömp mangkën nempënëak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena

(*Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30*)

¹ Yesu pi kaare yang pör söp wesak pimtë ka songöntakël yesën pim ruurö ënëm sa.

² Së wëen ngëëngk akunet temanöm sëen ngönën tuptak së ngönën ök mëëa. Pël ëen omën selap kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epët tarëkaan orö morëa? Èwat kësang eppel talëpök rë moula? Pël ëak pim retëng kaö yaaö pöt kaö panë maimal yaë. ³ Tiar piin èwat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim ëlëp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Èn koont pim nangaröeta tiarring wë.” Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa. ⁴ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Tektek ngön yaaö namp ka nantëëröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵ Kak pörökörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën èautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yauman omën kopët nampnamp pim moresiar rangk mowiak ompyaö mowesa. ⁶ Pël ëak pitëm piin kön wi kosang

nemowasën ëa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa

(*Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6*)

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seima. ⁷ Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëepënëak weëre kosang menak ngës rëak kom ëak naar naar pël pël ëak wes momëa. ⁸ Pël ëak kan kourakë omnant wak sëpanëak nga mäak sungkórat pëen wak sëpënëak mëëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëëa. ⁹ Ing körötökëer mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëëa. ¹⁰ Pël mëak epël ök mëëa. “Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak oröak sën. ¹¹ Kak nerek së oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaëen pöt kasëng menak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök kërë moolëak sëen pitëmtë songönöt kön wiipnaan.” ¹² Pël maan pit së lup kaip tiipënëak ngönën ök mëëa. ¹³ Pël yeem urmerarö selap waö ë momëëre yauman yaaurö selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

Erotök maan Son mëna

(*Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9*)

¹⁴ Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup

pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.”¹⁵ Narëak Yesuun, “Eliä,” pël mëëa. Ën naröak, “Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.”¹⁶ Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëëa. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë.”¹⁷⁻¹⁸ Erot pi wet rëak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëëa. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëëa pötaan pi wali wak wii tëa.¹⁹ Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa.²⁰ Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wotpilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëën yak Erotias pi namëngkën ëa. Pël yaëën Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

²¹ Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëën pim ngarangköröere nga omën wotöököröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëën Erotiasë Son mëmpna kanö oröa.²² Pit wa top ëak wëën Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëën Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koontupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëën aan pöt nimpaat.”²³ Pël mëak

Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.”²⁴ Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëël mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.”²⁵ Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëer söwarweri wiak nampëak kent yaë.”²⁶ Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaap kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa.²⁷ Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëën pi wii kaatak së Son ngernger ilak²⁸ kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena.²⁹ Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena

(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)

³⁰ Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpööre ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa.³¹ Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëën kë sëere kaömp në ëëpna mopö won yaëën ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.”³² Pël mëak pitëmënt

wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

³³ Pël yaëen omën selap pitëmtok itenak ewat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet rëak oröa. ³⁴ Pël ëen Yesu pi wangaöökaan oröak omën selap pan wëen itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës rëak ngönën ngönöt selap ök mëea. ³⁵ Pël yaëen könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëea. "Tiar yang omën wonrek wëen könöp wali yesrek ³⁶ ni omnarö wes mëen ka wia pötë së kaömp sum ëak nëmp." ³⁷ Maan Yesuuk epël mëea. "Arök nant meneë." Pël maan ruuröak mëea. "Ten së 200 kina pötak kaömp sum ëak wais mampunëak yaan ma?" ³⁸ Maan epël mëea. "Arim naë kaömp tolël ëak wiaarek së iteneë." Maan pit së itenak, "Kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia," pël mëea. ³⁹ Pël ëen omnaröen nönö mö mëak rek mëak wel aisapënëak mëea. ⁴⁰ Pël maan pit rek nemor 100, nemor 50 pël pël ëak wel aisëa. ⁴¹ Pël ëen Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. Pël ëak i kaö imën pöarta tapël kom ë mampënëak mena. ⁴² Pël ëen pit pourö nak kep wesak ⁴³ kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö ëa. ⁴⁴ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000.

*Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)*

⁴⁵ Kaömp na pet irën tapëtakëer Yesuuk pim ruurö wes mëen wangaöök ilëak ëngk komuntak Pesaita kakël wet rëak yesën pimënt omnarö wes mëa. ⁴⁶ Pël ëen yesën pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa. ⁴⁷ Pël ëen koö yoolaan wangaö i kaö luptak yesën pimënt wëa. ⁴⁸ Pël ëak pi itaangkën kentö sëpnaalaan yamöön pit weë ngentiak poprak yaëen ëlpam walëpënëak yaëen kaöökë roro së pitëm naë oröak il mowasëpënëak ëa. ⁴⁹ Pël yaëen pit itenak kas kësang ëak, "Elei, waötöp ëngk yewais," pël mëak merëk ëa. ⁵⁰ Pit pourö itenak kas kësang ëen pël ëa. Pël yaëen teënt epël mëea. "Nemtok yewaiserek kas ëëngan." ⁵¹ Pël mëak pitëm naë wangaöök ilaan kentö leng ëa. Pël ëen pit yaan sak ngön won sak wëa. ⁵² Pöt kaömp mena pöta songönte ëngk ma e wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

*Yesu pi Kenesaret
yangerak omnarö ompyaö
mowesa
(Matiu 14:34-36)*

⁵³ I kaö olëak Kenesaret yangerak së oröak wangaö leng ë ulmëa. ⁵⁴ Pël ëen wangaöökaan yaaröön tapëtakëer omnarö Yesuun itenak ⁵⁵ kaatë pöömpö së yaumanörö urötring wak Yesuu wëautëël kat wiak pötëël seima. ⁵⁶ Pël ëen

ka kaöre kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së ka tomök mowiin pim ulpëen kautak pëen mësäl ëak ompyaö sëpënëak kék mää. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

Yuta omnaröa ëaröa yaautë ngönte

(Matiu 15:1-9)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa. ² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nëmpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena.

³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nëmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenaurö.

⁴ Pötaanök sum yaaurekaan pitëm kaatë së oröak mor i nairën kaömp nanëmpän. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaurö. ⁵ Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mää. “Nim ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant wak yen?” ⁶ Maan epël mää, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëer arimëen ngön ëa pöt kë jaarö. Pöt epël.

‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yanëem pitëm lupötök këöpöt yaalnëaurö.

⁷ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yae.’

⁸ Ar Anutuu ngön kosangöt moolëak arimtë ngönöt kosang wesak wak wëaurö.”

⁹ Pël mëak epël mää. “Arim ëaröa ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuu ngön kosangöt utpet wesak komun yauraurö. ¹⁰ Mosesök kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’

¹¹ Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,” yemaan’ ¹² arök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök elmëëpna pöt il yemowariaurö. ¹³ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt nantta yaurö.”

Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan

(Matiu 15:10-20)

¹⁴ Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen ngön maan sëen epël ök mää. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹⁵ Omën nëen yaatak yes pipötök lupmer

utpet newasën yaë. Lupmeriaan jaarö pötök lupmer utpet yewas. ¹⁶ [Katringöpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mäak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruurök watepang ngön pötaan pëel mëä. ¹⁸ Pëel maan Yesuuk epël mëä. “E, arta om köpël wëan ma? Omën nëen yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet niwasëpën? ¹⁹ Pipot lupmeri nasën, yaatak sëen ya jaar pöten ar köpël ma?” Yesu pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan pël mëä. ²⁰ Pël mäak yal menak epël mëä. “Lupmeriilaan omnant apër jaarö pötök utpet yaniwas. ²¹ Omën lupmeriaan jaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, ²² war, omën utpet panëet, morök, omën kewilringöt, keimön, omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor. ²³ Omën utpet pipötök omën lupmeriilaan apër orök lupmer utpet yaniwas.”

Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa (Matiu 15:21-28)

²⁴ Yesu kaare yang pör sëp wesak Taia kak naë së orök ka nenta kakaati ilëak omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëep wëaap tol ëak ëlëep öpën? ²⁵ Tapëtakëer öng namp pim wëaut kat wia. Öng pöp pim koontup lupmeri urmerap wëaup yak Yesu naë së pim ingrak tok oria. ²⁶ Öng pöp pi

maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan urmerap waö ë mëepënëak ke urak mëä. ²⁷ Pël ëen Yesuuk epël mëä. “Rungaarö kaömp nak kep ëepënëak ëaut. Pötaanök rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁸ Pël maan öngöpök kangiir epël mëä. “Aköp yaap yaan. Pël ëaap kentörö rungaarö kaömp yenën ikanöök wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël mëä. “Ni pil yaan nim koontupökaan waö ë yamëerek së.” ³⁰ Pël maan öngöp kaatak së itaangkën pim koontup urmerap piikaan orök sëen ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

³¹ Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaöökë naë Tekapolis yangerak ka 10 ëak wieëa pörek së oröa. ³² Pël ëen omën ngön won katun namp pim naë mësak së mores rangk mowiipënëak ök mëä. ³³ Pël ëen omën pöp omnaröa naëaan mop nentakël mësak së ulmëak pim mor wotö kat kanöök mowiak waasöp ngesak yangapöök wa momëak ³⁴ kutömweriil iteneë ëm mëak omnampön epël mëä, “Epata.” Tiarim ngöntak, “Kat kan të.” ³⁵ Maan katëep kan tëen yangapööta kaip tiin ngön yaap ëa. ³⁶ Pël yaëen Yesu pi pöta ngönte kaö

wesak apanëak nga mëëa. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolëak aö sëën kaö sa. ³⁷ Pit yaan panë sak epël mëëa. “Omnant pout ompyaö wes pet yair. Katunörö kat nga mowasööre ngön wonörö ngön nga mowasö pël yaë.”

8

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena
(*Matiu 15:32-39*)

¹ Akun pötak omën kaö pan pim naë wa top ëak wë këen wëen ruuröen ngön mëak epël mëëa. ² “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. ³ Pit këen wes mëen pöt kan kourak yesem utpet ëëpnaat. Narö yang waliitëaan waisaurö.” ⁴ Pël maan ruuröak epël mëëa. “Pultak wëep kaömpöt tarëkaan koirak omën selap eporö mangkën pangk ëëpën?” ⁵ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël maan, “Kaömp 7,” pël mëëa. ⁶ Pël maan omnarö wel aisapën mëak kaömp 7 pöt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurö mangkën omnarö mena. ⁷ Pël ëak i kaö imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarö mampënëak mëëa. ⁸ Pël ëen omën pourö nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pötë waulön peö ëa. ⁹ Omën kaömp na pörö selap pan, 4000. Nëen wes mëen kaalak yesën ¹⁰ tapëtakëer ruuröaring

wangaöök ilëak Talmanuta yangerak së oröa.

Parisi omnaröak retëngtaan mëëa
(*Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56*)

¹¹ Pörek wëen Parisi omnarö Yesuu naë së oröak kutömweri retëng nent oröön itaampënëak morök elmëak këkre tö mëak piiring ngön nga ela. ¹² Pël ëen pi ya këlangönring ëm mëak epël mëëa. “Omën peene akun eptak wë eporö ar tol ëënak ya retëngët ëëmëak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëen ya retëng nent naalniingan.” ¹³ Pël mëak sëp wesak wangaöök ilëak ëngk komuntakël sa.

Parisiire Erotë omnaröa yisötë ngönte
(*Matiu 16:5-12*)

¹⁴ Yesem ruurö kaömpöt kat kol wiak sa. Pël ëen om kopët nent wangaöök wieëa. ¹⁵ Pël eaan Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëëa. “Ar Parisiire Erotë omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” ¹⁶ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” ¹⁷ Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëëa. “Kaömp peretöt kat kol wiak waisan pöten tol ëen neneren yemak? Ar songönten ëwat nasën ma? Ar kön tektek nasën wë ma? ¹⁸ Ar iteneëak omnant këëkë itnaangkën ëëre katöt wëak ngönöt këëkë kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pöten kat kolak wë ma? ¹⁹ Ne kaömp

5 pöt kom äak omën 5000 pörö mangkën neën kaut om wiaan wak kër tol äak waulön peö äa?" Pëel maan, "12," mëëa. ²⁰ Ën kaömp 7 äak kom äak omën 4000 pörö mangkën neën kaut om wiaan kër tol äak waulön peö äa?" Pëel maan, "7," mëëa. ²¹ Pël maan epël mëëa. "Pöten ar om kön tektek nasën wë ma?"

Yesuuk Pesaita kak omën it il tēa namp ompyaö mowesa

²² Yesure ruurö Pesaita kak sē oröak wëën omën naröak omën it il tēa namp Yesuu naē wak sē mēsēl elmëepënëak ke urak mëëa. ²³ Pël ëën omën it il tēaupē moresi wak kaöökē wilëngkëel sē ulmëak itöörarē waasöp mongēsak mores kepönöök mowiak pëel mëëa. "Omnantön ityaangkën ma?" ²⁴ Maan it il tēaupök it ngaulak epël mëëa, "Ne omnaröen itaangkën kēraatē ökörö sak waisak yaē." ²⁵ Pël maan Yesuuk pim mores itöörarē mowiin ompyaö sa. Ompyaö sak itöörar nga ngëna. Pël äak omnant kamaarekre naē wieëa poutön këëkë pan itena. ²⁶ Pël ëën Yesuuk, "Ka epöök ilangan," pël mëak pim kaatakē wes mëën sa.

Pitaak Yesuu songönte war wes mëëa
(*Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21*)

²⁷ Yesu pi pim ruurö koirak Sisaria Pilipai kakē naē ka kot wieëa pötëel sa. Kamtaöök yesem Yesuuk epël mëak pëel mëëa. "Omnarö neen talëp aim?" ²⁸ Pël maan epël mëëa. "Naröak niin, 'Son i yamëaup,'

pël yaan naröak, 'Elia,' naröak 'Tektek ngön yaaö namp wes,' pël aim." ²⁹ Pël maan epël mëëa. "Ën arimtok pöt neen talëp aim?" Pël maan Pitaak epël mëëa. "Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup." ³⁰ Pël maan omnaröen pim songönte ök mapanëak nga mëëa.

Yesuuk pimtē wel wiipna ngönte war wes mëëa

(*Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27*)

³¹ Akun pötak Yesuuk ngēs rëak war wesak epël mëëa. "Omën Këep ne wë ënëmak këlangön kësang kat newiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangöte ngarangkörö pit kasëng nemanak nemëngkën wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë wal ëëmaap." ³² Ngön pöt war wesak ök mëëa. Pël ëën Pitaak pëentak koirak sē ngēs rëak nga mëëa. ³³ Pël ëën kaip ti ruuröa ngēsēl iteneë Pitaan nga mëak epël mëëa. "Seten, ni sēp newesak sē kan newariingan. Nim yaan pipët Anutuuk ngönte won, omën ngönte."

³⁴ Yesu pi omën selap pörek wëauröere pim ruurö wa top ë ulmëak epël ök mëëa. "Omën namp pi nem ënëm elnëepënëak pöt pimtē könöökē kentöt këepöt weseë, 'Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,' pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm elnëep. ³⁵ Namp pim wëwëet keimön äak öpna pöt pim wëwëet kö sēpnaat. Ën namp nemëënre nem ngön

ompyautaan yak wewëet këepöt wasëpna pöt pim wewëet orö morëëpnaat. ³⁶ En namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wewë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëel kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ³⁷ Ma namp pim wewë ompyaut kaalak öpënëak pöt öröpöt kangiir mampën? ³⁸ Namp pi omën utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaö eporöa tekarak wë nemëntre nem ngönëntaan kön wiin ëö ëëpna pöp pi Omën Këëp nook nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem ensel ngëengkörö koirak wais oröak piin kaaö elmëëmaap.

9

¹ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawin wëen Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt weëre kosangring yaaröön itaampun sa.”

Yesu pi möönre koröp maim wa
(*Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36*)

² Kët 6 ëak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. ³ Ulpëenëp kölam panë tëen ëwa elmëa. Pöt yang omnaröa naënganëël ëa. ⁴ Pël ëen pit itaangkën Eliaare Moses piarip oröak Yesuring ngönaak yeem wëa. ⁵ Pël yaëen Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa.

“Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaan ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen ëak.” ⁶ Ruurö pit yaan sak reireë yaurem Pita pi köntak pël mëëa. ⁷ Pël yaëen tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.” ⁸ Pël maan pit it nalaan nal ëak itena pöt Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Enëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Maan ruurö pit ngön pöt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pöt tol nent?” ¹¹ Pël mëak Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Elia wet rëak waisëpnaap ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak pël aim?” ¹² Pëël maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu Yaö Neeaup nemëen omnant kopëta wasëpënëak ëaut. Pötaanök ‘Omën Këëpön utpet wesak mëak këlangön kat mowiipnaat,’ ngönëntak pël retëng ëa pöta songönte tol nent? ¹³ Eliaan pöt epël ök yeniak. Pi yok oröak wëen omnaröak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak ëa pöl elmëaup.”

Yesuuk yokot nampökaan

urmerap waö ë momëa

(*Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43*)

14 Pit rosiraöökaan ru muntaröa naë së itaangkën omën selap pitëm naë oröak wëen ngön kosangötë ngarangk narö pitring ngön nga yaalem wëa. 15 Pël yaëen omën pörö Yesuun itenak yaan sak tapëtakëer së koirak yoöre ërëp mëea. 16 Pël ëen pi epël mëak pëël mëea. “Ar tol ëenak ngön nga yaal?” 17 Maan omën pöröakaan nampök oröak epël mëea. “Rë yanulaup, urmer ngön won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais. 18 Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këet nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais waö ëëpënëak ök maan pit ök ëen pangk naën yaë.” 19 Maan Yesuuk epël ök mëea. “O omën kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëel arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waisë.” 20 Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapëtakëer yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa. 21 Pël yaëen Yesuuk pepapön epël mëak pëël mëea. “Epët akun taltak orö morëa?” Maan pepapök epël ök mëea. “Kotuukëer.

22 Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak esuwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni pöta weëre kosang wiaan pöt tenipön yaköm kön niwiak kaamök elni.” 23 Maan Yesuuk epël mëea. “Weëre kosangtaan yaan. Pötaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring öpna pöp omnant pout yok pangk ëëpnaap.” 24 Pël maan tapëtakëer rungaapë pepapök ngön ë olëak epël mëea. “Ne kot nent kön wi kosang yaniwas. Nimtok nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.” 25 Pël yemaan Yesuuk omën selap pim naë së yaaröön urmerapön nga mëak epël mëea. “Ngön won katun epop, ngön kosang yeniak. Ni oröak kama së kaalak waisngan.” 26 Pël maan urmerap ngön kaëpëer oröak sëpënëak yokotup wa moolaan ngentiak wel ök wiak wieëa. Pël ëaan omnarö itenak, “Wel wia,” pël mëea. 27 Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa. 28 Pël ëak kaata kakaati yeilaan pim ruurö pëentak së epël mëak pëël mëea. “Ten tol ëak waö elmëënëak poprak ëan?” 29 Maan epël ök mëea. “Urmer ke pipëlörö omën nentak won, kimang ngöntak waö ë momëët.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar ëa

(*Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45*)

³⁰ Pit yang pör sêp wesak Kalili yangerak sê oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëep sa. ³¹ Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëen pit nemëngkën ket nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ëëmaap.” ³² Pël maan pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëen pëel mapënëak ëak kas ëen sêp wesa.

Wotöök wëauta ngönte
(*Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48*)

³³ Pël ëen yesem Kapaneam kak sê oröa. Pël ëak kakaati sê ruuröen pëel mëea. “Ar kamtaöök oröpmorëenök neneren mëëaurö?” ³⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök. ³⁵ Pël ëen wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ök mëea. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëep.” ³⁶ Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekarak tau moulmëak moresök kaamök elmëe epël mëea. ³⁷ “Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëepna pipop ne sant elnëepnaap. Neen sant elnëepa pöpök nemënt won, nem wes nemëaupönta sant elmëepnaap.”

Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte
(*Luk 9:49-50; Matiü 18:6-9; Luk 17:1-2*)

³⁸ Sonök Yesuun epël mëea. “Rë yanuulaup, ten itaangkën

omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ³⁹ Maan Yesuuk epël mëea. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol ëak kengkën sak neen utpet wesak apën? ⁴⁰ Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap. ⁴¹ Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

⁴² “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sêp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naröak wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sêp wasën pöt kangiir utpet kaö panëet pim naë orööpnaat. ⁴³ Pël ëak nim moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiar-ring wëen Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁴ [Parëaöökë ngëepörö wel nawiipanëerö. Esuwësta nariinwes.] ⁴⁵ Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwe-

siarring wëen Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁶ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁷ Ën omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëen Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁸ Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes. ⁴⁹ Tomunat yenautë yoola pöl esuwesök omën pouröa rangk olapnaat. ⁵⁰ Tomun pöt ompyaut. Pël äautak pim misëngö won sak wiaan tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön.”

10

*Öng wes yamëauta ngönte
(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan ëngk komuntakël së oröa. Pël ëak pörek wëen omën selap pan kaalak pim naë së oröa. Pël ëen pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak ré moula.

² Pël yaëen Parisi naröak së morök elmëak pëel mëea. “Omën namp pim öngöp wes mëen pangk ëëpën ma?”

³ Maan Yesuuk epël mëea. “Moses pi pöta ngönte tolëël niia?” ⁴ Pël maan pit epël mëea. “Namp wes mëëpënëak pöt pep kosangwer menak wes mëëpnaat. Moses pi pötaan kuure mak niiaut.”

⁵ Maan Yesuuk epël mëea. “Moses pi arimtë lup kosang yaautaan yak ngön kosang pipët retëng ë nina. ⁶ Pël äaap songöntak Anutuuk omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa. ⁷ Pël äa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpë naë ré olaan ⁸ piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë. ⁹ Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnarök pangk kom naëngan.”

¹⁰ Pël mëak kakaati së wë ruuröak Yesuun taptën pëel maan ¹¹ songönte epël ök mëea. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap. ¹² Ën öng namp pim ompöp sëp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.”

*Yesu pi rungaarö welaköt
elmëa
(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëea. ¹⁴ Pël yaëen pi itenak kön wiin utpet sëen ya këlängön kön wiak epël mëea. “Nga mangan. Wes mëen naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁵ Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun

kön wi kosang yewesa pöl naën eëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan eëpnaat.”¹⁶ Pël mëak pit moröeë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëa.

Omën omnant kësang wieëaupë ngönte
(*Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30*)

¹⁷ Yesu pi pörek sëp we-sak sëpënëak yaëën omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëël mëëa. “Tenim rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?”¹⁸ Maan Yesuuk epël mëëa? “Tol eënak neen, “Ompyaup,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëer ompyaup.¹⁹ Ni ngön kosangöt epël kat yaw-iaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom eënganok. Ni këkain eënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ep eënganok. Ni nim ëlre pepaare ngön ngar öm.”²⁰ Pël maan omnamp pi mëëa. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut.”²¹ Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent eën epël ök mëëa. “Kopët nent wia pöt eëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këepöt wes man. Pël eën kutömweri omnant kosangöt orö nirëepnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.”²² Pël maan omnamp pi urömere kaar es

kësang wieëaup yak këepöt sak ya utpetaring sa.

²³ Yesën Yesu kaip ti ru-uröen iteneë epël ök mëëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.”²⁴ Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëën kaalak rangk epël mëëa. “Nem ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila pöt omën könöm panëet.²⁵ Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëet.”²⁶ Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan eëpna pöt omën tolëëlöpök wëwë kosangtak öpën?”²⁷ Maan ruuröen it kos eëë epël mëëa. “Omnaröak pangk naëngan. Pël eëneëtak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan.”²⁸ Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.”²⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Namp pi kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya pöt nemëënre nem ngön ompyautaan yak sëp wasëpna pöp³⁰ pi omën kangut kësang pan öpnaap. E yangerak wë kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya

omën pipot kööre tokë rangk orö morëëpnaat. Pël ëak wë ënëmak akun kaöaöök wëwë kosangët öpnaap. ³¹ Pël ëak pöt wetëeröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar nent ëa

(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Pël mëak kan yesem Yesuuk wet rëak Yerusalemë kanöököl yesën sa. Pël yeem pöl ko wesak yesën pit yaan sa. Pël ëak ënëm imaurekaan kas kön wial sa. Pël yaëen pim ru 12 pöröen pëlëer wa top elmëak omnant pim naë orööpnaatön war wesak epël ök mëea. ³³ “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëen Omën Këep ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ngönën köpëlöröa naë wes nemëen ³⁴ pitök ökre was neak waasöp ngës nenak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëen kaalak wal ëëmaap.”

Semsre Son piarpim kaö sak öpënëak kimang mëëauta ngönte

(Matiu 20:20-28)

³⁵ Sepetii ruaar, Semsre Son, piarip Yesuu naë së epël mëea. “Rë yanuulaup, tenis omën nenten kimang niaan nimpëak kent kön yawi.” ³⁶ Maan, “Tol elniimëak yak?” mëak pëel mëea. ³⁷ Pël maan

piarip epël mëea. “Ni kat wiin wë ënëmak nim weere kosang ierre kasiröök tenis nim kopirarë, namp yaapkëel namp katnëel, wel aisëë ngarangk öpnaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Arpim yenëak pöta songönte arip köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma? Ën omnaröak i yanimë pöl këlangön kësang kat newiipnaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?” ³⁹ Maan epël mëea. “Yok pangk pël ëënaawaar.” Maan Yesuuk epël mëea. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nënëëwaar. Ën i nemëëpna pöt yaap pël ëënëëwaar. ⁴⁰ Pël ëënëëetak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëel wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Pël ëëpënëak yaö mëëauröakëer wel aisapnaat.” ⁴¹ Pël yaëen ru munt 10 pörö kat wiak Semsre Son piaripön kön wiin utpet ëa. ⁴² Pël yaëen Yesuuk wa top elmëak epël ök mëea. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ⁴³ Arim naë pël orööpan. Arëkaan namp kaö sak öpënëak pöt ar pouröa inëen elniip. ⁴⁴ Ën arëkaan namp arim wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip. ⁴⁵ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këep ne arök inëen elnëëneak neiraan.

Nemtok inëen yaat mēnak omēn pourōa kangiir nem wēwēet kēēpōt wes nimpēak irēaup.”

Yesuuk Yeriko kak omēn namp it nga mowesa
(*Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43*)

⁴⁶ Yesure ruurō kak sē orōak ka pō il wesak yesēn pitēm ēnēm omēn kēsang sa. Pēl yaēēn omēn il tēa omnant won namp kan ēōōk wel aisēak wēa, yapinte Patimias Timiasē ruup, ⁴⁷ puuk, “Yesu Nasaret kakaanēp yes,” yemaan kat wiak ngēs rēak ngōn ē olēak epēl mēēa. “Yesu Tewitē ēap, ni neen yakōm kōn newi.” ⁴⁸ Pēl yemaan omnarōak leng ēēpēn mēak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngōn ēak epēl mēēa. “Ni Tewitē ēapōk neen yakōm kōn newi.” ⁴⁹ Ngōn yemaan Yesu kat wiak kamtaōōk leng ēak tauēē epēl mēēa. “Maan waisēp.” Pēl maan omnarōak it il tēaupōn epēl mēēa. “Ngōn yeniaarek kosang sak wal ēak wais.” ⁵⁰ Pēl maan pi ngōn pōt kat wiak tapētakēēr pim kelte er olēak wal ēak Yesuu naē sa. ⁵¹ Sē orōōn epēl mēak pēēl mēēa. “Tol elniimēak yaan?” Maan it il tēaupōk epēl mēēa. “Akōp, ni aan ne it nga sum.” ⁵² Maan Yesuuk epēl ōk mēēa. “Nimtē kōn wi kosang yewesautak ompyaō yesēnrek sē.” Pēl yemaan tapētakēēr itōōrar nga sēēn Yesuu ēnēm sa.

11

Yesu pi pol tongkiipōk Yerusalem kak sē orōa
(*Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19*)

¹ Pōrekaan yesem Yerusalem kak temanōm wesak Olip rosiraōōk Petepasiire Petani ka pōteparē sē orōak Yesuuk ru naar wes mēak ² epēl mēēa. “Arip ka ēngkōōk sē orōak tapētakēēr itaangkēn pol tongki ru namp omnarōa wel naisaanēp wii ngan ē ulmēēn ōpna pipop wilak mēsak waisēn. ³ Yawilēn omēn nampōk aripōn, ‘Orōp ēēnēak yeē?’ pēl yeniaan pōt epēl man. ‘Akōpōk epopōn ya. Teēt kaalak wes mēēn waisēpnaat.’” ⁴ Pēl maan ruar piarip sē pol tongki ruup ka kanrak temanōm wii tē ulmēēn wēēn koirak wila. ⁵ Yawilēn omēn pōrek wēaurōak itenak epēl mēēa “Aē, arip tol ēēnēak yawil?” ⁶ Pēl yemaan Yesuu ngōn mēēa pōt ōk maan kat wia. ⁷ Pēl ēēn Yesuu naē mēsak sē pitēm ulpēēnōrō pērēak rangk wiin Yesu wel aisēa. ⁸ Pēl ēēn omēn selap pitēm ulpēēnōt pērēak kamtaōōk mourō yesēn narōak ya lupōōk sē kewisat ilak kēēmre kewis elmē sa. ⁹ Pēl ēak omēn selap, narō wetēēre narō ēnēm, pēl yeem ngōn ēak epēl maō sa. “Yowe. Akōpē kēm ngōntak yewais epopōn yaya mepa. ¹⁰ Tiarim ēap Tewit pim wa ngaōōk mēa pōta ōkōt orōōpēnēak yaē. Pōtaan ērēpsawi ēēpa. Anutu ngaarēk wēaup, yowe.”

¹¹ Pël elmë Yerusalem kak sê orôak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê ilëak omnant itenak êwat sak yanget wiap yoolaan pim ru 12 pôrö koirak Petani kakê sa.

Yesuuk kemmentën nga maan umön rêa
(*Matiu 21:18-19*)

¹² Ëlpamök Petani kakaan wal êak yesem Yesu këen elmëa. ¹³ Pël êën ka-maarekaan itaangkën kem nement êp wileëa. Pël êën uta wesak naë sê ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak êpöt pëen wëa. ¹⁴ Pël êën itenak epël mëëa. “Niikaan ulöpörö utön omnarö kaalak nanën panë êëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mëëa

(*Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22*)

¹⁵ Pël êak Yerusalem kak sê orôak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa. ¹⁶ Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sëpanëak nga mëëa. ¹⁷ Pël elmëak epël mëëa. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.” ¹⁸ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë

ngarangkörö pit itenak, “Tol êak mëngkën won sëpën?” pël mëak neneren mëëa. Pël êak, “Omën pourö pim ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël mëak kas êën sëp wesa. ¹⁹ Pël êak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö sëp wesak sa.

Kemmenti umön rêauta songönte ök mëëa

(*Matiu 21:20-22*)

²⁰ Ëlpamök kemmenti wëa pôrek kaalak sê itaangkën këra pöment umön rêak wëa, misënötëaan êpötë pout. ²¹ Pël êën Pita itenak ngön mëëa pöt kön wiak epël mëëa. “Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak mëan pöment umön rêak wëëp.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön. ²³ Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, ‘Tiak i kaöökël sê orö,’ pël yamëem kön selap êak yok pangk pël êëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëëa pöt kë orööpnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë orööpnaat. ²⁴ Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, ‘Yok wa,’ pël weseë kön kosang yawiin orö nirëëpnaat. ²⁵ Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëen arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat. ²⁶ [Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan êënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolaan êëpnaat.]”

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa
(*Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8*)

²⁷ Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak sê oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati sê wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangöte ngarangköröere kaöarö pit pim naë sê oröak ²⁸ epël mëak pëel mëea. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁹ Maan Yesuuk kaalak epël mëea. “Ne ngön kopët nent pëel niamaan. Ar këet ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan. ³⁰ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima? Aan kat wiim.” ³¹ Pël maan pitëmënt neneren epël mëea. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mapenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ³² Ën, ‘Son pimtök,’ pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këep pël yamëea pötaan kas ëa.” ³³ Pël mëak Yesuun kangiir epël mëea. “Ten köpël,” maan Yesuuk epël mëea. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan.”

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(*Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëea. “Omën namp wain

ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek sê wakaima. ² Pël ëak wë kë jaaröa akunet temanöm sëen inëen ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëen sê oröön ³ tang möak waö elmëen elek kaalak sa. ⁴ Sëen ya pepapök kaalak inëen ru muntap wes mëen sëen kepönöök möak utpet mowesa. ⁵ Pël ëen pi kaalak muntap wes mëen sê oröön mëna. Pël ëen kaalak muntarö wes mëen sê oröön ngarangköröak nga elmëak narö tang möak narö mëna. ⁶ Pël ëen pimtë ru ulööpök kopëtap pimënting wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa. ⁷ Pël ëen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëea. ‘Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.’ ⁸ Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökaan wilëngkëel moolëa.” ⁹ Pël mëak Yesuuk epël mëea. “Yaaweri pepapök ngarangkörö tol elmëëpën? Pi oröak ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat. ¹⁰ Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaurö ma?

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

11 Anutu pimtök pël yaalmëen itaangkën ompyaö panë yaë.”

12 Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëen ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël äautak omnaröen kas ëen sëp wesak sa.

Yesuun takis yemengkautaan morök elmëa
(*Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26*)

13 Yuta omën wotöököröak Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëepënëak wes mëa. 14 Pël ëen pit Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten nim songönte ewat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëet yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won? 15 Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. “Ar tol ëenak morök yaalnë? Mon kël nent neneë.” 16 Pël maan nent mangkën pëel mëëa. “Könre yapin epot talëpëet?” Maan pit epël mëëa. “Sisaëet.” 17 Pël maan puuk epël mëëa. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa

pipot Anutu mampun.” Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(*Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40*)

18 Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Pit weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaurö. Pit së oröak epël mëak pëel mëëa. 19 “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng äaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ 20 Pël ëen omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël äaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. 21 Pël ëen nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia. Pël ëen ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. 22 Pël äaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wiin ënëmak pitëm öng kapidëpta tapël wel wia. 23 Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?” 24 Pël maan Yesuuk pitën epël mëëa. “Ar ngönëntre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. 25 Weletakaan wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëëro. 26 Ën weletakaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëen Anutuu ngön ök mëëa pöt ar sangk

kelak kat nawiin yaauro ma? Ngön pöt epët. ‘Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’
 27 Anutu pi wel wiauröap won, öp wëauröa Anutu. Ar irikor ngön yak.”

Yesuun ngön kosang kaöeten pëel mëëa
 (Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Pit Yesuring neneren ngön kaip tiktik maim wëen ngön kosangötë ngarangk namp naë së kat wiin Yesu pi këëkë wesak kaip ti yemaan kat wiak epël mëak pëel mëëa. “Ngön kosang taltak kaöet?” 29 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön kosang kaöet epël wia. ‘Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu tiarim Aköp, pi kopëtap Omp Ak Këep. 30 Pötaan nim lupmerre könöpre kön yawiautere wëere kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumöngk wasën wiaap.’ 31 Pöta kar nent epël wia. ‘Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem.’ Ngön kosang piptepar kaöetepar, muntat il yewas.” 32 Pël maan ngön kosangötë ngarangkëpök epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak kë kopëtap. Pim ök namp naön. 33 Pël ëak piin lupre kön yawiaare wëere kosangöt muumöngk pëel elmëere ën nimtëen yaën tapël nim karipëen lup sant elmëemëet piptak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö pöt il yewas.” 34 Pël maan

Yesu kat wiin omnamp kön tektekring yemaan kat wiak epël mëëa. “Ni Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöta temanöm yesën.” Pël maan akun pötak omnarö Yesuun pëel mapnaaten kas ëen sëp wesa.

Yesu pimtök Kristoon pëel mëëa
 (Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem epël mëak pëel mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Kristo pi Tewitë ëap pël aim? 36 Ngëëngk Pulöök Tewitën maan epël ëa. ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëetak öm. Pël ëaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.” ’
 37 Tewit pimtök piin, ‘Nem Aköp,’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” Pël yemaan omën ngönën tup kaöetak wëaurö kat wiin misëng pan ëa.

Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pepanöm mëëa
 (Matiu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

38 Yesu pi ngön ök maö yesem yal menak epël mëëa. “Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk këëkë ëen. Pit ulpëen waliit mëak wa topöök omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten kent yaauro. 39 Pël ëak ngönën tupötëere

këere imën akumatë itëkëel omën kaōarōa urōtë wël aisapnaaten kent yaaurō. 40 Pit pël yeem öng kapirōrōa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnarōak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurō. Omën ke pilōrō pit kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat.”

Öng kapir omnant wonöpë ngönte

(Luk 21:1-4)

41 Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngësngësōök wël aisëë ite-naan omnarō mon yawia. Pël yaëen omën mon kësang wieëa selap së mon kësangöt wia. 42 Pël yaëen öng kapir omnant won namp pi mon kot köp möa nentepar wia. 43 Pël yaëen Yesuuk pim ruurōen ngön mëak epël ök mëëa. “Öng kapir omnant won epopë mon yawi eptak omën muntarōaat il yewas. 44 Omën monaringörō pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë.”

13

Yesu pi ngönën tup kaöet ut-pet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Yesu ngönën tuptakaan orōak yesën pim ru nampök epël ök mëëa. “Elei, ru yanuulaup itan. Ngönën tup epët kël kosangötök taë panë wesak ök rëaap. Ompyaö pan.” 2 Maan Yesuuk epël

mëëa. “Peene itaangkën kësangpel ök rëaan itenak yaan pippel epël wi naöpan. Ënëmak ngaarōak wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat.”

Këlangön akunet orööpnaata ngönte

(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Ngönën tup pöt nal komuntakël wiaan Yesu Olip tomök së wëen Pitaare Sems, Sonre Entru pit së Yesuun pëentak epël mëak pëel mëëa. 4 “Omën nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanön yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?” 5 Pël maan Yesuuk ngës rëak epël mëëa. “Ar omnarōak lupöt wa irikor elniipanëen këëkë ngarangk ëën. 6 Narōak wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. 7 Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaōaö ngolöp yaëen omën pipot wet rëak orööpnaat. 8 Omën kur nementëkaanörōak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnarōak munt nampë omnarōaan nga ëëpnaat. Pël yaëen moupötta tapël we naöökël së möak naöökël pël ëëpnaat. Pël yaëen kaömp ngöntök kësangpel orööpnaat. Pipot öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

9 “Ar omnarōen ngarangk këëkë ëën. Pit ar kaōarōa naë

niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. Ar nem ruurö pël weseë pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëen pitëm ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. ¹⁰ Akun pöt teënt pet nairpan. Wet reäk ngön ompyaut yang ël epotë pangk ë pet irëpënëak äaut. ¹¹ Pötaanök ngön yaatak yanuulëen ngön tol nant man pël äak kön selap ëenganok. Akun pötak Anutuuk arim lupötë anëët ök niapna pipot an. Pël ëen anë pöt arim ngönöt pël naëpan, Ngëengk Pulöökë ngönöt pël ëëpnaat. ¹² Omën naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Pepapökta ru-upëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ¹³ Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëen kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat."

Omën utpet panëët omnant utpet yewesauta ngönte
(*Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24*)

¹⁴ "Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut wiaapanëak nga ëaurek wiaan itaampunëët." (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këekë kön wiaan.) "Pël yaëen Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁵ Pël yeem ka tomök öpnaapök

kaata kakaati së omnant öpan. ¹⁶ Ën yaak öpnaapta kak së ulpëenre omnant öpan. ¹⁷ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol ëëpën? ¹⁸ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetak orööpanëen Anutuun kimang man. Akun pötak ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ¹⁹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiinëët. Ke pil nent Anutuu kutömre yang ket ëaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön äaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. ²⁰ Aköp pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat. ²¹⁻²² Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, 'Ne Kristo,' pël yaan naröak, 'Ne tektek ngön yaaö omnamp,' pël ni-aapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, 'Kristo e oröak wë,' pël yeniaan nampök, 'Kristo ëngkrek oröak wë,' pël yeniaan pöt kat mowiingan. ²³ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganok."

Omën Këepë orööpnaata ngönte
(*Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28*)

²⁴ "Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën

këtëp röök ulöpnaat. Pël
 één ngoonöpta ngaap yesën
 25 ariat kutömweriaan tiak
 yengentiin kutömweri omën
 weëre kosangringöt këlok
 sèpnaat. 26 Pël yaëen Omën
 Këep ne weëre kosangre
 iere kasir nemotring kutöm
 kepilötë jaaröön itaamp-
 naat. 27 Pël één nem enselörö
 wes meën sè nem omën yaö
 wesaurö yang we naöokaan
 naöök, oorekaan öngkrek,
 kutömre yang kauteparëëlaan
 wa top elmëepnen ëa.”

Këra wasmentë ngönte

*(Matiu 24:32-35; Luk
 21:29-33)*

28 “Ar këra wasmentë yaë
 pöten kön wieë. Këra pöment
 ëp kërë sak wil yewatën
 itenak kopi akunet temanöm
 yes pël yewas. 29 Pöta ök omën
 yeniak epot jaaröön itenak
 pöt, ‘Pim waisëpna akunet
 temanöm sëen waisëpënëak
 yaë, pël wasënëet. 30 Ne yaap
 niamaan. Omën e wë epörö
 wel wi won nasën wiaan
 omën yeniak epot orööpnaat.
 31 Kutömre yang eptepar won
 sèpnaatepar. Ën nem ngön
 epët won nasëpan.”

*Omën Këepë akunet köpël
 wë pöta ngönte*

*(Matiu 24:36-44; Luk
 17:26-30, 34-36)*

32 “Omnarö ar omën pötë
 orööpna akun kë panëeten
 ëwat naön. Ën ensel
 kutömweri wëauröere Anutuu
 Ruup neenta ëwat naön. Pep
 pimtökëer ëwat wë. 33 Ar nem
 waisuma akuneten köpël wë.
 Pötaan ngarangk ëak ngaire
 wa kom ëeim ön. 34 Omën

namp ka wauret wiaan
 yang wali nerek sèpënëak
 pim inëenörö ngarangk
 moulmëak neenem ya ngönöt
 mëak kaata ngarangkëp ngai
 ëëpënëak mapnaat. 35 Pöta
 ök arimtë wëwëat ngarangk
 këkë ëeim ön. Ka pepap
 pi wiap kanök ma röök
 lupöök ma röökre ëlpamën
 yaëen ma wangam kanök
 orööpën pöten köpël wë
 pötaan ngarangk ëeim ön.
 36 Ar om ka ureim wëen teënt
 wais oröön yaan sënganëen.
 37 Ngön epët ar omën pouröen
 ök yeniak. Ngarangk këkë
 ëeim ön.”

14

Yesu mëmpënëak kup wia

*(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2;
 Son 11:45-53)*

1 Kaömp yis namëenöt
 yenaare Anutuu mait
 elmëa akunetepar temanöm
 sèpënëak yaëen kët nentepar
 wiaan kiri ar yaaö kaöaröere
 ngön kosangötë ngarangkörö
 Yesu ëlëep wak mëmpënëak
 ngön ë kopëta wesa. 2 Pël
 yeem epël mëëa. “Omnarö
 pit tiarring nga elpanok akun
 kësangtak pël naëngan.”

*Öng nampök Yesu i köp nga
 kampët lë momëa*

(Matiu 26:6-13; Son 12:1-8)

3 Yesu pi Petani kak Saimon
 kësë ëaup pim kaatak sè
 ilëak wëa. Pël ëak kaömp
 yenem wëen öng nampök
 i köp nga kamp ompyaö
 sum kësangring nent kep
 ompyautaring wak sè rëak
 kepönöök pout lë momëa.

4 Pël yaalmëen omën pörek wëauröakaan naröak neneren këepöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët oröp ëen utpet yewas? ⁵ I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa. ⁶ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë. ⁷ Omnant wonörö pit akun wali arring wëen sant elmëenëak pöt yok pangk pël elmëenëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön ëëmaap. ⁸ Öngöp pi pim elnëëpnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpöön kan yaö yaalmë. ⁹ Ne yaap niamaan. Ngön ompyaut yang ëlötë aö sëen pangk ëëpnaal öng epopë nem koröpöön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëen pangk ëëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëëa

(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Akun pötak Yesu ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas Keriot kakaanëp puuk kiri ar yaaö kaöaröa naë së piin kup mowiipënëak war wesak ök mëëa. ¹¹ Pël ëën pit kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëëa. Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesure ruurö mait kaömp na

(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesuu ruuröak piin epël mëak pëël mëëa. “Ka taltak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹³ Pël maan ru naarën epël mëak wes mëa. “Arip kak së oröak omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sën. ¹⁴ Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuulaupök, “Nem ruuröaring ka taltak Anutuu mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën,” pël ya,’ pël man. ¹⁵ Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëen kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹⁶ Pël maan ruaar kak së oröak mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

¹⁷ Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa. ¹⁸ Pël ëak kaömp yenem Yesuuk epël ök mëëa. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yenem wë eporö arëkaan.” ¹⁹ Maan ruurö pit ngës rëak pöppöp epël mëak pëël mëëa. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö sa. ²⁰ Pël maan mëëa. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak

wariak mangkën yen epopök.
 21 Omën Këep ne ngönëntak nemëen ëa kan pöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlöpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.”

Kë mena

(*Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25*)

22 Pit kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel menak epël mëea. “Epët nem mësëpëtak wa neë.” 23 Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak mangkën pourö na. 24 Yenën mëea. “Epët nem iit. Arimëen il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas. 25 Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök Anutuu naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëea

(*Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38*)

26 Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël sa. 27 Kan kourak yesem Yesuuk epël mëea. “Peene eptak ar pourö ne sêp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sêpsêp ngarangkêp mëngkën sêpsêpörö repak sêpnaat.’ 28 Ne yaap wel wiin weletakaan wal ë neulëen wet rëak Kalili yangerak sê wëen ar ënëm waisëneët.”

29 Pël maan Pitaak epël mëea. “Eporö sêp niwesak kas sêpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.” 30 Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ne yaap niamaan. Peene rök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.” 31 Maan Pitaak epël mëea. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök ëak tapël mëea.

Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëea

(*Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46*)

32 Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörök sê oröak Yesuuk ruuröen epël mëea. “Ar eprek wëen ne ëngkrek sê Anutuun kimang memaan.” 33 Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa. Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa. 34 Pël yeem epël mëea. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itit öpa.” 35 Pël mëak kot nent ëngkël sê ë kosaö yangerak wesirak këlangön akunet Pepapök kat wiin pël naën ëëpnaat ëen pöt mop mowiipënëak kimang mëea. 36 Pël yeem epël mëea. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë eptak mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.” 37 Pël më pet irak kaalak sê

itaangkën ka uraan Pitaan epël mëëa. “Saimon, ni tol ëënak ka uraan? Kot nent neering itiiit naõngan ma? ³⁸ Morõktak wiap sënganëën lup itiiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupõt kengkën yeëetak korõpõt kõnõm yaalni.” ³⁹ Pël mëak kaalak së kimang mëëa tapët kaalak mëëa. ⁴⁰ Kimang më pet irak kaalak së itaangkën ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal ëën pangk naën ëën ngõn nent nemaan ëa. ⁴¹ Pël ëën kaalak së kimang mëak waisën akun nentepar nent sëën epël mëëa. “Ar om ka kõnkõn ureim wë ma? Peene epët nemëën kup mowiipna akunet temanõm yes. Omën Këëp nemëën kup mowiak omën utpetarõa moresi neulëëpnaat. ⁴² Wal ëën sëpa. Omën nemëën kup mowiipnaap e yaarõ.”

Yesu wali wa
(*Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12*)

⁴³ Yesu pi pël yamëem wëën pim ru 12 pörõakaan namp yapinte Yutas põpring omën kësang pan kiri ar yaaõ kaõarõere ngõn kosangõtë ngarangkörõere kaõarõ maan inre tang wak së orõa. ⁴⁴ Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëën tot numaatak pël yaëën tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.” ⁴⁵ Pël mëak pi teëntom Yesuu naë së, “O Akõp,” pël mëak tot na. ⁴⁶ Pël yaalmëën itenak wak kosang wesa. ⁴⁷ Pël yaëën ru piiring

wëaurõakaan nampök pim õpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaõ wotõõkõpë inëën ru namp möak pim katëëp per olëa. ⁴⁸ Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neõnëak inre tang wak yewais ma? ⁴⁹ Ne kët ël epotë ngõnën tup kaõetak arring wëaup. Pël ëën ar akun põtë neneõn ëaurõ. Pël ëaap epël yaalnëën ngõnën pepeweri nemëën retëng ëa põt kosang yes.” ⁵⁰ Pël yemaan pim ruurõ sëp mowesak kas sa.

⁵¹ Pël yaëën yokot ulwas namp poë korõpõ pëën ureëaup pim ënëm yesën ⁵² wali wëën poë korõpõ wil menak kas pöömpõ sa.

Yesu kiri yaaõ wotõõkõpë kaatakël mësak sa
(*Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Pit Yesu mësak kiri ar yaaõ wotõõkõpë naë së wëën kiri ar yaaõ kaõarõere ngõn kosangõtë ngarangkörõere kaõarõ wa top ëa. ⁵⁴ Pël ëën Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak kiri ar yaaõ wotõõkõpë ka tomök orõak ëmõökë kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë põt itaampënëak ngai omnarõa tektrak wel aisëak es mor yesa. ⁵⁵ Pël ëën kiri ar yaaõ kaõarõaere kansol pourõ Yesu mëmpnaan omën narõak kaar rëak pim utpet ëautõn mapënëak ap wesa. ⁵⁶ Pël yeem omën selap pan pimëën kaar maan pitëm ngõn põt mëngkre mëngk naën ëa. ⁵⁷ Pël yaëën omën naarõk kaar epël

mëëa. ⁵⁸ “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëengk tup omën moresök ök rëa epët tööl olëak kët nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’” ⁵⁹ Pöteta aan mëngkre mëngk naën ëa. ⁶⁰ Pël ëën kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tekarak wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëën ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?” ⁶¹ Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëën kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëël mëëa. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?” ⁶² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.” ⁶³ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëën pimtë ulpëënëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëëa. “Tol ëën omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen?” ⁶⁴ Pi Anutu il yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁵ Pël mëak naröak ngës rëak waasöp ngës menak itöörarë ngep elmëëë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(*Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Pita pi ka tomök ëmöökë kakaati wëën kiri ar yaaö

wotöököpë inëën koont nampök së ⁶⁷ itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëëa. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanëpring wëaup.” ⁶⁸ Pël maan pi yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak jaaröön kokor ngön ëa. ⁶⁹ Pël ëën inëën koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëëa. “Yaap, pitëkaan omën namp epop.” ⁷⁰ Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël ëak akun kot nent wë olëak omën pim naë wëauröak epël mëëa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp, Kalili omnamp.” ⁷¹ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.” ⁷² Pël yemaan kokor ngön aan nentepar ëa. Pël ëën Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëep mëëa pöten kön wiak yaköm ëën ing kaö ëa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa
(*Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kansol pourö wa top ëak Yesuu mëmpnaata ngönte kosang wesa. Pël ëak wii tëak naröak mësak së Pailatë naë moulmëa. ² Pël ëën Pailatök epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp

aköp ma?" Maan "Yok yaan pi tapët," pël mëëa. ³ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa. ⁴ Pël yaëën Pailat pi Yesuun epël mëak pëël mëëa. "Pit nimëën ngön könöm wesak yaan tol ëënak kat wieëak nerek naën yaën?" ⁵ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën Pailat pi yaan sa.

Pailatök Yesu mëmpënëak mëëa

(*Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16*)

⁶ Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ⁷ Akun pötak omën namp wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga yaalem namp mëna. Pël ëën pötaan wii kaatak ulmëa. ⁸ Pël ëën omën selap pit Pailatë naë së wa rongan ëak krismaki poutë yaalmëaul elmëëpënëak ök mëëa. ⁹ Pël ëën Pailatök epël ök mëëa. "Yuta omnarö arim omp aköp mait elmëak wes nimëëmaan. Kat wiin pangk yaë ma?" ¹⁰ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa. ¹¹ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak omnaröen Parapas Yesuun urtak wilak wes mëëpnaan mapënëak kék mëëa. ¹² Pël yaëën Pailatök kaalak epël mëak pëël mëëa. "Pël ë kosang yewas pöt arim omp ak pël yemak pöp tol

ëëm?" ¹³ Maan elek wiak mëëa. "Pi këra yetaprak wel wiip." ¹⁴ Maan epël mëëa. "Omën epop utpet oröp nent ëa?" Maan rangkrangk ngön ë olëak epël mëëa. "Këra yetaprak wel wiip." ¹⁵ Pël maan Pailat pi pitëm kentöt pet irëpnaak yak Parapas wes mëa. Ën Yesuun pöt maan pol koröp wapötringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Ngaaröak Yesuun ököökre waswas elmëa

(*Matiu 27:27-31; Son 19:2-3*)

¹⁶ Pël ëën ngaarö pit Yesu mësak oröak së yang ngarangkëpë ka kaö nerak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. ¹⁷ Pël ëak ngaaröa ulpëën köp möa namp momëak wii öng oröauuk ul ket ëa nent kepönöök mowaëa. ¹⁸ Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëëa. "Yowe, Yuta omnaröa omp aköp." ¹⁹ Pël mëak kalaö naööring kepönöök momöak waasöp ngës menak rar rë mowesirak ngëëngk yemowesaul ököök elmëa. ²⁰ Ököökre waswas pël elmëak ulpëën köp möaup përeak kaalak pimtëep më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa
(*Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27*)

²¹ Kamtaöök yesem omën namp kaira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas piarpim pepap.

Pi yaakaan yewaisën koirak kék maan Yesuu kéra yetapër waalën sa. ²² Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, sê oröa. ²³ Pël äak wain iitaring i kön kat yokola nent irikor äak nêmpênäk mangkên kaaö äa. ²⁴ Pël èen pit kéra yetaprak möak pim ulpëenre poë koröpöt narö nant öpênäk ngasamtak wia. ²⁵ Pit kêtêp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok pötak möa. ²⁶ Pël äak pim kepön löötak epël retëng äa. “Epop Yuta omnaröa omën omp aköp.” ²⁷ Pël äak ngaare kékain omën naar, namp yaapkêel namp katnêel, mö ulmëa. ²⁸ [Pël èen ngönëntak epël äa pöt kè oröa. “Omën utpet yaauröa rongantak ulmëaup.”] ²⁹ Pël èen omnarö sak waisak yeem piin sômre êlakêer kepön keke elmëak epël mëea. “Aë, ni, ‘Anutuu ngëëngk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël äauppe ³⁰ nimtê koröpö kaamök èem. Ni yaap Anutuu Ruup pöt kéra yetaprakaan ent äak ira.” ³¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötê ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëea. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëen poprak yaë. ³² Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt kéra yetaprakaan ent äak irap. Pël èen tiar itenak piin kön wi kosang wasëpënaan.” Pël yemaan omën ngësnëgës mö

ulmëa pöarta tapël utpet wesak mëea.

Yesu wel wia
(*Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30*)

³³ Kêtêp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wieë sê 3 kilok äa. ³⁴ Pël èen 3 kilok kêtêp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön äak epël mëea. “Eloi, eloi, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol èenak ne sêp yenewasën?” ³⁵ Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëea. “E kat wieë. Eliaan merëk yemaap.” ³⁶ Pël yaan omën namp pöömpö sê i kaö kel newer wain i som yaautak wariak kékälêp kautak wa tëak Yesu nêmpênäk yemangkem epël mëea. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëepên ma won pöten itempa.” ³⁷ Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

³⁸ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel äa. ³⁹ Pël èen ngaaröa wotöököp Yesu pim koëel tau wëaup pi itaangkên Yesu wel wiin epël äa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

⁴⁰ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ènëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. Öng pël äa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose pöaarê êlëpre Salomi

pörö. ⁴¹ Pit Kalili yanger-
akaan Yesuu enëm inëen elmë
imauro. Pitëmënt pëen won,
öng munt naröeta Yesuring së
Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42*)

⁴² Kë yesa akun ngëëngkët
ëlpamökëen wiaan omnant
kön yaaö akuneta wiap kanök
Yosep Arimatia kakaanëp
sa. ⁴³ Pi kansolöröa wotöök
wë Anutuu wa ngaöök
nimëëpnaaten kent kön
wieimaup. Puuk kas kön
nawiin Pailatë naë së Yesuu
sokuren ök mëëa. ⁴⁴ Pël
ëen Pailat pi teënt wel wia
pöten yaan sak nga omnaröa
wotöököpön yas maan sëen
pëel mëëa. ⁴⁵ Pël ëen nga
omnaröa wotöököpök “Teënt
wel wia,” pël maan kat
wiak Yosepön sokur öpnaaten
kuure mak mëëa. ⁴⁶ Pël maan
Yosep pi së poë koröp kölam
naö sum ëäk së Yesuu sokur
yetaprakaan ent ëäk poë
koröp pöök kör koëak wak
së pimtëen wesak kël öngöp
tëa naöök wiak kël kaö naö
kur kaip tiak kanrak il wari
ulmëa. ⁴⁷ Pël yaëen Maria
Matala kakaanëpre Maria
Yoseë ëlëp piarip itena.

16

Yesu wal ëa

(*Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10*)

¹ Kë yesa akunet pet irën
Maria Matala kakaanëpre
Maria Semsë ëlëpre Salomi-
iringörö pit Yesuu sokurak
kolap köp nga kamp ompyaut
wa mëëpënëak sum ëäk

kopëta wesa. ² Pël ëäk Sante
ëlpam yewalën oröak kan
kourak yesën këtëp apra.
³ Pël ëen yangaö temanöm
yewasem neneren epël mëëa.
“Yangaöökë kanrakaan këlö
talëpök wa pëlëer niwiipën?”
⁴ Pël mëak itaangkën kël
kësang pö wa pëlëer wieëa.
⁵ Pël ëaan yangaöök ilëak
itaangkën omp ulwas namp
ulpëen kölam waliip mëaup
yaapkëel wel aisëaan itenak
yaan sa. ⁶ Pël yaëen epël
mëëa. “Yaan sëngan. Ar
Yesu Nasaret kakaanëp
yetaprak möaupön itaam-
punëak waisan. Pi eprek won
wia. Yok wal ëa. Ur koseten
iteneë. ⁷ Ar së pim ruuröere
Pitaan ök man. ‘Pi Kalili
yangerakël arimëen wet rëak
sëpënëak ök niaaup. Pörek
së itaampun.’” ⁸ Pël maan
öngörö kas utpet ëäk reireë
urö yangaöökaan oröak kas
pöömpö sa. Pël ëäk kas panë
ëen omnaröen ök nemaan ëa.

*Yesuuk Maria Matala
kakaanëpre öö pet elmëa*

(*Matiu 28:9-10; Son 20:11-18*)

⁹ [Yesu pi Santeetak ëlpam
yewalën wal ëäk wet rëak
Maria Matala kakaanëp
ngaan urmer 7 ëäk waö ë
momëa pöp öö pet elmëa.
¹⁰ Pël ëen së piiring wëaö
muntarö ingre ya ilak aim
wëen ök mëëa. ¹¹ Pël ëen Yesu
pi wal ëäk wëen öngöp itena
ngön pöten kat wiin kë won
ëa.

*Yesuuk ru naarën öö pet
elmëa*

(*Luk 24:13-35*)

12 Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nereke sêpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa. 13 Pël elmëen piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kê won ëa.

yaapkëetakël wel aisëak wë. 20 Pël ëen pit kaare yang ël epotë pim ngönte aö sa. Pël yaëen Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent yaalmëem pim ngön yaaö pöt yaap pël pet elmëa.]

Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa

(Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23)

14 Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëen ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëen itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëen kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa. 15 Pël elmëak epël ök mëëa. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man. 16 Kön wi kosang yewesautaring i mëepnaap pi kutömweri yaö sêpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëen yaö sêpnaap. 17 Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëepnaat. Ngön köngköm ngolöpöök apnaat. 18 Kamalörö moröak mësël ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëen utpet nemowaspan. Yauman yaauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyaö sêpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11)

19 Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë ënëmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retëng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retëng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retëng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesuu wilauta ngönte 1:1-2:52

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-20

Yesu i momëën morök elmëaut 3:21-4:13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:14-9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 9:51-19:27

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 19:28-23:56

Yesuu wal ëak kutömweri isaut 24:1-53

Luk puuk Tiopilas pöpëen pep epwer retëng ëa

¹ O omën kaöap Tiopilas, tenim tekrakaan omën selap pöröak Anutuuk elmëen tenim naë omnant oröa pötön ökre was retëng ëaut. ² Pit omën wet rëak omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retëng ëaut. ³ Pël

yaëen nem itena pöröen pëel mëak songönöt këëkë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëen ë yaningk. ⁴ Ni kat wiak wet rëak omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retëng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraiaan ök mëëa

⁵ Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëakaanöröa naëaan Apaisa pim tok-takaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëakaanëp. ⁶ Piarip Anutuu ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. ⁷ Pël ëak Elisapet pi ru köpëlëp yak piarip ru won wë ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem ⁹ Sekaraia puuk ka ngerö ngëëngktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëëpënak pitëm yaaul wël ëlmëen sa. ¹⁰ Pël yaëen akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹¹ Pël ëen Sekaraia pi itena pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta weë yaapkëöökël tauaan itenak ¹² kas kaö ëak reëreë ura. ¹³ Pël yaëen enselëpök epël mëëa. "Sekaraia, ni kas ëëngan. Anutu pi nim kimang

ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël een pim yapinte Son pël mam. ¹⁴ Pël ëak ni ya kë sak ërëpërëp yaëen omnaröeta pim orööpna pötaan ërëpërëp ëëpnaat. ¹⁵ Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëen Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëpnaap. ¹⁶ Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat. ¹⁷ Pi Eliaë ëa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk peparöa könöt kaip motiin rungaaröaring lup yal mampnaat. Pël een omën ngön wa olëolë yauröeta tapël elmëen wotpil wëauröa könöt kat mowiipnaat. Pël elmëen omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko ëak öpnaat.” ¹⁸ Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël mëëa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta këët orööpnaalën kön nawiin yeë.” ¹⁹ Pël maan enselëpök kangiiir epël mëëa. “Ne Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëim wëaup. Pimtök ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup. ²⁰ Pël een ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen nem ngön yeniak pipot kë oröönak kaalak ngön amëët.”

²¹ Sekaraia pi ka ngerö ngëengktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap ëa. ²² Pël ëeim wëen ënëmak

kakaatiaan oröak ngönaak mapënëak poprak ëa. Pël een omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëengkta kakaati omën it ngolöp nent itena koröp.” Pël een pi ngön apënëak pomp ëak moresiarëring ök elmëa.

²³ Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa. ²⁴ Pël een ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëëpëlëëp ëeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël een epël mëëa. ²⁵ “Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk.”

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

²⁶ Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëen Anutuuk ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörökë sa. ²⁷ Pörök öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim körööp. ²⁸ Pël een Kepriel pi Maria pim naë së epël mëëa. “Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp ëak niiring wë.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëen epël kön wia. “Tol ëënak yoöre ërëp epël yenëa?” pël kön wia. ³⁰ Pël een enselëpök epël ök mëëa. “Maria, ni kas ëëngan. Anutu pi nimëen ya ërëp yaë. ³¹ Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam. ³² Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël een omnaröak piin yaya mëak

Anutu kaö panëepë Ruup pël mapnaap. Pël ëën Anutuuk pim körööp Tewit pim ëaul yangerkë omnaröa kaö wes moulmëëpnaap. ³³ Pi Yakopë ëere köröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël ëën pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan.” ³⁴ Pël maan Maria enselëpön epël mëëa. “Tol ëak pël ëëm? Ne omp wonöppe.” ³⁵ Maan enselëpök kangiiir epël mëëa. “Ngëëngk Puloök nim naë wais Anutu ngaarëkep pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëën nim ru wilmë ngëëngk pöpön omnaröak Anutuu Ruup pël apnaat. ³⁶ Kat wi. Nim karip Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, ‘Pi ru nawilpanëep,’ pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëën ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes. ³⁷ Anutu pi omën nant ëëpënëak poprak naën yaaup.” ³⁸ Pël maan Mariaak kangiiir epël mëëa. “Ne Anutuu inëën koontup. Pötaanök yaan pil elnëëp.” Pël maan enselëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

³⁹ Maria pi akun tapëtakëer wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa. ⁴⁰ Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre ërëp mëëa. ⁴¹ Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre ërëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elël ëa.

Pël ëën Ngëëngk Pulö Elisapet piik ilëak peö ëa. ⁴² Pël ëën ngön ëak Mariaan epël mëëa. “O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilmë pöpta ompyaö elmëëpnaat. ⁴³ Ne ompyaö talëpëën nem Aköpë ëlëpök nem naë yewaisën? ⁴⁴ Yoöre ërëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupta kat wiak ërëpsawi ëak elël yaë. ⁴⁵ Ni Aköpë ngön ök niia pöt kë rapna pöten kön wi kosang yewasën. Pötaan ërëpsawiarang ömëëp.”

Mariaak ërëpsawi ngön mëëa

⁴⁶ Pël maan Maria pi epël mëëa.

“Nem lupmerök Aköpë yapinte wak yawis.

⁴⁷ Ën nem könöpök Anutu ne utpetetakaan yeneö pötaan ërëpsawi yaalmë.

⁴⁸ Pi ne pim inëën koont pasip sant yaalnë.

Pötaanök omën peene wë eporöere ënëm orööpnaarö pitök neen, ‘Anutuuk ompyaö yaalmë,’ pël apnaat.

⁴⁹ Anutu weëre kosangëp puuk retëng epët yaalnë.

Pötaan pim yapinte ngëëngk wia.

⁵⁰ Pi omën pim iri wëaurö sant yaalmëaup.

Omnaröa öpnaal sant pöt pangk ëak wiaapnaat.

⁵¹ Pim moresök ya kosang mënak

omën pitëmtëen wak isak
yaurö wa moolaan
yes.

52 Pi yang omp ak weëröeta
wa moolëak
omën yapin wonörö pitëm
yapinöt wak isak
yema.

53 Pi omën ngöntök yaaö om-
nant wonörö ulöl wes
yemangk.

Ën ulöpre moupring wëaurö
ngöntök yemowas.

54-55 Pi tiarim ëaröen Apramre
pim ruure ëarö
kaamök elniipënëak
kosang wesak ök mëëa.

Pötaanök pi pim ngön kosang
wesa pöten kön wiak
Israel pim ya omnarö
kaamök elnieim wë.”

56 Maria pi Elisapetring
wëen ngoon naar namp ëak
won sëen kaalak pim kakë sa.

Elisapetök Son wila

57 Elisapet pim akunet
temanöm sëen yokot namp
wila. 58 Pël ëen omën
kaköröere nanangarö pit
Aköpë sant elmëa pöt kat
wiak piiring top ëak ërëpsawi
ëa.

59 Wë akun 7 ëak won sëen
8 pötak pit yokotup Anutuun
yaö wesak pim koröp kaut
ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak pit
Sekaraia pim pepapë yapin
ngamp mapënëak mëëa. 60 Pël
maan ëlëpök ke urak epël
mëëa. “Won, tiar pim yapinte
Son pël mepa.” 61 Pël maan
pit epël mëëa. “Nim nanang
nampë yapinte pil won wia.”
62 Pël mëak pepapön mor ök
elmëak yapin talte mapën
pöten pëel mëëa. 63 Pël ëen

pi kël wësap naöön kimang
elmëen wa mangkën puuk,
“Yapinte Son,” pël retëng
ëen pit yaan sa. 64 Pël
ëen tapëtakëer pim këmët
kengkën sëen ngönte orö rëen
Anutuun yaya mëëa. 65 Pël
ëen kak pörök wëaurö pit yaan
sak pöta ngönte ka poutë ök
maö yesem Yutia yangerak
rosiratë ka wieëa pötëeta
ök aö sëen pangk ë pet ira.
66 Pël ëen omën pöt kat wia
pörö om ngön pöt kön wieim
wë Aköpök weëre kosang
mena pël wesak epël mëëa.
“Yokotup kaö sak tol ëëpën?”

*Sekaraiaak tektek ngön
mëak Aköpön yaya mëëa*

67 Ngëengk Pulö Sonë pepap
Sekaraia pim lupmeri peö
elmëen tektek ngön epël
mëëa.

68 “Tiar Aköp, Israel omnaröa
Anutu pim yapinte
wak isak mapa.

Puuk tiar kaamök elniak ut-
petetakaan ent ë yanu-
ulë.

69 Pim inëen ruup Tewit pim
kurmentëkaan namp
tiar utpetetakaan
niöpënëak

omën weëre kosangring pöp
tau yaulmë.

70 Omën pöpön ngaanëer
pim tektek ngön yaaö
ngëengköröen ök maan
pitëm këmötëaan epël
aimaut.

71 Aköpök tiarim kööre
toköröere këëpöt yani-
wëaurö pitëm naëaan
ent ë nuulëepnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëeng
kosang wes mena
pöten kön wieë

tiarim ëarö lup sant elmëeima.

73 Pim ngön kosang wes mena
pöt tiarim körööp
Apramön epël mëëa.

74-75 'Ne ar neen akun poutë
ompyaöre wotpil wë
kas naën inëen el-
nëenëen

arim kööre toköröa naëaan
kama niömaat.'

76 Ën yokot epop, ni wet rëak
Aköpëen kan ngësum.

Pël ëëmë pötak om-
naröak niin, 'Anutu
Ngaarëkep pim tektek
ngön yaaup,' pël niap-
naat.

77 Ni Anutuuk pitëm utpetatë
kangut kerë moolëak
utpetetakaan öpnaat
pël ök maan kat wiip-
naat.

78 Anutu pi tiarimëen sant
yaaup.

Pötaan pël elniipnaat.

Pi kutömweriaan namp tiarim
naë wes mëen puuk
këtëpë yema pöl ëwa el-
niipnaat.

79 Pël ëen omën koutak
wëauröere wel wi-
ipënëak yaurö

ëwa elniak mayaap kanöök
niulëen öpenaat."

80 Ënëmak yokot Son pöp
kaö sëere könö kaö së pël ëa.
Pël ëak yang omën wonrek së
wakaim wiak pim ya mëmpna
akunet temanöm sëen Israel
omnaröa naë orö tekeri sa.

2

Yesu wila
(Matiu 1:18-25)

1 Akun pötak Rom yang
omp ak Sisa Okastas puuk
omën pim iri wëauröa yapinöt
öpënëak ngön kosang wia.

2 Ya pöt ngaan namëngkënte,
Sairinias pim Siria yangerak
yang ngarangk ëak wëaö
akun pötak ngës rëa. 3 Pël
ëen omën pourö pit yapin wi-
ipënëak pitëm ka songönötë
sa.

4 Yesën Yosep pi Tewit pim
körööpök Kalili yangerak
Nasaret pörek wëa. Pötaanök
Yutia yangerak Tewit pim
kak Petelem pörekë sa.

5 Sëpënëak pim öng yaup
Maria pöpta yapin wiipënëak
koirak piarip pouwaar sa.
Maria pöp ru kepringëp.

6 Pël ëak wëen Maria pim
ru wilëpna akunet temanöm
sa. 7 Pël ëen pim yokot
wetkaalëp wila. Pël ëak poë

koröp kautak kör koëak pol
purmakaöröa kaömp umweri
öngpök mowiin wieëa. Su
kaat omën peö ëa. Pötaanök ur
ap wesak purmakaö kaatak
së wëa.

*Enselöröak pol sëpsëp
ngarangköröen ök mëëa*

8 Petelem kak pörekë
naë omën narö pitëm pol
sëpsëpörö rö kan koinë
ngarangk eim wëa. 9 Pël ëen
Aköpë ensel namp pitëm naë
së oröön Aköpë ëwaöök pitëk
ëwa elmëen kas kaö ëa. 10 Pël
yaëen enselëpök epël mëëa.
"Ar kas ëëngan. Kat wieë. Ne
arimëen ping ngön ompyaut
wak yewais. Yang poutë
omnarö kat wiak ërëpsawi
ëenëët. 11 Peene öng nampök
Tewitë kak eprek rungaap

yawil pipop ar omën pourö utpetetakaan niöpnaap. Pi Aköp Kristo, Anutuuk Yaö Mëëaup. ¹² Itenak yaap äa wasënëetaan wetete nia-maan. Poë koröpöök kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri wiaan itaampunëët.” ¹³ Pël maötaring ensel muntarö kësang pan tapët pöt pitëm karipë naë oröak Anutuun yaya mëak epël mëëa.

¹⁴ “Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isëp. Omen pim lup sant elmëaurö pitëm naë mayaap wiaap.”

Pol sëpsëp ngarangkörö Yesuun itena

¹⁵ Enselörö pit kaalak kaip tiak kutömweri sëen sëpsëp ngarangkörö pit neneren epël mëëa. “Tiar Petelem kak së oröak Aköpë ök yenia pipten itempa.” ¹⁶ Pël mëak pit teëntom pan së Mariaare Yosep koirak itaangkën öngaap poë koröpö kör koëak pol purmakaöröa umweri wiaan itena. ¹⁷ Pël äak yokot pöpëen ngön ök maan kat wia pöt ök mëëa. ¹⁸ Pël ëen omën pörek wëa pörö pourö pit sëpsëp ngarangköröa ngön ök mëëa pöt kat wiak yaan sa. ¹⁹ Ën Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima. ²⁰ Pël ëen pol sëpsëp ngarangkörö pit kaalak yesem enselöpök rungaapëen ök mëëa pöl itaampööre kat wi äa pötëen Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëëa

²¹ Yesu wilën wieë akun 7 äak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëëa. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselöpök ök mëëaut.

Simionre Ana piarpim ngönte

²² Mariaare ruup pi- arip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak së yokotup Aköpëen yaö mowasëpënëak wak sa. ²³ Pöt Aköpë ngön kosang epël wia pöt ngar wak pël äa. “Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëen yaö mowasën.” ²⁴ Pël äak pi- arip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëen yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar ëëpënëak wak sa.

²⁵ Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wot- pil ngönënringöpök omën Israel omnarö utpete- takaan moöpna pöpön kor wëen Ngëëngk Pulö piiring wakaima. ²⁶ Ngëëngk Pulöök ngaan piin epël ök mëëa. “Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëëaup, Kristo, öröon itenakök wel wiimëët.” ²⁷ Omën pöp Ngëëngk Pulöök elmëen Anutuu ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëen Yosepre Maria piarip run- gaap wak ngön kosangta wieëaul elmëëpënëak ngönën tupta kakaati sa. ²⁸ Pël ëen Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëëa.

29 “Aköp nim neaan pöt yok
kë yaarö.

Pötaanök nuuk aan ne ya kë
sak wë wel wiimaan.

30 Nem itöök nim omën ten ut-
petetakaan niöpënëak
yaan pöpön ityaangk.

31 Aköp ni omën pouröak
piin itaampunëak ko ë
ninaup. 32 Puuk kopël
omnaröa lupöt ëwa
yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim
yapinte wak yawis.”

33 Yokotupön pël yemaan
ëlre pepaar piarip kat wiin
pölöppölöp ëa. 34 Pël ëen
Simion pi welaköt elmëak
yokotupë ëlëp Mariaan epël
mëea. “Yokot epopë naë
Israel omnarö pit komre kap
ëepnaap. Pël ëak narö pim
naëaan kawi ngentiipnaat.
Ën narö pim naë tauak
kosang sëpnaat. Puuk sowi
mowiin omnarö pimëen
ngön utpet apnaat. 35 Pit pël
yemaan pitëm kön ëlëöpöt
yoolök wasëpnaat. Pël yaëen
nimëntta ya këlangön ëak
yaköm kön wiimëet.”

36 Tektek ngön yaaö öng
namp wëa yapinte Ana. Pi
Paniel pim koontup, Asa
pim kurmentëkaanëp. Pim
öng ulwasöök omp wak wëen
krismaki 7 ëak sëen 37 wel
wiin öng tek wakaima. Pim
krismakiat 84. Öng ulöp pöp
pi akun poutë ngönën tup
kaöet sëp newasën këtëkre
rö kan poutë Anutuun yak
kë ngës olëak wë kimang
maim wakaima. 38 Öng pöp
pi akun pötak pitëm naë së
Anutuun yokotupëen yaya

mëak Yuta omën Anutuuk
pit utpetetakaan moöpënëak
kor wakaimauröen yokotupë
ngönte ök mëea.

*Yosep Mariaare Yesu
mësak Nasaret kakë sa*

39 Yosepre Maria pi-
arip Aköpë ngön kosangta
wieëa pöl omnant pout
ë pet irak kaalak Kalili
yangerak Nasaret kakë sa.
40 Pël ëak yokotup kaö sak
weëre kosang wak ëwat
kaöempelring wëen Anutu
pimëen ya kë sa.

*Yesu kotupök Anutuu
ngönën tup kaöetakë sa*

41 Yesuu ëlre pepaar piarip
Anutuu mait elmëa akun
poutë Yerusalem kak seim
yeëa. 42 Pötaanök piarpim
yaul Yesu krismakiat 12 ëak
won saupök mësak pit pourö
sa. 43 Pël ëak wë ngëëngk
akunet pet irën kaalak kakë
sëpënëak yokotup Yerusalem
kak om wëen piarip pöten
köpël yak sa. 44 Pël ëak yesem
yokotup omën karuröaring
yes wesak kët pöt seim
wiap kan piarpim kar pöröa
naë ap wesa. 45 Pël ëak
pitëm naë ap wes pet irak
kaalak Yerusalem kak ap
wasëpënëak sa. 46 Pël ëak ap
weseim wëen akun nentepar
nent ëak won sa. Pël ëen
ënëmak ngönën tup kaöeta
kakaati së itaangkën pörek
rë yemoulauröa tekrak wel
aisëeë pitëm ngönöt kat wiak
songönötön pëël maim wëa.
47 Pël ëen omën pim ngön kat
wia pörö pit pim ngön kaip
ti mampööre ëwat yaautaan

itenak yaan sa. ⁴⁸ Pël èen pim èlre pepaar piin itenak yaan sak èlèpök epël mëëa. “Yokot epop, tol èënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm è sak niin ap wasö imep.” ⁴⁹ Pël maan kangsiir epël mëëa. “Oröpmorèënnök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapè kaatak wëep.” ⁵⁰ Pël maan piarip ngön pöt kat wiak èngk ma e wesa. ⁵¹ Pël èen èlre pepaarring pit kaalak Nasaret kak sè wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Èn èlèp pöt pi omèn itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön wieima. ⁵² Pël èen Yesu pi wë kaö sak pim èwatte ompyaö èa. Pël èen Anutüre omnarö piin itaangkèn pangk èa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa

(*Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28*)

¹⁻² Son, Sekaraiaë ruup, pi yang omèn wonrek wëen Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omèn eporöak yang ngarangk eim wëen Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk èak wëen krismaki 15 èak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk èëëa. Èn Erot pi Kalili yangera kaö sak wëen pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk èa. Èn Laisenias pi Apilini yanger ngarangk èëëa. Èn

Anasre Kaiapas piarip kiri ar yaauroa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa. ³ Pël èen pi i Yotanë we naöökaan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent è moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. ⁴ Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retèng èa pöt Son pim naë kè oröa. “Yang pultakaan omèn nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngesak ompyaö panë weseë. ⁵ I kön pipotta yang rë ngep èëë.

Pël èak rosir kotre kaö pipotta pout mængkèn iri rëëp. Kan pek wia pipotta wotpil weseë.

Pël èak kamtaöök kël wia pipotta wa moolëak won weseë.

⁶ Pël èen omèn pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampeanaan.”

⁷ Omèn kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëen epël mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaauro. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalni-ipan. ⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëer omnaröak arën itaangkèn lup kaip tian pël èëpnaat. Arimté könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk

aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ⁹ Anutuuk iner këra songöntak wia. Këra nement ulöp ompyaö nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.”

¹⁰ Pi pël maan pit piin pëel mëëa. “Elei, ten tol eën?” ¹¹ Pël maan puuk kangiir epël mëëa. “Omën namp pim ulpëen naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp. Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël muntap nant mamp.”

¹² Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol eën?” ¹³ Maan puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis önëak pöt ngarangköröa niia pil pëen ön. Arök arimëen kaut önganok.” ¹⁴ Pël maan nga omën naröeta kaalak pëel mëëa. “Ën ten tol eën?” Pël maan puuk epël mëëa. “Arta omnarö mööre kaar ëak sumat wë pël eënganok. Ar arimtë ya yamëngkauta sumat pëen wëë. Muntat önëak kent eëngan.”

¹⁵ Son pi pël maan omnarö pit erëpërëp ëak pimëen kön selap ëak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” ¹⁶ Pël yaan pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp. Ne i yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk Pulö nimëen

esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹⁷ Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Erotök Son wii kaatak moulmëa

¹⁸ Son pi ngön pöt ök mëak wa korkor ngön munt nantre ngön ompyaut omnaröen ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak yang ngarangk kaöap Erot pi utpet nant yaaupök pim nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön kosang mëëa. ²⁰ Pël ëa pöta rangk saun kaö panëet Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa
(*Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11*)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmëen wiaan omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël eën pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm nga eën ²² Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak Yesuu rangk irëa. Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö
(*Matiu 1:1-17*)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 ëak won sëen pim yaat ngës rëa. Pël yaëen omnaröak piin kön wiin Yosepë ruup pël ëa. Yosep pöp Ilai pim ruup. ²⁴ Ilai pöp Matat pim ruup. Matat pöp Liwai pim ruup. Liwai pöp Melkai pim ruup. Melkai pöp Sanai pim ruup.

Sanai pöp Yosep pim ruup.
²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.
 Matataias pöp Emos pim ruup.
 Emos pöp Neam pim ruup.
 Neam pöp Eslai pim ruup.
 Eslai pöp Nakai pim ruup.
²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.
 Meat pöp Matataias pim ruup.
 Matataias pöp Semen pim ruup.
 Semen pöp Sosek pim ruup.
 Sosek pöp Sota pim ruup.
²⁷ Sota pöp Soanan pim ruup.
 Soanan pöp Resa pim ruup.
 Resa pöp Serapapel pim ruup.
 Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.
 Sialtiel pöp Nerai pim ruup.
²⁸ Nerai pöp Melkai pim ruup.
 Melkai pöp Etai pim ruup.
 Etai pöp Kosam pim ruup.
 Kosam pöp Elmatam pim ruup.
 Elmatam pöp Er pim ruup.
²⁹ Er pöp Yosua pim ruup.
 Yosua pöp Eliesa pim ruup.
 Eliesa pöp Sorim pim ruup.
 Sorim pöp Matat pim ruup.
 Matat pöp Liwai pim ruup.
³⁰ Liwai pöp Simion pim ruup.
 Simion pöp Yuta pim ruup.
 Yuta pöp Yosep pim ruup.
 Yosep pöp Sonam pim ruup.
 Sonam pöp Elaiakim pim ruup.
³¹ Elaiakim pöp Melia pim ruup.
 Melia pöp Mena pim ruup.
 Mena pöp Matata pim ruup.
 Matata pöp Netan pim ruup.
 Netan pöp Tewit pim ruup.
³² Tewit pöp Sesi pim ruup.

Sesi pöp Opet pim ruup.
 Opet pöp Poas pim ruup.
 Poas pöp Salmon pim ruup.
 Salmon pöp Nason pim ruup.
³³ Nason pöp Aminatap pim ruup.
 Aminatap pöp Atmin pim ruup.
 Atmin pöp Anai pim ruup.
 Anai pöp Ebron pim ruup.
 Ebron pöp Peres pim ruup.
 Peres pöp Yuta pim ruup.
³⁴ Yuta pöp Yakop pim ruup.
 Yakop pöp Aisak pim ruup.
 Aisak pöp Apram pim ruup.
 Apram pöp Tera pim ruup.
 Tera pöp Neo pim ruup.
³⁵ Neo pöp Serak pim ruup.
 Serak pöp Reu pim ruup.
 Reu pöp Pelek pim ruup.
 Pelek pöp Epe pim ruup.
 Epe pöp Sela pim ruup.
³⁶ Sela pöp Kenan pim ruup.
 Kenan pöp Apaksat pim ruup.
 Apaksat pöp Sem pim ruup.
 Sem pöp Noa pim ruup.
 Noa pöp Lamek pim ruup.
³⁷ Lamek pöp Metusala pim ruup.
 Metusala pöp Inok pim ruup.
 Inok pöp Saret pim ruup.
 Saret pöp Malalal pim ruup.
 Malalal pöp Kenan pim ruup.
³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.
 Inos pöp Set pim ruup.
 Set pöp Atam pim ruup.
 Atam pöp Anutu pim ruup.

4

Setenök Yesu morök elmäa (Matuu 4:1-11; Maak 1:12-13)

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö ëak mësak Yotan ìmer sëp wesak yang

omën wonrekë sa. ² Pël äak wë ket 40 äak won sëen Seten pim naë së orök morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan äa. Pël ëen akun pöt won sëen këen wel wia. ³ Pël yaëen Setenök epël mëëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në." ⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ngönëntak epël wia. 'Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan.'" ⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëer yangerakë omën poutön pet elmëak ⁶ epël mëëa. "Yang epotë omën nantre nant pötë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëëpnaataan mempëak pöt mempaat. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë. ⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omën epot pout nimëen sëpnaat." ⁸ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ngönëntak epël wia. 'Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëem.'" ⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak së ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. 'Anutu pi pim en-selöröen maan ni ngarangk elniipnaat.'" ¹¹ Ën ngönën nenteta epël wia. 'Këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.'" ¹² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ngönën nenteta

epël wia. 'Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.'" ¹³ Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëen wesak sa.

Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa

(*Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15*)

¹⁴ Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëen Kalili yangerakël kaalak sa. Pël ëen pim äa pöta ngönte yang pörök sa pet ira. ¹⁵ Pël ëen ngönën tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yapinte ngar wa.

Nasaret omnarö Yesu kaseng mena

(*Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6*)

¹⁶ Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekë sa. Pël äak pim yaaul kë yesa akun ngëëngktak ngönën tuptak së ngönënte sangk kelëpënëak wal äa. ¹⁷ Pël ëen nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkën wilak epël retëng äaö pöt koira.

¹⁸ "Aköpë Pulö neering wë.

Pim ngön ompyaut omën omnant wonöröen ök mamëak yenëa.

Pi ngön epël ök mamëak wes nemëen waisaut. 'Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëen kan sënëet.

Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö niwasën nga sënëet.'

Pi këlangön kat wieim wëaurö pitëm këlangön yemengkauröa naëaan

wil moulmëen
sëpënëak wes nemëaut.

19 Pi Aköpë omnarö ut-
petetakaan moöpëna
akunet temanöm yes
pötenta ök mamëak wes
nemëaut.”

20 Yesu pi ngön lup pöt
sangkelak pepewer kaalak
koö möak ya omnamp menak
wel aisëa. Pël ëën omën
ngönën tup pötak wëa porö
pourö piin it kos elmëëëa.

21 Pël ëën ngës rëak epël ök
mëëa. “Ngönën lup sangk
kelën kat yawi pipët peene kë
yaarö.” 22 Pël maan pit piin
kön wiin isën kön selap ëak
pim këmtakaan ngön ompyaut
oröa pöten yaan sak neneren
epël mëëa. “E, tiar piin ëwat
wëep. Pi Yosepë ruuppe.”

23 Pël maan Yesuuk kangiiir
epël mëëa. “Tiar akun poutë,
'Rotap nimtë yaumantë won
wasum,' pël yaaurö. Pöta ök
arök neen, 'Pi yaap ma kaar
ya,' pöt itaampunëak waswas
ngön pöt an koröp. Pël neak
arök kaalak, 'Nim Kapaneam
kak ya mëngkën kat wian
pöt nimtë wëaö eprekta pël
namëngkan ma?' pël an
koröp.” 24 Pël mëak epël mëëa.
“Ne yaap niamaan. Tektek
ngön yaaö nampök ngönte
aan pimtë ka songöntakörö
kat nawiin yaaurö. 25 Ne
yaap niamaan kat wieë.
Arim köröörö tektek ngön
yaaup Elia pim ngönten kat
nawiin ëën Anutuuk maan
kopi nepelën wiaan krismaki
3 ngoon 6 ëak won sëën
kaömp ngöntök kësang pan
yang poutë wiakaima. Akun

pötak öng kapir kësang Israel
yangerak wë kaömp ngöntök
wakaima. 26 Pël yaëën
Anutuuk Elia pitëm naë wes
namëën, Saiton yangerak
Sarepat kak öng kapir kopët
namp wëa pöpë ngësël wes
momëën sa. 27 Pöta ök,
tektek ngön yaaup Ilaisaë
wakaima akunetak Israel
omnaröa naë omën selap kësë
ëak wakaima. Omën porö
pitëm naëaan namp ompyaö
nemowasën won. Nea-
man Siria yangerakaanëp
pi kopëtapökëër ompyaö
mowesa.”

28 Pël maan omën ngönën
tufta kakaati wëaurö pit ngön
pöt kat wiak ya sangën pan
ëa. 29 Pël ëën wal ëak Yesu
moröak kaöökë wilëngkëël sa.
Pitëm ka pö tomönta rangk
wieëa. Pötaanök pit pi wak
parëaöök moolapënëak sa.
30 Pël ëën Yesu pi pitëm teköök
ilëak kö sak sa.

*Yesuuk urmer namp waö ë
momëa
(Maak 1:21-28)*

31 Yesu pi Kalili yangerak
ka naöökë yapinte Ka-
paneam pörek së kët kë yesa
akun ngëëngktak omnaröen
ngönën ök mëëa. 32 Pël
ëën pit kat wiin pi pepapök
öngpököt wa kotiak yemaan
kat wiak yaan sa. 33 Pël
ëën ngönën tup pöta kakaati
omën urmerap pim lupmeri
wëaö namp puuk Yesuun
ngön ëak epël mëëa. 34 “Elei,
Yesu Nasaretanëp. Ni ten tol
elniim? Ni utpet niwasumëak
waisan koröp. Ne niin ëwat
wë. Ni Anutuu naëaan Omën

Ngëengkëp.”³⁵ Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mäak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sêp mowesak oröak sê.” Pël maan urmer pöp utpet nemowasën, om oröak sêpënëak pi kutpat ë omnaröa teköök moolëak oröak sa.³⁶ Pël ëën pit yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring urmeraröen ngön maan kat wiak oröak kas yesêp.”³⁷ Pël mäak pit pöta ngönte aö sêën yang pörek ka wieëa pötê sa pet ira.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(*Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31*)

³⁸ Yesu pi ngönën tup-takaan oröak Saimonë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk kaamök elmëëpënëak mëëa.³⁹ Pël ëën Yesu pi öng yauman wieëaupë naë sê taueë yaumanten nga mëëa. Pël ëën öngöp pi tapëtakëer koröp es nga pöt won sêën wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(*Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34*)

⁴⁰ Kët yeilaan omnarö pitëm kar yauman ke nentere nent yaaurö mësak pim naë sêën pim moresiar pitëm rangk mowiak yaumanöt ompyaö mowesa.⁴¹ Pël yaëen urmerarö pit omën naröakaan oröak yesem ngön

ëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” Pöt pit pi Kristo, Yaö Mëëaup, pöten ëwat wëa. Pötaanök pim songönten ök mapanëak nga mëëa.

Yesu pi ka nantë ya mëmpösa
(*Maak 1:35-39*)

⁴² Ëlpam walën Yesu pi kaöökaan oröak yang lup omën won nentak sê wëen omnarö pit ap wasö sê koirak pi sêpanëak mëëa.⁴³ Pël ëën Yesu pi epël mëëa. “Ne Anutuu omnarö wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök niamëak wes nemëaup. Pötaanök omën ka muntatëeröenta ök maö sum.”⁴⁴ Pël mäak Yuta omnaröa ngönën tup wieëa pötê ngönën ök maima.

5

Yesuuk maan Pita i kaö imënorö kësang pan wa
(*Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20*)

¹ Akun nentak Yesu pi Kenesaret i kaöökë pisöök wëen omën kësang pan pit Anutuu ngönte kat wiipënëak sê wa rongan ëak pi kör mokoëa.² Pël ëën i pisöök pörek wang kot naöörar wieëa. Pepaar pöt wi ulmëak sê iiröt iireim wëa.³ Pël ëën Yesu pi Saimon pimöökë ngaarëk isak Saimonön kot nent mök ë i kaöökël mëëpënëak mëak pöök wel aisëak wë omnaröen ngönën ök mëëa.

⁴ Pël ë pet irak Saimonön wangaö kaalak i kaöökël mök ë mëak iiröt olëak i kaö imën narö waulöpënëak mëëa.⁵ Pël maan Saimonök

kangiir epël mëëa. “Kaöap, ten röök epöök weë ngentiak pël ëeim imën namp naön ëautep nim ngöntak kaalak olamaan.”⁶ Pël mëak pit iiröt olaan imën kësang pan ilëak peö ëën iiröt ilëpënëak ëa.⁷ Pël ëën pit pitëm karurö wang muntaöök wëauröen kaamök elmëepënëak moresring waiseë elmëën së kaamök ëak wangaöörarë wiin könöm menak i kaöök ilapënëak ëa.⁸ Pël ëën Saimon Pita pi pöten itenak Yesuu ingrak tok oriak epël mëëa. “O Aköp, ne utpetapök sêp newesak së.”⁹ Pöt piire omën pörek wëa pörö pit imën kësang pan wa pöten yaan sak pël mëëa.¹⁰ Pël maan Sepeti pim ruaar Semsre Son, Saimon pim karaar, piaripta tapël yaan sa. Pël ëën Yesuuk Saimonön epël mëëa. “Ni kas ëëngan. Ënëmak nim i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta ömëët.”¹¹ Pël maan pit wangaöörar weruak së i pisöök më ulmëak pitëm omnant pout sasa sêp mowesak Yesuu ënëm elmëa.

Yesuuk omën kësë ëa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45*)

¹² Yesu pi kak nerek së wëen omën namp pim koröp pou kësë ëaup Yesuun itenak pim naë së tok oriak ë koset yangerak elak wë epël mëak kimang mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.”¹³ Maan Yesuuk moresiar pim rangk mowiak, “Pël

ëëmëak yeëerek, ompyaö së,” pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa.¹⁴ Pël ëën Yesuuk ngön kosang mëak epël mëëa. “Epël yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sêpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”¹⁵ Pël maan Yesu pim elmëa pöta ngönte ka poutë kat wi pet irak omën kësang pan pim ngön kat wiire yaumanöt won wasö pël ëëpënëak pim naë së oröa.¹⁶ Pël yaëen pi yang omën wonrekël së Anutuun kimang mëëa.

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12*)

¹⁷ Kët nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëen ka poutë Kalili yanger-akaanre Yutia yanger-akaanre Yerusalem kakaan omën ngön kosangötë ngarangk naröere Parisi ngönën omën narö pitta pörek wel aisëak wëen Aköpë weëre kosangöök Yesu kaamök elmëën yauman omnarö ompyaö mowesa.¹⁸ Pël yaëen omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak naë së kakaati ilëak Yesuu naë mowiipënëak itaangkën omën kësang pan peö ëak wëa.¹⁹ Pël ëën pit yaumanëp wak kakaati sêpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamöröökë ngaarëk is kamörö kan wesak omën pöp urtaring wes mëen yangerak omnaröa tektrak

Yesuu naë ngemëa. ²⁰ Pël ëen Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.” ²¹ Pël yemaan omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omën epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omën nampök yok pangk omën muntapë saunatë kangut ent ë nemoollangan. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ²² Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi? ²³ Nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën ëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasëneët. ²⁴ Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ewat sënëen epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ë korumönte wak nim kaatakë së.” ²⁵ Pël maan tapëtakëer pitëm itöök wal ë pim korumönte wak pim kaatakë yesem Anutuun yaya mëëa. ²⁶ Pël ëen omën pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omën it

ngolöp nenten ityaangk.”

Yesuuk Liwaiën yas mëëa
(*Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17*)

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omën namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëen itenak epël mëëa. “Ni nem ënëm elnë.” ²⁸ Pël maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sëp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omën munt naröen maan pim kaatak së piaripring kaömp na. ³⁰ Pël ëen Parisi omnaröere pitëm ewat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëëa. “Ar tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?” ³¹ Pël maan Yesu kangiir epël mëëa. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëer rotaaröa ngësë sa yaë. ³² Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omën pitëmtën kön wiin saun yaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Ngës olëak wëauta ngönte
(*Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22*)

³³ Yesuuk pël maan pit kangiir epël mëëa. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë kët poutë Anutuun kimang më yaë. Ën Parisi tenim ruuröeta

tapël ë yaë. Ën nim ruurö pöt kaömp nëere i në pël ëeim.”³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëea pöten kat wiak kangiir epël mëea. “Ar yok pangk omën namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëen pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëak weë,’ pël maan pit kat wiipën ma? Won pan.”³⁵ Peene wë omën öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.” Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nëm ruurö neen yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.

³⁶ Yesu pi watepang ngön pil mëak kaalak munt nent epël mëea. “Omën namp pim ulpëen ngolöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir nameëpan. Pël ëëpna pöt ulpëen ngolöpöp utpet wasën ngolöpöp köpöpring ngötre kar naën ëëpnaat.”³⁷ Ën omën namp i kep pol koröp werring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëen pol koröpwerta utpet ëëpnaat.”³⁸ Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.”³⁹ Omën namp wain i ngaante yenaupök ngolöpta songönte köpël ëak nanën ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ngaante ewat

wë pöt pëen kent ëak nëmpnaat.” Yesuu pël mëea pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte

(*Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28*)

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël ëak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng ëak na. ² Pël yaëen Parisi naröak pitën epël mëea. “Kë yesa akun ngëëngk tak arim ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Tol ëënak yeë?”

³ Maan Yesuuk kangiir epël mëea. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?”

⁴ Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökëer nëmpnaan omën pasurö nëmpañëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ⁵ Pël mëak epël mëea. “Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap.”

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën namp ompyaö mowesa

(*Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6*)

⁶ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati së omnaröen ngönën ök yamëem

pörek omën namp pim mor yaapkëes kël waup wëen itena. ⁷ Pël ëen ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarök Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëepënëak ngai yeem wëa. ⁸ Pël ëen pimtök pitëm lupötë itenak omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal ëak wais omnaröa itëkëël tau.” Pël maan omën pöp wal ëak së pörek taua. ⁹ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Ne arën pëlpël niamaan. Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëepen ma utpet elmëepen? Yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma mëmpen?” ¹⁰ Pël mëak pitën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan omnamp pi pël ëen mores kosang sa. ¹¹ Pël ëen pit ya këlängön utpet ëen pitëmënt wa top ëak neneren epël mëëa. “Tiar Yesu epop tol elmëepen?” pël mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö il ulmëa
(*Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19*)

¹² Akun pötak Yesu pi Anutuun ök mapënëak rosir naöökël sa. Pël ëak rök pötak ök maim wëen ëwa tëa. ¹³ Pël ëen ëlpam walën pim ruuröen yas maan sëen pi pitëm naëaan omën 12 ëak il moulmëak pitëm yapinten pim ngönte yaaö omnarö pël mëëa. ¹⁴ Nampë yapinte Saimon pöpön Yesuuk

yapinte Pita pël mëëa. Ën namp Entru pöp Saimon pim nangap. Ën naröa yapinöt Semsre Son, Patolomiuure ¹⁵ Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruupre Saimon Selot pël yamëëa pöp, ¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Omën selap pan wëen Yesuuk ya mëna
(*Matiu 4:23-25*)

¹⁷ Yesu pitring rosiraöökaan ëëtöök së orök pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaanre i kaö ëöök Taiaare Saiton ka pöteparëaan narö pit pourö wa top ëa. ¹⁸ Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won wasö pël ëepënëak sa. Pël ëen Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa. ¹⁹ Pël ëen omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëen ompyaö sëpen seëa pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent ëen piik morring ngëen elmëepënëak ök ëa.

Ërëpsawiarang wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte
(*Matiu 5:1-12*)

²⁰ Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëëa. “Omnant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërëp ëënëët.

²¹ “Omën peene këen ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërëp ëënëët.

“Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak söm anëët. Pötaan ërëpërëp ëenëët.

22 “Ënëmak omnarö pit arën Omën Këëp nemorö pël niak nga elniak kasëng nimampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan wesak niapnaat. Pël ëen ar pöten ërëpërëp ëenëët. 23 Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpërëpring tan urön.

24 “Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

25 “Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këen eim öneët.

“Söm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim öneët.

26 “Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yauröen tapël elmëa.”

Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte (Matiu 5:38-48)

27 “Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Utpet yaalniaurö ompyaö elmëen. 28 Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man.

Ën arimëen ökre was yaalniauröaan Anutuun kimang man. 29 Omën nampök kerëmentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëen rangkëp yeön pöt iriipön nga elmëenganok. 30 Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp ëen kaalak nimpënëak ke urak manganok. 31 Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëen.

32 “Arim kar lup sant yaalniaurö kangiiir lup sant elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë. 33 Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiiir ompyaö elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë. 34 Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. 35 Ar pöt, arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëen. Ar omnarö omën kangutëen kön wiak mengkanok. Pël ëënë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëkëpë ru sënëët. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutuu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen. 36 Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte

(Matiu 7:1-5)

37 “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëënganok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningkën ëëpnaat. Ar omnaröa saunatë kangut kerë moolan. Pël ëënë pöt Anutuuk arimotë kangut kerë nuulapnaat. 38 Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëënë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëenë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

39 Pël mëak Yesu pi yal menak watepang ngön nent epël mëea. “Omën it il tēja naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. 40 Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ëwat sa pet irak pim pepapë ök sëpnaat. 41 Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? 42 Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim

karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.”

Këraatë songönte

(Matiu 7:16-20; 12:33-35)

43 “Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyaurö nautpan. 44 Këraamenti songönte ulöpöröak war yewas. Wëleri ëer nautpan. Ën rakësaöök kasu nautpan. 45 Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaë. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaë. Omën namp ke nentere nent pim lupmeri peö ëak wë pöt këmtak war yewas.”

Ka ök yarëauta songön nentepar wia

(Matiu 7:24-27)

46 “Oröp ëen, ‘Tenim Aköp,’ pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ëeim? 47 Omën nem naë wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök ëen ar ëwat sënëen. 48 Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëëpënëak wap waliit ilak pongön tëak wes mëen ngemaan yang menak taintaë wesa. Pël ëen kopi akunaöök i nga urak tööl noolaan ëa. Pöt omën pöp pi taintaë pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ëa. 49 Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ëëpna pipopön omën kaat mangkimangki ök rëa pöpëel ök ëëmaan. Omën

pöp pi ka wapöt taë newasën äa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak tööl olaan yangerak ngentiak utpet pan äa.”

7

Yesuuk Rom nga omnaröa wotöököpë inëënép ompyaö mowesa

(Matiu 8:5-13)

1 Yesu pi ngön pöt omnaröen ök më pet irak Kapaneam kak së oröa. 2 Pörek Rom nga omnaröa wotöök nampë inëen namp yauman kaö pan yeem wel wiipënëak äa. Wotöököp piin kent yaaup. 3 Pël ëen wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëen ruup ompyaö mowasëpënëak wes momëa. 4 Pël ëen pit Yesuu naë së oröak kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. 5 Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök réaup.” 6 Pël maan Yesu pitring së kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapënëak wes mëen sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum? 7 Ne nemtëen kön wiin pangk naën ëen nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëentak aan nem inëen ruup ompyaö sëp. 8 Ne omën isauröa ikanöök inëen yaaup. Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat,

ën nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.” 9 Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak kaip ti omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.” 10 Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së itaangkën inëen ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

11 Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yapinte Nain pörekë yesën pim ruuröaring omën kësang pan piiring sa. 12 Pël ëen kak temanöm yesën öng kapir namp pim yokot kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel weerëpënëak omën pourö wak kakaan kan kourak koirä. 13 Pël äak Yesu pi öng pöpön itenak yaköm ëen epël mëëa. “Ing angan.” 14 Pël mëak naë së umkekët mor wëen wak sa pörö leng äak tauaan epël mëëa. “Yokot epop, ni wal ëëmëak yeniak.” 15 Pël ök maan welap wal äak ngön äa. Pël ëen Yesuuk pim ëlëpring öpënëak mëëa. 16 Pël ëen omnarö pöten itenak kas ëen Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Tektek ngön yaaö kaö namp peene tiarim tekrak yaarö.” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö kaamök elniipënëak yewais.” 17 Pël ëen Yesu pim äa pöta ngönte Yutia yang

pour pangk èèn yang naë wieëa pötë sa.

Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa

(Matiu 11:2-19)

18 Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta ngönte ök mëëa. 19 Pël maan Son pi ru naar ngön maan sëën Aköpön epël pëlpël mapënënek wes mëa. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?” 20 Pël mëak wes mëën omën pöaar Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Son i yamëaup puuk niin epël pëel nianëak wes yanimë. ‘Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?’ ”

21 Akun pötak Yesu pi omën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowasöore omën urmeraröaring wëaurö urmerarö waö ë momëëre omën it il tëaurö it nganga mowasö pël ëeim wëa. 22 Pël èèn omën pöaar së ök maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Arip së Sonön omnant arpim itaampöore kat wi yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. 23 Omën namp nemëën yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

24 Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte

epël mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. 25 Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omnant kësangring omën omp aköröa ka ompyautë wë. Son pi ulpëen ke nalörö namëënëp. 26 Ma ar omën ke tolëëlöpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Pi tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il yemowas. 27 Omën pöpëënök ngönëntak epël retëng ëa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëën nimëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

28 Ne ök niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas.” 29 Omën yaapöröere takis yewaurö pit makre ku mëak epël mëëa. “Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt Sonök wet rëak pit i momëa. Pötaanök pël mëëa. 30 Ën Parisi ngönën omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök i momëëpnaaten kaaö yeem Anutuu kan ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

31 Pit pël yaëen Yesuuk epël

mëëa. “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar talöröa ökörö? ³² Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem neneren epël yema.

‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

³³ Ar tapël yaaurö. Son i yamëaup pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmer-apring wë,’ pël aiman. ³⁴ Ën peene Omën Këëp ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. ³⁵ Pël ëaap Anutu pim ewat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp nga kamp nent lë momëa

³⁶ Parisi ngönën omën nampök Yesu piiring kaömp nëmpënëak yas maan pim kaata kakaati së kaömp yenem wëa. ³⁷ Pël ëen kak pörek öng utpet namp Yesu Parisi omnampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat wiak i köp nga kamp nent kep ompyautaring wak sa. ³⁸ Pël ëak Yesuu kasngaël së pim ingrak tauëë ing ëa. Pël ëen ing lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön ëptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp nga kamp pöt lë momëa. ³⁹ Pël yaëen Parisi omën Yesuun yas mëëa pöp itenak

kön epël wia. “Pi tektek ngön yaaö namp ëanëen öng epopë songönten ewat ëan tapön. Öng epop saun öngöp.” ⁴⁰ Pël kön yawiin Yesu pim kön pöt itenak epël mëëa. “Saimon, ne ngön nent ök niamaan kat wi.” Maan Saimonök epël mëëa. “Rë yanuulaup, öka.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp 500 kina, namp 50 kina. ⁴² Piarip sum pöt kangiir mampënaat pangk naën ëa. Pël ëen mon pepap piarpim kangiir mampëna pöt sëp mowesa. Ni kön wiin omën pöaarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëëpën?” ⁴³ Pëël maan Saimonök epël mëëa. “Ne omën sum kangit selap sëp mowesa pöpön kön yawi.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni pangk yaan.” ⁴⁴ Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëëa. “Ni öng epopön itenaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iirömaan iit nenangkën. Pël ëen öng epop pim ing lelapatak nem ingesiar i neirak kepön ëptak kol yewas. ⁴⁵ Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën ëaup. Pël ëen öng epopök nem ingesiar tot yen. ⁴⁶ Ni nem kepön ëptak iit wa nenemëen yaëen öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yenemë. ⁴⁷ Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë

moolema pöt pim lup santeta kot tapël elnëepnaat.”⁴⁸ Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëëa. “Nim saunatë kangut kërë niolëaut.”⁴⁹ Pël yemaan omën piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. “Saunatë kangut yakërë epop pi omën ke tolëälöp?”⁵⁰ Pël ëën Yesuuk öngöpön epël mëëa. “Nimtë neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kë sak së öm.”

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

¹ Akun kot nent won sëen rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëëpna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa. ² Pël yaëën öng narö Yesuu ngaanëër urmerarö pitëkaan waö ë mëëre yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Mariä Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp. ³ Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporöere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte

(Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

⁴ Ka poutëaan omën selap pan së wa top ëën Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. ⁵ “Omën nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël ëën nant kamtaöök ngentiin

omnaröak kan së waisö yeem ing mësak pötöp rep olaan intöröak wa na. ⁶ Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël äaut oröak yang kolapët won ëën umön rëa. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt oröak ngep ëën sësë ëa. ⁸ Ën nantökëër yang kolaptak olëa. Pël ëën pötökëër aprak kë kësang pan, kengk nemorëët 100, nemorëët 100 pël uta.” Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pim watepang mëëauta songönte

(Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

⁹ Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pëël mëëa. ¹⁰ Pëël maan Yesuuk epël mëëa. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëër pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawippan.”

Omnant öpötëën watepang ngön ëa pöta songönte

(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

¹¹ “Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë. ¹² Omnant

öpöt kamtaoök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola. ¹³ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen morököt oröön wil këlok ëëpnaat. ¹⁴ Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën këet mos ëëpnaat. ¹⁵ Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö.”

Esuwes mangiak ëlëëp yawiauta ngönte
(Maak 4:21-25)

¹⁶ “Omnarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ¹⁷ Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. ¹⁸ Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën

ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat.”

Yesure ëlre nang pitëm ngönte

(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

¹⁹ Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampëneak sa. Pël ëen omnarö kësang pan peö ëen pit om pëlëer wëa. ²⁰ Pël ëen omën nampök epël mëëa. “Nim ëlre nang niin itaampëneak wais tomök wë.” ²¹ Maan kangiir epël mëëa. “Omën Anutuuk ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa

(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

²² Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa. ²³ Yesem Yesu pi itkaan ëen ka ura. Pël ëen kent nempel möön i kaö maat wangaöök ilaan utpet ëak i kaöök ilapëneak ëa. ²⁴ Pël ëen pit Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeë.” Pël maan pi wal ëak kentöore kaö maatön nga maan kentö leng ëen kaö maat wiap sa. ²⁵ Pël ëen pitën epël mëëa. “Ar oröp morëen neen kön wi kosang nenewasën yeë?” Pël maan pit yaan sak kas ëak neneren epël mëëa. “Omën epop tal namp apen? Puuk

kentre kaö ma pöteparën nga maan pim ngönte ngar yeöp.”

Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mäa

(*Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20*)

²⁶ I kaö olëak sê Kalili êngk komuntakël Kekesa yangerak sê oröa. ²⁷ Pël ëak pörek wangaö leng ë ulmëak wëen ka pöökaan omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim lupmeri urmerarö wëen akun wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën pöpök taintaë wakaima. Pël ëaan omnaröak kët poutë ngarangk këkë elmëeimeë wii weistring wii motëeima. Pël ëaap omën pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak urmer pöröak omnamp mësak omën wonrekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën yangaöök pëen wëaup. ²⁸ Omën pöpök Yesuun itenak merëk mëak pim ingesiarë sê ngentiak epël mëea. “Yesu ni Anutu Ngaarëk panëepë Ruup. Ni ne tol elnëëm? Ne këlangön nangkanëak kimang yeniak.”

²⁹ Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök maan orööpënëak yeem urmeraröak ngön pil mëea. ³⁰ Pël ëen Yesuuk pim yapinten pëel maan epël mëea. “Nem yapinte Selap.” Pöt urmer selap piik ilëak wakaima pötaanök. ³¹ Pël ëen urmer pöröak Yesuun ngön ëak epël kimang mëea. “Ni ten es parëaöökël waö ë nimëëngan.” ³² Yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. Pël ëen

urmerarö pit es pariaöökël sëpanëak kas ëen Yesuun ke urak epël kimang mëea. “Ni ten om wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” Pël maan Yesuuk kuure mak mëea. ³³ Pël ëen urmerarö pit omën pöpökaan oröak sê polöröak ilëa. Pël ëen polörö pöömpö sê parëaöök oröak sê i kaöök ilëak i nak wel wia.

³⁴ Pël ëen pol ngarangkörö pit itenak kas sê ngön pöt ök maan kaare yang pörekë omën wëaurö pangk ë pet ira. ³⁵ Pël ëen omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë sê itaangkën omën urmerarö piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan pit itenak kas ëa. ³⁶ Pël ëen omën pöten itena pöröak Yesuu omën urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëea. ³⁷ Pël ëen Kekesa yang pörekë omën pörö pim ëa pöten kas ëen Yesu pi pitëm yanger sëp wesak sëpënëak maan kaalak wangaöök ilëa. ³⁸ Pël yaëen omën urmerarö piikaan waö ë momëa pöpök Yesuring sëpënëak ke urak kimang mëea. Pël ëen Yesuuk kaalak wes mëak epël mëea. ³⁹ “Nim kak sê omnaröen Anutuu nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim kak sê omën pörek wëauröen Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maima.

Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë koontup

welatekaan wal ë moulmëa
(*Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43*)

⁴⁰ Ommarö pit Yesu kaalak sêpênëak yaëen kor wëen sê oröön omën pourö wa top ëak ërëpsawi elmëa. ⁴¹ Pël ëen ngönën tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa. ⁴² Omën pöp pim koont kopëtap krismaki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipênëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria. ⁴³ Pël ëen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak saup wëa. Pël yaëen rotaaröakta kaamök elmëen pangk naën ëa. ⁴⁴ Öng pöp Yesuu kasngaë sê pim mores ulpëenëpök mësël elmëen tapëtakëer won sa. ⁴⁵ Pël yaëen Yesu kat men ëak pëel mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, ommarö tetang menak wëep narök mësël yaalniip oröpmorëen yaan?” ⁴⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mësël elnëen nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.” ⁴⁷ Pël maan öngpöp pi itaangkën pim songönte tekeri yewasën reireë urak Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak ommaröa itöök pim yaumanta songöntere mësël ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök

mëëa. ⁴⁸ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kësak öm.”

⁴⁹ Pi pël yamëem taprek om wëen omën namp ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” ⁵⁰ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kangiiir ngarangkëpön epël mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön wi kosang newas. Pël ëen nim koontup ompyaö sêpnaan.” ⁵¹ Pël mëak kaatak sê orök omën muntaröen kakaati sêpanëak nga mëak Pitaare Sonre Semsre koontupë ëlre pepaar pitëmënt piiring koontupë wieëaurekë sa. ⁵² Pël ëak öngre ompörö koon-tupëen ingre ya ilak kësang yaan Yesuuk epël mëëa. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.” ⁵³ Pël maan pit wel yaap wiaup pël kön wiak söm ëa. ⁵⁴ Pël yaëen Yesu pi koontupë moresi wak epël mëëa. “Koontup aë, ni wal ë.” ⁵⁵ Maan pim könöp kaalak sê ilaan tapëtakëer teëntom wal ëa. Pël ëen kaömp mampênëak ök mëëa. ⁵⁶ Pël ëen ëlre pepaar pöten itenak yaan panë sa. Pël yaëen Yesuuk omën oröa pöta ngönte ommaröen mepanëak nga mëëa.

9

Yesuuk pim ru 12 pöröen ya

ngön mēä

(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

¹ Yesu pim ru 12 pöröen yas maan sēen urmerarö waö ë momēere yauman yaurö ompyaö mowasö pël eëpēnēak weere kosang mena. ² Pël äak Anutuuk wa ngaöök nimēak wē pël maöre yaumanörö ompyaö mowasö pël eëpēnēak pit wes momēa. ³ Wes momēepēnēak yeem epël ngan rē mena. “Ar kan kourakē omnant wak sēnganok. Sungkörere kërre kaömpre monere pötring ulpēen naar wak sēnganok. ⁴ Kak nerek sē oröak ka ilanē piptak pēen wē olēak sēn. ⁵ Nerek sē oröön pit ka naningkēn eēn pöt ing porpor elmēak arim ingötēaan yangre ulölöt kërē ka pöök moolan.” ⁶ Pël maan sa. Pël äak ka poutē yesem ngönēn ök maö yauman omnarö ompyaö mowasö pël ë sa.

Erot pi Yesuu ngönte kat wia

(Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)

⁷ Omēn omp ak Erot pi Yesuu omnant yaaö pötön kat wiak engk ma e wesa. Pöt omēn naröak Yesuun Sonök weletakaan wal äak wē yaē pël mēä pötaanök. ⁸ Ēn naröak tapël, “Eliak oröak yaē koröp,” yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal äak yaē koröp,” pël mēä. ⁹ Pël yemaan Erot pi epël mēä. “Son pöp nook maan ngernger ilauppe. Talöpök yaauten ne kat yawi?” Pël

mēak Yesuun itaampēnēak kent elmēa.

Yesuuk omp 5000 äak kaömp mena

(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)

¹⁰ Yesuu ngön yaaö pim wes mēa pörö pit ya nga im olēak kaalak sa. Pël äak pitēm ya mēmpööre omnant ë ima pötön ök mēä. Pël eēn pit koirak kak pörek sēp wesak ka nenta yapinte Pesaita pörek sē pitēmēt öpēnēak sa. ¹¹ Pël eēn omnarö pöten kat wiak kaalak pim ēnēm sē oröön Yesu pitēn itenak ngöntre kar elmēak Anutuuk wa ngaöök nimēak wē pöta ngönte ök mēak yaumanringörö ompyaö mowesa. ¹² Pël eēim wēen wiap kanök kētēp yeilaan ru 12 pörö pim naē sē epël mēä. “Tiar omēn wonrek wē. Pötaanök ni omnaröen maan repak yang eprek ka wieäutē sē kaare kaömp koirēp.” ¹³ Pël maan Yesuuk epël mēä. “Arök kaömp meneē.” Maan pit epël mēä. “Tenim naē kaömp selap won, kaömp mor nas ēn i kaö imēn kopēt naar pël äak wia. Ma ten kak sē omēn selap eporöa kaömp nant sum eēnēak yaan ma?” ¹⁴ Ömpörö selap pan 5000. Pötaanök pël mēä. Pël maan Yesuuk pitēn epël ök mēä. “Ar omnaröen ök maan pit kom äak rongan 50 50 pël wel aisap.” ¹⁵ Pël maan ruurö pit pël elmēen omēn pourö wel aisäa. ¹⁶ Pël eēn Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imēnaar wak kutömweriil iteneē Anutuun

yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. ¹⁷ Pël ëën omën pourö nak kep ëak kaut olaan ruurö wak kër 12 pötë waulön peö ëa.

Pitaak Yesuun Kristo mëäa (Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)

¹⁸ Akun nentak Yesu pi pimtë ruuröaring pëen wë kimang ya mëna. Pël ëak pitën epël mëak pëël mëäa. "Omnarö neen talëp aim?" ¹⁹ Pël maan pit kangiir epël mëäa. "Naröak niin, 'Son i yamëaup,' pël aim. Ën naröak pöt, 'Elia,' pël yaan naröak, 'Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëa,' pël aim." ²⁰ Maan Yesuuk epël mëäa. "Ën arimtok pöt talëp aim?" Pël maan Pitaak kangiir epël mëäa. "Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaaup."

Yesu pi pimtë wel wiak wal ëëpna ngönte ök mëäa (Matiu 16:20-28; Maak 8:30-9:1)

²¹ Pël maan Yesuuk pitën Pitaë ngön mëäa pöt omnaröen ök mepanëak nga mëäa. ²² Pël mëak yal menak epël mëäa. "Omën Këëp ne wë ënëmak këemre këlangön kësang kat wiire ngarangkri kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ëëmaap."

²³ Pël mëak omën pouröen nent epël mëäa. "Namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt

pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, 'Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,' pël wesak pim këra yetapër kët poutë waalak nem ënëm ëëp. ²⁴ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëën yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat. ²⁵ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëën pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ²⁶ Namp pi nemëntre nem ngönëntaan omnaröa ëöetak ëö ëëpna pöp ënëmak Omën Këëp ne nem Pepapre ngëëngk enselöröaring pitëm ëwaat nem rangk elaan nem kutöm ëwaöring oröak piin kaaö elmëëmaap. ²⁷ Ne yaap niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëën Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yaaröön itaampun sa."

Yesu pi möönre koröp maim wa (Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13)

²⁸ Yesu pi ngön pöt mëak wë kët 8 ëak won sëen Pitaare Sonre Semsre pël ëak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa. ²⁹ Pël ëak ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëënëpta kölam panë tëen ëwa elmëa. ³⁰ Pël ëën omën naar oröak piiring ngönngön ëa yapintepar Mosesre Elia. ³¹ Piarip kutöm ëwaöring oröak wë

Yesu pi Anutuu yaö mēēa pöl Yerusalem kak sē wel wiipna pōta ngōnte piiring aim ³² wēēn Pitaare karaar pit kakom pan yaēēnak ke urak it nganga sak itaangkēn Yesuu ēwaö wiaan omēn pōaar piiring tauaan itena. ³³ Pēl ēēn piarip Yesu wil moulmēak sēpēnēak yaēēn Pita pi kōpēl yak Yesuun kōntak epēl mēēa. “Kaōap, ten eprek wēēn ompyaö yaē. Pōtaanōk ten ka kot nentepar nent ēak ök renaan, nent nimēēn, nent Mosesēēn, nent Eliaēēn ēak.” ³⁴ Pēl yemaan tapēt pōt urōam nempel iri kaka elmēēn pit kas ēa. ³⁵ Pēl ēēn urōam pōmpelē ōngpōkaan ngōn epēl orōa. “Epop nem Ruup, piin yaö mēēaup. Pōtaanōk ar pim ngōnte kat wiin.” ³⁶ Pēl ēēn pit ngōn pōt kat wieē itaangkēn Yesu pimēnt tauaan itena. Pēl ēak pit omnant pitēm itaampōōre kat wi ēa pōt tapētakēēr omnarōen ök nemaan om yak wesak wakaima.

Yesuuk yokot namp urmerap piik wēēn waö ē momēa

(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)

³⁷ Ēlpam walēn rosiraōōkaan ngemaan omēn kēsang pan Yesu kan kourak koirā. ³⁸ Pēl ēak omēn pōrōa tekraakaan nampōk epēl mēēa. “Rē yanuulaup, ni nem yokotupōn iteempēēk yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopētapōk yaē pōtaanōk. ³⁹ Urmerapōk pi taintaē wak wēēn kēlēl

aim wē. Pēl ēak pōpōk pi kutpat ē moolaan ngentiak ing elre mor el ēak wieē kepeep yangēsem wiaakē yaē. Pēl ēēn kēlangōn panē yemengkem wil nemoulmēēn yaēēn ⁴⁰ nim ruurōak waö ē momēēpēnēak kosang wesak kimang maan pitōk waö ēēn pangk naēn ēaut.” ⁴¹ Pēl maan Yesuuk epēl mēēa. “O kōn wi kosang yewesaut wonōrō, aē. Ar lup kosarō. Ar neen kōn wi kosang nenewasēn yeem kōn wiin akun tolēēl arring wē arim kōnōmōt weim ōm? Nim yokotup nem naē wak wais.” ⁴² Maan yokotup wak yesēn urmer pōpōk kutpat ē moolaan ngentiak ing elre mor el ēak wiaan Yesuuk urmerapōn ngōn kosang mēak yokotup ompyaö mowesak pim pepap kaalak mena. ⁴³ Pēl ēēn omnarō Anutuu weēre kosang pōten itenak yaan sa.

Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngōnte ök mēēa

(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Pit Yesuu ēa pōten om kōn wieim wēēn Yesuuk pim ruurōen yas mēak epēl mēēa. ⁴⁴ “Ar ngōn epēl kēēkē kat wieē. Omnarōak Omēn Kēēp ne ngaarōa moresi neulēēpna akunet temanōm yes.” ⁴⁵ Yesuuk pit ngōn pōta songōnten kōn wiipanēak ēlēēp mowesa. Pēl ēēn pit ngōn pōt kat wiak ēngk ma e ēēn pēēl mapēnēak ēak kas ēēn sēp wesa.

Kaō sak wēauta ngönte
(*Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37*)

⁴⁶ Ruurö pit, "Tiarim naëaan talëpök kaō sak wē," pël mëak pitëmënt ngön nga ela. ⁴⁷ Pël yaëen Yesu pi pitëm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak ⁴⁸ pitën epël mëä. "Omën namp nemëen yak runga kot ke epëlöp ompyaö elmëëpna pipop ne elnëëpnaat. Ne elnëëpna pipop nem wes nemëaup elmëëpnaat. Arim tekraakan namp, 'Ne irëak wē,' pël apna pipop pi isak öpnaap."

Omën namp arim yaaut ut-pet newasën ëëpna pipop arim karip

(*Maak 9:38-40*)

⁴⁹ Pël maan Sonök epël mëä. "Kaōap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël ëen tenök pël ëëpanëak kan mowariaut." ⁵⁰ Pël maan Yesuuk piin epël mëä. "Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun naurön ëëpna pipop arim karip."

Sameria omnaröak Yesu ka nemangkën ëa

⁵¹ Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sëpna pöt temanöm yesën kosang weseëak Yerusalem kakë sëpënëak mëä. ⁵² Pël ëak omën narö wes mëen wet rëak së Sameria yangerak ka naöök së oröak Yesuun kaare omnant kopëta wasëpënëak

mëä. ⁵³ Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sëpnaat ëwat wë yak pi sant nemowasën ëa. ⁵⁴ Pël ëen Yesu ruarar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mëä. "Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwes irë pit kotöpën ma?" ⁵⁵ Maan kaip ti nga mëä. ⁵⁶ Pël ëak pit kak nerekë sa.

Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte

(*Matiu 8:19-22*)

⁵⁷ Yesën kan kourak omën nampök epël mëä. "Nim yasumëëtë ne ënëm elni-imaap." ⁵⁸ Maan Yesuuk epël mëä. "Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaap Omën Këëp nem ka uröma kaat won." ⁵⁹ Pël mëak Yesuuk omën nampön epël mëä. "Ni nem ënëm ë." Pël maan kangiir epël mëä. "Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum." ⁶⁰ Maan Yesuuk epël mëä. "Sëp was. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat. Ën ni pöt së Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök ma." ⁶¹ Pël maan omën munt nampök epël mëä. "Aköp, ne nim ënëm elniimaaten kent yaë. Pël ëaap ni kat wiin wet rëak kak së nem karurö mor menak waisum." ⁶² Maan Yesuuk epël mëä. "Omën namp pi Anutuu yaatak wë wëwë ngaanten yaköm ëëpna pöpök Anutu pim wa ngaöök

mëak wëaö pöta yaat yok pangk namëmpan.”

10

Yesuuk omën 70 ëak ngönën yaatak wes mëa

1 Ënëmak Aköp pi omën munt 70 ëak kom ë ulmëak pim ënëm sëpnaal ka kotre kaö poutë naar kak nerekëen naar kak nerekëen pëlpël ëak wet rëak wes mëen sa. ² Wes mëepënëak yeem epël mëëa. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël ëen puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këët wa rongan ëëpnaan. ³ Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wë pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëen së önëen yeë. ⁴ Pötaanök monere kërre ing kërre pöt wak sënganok. It wompwomp ëënganëen kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok. ⁵ Ar ka nentak së ilanë piptak wet rëak epël man. ‘Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.’ ⁶ Pël ëen ka pötak omën mayaap namp wëa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won ëen pöt arim mayaap pöt arimntë ngësël kaip tiak waisëpnaat. ⁷ Ya omnarö pit pitëm ya yamëngkauta kangiiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka önë pötak pëen wëen kaömpre iire pöt pit ningkën pöt yok pangk

nën. Pël ëak ar ka paspas ëënganok. ⁸ Kak nerek së oröön sant niwesak kaömp ningkën pöt nën. ⁹ Pël ëak kak pörökë yauman omnarö ompyaö mowesak, ‘Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak yaë,’ pël man. ¹⁰ Ën ar kak nerek së oröön pit sant naalniin ëen pöt ar ka tomök së taueë epël man. ¹¹ ‘Ar kön wiak “Ten utpet yeë,” pël wasënëëk yak arim ka epöökaan yangre ulöl tenim ingötë el menaut kaalak kërë arimtëen yanulak. Pötaanök ar këëkë kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëepnaaten kaaö yeë.’ ¹² Ne niamaan kat wieë. Ngaanëer Sotom kakörö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotom kakaanörö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ka ke pilötë pörö utpet pan ëen Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Yesuuk ka nantë omën lup kaip natiin ëauröaan yaköm ngön mëëa

(Matiu 11:20-24)

¹³ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Tiaaare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön. ¹⁴ Pötaanök wë ënëmak akun kaöaöök Anutuuk Tiaaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt utpet pan ëen pitëm

kangut kaö wesak nimpnaat.
 15 Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët.”
 16 Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönte kat wiipnaat. Ar kasëng nimampna piporö ne kasëng nemampnaat. Ne kasëng nemampna piporö wes nemëaupta kasëng mampnaat.”

Ya omën 70 pörö kaalak waisa

17 Omën 70 pörö ya nga im olëak kaalak ërëpsawiaringsë oröak Yesuun epël mëëa. “Aköp, ten nim yapintak urmerarö waö elmëen tenim ngönöt kat yawi.” 18 Maan epël mëëa. “Ne itaangkën Seten pim weëre kosang won sëen pi kent tangaarötë yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmë. 19 Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre körngap pörö ing mësaan kööre toköp Seten pim weëre kosang pötak ar il naniwaspan ma këere nga nentak utpet naniwaspan. 20 Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan ërëpsawi ëëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökëer ërëpsawi ëëë.”

Yesu pi ërëpsawi ëak pim Pepapön yaya mëëa
 (Matiu 11:25-27; 13:16-17)

21 Akun pötak Ngëëngk Pulöök Yesu kaamök elmëen ërëpërëp kësang ëak Pepapön

epël mëëa. “O Pep, ni kutömre yang poutë Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönënte ëlëëp yaalmëaup. Ën kön nawiin yauröaan pet yaalmëaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” 22 Pël mëak omën pouröen epël mëëa. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëer ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat.”

23 Pël mëak Yesu pi kaip tiak ruurö pitëmtën epël mëëa. “Omën it ngolöpöt arim ityaangk epötön ërëpërëp ëëneët. 24 Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit omën epötön itaampënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmëa

25 Omën ngön kosangöt ëwat nampök Yesuun morök elmëepënëak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?”
 26 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngön kosangöt pepeweri tolëël wiaan sangk kel yaaup?” 27 Pël maan omën pöpök epël mëëa. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre

könre weëre kosangre kön yawiaare pipot pout pimëen pëel elmëak nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem pël wiaap.”²⁸ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët.”

²⁹ Pël maan omën pöp pi pimtën wak isëpënëak Yesuun epël mëëa. “Ën nem karip talëp?”³⁰ Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. “Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpënëak yesën këkain yaaö naröak kamtaöök koirak mën olëak pim ulpëenre onnant wak sëen wel wiipënak eim wieëa.”³¹ Pël ëën kët pötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkën wiaan keker elmëak sa.³² Pël ëën Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëen namp kan tapöök së oröak itenak keker elmëak sa.³³ Pël ëën Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre toköröa naëaanëp pi kan tapöök së oröak omën pöpön itenak yaköm pan ëa.³⁴ Pël ëën naë së mën ilautë kolapötre wain iit wa momëa. Pël ëak kör mokoëak wa pim pol tongkiipë rangk ulmëak mësak së su ka nentak moulmëak ngarangk yeem ka ura.³⁵ Pël ëak wangam kanök sëpënëak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mëëa. ‘Ni omën epop ompyaö wesak ngarangk ëëm. Nim sum nant pimëen won wesan ëën pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.’”

³⁶ Yesuuk watepang ngön pöt më pet irak ngön

kosangöt ëwat pöpön epël mëëa. “Omën naar namp pöröakaan talëpökëer omën këkainöröak mëna pöpë karip yaë?”³⁷ Pël maan omën pöpök mëëa. “Mënaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. Niinta së tapël ëëm.”

Mataare Maria piarpim ngönte

³⁸ Yesure pim ruurö pit së kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak së ulmëak sant mowesa.³⁹ Pël ëën Mataë nang namp wëa yapinte Maria pöpök Yesu naë së pim ingrak wel aisëak wë ngönën yaan kat wia.⁴⁰ Pël ëën Mata pimënt kaömp kësang ar yeem pangk naën ëën kön selap ëak Yesu naë së epël mëëa. “Aköp, nem nangappi ne wil neulëak sëen nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök elnëep.”⁴¹ Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Mata, Mata, ni kaömp kësang ar ëëmëëtaan kön selap ëak ya ngës yaën.⁴² Pël ëaap ar omën kopët nent ëënë pöt pangk. Maria pi omën kopët ompyaö tapët yaë. Pötaanök sëp waspanok mangan.”

11

Kimangyamëëauta ngönte (Matiu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Akun nentak Yesu pi nal së Anutuun ök maima. Pël ëak pet irën ruuröakaan nampök epël mëëa. “Aköp, Son pi pim ruuröen Anutuun

ök mapënëak rë mouleima pöl nuuk ten nent rë nuul.”

² Maan Yesuuk epël ök mēēa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man:

‘Pep, nim yapinte ngēēngk wiaap.

Ni wais wa ngaöök nimē.

³ Kēt poutē tenim kaömpöt nimp.

⁴ Tenim saunatē kangut kērē nuula.

Tenök omnarōa saun tenimēēn yaalni pötē kangut tapël kērē yemoolak pötaanök.

Moröktak nuulēēnganok,”

⁵ Pël mēak Yesuuk kaalak yal menak pim ruurōen epël mēēa. “Arim naēaan nampök rōök ulöpōök sē pim karip ka uraan it moilak epël mapnaat. ‘Ngöntöp,

ni kaömp nemesiar nemes

ëak nan. ⁶ Nem kar namp

kan im wais nem naē orōön

kaömp mempaat won.’ ⁷ Pël

maan ka pepap pi wal ëak

epël mapnaat. ‘Ni tol eēn

ka uraan it yeneilēn? Kaat

kan wariaan rungaarōeta ka

uraap. Yok pangk kaömp

naningkan sa.’” ⁸ Pël mēak

Yesuuk yal menak epël mēēa.

“Ka pepap tol eēpēn? Ne

niamaan kat wieē. Pi ‘Nem

ngöntöpök ya,’ pël wesak

nemaman. Om pim ke

urak mapna pötaan omnant

pim mapna pöt mampnaat.

⁹ Pöta nokoliit niamaan.

Kimang maim olēak omēn

kēēt önēēt. Ngaöl ēeim sē

kēēt koirēnēēt. Kanwer

kōrangkōrang maimēn tē

niwiipnaat. ¹⁰ Anutuun ki-

mang yamēēaurōak omnant

yeō. Ngaöl yaurō Anutuu

naēaan kēēt yokoir. Kanweri

kōrangkōrang yamēēaurōaan

Anutuuk tē yemowi. ¹¹ Arim

naēaan namp pim ruupök

animauten maan kamal

utpet namp wa mampēn ma?

¹² Ma kokor ngeepōn maan

kōrngap namp wa mampēn

ma? Won. ¹³ Ar omēn

utpetarōak arim rungaarō

omēn ompyaut men yeē pöl

arim Pep kutōmweri wēaup

puuk il niwesak Ngēēngk

Pulōön piin kimang maan

nimpnaat.”

Omēn narōak, “Pielsepul pöpök Yesu kaamök eēn ya yamēngk,” pël mēēa

(Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)

¹⁴ Yesuuk omēn urmerapök elmēēn ngōn naēn wēaō

namp waō ē momēēn orōak

sēēn ngōn yaap yaan omnarō

itenak yaan sa. ¹⁵ Pël yaēēn

narōak epël mēēa. “Pi urmer-

arōa kaōap Pielsepul puuk

kaamök elmēēn urmerarō

waō ē yemomē,” pël mēēa.

¹⁶ Pël yaēēn narōak Anutu

piiring wē ma won pōten

itaampēnēak kutōm retēng

nent eēpēn mēak morök

elmēa. ¹⁷ Pël yaēēn pi pitēm

lupötē itenak mēēa. “Yang

nerakē omnarō pitēm naē

nga orōön nga elak kom ëak

wēēn weēre kosangring naön

eēpnaat. Ēn ka naöök wēaurō

pit tapël kom elmēēn repak

sēēn ka kosaō wiaapnaat.

¹⁸ Pöta ök Setenē omnarō pit

kom ëak pitēmēt nga elēpna

pöt tol ëak pim yaat kosang

sēpēn? Ar neen, ‘Pielsepulök

kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë, pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanëen nemorö waö ë mëan tapön. ¹⁹ 'Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë, pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. ²⁰ Ne Anutu weëre kosangöök urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö. ²¹ Omën nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pimtak ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumöngk wiaapnaat. ²² Pël ëaap omën nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omën muntarö mempaat. ²³ Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sëpsëpörö wa top naën yaë pipop pi sëpsëpörö rep yamë."

Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte

(Matiu 12:43-45)

²⁴ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëëa. "Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak epël kön wia. 'Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.' ²⁵ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp ëak

ë rangi ulmëen kos wieëa. ²⁶ Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëërö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat."

Ërëpsawiarung wëauta ngönte

²⁷ Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekrakaan ngön ëak epël mëëa. "Niwilak kapa nina pöpön kön wiin ërëpsawi yaë." ²⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. "Pipët yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wë piporöen kön wiin ërëpsawiarung yaë."

Omën naröak Yesu ya retëng nant mëmpënëak mëëa

(Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

²⁹ Omën kësang pan pim naë së wa top yaëën pi pitën epël mëëa. "Omën peene akun eptak wë eporö ar utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököp pëen pet elniin itaampunëët. ³⁰ Sona pim naë omën oröa pipët Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipët pet elmëa. Pipta ököp Omën Këëp nem elnëëpna pipët akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat. ³¹ Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël

wakaimaup pi wal äak arim kön wi kosang newasën yee pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ewat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël äaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ³² Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal äak peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël äaap omën peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

*Tiarim lupötë ëwa wiaap
(Matiu 5:15; 6:22-23)*

³³ “Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök më pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa äaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ³⁴ It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö äaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. ³⁵ Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapanëën ngarangk këëkë ëën. ³⁶ Pël ëën arim lupötë kout won, ëwaat pëën wiaan pötak esuwesi yaë pöl ëwa elniaan önëët.”

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaut war wesa

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Yesu pi ngön pöt më pet irak wëën Parisi ngönën omën nampök kaömp nëmpënëak yas maan pim kaatak së ilëak wel aisëa. ³⁸ Pël ëën omën pöp itaangkën Yesu Yuta omnaröa yaaul kaömp akunetak i nairën ëa pöten kön wiin pangk naën ëa. ³⁹ Pël yaëën Yesuuk itenak epël ök mëëa. “Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëën i yairem öngpök i nairën ëën kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaaut peö ëak wë. ⁴⁰ Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket äaup pi lupötta ket naën ëa ma? Ar pöt, arim koröp pëën kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sëpenëak kent yaë. ⁴¹ Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sëpnaat.

⁴² “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këënre pöt wa top äak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëëre Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. ⁴³ O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati

së omnaröa itëkëel wel aisanëeten kent yaaurö. Pël ëak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaaurö. ⁴⁴ O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë ongpök weera pöta ök. Pël ëaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.” ⁴⁶ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöökaan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë. ⁴⁷ Yakömpe. Arim ëaröak tektek ngön yaaurö mënaut. Pël ëën arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi. ⁴⁸ Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Ën arök yangaö ë yemorangi. ⁴⁹ Pötaanök Anutu ëwatëpök epël ëaut. ‘Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëën narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.’ ⁵⁰ Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaaurö mëmpö waiseima pöröa saunaté könömët akun

eptak wë eporö ar önëët. ⁵¹ Ngaanëër arim ë nampök ngës rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaut. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. ⁵² O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariaurö.”

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës rëak pim ököök ë yesem morök elmë sa. ⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

*Kaarötön ngarangk
ëëpenaata ngönte
(Matiu 10:26-27)*

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat mësäak wëa. Pël ëën Yesuuk pim ruuröen wet rëak epël mëëa. “Parisi omnarö pit kaar yaaurö. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëlëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëën ngarangk këëkë ëën. ² Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën

omnarö itaampnaat. Ën ëlëöp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot omnarö pit ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënëmak omnaröa tekarak wë kaö wesak orööpnaat.”

Omën kopët nampönökëër kas elmëëpa

(Matiu 10:28-31)

⁴ “Ngöntörö, ne nia-maan. Ar koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëëngan. Pit pël ëäk rangkël munt nant naalniipan. ⁵ Ën arim kas ëënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ënëmak kaalak es parëaöök wa nuulapna pöpönökëër kas ëën. ⁶ Omnarö tiar int sëpër mor nas pörö 2 toea pötak sum ëëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup. ⁷ Ën omnarö ar pöt, arim kepön ëpötönta ëwat wëaup. Pötaanök ar kas ëëngan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup.”

Yesuu yapinte apenaata ngönte

(Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp Omën Këëp nookta kangiir Anutuu enselöröa ëöetak, ‘Pi nemop,’ pël amaata. ⁹ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuu enselöröa ëöetak piin yak mowasömaap.

¹⁰ Namp pi Omën Këëp neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent ë nemoolapan. ¹¹ Ën omnaröak ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mës nuwak së ngön yaatak niulëëpënëak yaëën pöt ngön nokoliit tolël menet ëäk kön selap ëënganok. ¹² Akun pötak ngön anë pöt Ngëëngk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

¹³ Omnarö pitëm tekraakan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëën nent kom ëäk ne nampnaan.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön ë pet irööre omnant kom ë pël ëëmëak yaö neea? Pël naëngan.” ¹⁵ Pël mëak yal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk ëën. Ar omnantëën kentre kaur ëënganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaup.” ¹⁶ Pël mëak watëpang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa. ¹⁷ Pël ëën pi epël kön wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wiim? ¹⁸ Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan. ¹⁹ Pël ëäk epël kön wiimaat. Peene

akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë në pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’²⁰ Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni röök eptakëer wel wiimëep. Talëpök kopëta wes wian pöt öpën?’” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa.²¹ “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre mouppöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

*Koröpöökë omnantëën kön selap naën ëëpa
(Matiu 6:25-34)*

²² Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpöonta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’²³ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëer këët. Ën ulpëenre poë koröp pöt këët won, koröpöökëer këö.²⁴ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntööre wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat.²⁵ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wasëpën sa ma? Won.²⁶ Arök kot ke pëlöt naënöröak tol ëënak omën muntatëën kön selap yeë?²⁷ Ar polpol

puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëën waur naën yaë. Pëlyaaëetak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën.²⁸ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë.²⁹ Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap ëëngan.³⁰ Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëën kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëneën iire kaömp nënë pöten kön wia. Pötaanök omën pötëën kön selap ëëngan.³¹ Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan weë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat.”

*Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpenaata ngönte
(Matiu 6:19-21)*

³² “Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kön wiin pangk yaë.³³ Arim omnant pout sum ëak mon kangiiir önë pöt wonörö meneë. Pël ëak ar mon weë panëët wak wëen utpet nasëpanëët. Titi tëere kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëën kutömweri wiaapnaat pötaanök.³⁴ Arim omën

ompyaut wia pörekël könötta wiaapnaat.”

Lup itit öpenaata ngönte

35 “Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë. 36 Ar pël ëak inëen omën narö pitëm kaöap wa topöokaan wais kanwer körang elmëen të mowipënëak kor wakaima pöta ök ëë. 37 Pël ëen inëen ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmpnaataan inëen elmëëpnaat. 38 Ën pi rök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëen pit ka naurön wëen wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. 39 Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ewat wëanëen pi itit wë ngarangk ëen kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. 40 Omën Këep nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëen pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

Inëen ru ompyaupre ut-petapë ngönte

(Matiu 24:45-51)

41 Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëen ma ten omën pouröaan yaan?” 42 Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ar inëen ru ompyaupë ök sën. Inëen ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëë akunatë kaömp mampënëak

moulmëak sa. 43 Ënëmak inëen ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëen kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. 44 Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. 45 Ën inëen ru pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë inëen koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë 46 pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëëpnaat.

47 “Inëen ru namp pim kaöapë këm ngönten ewat wëak kangk naën kat koko öpna pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat. 48 Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt ëëpna pöp kaöapök pës kaö namöön ëëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëak ön. Namp pi omnant kësang mampnaap këët kësang tapël koirën pangk ëëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp kësang tapël koirën pangk ëëpnaat.”

Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok ëëpenëak irëaup

(Matiu 10:34-36)

49 “Ne esuwes marën ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teëntom wëlëng kotöpnaaten kent yaë.

⁵⁰ Ne këlangön kat wiimëak äautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë. ⁵¹ Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok ëënëak waisaup. ⁵² Pötaanök peene ngës rëak ka nentak omën mor nas önëerö ar kom elniin naar namp ëak nal naar nal pël ëak neneraan kööre tok ëënëët. ⁵³ Epël ëënëët. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Ëlëpök korömpëen kööre tok yeëa. Korömpök ëlëpëen tapël yeëa. Pël yaëen öng lëlamringarta nampnampön kööre tok ëëpnaat.”

Omën orööpnaatön ëwat sëpenaata ngönte
(*Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13*)

⁵⁴ Yesuuk pël mëak omën pouröen epël mëëa. “Ar uröam yewariin itenak, ‘Kopi waisëpënëak yaë,’ pël yaan yok wais yaë. ⁵⁵ Ën yanget ompyaö ëak yesën itenak, ‘Kët mapnaan yaë,’ pël yaan yok kët më yaë. ⁵⁶ Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak ëwat yaauröak tol ëën akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?”

Omën nimëen ngön anaapring ngönte wotpil wasum
(*Matiu 5:25-26*)

⁵⁷ “Tol ëënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë? ⁵⁸ Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet rëak

niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën së niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëen puuk ë pet irak polisöröa naë niulëen pitök wii kaatak niulëëpan. ⁵⁹ Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pout pet ir olëakök oröömëep.”

13

Om narö lup kaip natiin ëëpena pöt kö sëpenaat

¹ Akun pötak omën naröak Yesuu naë së epël mëëa. “Kalili yangerakaan omën narö ngaan animaö iit Anutuu kiri ëëpënëak yaëen Pailatök maan pim ngaaröak mëngkën wel wia.”

² Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ar epël kön wiingan. ‘Pitëm saunat Kalili omën muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,’ pël wasnganok.

³ Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët.

⁴ Ën ngaan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töölak omën 18 ëak ngep ëen wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omën muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan.

⁵ Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët.”

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omën namp pim ya lupöök kem nement ngëntën wëa. Pël ëën ënëmak ulöpörö tööpënëak së itaangkën won wieëa. ⁷ Pël

ëen inëen yaaupön epël ök mëëa. 'Krismani nentepar nent pötë öngpök këra epment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,' pël mëëa. ⁸ Pël maan inëen ruupök epël mëëa. 'Pël ëënganëp om öp. Pël ëen krismani kopët epëta öngpök nook songöntak yang inin ëak pol yaat köm lëëmaat. ⁹ Pël ëen krismani ootak utöpna pöt yok pangk. Nautön ëëpna pöt ku tiimëët.' "

Yesuuk kë yesa akun ngëëngk nentak öng namp ompyaö wesa

¹⁰ Yesu pi kë yesa akun ngëëngk nentak ngönën tup nentak së omnaröen ngönën ök mëëa. ¹¹ Pël yaëen omnaröa tekarak öng namp urmerap piik wëen yauman sësë eim wëen krismani 18 ëak won saup wëa. Öng pöp kasngelö pak ëak wë wotpil tau naön yaaup. ¹² Pël ëen Yesuuk öng pöpön ngön mëak epël mëëa. "Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak." ¹³ Pël mëak moresiar pim rangk mowiin tapëtakëër wotpil sak Anutuun yaya mëëa. ¹⁴ Pël yaëen ngönën tup pöta ngarangkep Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö yemowasën itenak ya sangën ëen omnaröen epël mëëa. "Kët 6 pipot ya akumat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngëëngktak pipotëen waisngan." ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël

mëëa. "Kaar omnarö ar, akun ngëëngkötë ar pol purmakaöre tongkiiröa kaatak së kan të mowiak mësak sëen i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmëem ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas. ¹⁶ Pël ëaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë ëapök Setenök krismani 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök nook akun ngëëngktak wil yemoulmëep pangk naën yaë ma?" ¹⁷ Pël maan pimëen kööre tok yaurö pit ëö sa. Ën omën ëlorö pöt pim ya ompyaö yamëngka pötëen ërëpërëp ëa.

Këra lëläpre yis pöteparë ngönte

(Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

¹⁸ Yesu pi yal menak epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëälte? Ne oröp nantë ök ëëm? ¹⁹ Pipët këra lëläp nampë ököt. Omën nampök lëläp pöp pim yaak së ngëntën oröak kaö sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi."

²⁰ Pël mëak munt nent epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök ëëm? ²¹ Pöt yis pöta ököt. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor ëen pötak ekek sëpnaat."

Kan koturakë ngönte
(Matiu 7:13-14, 21-23)

²² Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. ²³ Pël yaëen omën

nampök pëel mëak epël mëëa. “Aköp, Anutu pi omën kopët nampnamp utpetetakaan öpën sa ma?” Maan Yesuuk pitën epël mëëa. ²⁴ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan weë panë ngentiin. Ne niamaan. Omën selap pan kan pörak ilapënëak weë ngentiipnaatak pourö neilapan. ²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël één ar tomökël wë pomp ëak taueë körang elmëak epël manëët. ‘Aköp, tenimëën kan të niwi.’ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?’ ²⁶ Pël niaan ar epël manëët. ‘Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.’ ²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,’ pël niapnaat. ²⁸ Pël één ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëën itaampunëët. Èn ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öneët. ²⁹ Pël één omën yang we naöökaan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutuu naë wel aisëë kaömp neim öpnaat. ³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Èn kangiir kaö narö kot sëpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëëa (Matiu 23:37-39)

³¹ Akun taptak Parisi omën narö së Yesuun epël mëëa. “Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sëp wesak nal së.” ³² Maan Yesuuk epël mëëa. “Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. ‘Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omën urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sëën pet irëpnaap pël ya,’ pöt man. ³³ Peeneere ëlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröömaap. Pöt tol éénak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat.” ³⁴ Pël mëak pimtëën epël mëëa. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaurö mëmpööre ngönën omën arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Kët ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimauro. ³⁵ Pötaanök ne sëp niwasën ngarangk won öneët. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes nimëën yewais epöpön yaya mepa.’”

14

Yesuuk omën namp këyesa akun ngëëngk nentak ompyaö mowesa

1 Kē yesa akun ngēengknentak Yesu pi Parisi omēn kaō nampē kaatak sē kaōmpyenēn omnarō pit iteneēa. 2 Pēl yaēēn omēn korōpō pōn mena namp pim naē wēa. 3 Pēl ēēn Yesuuk itenak ngōn kosangōtē ngarangkōrōere Parisi omnarōen epēl mēak pēel mēēa. “Tiar yok pangk akun ngēengktak yauman omnarō ompyaō mowasēpen ma won?” 4 Pēl maan pit om ngōn won sak wēēn omēn pōp morōak ompyaō mowesak wes mēēn sa. 5 Pēl ēēn pitēn epēl mēēa. “Arim naēaan namp akun ngēengktak pim rungaap ma pol namp yang ōngōpōōk ilēaan sēp wasēpēn ma yok pangk akun ngēengktaptak ōpēn?” 6 Pēl maan pit kangiir mapēnaat ap wesak sēp wesa.

Omnarō irēak ōpenaat

7 Yesuuk omēn kaōmp nēmpēnēak sē wēa narō itkēēl wel aisapēnēak yaēēn itenak watepang ngōn nent epēl mēēa. 8 “Ni omēn nampē kēere imēntak yas niaan sē pōt itkēēl wel aisanganok. Pēl ēēmē pōt omēn yapinring namp ni il niwasēpna pōp waisēn pōt 9 omēn yas niia pōpōk epēl niapnaat. ‘Ni itkēēl ur epēt omēn epop man.’ Pēl niaan ēō kaō sak kasngaēēl sē ōmēēt. 10 Ēn nampōk pim kēere imēn nentak yas niaan sē pōt kasngaēēl pan wel aisam. Pēl ēēn kēere imēn pepapōk wais itenak epēl niapnaat. ‘Ngōntōp, ni itkēēl wais

wel aisa.’ Pēl niaan ni omēn muntarōa ēōetak itkēēl wēēn niin kōn wiin isēpnaat. 11 Namp pi pimtēn kōn wiin isēpna pōp Anutuuk wak irapnaat. Ēn namp pimtēn kōn wiin irapna pōp Anutuuk wak isēpnaat.”

Kēere imēn nēmpēnēak yas mēēauta ngōnte

12 Pēl mēak omēn yas mēēa pōpōn epēl mēēa. “Ni kēere imēn numēak nim ngōntre kar, sasre nanre nim kak omēn mon wieēa piporōen yas manganok. Ni pitēn mamē pōt pitōk kangiir niin yas niak kangut nimpnaat. 13 Pōtaanōk pēl ēēnganēp. Ni kēere imēn ar ēak pōt omēn omnant won, ingre mor il tēaaare it il tēa piporōen yas mam. 14 Omēn ke pilōrōakēer kangut nanimpan. Pōtaanōk ni ērēpsawi ēēmēēt. Om wiaan wē ēnēmak omēn ompyaurōa weletakaan wal ēēpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

Kēere imēn kaō ēauta watepang ngōnte

(Matiu 22:1-10)

15 Yesu pi pēl maan kaōmp yenauro pit kat wiak pitēn naēaan nampōk epēl mēēa. “Omēn Anutuuk wa ngaōōk mēaan piiring kaōmp nēmpna pōrō ērēpsawi ēēpnaarō.” 16 Pēl maan Yesuuk ngōnaak nent piin epēl ōk mēēa. “Omēn nampōk kēere imēn kaō nent nēmpēnēak omēn kēsang pan yas mēēa. 17 Pēl ēak nēmpēna akunet temanōm sēēn pim inēēn ruup wes mēēn sē

yas määauröen epël määa. 'Yok waisee. Omnant pout yok wa kön ë pet iraut.'¹⁸ Pël maan pit pourö omën pasutëel utak om öpënëak nampök epël määa. 'Ne yang nent sum äaut yak pötak wer yeneön sumaan yeë. Pötaanök nemop newaisngan sa.'¹⁹ Pël yemaan nampökta tapël määa. 'Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnëepënëak waut yak së ya ökre was ë pet eëmaan yeë. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.'²⁰ Yemaan nampök epël määa. 'Ne peene tapët öng waup. Pötaan newaisngan sa.'²¹ Pël maan inëen ruup së pim kaöapön ök määa. Pël eën kaöap pi kat wiak ya këlangön eën inëenëpön epël mëak kaalak wes mëa. 'Ni teënt së kaatë omën omnant won ingre mor il téaare it il téa piporö pourö koirak nem kaatakë waisum.'²² Pël maan inëen ruup pim määa pöl ëak së kaöapön epël määa. 'Kaöap, nim aan pöl äautep omnarö pangk naën ur nant om wiaap.'²³ Maan kaöapök kaalak epël määa. 'Ni kan kaö poutë së pël ëak wilëngkë kaatë së öngpök ilëak omën pouröen këkre tö mëak koirak wais ulmëen nem kaat peö eëp.'²⁴ Ne niamaan kat wi. Omën wet réak nem yas määa piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.' "Yesu pi watëpang ngön pipët yamëem yas maan pim naë sëpnaaten kaaö yaurö kutömweri piiring kaömp nanën eëpën pël määa.

Yesuu ënëm eëpenaata ngönte

(*Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50*)

²⁵ Omën kësang pan Yesuring sa. Pël eën pi kaip ti pitën itneë epël määa. ²⁶ "Omën namp nem ënëm eëpënëak pim ëlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent ëak neen kaaö elnëepna pipop ma pimtë koröpöökë wëwëeteta kasëng nemangkën eëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁷ Pötaanök omën namp pi, 'Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk eëmaap,' pël wesak pim këra yetapër wak ënëm naalnëen eëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁸ Arim naëaan namp pim ka kaö nent ök rapën pël kön wiak pöt wet réak monet ka pöt pangk eëpën ma won pöten sangk kelëpnaat. ²⁹ Eën pël naënrek köntak wap wesirak mormor ë yesem luptak së pangk naën eën sëp mowasën om wiaan pöt omnarök itenak ökre was epël mapnaat. ³⁰ 'Omën epop pi kaat ök rapënëak ngës réaupök pet nairën ëa.' ³¹ Eën yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elëpënëak wet réak pimëntë nga omnaröa saarëet sangk kelën pimtëet 10,000, ën muntapëet 20,000. Pël eën pimënt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elëpën ma won pöten kön wiipnaat. ³² Pël ëak pi kön wiin pangk naën eën pöt pim kööre toköp kamaarek wëen omën narö wes mëen së ngön

ëak nga pöt wiap wasëpnaat.
³³ Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkënëpök nem ru nasëpan.

³⁴ “Tomun pöt omën ompyaut. Pël äautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. ³⁵ Tomun ke pëltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ënëm naën ëëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte

(Matiu 18:12-14)

¹ Akun nentak omën takis yewaare utpet yaaö munt narö Yesuuk ngönën ök yemaan kat wiipënëak pim naë sa. ² Pël yaëën Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun yak këëpöt ngön mëak epël mëëa. “Omën epop omën utpet yaurö ngöntre kar elmëak kaömp ngawi yen.”

³ Pël yemaan Yesu pimënt kat wiak watepang ngön nent epël mëëa. ⁴ “Ar nampë pol sëpsëpörö 100 ëak wëauröak kopët namp kö sëpnaat. Pël ëën sëpsëpöröa pepap pi 99 pörö we naöökël kaömp neim wëën pi we naöökël kö sa pöpön ngaöl ë së koirëpnaat. ⁵ Pël ëak ya kë sak wa kuröpweri waalak ⁶ kak së oröak karuröen ngön ëak epël

ök mapnaat. ‘Nem sëpsëp epop kö sëën ngaöl ë së koirak yewais. Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ ⁷ Ne ök niamaan kat wieë. Pöta ök omën wotpil 99 pörö lup kaip tiipënëak kön nawiin yaurö omën kutömweri wëaurö pitëmëën ërëpsawi kotkot yaë. Ën utpet kopët epop lup kaip yati pötaan kutömweri wëaurö ërëpsawi kaö yaë.”

Mon kö sauta watepang ngönte

⁸ “Öng namp pi mon 1 kina wak wëën 10 toea nent kangk ngentiin pöt pi kalaö rangiak kakaati katëp ilak këëkë panë ap wesak koirëpnaat. ⁹ Pël ëak pim karuröen epël mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor ëën ap weseim pöt peene yokoir. Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ ¹⁰ Ne ök niamaan kat iweë. Pöta ök omën utpet kopëtap lup kaip tiin Anutuu enselörö ërëpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sëp wesak maimerekë saupë watepang ngönte

¹¹ Yesu pi pël mëak munt nent epël mëëa. “Omën namp pim yokot naar wëa. ¹² Wë yokot ënëmapök pepapön epël mëëa. ‘Nim monere uröm tenpimëën yaö ëan pöt kom ëak nemëën äaut nan.’ Pël maan pepapök pim omnant pout kom ëak yokotaar mena. ¹³ Pël ëën akun kot nent wë yokot ënëmap pi pimot wak yang wali nerekël sa. Pörek së wë omnantëën kentre kaur ëak pim monat pout won wes olëa. ¹⁴ Pël ëak omnant pout won wesak

wëen ënëmak yang pörek këen kësang nempel oröa. Pël ëen pi ngöntök panë ëen¹⁵ yang pörek omën nampë naë së wëen omën pöpök pim polöröa ngarangk moulmëen wakaima. ¹⁶ Pël ëak polöröa kaömp karut mangkën nak kep ëëpën wesak itaangkën pötta nemangkën ëa. ¹⁷ Pël ëen pi kön tektek sak epël kön wia. 'Nem pepapë inëen ruurö kaömp kësang pan neim wëen ne eprek wë këenëen wel wiimëak yeë. ¹⁸ Pötaanök nem pepapë ngësë kaalak sumaat. Së oröak epël memaat. "Pep, ne Anuture niire ëak utpet elniaut. ¹⁹ Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan. Om nim, inëen ru newasën ömaat." ²⁰ Pël wesak wal ëak pim pepapë ngësël sa. Seim së kak temanöm yesën pepap itenak ya utpet ëen naë së kapariak tot na. ²¹ Pël ëen ruupök epël mëëa. 'Pep, ne Anuture niire ëak utpet elniaut. Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan.' ²² Pël maan pepapök pim inëen ruuröen epël mëëa. 'Ar teëntom nem ulpëen wali ompyaup momëak mor ëngö wak wais moresi momëak ing körtepar wak wais ingesiare momëak pël ëëë. ²³ Pël ëak purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möëë. Pël ëen ar ëak yenem ërëpsawi ëëpenaan. ²⁴ Nem ruup wel wia we-saupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë.' Pël mëak pit ërëpsawi ëa.

²⁵ "Wëen yokot kaöap pi

yaak wakaim olëak kaalak wais kaat temanöm yewasem kat wiin intö ngönre tanre pöt yeëa. ²⁶ Pël ëen inëen ru nampön maan sëen, 'Tol ëënak ya?' pël mëak pëël mëëa. ²⁷ Pël maan puuk epël mëëa. 'Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor ëak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar ëak yen.' ²⁸ Pël maan pi kölöp ëak kakaati sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëen pepapök wais wiap wesak ngön ök mëëa. ²⁹ Pël ëen pi kangiir epël mëëa. 'Kat wi. Ne krismaki selap pan nim naë pas ya mëneimeë nim ngön nent wa noolaan ëaut. Pël ëen ni pol meme ru namp nem karuröaring ërëpsawi ëëmaan nenangkën ëaupök ³⁰ nim ru pipmor pi öng paspas yauröaan nim omnant pout won wes olëak kaalak waisën ni pimëenökëër purmakaö ru ompyaö mësëpringëp yamöön.' ³¹ Pël maan pepapök epël mëëa. 'Yokot epop, ni kët ël epotë tepër wëaup. Pötaanök nem omnant epot pout nimot. ³² Ën nim nang epop wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë. Pötaanök tiar pimëen ërëpsawi ëen pangk yaë.' "

16

Ngarangk utpetapë wa-tepang ngönte

1 Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök mëëa.

“Omën omp ak namp pim inëen ru omnant ngarangk yaaö namp wëa. Pël ëen wë akun nentak omnaröak omp aköpön epël mëëa. ‘Nim omnant ngarangk yaaup pi nimot köntak pentak yaë,’ pël mëëa. ² Pël maan kat wiak omnant ngarangk yaaupön yas mëak epël mëëa. ‘Ni tol yaëen omnarö nimëen yaan kat yawi? Pöta songönte iteempan nem omnant nim ngarangk yaën pötë pepewer wak wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk naëngan.’ ³ Pël maan inëen ru omnant ngarangk yaaup pim könöök epël wesa. ‘Nem kaöapök nem omnant ngarangk yaauten nga neak wes nemëen tol ëëm? Ne yang kelumaata weëre kosang won. Ën sumatön kimang memaatenta ëö yaë. ⁴ Peenök nem ëëmaaten kön yokoir. Pël ëëma pötak nem kaöapök wes nemëen pöt kaamök elmëëmaaröa naë sëen sant elnëëpnaat.’ ⁵ Pël kön wiak omën pim kaöapë naë kangut wieëauröen ngön maan pöppöp waisa. Pël ëen wet réak waisaupön pëël mëëa. ‘Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?’ ⁶ Maan pi epël mëëa. ‘Kolap tram 100,’ pël mëëa. Pël maan ngarangkëpök pep nent menak epël mëëa. ‘Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng ë.’ ⁷ Pël mëak nampön pëël mëëa. ‘Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?’ Pël maan puuk epël mëëa. ‘Rais kër 100,’ pël mëëa. Pël maan

pep nent menak epël mëëa. ‘Ni eptak 100 pöt kërëak 80 retëng ë,’ pël mëëa. ⁸ Pël ëen kaöap pi ngarangk utpet pöpë ewat ëa pöten itenak piin ping wesak mëëa. Pöt tol ëënak? Omën yangerakë omnantön kentre kaur yaauro pit pitëm omnant ngarangk ëëpëneak pitëm ewat pöt omën Anutuu ëwaatak wë pöröa ewatöt il yewas.

⁹ “Pötaanök ne niamaan. Ar tapël monere uröm omën pasut omnarö menak ngöntre kar réak önë pötak omën pas pöt pet irën Anutuuk yas niaan wëwë kosangta kaatak së önëët. ¹⁰ Ën namp pi omën pasut ompyaö wesak ngarangk ëëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk ëëpnaat. Ën namp omën pasut ompyaö wesak ngarangk naën ëëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk naën ëëpnaat. ¹¹ Ar yangerakë monere uröm pasut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen talëpök omën këët arök ngarangk ëëneën nimpën? ¹² Ar omnaröaat yaam ninaut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen Anutuu yaö niaa pöt naningken ëëpnaat. ¹³ Inëen ru kopëtapök kaö naarë inëen naëpan. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won ëen pöt, nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

*Yesuuk Parisi omnaröen
pepanöm mëä*

*(Matiu 11:12-13; 5:31-32;
Maak 10:11-12)*

¹⁴ Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaurö yak kat wiak ökre was mëä. ¹⁵ Pël yemaan Yesuuk epël mëä. “Arimtok arimtën omnaröa itöök ping wesak yaurö. Pël äaap Anutuuk arim lupötë ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkën kömkëenring yaë.

¹⁶ “Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naë oröak pet ira. Ën Sonë naëaan wais peene wë epetak pöt Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pöta ngön ompyaut yaan omën pourö kat wiak pötak ilapënëak weë yengenti. ¹⁷ Wë ënëmak kutömre yang epraar won sëpënëak pöt yok pangk won sëpnaat. Ën ngön kosang pöt nent won nasëpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim öngöp wes mëak munt namp öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëaup öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat.”

*Mon omnampre Lasaras
piarpim ngönte*

¹⁹ “Mon omën namp wakaima. Pël äaup pi akun poutë ulpëen retëngretëng äa ompyaut mëak wë kaömp ompyaut neim wakaima. ²⁰ Pël ëen omën elek yaaö

namp wëa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouuk ëmpöl pep saup pi mon omnampë kaata kanra naë wëen ²¹ mon omën pöp kaömp yenën lupöt ngentiin wa nëmpënëak kön wieim wëakë yeä. Pël yaëen kentöröak wais pim ëmpölöt öngör neim yeä. ²² Pël ëen wë elek yaaö omën pöp wel wiin enselöröak koirak së Apramë naë moulmëa. Pël ëen wë mon omën pöpta wel wiin yang kel weera. ²³ Pël ëen pi es parëaöök së wë këlangön kaö kat yawiem ool itaangkën Apram maimerek wëen Lasaras pim naë wëa. ²⁴ Pël ëen mon omën pöpök Apramön ngön ëak epël mëä. ‘Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mëen wais pim mor wotö iitak wariak nem yangapöök wa nemëen kot nent ëp sëp. Ne esuwesi öngpök wë këlangön kaö kat yawi.’ ²⁵ Pël maan Apramök epël mëä. ‘Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wë omën ompyaut ëeim wëen Lasaras pi pöt utpetat pëen eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kë sak wëen ni kangiir këlangön kat yawiin. ²⁶ Pël äaap Anutuuk tiarim tektrak parë naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaaprën pël naëngan.’ ²⁷ Pël maan mon omnampök epël mëä. ‘Pep, ne kosang wesak ök yeniak. Ni Lasaras wes mëen nemoröa naë sëp. ²⁸ Nem nangarö mor nas wë. Pötaanök Lasaras pi së pitta eprek wais këlangön

kat wiipanëen nga map.’
 29 Pël maan Apramök epël
 mëëa. ‘Won. Pit Mosesre
 tektek ngön yaauröa ngön
 pitëm naë wia pipot kat wiip.’
 30 Maan mon omnampök
 epël mëëa. ‘Apram nem
 pepap, pöt pangk naëpan.
 Omën wel wiaö nampök
 weletakaan wal ëak së ngön
 ök mapna pöt pit kat wiak
 lup kaip tiipnaat.’ 31 Pël
 maan Apramök kaalak epël
 ök mëëa. ‘Pit Mosesre tektek
 ngön yaauröa ngönöt wa
 olapna pöt weletakaanëpök
 wal ëak së mapna pöteta wa
 olapnaat.’ ”

17

*Utpetatök kön wi kosang
 yewesaut utpet yewas*

*(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak
 9:42)*

¹ Yesuuk pim ruuröen ngön
 nent epël ök mëëa. “Morök
 ke nentere nent oröön om-
 narö saun koirëpnaat. Pël
 äaap omën morök elmëen om-
 narö saun koirëpna pöp tol
 ëëpën? Yaköm. ² Omën ke
 pilëpök runga kotup morök
 elmëen saun koirpanëen ar
 kël kaöaö wii ngan ëak omën
 pöpë mesetak öngö moutak
 i kaöök moolan i nak wel
 wiipna pöt ompyaö. ³ Ar
 ngarangk këëkë ëen. Arim
 kar namp saun yokoirën pöt
 nga man. Pël ëen pi lup kaip
 tiin pöt saun pöta kangit ent
 ë moolan. ⁴ Pël ëen arim
 kar namp pi kët kopët nenta
 öngpök akun 7 ëak utpet el-
 niak akun 7 tapël arim naë
 wais, ‘Ne lup kaip yati,’ pël

niaan pöt ar pim saun pötë
 kangut ent ë moolan.”

*Kön wi kosang yewesauta
 ngönte*

⁵ Yesuu ngön yaaö omnarö
 pit Yesuun epël mëak kimang
 mëëa. “Ni tenim kön wi
 kosang yewesaut kaö wes
 nin.” ⁶ Pël maan Yesuuk epël
 mëëa. “Ar kön wi kosang
 yewesa kot panë nent wieëan
 talte këra kaö epmentën, ‘Ni
 kaam tiak i kaöökë öngpök së
 orö,’ pël maan yok pangk kat
 wiak pël ëëpën.”

Inëen yaauta ngönte

⁷ “Arim tekrakaan nampë
 inëen ruupök ya lupöök së
 yang mëmpën ma polörö
 ngarangk ëëpën pël ëeim olëak
 yewaisën yok pangk epël
 mam ma? ‘Ni kakaati wais
 kaömp numëen,’ pël mam
 ma? ⁸ Pël naëpan. Pi epël
 mapnaat. ‘Ni nem kaömpöt
 ar elnëem. Pël ëak poë koröpö
 mënt wes urak kaömpre iit
 wak waisën numaan. Pël
 ëen ënëmak nimtëet ar ëak
 numëen.’ ⁹ Pi inëen ruup pim
 ngan rë menaul ëa pötaan
 yowe mapën ma? Yok pangk
 pël naëpan. ¹⁰ Pötaanök arim
 naë tapël ëëpnaat. Anutuu ya
 ngön niaut ë pet irak pöt epël
 an. ‘Ten inëen ru katkoko
 yaaurö. Ya ngön niaut pëen
 yaaurö,’ pël an.”

*Yesuuk omën kësë ëa more-
 siar pörö ompyaö mowesa*

¹¹ Yesu Yerusalem kakë
 sëpënëak Kalili yanger nal,
 Sameria yanger nal pël äaan
 teköök sa. ¹² Pël ëak së
 kak nerek oröön omën kësë
 ëa narö moresiar pörö pit

kamtaöök sê koirak pëlëer tauee ¹³ ngön ëak epël mëëa. “Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kön wi.” ¹⁴ Pël maan pi pitën epël mëëa. “Ar sê kiri ar yaauröen arim koröpöt pet elmëen pit ar ompyaö san pël apnaat.” Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa. ¹⁵ Pël ëen pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëen kaalak sê ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. ¹⁶ Pël ëak Yesuu ingesiarë sê tok oriak ë koset yangaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp. ¹⁷ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Omën moresiar ompyaö sauröep 9 pörö tarëk wë? ¹⁸ Pit kaip tiak sê Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko ëak sêen Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa.” ¹⁹ Pël mëak omën pöpön epël mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal ëak sê.”

*Anutuuk wa ngaöök
nimëëpnaata ngönte
(Matiu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Parisi ngönën omnaröak Yesuun, “Anutu taan wa ngaöök nimëëpën?” pël mëak pëel mëëa. Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itaangkan. ²¹ Kat wieë. Anutu pi peene arim tektrak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëen naröak, ‘Anutuu wa ngaöök yanimë pöt e yaarö,’

pël yaan naröak, ‘O ëngk yaarö,’ pël naëpan.”

²² Pël mëak ruuröen epël mëëa. “Wë ënëm akun nent temanöm sêen ar këlëlre ngön epël anëet. ‘Omën Këep yaaröön ten itaampun,’ pël anëetak yok pangk itnaangkan. ²³ Pël yaëen akun pötak naröak, ‘Eprek yaaröörek iteneë,’ pël yeniaan naröak, ‘Ëngkrek yaaröörek iteneë,’ pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëënganok. ²⁴ Kent tangarët kopëter tar elmëen yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këep nem waisuma akunetak pël ëëm sa. ²⁵ Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këemre këlängön kësang kat wiimaat. ²⁶ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këep nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. ²⁷ Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëen Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. ²⁸ Lot pim naëeta tapël ëaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. ²⁹ Pël ëen Lot pi Sotom kak sêp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pöl ëen omën pourö won sa. ³⁰ Pöta ök omnarö tapël eim wëen Omën Këep nem tekeri suma akunetak tapël ëëpën sa.

³¹ “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati sê pim omnant öpan. Ën yaak

öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. ³² Ar Lot pim öngöp Anutuu ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. ³³ Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. ³⁴ Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁵ Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëen namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁶ Ën omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sëp wasumaat.” ³⁷ Pël maan ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Tarëk pël ëëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yaauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watepang ngön nent epël mëëa. “Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë.”

18

Öngöp ngön ë pet yairaupön kimang mëëauta ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watepang ngön nent epël mëëa. ² “Kak nerek ngön ë pet yaira namp wëa. Omën pöp pi Anutüre omën pouröen kas naën yaaup. ³ Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë së, ‘Nemëen kööre toköpëen ngön yaatak kaamök elnëem,’ pël më yeëa. ⁴ Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anutüre omën

pouröen kas naën yaauppe. ⁵ Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëen kaamök elmëëmaat.’”

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëëa. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë. ⁷ Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëen kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak kat nawiin koröp oröak öpën ma? Pël naëpan. ⁸ Ne niamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?”

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

⁹ Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang ngön nent epël mëëa. ¹⁰ “Omën naar piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp. ¹¹ Pël ëak Parisi omnampök taueë pimtën weseë epël mëëa. ‘O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit këkain ëëre omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëak omën takis yewa epopë ök wonöp. ¹² Pël ëak sant poutë akun nentepar

pöteparë kaömp ngës olëak wëakë yaaup. Pël yee omnant koirak pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent nimëen yaö yaalniaup.'
 13 Pël yemaan takis yewa pöp pëlëer tauëë kutömweriil itaampnaaten ëö ëen tok oriak epël mëëa. 'O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.' 14 Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatë kangut won wes moolëak piin, 'Omën wotpilëp,' pël maan kaalak pim kaatakë sa. Ën Parisi pöp pim saunatë kangut om wiaan sa. Omën namp pimtök pimtën wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap."

Yesuuk runga koturö welaköt elmëa
 (Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

15 Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëepënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. 16 Pël ëen Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëëa. "Nga mangan. Wes mëen nem näë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëepënëak yaö yema pötaanök. 17 Ne yaap nimaan. Namp runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëepna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëepnaat."

Ngarangk monere urömaringëpë ngönte
 (Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

18 Ngarangk nampök Yesuun pël pël mëak epël mëëa. "Rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?" 19 Maan Yesuuk epël mëëa. "Tol ëënak neen, 'Ompyaup,' pël yenëaan? Anutu kopëtapökëer ompyaup. 20 Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. 'Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni omën mëngkanok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.'" 21 Maan ngarangkepök epël mëëa. "Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut." 22 Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëëa. "Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këepöt wes man. Pël ëen kutömweri omnant kosangöt orö nirëepnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë." 23 Pël maan omën pöp pi monere uröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa. 24 Pël yaëen Yesu itenak epël mëëa. "Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë. 25 Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët." 26 Pël

maan omèn ngön pöt kat wia pöröak epël mää. “Omèn ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamäautak neilaan äëpna pöt omèn tolëëlëpök wëwë kosangët öpën?”²⁷ Maan Yesuuk epël mää. “Om-naröak omnant pangk naën äënë pipot Anutuuk yok pangk äëpnaat.”²⁸ Pël maan Pitaak epël mää. “Kat wi. Ten omnant pout söp wesak nim ënëm elniaut.”²⁹ Maan Yesuuk kangüir epël mää. “Ne yaap niamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamäauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëlre pep pörö söp wasëpna pöt³⁰ pi peene akun epök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap.”

Yesuuk pimtë wel wiak wal äëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa

(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

³¹ Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mää. “Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël äën Omèn Këëp nemëen tektek ngön yaauröak ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat.³² Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëen pitök ökre was neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat.³³ Pël ääk pës nemöak mën wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal äëmaap.”³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëëp ilaan pit ëngk ma e wesak ewat nasën ëa.

Yesuuk omèn it il tëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm së itaangkën omèn it il tëa namp kan ëök wel aisëë monatön kimang maim wëa.³⁶ Pël ääk pi kat wiin omnarö yesem yaan omèn muntaröen epël mää. “Pit tol yaë?”³⁷ Maan pitök epël mää. “Yesu Nasaretëpök yewais.”³⁸ Pël maan pi ngön ääk epël mää. “Yesu, Tewitë äap, ni neen yaköm kön newi.”³⁹ Pël yemaan omèn wet rëak yesauröak leng äëpën mëak nga yemaan pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ääk epël mää. “Ni Tewitë äapök, neen yaköm kön newi.”⁴⁰ Pël maan Yesu pi leng ääk kamtaöök taprek tauëë epël mää. “Nem ngësël wak waisëë.” Maan mësak sëen piin epël mëak pëel mää.⁴¹ “Nook ni tol elniimëak yaan?” Maan puuk epël mää. “Aköp, ni aan ne it nga sum.”⁴² Pël maan Yesuuk epël mää. “It nga së. Nimtë neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën.”⁴³ Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sëen Yesuu ënëm yesem Anutuun yaya mää. Pël yaëen omèn pörök wëaurö pöten itenak pitta Anutuun yaya mää.

19

Sakias pim ngönte

¹ Yesu pi Yeriko kak së öröak el wesak sëpënëak yaëen ² kak pörëkaan omèn

takis yewauröa ngarangk namp wëa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieëaup. ³ Pi Yesuu möönre koröp itaampënëak kent elmëa. Pël äaap pi omën mëntëp yak omën muntaröak il mowariin pomp äak itnaangkën äa. ⁴ Pël äak wet rëak pöömpö së, “Eprek yewaisën itaampaatak,” pël wesak këra nementë ngaarëk isa. ⁵ Pël ëën Yesuuk pörek së oröak ngaarëk itenak epël mëëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.” ⁶ Pël maan pi ya kë sak këraamentëkaan irë ngentiak Yesu koirak pim kaatakë sa. ⁷ Pël yaëën omën pörek wëaurö pit pöten itenak kaaö mëak epël mëëa. “Pi tol ëënak saun omnampë naë së ilëak wë,” pël mëëa. ⁸ Pël ëën Sakias pi Yesuu naë tauëë epël mëëa. “Kaöap, ni kat wi. Nem omnant kom äak tok nentepar wesak nent omën omnant wonörö mempaat. Pël äak omnaröen morök elmëak monat waut pötë kangiir peene nook il wesak maim oorek mempaan.” ⁹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën epop niinta Apram pim körööp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasën. Pötaanök niire nim kaatakörö Anutuuk utpetetakaan yaniö. ¹⁰ Ne Omën Këëpök omën epopë ök Anutuu naëaan kö saurö wa rongan äak ompyaö mowasumëak waisaup.”

pöta watepang ngönte
(*Matiu 25:14-30*)

¹¹ Yesu pi ngön pöt ök maan omnaröak kön epël wia. “Pi Yerusalem kak temanöm yewasën Anutu peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë,” kön pël yewasën Yesuuk itenak yal menak watepang ngön nent epël mëëa. ¹² “Omp kaö namp yang wali nerak sëën omp ak wes moulmëën wë kaalak waisëpënëak sa. ¹³ Pi sëpënëak yeem pim inëën ru moresiar pöröen yas maan waisën mon 20 kina, 20 kina pël pangk pangk menak epël mëëa. ‘Ar mon epot wak ya mënak kaö wes wiak wëën waisumaat.’ ¹⁴ Pël mëak yesën pim kaatak narö kaaö äak piin epël mapënëak omën narö pim ënëm wes mëëa. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimëëten kaaö.’ ¹⁵ Pël maan pi së wëën pit pi omp ak wes moulmëën wakaim olëak kaalak waisa. Pël äak inëën ru mon menak sa pöröen ngön äak epël mëëa. ‘Ar nem mon ninak san pötök ya mëngkën muntat tolëël koirak wë pöten itaampaan.’ ¹⁶ Pël maan nampök wet rëak wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 200 kina pël oröa.’ ¹⁷ Pël maan epël mëëa. ‘Inëën ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ompyaö wesak ngarangk ëan. Pötaanök nook ka moresiar pötë ngarangk niulëëmaan.’ ¹⁸ Pël ëën inëën ru munt nampök wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20

Inëën ru moresiar mon wa

kina nangkën pötak nook ya mëngkën 100 kina pël oröa.’
 19 Maan omp aköpök epël mää. ‘Nook, ni ka mor nas pötë ngarangk niulëëmaan.’
 20 Pël maan inëen ru munt nampök wais epël mää. ‘Kaöap, nim mon 20 kina nangkën pöt e wia. Ne poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut e wia. 21 Ne niin itaangkën ni nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant yewaup. Ni omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Pötaanök niin kas äak kö sëpanëak poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut.’
 22 Maan omp aköpök epël ök mää. ‘Ni inëen ru utpetap. Nimtë ngön yaan taptak nimënt utpet äaup pël yeniak. Ni neen, “Nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant wëere omnant omën muntaröak ngëntën watö pël yaaup,” pël yenëaan pöt yaap.’
 23 Ni nem songönte pipël ewat wëak tol ëënak nem monet mon kaatak nawiin äaup? Pël äanëen ne wais kangitaring wan tapön.’
 24 Pël mëak omën pörek wëauröen epël mää. ‘Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp äak 200 kina wa epop meneë.’
 25 Pël maan pit epël mää. ‘Kaöap, pi yok 200 kina waap.’
 26 Maan puuk epël mää. ‘Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk äak wëen pöt munt nant erën wes mempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëen pöt wa ëp ëen om pas öpnaat.’
 27 Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaten kaaö

ëa pörö mësak wais nem itöök mëngkën wel wiip.’ ”

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19)

28 Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakël ko wesak wet rëak isa. 29 Pël äak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pöteparë temanöm yesem ru naarën epël mëak wet rëak wes momëa. 30 “Arip ka ëngköök së oröak öngpök së itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. 31 Arip së pël yaëen omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yawil?’ pëel yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya.’ ”
 32 Pël maan piarip së itaangkën Yesuu mää pöl ëëä. 33 Pël ëen itenak yawilën tongkiipë peparöak itenak epël mää. “Arip oröp ëënëak yawil?”
 34 Maan piaripök mää. “Aköpök epopön yaanak yeë.”
 35 Pël mëak Yesuu naë mësak së tongkiipë rangk pitëm ulpëenöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa.
 36 Pël ëen wel aisëak yesën ulpëenöt përeäak kamtaöök mourö sa. 37 Pël ëen Olip tomökaan ngemë Yerusalem kak temanöm yewasën omën pimëen saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngölöpöt yaaö pötëen ngön äak epël maö Anutuun yoöre ërëp mää.
 38 “Yowe.

Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Kutömweri mayaap wiaap.

Anutu Ngaarëkëp pim yap-
inte wak isak mepa.”

39 Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ruuröen pël epan ma.” 40 Pël maan Yesuuk mëëa. “Ne niamaan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyaö ya. Leng ëëpna pöt kël epotök yaya neapnaat.”

*Yesuuk Yerusalem om-
naröaan ing ëa*

41 Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem kaöökë tomök së oröak kakën itenak yaköm ëën ing yeem epël mëëa.

42 “Yerusalem wëaurö, ar peene eptakëer mayaap öne kanöön ewat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap kan pö ëlëep wia. Pötaanök itnaangkën yeë. 43 Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö poutë il niwariipnaat. 44 Pël ëak arimëntre arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töölak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol ëënak? Anutuuk kaamök elniipënëak wes nemëën arim ngësë yewaisën köpël ëak kaaö ëan. Pötaanök pël elniipnaat.”

*Yesu ngönën tup kaöetakaan
omën narö waö ë momëa
(Matiu 21:12-17; Maak
11:15-19; Son 2:13-22)*

45 Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëën itenak pit waö ë yemomëem epël mëëa. 46 “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem ka pipët kimang yenëa kaat pël ëëpnaat.’ Ar pipël yaëën këkain yauröa kaata ök yes.” 47 Pël ëak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere omën kaöarö pit mëmpënëak kanten ngaöl ëa. 48 Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëën sëp wesa.

20

*Yesure ngarangkörö
neneren pëel elmëa
(Matiu 21:23-27; Maak
11:27-33)*

1 Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit së epël mëëa. 2 “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” 3 Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël mëëa. “Nookta arën kangiir nent pëel niamaatak ök nean. 4 Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” 5 Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang

newasën yeë?’ ⁶ Ën, ‘Son pimtok,’ pël mepenaatep omnarö pit Sonön. ‘Pi tektek ngön yaaö namp,’ pël weseë kël nimööpan.” ⁷ Pël mäak Yesuun kangiir epël mëëa. “Sonë i mëeima pöta songönten ten köpël.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt neniangan.”

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(*Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12*)

⁹ Yesu pi ngön pöt ök mäak watepang ngön nent omnaröen epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngënta. Pël ëak ya omnarö ngarangk ëëpënëak moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ¹⁰ Pël ëak wë kë jaaröa akunet temanöm sëen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mampënëak inëen ru namp wes mëen sa. Së oröön pit möak waö elmëen elek kaalak sa. ¹¹ Pël ëen pepapök kaalak munt namp wes mëen sëen pöpta möak utpet mowesak waö elmëen elek tapël sa. ¹² Pël ëen pepapök kaalak wa ngolöp wesak wes mëen sëen pöpta këlangön kat mowiak ke ur mëen elek sa. ¹³ Pël ëen ya pepap pi epël wesa. ‘Ne tol ëëmete? Nem ru ulöpöököp wes mëëmaan. Pit yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpok.’ ¹⁴ Pël ëak wes mëen sëen yaakë ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël

ëen yaat tiarimëen sëpnaan.’ ¹⁵ Pël mäak pit wain yaawe-riaan wa wilëngkël moolëak mëna.” Yesu ngön pöt mäak epël pëël mëëa. “Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën? ¹⁶ Pi wais ya ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat.” Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mëëa. “Won. Pël ëëpan.” ¹⁷ Pël yaan Yesu pi pitën iteneë epël mëëa. “Ngönën pepeweri ngön nemëen epël wia pöt tol nentaanök?

‘Wap omën ka ök yarëauröak wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

¹⁸ Omën namp wap epëtak söë urak kawï ngentiipnaap pi koröp ilak utpet ëëpnaap. Ën wapëtak pim rangk ngentiipna pöt omën pöp ilak unön ëak utpet panë sëpnaap.”

Yesuun Sisa takis yemengkauten pëël mëëa
(*Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17*)

¹⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön mëëa pöt pitëmël ko wesak yemaan kat wiak mor öpënëak ëäkök omnaröen kas ëen sëp wesa. ²⁰ Pël ëak Yesu moröak Rom yang ngarangkëpë moresi moulmëëpënëak it wawaö ëeim wëa. Pël ëëë omën narö wes mëen Yesu naë së ngönën kat yawia koröp oröak wë ngön nent maan pöt

öpnaat weseë Yesuun morök elmëak epël mëëa. ²¹ “Rë yanuulaup, ten niin ewat wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniaup. Ni omën isaare irëaurö omnant möongkraar kangk naalmëen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. ²² Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” ²³ Pël maan pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. ²⁴ “Mon kël nent koirak neneë. Könre yapin epot talëpëët?” Pël maan pit epël mëëa. “Sisaëët.” ²⁵ Pël maan puuk epël mëëa. “Omnant Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” ²⁶ Pël maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoirën ëa. Pël ëak pit kaip ti mangkën kat wiak yaan sak këm ur wariak wëa.

Weletakaan wal yaauten Yesuun pëël mëëa

(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

²⁷ Akun nentak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Omën porö weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaurö. ²⁸ Pit së Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ ²⁹ Pël wiaap omën

nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ³⁰ Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak wë wel wia. ³¹ Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wia. ³² Pël ëën ënëmak pitëm öng kapidëpta tapël wel wia. ³³ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?”

³⁴ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Peene yangerak wë epöök öngre omp yeë. ³⁵ Ën wë ënëm akun kaöaöök Anutuuk kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan wal ë rëëpnaarö pit yok pangk öngre omp naëpan. ³⁶ Anutuuk pit weletakaan wal ë moulmëëpnaat. Pötaanök pit pim ru sak enselöröa ök wë kaalak wel nawiipan. ³⁷ Weletakaan wal ëëpena pöta ngönte Mosesök ngönën pepeweri retëng ëaut. Këra kotumentëk es wëlëng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epël mëëa. ‘Ne Apramre Aisakre Yakopre porö pitëm Anutu.’ ³⁸ Omën wel wia pourö Anutuuk wëwëetaring wë pël wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omën öp wëauröa Anutu.” ³⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarangk narök, “Rë yanuulaup, ni aan ompyaö yes,” pël mëëa. ⁴⁰ Pit kaalak pëël mapnaaten kas ëën sëp wesak pipët pëen mëëa.

*Yesuuk Kristo pötaan Parisi
omnaröen pëel mëäa*

*(Matiu 22:41-46; Maak
12:35-37)*

⁴¹ Pël ëen Yesu pi epël mëak pëel mëäa. "Tol ëënak, 'Kristo, Yaö Mëëaupön pi Tewitë körööp' pël aim?" ⁴² Tewit pimtök Sam pep pöweri tan nent epël ëä.

'Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

"Ni wais nem yaapkëetakël öm.

⁴³ Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat."

⁴⁴ Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?"

*Ngön kosangötë ngarangköröa
ngönte*

*(Matiu 23:1-36; Maak
12:38-40; Luk 11:37-54)*

⁴⁵ Pël mëak Yesu pi omnaröa ëöetak pim ru-uröen ngön epël ök mëäa.

⁴⁶ "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk ëen. Pit ulpëen waliit mëak wa topöök koirak ërëpsawi mapnaaten kent yaurö. Pël ëäk ngönën tupötëëre këere imën akunatë omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaurö.

⁴⁷ Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnaröak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit wë kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

21

*Öng kapir nampë Anutuun
kiri wiauta ngönte*

(Maak 12:41-44)

¹ Yesu pi ngönën tup kaöetak wë we riak itaangkën omën monaringörö pit Anutuun monat kiri yawia. ² Pël yaëen Yesu pi itaangkën öng kapir omnant won nampta pim mon kot köp möa nentepar wia. ³ Pël yaëen Yesuuk itenak epël mëäa. "Ne yaap niamaan. Öng kapir omnant won epopë mon yawi epëtak omën muntaröaat il yemowas.

⁴ Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë."

*Yesuuk ngönën tup kaöet
utpet sëpnaata ngönte ök mëäa*

(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

⁵ Yesu pim ru narö pit ngönën tup kaöetak këlöt retëng ke nalre nal ëäk ök rëëäa pötön itenak aöre mon Anutuun kiri mowia pötë ngönöt aö pël ëeim wëen Yesuuk epël mëäa. ⁶ "Wë akun nent temanöm sëen omën ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaarök wais tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat."

*Yesuuk könöm nentere nent
orööpnaat pël mëäa*

(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)

⁷ Pël maan pit epël mëak pëel mëäa. "Rë yanuulaup,

nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ewat sën?"⁸ Pël maan Yesuuk epël mēēa. "Ar omnarōak lup wa irikor elniipanēen kēēkē ngarangk ēēn. Pit morōk elniak narōak nem yapintak wais, 'Ne Kristo,' pël aōre narōak, 'Kristo pim orööpna akunet yok temanöm yes,' pël yeniaan pitēm ēnēm elmēenganok.⁹ Ar nga yapinte kat wiak kas ēengan. Akun kaōaō ngolöp yaēēn omēn pipot wet rēak orööpnaat."

¹⁰ Pël mēak yal menak epël mēēa. "Omēn kur nementēkaanōrōak kur nementēkēl nga ēēpnaat. Ēn yang omp ak nampē omnarōak nampēērōaan nga ēēpnaat.¹¹ Pël yaēēn moup kēsang pan yangerak mööpnaat. Pël ēak yang we nantē kēēnre yauman kaōat orööpnaat. Pël yaēēn mopōok oorek omēn retēng ke nentere nent yaarōön ar kas ēēnēēt.¹² Omēn pöt naarōön wiaan pit wet rēak wa niulēak kēlangōn kat niwiipnaat. Pël ēak ngōn kaatē sē niulēak wii kaatē niulēēpnaat. Pël ēak omēn omp akre yang ngarangkōrōa naē niulēēpnaat. Ar nem yapinte wak wē pōtaanōk pël elniipnaat.¹³ Akun pōtak ar nem songōnten ōk manēēt.¹⁴ Ar epël kōn kosang wiaan. Ar wa nanuulēēn wiaan tol man pël ēak kōn selap ēenganok.¹⁵ Nemptok arim kēmōtē ngōn anēētē

wetetōt nimpaat. Pël ēak ompyaō elniin kōore tokōrō arim ngōnōt wak irēak ke ur noolepan.¹⁶ Arim ēlre pep, sasre nan, ngōntre kar, pōrōak arim kōore tokōrōen kup mowiin arim tekrakaan narō nimpēnaat.¹⁷ Pël ēak nem yapinte wak wē pōtaan omēn pourō ya sangēn ēak kōore tok elniipnaat.¹⁸ Nook ngarangk elniak wēēn ar kō nasēngan pan, arim ngan ēp naōōta mop nerapan.¹⁹ Weēre kosangring wakaim olēak wēwē kosangēt ōnēēt."

Yesuuk Yerusalem kaō utpet ēēpnaata ngōnte ōk mēēa

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

²⁰ "Ar itaangkēn ngaarō Yerusalem kaō taap yawiin pöt ka tōōlak utpet wasēpna akunet temanöm yes pël wasēnēēt.²¹ Pël ēak Yutia yangerak wēaurō ar kas rosiraōōkēl sēn. Yerusalem kak wēaurō ar kaō sēp wasēn. Ēn yang nantē wēaurō ka kaōaōōkēl sēngan.²² Ngōnēntak retēng ēa pöt kē rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mēēn orööpnaat.²³ Elei, ōng ru kepringōrōere ru kapa yemenauro, tol ēēnēērō? Akun pōtak Anutuuk omnarōen ya sangēn elmēēn yangerakē omnarō kēlangōn kaō panē kat wiipnaat.²⁴ Ngaarōak narō ōp wesir olapnaat, narō morōak wii tēak wak pitēm kaatē sē inēēn wesak ulmēak ōpnaat. Pël ēak ngōnēn kōpēlōrō pit Yerusalem kaō utpet weseim wēēn Anutu

pimtë akun mampna pötak säak pet irëpnaat.”

Omën Këëp orööpnaata ngönte

(Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

²⁵ “Këtre ngoonre ari pötë omën it köpëlöt yaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat.

²⁶ Pël yaëen kutömwer ëtëp ëen ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë ëak it köpköp tiak së wiaapnaat.

²⁷ Pël yaëen Omën Këëp ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepil-tak yaaröön itaampnaat.

²⁸ Omën ke pöt yaaröön, ‘Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,’ pël wesak wal ë taueë we riak itaampun.”

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watepang ngönte

(Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31)

²⁹ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë.

³⁰ Ar itaangkën kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas.

³¹ Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Anutu wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël wasën. ³² Ne yaap niamaan. Omën e wë eporö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat.

³³ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëëa

³⁴ “Ar iire kaömp na olëölë imeë yangerakë omnantëen kön selap pötëen lupre kön arimot wes mëak wëen akun kaöaö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëen ngarangk këëkë ëeimeëak ön.

³⁵ Akun kaö pöt yang ël epotë wë eporö ar pouröa naë orö nirëëpnaat. ³⁶ Pötaanök ar kët el epotë ngaire wa kom eimeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël ëen omën könöm orööpënëak yeniak pöt yaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngep ëak Omën Këëp nem ëöetak tauanëët.”

³⁷ Akun poutë Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak së ka ur pël ëeima.

³⁸ Pël ëen omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëërotë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

*Yutasök Yesuun kup mowi-
ipënëak kosang wes mena*

(Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)

¹ Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. ² Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas ëen Yesu ëlëëp mëmpëna kanten ap weseima. ³ Pël yaëen Seten pi Yutas Keriot kakaanëp

pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. ⁴ Pël èèn kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë së Yesuun kup mowiak pitëm moresi ulmëëpnaata ngönte pitring ëa. ⁵ Pël èèn pit ërëpërëp ëäk mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa. ⁶ Pël èèn Yutas pi makre ku mëäk ngës rëäk akun nentak omnarö Yesu ent ë mëèn pimënt wëèn kup mowiipna kan ap weseima.

Ru naar mait elmëa akun ngëëngktakëèn kaömp kopëta wesa

(*Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30*)

⁷ Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. ⁸ Pël èèn Yesuuk Pitaare Sonön epël mëäk wes mëëa. “Arip së mait elmëauten kön wiipenaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël èèn ten waisën nempenaan.” ⁹ Pël maan piarip epël mëëa. “Ka taltak kopëta wes wiinëäk kent kön yawiin?” ¹⁰ Maan puuk kangiir epël mëëa. “Kat wieë. Arip kak së oröak itaangkën omën namp i kepit wak wëèn koirak pöt pim ënëm së ka ilapnaatak ilan. ¹¹ Pël ëäk ka pepapön epël man. ‘Rë yanuulaupök, “Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën?” pël ya, pël man. ¹² Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëäk ompyaö wesauten pet elniin pötak kaömp ar ëäk

kopëta wasën.” ¹³ Pël maan piarip së mëëaul ëäk mait kaömpöt ar ëäk kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena
(*Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25*)

¹⁴ Nämpna akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati së kaömp yenautak wel aisëäk wëa. ¹⁵ Pël ëäk Yesuuk epël ök mëëa. “Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet rëäk mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. ¹⁶ Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaatak kaömp pöta këët tekeri sëën numaat.” ¹⁷ Pël mëäk wain kelön nent wak Anutuun yowe mëäk epël mëëa. “Ar epët wak ngawi neë. ¹⁸ Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëäk wëèn piiring nempenen ëa.” ¹⁹ Pël mëäk kaömpöt wak Anutuun yowe mëäk pelak epël mëäk mena. “Epët nem mësëpët. Ar kaamök elniipnaan këëröt wes nimpaat. Pötaanök nënëël neen kön wieim ön.” ²⁰ Kaömp pöt nëën wain kelönte wak tapël ëäk epël mëäk mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. ²¹ Iteneë. Omën kup newiak kööre toköröa moresi

neulëepnaap neering kaömp ngawi yen. ²² Omën Këep ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap.” ²³ Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök ëepnaaten ya,” mëak neneren pëel mëea.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

²⁴ Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela. ²⁵ Pël yaëen Yesuuk epël mëea. “Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëimeë pitök kangiiir pitëmëen ping wesak, ‘Kaamök yaurö,’ pël mapënëak kent yaurö. ²⁶ Ar pël ëënganok. Ar pöt, kaöaröak koturöa ök sak ön. Ën wotöököröak inëen yauröa ök sak ön. ²⁷ Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëeë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëer isa? Wel aisëeë kaömp yen pöpökëer. Pël ëaap ne pöt, arim tekarak wë inëen yauröa ök koröp oröak wëaup.

²⁸ “Akun poutë këemre këlangön pöt nem naë jaaröön ar sëp nenewasën yaurö. ²⁹ Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak. ³⁰ Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëeë Israel kur

12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëet.”

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëea

(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38)

³¹ “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak ya. ³² Pël ëen nook nim kön wi kosang yewesaut won sëpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëeaut. Pötaanök ni ënëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.” ³³ Pël maan Pitaak epël mëea. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sëpëaap.” ³⁴ Maan Yesuuk kangiiir epël mëea. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene rök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëep.”

Kërre monere öpre pötön mëea

³⁵ Pël mëak pim ruuröen epël mëea. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing kërre pöt wak sëngan,’ pël niiaut. Pël ëa akun pötak omën nantön elek ëaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mëea. ³⁶ Pël maan kaalak epël mëea. “Peene pöt nga akunaö jaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëep wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won ëen pöt ulpëen rangkëp përe omnamp mangkën öpwer kangiiir mamp. ³⁷ Ne niamaan kat wieë. Ngönën pepeweri ngön epël ëa pöt nem naë kë orööpnaan yaë.

'Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.' Ngön nemëen retëng ëa pipot kë orööpnaat." ³⁸ Maan ruuröak epël mëëa. "Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia." Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ngönte sëp weseë."

Yesuuk Kesemani ngësöök së kimang maima

(*Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42*)

³⁹ Pël mëak wë olëak kakaan oröak pim ë yaaul Olip tomöntakël yesën ruurö ënëm sa. ⁴⁰ Pël ëak së oröön Yesuuk ruuröen epël mëëa. "Ar moröktak wiap sënganëen kimang maë."

⁴¹ Pël mëak këlotë mööna yaë pöl ëak së rar rë wesirak Anutuun kimang epël mëëa. ⁴² "Pep ni kat wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot keker elnëep. Nem könöök won, nim kentöökë wiaul ëëm." ⁴³ Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë oröak kosang mowesa. ⁴⁴ Pël ëen Yesu pi lupmer këlangönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën iitë ök sak oröak yangaak il ngentia.

⁴⁵ Kimang më pet irak wal ëak së pim ruuröen itaangkën pit piin yaköm pan ëen ka uraan ⁴⁶ epël mëëa. "Ar tol ëënak ka ureim? Moröktak wiap sënganëen wal ëak Anutuun kimang maë."

Yesu kööre toköröa moresi moulmëa

(*Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12*)

⁴⁷ Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë oröa. Pël ëak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nëmpënëak pim naë sa. ⁴⁸ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. "Yutas, ni Omën Këep neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenën ma?" ⁴⁹ Pël ëen pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëëa. "Aköp, ten öp möön ma?" ⁵⁰ Pël mëak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim kat yaapkëep per olëa. ⁵¹ Pël ëen Yesuuk itenak epël mëëa. "Ar sëp weseë." Pël mëak omën pöpë katëep moröak ompyaö mowesa. ⁵² Pël ëak Yesu kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröere kaöarö pi öpënëak sa pöröen itenak epël mëëa. "Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? ⁵³ Ne ket ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap peene akun epët arim akunet. Akun eptak kouta weëre kosangët tekeri yaarö."

Pitaak Yesuun wonwon mëëa.

(*Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaö wotöököpë kaatakë sa. Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. ⁵⁵ Pël ëak itaangkën ngaarö ëmöökö këkaati së ilëak ka tomök es merak mor yesem wëen Pita pi pitëm tekrak së wel

aisëa. ⁵⁶ Pël ëak es ëwaöök wel aisëaan inëen koont nampök piin itneë epël mëëa. “Omën epopta Yesuring wëaup.” ⁵⁷ Pël maan Pitaak wonwon mëak epël mëëa. “Koont epop, ne piin köpëlëp.” ⁵⁸ Pël mëak kot nent wëwë yaëen kaalak omën nampök piin itenak epël mëëa. “Niinta pitëkaan nampök.” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Omp epop, ne wonöp.” ⁵⁹ Pël mëak wë ngöpngöp yaëen kaalak omën munt nampök kosang wesak mëëa. “Yaap, omën epopta Yesuring wëaup. Pi Kalili omnamp.” ⁶⁰ Maan Pitaak mëëa. “Omp epop, ne nim ngön yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël maötaring kokor ngön ëa. ⁶¹ Pël ëen Aköp kaip ti Pitaan itena. Pël ëen Pita pi Aköpë ngön epël mëëa pöten kön wia. “Ni peene röökö epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëëp.” ⁶² Ngön pël mëëa pöten kön wiak ya ilak sëen tomökël së ing kaö pan ëa.

Ngaaröak Yesuun ökre was mëak tang momöa
(*Matiu 26:67-68; Maak 14:65*)

⁶³ Yesuu ngarangk wëaurö pit piin ökre was mëak tang momöa. ⁶⁴ Pël ëak itöörarë poë koröpöök kör mokoëak epël mëëa. “Ni tektek ngön yaauppe. Talëpök yanimö?” ⁶⁵ Pël mëak ngön utpetat kësang mëëa.

Yesu kansolöröa naë moulmëak ngön ya mëna
(*Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24*)

⁶⁶ Ëlpam walën omën kaöarö, kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö, wa top ëak wë maan Yesu mësak pitëm naë sëen epël mëëa. ⁶⁷ “Ni tenën ök nia. Ni Yaö Niaup Kristo tapöp ma?” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne niamaatep ar kat wiak wa yaap newasngan. ⁶⁸ Ën nookta pëel niaan yok pangk ök nenëangan. ⁶⁹ Peene pöt Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëaama akunet temanöm yes.” ⁷⁰ Maan pit pouröak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup ma?” Pël maan kangiiir epël mëëa. “Yok yak pil.” ⁷¹ Pël maan pit epël mëëa. “Oröpmorëen ngön ya mëmpen? Pimtë këmtakaan yok aan kat yawi.”

23

Pit Yesu Pailatë naë së ulmëak ngön ya mëna
(*Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Omën pourö wal ëak Yesu mësak Rom yang ngarangkëp Pailatë naë sa. ² Pël ëak Pailatën ngës rëak epël mëëa. “Tenim itöök omën epmor ten omën pourö morök el-nieimeë pi omp ak Sisa takis mangkanëak nga niameë pimtök pimtën, ‘Ne Kristo Yaö Neeaup,’ pël aöre ‘Ne omën omp aköp,’ pël yaaumor.” ³ Pël maan Pailat pi Yesuun

pëel mëak epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan kangiir epël mëëa. “Yok yaan pi tapët.”⁴ Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö kaöaröere omnaröen epël mëëa. “Ne omën epopë saun nent nokoirën.”⁵ Maan pit kosang wesak ke urak epël mëëa. “Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili yangerak ngës rëak pël ë waisaumorök eprekta tapël yaë.”

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

⁶ Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mëëa. “Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?”⁷ Maan pit kangiir mëëa. Pël ëen Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangkëëëaurekaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëen yak Yesu wes mëen pim ngësël sa.⁸ Pël ëen Erot pi Yesuun itenak ërëpërëp ëa. Pöt pi Yesuu yaautön kat yawiem itaampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëen itaampën pël wesak ërëpërëp ëa.⁹ Pël ëak Yesuun pëel ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa.¹⁰ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mëëa.¹¹ Pël ëen Erotre pim ngaarö pit piin ököök elmëak ökre was mëëa. Pël ëak ulpëen wali retëngretëng

ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëen Pailatë ngësë sa.¹² Erotre Pailat pi-arip ngaan pöt nampnampön kööre tok yaauwaarök akun pötak göntre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaprak mööpënëak kat mowia

(Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39-19:16)

¹³ Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top ëa.¹⁴ Pël ëen epël mëëa. “Ar omën epopön, ‘Pi omnarö wa irikor yaalmëaup,’ pël aö nem naë wak waisan. Pël ëen nook pim songönte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pëel mëëaut. Pël ëautak ne piin kat wiin pim utpet yaëen arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë.¹⁵ Erotta tapël ëak kaalak wes mëen waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën.¹⁶ Pötaanök ne maan ngaaröak om tang pëen möak wes mëëpnaat.”

¹⁷ [Krisமாகi poutë Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak Pailatök omën namp wes më yeëa.]¹⁸ Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mëëa. “Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëer wes nimë.”¹⁹ Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yaalem namp mëngkën wii kaatak ulmëaup.

²⁰ Pël maan Pailatök kaalak epël mëëa. “Ne Yesu wil momëëmaat.”²¹ Maan pit ngön ëak epël mëëa. “Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel

wiip.”²² Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mēea. “Omēn epop pi utpet oröp nent ēa? Ne itaangkēn pi mēmpena nent naēn. Pötaanök ne maan ngaarök tang pēen möak wii kaatakaan wes mēēpnaat.”²³ Pël maan pit ke ur olēak ngōn ēak, “Pi kēra yetaparak möön wel wiip,” pël mēak ngōn kaēpre ngōn ēak Pailatē ngōnte wa irikor ē olēa.²⁴ Pël ēēn Pailat pi pitēm ngōn mēea pöt kat wiak möön wel wiipēnēak mēea.²⁵ Pël ēak pitēm kēk mēea pötaan omnamp mēngkēn wii kaatak ulmēaō pöp wil moulmēak Yesu pitēm kentöök möön wel wiipēnēak pēēl elmēa.

Yesu kēra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27)

²⁶ Pit Yesu mēsak yesem kamtaöök omēn namp yapinte Saimon, Sairini kakaanēp, pi yaakaan yewaisēn koirak wali wak kēra yetapēr mangkēn waalak Yesuu ēnēm sa.²⁷ Pël ēēn omēn selap ēnēm yesem öng narō Yesuun ingre tanēēr sa.²⁸ Pël ē yesēn Yesu kaip ti epël mēea. “Yerusalem öngörō, ar neen ing angan. Arimēntre arim ruuröaanökēēr ing aē.²⁹ Kat wieē. Enēmak akun nent temanöm sēēn epël anēēt. ‘O, öng ru köpēlorō. Pit ru wilöore kapa mampō pël naēn yaurō. Pötaanök pitökēēr ērēpērēp yaē,’ pël anēēt.³⁰ Akun pötak rosir kaöatōn, ‘Pelak ngep elnieē,’

pël mēak kotutōn, ‘Kör elnieē,’ pël manēēt.³¹ Kēra iiringöt es yemarēn pangknaēn yaē pöta ök ne omēn ompyaō yaaup wel newiinē pöt pangk naēn yaēētak ar wel newiinēak kent yeē. Pötaanök kēra umönöt es marēn pangk yaē pöta ök ar utpet yaurōak wel wiinēēt.”

³² Pit omēn utpet yaaō naarta Yesuring mööpēnēak mēsak sa.³³ Pël ēak yang lup nent yapinte “Kepōn Kos” pël yamēea pōrek sē orōak pi kēra yetaparak momōa. Pël ēak utpet omēn naarta, namp yaapkēēl namp katnēēl, mö ulmēa.³⁴ Pël ēēn Yesu pi epël mēak kimang mēea. “Pep, pitēm yaalnē epot köpēl wē yaalnē. Pötaan pitēm saun epotē kangut won mowas.” Pël yemaan ngaarō pit pim ulpēēnre poē koröpöt wak ngasamtak wiak talēpök öpēn pōten itena.³⁵ Pël yaēēn omnarō itenaan omēn kaöarō pit epël mēak ökre was mēea. “Pi omēn muntarō kaamök yaaupök peene pimtök pimēt kaamök ēēp. Pi Kristo, Anutuu Yaō Mēēaup pöt pël ēēp.”³⁶ Pël yemaan ngaaröakta ökre was mēak naē sē wain i somit menak epël mēea.³⁷ “Ni yaap Yuta omnarōa omēn omp aköp pöt nimtök nimēt kaamök ē.”³⁸ Pël mēak pim kepōn löötak epël retēng ē ulmēa. “Omēn epop Yuta omnarōa omēn omp aköp.”

³⁹ Pël yaēēn utpet omēn naar piiring möa pōaar nampök utpet wesak epël

mëëa. “Nim ök pilëpta Kristo ma? Ni yaap pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni.”⁴⁰ Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëëa. “Nim këlängön kat yawiin tapël yaëep ni Anutuun kas naën yaan ma?”⁴¹ Tepër pöt, tepërim saunatë kangiir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp.”⁴² Pël mëak Yesuun epël mëëa. “Yesu nim omp ak sak waisumëëtak neen kön wiim.”⁴³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Peene tapëtakëer ni neering ngës ompyauuk ömëët.”

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30*)

⁴⁴ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen kët itte utpet ëen yanget koö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa.⁴⁵ Pël yaëen ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel luptak keliak nempelnempel äak sa.⁴⁶ Pël ëen Yesu pi ngön äak epël mëëa. “Pep, nem könöp nim moresi yanuulë.” Pël mëak yok wel wia.⁴⁷ Pël ëen ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Omën epop pi yaap saun wonöp.”⁴⁸ Pël yaëen omën itaampënëak së wa top äa pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa.⁴⁹ Pël yaëen Yesu pim karuröere Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëer wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42*)

⁵⁰ Omën namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak
⁵¹ Arimatia kakaanëp, pi omën ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël äaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan äa.
⁵² Omën pöpök Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa.
⁵³ Pël ëen kat mowiin së yetaprakaan ent äak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak kël öngöp naö onnarö wa wiipënëak tëau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö omën namp wa nawiinö.
⁵⁴ Pöt kë yesa akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant kön äa.
⁵⁵ Pël ëen öng Kalili yangerakaan Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omën yangaöön itena. Pël äak Yosep pi sokur tolëel yawi pöten itena.
⁵⁶ Pël äak kaalak kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuu sokurak wa mëëpnaan wak sëpënëak kopëta wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta wieëaul koröp kë sa.

24

Yesu kaalak wal äa

(*Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10*)

¹ Sante wangam kan röökëer pan öngörö kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt wak yangaöökë sa.
² Së oröak itaangkën kël kësang kan wari ulmëaumpel wa

olaan kan të wieëa. ³ Pël èen pit kël öngöpöökë kakaati së itaangkën Yesuu sokur won wieëa. ⁴ Pël èen ap wesak ëngk ma e wasö yaëen omën naar ulpëen kôlam panëepëaar mëauwaar piarpim naë oröak taua. ⁵ Pël èen öngörö itenak kas èen tok oriak yangaakël itanaan omën pöarök epël mëëa. “Ar oröp èenak öp wëaupön welaaröa naë ap yewas? ⁶ Pi eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wë ngön epël ök niaaö pöten kön wieë. ⁷ Pi epël niaaup. ‘Omën Këep ne saun omnaröa naë neulëen pitök këra yetaprak nemöön wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap,’ pël niaaup.” ⁸ Pël maan öngörö Yesuu ngaan ngön ök mëëa pöten kön wiak ⁹ yangaöökaan kaalak kak së Yesuu ru 11 pöröere omën muntaröen pitëm omën itaampööre kat wi ëa pötön ök mëëa. ¹⁰ Öng pörö Maria Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë ëlëpre öng munt naröere pël ëak öng pöröak së Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. ¹¹ Pël èen pit ngön pöt kat wiak, “Öngre yokot ngön ya,” pël mëak wa yaap newasën ëa. ¹² Pël ëak Pita pi wal ëak pöompö së yangaöök oröak tok oriak kël öngöpöök itaangkën poë koröp kör koëau pëen wiaan itena. Pël ëak omën oröa pöten kön selap ë kakë sa.

*Omën naar Emeasë kanöök Yesuun itena
(Maak 16:12-13)*

¹³ Kët tapëtak Yesuu ingre mor sauröakaan naar Emeas kakë sëpënëak sa. Ka pö Yerusalem kak naë 11 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁴ Omën pöaar kamtaöök yesem omnant oröa pötë ngönöt aö yesa. ¹⁵ Pël yaëen Yesu pimënt piarpim naë oröak piaripring sa. ¹⁶ Pël èen omën pöaar itenak Yesuun pi newasën ëa. ¹⁷ Pël èen pëel mëak epël mëëa. “Oröp nantëen nampnampön maö im?” Pël maan piarip leng ëak tok orieë yaköm ë sak ëa. ¹⁸ Pël ëak namp Kliopas puuk epël mëëa. “Elei, ka ël epotëaan omën pourö Yerusalem kak wëep ni kopëtapökëer omën pörek oröauten köpël wëen ma?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk piaripön pëel mëak epël mëëa. “Pöt tol ëa?” Pël maan piarip kangiir epël mëëa. “Yesu Nasaret kakaanëpë elmëa pöten yak. Pi tektek ngön yaaö namp, Anuture omnaröa ëöetak ngön kosang aöre ya weëre kosangringöt mëmpö pël yaaupök ²⁰ kiri ar yaaö kaöaröere tiarim ngarangköröak Rom yang ngarangkëpë naë wes mëen puuk mëmpënëak maan këra yetaprak möaup. ²¹ Ten pöt, puuk Israel omnarö tiar utpetetakaan niöpnaat pël weseëan pöt pitök möön wel wia pöta ngöntere kët nentepar nent èen munt nant oröa pötë ngönöt yak. ²² Tenim naëaan öng naröak Santeetak röökëer yangaöök së itenak wais ök niaan yaan saut. ²³ Pit së sokuren ap

wesak wais epël niaut. “Ten sê itaangkên ensel naarök, “Yesu pöpöp sak wê,” pël yenia.’²⁴ Pël niaan tenim naëaan omên naar piaripta sê yangaöök itaangkên öngöröa aan kat wia tapël itena. Pël äaap pimtên itnaangkên äa.”²⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Arip kön won pan. Arip oröp eënak tektek ngön yaaö omnaröa ngön retëng äautön kön wi kosang newasën yeë?²⁶ Kristo Yaö Mëëaup pi këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimot öpna pöten arip köpël ma?”²⁷ Pël mëak Moses pim ngön äa pötak ngës rëak tektek ngön yauröak ngönën pepatë pimëën ngön äa pöt pout ök mëëa.

²⁸ Piaripring kak sê oröak el wesak sêpënëak yaëën piarip epël mëëa. ²⁹ “Këtëp ilaan koö olapënëak yaëërek tenipring öpa.” Pël maan piaripring kakaati sa. ³⁰ Pël äak wê kaömp nêmpënëak wel aisëë puuk kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak piarip mena. ³¹ Pël yaëën piarip pörekök kön tektek sak iten sokola. Pël eën pi ëlëöp ilëa. ³² Pël eën piarpimënt nampnampön epël mëëa. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngönën pepatëaan ngön songönöt ök niaan kat wiak ya kë saut.”³³ Pël mëak akun tapëtakëër wal äak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël äak pörek sê itaangkên ru 11 pöröaring piarpim karurö wëën itena. ³⁴ Pël eën pitök

epël mëëa. “Yaap pan, Aköp wal äak wê Saimonön ë pet elmëën itena.”³⁵ Pël maan piaripök piarpim kamtaöök yesën äa pöta ngönte ök mëak kak sê kaömpöt yepelën piarpim piin këkë itena pöta ngönteta ök mëëa.

*Yesuu ruurö pit piin itena
(Matiu 28:16-20; Maak
16:14-18; Son 20:19-23)*

³⁶ Pit ngön pöt aim wëën Yesu pimënt pitëm tektrak orö rëak epël mëëa. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pël mëëa. ³⁷ Pël eën pit yaan sak, “Yesuu könöpök yaë,” wesak kas äa. ³⁸ Pël eën pi epël mëëa. “Ar oröp eën yaan utpet sak kön selap yeë?³⁹ Nemënt tapöpök wê. Ar nem ingre morötön iteneë. Pël äak morö pat äak këkë it nengëneë. Ne koröpre mëëspring wê. Kön pörö epël wonörö.”⁴⁰ Pël mëak pim ingre moröt pet elmëa. ⁴¹ Pël eën pit ya kë sak pim ngönte kat wiak kön wi kosang newasën om yaan sak yeem wëën epël mëak pëël mëëa. “Arim kaömp nant eprek wia ma?”⁴² Pël maan pit i kaö imën kota kaö nent mangkên ⁴³ wak pitëm itöök na.

⁴⁴ Na pet irak epël mëëa. “Ne arring wê epël niaimaut. ‘Ngaanëër Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yauröa pepatë ngön wia pipotre tan pep Sam pöweri nemëën ngön äa pipot pout kë rapënaat,’ pël niaut.”⁴⁵ Pël mëak pimtök ngönën pepeweri ngön wia pöt ök maan kat wiak pitëm lupöt

kan tēa. ⁴⁶ Pël ēēn Yesuuk epël
 ök mēēa. “Ngönēn pepeweri
 epël wia. ‘Yaō Mēēaup, Kristo,
 pi kēlangōn kat wiak wel
 wiak akun nentepar nent pël
 wieē kaalak yangaōōkaan wal
 ēēpnaap. ⁴⁷ Pël ēēn omnarō
 lup kaip tiin pitēm utpetat
 kērē moolapēna pōt pim
 yapintak ök maan Yerusalem
 kak ngēs rēak aō yesem yang
 poutē sē pet irēpnaat,’ ēaut.
⁴⁸ Pōtaanök arim itenan puot
 tekeri wesak ök man. ⁴⁹ Kat
 wieē. Nem Pēpapök ngaan
 omnant arimēēn yaō niia
 pōt nook wes nimēēmaat.
 Pōtaanök ar om kak eprek
 wēēn kutōmweriaan weēre
 kosang pōt arim naē irap-
 naat.”

Yesu kutōmweri isa

*(Maak 16:19-20; Ngön 1:9-
 12)*

⁵⁰ Pël mēak pit mēsak
 Petani kak naē sē orōak pim
 moresiar ngaarēk weē pit
 welakōt elmēa. ⁵¹ Pël yeem
 wil moulmēak kutōmweri
 isa. ⁵² Pël ēēn pit piin yaya
 mēak ērēpsawi kaō ē kaalak
 Yerusalem kak sē ⁵³ wē kēt
 ēl epotē ngönēn tup kaōetak
 wakaimēē Anutuun yaya
 maim wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wê krismaki 60 pöta ök won sèen Sonök Yesuu ngön ompyaö epèt retèng äa. Son pi Yesuu ru 12 pöröakaanëpök omèn pouröaan äa. Pim ngön pöt, omnarö Yesuun kön wi kosang wesak wewë kosangët öpenëak retèng äa. Pötaanök Yesuu ya mëna pöta ngönte naën, pim ök mëëa pöta ngönte äa.

Pöt epël wia.

Yesu pi Anutuu Këmët 1:1-18

Son i yamëaupre Yesuu ru wetëerö 1:19-51

Yesuu ya mënaut 2:1-12:5

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 13:1-19:20

Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut 20:1-21:25

Këm Ngönte wëwëetaringtak omèn sak oröa

¹ Ngaan panëer kutömre yang won wiaan Këm Ngön pi wakaima. Këm Ngön pi Anuturing wakaima. Këm Ngön pi Anutu tapöp. ² Ngaan panëer pi Anuturing wë. ³ Piaripök ël epot pout ket äauwaar. Omèn nant kan naöökëlaan naaröön. Won, Anutu puuk Këm Ngön piin maan omèn ël epot pout ket äa. ⁴ Pël ëak pimënt wewë pepap pël saarëen pim wewë pötak omnarö piin kön wiipenëak ëwa elnia. ⁵ Ëwa pepap pi ëwa elnieim wë. Pötaanök koutak ëwaat ngep naalmëëpan.

⁶ Omèn namp Anutuuk wes mëen oröa yapinte Son. ⁷ Pi ëwa pöta ngönte omnaröen ök maan ëwa pepapön kön wi kosang wasëpenëak oröa. ⁸ Son pi pöp ëwa wonöp pi om ëwa pepapë ngönte ök apenëak oröa. ⁹ Ëwa pep kë pöp pi oröak yangerakë omèn pourö ëwa elnia, wë epop.

¹⁰ Anutu puuk Këm Ngön piin maan puuk yangerakë omènere omnant ket äaup pitring wëenak pit piin ewat nasën wakaima. ¹¹ Pi pimtë yang songöntak oröak wëenak omnarö pit piin ngöntre kar naalmëen äa. ¹² Ën omèn ngöntre kar elmëak piin kön wi kosang wesaurö tiar Yesuuk pimëen yaö niwasën wë Anutuu koröngre ru seim wë. ¹³ Tiar omnaröa yaaul Anutuu koröngre ru sak naön. Ëlre peparö pitëm kentöök ma könöök pël naën. Anutu puuk elniin pim koröngre ru seim wë.

¹⁴ Këm Ngön pi omèn orö rëak tenim tekrak wëen ten pim ë rangiatön iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeë ngön këet pëen ök niamaup. Ten pim ë rangiat iteneimaö pöt Anutuuk pim ru kopëtap mena.

¹⁵ Son i yamëaup pi ru pöpë songönten war wesak ök mëak epël mëëa. "Omèn epöpön ne ngaan arën epël ök niaut. 'Omèn nem ënëm yewais pöp puukëer kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.'" ¹⁶ Pi komre kolap pepap yak tiar pourö pim naëlaan

komre kolap kēsangēn yaal-niin nganngan weim wē.
 17 Pöt tol ēēnak? Anutuuk tiarimēēn tektek ngōnöt pēēn Moses pim moresi mowiin nina. Pēl ēautak Yesu Kristo puuk komre kolap niwesak ngōn kēēt tekeri wes nina.
 18 Omēn nampök Anutuun itnaangkēntak pim Ruup pimtökēēr Pepapring wēaup. Pōtaanök Pepapē songōnte war wesak tiarēn ök yenia.

Son i yamēaupök war wesak mēēa

(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Yuta ngarangk Yerusalem kak wēaurō pit Anutuun kiri ar yaaō narōere Liwai ngōnēn omēn narō Sonē naē wes mēēn sē epēl pēlpēl mēēa. “Ni talēp?”
 20 Pēl maan Son pi ngep naēn war wesak epēl ök mēēa. “Ne Yaō Mēēaup, Kristo won.”
 21 Pēl maan pit piin kaalak epēl pēlpēl mēēa. “Ēn ni Anutuu tektek ngōn yaaō omnamp Elia ma?”
 Pēl maan pi wonwon mēēa. Pēl maan pit kaalak epēl pēlpēl mēēa. “Ma ni Anutuu tektek ngōn yaaō omnamp tenim kor wakaima pöp ma?”
 Pēl maan pi kaalak wonwon mēēa.
 22 Pēl maan pit epēl mēēa. “Ēn ni talēp? Tenim wes nimēaurōen sē ök menaan. Nim songōnten ök nia. Nimtok nimtēēn talēp yamēēaup?”
 23 Pēl maan Son puuk epēl mēēa.

“Ne yang pultak wē ngōn ēak epēl yaaup.

‘Aköpēēn kanō ngēseē.’

Ngaanēēr Anutuu tektek ngōn yaaō omnamp Aisaia pim tektek ngōn ēa pöt nem naē kē yaarō.”
 24 Pēl maan omēn wes mēaurōa naēaan Parisi ngōnēn omēn narō pit piin epēl pēlpēl mēēa.
 25 “Ni Kristo won, ma ni Elia won ma ni Anutuu tektek ngōn yaaō omnamp tenim kor wakaima pöp won ēēn pöt ni tol ēēnak omnarō i yamēaup?”
 26 Pēl maan Son pi epēl mēēa. “Ne omnarō i yaaptaring yamēaup. Ēn omēn namp arim tektrak wēēn itnaangkēn wē.
 27 Ne utpet epopök yok pangk pim ing korōtepar wii nemowilngan.”

28 Yotan i pouuk Petani kak Son pim omnarō i mēa lup pötak ngōn pöt orōa.

Yesu Anutuu Sēpsēp Ruup

29 Ēlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisēn itenak epēl mēēa. “Iteneē. Ēngkop Anutuu Sēpsēp Ruup. Kiri ar yaaurō sēpsēp ruurō Anutuuk omnarōa ketöt won wasēpēnēak pit kiri ar ē yaē ök tapēl Anutuuk tiar omnarōa ketöt puuk won niwasēpēnēak wes mēēn orōaup.
 30 Omēn pipopōnök ne ngaan epēl niaut. ‘Omēn nem ēnēm yewais pöp puukēēr kaōap. Ne naarōōn wiaan pi wakaimaup.’
 31 Nemēntta piin kōpēlēp. Pēl ēautak ar Israel omnarō piin ēwat sēnēak i yanimē.”
 32-33 Pēl niak Son pi epēl yenia. “Neenta kōpēl wēēnak Anutuu omnarō i momēēmēak neeaupök epēl neeaut. ‘Ni

omën namp i yemomëen Ngëengk Pulö irë rangk ngentiak öpna puopök omnarö Ngëengk Pulö momëempnaap.' Pël neaan ne itaangkën Ngëengk Pulö int ekëpë ök sak kutömweriaan irë pim rangk ngentiak wëa. ³⁴ Ne pöten itenak war wes niamaan. Yaap, epop Anutuu Ruup."

Yesuuk ru kong nent koirak

³⁵ Ëlpamök Son pim ru naar-ring wë ³⁶ itaangkën Yesu kan yesën epël ök yenia. "Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup." ³⁷ Pël niaan tenip kat wiak Yesuu ënëm saut. ³⁸ Pël ëen Yesu kaip ti itaangkën tenip pim ënëm yesën itenak epël pëlpël yenia. "Arip oröp wë yewais?" Pël niaan tenip epël pëël mëëaut. "Rë yanuulaup, ni ka taltak wëaup?" ³⁹ Pël maan Yesuuk tenipön epël yenia. "Arip wais iteneë." Pël niaan tenip piiring së ka wëauten itenak kët taptak pi-iring wë ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pötaanök.

⁴⁰ Yokot Son pim ngönte kat wiak neering Yesuu ënëm sa pöpë yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap. ⁴¹ Pi teëntom së pim nanëp Saimon koirak epël ök mëëa. "Tenip Anutuu Yaö Mëëaup Kristo koirak itenaut." ⁴² Pël mëak Entruuk Saimon koirak Yesuu naë waisa. Pël ëen Yesuuk Saimon piin itenak epël mëëa. "Ni Saimon, Sonë ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak." Yapin Sipas pöttere Pita pötepar tiarim ngöntak kël.

Yesuuk Pilipre Nataniel koirak

⁴³ Ëlpamök Yesu pi Kalili yangerakë sëpënëak kön wia. Pël ëak itaangkën Pilip wëen epël ök mëëa. "Ni nem ruuröaring wë." ⁴⁴ Pilip pi Entruure Pita piarpim ka songönte Pesaita pörekaanëp. ⁴⁵ Pilip pi së Nataniel koirak epël ök mëëa. "Ngaanëer Anutuuk ngön kosangöt Moses mangkën retëng ëere tektek ngön yaauröa retëng ë pël ëaut kat wieim pöp ten koiraut. Pöp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanëp." ⁴⁶ Pël maan Nataniel pi epël mëëa. "Omën ompyaup ke pëlëp Nasaret kakaan naarööpanpe." Pël maan Pilipök epël mëëa. "Wais itaampëen." ⁴⁷ Pël mëak Pilip Nataniel koirak Yesu pim naë waisën itenak pim songönten epël yenia. "Omën yewais ëngköp pi yaap Israel omën yaapöp. Pi morököt wonöp." ⁴⁸ Pël yeniaan Nataniel pi Yesuun epël yema. "Ni tol ëak nem songönten ewat wëen?" Pël maan Yesuuk epël yema. "Pilipök ngön neniaan wiaan ni kem songöntak wëen itenaut." ⁴⁹ Pël maan Nataniel kangiiir epël mëëaut. "O rë yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaröa omën omp aköp." ⁵⁰ Maan Yesuuk kangiiir epël ök yema. "Kem songöntak wëen nem itnak niaaö kot taptaan kön wi kosang yenewasën. Pötaanök ënëmak omën kaöat oröön itaampëet." ⁵¹ Pël mëak Yesuuk kaalak rangk epël

yema. “Ne yaap pan nia-
maan. Ēnēmak ar itaangkēn
kutōmwer kan tēen Anutuu
enselōrō Omēn Kēep nem naē
isak yeiraan itaampunēet.”

2

*Yesuuk maan i yaaptak
wain isa*

¹ Kēt nentepar won sēen
Kena kak Kalili yangerak
omēn namp ōng mor
mampēnēak yaēen Yesu pim
ēlēp omēn pōpē kaatak wēa.
² Pēl ēēn Yesure pim ruurō
ten kēere imēn nēnēak tenēn
yas niia. ³ Pēl ēēn sē wē
wain iit won sēen Yesu pim
ēlēpōk piin epēl ōk yema.
“Pitēm wain iit kos sa.” ⁴ Pēl
maan Yesuuk epēl yema.
“Ōng epop, ni nem ēēma
pōten kōn selap ēēngan. Nem
songōnte tekeri wasuma
akunet naēn.” ⁵ Pēl maan
ēlēpōk inēēnōrōen epēl ōk
yema. “Omēn nant ēēnēak
niaan pōt ēnēm elmēēn.”

⁶ Yuta omnarō tenim
ngōnēnta wieēaul kaōmp
nēnēak pōt mor i yairaut.
Pōtaanōk ka pōtak yang kap
6 ēak wieēa. Kap nent peō
ēaan pōt 20 ma 30 kalen i ke
pēl wiaapnaat. ⁷ Pēl ēēn Yesu
pi inēēnōrōen epēl ōk mēēa.
“Ar i kolak lē mēēn peō ēēp.”
Pēl maan pit kolak wais mēak
peō panē ē ulmēa. ⁸ Pēl ēēn
Yesu pi epēl ōk mēēa. “Ar
nant kap pōtēaan lē mēak wak
sē kēere imēn ngarangkēp
meneē.” Pēl maan pit kolak
lē mēak wak sē mangkēn ⁹ i
yaaptak wain i sa pōten kōn
nawiin ēa. Inēēnōrō i kolak sē

mena pōrō pitōkēer ēwat wēa.
Pēl ēēn ngarangkēp pi omp
ōng koira pōpōn ngōn mēak
epēl mēēa. ¹⁰ “Omnarōa yaaul
wain i ompyaut mangkēn
omēn pourō nēmpēnaatep tol
ēēnak ompyaut om wiaan
wain i pasit wet rēak ningkēn
nak kep ēak wēēnak ēnēmak
wain i misēng wesaut ēlēp
ngep ēak wakaimaut wak
yaēn? Talēp pēl yeēa?” ¹¹ Yesu
pim retēng nentere nent
ēēpna ngēs rēak Kena Kalili
yangerak pim weēre kosang
pet elniipēnēak retēng pipēt
ēēn itenak ten pim ruurō
weēre kosangō pim naē wia
pēl kōn wi kosang wesaut.

¹² Ēnēmak Yesuu ēlre nan-
gre ruurō pēl ēak ten Ka-
paneam kak sē orōaut. Pōrek
sē akun wali naōn.

*Yesuuk ngōnēn tup kaōetak
omnarō sum ēeim wēēn waō ē
mēa*

(*Matiu 21:12-13; Maak
11:15-19; Luk 19:45-46*)

¹³ Anutuu mait elmēa akun
ngēēngkēt temanōm yesēn
ten Yesuring Yerusalem kakē
saut. ¹⁴ Pēl ēak pōrek sē
Anutuu ngōnēn tup kaōetak
ilēak Yesu pi itaangkēn
omnarō ka lup nentak wē
pol purimakaōre sēpsēpre
intre pōrō sum ē ēn monat
ngawingawi ē pēl ēeim wēa.
¹⁵ Pēl ēēn Yesu pi itenak wii
koō nenges wak omēnere pol
purimakaōre sēpsēp pōrek
wēaurō waō ē mēak mon
ngawingawi yaaurōa monat
wak kōmen moolēak urōtta
kaip ti yemoola. ¹⁶ Pēl ēak
intōrō wak ngawingawi ēeim

wëauröen epël yema. “Piporö wak kama seë. Nem Pepapë tup ngëengk epët uröm kaatë ök wasngan.” ¹⁷ Pël yemaan pim ruurö ten ngönën pepeweri ngön epël retëng ëa pöten kön wiäut. “Ne nim kaat ompyaö wiaapnaataan weë yengenti.” ¹⁸ Yesu pit waö ë momëën ngönënë kaöarök epël yema. “Nim ten waö yaalniin pöta songönte pet elniimëën retëng weë nent pet elniin itaampun.” ¹⁹ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ar tup epët tööl olaan pöt nook kaalak akun nentepar nent ök rëëmaat.” ²⁰ Pël maan pit epël yema. “Akun selap pan krismaki 46 ke pël ök rëautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ök ram ma?” ²¹ Yesu pim ngön mëëa pöt ngönën tupten nemaan, pimtë koröpöön yema. ²² Pël ëautak wë ënëmak weletakaan wal ë moulmëa akun pötak pim ruurö ten pim ngaanëer ngön ök niia pöten kön wiäut. Pël ëak ten ngönën pepeweri wieëa pötëre Yesuu ök niia pöteparën kön wi kosang wesaut.

Yesu pi omën pouröa songönöt ëwatëp

²³ Anutuu mait elmëa akun ngëengktak Yesu Yerusalem kak wëën omën selap pim retëng weëre kosangring yaaö pötön itenak piin kön wi kosang yemowas. ²⁴ Pël ëën Yesu pi pitëm songönten ëwat wëa. Pötaanök pitëm piin kön wi kosang yemowas pöten yaap newasën yaë. ²⁵ Pël

ëën nantön köpël naënëp yak omnarök ök nemaan wiaan pimtok pitëm lupötë iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngönngön ëa

¹ Omën namp wëa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngönën omën, Yuta omnaröa kaö namp. ² Pi rök nentak Yesuu naë së epël mëëa. “Rë yanuulaup, niin ten ëwat wë. Anutuuk ni ten rë niulömëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngolöp nent naëpan.” ³ Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mëëa. “Ne yaap pan niamaan. Namp pi ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaöök mëëpnaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan.” ⁴ Pël maan Nikotimas pi epël mëëa. “Tol ëak omën namp pi kaö saupök ngolöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngolöp wesak wilëpën ma?” ⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Yaap pan niamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëën ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaöök namëëpan. ⁶ Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëën wak öpnaat. Ën Pulöök elmëën ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap. ⁷ Ni nem ngolöp wesak

wilën wewë kosangtak ön pël ök yeniak pötaan yaan sak eëngan. ⁸ Kentö pi pintë yamöaul yamö. Pël äak omnant pout etëp ë yesën nga ngönpel pëen kat yawiin. Ën songönte tarëkaan oröak yewais ma tarëk së pet yair pöt ni köpël wëen. Omën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wewë kosangtak öpnaarö pit tapël eëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëen pötaanök.” ⁹ Pël maan Nikotimas kangiir epël mëea. “Pöt tol äak pël eëpën?” ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ni Israel omnaröa rë yanuula kaö nampök tol eënak köpël yaën?” ¹¹ Ne yaap pan niamaan. Omnant tenim itenak kat wiak pël yaautön yeniak. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö. ¹² Ne yangerakë omnantëël niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweriil ko wesak niamaatep ar pötön köök kön wi kosang newasën eën sa. ¹³ Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këep nemtokëer kutömweriaan yangerakël irëaup. ¹⁴ Ngaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket äak këraarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këep ne tapël elnëepnaat. ¹⁵ Pël eën neen kön wi kosang newasëpnaarö wewë kosangtak öpnaarö. ¹⁶ Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëen irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëerö kö nasëngan,

wewë kosangtak önëerö. ¹⁷ Ruup ne ngön ë pet yairauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëen irëaut. ¹⁸ Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön ya nampan. Ën namp pi kön wi kosang newasën eëpna pöp pi kö sëpënëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol eënak? Anutuu Ru kopëtap neen kön wi kosang newasën ëa pötaanök. ¹⁹ Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak oröak wëenak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaaö eën kouten kent ëa. Pöt pitëm wewëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa. ²⁰ Omën utpetat yaaurö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sëpan pötaan kas äak ëwaatak naaröön yaë. ²¹ Ën namp pi këet ngar öpna pöp ëwa pöt temanöm wasëpnaap. Pël eën pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ököök ima pöta songönte tekeri sëpnaat.”

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëea

²² Pël mëak Yesu pi pim rurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek së wë omnarö i momëaut. ²³ Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëen Son pita i momëeim wëa. ²⁴ Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëen wiaan pël ëa.

²⁵ Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela. ²⁶ Pël äak pit Sonë

naë sê piin epël ök mēëa. “Rē yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk niiring wē pim songönte war wesak ök mēëan pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomēën omën pourö pim ngēsël sa pet yair.”²⁷ Pël maan Sonök kangiir epël mēëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant ēēpēnēak weëre kosang nemangkēn wiaan pimtok yok pangk naëpan.²⁸ Arimtokēër ēwat wē. Ne ngaan epël niaut. ‘Ne Yaö Mēëaup, Kristo won. Pi tapöpēën wet rēak wes nemēaup.’²⁹ Omën namp pim öng yaup koirēn pöt öngöp pimtē naë sê öpnaat. Pël ēën ompöpē karip pi naë wē pim ngöntöpē ngönte kat wiak ērēpērēp ēēpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesēn itenak nem lupmer ērēpsawi kaö yeë.³⁰ Puukēër isēp. Ne irem.”

³¹ Omën ngaarēkaan irēaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan oröaup pi yangerakaanēp. Pi yangerakē omën epotēël ngön apnaat. Omën kutömweriaan irēaup pi omën epot pout il niwesaup.³² Pi pim omnant itaampööre kat wi ēautön ök yeniaanak omën naröak kat wiak kön wi kosang newasēn yeë.³³ Omën namp pi kat wiak kosang wasēpnaap Anutuu ngönte kēēt pöt pet yaalmē.³⁴ Anutu pim wes mēën waisa pipop pim Pulö mangkēn peö ēaup. Pötaanök pi Anutuu ngön kēēt ya.

³⁵ Anutu pi pim Ruup lup sant elmēak ngarangk elniipēnēak omnant pout pim moresi mowia.³⁶ Pötaanök namp pi Ruupön kön wi kosang wasēpna pöp wēwē kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupē kēm ngönta ēnēm naën ēēpna pöp pi wēwēet naön ēēpnaap. Anutu pim ya kēlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ēa

¹ Akun pötak Parisi ngönēn omnarö pit ngön nent epël kat wia. “Yesu pi omnarö kēsang pan i momēën pim ēnēm yesēn Sonē ruurö il yemowas,” pël kat wia.² Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimēt omnarö i momēeimaut.³ Pël ēën Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakēl saut.⁴ Tenim kan sa pö Sameria yangerak oröak seëau.⁵ Pöök yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamēëa pöök sē oröaut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wieëa.⁶ Ka pöökē naë Yakop pim i öngöp ngaanēer tēau wieëa. Ten kan im Yesu koröpön ēën itaangkēn kētēp luptak wēën i öngöp pöökē pourak wel aisēak kē yes.

⁷⁻⁸ Kē yesem wēën pim ruurö ten ka pöökē omnaröa ngēsē kaömp sum ēēnēak saut. Pël ēën pimēt wēën Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpēnēak sa. Sē pim

naë oröa. Pël eën pi öngöpön iit nempënëak kimang mēēa. ⁹ Pël maan öngöpök epël mēēa. “Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol eënak neen i kimang yenëaan?” Pim mēēa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mēēa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël ök mēēa. “Ni Anutuu omën ompyaut nimpna pöten ewat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ewat wëen talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp.” ¹¹ Pël maan öngöpök epël mēēa. “Omën kaöap, ni i kepit wonöpök eëanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëkaan öm? ¹² Tenim eap Yakop puuk i öngöp epö tëak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?” ¹³ Pël maan Yesuuk kangiir epël mēēa. “Omën i öngöp epöökaan yena piporö pourö kaalak iiten eëpnaarö. ¹⁴ Eën omën nook iit ningkën nënëerö kaalak iiten naëngan. I köloköta olaim wë pöl arim lupötë wieë pötë menmen eim wëen ar wëwë kosangtak önëerö.” ¹⁵ Pël maan öngöpök epël mēēa. “Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël eën ne i pipët nak kaalak iiten naën eëmaan. Pël eëk eprek wais yokola pöt sëp wasumaan.”

¹⁶ Maan Yesuuk epël mēēa.

“Ni së nim ompöp koirak epël waiseë.” ¹⁷ Pël maan öngöpök epël mēēa. “Ne omp wonöp,” maan Yesuuk epël mēēa. “Nim omp wonöp yaan pipët yaap. ¹⁸ Ngaan ni omp mor nas waup. Pël eëaupök peene omp namp niiring wë pipop nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap.” ¹⁹ Pël maan öngöpök epël mēēa. “Ne peene niin ewat yes. Ni Anutuu tektek ngön yaaö namp. ²⁰ Tenim eärö pit rosir epöök wais Anutuun yaya maimaurö. Eën ar Yuta omnaröak pöt epël yak. ‘Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.’” ²¹ Pël maan Yesuuk epël mēēa. “Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpën sa. Pël eëk tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Eën Yerusalem kak sëeta yaya nemangan. ²² Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö. Eën ten Yuta omnarö pöt tenim ewatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol eënak? Anutu pim omnarö utpetetakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë oröa pötaanök. ²³ Akun nent temanöm sëpnaat eä pöt yok oröa. Pël eën omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaap. ²⁴ Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map.” ²⁵ Pël maan

öngöpök epël mëëa. “Ne ewat wë. Yaö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën epot poutëët war wesak ök niapnaap.”²⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

²⁷ Yesuuk pël yamëem wëen pim ruurö ten kaalak së oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itenak yaan saut. Pël ëak nampök öngöpön, “Ni oröpmor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Ën Yesuunta, “Oröp ëënak öng pipopring ngönaak yaan?” pöt nemaan äaut.²⁸ Pël ëën öng pöp i kepit pörek wiak kak së omnaröen epël ök mëëa.²⁹ “Waiseë. Itaampunëen. Omën namp e wais wë nem ngaan ääo pöt poutön ök yenëa. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo koröp.”³⁰ Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

³¹ Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël mëëaut. “Rë yanuulaup, ni kaömp në.”³² Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.”³³ Pël niaan ten ruurö neneren epël mëëaut. “Omën nampök kaömp nant wak wais mena koröp.”³⁴ Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarëk wak pim ya ngön äaut mëmpa pötak nem kaömpöt yaë.³⁵ Ar këere kaömp önëak epël aim. ‘Ngoon kong nent won sëen këere kaömp köp sëënak öpen,’ pël aim. Pël äautak ne arën ök

niamaan. Omnaröen iteneë. Arim këere kaömp yewaul arök pit nemëen neweë. Nem omën nemëen öma akunet temanöm sa.³⁶ Ya omën namp këët yeön ya pepap pi sumat yemangk. Ök tapël ya omën namp nemëen wë pöp pi kangit mempaat. Pël ëën pim öpna pörö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar ërëpsawi ë yaë.³⁷ Pötaanök ngaanëer omën namp pim ngön epël äa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök këët yeö.’³⁸ Ne arim ngaan ya mënak nangëntënrekëlök om këët önëëtaan wes yanimë. Ya pöt naröak mënak ngëntën kë oröaut. Ar om pep sak këët önëët.”

³⁹ Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öng pöpë ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öng pöp epël mëëa. “Pi nem ngaan ääo pöt poutön ök yenëa.”⁴⁰ Pël ëën Sameria omnarö pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël ëën pi akun nentepar pitring wakaimaut.⁴¹ Pël ëën omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak⁴² öngöpön epël mëëa. “Ten nim ngön pëente kat wiak omën epopön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epopök yangerakë omnarö utpetetakaan kama niöpnaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkepë

ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesa

⁴³ Akun nentepar won sēen ten Kalili yangerakēl saut. ⁴⁴ Pöt Yesu pimtök pimtēen wet rēak tekeri wesak epēl ök ēa. “Tektek ngōn yaaō namp pimtē kaare yangerak wēen omnarōak pi kaō nasēn wē wesak piin yaya nemaan ē yaē.” ⁴⁵ Pēl ēak Kalili yangerak sē orōaut. Pēl ēen Kalili omnarō pit Yesu piin itenak ērēpsawi yaē. Pöt wet rēak pit pourō Yerusalem kak Anutuu maif elmēa akun ngēengktak wēen pi ya yamēngkēn itena. Pōtaanök pi sēen ngōntre kar yaalmē.

⁴⁶ Ten Kena kak Kalili yangerak sē orōaut. Pōrek pimtē ngaan maan i yaaptak wain i sa pōrek. Pēl ēen kak pōrekē naē Kapaneam kak pōrek yang ngarangkep pim ya omēn nampē yokotup yauman wieēa. ⁴⁷ Pēl ēen pōp pi Yesu pim Yutia yanger sēp wesak Kalili yangerak sē yaarō pöt kat wiak pim naē wais orōak epēl kimang yema. “Nem yokotup yauman kaō panē yeem wel wiipēnēak yaē. Pōtaanök ni tepēr sē nem yokotup ompyaö wasumēak yewais.” ⁴⁸ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ar retēng it kōpēlōt arim itōök pet naalniin ēen pöt kön wi kosang newasēn ēēnērō.” ⁴⁹ Pēl maan omēn pōpök epēl yema. “Kaōap, teēt pan sēpa, nem yokotup wel wiipanok.” ⁵⁰ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ni sē, nim yokotup öp wēerek.” Pēl

maan omnamp Yesuu ngōnte wa yaap wesak kaalak kakē yes. ⁵¹ Pēl ēak pi kan kourak yesēn pim inēen ruurō sē koirak epēl ök mēēa. “Nim yokotup yok öp sak wē.” ⁵² Pēl maan pi pitēn akun taltak ompyaö sa pōten pēlpēl maan pit epēl mēēa. “Kusi, kēt luptak wēen pim koröp es nga pöt won sa.” ⁵³ Pēl maan pepap pi pimēt epēl kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp öpnaap,’ pēl neeautep.” Pēl ēak piire pimorō Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵⁴ Yesu pi Yutia yangerakaan Kalili yangerak sē orōak retēng weēre kosang pipēt kaalak ēen nentepar pēl saut.

5

Yesuuk Petesta i kaöök omēn namp ompyaö mowesa

¹ Wē akun nentak Yuta omnarō pitēm akun ngēengknent temanōm sēen ten Yesu piiring Yerusalem kakē saut. ² Yerusalem kak naē sēpsēpörōa ka kanra ēōök i kaō nent Yuta ngōntak Petesta pēl yamēēaut wieēa, pōta ēōök kēt kosöp ka mor nas wieēa. ³ Ka pötē omēn yauman ke nentere nent yaaurō, it ngaap saare ing il tēaōre omēn kēl wēere pēl ēaurō wē i kaō etēp elmēepēnēak kor wakaima. ⁴ Akun nantē Aköp pim ensel namp wes mēen wais i kaō etēp elmēen etēp yaēen omēn wet rēak ilapna pōp pim yaumante won sēpnaat. ⁵ Pēl ē yaaurek omēn namp kēt kosöp ka

nentak wieëa. Pi yauman eim wëen akun wali pan krismaki 38 pël won saup wieëa. ⁶ Yesu pi omën pöp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pöten ewat wë omnampön epël yema. “Nim yaumante won sêpënëak kent saan ma?” ⁷ Pël maan yauman omnampök epël yema. “Kaöap, i kaö étëp yaëënaar omën namp wa neulëpnaap won. Nemtok sumaat pangk naën ëak ilamëak yaëën wet rëak saupök il yenewas.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni wal ë tauak nim korumönte wak kan së.” ⁹ Pël maan tapëtakëer ompyaö sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaö mowesa akun pöt kë yesa akunetak ëa. ¹⁰ Pötaan Yuta omën kaöaröak omën ompyaö mowesa pöpön epël mëëa. “Peene akun epët kë yesa akunet. Nim korumönte ömë pötaan nga wia.” ¹¹ Pël maan omën ompyaö sa pöpök pitën epël mëëa. “Omën nem ompyaö newesaupök nem korumönte wak sum pël neeautep.” ¹² Pël maan pit epël pëël mëëa. “Omën talëpök nim korumönte wak sum pël yenia?” ¹³ Pël maan omën ompyaö sa pöp omën tok kësang ëaan Yesu omën pöröak irikor ëak yesën köpël ëak ëngk ma e wesa.

¹⁴ Ënëmak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöetak së omën pöp koirak epël yema. “Ni ompyaö saupök kaalak ut-petat ëënganok. Pël ëëmë pöt omën könöm nant nim

yaumante il niwasëpna pöt nim naë orööpnaat.” ¹⁵ Pël maan omën ompyaö mowesa pöp Yuta kaöaröa naë së epël mëëa. “Omën ne ompyaö newesa pöp Yesuuk ëa.” ¹⁶ Pël maan Yuta kaöarö pit pöten kat wiak kë yesa akunetak Yesuuk omnamp këëkë mowesa pötaanök pörek ngës rëak kööre tok elmëak mëmpënëak kent wia. ¹⁷ Pël ëën Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nem Pepap pi akun poutë ya yamëngkaup. Pötaanök ne ök tapël yeë.” ¹⁸ Pël maan Yuta kaöarö pit akun pötak Yesu mëmpënëak nga kup ria. Pöt pi pitëm ngön kosang wiaut ilap riak kë yesautak ëa pötaanök. Pi Anutu pim Pep panëëp yamëem Anutuu ök sak pimtëën omnaröen pet elmëa. Pötaanök pit pouteparëën pi mëmpënëak ngön ë kosang wesa.

Yesuuk pi ya weëre kosangöt wak wë pël ök mëëa

¹⁹ Yesu pi kangiir yema. “Ne yaap pan niamaan. Ruup ne nemtë könöök omën nant naëngan. Nem Pepap yamëngkën iteempa pöt mëmpaat. Pötaanök omnant nem yeë epot nem Pepap yaëënak ök yeë. ²⁰ Nem Pepap ne pim Ruupön kent ëak pimtë omnant yamëngka pout neen pet elnëim wë. Pël ëak kaalak munt kësang nant pet elnëën pöt epot il wesak mëmpa pötön ar yaan sënëët. ²¹ Nem Pepap pi omën wel wiaurö wal ë moulmëak wëwë yemengkaupök tapël

Ruup neenta nem kentöök omën narö wewë yemengkaup. ²² Nem Pepap pi omnarö ngön yaatak kom naalmëen yaaup. Ngön ya yamëngka pöt pout ne nenaup. ²³ Pötaanök omën narö Pepen yaya mapnaarö, ök tapël Ruup neenta yaya neapnaat. Ën omën Ruup neen yaya nenëaan ëëpnaarö pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nemaan ëëpnaat.

²⁴ “Ne yaap pan arën niamaan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasëpnaap pi wewë kosangtak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëengan. Pi yok wel yawiaurek sëp wesak peene wewë kosangtak wë. ²⁵ Ne yaap pan arën niamaan. Akun orööpënëak ëa pöt yaarö. Pötaanök omën wewë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël ëak këekë kat wiipna pörö wewëeta öngpök ilapnaan. ²⁶ Nem Pepap pi wewëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnëen neenta wewëeta songön saup. ²⁷ Ne Omën Këep. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elniimëak weëre kosang nenaup. ²⁸ Ar epëten yaan sak ëëngan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wieëaö pourö nem ngönte kat wiak ²⁹ wal ëëpnaat. Omën ompyaö ëaurö pit wal ëak wewëetak öpnaan. Ën omën utpetatringörö pit wal ëak

nem naë ngön ya mëmpnaat.”

Naröak Yesuu songönte war wesak ök mëëa

³⁰ Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne omën nant nemtë könöök naëngan. Nem Pepapök ëëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomëngk. Nem ngön ya yamëngk pöt wotpil panë yeë. Pöt ne nemtë könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë. ³¹ Nem ngön ök yeniak epot nemtë könöökkan nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasënëet. ³² Nem Pepapök nem songönte aan yaap ëëpnaat. ³³ Ar ngaan omën narö Sonë naë wes mëen pëel maan puuk nem ya yamëngkautaan ngön këet ök mëëa. ³⁴ Nem Pepapök nem songönte ök yaaup yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasën Anutuuk ar utpetatë öngpökaan niöpënëak Sonë nemëen ök niia pöt kön wiinëak ök yeniak. ³⁵ Son pi kalaötë rangiak ëwa yeë pöl omnarö ar ëwa elniin akun kot nent ëwa pöön ërëpsawi ëan. ³⁶ Ar nem songönte ewat sënëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonë neekël utak niia pöt il yewas. Omën epot pout mëmpö së mën pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamëngk epot pimtök omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël ëën ar itenak neen, ‘Pi Pepapök wes mëen irëa,’ pöt kön wiinëet. ³⁷ Pep,

nem wes nemëaup, pimtök
 nem songönte tekeri wes
 nina. Ar pim këmatakaan
 ngön kot nent kat wiire ë
 kos itempö pël naënörö.
 38 Pël ëak pim ngönte arim
 naë wi naön. Pöt ar Pepak
 wes mëaup nemëen kön
 wi kosang newasën yeë.
 39 Ar wëwë kosangtak önëak
 ngönën pepeweri ngön wia
 pipot pout sangk kelak kat
 yawiaurö. Ngön pipotök nem
 songönte war wes yaningk.
 40 Pël yaëënak arökëer nem
 naë wais wëwëet önë pötaan
 kaaö yeë. 41 Ne omnarök
 yaya neapnakök naën. 42 Ën
 arën ne ewat wë. Arim
 lupöt Anutuun rë noolaan
 wë. 43 Nemtok nem könöök
 newaisën. Nem Pepapök wes
 nemëen waisën ar ne sant
 newesak nem ngönte ngar
 naön yeë. Ën omën namp pim
 könöök waisëpna pöpökëer ar
 pi sant mowesak pim ngönte
 kat wiinëet. 44 Ar arimtok
 arimtëen neneraan yaya
 aimeë Anutu kopëtapök yaya
 niapnaaten kaaö yaaurök
 tol ëak Anutuun kön wi
 kosang wasën? 45 Arök nook
 Pepa naë arimëen ngön ya
 mëmpaat wasngan. Moses
 pim ngön kosang retëng ëaut
 wia pipotök ar ngön yaatak
 niulëëpnaat. Moses pim
 ngön kosang retëng ëa pötök,
 ‘Tiar kaamök elniipnaat,’ pël
 yewas. Pël naëpan. 46 Moses
 pim ngön retëng ëa pipot
 nemëen retëng ëaut. Pötaanök
 ar pim ngön pout kat wiak
 kosang wesan talte nemotta
 tapël kat wiak kosang wasën.

47 Ar pim ngön retëng ëa pöt
 kat wiak kosang newasën
 ëauröep tol ëak nemotta
 kosang wasën?”

6

*Yesuuk omën 5000 pörö
 kaömp mena*

*(Matiu 14:13-21; Maak
 6:30-44; Luk 9:10-17)*

1-4 Yesu pi ngön pit më pet
 irak wë Anutuu mait elmëa
 akun ngëëngk pöt temanöm
 yesën, Kalili i kaö yapin nent
 Taipirias pöökë we naöökël
 saut. Pël ëen omën selap pan
 pi yauman omnarö ompyaö
 yemowasën itenaurö yak
 pim ënëm waisa. Pël ëen
 ten Yesu pim ruuröaring
 rosir naöök is wel aisëak
 5 itaangkën omën kësang pan
 yewaisën Yesuuk Pilipön
 epël yema. “Omën selap
 eporö kaömp tarëkaan wak
 mangkën pangk ëëpën?” 6 Pöt
 pimënt pöp pim ëëpnaat kön
 wieëak Pilipön ököök mëëa.
 7 Pël maan Pilipök epël yema.
 “Tiar yok pangk mon kësang
 200 kina pöta kön kaömp
 sum ëak mempenaatep pöteta
 omnarö pangk naëpan sa.”
 8 Pël maan Yesuu ru namp
 Entru, Saimon Pita pim
 nangapök Yesuun epël yema.
 9 “Yokot omp ulwas namp
 e wë epop pim naë kaömp
 kotut mor nas ën i kaö imën
 kot naar pël ëaap epteparök
 tiar omën selap eporö pangk
 naëpan sa.” 10 Pël maan Yesu
 itna pöt nön kësang naö wieëa.
 Pël ëen ten pim ruuröen epël
 yenia. “Ar omnaröen wel
 aisapën maë.” Pël niaan

omnaröen maan wel aisëa. Omnipörö kësang pan 5000. ¹¹ Pël èen Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar wak tapël ëak mangkën pangk ëa. ¹² Pël èen pit na pet irën Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. "Ar kaömp yenem kaö olëa epot wieë utpet ëëpanok wa top ëë." ¹³ Pël niaan ten kaömp mor nas pöteparë kaut wa top ëak kër 12 pötë waulön peö ëaut.

¹⁴ Omnarö pit pim retëng ëa pöten itenak epël yema. "Omën epop Anutuu tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp." ¹⁵ Pël mëak pit Yesu moröak pitëm kaö was ulmëëpënëak yaëen pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

*Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Maak
6:45-52)*

¹⁶ Wiap kan kët yeilaan Yesu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut. ¹⁷ Pël ëak pörek oröak wëen Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaöök ilëak Kapaneam kakël saut. ¹⁸ Pël ëak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa. ¹⁹ Pël èen ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangkën Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas ëaut. ²⁰ Pël èen Yesuuk epël yenia. "Nemtok yeëerek kas ëëngan," pël yenia. ²¹ Pël èen ten pi wangaöök wa moulmëënëak

yaëen tapëtakëer tenimtë san pörek yaarö.

*Omnarö Yesu koirëpënëak
ap wesa*

²² Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëen sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. "Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteengk pöök Yesu om wëen pim ruurö pitëmënt saut." ²³ Pël yamëem wëen Taipirias kakëlaan wang nant kusi-itak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkën na pörek së oröa. ²⁴ Pël èen omën Yesu pim kaömp mangkën na pörö pit itaangkën Yesure pim ruurö ten pitëm naë won. Pël èen wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

*Yesu pi wëwë koirëpena pöta
kaömpët*

²⁵ Pörek wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. "Rë yanuulaup, ni taan epël waisaup?" ²⁶ Pël maan Yesu pi kangiir epël yema. "Ne yaap pan nia-maan. Ar nem retëng weëre kosangring pet elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkën nëen kep elnia pötaan pëen neen ap wasö waisan. ²⁷ Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëen ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këep nook ar nimpaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa.

Pötaanök nook ningkën nak wëwë kosangtak önëët.”²⁸ Pël maan pit epël yema. “Ten tol ëak Anutu pim yaat mëmpun?”²⁹ Pël yemaan Yesuuk kangiir pitën epël yema. “Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëen waisaup neen kön wi kosang wasënëët.”³⁰ Pël maan pit kangiir ngön epël yema. “Ni retëng talte yaëen ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya oröpët mëmpëep?”³¹ Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëenë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. ‘Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.’”³² Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne yaap pan nia-maan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkën eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yaningk.”³³ Kaömp Anutu pim yaningk epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut.”³⁴ Pël maan pit epël yema. “Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm.”

³⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nemënt tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këen naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi iitenta naëpanëep.”³⁶ Ne arën epël niiaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenasëen yeë.”³⁷ Omën pourö Pepak nem ngësël

waisënëak niiaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëen nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan.”³⁸ Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëen irëaut.”³⁹ Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëen nenaö pörö namp il nanimëengan, won. Akun kaöaöök nenaül wal ë niulëëmaat.”⁴⁰ Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këëkë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëerö ar wëwë kosangtak önëerö. Pël ëen akun kaöaöök nook ar wal ë niulëëmaat.”

⁴¹ Yesu pi pimtök pimtëen, “Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup,” wet rëak pël mëëa. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëen kaaö ngön mëëa.”⁴² Pit neneren epël mëëa. “Omën epop Yesu, Yosepë ruuppe. Tiar pim ëlre pepaarën ewat wëep. Pi tol ëënak, ‘Ne kutömweriaan irëaup, pël ya?’”⁴³ Pël yemaan Yesuuk epël yema. “Arimënt neneren kaaö ngön mangan.”⁴⁴ Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëenak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëen nook akun kaöaöök wal ë moulmëen wëwëetak öpnaat.”⁴⁵ Anutuu tektak ngön yaaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng ëaut. ‘Anutu pi omën pourö rë niulöpnaat.’ Pël ëen omën

narö Pepa ngönte kat wiak ewat sënë pörö nem naë waisënëet. ⁴⁶ Arim naëaan nampök nem Pepapön it-naangkënörö. Anutuuk wes nemëaup nookëer nem Pepapön itenaup. ⁴⁷ Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. ⁴⁸ Nemënt kopët tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. ⁴⁹ Ngaanëer arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëenöt neimeë ulöp sak wel wi saurö. ⁵⁰ Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëet nem naë epët. ⁵¹ Wëwë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë pörö wëwë koirënëet. Nem kaömp ar nimpa pöt nemtë mësëpët yangerakë omnarö wëwë koirënëetaan nimpaat.”

⁵² Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. “Omën epop pi tol ëak pim mësëpët tiar ningkën nëmpenëak ya?” ⁵³ Pël yemaan Yesuuk kangiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këep nem mësëpët nëere nem iit në pël naën ëënë pöt wëwëetak naön ëënëet. ⁵⁴ Omën nem iire mësëp nënë pörö ar wëwë kosangtak wëen ënëm akun kaöaöök wal ë niulëëmarö. ⁵⁵ Pöt tol ëënak wasnganok. Yangerakë kaömp pöt kaömp pasut. Ën nem mësëp epët kaömp panëet, i epët i kë panëet. ⁵⁶ Pötaanök omën narö ar nem iire mësëp pöt në seim önë pörö ar neering

wëen ne arring wakaim ömaat. ⁵⁷ Nem Pep wëwë pepapök wes nemëen irëaut. Pötaanök ne pim wëwëetakël wëaup. Ök tapël omën ne neneim önëerö ar nem wëwëetakël wakaim önëet. ⁵⁸ Kaömp kutömweriaan irëa epët arim ëaröa ngaan yang pultak neimeë ulöp sak wel wieima pötaat won. Omën narö kaömp epët nënë pörö akun wali pan wëwëetaring wakaim önëet.”

⁵⁹ Yesu pi Kapaneam kak wë Yuta omnaröa ngönën tupta kakaati ngön pipot ök mëak rë mouleima.

Wëwë kosangtak öpena ngönte Yesuu naë wia

⁶⁰ Pël maan Yesuu ënëm yaaö narö pit ngön pipot kat wiak neneren epël yema. “Ngön epot könöm yesëp. Talëp kat wiipën?” ⁶¹ Pitëmënt neneren kaaö ngön yemaan Yesu pimtë könöök itenak epël yema. “Ar ngön pipot kat wiin utpet yaë ma? ⁶² Ma ar itanaan Omën Këep ne nem ka songöntakë kaalak isën pöt tol ëënëerö? ⁶³ Pulöök tiar wëwëat yanking. Omnaröa weere kosangöök yok pangk pël naëpan. Nem ngön ök yeniak epot kat wiak kosang wasën Pulöök arring wëen wëwëetaring önëet. ⁶⁴ Pël ëënëetak arim tekrakaan omën narö pit kön wi kosang newasën eim.” Pël mëea pöt Yesu pi omën pimëen kön wi kosang newasën ëepnaaröere ën pimëen kup mowiipna pöpön wet rëak ewat wëa. ⁶⁵ Pël mëak yal

menak epël yema. “Songön pi taptaanök epël niiaut. ‘Omën narö nem Pepapök kan mowasëpnaarö pitëmënt nem ngësäl waisëpnaat,’ pël niiaut.”

⁶⁶ Yesu ngön pötaan pim ënëm yaaö narö selap pit pi sëp mowesak sa, piiring kaal wak naën. ⁶⁷ Pël ëen Yesuuk ten pim ru 12 pöröen epël pëel yenia. “Arta sëp newesak sën ma?” ⁶⁸ Pël niaan Saimon Pita puuk epël yema. “Aköp ten talëpë ngësë sën? Ten nimtë ngöntakaan wëwë kosangët yeö. ⁶⁹ Pël niaimeë ten niin kön wi kosang wesak ni Anutu pim omën ngëëngkëp pël yaniwas.” ⁷⁰ Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. “Ne ar yokot 12 ëäk wa niulëaut. Tol ëënak arim naëaan namp Setenë ënëm yeë?” ⁷¹ Pël niia pöt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim yokotup piinök niia. Pi Yesu pim ru 12 pörö tenëkaan namp pi pöpök wë ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

7

Yesuu nangarö pit piin kön wi kosang newasën ëa

¹ Wë ënëmak Yesu pi kaalak Yutia yangerakël sëpnaaten kaaö ëen Kalili yangerakël sa. Pöt Yuta ngarangköröak pi mëmpënëak nga wëen kat wiak nasën ëa. ² Yuta omnarö akun ngëëngk nent wiire këra ëp ka yaaö akun nent temanöm yesën ³ pim nangaröak epël ök yema. “Ni kak eprek sëp wesak Yutia yangerakël së. Pël ëäk

retëng nant yaëen nim ruurö itaampnaan. ⁴ Omën namp pi pim yaautön omnarö itenak kent ëëpënëak pöt ëlëep naën yaaup. Ni retëng weëre kosangringöt yaaup. Pötaanök pitëm tekarak së wë yoolök pël yaëen omën pourö it ningampnaan.”

⁵ Pim nangarö pitta piin kön wi kosang nemowasën. Pötaan pël yema. ⁶ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Arimtokëer akun pasutë ëënëet. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akun pöt ngolöp yaë. ⁷ Omën ngönën wonörö pit arimëen yok pangk kööre tok naalni-ipan. Pit nemëenökëer kööre tok yaalnëaurö. Pöt nook pitëm utpet yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëen kööre tok elnë yaë. ⁸ Pötaanök arökëer tiarim akun ngëëngk pipten itaampunëen seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akunet ngolöp yaëërek peene nasëngan.” ⁹ Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëëngktak Yerusalem kakë sa

¹⁰ Wëen nangarö wet rëak wa topöök së wëen ënëmak sa. Omnarö itaampanëak ëlëep sa. ¹¹ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëen epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” ¹² Pël yemaan omnarö pit pimëen ngön laaök neneren naröak, “Ompyaö yaaup,” pël yemaan naröak, “Won, pi omnarö lup wa

irikor yaalmëaup,” pël mëëa.
 13 Pöt pit Yuta kaöaröen kas
 ëen ngaarëk wesak naën
 ëlëëp pitëmënt pël ëa.

14 Akun ngëëngk pöta
 luptak Yesu pi Anutuu
 ngönën tup kaöeta kakaati së
 omnaröen ngönën ök yema.
 15 Pël ëen Yuta ngarangkörö
 pit yaan sak epël mëëa.
 “Omën epop tiarim pep
 kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak
 pepeweriaan ngönën songön
 ëwat sak ök ya?” 16 Pël maan
 Yesuuk kangiiir epël yema.
 “Nem ngön arën ök yeniak
 epot nemtëët won. Anutuu
 ngönötök ök yeniak puuk
 ne wes nemëën waisaut.
 17 Pötaanök narö ar Anutuu
 këm ngönta ënëm ëënë pörö
 nem ngön ök yak epotë
 songönöt ëwat sënëët. Pël
 ëak ar nemtok rëak yeëan ma
 Anutuuk ök neaan yeëan pöt
 ëwat sënëët. 18 Omën namp
 pintë könöökaan apna pöp
 pintok pintëën koröp ngar
 wak apnaat. Ën omën namp
 pi pim wes mëaupë yayaat
 orööpënëak ya mëmpëna
 pöpön korar won, wotpil yaë
 pël mapnaat. 19 Ngaanëër
 Moses puuk ngön kosang
 retëng ëaut wiaan ngar
 naön yaaurö. Tol ëënak ne
 nempunëak yeë?” 20 Pël maan
 omnaröak kangiiir epël yema.
 “Urmerap nim lupmeri ilëak
 wëen kaökaö saup. Talëpök ni
 nimpënëak yaë?” 21 Pël maan
 Yesu pi epël yema. “Ne kë
 yesa akun ngëëngktak retëng
 weëre kosang kopëtet ëen
 ar yaan sak yeë. 22 Moses
 puuk arim yokoturöa koröp

kaut ilënëak niia pipët yaap
 Mosesök nga ilak neniaan.
 Ngaanëër arim ëaröak ngës
 rëaut. Pël ëautak Moses
 puuk rangk niaan kë yesaö
 akunatë arim yokoturöa
 koröp kaut ileim yeë. 23 Ar
 Moses pim ngön kosangöt
 ilap ringanëak kön wieimeë
 arim yokoturö kë yesa aku-
 natë pitëm koröp kaut il yeë.
 Pël yaauröak oröp ëen kë
 yesa akunetak nook omën
 yauman wiakaima namp
 ompyaö yemowas pötaan
 nemëën ya sangën yeë?
 24 Ar itöök itneë ngön köntak
 angan. Omnant ompyaö
 wesak kön wi sokolak wotpil
 kanöökël ë pël ëëë.”

*Omnaröak Yesuun, “Pi
 Kristo ma?” pël mëëa*

25 Yerusalem kakaan omën
 naröak epël yema. “Omën
 mëmpënëak aim pöp e tapöp.
 26 Iteneë. Pi yoolök wë ngön
 ök yeniaan omën kaöaröak
 pit ke urak nemaan yaëëp.
 Ma pit kön wiin pi Anutuu
 Yaö Mëëaup, Kristo tapöp yaë
 ma? 27 Pël ëaap tiar pim ka
 songönten ëwat wë. Pi Anutuu
 Yaö Mëëaup Kristo ëanëën tiar
 pim ka songönten köpël ëan
 tapön.” 28 Pël maan Yesu pi
 ngönën tup kaöetak ngönën
 ök yamëem ngön ëak epël
 yema. “Ar yaap neen ëwat
 wë, nem ka songöntenta ëwat
 wë ma? Ar pël naën yeëetak
 ne nem könöök newaisënëp.
 Nem Pepapök wes nemëën
 waisaup. Pi këëp. Ar piin
 köpël wë. 29 Ën ne piin ëwat
 wë. Pöt ne ngaan piiring

wakaimaupök puuk wes nemëen waisaup.”³⁰ Pël maan pit wii motëepënëak kön wiin mor könöm ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën ngolöp yaëen yak mor könöm ëën sëp wesa.³¹ Pël ëën omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. “Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm oröak pim retëng yaë epot il nemowaspan sa.”

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

³² Omnarö ngön laaök pël yemaan Parisi ngönën omnarö kat wiak kiri ar yaaö kaöaröen ök maan polis narö Yesu wak wii tëepënëak wes mëën sa.³³ Pël ëën Yesuuk epël yema. “Akun kot nent ne arring wë olëak kaalak nem wes nemëen waisaupë ngësë sumaap.³⁴ Pël ëën arök yok pangk ngaöl ë wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pörekta ar pangk newaisngan.”³⁵ Pël maan Yuta kaöarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Pi talël sëen tiar ngaöl ëëpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnaröaring wëaurö pitëm naë së Krik omnarö rë moulöpënëak ya ma?³⁶ Pi, ‘Ngaöl elnëenëetak yok pangk koirak itnaangkan,’ pël niak kaalak, ‘Nem së öma pörek ar yok pangk newaisngan,’ pël yenia epëtep, tol ëënak yenia?”

Yesu pi wëwë kosangta i köloköt yangingk

³⁷ Yuta omnarö pitëm akun ngëëngkët wieë pet irëpënëak temanöm yesën akun nent ngëëngk wesak wa top kaö yeëa. Akun pötak Yesu pitëm tekarak wal ë ngön ëak epël yema. “Omën namp iiten ëën pöt wais nem naëaan iit nëmnpnaat.³⁸ Anutuu ngönëntak wia pöl, ‘Omën narö neen kön wi kosang newasëpnaarö i yaapötë kölok olaim wë pöl pitëkaan wëwë kosangët oröeim öpnaat.’”³⁹ Yesu pim ngön mëëa pipët Pulöön kön wieëak mëëa. Pi Pul pö omën piin kön wi kosang wasëpna pöröaan wes mëën pitëk ilapnaat weseëak mëëa. Akun pötak Yesu pi pim ë rangi urtak nawisën wiaan Pulö neiraan. Pötaanök mëëa.

Omnarö kom ëak tok nentepar sa

⁴⁰ Pël maan omën narö pöten kat wiak epël mëëa. “Omën epop pi yaap Anutu pim tektek ngön yaaup tiarim kor wakaim pöp.”⁴¹ Pël yemaan naröak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup, Kristo tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Kristo puuk pöt Kalili yangerakaan newaispan.⁴² Ngönëntak epël wia. ‘Kristo pöp Tewit pim kurmentëkaan orööpnaap. Pötaanök Tewit pim wakaimaurek Petelem pörek orööpnaat,’ pël ëaut.”⁴³ Pël maan omnarö pit komkap ëën tok nentepar sa.⁴⁴ Pël ëak naröak Yesu wii motëepënëak kön wiin mor könöm ëën sëp wesa.

Omën kaöaröak Yesuun kön wi kosang newasën ëa

45 Polisörö pit kaalak sē Parisi ngönēn omnarōere kiri ar yaaō kaōarōa naē orōön, “Ar tol ēēnak pi koirak newaisēn yeē?” pēl mēēa. 46 Pēl maan polisörö pit kangiir epēl mēēa. “Ngaan omēn epopē ngön ya epēl naēnte.” 47 Pēl maan Parisi ngönēn omnarō pit epēl mēēa. “Pi arēnta morök elnia ma?” 48 Ten Parisiire ngönēnē kaōarō nampōkta piin kön wi kosang yemowas ma? Won. 49 Omēn ngön kosang wi aut köpēl piporō Yesuuk morök elmēēn piin kön wi kosang wesa pōrō pit Anutuuk kangut elmēēn kö sēpnaarō.” 50 Pēl maan pitēm kar namp Nikotimas ngaan Yesuu naē sa pōpōk pitēn epēl mēēa. 51 “Ma tiarim ngön kosang nentak omnarō pas ngön yaatak ulmēēpen pēl wia ma? Won. Pōtaanōk tiar pim songōnten kat wiakök omēn pipot elmēēpenaat.” 52 Pēl maan pitök kangiir epēl mēēa. “Niinta Kalili omēn namp ma? Ngönēntak ngön wia pipot kēēkē sangk kelak ēwat sē. Anutuu tektek ngön yaaō namp Kalili yangerak naarōöpanpe.”

8

Öng utpet yaaō nampē ngōnte

1 [Omēn pourō pitēm kaatē repak sēēn Yesu pimēt Olip tomökēl saut. 2 Pēl ēak pōrekaan ēlpamök rōökēer kaalak ngönēn tup kaōetakē saut. Pēl ēēn omēn pourō pim ngēsē

waisēn pi wel aisēak pitēn ngönēn ök yema. 3 Pēl yaēēn ngönēnē ngarangkörōere Parisi ngönēn omnarō pit öng namp ompringēpök omp kēkainēpring yaēēn itenak mēsak Yesuu naē wais pitēm tektrak tau moulmēak epēl yema. 4 “Rē yanuulaup, öng epop ompringēpök omp maimapring yaēēn itena. 5 Pēl ēautep Moses pim ngön kosangtak pöt öng ke pēlōrō kēl mö wel wiipēnēak ēautep ni tol amte?” 6 Pitēm mēēa pöt pit pi morök elmēēn ngön nent maan ngön yaatak moulmēēpēnēak kön wiak yema. Pēl ēēn Yesu pi wel aisēak mor wotōök yangerak retēng yaē. 7 Pēl yaēēn pit piin pēel mēak rangkēer yaēēn wal ē tauak epēl yema. “Arim tekraakan namp saun wonöp wē pöt puuk wet rēak kēl mööp.” 8 Pēl mēak pi kaalak wel aisēak mor wotōök yangerak retēng yaē. 9 Pēl yaēēn pit ngön pöt kat wiak ngarangkörō wot raan omēn pourō pōp pōp orōak yesem won sa. Pēl ēēn Yesu pimēt wēēn öngöp pim naē taueēa. 10 Pēl ēēn Yesu pi we riak öngöpön itenak epēl pēel yema. “Öng epop, omēn ni mēs niwak waisaurō pit tarēk wē? Ma pit nampök ni kēlangön yaatak niulēēpēnēak ngön ē pet nairēn ēēpēn ma?” 11 Pēl maan öngöpök epēl yema. “Kaōap, omēn nampök yok pangk pēl naalnēēpan.” Pēl maan Yesu kangiir epēl yema. “Nookta yok pangk

ni këlangön yaatak nanu-
ulëengan. Pötaanök ni sê wê
kaalak utpetat ëënganok.”]

*Yesuuk yang omnarö ëwa
yaalni*

¹² Yesu pi omën ngönën tup
kaöetak wëauröen kaalak epël
ök yema. “Ne ar yangerakë
omnaröaan es ëwa yaalniaup.
Pötaanök namp pi nem ënëm
elnëëpna pöp koutak kan sak
waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa
elmëaan wëwëetak öpnaat.”

¹³ Pël maan Parisi ngönën
omnarö pit kangiir epël
yema.

“Nimtok nimtë
songönte war wesak aan kat
wiak yaap newasën yeë.”

¹⁴ Maan Yesuuk epël yema.
“Omën namp pimtök pimtë
songönte yaan pöt ar pi yaap
ya pël newasngan pöt yaap.
Pël ëaatak nemtok nemtë
songönte ök yak epët yaap.
Ne nemtë kak waisaurekën
ëwat wë. Ën kaalak suma
pörekënta ëwat wë. Pël ëaap
ar nem kakën köpël wë. Ën
ne talël sumaap pötenta ar
köpël wë. ¹⁵ Ar pöt yangerakë
wëwëetakël kön wieë omnarö
ngön yaatak yaalmëaurö. Ne
pöt arim yeë pöl ngön yaatak
naniulëenganëëp. ¹⁶ Nook
omnarö komkap ëëmëak
pël ëëma pöt yaapët. Pöt
nemënt won, nem Pep wes
nemëaup tenip pouwaarök
pël ëënaat. ¹⁷ Tiarim ngön
kosangtak epël retëng ëaut
wia. ‘Omën naar piarip ngön
kopët nent, pouwaarök apna
pöt yaap pël wasëpenaat.’

¹⁸ Nemtok nemtë songönte
ök yeniaan Pep wes nemëaup

puukta kaamök ëak ök yenia.”
¹⁹ Pël maan pit epël yema.
“Nim pepap tarëk wë?” Pël
maan Yesuuk kangiir epël
yema. “Ar neen köpël wë.
Pötaan nem Pepapönta köpël
wë. Neen ëwat sanëën nem
Pepapönta ëwat san tapön.”

²⁰ Yesu pi ngönën tup kaöeta
ka kaö mon kiri yawiaurek
wë omnaröen ngön pipot
pout ök maimaut. Pël ëa
akun pötak omnarö pit pi
wii nemotëën yaë. Pöt pim
mëngkën wel wiipna akunet
temanöm nasën pötaanök.

*Yesuuk, “Ar nem sê öma
pörek newaisngan,” pël mëëa*

²¹ Yesu pi ngön wet rëak ök
mëëa tapët ngolöp wesak epël
ök yema. “Ne ar sëp niwesak
sëën neen ap wasö wais
itnaangkan. Arim sauna-
tring wë wel wiinëët. Pël
ëënë pötak nem sê öma pörek
newaisngan.” ²² Pël maan
Yuta kaöarö pit neneren epël
mëëa. “Pi tol ëëpënëak, ‘Nem
ömaarek ar newaisngan,’
pël ya? Ma pimtök pimënt
ënën ëak wel wiipënëak
ya ma?” ²³ Pël yemaan
Yesuuk kangiir epël ök
yema. “Ar yangerakaanörö.
Ën ne ngaarëkaanëp. Ar
yang eprekaanörö. Ën ne
eprekaan wonöp. ²⁴ Pötaanök
ne epël niiaut. ‘Ar arim
saunatring wë wel wiinëët.’
Ën arën nemtë songönte ök
niak pöten kön wi kosang
nenewasën ëënë pötak arim
saunatring wë wel wiinëët.”

²⁵ Pël maan pit epël yema.
“Ni talëp?” maan Yesuuk

epël yema. “Ne tapöp ngaan nem songönte ök niaim tapöp. ²⁶ Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël äak ök niak arim yaaut ngön ya nimpaat. Pël äëmaatak omën nem wes nemëaupë yaaut yaap yaaup. Pim neeautök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niaim.” ²⁷ Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëëa pöten kön tektek nasën äa. ²⁸ Pël äën Yesuuk epël ök yema. “Ar änemak ne Omën Këëp wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëët. Pël äak pörekök ne nemtë könöök omnant naën nem Pepapök ök neeautök iman pöten ewat sënëët. ²⁹ Pep wes nemëën waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëënëp kët epotë nem omnant yeë epot pim kentöök yeë.” ³⁰ Pël yemaan omën selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këetak söë niwasëpnaat

³¹ Yesu pi Yuta omën piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. “Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem änem panë yaalnë. ³² Pötaanök ar ngön këët kat wiak ewat sënë pötak ngön epëtak söë niwasën utpetatë inëën naëngan.” ³³ Pël maan pit ngön kangit epël yema. “Ten Apram pim äarö. Ten omën narök pitëm inëën naniwasënöröep. Tol äënak, ‘Ar söë sënëët, pël yeniaan?’” ³⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir

pitën epël yema. “Ne yaap pan ök niamaan. Omën narö utpetat yaë piporö pit utpetatë inëën yaë. ³⁵ Inëën ruup pi inëën yaalmëaupë kaatak sasa naön yaaup. Än ru panëëpökëër pim pepapë kaatak sasa wëaup. ³⁶ Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söë yaniwas eporö ar söë pëen önëët. ³⁷ Ar Apramë äarö pöt ne ewat wë. Pël äaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim. ³⁸ Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ewat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niiaut pël yeë.”

Yesuuk, “Arim pepap Seten,” pël mëëa

³⁹ Pël maan pitök kangiiir, “Ten Apramë ruure äarö,” maan Yesuuk epël yema. “Ar yaap Apram pim ruure äarö talte pim omnant eima pöl äën. ⁴⁰ Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wiaut ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omën ke pil nent naën eimaup. ⁴¹ Ar arim pepapë äaut yeë,” maan pitök kangiiir epël yema. “Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu.” ⁴² Pël maan Yesuuk epël yema. “Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyaö elnëën. Pöt tol äënak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemtë könöök newaisën. Won. Anutuuk wes nemëën waisaut. ⁴³ Ar tol äënak nem ök yeniak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta

songönte epël wia. ⁴⁴ Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentöökë ënëm yeë. Pi ngaanëër omën mëneimaupök om pël ëeim wë. Ngön këët pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap yak kaar yaaup. Pötaanök pim könöökë kaar aim wë. ⁴⁵ Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanak ar kön wi kosang newasën ëeim. ⁴⁶ Ar nampök nem saun nent nokoirngan. Ne omën ke pëlëpök ngön yaap këët ök yeniaan tol ëënak kön wi kosang newasën yeë? ⁴⁷ Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yeë.”

Yesuuk, “Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup,” pël mëëa

⁴⁸ Pël maan Yuta omnarö kangiiir epël yema. “Ten niin, ‘Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,’ pël aim yaaut yaap aiman.” ⁴⁹ Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. “Urmerap nem lupmeri won. Ne nem Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim. ⁵⁰ Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap. ⁵¹ Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarëk öpna pöp pi wel sasa nawiipan.” ⁵² Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ten niin ewat yes. Urmerap niik isak wë. Apram wel

wiaup. Ën tektek ngön yaaö omnaröeta wel wiaut. Pël ëautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël ëëpna pöp pi wel sasa nawiipan.’ ⁵³ Pël ëautep nuuk Apram tiarim ëap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yaauröeta wel wiautep. Nuukëër talëpë ök sak ömëak yaan?” ⁵⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemtok nemtëën wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaaup. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak pöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yeë. ⁵⁵ Pël ëaap ar piin köpël wëen nookëër ewat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niamaatep arim yeë pöl kaar niangan. Ne piin ewatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaaup. ⁵⁶ Tiarim ëap Apram pi nem yangerak oröomaaten ewat sak ërëpre sawi ëa. Anutuuk elmëen pim könöök itenak ya kë sa.” ⁵⁷ Pël maan pitök kangiiir epël yema. “Nim krismakiat 50 naën wiaap. Ni yaap Apramön itenaup ma?” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ne ngaanëër Apram naaröön wiaan wakaimaup.” ⁵⁹ Pël maan kël korak mööpënëak yaëën Yesu ngönën tupta kakaati ëlëëp ilëak orök saut.

9

Yesu omën it il tëäö namp ompyao mowesa

1 Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tēaup wēen itenaut. Omën pöp pim pēlēp ēlēpök wilaup wēa. 2 Pēl ēēn ten Yesuu ruuröak Yesuun epēl pēēl mēēaut. “Rē yanuulaup, talēpē saunetak omën epop it il tēaup ēlēpōkaan orōa? Pimtē saunetak ma pim ēlre pepaarē saunetak epēl ēa?” 3 Pēl maan Yesuuk kangiir epēl yenia. “Pimtē saunetakre ēlre pepaarē saunetak won. Omën epēt Anutuu ya yamēngkauta kēēt war wasēpēnēak omën epop epēl orōa. 4 Pōtaanök kētēp wē epētakēēr Anutu nem wes nemēēn waisaup pim yaat mēmpa. Koö olapnaan yaēērek koutak omën nampök ya nent namēngkan. 5 Nem yangerak öma pötak ar omnarö ēwat sēnēēn nem es ēwaöök ēwa elniaapnaat.”

6 Yesu pi pēl niak waasöpēt ngēsak yangetaring ngawi sak omën pöpē itöörarē wa yemomē. 7 Pēl ēak epēl yema. “Ni Siloam i kaöök sē nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mēēn sa,” pēl yak pöt. Pēl maan sē iirēn it nga ngēnak kaalak waisa. 8 Pēl ēēn omën pim kaköröere ka nantēaan piin ēwatörö, ngaan omnaröen sum kimang yemaan itenauröak pitēmēt neneren epēl mēēa. “Omën epop ngaan wel aisēē omnaröen sum kimang yeniauppe.” 9 Pēl yemaan naröak mēēa. “Mak, omën epop tapöp.” Pēl maan naröak epēl mēēa.

“Won, omën munt tapöpē ök nampök wē.” Pēl yemaan omën pöp pimēt kat wiak mēēa. “Ne tapöp.” 10 Pēl maan pit epēl mēēa. “Ni tol ēak itöörar ompyaö saup?” 11 Pēl maan puuk kangiir epēl mēēa. “Omën pitēm Yesu pēl aim pöpök pim waasöptaring yanget ngawi sak itöörarē wa nemēak epēl neea. ‘Ni Siloam i kaöök sē iiröm,’ pēl neaan sē iiran pötak nem itöörar ompyaö sak omnantön ityaangk.” 12 Pēl maan pit epēl mēēa. “Omën pöp tarēk wē?” Pēl maan pi, “Ne köpēl,” pēl mēēa.

13 Pēl maan Yuta omnarö pit omën it il tēak wakaima pöp mēsak Parisi ngönēn omnaröa naē sa. 14 Akun Yesuu yanget kaplak ngawi sak omnampē itöörar ompyaö mowesa pöt Yuta omnaröa kē yesa akun ngēēngk nentakök ēa. 15 Pōtaan Parisi omnarö pit pēēl mēak epēl mēēa. “Tol ēak nim itöörar ompyaö saup?” Pēl maan itöörar ompyaö sa pöpök epēl mēēa. “Puuk yanget waasöptaring kaplak ngawi sak itöörarē wa nemēēn iirēn it nga yangēngk.” 16 Pēl maan Parisi omën naröak epēl mēēa. “Omën epop akun ngēēngkēt kē sēpēnēak ngön kosang wiaut yailēn yak ten Anutuuk wes mēēn newaisēnēp pöt ēwat yes.” Pēl maan naröak epēl mēēa. “Tol ēak omën saunaringöpök retēng ke epēl ēēpēn?” Pitēmēt neneren pēl mēak pitēm wēwēet kom ēa. 17 Pēl ēak pit kaalak omën it il

tëa pöpön epël mëëa. “Omën nim itöörar ompyaö niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëëa. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

18 Yuta kaöaröak omën pöp it il tëak wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi kosang wasëpnaaten kaaö ëën ëlre pepaarën yas mëëa. 19 Pël ëak epël mëëa. “Epop arpim ruup ma? Ëlëpë yaatakaan it ngaap oröaup ma? Yak tol ëakök peene it nga yangëngk?” 20 Pël maan ëlre pepaar kangiiir epël mëëa. “Epop tenpim ruup pöt ëwat wë, ëlëpök it ngaapöp wilaup. 21 Pël ëaupök peene tol ëak it nga yangëngk pöten tenip köpël. Talëpök itöörar ngaul moulmëa wes pötenta tenip köpël. Ar pimtën pëël maë. Pi kaö saupok pimtök pimtë songönten ök niapnaan.” 22 Ëlre pepaar piarip Yuta kaöaröen kas ëënak pël mëëa. Pöt Yuta kaöarö ngön epël kosang wia. Omën nampök Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pël war wesak apna pöp ngönën tuptakaan yaya mepanëën waö ë mëëpnaat. 23 Pël wieëa pötaanök ëlre pepaar piarip epël mëëa. “Pi kaö saupök arimtok pëël maë.”

24 Pël maan pit kaalak omën ngaan it il tëak wakaima pöpön ngön maan akun nentepar sa. Pël ëak epël mëëa. “Ni Anutuu ëöetak yaap am. Ten omën pipopön ëwat wë. Pi saun omnamp.” 25 Pël maan pi kangiiir epël

mëëa. “Pi saunaringëp ma won pöt ne köpël. Ën ne omën kopët nentenökëër kön wia. Ne ngaan itöörar ngaap wakaimaup. Pël ëautak peenökëër it nga yangëngk.” 26 Pël maan pit epël mëëa. “Pi tol elnia? Tol ëak itöörar ompyaö niwesa?” 27 Pël maan pi kangiiir pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak ök yeniaan kat wiinëëten kaaö yeë? Kaalak tol ëak niaan kat wiin? Ma arta pim ënëm ëën ma?” 28 Pël maan pit piin utpet wesak epël mëëa. “Nimtokëër omën pömorë ënëm yaaumoröp. Ten pörö Moses pim ngön wia pöta ënëm yaaurö. 29 Ten pörö Anutuuk Mosesën ngön ök mëëa pöt ëwatörö. Ën omën pipmorön ten köpëlëp. Talëlaan oröa?” 30 Pël maan omën pöpök kangiiir epël mëëa. “Elei, omën epët piita ke nalte. Ar köpël, pi talëlaan waisa wes. Pël ëaupök nem itöörar ompyaö newesaut. 31 Tiar ëwat wë. Anutu pi saun omnaröa ngönöt kat nemowiin yaaup. Ën omën namp Anutuun yaya maimeë pim könöökë ënëm yaaupök më yaë pötak pim ngönte kat mowi yaë. 32 Ngaanëër öng nampök ru it il tëa namp wilën omën nampök itöörar ompyaö mowesa pël aan kat nawiin ëaut. 33 Anutuuk omën epop wes nemomëën ëanëën retëng ke epëlte naën ëan tapön.” 34 Pël maan pitök kangiiir epël mëëa. “Nim ëlëpë yaatak saunaring wëën pötaring

wil niulëen wakaimaumor. Nuuk yok pangk ten ngönen rë niulömëak yaan ma?" Pël mëak waö ë mëa.

Yesuun kön wi kosang newasën yaaurö pit lupmeri it ngaap sak wë

³⁵ Yesu pitëm pimëen pël elmëa ngön pöt kat wiak omën pöp koirak epël yema. "Ni Omën Këepön kön wi kosang yewasën ma?" ³⁶ Pël maan omën pöpök epël yema. "Kaöap, Omën Kë pöp talëp? Ni ök nea. Pël ëen ne kön wi kosang wasumaan." ³⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. "Ni yok piin itenaup pöp peene niiring ngönngön yaë epop." ³⁸ Pël maan omën pöpök epël yema. "Aköp, ne kön wi kosang yaniwas." Pël mëak pi rar rë wesirak Yesuun yaya yema. ³⁹ Pël yaëen Yesuuk epël yema. "Ne yangerakë omnarö ar kom elniimëak waisaup. Pötaanök omën it ngaap pël yewesaurö pit it nga ngëmpnaat. Ën omën pitëmtok pitëmtën it nga yangënaurö pël yewesaurö pit kangiir ngaap sëpnaat." ⁴⁰ Pël yemaan Parisi ngönën omën narö pim naë wëaurö pit ngön pöt kat wiak Yesuun epël yema. "Nuuk tenën, 'Arta it ngaapörö' pël yeniaan ma?" ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël yema. "Arim itöt ngaap talte saunatë kangut won ön. Ar it ngaarö pël yaaurö. Pötaanök arim saunatë kangut wiaan ön."

10

Sëpsëp ëmöökë watepang ngönte

¹ Yesu pi watepang ngön nent epël yema. "Ne yaap pan niamaan kat wieë. Omën namp sëpsëp ëmöök ëm kanërak neilaan maimerek ngaar kaö möak wel rëak öngpök yes pipop pi koröp kosangëp omnant këkain yewaup. ² Ën ëm kanërak yeila pöpökëer sëpsëpöröa ngarangkëp. ³ Pi sëen kanweri ngarangkëpök kan tē mowiin ilapnaat. Pël ëak yapin maan kat wiin mësak orööpnaat. ⁴ Pimorö mësak orö ulmëak pimënt wet rapnaat. Pël ëen sëpsëpörö pit ngön kat yawiaurö. Pötaanök pimtë ngönte kat wiak ënëm sëpnaat. ⁵ Pit omën maimapë ënëm nasëpan. Won, pit piin kas ëëpnaat. Pöt tol ëënak? Pit omën maimaröa ngönötön köpël ëak pötaan kas ëëpnaat."

⁶ Yesu pi watepang ngön pöt maan pit pim ngön pitën mëea pöta songönte ëngk ma e wesa.

Yesu pi sëpsëp ngarangk ompyaup

⁷ Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Nemënt tapöp sëpsëpöröa kanwer. ⁸ Tektek omën kaarkaarörö, nem wet rëak waisa piporö, omnant këkain yaaurö. Pötaanök sëpsëpörö pitëm ngönöt köpël ëak kat nemowiin eima. ⁹ Nemënt tapöpök kanwer. Pötaanök omën namp nem naë wais oröak kakaati ilapna pöp Anutuuk utpetetakaan

kama moöpnaap. Pël eën pi ilëak oröak eeimeë kaömp neim öpnaap. ¹⁰ Kain omën pöp pas newaispan. Pi sêpsêpörö kain wak mênak utpet wasêpnaap. Ën ne pöp ar omnarö nem naëaan wêwëet önëak waisaut. Pötaanök êrêpsawiarang wêwëetak önëet. ¹¹ Ne sêpsêpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök sêpsêp ngarangk ompyaup pim wêwëet sêpsêpöröaan kêépöt wes mampnaat. ¹² Omën sêpsêp pep panëép won, sumetaan pëen ngarangk yaaup pi kent tokörö yewaisën itenak sêpsêpörö moolëak kas sëen mênak rep mëepnaat. ¹³ Pöt pi sêpsêpöröaan kön selap naën, sumetaan pëen yeëa pötaanök. ¹⁴⁻¹⁵ Ne sêpsêpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen ewat wëen ne piin ewat wë. Ök tapël ne nem sêpsêpörö arën ewat wëen ar neen ewat wë. Pötaanök nem wêwëet arimëen kêépöt wes nimpaat. ¹⁶ Ën nem sêpsêp munt naröeta wë. Pörö em epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël eën pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent eën ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk eëmaan. ¹⁷ Nem wêwëet pitëmëen sêp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë. ¹⁸ Omën nampök elnëen pangk wel nawiingan. Won. Pöt nemtë könöök wêwëet sêp wasumaat. Ne nem wêwëet sêp wasuma pöta

weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël eëmëak Pepak ngan rë nenaut.”

¹⁹ Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom ëak tok nentepar sa. ²⁰ Pël ëak naröak epël mëëa. “Urmerap pim lupmeri ilëak wëen kaökaö yaë. Tol eënak ar pim ngönöt kat mowieim?” ²¹ Pël maan naröak epël mëëa. “Ngön epët omën urmerapring wëaupë ngönte won. Urmerapring wëaupök yok pangk omën it il tëaurö ompyaö mowasêpën ma?”

Yuta omnarö Yesuun kööre tok elmëa

²² Yuta omnaröa Yerusalem ngönën tup kaöeta kan tëa akunet temanöm sëen pöt ngëëngk wesak kë sa yeëa pöt kopiirir akunetak temanöm sa. ²³ Pël eën Yesu pi ngönën tup kaö pöta kaö nera yapinte Solomon pöta kakaati yesën, ²⁴ Yuta omnarö pit wais pi tekarak ulmëak taueë epël yema. “Ni tol eënak nim songönte wa ngep yaëen ten kön selap yeë? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaö Niiaup pöt tenën war wesak ök nia.” ²⁵ Pël maan Yesuuk pitën kangiir epël yema. “Ne yok ök niiautak ar kön wi kosang nenewasën yeë. Nem ya yamëngk epot pout nem Pepapë këm ngöntak yeë epotök ne Anutuu Yaö Neeaup pöt tekeri yenewas. ²⁶ Pël yeëetak ar nem sêpsêp toktakaanörö won. Pötaanök ar kön wi kosang nenewasën

yeë. ²⁷ Ën nem sêpsêpörö nem ngön kat yawiaurö. Pël èen ne pitèn ewat wëen nem ènem yaaurö. ²⁸ Pël èen nook wëwë kosangët koir mangkën wakaim öpnaarö. Pit kö nasëpan. Won pan. Omën nampökta nem moresiaan wa ëp naëpan. ²⁹ Nem Pepapök pit nemëen nenaaurö. Pi weëre kosang panëep omën ël pout il wesaup. Pötaanök omën nampök Pepa moresiaan wa ëp naëpan. ³⁰ Neere nem Pepap tenip kopëtap.”

³¹ Pël maan Yuta omnarö pit kaalak këlöt wak pi mööpënëak yaë. ³² Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne ya ompyaö epot pout Pepa naëaanötök pet elniautep, tol nentaanök ar kël nemöönëak yeë?” ³³ Pël maan Yuta omnarö pit nerak wak epël yema. “Ten ya ompyaö pöt nentaan kön wiakök ni kël nimöönëak naën. Ni omën yaapöpök Anutuun ökre was aimeë nimtën Anutu pël aimën. Pötaanök kël nimöönëak yeë.” ³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim ngönën pepeweri Anutuuk maan retëng äaut omën pim ya yamëngkauröaan epël wia. ‘Ar Anutu nem ökörö.’ ³⁵ Omën pörö pit ngaan Anutuu ngönte pitëm naë sëen pitën Anutuu urtak wë mëäa ngönën ngön epët kaëngk naën yaë. ³⁶ Pël äautak ne pöt, Pep pimtök neen yaö neak wes nemëënak yanggerak irëaut. Pötaanök epël yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’

pël yakap tol èënak arök, ‘Ni Anutuun ökre was yaan,’ pël neaim? ³⁷ Nem Pepapë yaat namëngkën yeë pöt ar neen kön wi kosang nenewasën èënëët. ³⁸ Ar nem ngönten kön wi kosang nenewasën yeë. Pël yeëetak ne nem Pepapë yaat yamëngk epot pöt Pep neering wëen ne Pëparing wë pöt këëkë ewat sënëen nem ya yamëngk epotön itenak neen kön wi kosang wasën.” ³⁹ Pël maan pit kaalak wali öpënëak ëak mor könöm èen yes.

⁴⁰ Ten Yesuring kaalak së Yotan olëak ëngk komuntakël Sonë ngaan omnarö i momëeima pörek së wakaimaut. ⁴¹ Pörek wëen omën selap pim naë wais oröak wë neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retëng nent naën äaut. Ën Son pim omën epopön ngön aim pöt nent kaar won.” ⁴² Pël mëak omën pörek wëa pörö narö piin kön wi kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

¹ Petani kak omën namp wëa yapinte Lasaras pi pörek yauman wieëa. Pim sasaar Mataare Maria piaripta kak taprekaar. ² Ngaan Maria pöpök i köp nga kampët Aköpë ingesiare lë momëak pim kepön ëptaring kol mowesaup. Pim nangap Lasaras pi yauman yeëa. ³ Pël èen sasaarök Yesuu ngësël ngön epël wes mëa. “O Aköp, nim kent yaën pöp yauman yaë.” ⁴ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak tenën epël yenia.

“Yauman pipët pi wel wiipënëak naën. Piptak omnarö Anutuun yaya maimëë pim Ruup neenta yaya neanëët.”

⁵ Yesu pi Mataare Mariaare Lasarasringöröen kent yeëa. ⁶ Pël yaaup yak Lasarasë yauman yaaut kat wiak pim kak wëaurek wëën akun nentepar sa. ⁷ Pël ëën ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar kaalak Yutia yangerakë sëpa.” ⁸ Pël niaan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup, peene tapët Yuta kaöaröak kël nimööpënëak ëautep ni kaalak tapël sëpenëak yaan ma?” ⁹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Kët nenta öngpök aöa 12 ëak wia. Pötaanök yanget ëwa wiaan omën namp këtëk kan yesem kawi nengentiipan. ¹⁰ Ën omën namp rö kan yesem ëwaat won pötaan kawi ngentiipnaat.” ¹¹ Pi ngön pöt niak kaalak ënëm tenën epël yenia. “Tiarim ngöntöp Lasaras pi ka uraarek së it moilmaan.” ¹² Pël niaan ten epël mëëaut. “Aköp, pi ka urak pöt ompyaö sëpnaat.” ¹³ Yesu pi Lasaras wel wiauten yeniaanak tenök pöt ka yaap uraan yenia wesan. ¹⁴ Pël yeëan pöt Yesu pi war wesak epël yenia. “Lasaras wel wia. ¹⁵ Ne wët rëak pim naë nasën ëaut. Ën wel wiak wiaanank neen kön wi kosang newasënëëtaan së ya momëmpaat. Pötaanök arim kön wi kosang wasënëëtaan ërëpërëp yeë. Yok peenök pim naë sëpa.” ¹⁶ Pël niaan Tomas, yapin nent Ruprup

Ëak Wilaup, puuk ten pim karuröen epël yenia. “Sëpa, tiarta piiring erën ëak wel wiipenaan.”

Yesu pi weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap

¹⁷ Pël niak ten Yesuring së oröak Lasaras yangaöök kët kong nent wieëa pöt ëwat saut. ¹⁸ Petani kak pörek Yerusalem kak naë 3 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁹ Pötaanök Yuta omën narö selap pan Mataare Mariaan yaare sër mapënëak së wëa. ²⁰ Pël ëën Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak kamtaöök tenim naë waisa. Pël ëën Maria pi om kak wëa. ²¹ Pël ëën Mata pi wais ten nikoirak Yesuun epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapön. ²² Pël ëaap ne niin ëwat wë. Peenta ni Anutuun omën nantön kimang maan pöt yok pangk nimpnaat.” ²³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nim nangap kaalak wal ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan Mataak epël yema. “Pim akun kaöaöök ten omën pourö wal ëëna pötak wal ëëpna pöten ne yok ëwat wë.” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël yema. “Weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap nemënt tapöp. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim öpnaat. ²⁶ Pötaanök omën narö nem naëaan wëwëet wak neen kön wi kosang newasëpna pörö wel nawiipanëërö. Pit om wakaim öpnaarö. Ni pöten kön wi

kosang yewasën ma won?"
 27 Pël maan Mataak Yesuun epël yema. "Mak Aköp, ne niin kön wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaö Niiiaup Kristo, ngaan Anutuuk yangaak oröömëep pël äaup."

Yesu pi ing äa

28 Mata pi Yesuun pël mëak së pim nangap Mariaan ngön laaök epël mëäa. "Rë yanuulaup pi wais wë niin ya." 29 Pël maan Maria pi kat wiak teënt wal äak Yesuun ngësë waisa. 30 Yesu pi kakë nasën, Mataä koira pörek om wëa. 31 Pël ään Maria pi teënt oröak yewaisën Yuta omën piaripön yaare sër mapnak së piarpim kaatak wëaurö pit itaangkën Maria pi teënt wal äak yaaröön yangaök së ing apënëak yes wesak pit pim ënem waisa. 32 Pël ään Maria pi tenim naë wais oröak Yesuun itenak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. "Aköp, ni eprek wëanëen nem nangap wel nawiin äan tapön." 33 Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënem waisaö pöröeta top äak ing ya. Pël ään Yesu pi pöten itenak ya ilak sa. 34 Pël äak epël yema. "Ar pim sokur tarëk weeraurö?" Pël maan pit piin epël yema. "Aköp, së itaampa." 35 Pël maan Yesu pi ing ya. 36 Pël yaëen Yuta omnarö pit neneren epël yema. "Iteneë. Omën epop pimëen kent pan kön wieëaap." 37 Yemaan naröak epël yema. "Omën epop pi it il täaup

ompyaö mowesaupe. Pi kaamök elmëanëen Lasaras wel nawiin äan tapön."

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

38 Yesu pi kaalak ya ilak sëen yangaök së oröa. Omën pöp kël öngöpök wi ulmëak kël saulöp naök ur wari ulmëëäa. 39 Pël äaan Yesuuk epël yema. "Ar kël epö wa pëlëer wieë." Pël maan omën wel wiaupë sasëp Mata puuk epël yema. "Aköp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet yaë." 40 Pël maan Yesuuk piin epël yema. "Tol ëänak yaan? Ne wet rëak epël niakat. 'Ni kön wi kosang wasumë pötak Anutuu weëre kosangët oröön itaampët,' pël niakat." 41 Pël maan pit këlö wa pëlëer wiin Yesu pi ngaarëkël iteneë epël yema. "Pep, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup. 42 Ne niin ewat. Ni kët poutë nem kimang ngönöt kat yawiaup. Ën om omën e taua eporöaan kön wiak pit nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpna pötaanök epël yeniak." 43 Pël mëak pi ngön äak epël yema. "Lasaras, ni wal äak orö." 44 Pël maan omën welap wal äak oröa. Ingre moresiarë wii täautre ën keponök poë koröp kör koëaöre pöt om äaul äaan. Pël ään Yesuuk omnaröen epël yema. "Wil moulmëëë. Pël ään sëpnaan."

Kaöarök Yesu mëmpënëak kupria

(Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Yuta omën selap Mari-aaring wais wëaurö pit Yesuu ëa pöten itenak narö piin kön wi kosang wesa. 46 Pël ëen narök së Parisi ngönën omnaröen Yesuu ëa pöten ök mëëa. 47 Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pit kansolörö wa top ë ulmëak epël mëëa. “Omën Yesu pömor retëng it ngolöpöt yaëp tol elmëepen? 48 Pi om pël ëeim wëen tiar kat koko öpena pöt omën pourö pim naë së rë olëak piin kön wi kosang wasëpnaat. Pël ëen Rom ngaarö wais tiarim omnaröere ngönën tup kaöere pöt utpet niwasëpnaat.”

49 Pël yaan pitëm kar namp yapinte Kaiapas pöp kris-maki pötak kiri ar yauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. “Ar kön won pan. 50 Epël kön wieë. Yuta omën pourö kö sënganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut.” 51 Pim ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yauröa wotöök wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wesak mëëa. 52 Pël ëaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtëen won, Anutuuk pim omnarö yang ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë niulëepënëak pël ëaup. Pöt Kaiapas pi kön nawiin wë ëa.

53 Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës rëa. 54 Pël yaëen Yesu pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörek sëp mowesak yang omën wonra kautakël

kak nerekë yapinte Iprem pörek së ten pim ruuröaring wakaimaut.

55 Yuta omnaröa Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ka kotutëaan omnarö lup kölam tëepënëak wet rëak Yerusalem kakë sa, pitëm ngön kosangta wieëaul. 56 Pël ëen pit ngönën tup kaöeta kakaati së Yesuun ap wesak pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar tol yewas? Pi akun ngëëngk eptak newaisën ëëpën koröp.” 57 Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö pit ngön kosang epël wia. “Omën namp pim wëaurekën ëwat wë pöt ök aan wali öpenaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momëa
(Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

1 Anutuu mait elmëa akunet temanöm sëpënëak ngolöp yaëen kët 6 ëak wiaan ten Yesuring Petani kak së oröaut. Kak pörek Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëaup pim kak. 2 Pël ëen omën pörek wëaurö pit Yesuring kaömp ngawi nëmpënëak kaömp ar ëa. Pël ëak Mata pi kaömp yokorön Lasaras pi omën Yesuring wel aisëë kaömp yena pöröaring wëa. 3 Pël ëen Maria pi i köp nga kamp sum kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu ingesiarë lë momëak pim kepön ëptaring kol yemowas. Pël ëen i pöta kampil ka pöt ur wariak

wieëa. ⁴ Pël een Yesuu ruurö tenim naëaan namp, Yutas Keriot kakaanëp, Yesuun kup mowiipnaap puuk epël ya. ⁵ “Tiar tol eënak i köp nga kamp epët omnarö menak 300 kina wak omnant wonörö mempen naën?” ⁶ Pi omën omnant wonöröaan kön nawiin wë mëëa. Pi mon kërëëp ngarangk eëë kain yaaup yakök pël eëpënëak mëëa. ⁷ Pël yemaan Yesu pi epël yema. “Pël mangan. Pi epët nem yangerak neweerëpna akunetaan peram wiak wakaimautak yaalnë. ⁸ Omën ngöntök yaaö piporö arring akun wali öpnaarök ar enëmak yok pangk ompyaö elmëënëët. En ne pöt, arring akun wali naön eëmaap yak pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë.”

*Kiri ar yaaö kaöarö
Lasaras mëmpënëak kup ria*

⁹ Yuta omën selap pan Yesu Petani kak wë pöt kak wiak waisa. Pit Yesu pimtën itaampënëak won, Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëa pöpönta itaampënëak waisa. ¹⁰ Pël een kiri ar yaaö kaöarö pit Lasaras piita Yesuring mëmpënëak kup ria. ¹¹ Pöt Yuta omën selap pan Lasarasë ëa pötaan kiri ar yaaö kaöarö kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa pötaanök.

*Yesu pi pol tongkiipök
Yerusalem kakë sa
(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Ëlpamök omën rongan kësang Anutuu mait elmëa akun ngëengktak wa top ëak wëa pörö Yesu Yerusalem kak waisëpnaan yaë pöt kat wia. ¹³ Pël ëak pit erëpërëp yeem këemre kewis wak kamtaöök koirëpënëak yewaisem ngön ëak epël ya.

“Yowe.
Aköpë këm ngöntak yewais
epopön yaya mepa.

Pi Israel omnaröa omp aköp.”
¹⁴ Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp koirak rangk wel aisëa. Pöt ngönën pepeweri wieëa pöl ëa.

¹⁵ “Saion kak wëaurö ar kas eëngan.

Arim omën omp aköp arim
naë yewais.

Pi pol tongki ruupë rangk wel
aisëak yewais.”

¹⁶ Pël elmëauta songön pöt pim ruurö ten akun pötak kön nawiin ëaut. Enëmak pi kutömweri is ë rangiat wak wëënak ten epël kön wi aut. “Ngaan pimëën ngönën pepeweri wia pöt kë rapënëak omnarök pimëën pël elmëa,” pöt kön wi aut. ¹⁷ Ngaan omën Yesuuk Lasarasën ngön mëak weletakaan wal ë yemoulmëën itena pörök Yesu pim ëa pöten ök maima. ¹⁸ Pël een omën kësang pan pim retëng ëa pöt kat wiak pi koirëpënëak kamtaöök waisa. ¹⁹ Pël een Parisi ngönën omnarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar iteneë. Omën pourö pim naë së rë olëak wë. Tiar yok pangk naënganpe.”

*Krik omën narök Yesuun
itaampënëak mëëa*

20 Yuta omnarö akun ngëengktak Yerusalem kak sê Anutuun yaya mapënëak yesên Krik omên narö pitring sa. 21 Pël ëak omên pörö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanëp, pim naë wais epël mëëa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunëak yewais.” 22 Pël maan Pilip pi sê Entruun mëak piarip sê Yesuun ök mëëa. 23 Pël ëên Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Omên Këëp nem kutömweri is ë rangiat öma akunet temanöm yes. 24 Ne yaap pan niamaan. Korupaë öpö yangerak nangëntên ngaarëk wiaapna pöt kopët tapö om wiaapnaat. Ën yangerak ngëntëpna pötak rëngap yaaröön ëlëp moö sêên kaalak kē selap ütöpnaat. 25 Ök tapël namp pi pimtë möönre koröpöön kent ëëpna pöp kö sëpnaat. Ën namp e yangerak wë pi nemëên yak pim möönre koröpö këëpöt wasëpna pöp wëwë kosang koir mangkën wakaim öpnaat. 26 Pötaanök omên namp nem inëên elnëëpënëak pöt nem ngönte kat wiak ënëm ëëp. Pël ëak nem kak öma pörek nem inëên ru sak öpnaap. Pël ëên nem inëên elnëëpna pöp nem Pepapök ping mowasëpnaat.”

Yesu pimtë wel wiipnaataan ök mëëa

27 Yesuuk pël niak kaalak epël yenia. “Nem lupmer könöm yaëëp tol am? Ma epël mem ma? ‘Pep, nem naë örööpënëak yaë epët wa ap

was,’ pël mam ma? Pël mema pöt pangk naëpan. Könöm örö nerëëpënëak waisaut. 28 Pötaanök Pep, ni nim yapinte kaö was.” Yesu pi pël yemaan kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Ne nem yapinte kaö wesaut. Pötaanök kaalak kaö wasumaan.” 29 Pël ëên omên piiring taueëaurö pit ngön pöt kat wiak naröak epël yema. “Tangre kaö yera.” Pël yemaan naröak epël yema. “Ensel nampök piin ngön yema.” 30 Pël yaan Yesuuk nerek wak epël yema. “Ngön pipët nemëên naën. Ar kaamök elniipënëak yaarö. 31 Peene Anutuuk omên ngönën wonörö këlangön yaatak niulëak yangerakë kaöap, Seten, pi il mowasëpnaat. 32 Pöt omnarö pit ne yangerakaan wak ngaarëk këraarak nemöönak yang ël epotë omnarö pourö wa nem naë niulëëmaat.” 33 Pim ngön mëëa pöt pimtë wel wiipnaaten mëëa. 34 Pël ëên omên piiring wëaurö pit epël yema. “Ten ngön kosangtak epël kat wi yeë. ‘Yaö Mëëaup, Kristo pi akun wali wakaim öpnaap.’ Pël wiaap tol ëënak ni epël yaan? ‘Omnarö pit Omên Këëp wa ngaarëk mööpnaat,’ pël yaan. Omên Kë pöp talëp?” 35 Pël maan Yesu pi pitën epël yema. “Nem es ëwa epö arim naë akun kot nent wiaapnaat. Pötaanök ar ëwa elniipnaatak koutak ngep elniipanok sak waisëë. Pöt omên namp koutak yesem

pöt, pim sēpna kön wiaul nasēn ēēpnaat. ³⁶Pötaanök ēwa elnia epöökēēr pöten kön wi kosang weseē. Pēl ēēnē pötak ar ēwa pepap nem ingre mor sēnēēt.”

Yuta omnarö Yesuun kön wi kosang newasēn ēa

Yesu pi pēl mē pet irak sē ēlēēp ilaan pit itnaangkēn ēa. ³⁷Pit ngaanēēr pitēm itöök Yesu pim retēng selap pan yaēēnak piin kön wi kosang nemowasēn eima. ³⁸Pöt Aisaia pim tektek ngönte epēl retēng ēa pöt kē orōa.

“Aköp, omnarōa naēaan nampök tenim ngönte kön wi kosang newasēn yaē.

Ēn Aköp, ni ya yamēngkem nim weēre kosangö pet elmēēn nampökta pöten itenak kön nawiin yaē.”

³⁹Pēl ēak pitēm Yesuun kön wi kosang newasēn ēa pöta songönte Aisaia puuk ngön nent epēl ēa.

⁴⁰“Pitēm itöök itaampööre lupmeri kön wi pēl ēak Anutuua näē rē olaan ompyaö mowaspanēak

Anutuuk pit it ngaap mowesak lupöt kēlötē ök wes moulmēaurō.”

⁴¹Aisaia pi Yesuu kutöm ē rangiatön itneēak ngön pipot wet rēak ēaut. ⁴²Pēl ēaut omēn kaö narō selap pit Yesuun kön wi kosang weseēak war wasēpnaatep Parisi omnarōak ngönēn keimōn elmēēpanēak kas ēēn yak wesak wakaima.

⁴³Pit Anutuuk pitēm yapinte wak isēpnaaten kent panē

naēn. Omnarō pitēmtok pitēmtē yapinte wak isak mapna pötenök kent pan ēa.

Yesuu ngöntak omnarö kom elniipnaat

⁴⁴Yesu pi ngön ēak epēl yema. “Omēn namp pi neen kön wi kosang newasēpna pöp nemtēn pēēn naēpan. Pep wes nemēēn waisaup piinta kön wi kosang wasēpnaat. ⁴⁵Ēn namp neen itnengempēna pöp Pep wes nemēēn waisaup piinta itaampnaat. ⁴⁶Ne ēwa pepap yak omēn neen kön wi kosang yenewe-saurō koutak önganēak ēwa elniimēak yangerak irēaut.

⁴⁷Pötaanök omēn namp nem ngönte kat wiak ngaar naön ēēpna pöp ne kēlangön yaatak moulmēēmēak ngön ē pet nairēn ēēmaap. Ne omnarō kēlangön yaatak moulmēēmēak neiraan, ut-petetakaan kama moömēak irēaup. ⁴⁸Omēn namp

ne kasēng nemenak nem ngöntēn kaaö ēēpna pöp ngön ē pet yairaurōa ök pi kom elmēēpnaap. Pöt nem ngön wet rēak ök yeniak epotök akun kaöaöök ngön ē pet yairaurōa yaē pöl ēēpnaat.

⁴⁹Nem ngön aim epot nemtē könöōkaan naēn. Won,

Pep wes nemēaup puuk ök neeautök pim neeaul war wesak ök niaim. ⁵⁰Pēl ēak ne ēwat wē. Ar nem Pepapē ngön ngaar önē pöt wēwē kosangēt koir nimpnaat. Pötaanök nem ngön ök niaim epot pim ngan rē nenautök ök niaim.”

13

Yesuuk pim ruuröa ingöt i moira

¹ Anutuu mait elmäa akun ngëengketë temanöm yesën Yesu pimtë ëëpnaaten epël kön wia. “Ne yanger sëp wesak nem Pepapë ngësë suma akunet temanöm yes,” pël kön wiak omën pimorö yangerak wëaurö lup sant elnieima. Pim lup sant elnieima pöt om wiaan wel wiipnaat.

² Wiap kanök ten kaömp neim wëen Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu kööre toköröa moreši moulmëëpënëak kön wia. ³ En Yesu pi pöt epël kön wia. “Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangk ëëmëak rë nemäa.” ⁴ Pël kön wiak kaömpöt sëp wesak wal ë ulpëen rangkëp përe wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura. ⁵ Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiak ngës rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut. ⁶ Pël ë Saimon Pitaë naë sëen epël yema. “Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangk i neneirngan.” ⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nem yeë epëten ni köpël wëen. Enëmak ewat sumëet.” ⁸ Pël maan Pitaak epël yema. “Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan.” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nook i naniir ëëma pöt ni neering

naöngan.” ⁹ Pël maan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ingesiar pëen i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir.” ¹⁰ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Omën namp koröp pou iirëpna pöp pi ënëm kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkën ëëpnaat. Om ingesiar pëen kaalak iirëpnaat. Pël ëaap ar kölam tëauröak pourö kölam pëen naön.” ¹¹ Pim pël niia pöt piin kup mowiipnaap tenring wëen itneëak epël yenia. “Ar pourö kölam pëen naön.”

¹² Yesu pi ten pim ruuröa ingöt iir pet irak pim ulpëen waliip wa mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yenia. “Ar nem yaalni epëta songönten ewat wë ma?” ¹³ Ar neen, ‘Aköp, tenim rë yanuulaup,’ pël neaim pöt yaap, ne arim pöp. ¹⁴ Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuulaupök arim ingöt iir yanuulë epël arök arim karuröa ingöt i moirën. ¹⁵ Arim ëënëël nook peene pet yaalni. Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël ëen. ¹⁶ Ne yaap pan niamaan. Inëen yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowaspan. Ma omën ya nga wes mëen sa nampökta pim wes mëaup il nemowaspan. ¹⁷ Ar pipët ewat wë. Pöta ök ëënë pötak ërëpsawiarung eim önëet. ¹⁸ Ne ngön epët ar pouröaan neniaan. Omën nemëen wesa pöröen ne ewat wë. Pël ëaap omën epot ngönën pepeweri ngön wia pöt kë rap. Pöt ngönën

pepeweri epël wia. ‘Omën neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëepënëak yaë.’¹⁹ Omën pöt naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan ënëmak oröön pöt epël kön wiinëët. ‘Pi yaap Kristo pim ök niia tapöt,’ pël kön wiinëët.²⁰ Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ya ngan rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pöt ne tapël sant newasënëët. Ën ar ne sant elnëënë pöt nem wes nemëaup tapël sant elmëënëët.”

Yesu pi Yutasë pimëën kup mowiipnaaten war wesak mëä

(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. “Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaaröa naë së nemëën kup mowiipnaat.”²² Pël niaan ruurö ten it neneren ëak talëpön ya pël kön wiak ëngk ma e wesaut.²³ Pël ëak ruuröa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëen,²⁴ Saimon Pita puuk kepönööring, “Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëel maan ök niap,” pël yaalnë.²⁵ Pël elnëen ne Yesuu ngësël ko wiak epël mëäut. “Aköp, talëpön yaan?”²⁶ Pël maan Yesuuk epël yenëa. “Kaömp kaut iistak mëak mempa pipopön yeniak.” Pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruup, yemangk.²⁷ Pël ëen Yutas kaömp pöt nëen Seten pim lupmeri ilëa.

Pël ëen Yesuuk epël yema. “Omën nim ëëmëak yaën pipët teënt ëëm.”²⁸ Pël ök yemaan ten piiring wëa pörö kat wiak këëkë kön nawiin ëaut.²⁹ Pël ëak ten naröak epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëep wieëaupok akun ngëëngktakëen omën nant wë wes yamë ma ngöntök yaaurö omën nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

³⁰ Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëer kakaati-aan oröak rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

³¹ Yutas pi oröak yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omën Këëp nem yapin pingët tekeri jaaröön nook Anutuu yapin pingëteta tekeri wes yamë.³² Omën Këëp ne Anutuu weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuu Omën Këëp nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël ëëpnaat.³³ Nem ruurö, ne akun kot nent arring wë olëak sëen ar neen ap wasënëët. Pötaanök Yuta omnaröen mëäa tapët arënta yeniak. Nem së öma pörek ar peene yok pangk newaisngan.³⁴ Ne kan ngolöpö epël koir yaningk. Ar neneren lup sant ëeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant ëeim ön.³⁵ Pël ëënë pöt omnaröak arën itaangkën nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

Yesuuk Pitaëyak mowasëpnaat war wes mëä

(Matiu 26:31-35; Maak

14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem sê öma pörek yok pangk peene newaisngan. Ënëmak waisumëët.” ³⁷ Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol ëënak nim ënëm newaisën ëëm? Ne nimëën wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni nim wëwëet nemëën këepöt wasumëep ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngësë sèpena kanö

¹ Yesuuk kaalak yal menak epël yenia. “Ar ya ngës ëëngan. Anutuun kön wi kosang wesak neenta kön wi kosang newasën. ² Pöt tol ëënak? Nem Pepapë kak kaat kësang wia. Pötaanök ne wet rëak pörek sê arimëën ur nant kopëta wes ulmëëmaan. Pël naën wieëanëën ne wet rëak ngön pipët arën ök neniaan ëan tapön. ³ Pël ëa pötaanök ne pörek sê arim uröt kopëta wes ulmëak ar neering önëën kaalak wais nikoirumaat. ⁴ Ën nem kan suma pöön ar ëwat wë.” ⁵ Pël niaan Tomasök epël yema. “Aköp, nim kan sumë pöön ten köpël. Tol ëak ëwat sën?” ⁶ Pël maan Yesuuk epël yema. “Kan pö nemënt tapöp. Ne ngön këëtere wëwëeta pepap. Kan maim naök sê Pepa naë

naarööngan. Nemënt kan kopët tapö. ⁷ Ar wet rëak neen yaap ëwat sanëën nem Pepapönta ëwat san tapön. Peenök ar piin itenak ëwat yes pël kön wiinëët.”

⁸ Pël maan Pilipök epël yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimë pötak ten yok pangk ëënaat.” ⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen ëwat nasën ma? Omën neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Oröp ëënak ni epël yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan. ¹⁰ Ni, ‘Ne Pepaaring wëën Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang nenewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könöökaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtök pim yaat yamëngk. ¹¹ Ar ne Peparing wëën Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang weseë. Pël naën ëak pöt nem ya yamëngk epotön itenak kön wi kosang neweseë. ¹² Ne yaap pan niamaan. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp puuk yok pangk nem ya yamëngk epot mëmpnaat. Pël ëak kaö panë wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemët il newasëpnaat. Ne Pepa ngësë sumen ëa pötaan pël ëëpën sa. ¹³ Pël ëën ar nem yapintakël kimang neanë pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapë weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat. ¹⁴ Ar nem yapintak neen omën nant

ëëmëak kimang neaan pöt pangk ëëmaat.”

Yesuuk Ngëëngk Pulö wes mëëpënëak ök mëëa

15 “Ar ne lup sant elnëënë pötak nem ök yeniak pöl ëënëët. 16 Pël ëak ne Pepen kimang maan puuk Ël Kaamök munt namp arimëen wes mëëpnaat. Pël ëen akun wali arring wakaim öpnaat. 17 Ngëëngk Pul pö ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö omën ngönën wonöröak itaampööre ewat sê pël naën yaau. Pötaanök pit sant mowesak naön ëëpnaat. Pi peene arring wê arim lupötê wakaim öpnaap. Pötaanök ar piin ewat wê. 18 Ne ar sêp niwasën ru wamir sak naöngan. Arim ngësê kaalak waisumaap. 19 Akun kot nent wia pöt pet irën omën ngönën wonöröak neen itnaangkën ëëpën sa. Ën ar pöt neen itaampunëët. Ne öp wëaup. Pötaanök arta öp önëët. 20 Akun pötakök ne Peparing wakaiman, ar neering wëen ne arring wakaiman pöten ewat sënëët. 21 Omën namp nem këm ngönte ngaar wak öpna pöp pi lup sant elnëëpnaap. Ën namp lup sant elnëëpna pöp nem Pepapök pi lup sant elmëëpnaat. Nookta tapël lup sant elmëak nem songönte tekeri wesak pet elmëen itaampnaap.”

22 Yesu pi pël maan Yutas, Keriot kakaanëp won, pim ngampupök epël yema. “Aköp, ni tol ëënak nim songönte tenimtën tekeri

wes niak omën ngönën wonöröaanta pël naalmëen ëëmëak yaan?” 23 Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Omën namp ne lup sant elnëëpna pöp pi nem ngönta ënëm ëëpnaap. Pël ëen nem Pepapök pi lup sant elmëen tenippim naë sê piiring önaat. 24 Ën namp pi ne lup sant naalnëen ëëpna pöp nem ngönötê ënëm naën ëëpnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtëët won. Pep nem wes nemëaupök nangkën wak waisaut.

25 “Nemënt arring wê ngön epot pout ök yeniak. 26 Ënëmak arim Ël Kaamököp, Ngëëngk Pulö, Pepak nem yapintakël wes mëëpna pöök ar rë niulak arim könöt wa ngölöpngölöp niwasëpnaat. Pël ëen ar nem ök niaimaö pöt poutön kön wiinëët. 27 Ne ar sêp niwasumëak nem mayaapët ningkën arring wiaapnaat. Nem pöt omnaröa mayaap pöta ök wontak yaningk. Ar ya ngës ëak kas ëëngan. 28 Ar ngön epël ök niaan kat wiaurö. ‘Ne kamaarek sê rëak kaalak waisumaat,’ pël niiaut. Pep pi kaöap ne il newesaup. Pötaanök ar yaap neen lup sant elnëan talte nem Pepa ngësê suma pöten ërëpërëp ëen. 29 Këët naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan ënëmak oröön itenak ar kön wi kosang newasënëët. 30 Yangerakê kaöap Seten pi waisëpënëak kan ko yaë. Pötaanök ne arën ngön wali neniaan ëëm sa. Pi wais ne il

nenewaspan. ³¹ Yangerakë omën ngönën wonörö nem Pepapön lup sant yaalmëa pöten itenak kön wiipënëak pim ngön ök neeautë ënëm yaaup. Yok, wal ëak sëpa.”

15

Yesu pi wain ëlwei

¹ Yesu pi ten pim ruuröen ök niak kaalak watelang ngön nent epël ök yenia. “Ne wain këwei ököp. Ën nem Pepap pi wain ya ngësëp. ² Nem lööre morötë nautön ëëpna pöt ngësëpök oröak il moolapnaat. Ën mor nant utöpna pöt pi mënt il moolëak ompyaö mowasën selap utöpnaat. ³ Ar pöt, nem ngön ök niaan kat wian pötak ompyaö niwesa. ⁴ Pötaanök nem arring eim öma pöl ar neering eim ön. Wain mor nemor ëlwei yal naën pëlëer wë yok pangk nautpan. Ök tapël, arta neering naön ëënë pöt kë won ëënëët. ⁵ Ne wain songönte. Ar nem moröt. Pötaanök namp neering wëen ne piiring ömaap pim këët selap uteim öpnaat. Ën ar ne sëp newesak wë arimënt omnant pangk naëngan. ⁶ Pötaanök neering naön ëëpna pöp ngësëpök wain morötë yaë pöl il moolaan wa top ëak esuwesi yemar pöl elmëëpnaat. ⁷ Ar neering wë nem ngönte kat wieim önë pöt ar omën nenten kimang neaan yok pangk nineim ömaat. ⁸ Pötaanök ar kë selap yautön nem ruurö pöt tekeri yesën önë pöt

nem Pepapë weëre kosangöt oröön omnarö itaampnaat. ⁹ Nem Pepapök ne lup sant elnëeim wë pöl nook ar lup sant yaalni. Pötaanök ar nem lup sant pöta öngpök ön. ¹⁰ Ar nem këm ngönta ënëm eim önë pötak nem lup sant pöta öngpök wakaim önëët. Neenta tapël nem Pepapë ngön ngaar weimeë pim lup sant pöta öngpök wëaup.

¹¹ “Ne ngön pipot nem ya ërëpërëp pöt arim naë oröak peö ëak wiaapënëak ök yeniak. ¹² Ne ngön epël niiaut. ‘Nem lup sant elnieima pöl ar nener lup sant elmëeim ön,’ pël niiaut. ¹³ Omën namp pim karuröaan wel wiipna pöpön, ‘Lup sant panë yaë,’ pël mepe-naat. ¹⁴ Ar nem yeniak pöl ëënë pötak nook itaangkën nem ngöntörö pël koröp orööpnaat. ¹⁵ Inëen yaaup pi pim ngarangkëpë omnant yaauten köpël wë. Pötaanök nook arën, ‘Inëenörö,’ pël naniwasën yeë. Nem Pepapë naëaan ngön kat wiaut ök niaimaut. Pötaanök ne arën, ‘Nem ngöntörö,’ pël yaniwas. ¹⁶ Arök ne arimëen kom ë neneulëen ëaurö. Nookëer ar këët selap uteim önëak yaatak kom ë niulëaut. Pël ëen arim kë pöt oröak wiaan ar nem yapintak Pepen omën nantön kimang manë pöt yok pangk nimpnaat. ¹⁷ Ne arën kosang wesak epël yeniak. Ar neneraan lup sant ëeim ön.”

Ngönën wonöröak Yesuu ruurö kööre tok elniipnaat

18 “Ngönën wonöröak kööre tok yaalniin pöt, ‘Pit wet reäk Aköpön kööre tok elmëaurö yak tenënta tapël yaalni,’ pël wasën. 19 Ar yaap ngönën wonöröa rongantak wëan talte pitëm karurö pël wesak kent elniipën. Ar pitëm toktak wonörö. Nook pitëm naëaan kama niön pitëm wëwëet sëp wesaurö. Pötaan kööre tok yaalni. 20 Arën nem ngön epël niak pöten kön wiaan. ‘Inëen yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowaspan.’ Pit neen kööre tok elnäut. Pötaan arënta tapël elniipnaat. Pit nem ngönta ënëm yeëa talte arimteta kat wiak ënëm ëëpën. 21 Pël ëëpnaatak pit Pep ne wes nemëaup piin köpël ëak kasëng mena. Pötaanök ar nemorö pël wesak kööre tok elniipnaat. 22 Ne yaap pitëm naë oröak ngön ök nemaan ëan talte pitëm saun pötë kangut tekeri nasën ëëpën. Pël ëëpnaatak ök maan kat wiak kaaö ëaurö. Pötaan saunat wiaapnaat. 23 Omën neen kööre tok yaalnë piporö nem Pepapönta kööre tok yaalmë. 24 Ne ya ke nentere nent omën ngaanöröa naënöt pitëm tekarak mëneimaut. Pël naën ëan talte saunatë kangut pitëm naë naaröön ëëpën. Pël ëëpnaatak pit nem ya mëna pötön itenak ten Pep pouwaarën kööre tok yaalni. 25 Pël yaë pötak ngönën pepeweri ngaan ngön kosang nent epël ëa pöt kë yaarö. ‘Pit pas neen kööre tok elnäut.’ 26 Ël Kaamököp

nook nem Pepapë naëaan wes mëen arim ngësë waisëpnaat. Pöp ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö Pepapring wëaupök wais nem ngönöt war wesak ök niapnaat. 27 Pël ëën pöt arta ngaanëër nem ya ngës rëaurekaan akun wali neering wakaimaurö. Pötaan nem songönte arökta tekeri wesak ök anëët.”

16

1 Yesu pi ten pim ruuröen kaalak epël ök yenia. “Ar kön wi kosang yewesaut sëp wasnganok pël niiaut. 2 Pit ar pitëm ngönën tupötëaan waö ë nimëëpnaat. Pël ëak kaalak akun nent oröön pit ar mën wel yaniwiem Anutuun kaamök yaalmë pël kaar wasëpnaat. 3 Pit neen köpëlre Pepenta köpël. Pötaanök pël elniipnaat. 4 Naaröön wiaan ök yenia. Pötaanök ënëmak oröön pöt epël wasënëët. ‘Pim ngaan ök niia pötak yaarö,’ pël wasënëët.”

Ngëëngk Pulöökë ya yamëngkaut

“Ne ngaan arëring wë yak ngön pipot ök neniaan ëaut. 5 Pël ëautak peene pöt nem wes nemëaupë ngësë sumëak yaëen arim naëaan nampök neen, ‘Ni talël sum?’ pël nenëaan yeë. 6 Ne sëen omën orööpnaaten ök niak pötaan ya ngës yeë. 7 Pötaanök ne yaap niamaan. Ne ar sëp niwesak sëen arim naë omën ompyaut orööpnaat. Ne nasën ëëma pöt Ël Kaamököp arim naë newaispan. Ën nem suma pötak nook wes mëen

irapnaat. ⁸ Pi irapna pötak ngönën wonörö saunaring wëanre wotpil sak wëan pöta songönte tekeri wes menak ngön ya yamëngkauta songönteta tekeri wes mampnaat. ⁹ Saunaring wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Neen kön wi kosang nenasen yaaurö pötakël tekeri wasëpnaat. ¹⁰ Ën wotpil sak wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Ne nem yaat pet irak Pepa ngësë sëen ar kaalak itnaangkën ëenëet pötakël tekeri wasëpnaat. ¹¹ Ën ngön ya yamëngkauta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yangerkë kaöap Seten pi këlangön yaatak ulmëepënëak ngön ë pet irak wë pöl pit tapël elmëepnaat pötakël tekeri wasëpnaat.

¹² “Ngön kësang wiaap ök niamaatep peene tapëtakëer ar yok pangk ënëm naën ëenëen sa. ¹³ Ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö irëak ngön këeta songönte pet elniin ewat sënëet. Pël yeem pim könöokaan rëak nant neniapan. Pepa naëaan kat wiaul war wesak omën ënëm orööpnaatönta ök niapnaat. ¹⁴ Pi nem ngönre omnant wak ök yeniaan nem yayaat orööpnaat. ¹⁵ Pepa omën pout nemot. Pötaanök, ‘Pi nem ngönre omnant wak tekeri wes nimpnaat,’ pël niiaut.”

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

¹⁶ “Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëet.” ¹⁷ Pël niaan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël mëëaut. “Pi tol ëënak epël ya? ‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëet,’ pël yaap. Pël niak kaalak, ‘Pepa ngësë sumaat,’ pël yaap. ¹⁸ ‘Akun kot nent,’ pël ya pöt tol nenten ya? Tiar pöta songönten köpël yeë.” ¹⁹ Pël mëak ten Yesuun pëel menëak yaëen pimtök itenak epël yenia. “‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëet,’ ar nem pël niak pötaan pëel neanëak yeë ma? ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Ar ingre ya ilak kaö panë anëet. Pël yaëen omën ngönën wonörö pit ërëpsawi ëëpnaat. Arim lupöt ya ngës ëenëet. Pël ëenëetak pötak kaip tiin ërëpsawi koirënëet. ²¹ Öng namp pi ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat wiipna akunet temanöm yesën ya ngës ëëpnaat. Pël ëen ruup oröön pöt ya ngës pöt won sëen rungaap oröa pötaan ya ërëpërëp kön wi yaë. ²² Pöta ök ar peene ya ngësring wë. Pël yeëetak ne kaalak arën itaangkën ënëmak ar ërëpsawiarung önëet. Pël ëen omën nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp naalniipan. ²³ Akun pötak arök neen omën nentaan pëel

nenëangan. Ne yaap pan niamaan. Ar nem yapintak Pepen omën nentaan manë pöt yok pangk nimpnaat. ²⁴ Ar ngaan omën nent önëëtaan nem yapintak kimang nemaanörö. Pötaanök kimang maan ningkën arim naë ërëpsawi kësang pan oröak wiaapnaat.”

Yesu pi yangerakë omën utpetat il wesa

²⁵ “Ne wet rëak arën watepang ngön niiaut. Ën ënëm pöt kaalak watepang neniangan. Nem Pepapë songönte tekeri wesak ök niamaat. ²⁶ Akun pötak arimtok nem yapintak Pepen kimang manëët. Nook arimëën kimang mema pöt neniaan yeë. ²⁷ Ar ne lup sant elnëak Pepa naëaan waisaup pöt kön wi kosang yenewes. Pötaan Pepak ar lup sant yaalni. ²⁸ Ne ngaan Peparang wakaim olëak pi moulmëak e yangerakë waisaup. Pël ëak peene wakaim olëak yanger sëp wesak kaalak Pepa ngësë sumaat.”

²⁹ Pël niaan ruurö ten epël yemak. “Peene pöt watepang neniaan, tekeri wesak ök yeniaan. ³⁰ Ten peene niin ëwat yes. Ommaröak pëlpël neniaan wiaan nim könöök war wesak yaaup. Ni omën poutön ëwatëp. Pötaanök ten peene ni Anutuu naëaan irëaup pöt kön wi kosang yewas.”

³¹ Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. “Yaap, peenök kön wi kosang yewas ma?

³² Kat wieë. Akun orööpnaat

pël niak pöt yok oröa. Pël ëën ar repak arim kaatë sënëak noolëak sëën nemënt ömaat. Pël ëëmaatak nemënt won. Nem Pepap pi neering wë. ³³ Ar neering wëën arim naë mayaap oröak wiaapënëak niiaut. Ar yangerak wë këlangön kat wiinëët. Pël ëënëetak yangerakë omën utpetat nook il yemowas. Pël yaëën arim lupöt kosang sak ön.”

17

Yesu pim ruurö tiarimëën kaamök elniipënëak kimang mëëa

¹ Yesu tenën pël niak we riak kutömweriil iteneë epël yema. “Pep, akunet yok oröa. Pötaanök nook nim yapin pingët tekeri wes mempaat, nuuk nim Ruup nem yapin pingët tekeri wes man. ² Nuuk omën nem naë wa neulëaurö wëwë kosangët koir mampëak ne yangerak ommaröa ngarangk wes neulëaup. ³ Wëwë kosangta songönte epël. Pit ni Anutu këëp niin ëwat wë nim wes nemëaup, Yesu Kristo, neenta ëwat öpna pötak wëwë kosangët pitëm naë orö rëëpnaat. ⁴ Ne nim ya ngön neaan pöt mënak pet irumëak yeë. Pël yeem yangerak nim yapin pingët tekeri wes yemangk. ⁵ O Pep, ngaan kutömmre yang naaröön wiaan ne nim naë wë kutöm ë rangiatring wakaimaut. Pötaanök kaalak peene ë rangi tapët nan.

⁶ “Ne yangerakë omën nim ne nenan pöröen nim

songönte ök maimaut. Omën nimëen yaö wesak nem naë wa neulëa pörö nim ngönta ënem yaë. ⁷ Pël ëak omën ne nenan pöt pout nim naëaanöt pöt pit ëwat yes. ⁸ Ngön pout ne nenan pöt nook pit mangkën yeö. Pël ëak ne nim naëaan waisan pöt pit ëwat sak nuuk ne wes nemëan pötenta kön wi kosang yewas. ⁹ Ne pitëmëen kimang yeniak. Omën ngönën wonöröaan won, omën nim ne nenan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëen yaö wesaurö pötaanök. ¹⁰ Omën nim piporö tepërimorö. Nem eporö tepërimorö. Pit nem weëre kosangö pet yaalmëen nem yapin pingët orö yarë. ¹¹ Pit pöt yangerakë wëwëet om yal menak öpnaarö. Ën nem yangerakë wëwëet pet yair. Pël ëak ne nim naë waisumaan yeë. Pep, ni ngëengkëp, nim weëre kosang nenan pötring nuuk ngarangk elmëem. Pël ëen muumöngk öpnaan. Pël ëak tepërim lup kopëtemer sak wë pöl pitta tapël ëak öpnaat. ¹² Ne pitring wë nim weëre kosang nenan pötring ngarangk elmëen muumöngk wakaimaut. Ne ngarangk yaalmëen namp kö nasën. Nim ngönëntak ëan pöt kë rapënëak kopët namp kö sëpënëak yaö ëan pöpökëer kö sa. ¹³ Ne peene nim ngësë aprumëak yeë. Pötaanök nem ërëpsawiet pitëm lupötë oröak ulöl sak wiaapnaataan yangerak

wë ök yeniak. ¹⁴ Ne nim ngönöt ök më pet irën omën ngönën wonörö pit kööre tok yaalmë. Pöt ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. Pötaanök kööre tok yaalmë. ¹⁵ Ne pit yangerakaan ömëak kimang neniaan. Omën utpetapë moresiaan ent ë moulmëemëak kimang yeniak. ¹⁶ Ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën, ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. ¹⁷ Nim ngön këetak kom elmëen nimëen yaö sak öpnaan. Nim ngön pöt këet. ¹⁸ Nuuk neen ya ngön neak yangerak omnaröa ngësë wes nemëen pöl nook pit ya ngön mëak omnaröa ngësë wes yemomë. ¹⁹ Nuuk pit ngön këetak kom elmëen nimëen yaö sak öpënëak nook nem wëwëet pitëmëen yaö yemowas.

²⁰ “Ne pitëmëen pëen kimang neniaan. Omën pitëm ngön kat wiak neen kön wi kosang wasëpna pöröaanta yeniak. ²¹ Ne omën eporö pourö lup kopëtemer sak öpna pötaan kimang yeniak. Pep, ni neering wëen nem niiring wë pöl pit tepëring öpënëak kimang yeniak. Pël ëen ngönën wonörö pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpënëak pötenta kimang yeniak. ²² Pit tepërim lup koptemer sak wë epël pitta tapël sak öpënëak ë rangiat nim ne nangkën pöt nook

pit yemangk. ²³ Pit lup kopëtemer panë sak öpnaataan ni neering wëen ne pitring wë. Pël ëen omën ngönën wonörö pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöten kön wiak nuuk ne lup sant yaalnëen pöl pit lup sant yaalmë pötenta kön wiipnaat. ²⁴ Pep, omën nim ne nangkën pörö nem kutöm ë rangiat itaampnaan nem ömaarek ten pourö önëak kimang yeniak. Nem kutöm ë rangi pöt ni ngaanëer kutö mre yang won wiaan ne lup sant elnëak nenaup. ²⁵ O Pep wotpilëp, omën ngönën wonörö pit niin köpël wëen nookëer niin ëwat wë. Ën omën nem naë wë eporö pit nuuk ne wes nemëen waisan pöten ëwat wë. ²⁶ Ne nim songönte tekeri wes menaut. Pël ëak tekeri wes meneim ömaat. Pël ëen ne lup sant yaalnëen pöl pitta tapël elmëen. Pël ëen ne pitring ömaan.”

18

Yesu Kesemani wëen ngaaröak wali wa

(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Yesu pi kimang ngön pet irak pim ruurö ten koirak i Kitron pömer olëak ëngk komuntakël Olip ya newer wieëa pörekë saut. ² Pörek së wëen Yutas ngaaröen kup mowiipnaap pi Olip ngës pöön ëwatëp yak Yesure ruurö ten ngës pöök kët poutë pörek wa top ë yaaut yak. ³ Pörek së wëen Yutas pi Rom nga naröere kiri ar

yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnaröa naëaan polis narö koirak nga ë omnant wak es mangiak waisa. ⁴ Pël ëen Yesu pi omnant elmëepna pötön ëwat wëak kepöngk wiak naë së epël pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” ⁵ Pël maan epël yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanëp koirënëak yewais.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp.” Pël mëak itaangkën Yutas ngaaröen kup yemowiem pit pourö wëa. ⁶ Pël ëen pit pim, “Ne tapöp,” pël mëea pötaan kasngaë kan së yangaak yengenti. ⁷ Pël ëen kaalak rangk pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” Pël maan epël yema. “Yesu Nasaret kakaanëpön.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp niakat. Ar nemtën ap yewas pöt omën eporö om wes momëen sëp.” ⁹ Pi pim wet rëak Anutuun, “Omën nim ne nenan pörö namp ap naön,” pël mëea pöt kë rapënëak ngön pipët mëea. ¹⁰ Pël yemaan Saimon Pita pi öpwer wëaup yak yepatuukaan përeäk kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp yapinte Malkas pöp möak pim kat yaapkëep per olëa. ¹¹ Pël ëen Yesuuk Pitaan epël yema. “Öpwer kaalak yepatuuk më. Këlangön Pepak yenangk epot sëp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasë naë sa

¹² Pël maan ngaaröere pitëm wotöököpë polisörö pit Yesu wali wak wii tëa.

13 Pël äak pit pi wak wet reäk Anasë naë sa. Pöt Kaiapas pi akun pötak kiri ar yauröa wotöök wëaup Anasë koontup wak wëa. 14 Kaiapas pöp wetkaal Yuta omnaröen, “Omën pourö kö senganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut,” pël mëea pöp.

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesën ënëm saut. Pël äak kiri ar yaaö wotöököp pi neen ewatëp yak nemënt Yesuu ënëm kiri ar yaaö wotöököpë ëmöökö öngpök ilëaut. 16 Ën Pita pi om ëm ngësöök taueëa. Pël ëen kiri ar yaaö wotöököpë ewatëp nook kaalak ka tomök orö öng ëm kanëra ngarangk wëa pöpön mëak Pita koirak öngpök saut. 17 Pël ëen öng ëm kanëra ngarangk pöpök Pitaan epël yema. “Yesuu ruuröakaan namp ni koröp.” Pël maan Pitaak, “Ne won,” pël yema. 18 Pël mëak polisre inëen yaurö tomök ëp ëen es merak taueë mor yesa pöröa naë së es mor yes.

Kiri ar yaaö wotöököpök Yesuun pëel mëea

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Kiri ar yauröa wotöököpök Yesuun pim ruuröen pëel mëak omnaröen ngönën ök yamëëa pötenta pëel mëea. 20 Pëel maan kangiiir epël mëea. “Ne omnaröa ëöetak ngön ök yamëëaup. Yuta omnaröa

ngönën tupötëere ngönën tup kaöetak wa top äak wëen ök yamëëaup. 21 Ëlëep naën. Tol ëen neen pëel yenëaan? Nem ngön ök yamëëauröen pëel ma. Pit nem yamëëa pöt ewat wëerek kat mowi.”

22 Pël yemaan polis namp pim naë taueëaupök Yesu mor kaë momöak epël mëea. “Ni wotöököpön pil mangan.”

23 Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ne ngön utpet yak pöt utpet pöt war wesak aan ten kat wiinaatep. Yaap yakap oröp ëënak pas yenemöön?”

24 Pël maan pim moresiarë wii motëa pöt om ëaul ëaan Anasök wes momëen kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim ngësë sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wëa pöröak epël yema. “Niinta pim ru namp koröpök.” Pël maan pi yak wesak, “Ne won,” pël yema. 26 Pël maan kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp Pitaë öp möak katëep per olëa pöpë karipök epël yema. “Yaap, ne itaangkën Olip yaöök piiring wëen itenaut koröp.” 27 Pël maan Pitaak epël yema. “Ne won.” Pël yemaan kokor namp ngön ya.

Pit Yesu wak Pailatë naë sa (Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Pit wangam kan röökëer Yesu Kaiapasë naëaan mësak Rom yang ngarangkëpë ka

kaöetakë mësak yes. Pël äak pitëmënt pörö yang ngarangkëpë kaatak lup kewil ëëpanëak kakaati neilan ëa. Pöt tol ëënak? Pit lup kewil äak pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak kaömp nanën ëëpën sa pötaanök. ²⁹ Pël wesak om tomök tauaan Pailat pi pitëm naë së epël pëël yema. “Ar oröpmor ëën omën epop ngön yaatak ulmëënëak mësak yewais?” ³⁰ Pël maan pit epël yema. “Pi utpet naën ëanëën ten pas mësak newaisën ëan tapön.”

³¹ Pël maan Pailatök epël yema. “Arimtok mësak së ngön yaatak ulmëak arim ngön kosangta wieëaul elmëeë.” Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ar Rom omnarö arim ngön kosangtak tenim naë omën yamëngkautaan nga wia.”

³² Yuta omnarö pit pël yemaan ngaan Yesu pimtök pim këra yetaparak möön wel wiipnaat ngön pël mëëa pöt kë oröa. ³³ Pël maan Pailat pi kaalak kakaati ilë wë Yesuun ngön maan sëën epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” ³⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön pit nimitök kön wiak yaan ma omën naröak ök niaan yaan?” ³⁵ Pël maan Pailatök kangiir epël mëëa. “E, ne Yuta omnamp ma? Nimitë omnaröere kiri ar yaaö kaöaröak nem naë mësak wais yanuulëep. Ni tolël ëaup?”

³⁶ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nem omnarö wa

ngaöök yamëa pöt yanger-akaan wonte. Pël ëëëanëën nem ruuröak nga elmëën Yuta omnaröak ne neneön ëan tapön. Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yanger-akaan wonte.” ³⁷ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ën ni omën omp ak namp ma?” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim neen omp ak namp pël yenëaan pipët yaap. Ne ngön këet tekeri wasumëak yangerak wes nemëën nem ëlëpök newilaup. Pötaanök namp pi ngön këëta ënëm ëëpna pöp nem këm ngönte kat wiipnaap.” ³⁸ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ngön kë pöt tol nent?”

Pailatök Yesu këra yetaparak mööpënëak mëëa (Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pël mëak kaalak tomökël orö epël yema. “Nem piin nga elmëëma utpet nent pim naëlaan nokoirën. ³⁹ Arim yeë pöl ne Anutuu mait elmëa ngëëngk akunetak omën namp wii kaatakaan öpënëak wes nimë yeë. Pötaanök ne ar Yuta omnaröa omën omp aköp wes nimëën sëpën ma?” ⁴⁰ Pël maan pit ngön ë olëak epël yema. “Pipmor won. Ni Parapasökëer wes nimë,” pël yema. Parapas pöp pi omnarö mënak pitëmot kain yewaup.

19

1 Pailatök pim ngaaröen maan Yesu pol koröp wapötringöök momöa. 2 Pël äak ngaaröak ökre was mëak

wii këmampön ulte ket äak kepönöök mowaëak ngaaröa ulpëen köp möa namp wa momëa. ³ Pël elmëak naë së epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omën omp aköp,” pël mëak mor kaë momöa. ⁴ Pël yaëen Pailat pi kakaati-aan orö Yuta omnaröen epël yema. “Iteneë. Ne piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaan arimëntta ëwat sënëak wes yanimë.” ⁵ Pël mëak Yesu pi këmampön ulre ulpëen pötring mësak tomök orö ulmëak epël yema. “Omën epopön iteneë.” ⁶ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneë ëlak wiak epël yema. “Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip.” Pël yemaan Pailat pi epël yema. “Piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaanök arimtok wak këra yetaprak momöë.” ⁷ Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Pimtok pimtën, ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yamëem Anutuu yapinte wa ngep yaë. Pötaanök tenim ngön kosangtak, ‘Pi wel wiip,’ pël ya.” ⁸ Pël yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ëa. ⁹ Pël äak kaalak Yesu mësak pim ka kaöeta kakaati ilë epël mëëa. “Ni tarëkaan oröaup?” Pël maan Yesuuk kangiiir nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëen Pailatök epël mëëa. “Töl ëënak neen ngön nenëaan yaën? Ne wil niulëëmaare këra yetaprak nimööma poutë weëre kosangët pangk ëaap. Ni pöten köpël ma?” ¹¹ Pël maan Yesuuk kangiiir epël

mëëa. “Anutuuk weëre kosang naningkën ëanëen neen ngep äak nenëaan ëan tapön. Pötaanök omën ne newak nim ngësë wes nemëa pöpë saunetak nimët il yewas.”

¹² Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momëëpënëak yemaan Yuta omnaröak ngön äak epël yema. “Ni omën pipmor wes mëëmë pöt Rom omën omp ak kaöap Sisa ngötre kar naalmëën ëëmëët. Omën namp pi pimtok pimtën omën omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmëëpnaat.”

¹³ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mësak tomököl orö ngön ë pet yaira urtak wel aisëa. Ur pöta yapinte Kël Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pël yamëëa. ¹⁴ Akun pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëen omnant wa kön yaaö këttak yak këtëp luptak wëen Pailatök Yuta omnaröen epël yema. “Arim omën omp aköpön iteneë.” ¹⁵ Pël maan pit ngön äak epël yema. “Pi wel wiip, wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip.” Pël maan Pailatök epël yema. “E, arim omën omp aköp këra yetaprak möömëak yak ma?” Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak epël yema. “Ten omën omp ak munt nampta won, Sisa kopëtap.” ¹⁶ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaprak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu kera yetaparak moa
(*Matiu 27:32-44; Maak*
15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Ngaarö pit Yesu pimtë kera yetapër menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörekë yes. 18 Pörek së Yesu kera yetaparak mö yemoulmë. Yesu tekrak, ën omën naar, namp we naöök ë yaulmë. 19 Pël ëën Pailatök ngön nent epël retëng ëak kera yetaparak wi yaulmë. “Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp.” 20 Yesu yetaparak möa yang lup pöt Yerusalem kak naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak poutë wi ulmëaut. 21 Pël ëën Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöaröak Pailatën epël yema. “Ni, ‘Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël retëng ëënganëp. Epël ë. ‘Puuk, ‘Ne Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël yaaupok,’ pël retëng ë.” 22 Pël maan Pailatök epël yema. “Yok retëng ëanrek epël wiaap,” pël yema.

23 Ngaarö pit Yesu yetaparak mö ulmëak pim ulpëenre poë koröpöt kom ëak kong nent wesak neenemot ëa. Pël ëak pit pim ulpëen waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëënëp wa. 24 Pël ëak pit neneren epël ök mëëa. “Tiar epop kelinganëp. Om ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itaampa.” Pit pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa.

“Pit nem ulpëenre poë koröpöt kom ëak wak ngasamtak wiak

talëpök nem ulpëen waliip öpën pöten itena.”

Pël wia pötak ngaarö pit pël ëa.

25 Yesuu kera yetapra ingtak öng epël ëak taueëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël ëak taueëa. 26 Pël ëën Yesu pi itaangkën pim ëlëpre ne pim ru kent yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. “Ma, epop nim ruup.” 27 Pël mëak neen epël yenëa. “Epop nim ëlëp.” Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmëak ngarangk elmëeimaut.

Yesu wel wia
(*Matiu 27:45-56; Maak*
15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Pël mëak Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë rapënëak epël ya. “Ne iiten yaë.” 29 Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö ëak wieëa pötak wariak këkalëp naö yapinte isop pöök wa tëak këmtak yemowas. 30 Pël ëën Yesu i pöt nak epël ya. “Yok pet yair.” Pël ëak kepönö töak ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

31 Anutuü mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëëngktak kera yetaparak möaurö ngaarëk

utaapnaaten kaaö eën së Pailatën epël mēēa. “Ten yok pangk së ing kilöt rē moutak sokur ent ë wiin ma?”³² Pël maan Pailatök ngaarö wes mēēn së omën Yesuu naë möa pōaarē ing kiltepar rē yemout.³³ Pël äak Yesuun itaangkën pi yok wel wia eën ing kiltepar nemoraan yaë.³⁴ Pël äautak nga omën kopët nampök ingēper kalapmorök wesirën iire ëröt yaarö.³⁵ Omën pöt yaëēn itenaup nook arta kön wi kosang wasēnēak ngön yaap ök yeniak. Ne ewat wē ngön yaap yeniak. Pōtaanök ar kön wi kosang wasēn.³⁶ Ngönëntak epël wia pöt kē rapēnēak oröa. “Pit pim kos naö mö narēēpan.”³⁷ Ën ngönëntak ngön munt nent epël äa. “Omnaröak pitēm ingēp moëa pöpön itaampnaan.”

Yesu weera
(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Yesu wel wiin Arimatia kakaan omën namp Yosep ngaan Yesuu ru sak wakaimaupök Yuta omën kaöaröen kas eën elēēp wēaupök Pailatē naë së Yesuu sokur ent eēpēnēak ök mēēa. Pël eën Pailat pi kuure mak maan së sokur ent äa.³⁹ Pël eën Nikotimas ngaan rōök nentak Yesuu naë sa pöp pi kolap köp nga kamp yaaö kep nent pim könömēt 45 kilokram pōta ökök wak sa.⁴⁰ Pël eën piarip Yuta omnaröa welarö weerēpēnēak yaaul kolap köp nga kamp

yaaö pöt wa momēak poë koröpöök kör koëa.⁴¹ Yesuu yetaprak möa yang lup pōta nokoliil ngēs naö wieëa. Ngēs pöök omën sokut wak së wiipēnēak yaö äa kël öngöp naö wieëa. Pö omën namp nawiinö.⁴² Pöt Anutuu mait elmäa akun ngēēngktakēēn Yuta omnarö pit omnant kön yaëēn kël öngöp pö naë wiaan yak piarip Yesuu sokur wak së weera.

20

Yesu weletakaan wal äa
(*Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Santeetak rōökēer Maria Matala kakaanēp koutaring omën yangaöökē sa. Pël äak së itaangkën kël ur wari ulmēaumpel wa olaan kan tē wieëa.² Pël eën pi itenak pöömpö wais ten Saimon Pitaë naë oröak epël yenia. “Pit tiarim omp aköp wak së taräk wia wes? Ten köpël.”³ Pël niaan ten Pita kaatakaan oröak omën yangaöökē saut.⁴ Pël äak kan kourak yesem nook Pita enēm rē moolēak ne wet rēak omën yangaöök së oröaut.⁵ Pël äak ne öngpök neilaan. Om tok ori öngpök itaangkën Yesuu poë koröp pēēnö wieëa.⁶ Pël äak wēēn Saimon Pita pi nem enēm wais omën yangaöökē öngpök së itaangkën poë koröpö wieëa.⁷ Pël eën itaangkën poë koröp Yesuu kepönöök kör koëauta wieëa. Pö muntaöring erēn äak wi naön. Ponspons äau pēlēer wieëa.⁸ Pël eën wet rēak së oröaup nookta

öngpök sē itenak kön wi kosang wesaut. ⁹ Pël äa akun pötak Anutuuk ngönëntak, “Pi weletakaan wal äëpnaap,” pël äa pöt kön nawiin äaut. ¹⁰ Pël äak tenip kaalak kakël saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa

(*Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11*)

¹¹ Maria pi omën yangaöök om wë ing aim wiak kël öngöpöök tok oriak itena. ¹² Pël äak itaangkën ensel naar ulpëen kölamaar mëëauwaar kël öngöpöökë kakaati Yesuu urtak, namp ingesiarë urtak namp kepönöökë urtak äak wel aisaëëä. ¹³ Pël ëëäurekaan epël mëëa. “Öng epop, ni tol ëënak ing yaan?” Pël maan epël mëëa. “Omnaröak nem Aköpë sokur wa pi nerek wia. Æn ngaöl yeëep pit korak tarëk wia wes? Ne pöten köpël.” ¹⁴ Pël mëak kaip ti itaangkën Yesu taueëa. Pël ëën Maria pi itenak, “Epop Yesu,” pël newasën äa. ¹⁵ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni tol ëënak ing yaan? Talëpön ap yewasën?” Pël maan Maria pi ngës pöökë pepapök ya wesak epël mëëa. “Kaöap, nuuk pim sokur wak sē nerek wiaup pöt wiaurekën ök nea. Pël ëën ne sē ömaan.” ¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Maria.” Pël maan Maria pi kaip tiak Yuta ngöntak, “Raponai,” pël mëëa, pöt tiarim ngöntak, Rë yanuulaup. ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni ne wali neöngan. Ne nem Pepapë ngësë nawisën wë. Pël äaarek

ni sē nem karuröen epël ök mam. ‘Ne Anutu nem Pepapë ngësë isumaap. Nem Pepöp arim Pepap. Æn nem Anutu pöp tapël arim Anutu.’” ¹⁸ Pël maan Maria Matala kakaanëp pi wais ten Yesuu ruuröen epël yenia. “Ne omp aköpön itenaut.” Pël niak Yesu ngön piin mëëa pöt tenën ök niaut.

Yesu pim ruurö ëö pet elmëa

(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Yesuu ruurö ten Sante rö kan Yuta omnaröen kas ëën ka kan wari ulmëak kakaati wëën Yesu pi wais tenim tekarak taueë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” ²⁰ Pël niak pim kalapre morre pöt pet elniin piin itenak ya kē saut. ²¹ Pël yaëën Yesuuk kaalak epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap. Pepak ne wes nemëën waisaut, nook tapël ar wes yanimë.” ²² Pi pël niak pul mën nimëak epël yenia. “Ar Ngëëngk Pulö weë. ²³ Pël äak omnaröa saunat kërë moolaan won sēpnaat. Æn nemokërëën ëën pöt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ëö pet elmëa

²⁴ Yesu ten pim ru pöröen ëö pet elnia akun pötak tenim kar namp yapinte Tomas yapin nent Ruprup Äak Wilaup, pi won. ²⁵ Pël ëën tenök piin epël ök mëëaut. “Ten Aköpön itenaut.” Pël maan Tomas pi epël yenia. “Nemtok nem itöörarök pim moresiarë wap sēëteparën itaampöore mor wotööring

morö itaampööre en kalapmorök ingöp äa seltak mores wesir itaampö pël naën eëma pöt yaap newasngan.”

²⁶ Wë sant nent won sëen Santeetak Yesuu ruurö ten Tomasring kaalak kakaati wa top äak ka kan wari ulmäak wëen Yesu pi kaalak wais tenim tektrak tauëë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” ²⁷ Pël niak Tomasën epël yema. “Nim mor wotö nem moresi wiak itan. Pël äak mores nem kalapmorök ingöp äa seltak wesir. Pël äak kön selap eënganöp kön wi kosang newasum.” ²⁸ Pël maan Tomasök epël yema. “Ni nem Aköp. Ni nem Anutu.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni neen itenakök kön wi kosang yenewasën ma? Omën neen itnaangkënöröak kön wi kosang newasëpna pörö erëpërëp eëpnaarö.”

Son pim pep epwer retëng äauta songönte

³⁰ Yesu pi tenim itöök retëng selap pan imaut. Pël äa pöt ne pout pep epweri retëng naën. ³¹ Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang weseimeë pim naëaan wëwë kosangët koirënëëk yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 pörö i kaöök wëen Yesu eö pet elmäa

¹ Wë akun nentak Yesuu ruurö Taipirias i kaöök së wëen Yesu tenim naë oröa. Ten ru eporö, ² Saimon Pitaare

Tomas yapin nent Ruprup Äak Wilaup, Nataniel Kena kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ruaarre ten Yesuu ru munt naar pël äak wëen oröa. ³ Wë Saimon Pita pi epël yenia. “Ne i kaöök imën nga ë sumaan.” Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar pourö sëpenaan.” Pël mëak tenta wangaöök ilëak ten pourö së röök pötak animaö namp naön äaut.

⁴ Ten i kaöök së wëen ëwa tëak kët mapënëak yaëen itaangkën Yesu pi i pisöök tauëëa. Pël eën ten itenak piin Yesu pël newasën äaut. ⁵ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Nem ruurö ar imën namp koran wesetak?” Pël niaan ten epël mëëaut. “Won pan.” ⁶ Pël maan pi epël yenia. “Ar wangaöökë ë yaapkëelöök olaë. Pël äak narö korönëen.” Pel niaan ten iirëep kaöökë öngpök olaan imënörö kësang pan ilëak peö äak wëen werunëak poprak äaut. ⁷ Pël eën nook Pitaan epël mëëaut. “Engkop Omp Aköppe.” Pël maan Saimon Pita pim ulpëenöp përe wiak ya yamëngkem wëaurekaan Omp Aköpë yapinte kat wiak ulpëenöp wa mëak i kaöök sörok yoola. ⁸ Pël yaëen ten wangaöökë ngaarëk së imën iirëep weru wiaut. Pöt i pisö wali won, kot nent temanön, 100 mita pöta ök.

⁹ I pisöök së el ulmäak itaangkën es newes meraan imënre kaömp nant ar eëëa. ¹⁰ Pël eën Yesuuk epël yenia. “Ar arim imën peene wan

pöröakaan narö wak waisee.”
 11 Pël niaan Saimon Pita pi wangaöökë ngaarëk is iirëep weru i pisöökël yawi. Pël ëäk itaangkën imënörö peö pan ëëëa. Pitëm saareet 153 pöt selap pan iirëep ilëpna saltak nailën ëaut. 12 Pël ëaan Yesuuk ten së kaömp nën yenia. Pël ëën ten pourö, “Epop Omp Aköp,” pël wesak tenëkaan nampök Yesuun, “Ni talëp?” pël nemaan ëaut. 13 Pël ëën Yesuuk wais kaömpöt kom ë ninak imënöröeta tapël yaë.

14 Yesu pi weletakaan wal ë wë tenim naë orö nirëën nentepar nent ëa pöt pipët.

Yesuuk Pitaan sëpsëpörö ngarangk ëëpna pötaan akun nentepar nent ök mëëa

15 Ten kaömp na pet irak Yesuuk Saimon Pitaan epël yema. “Saimon, Sonë ruup, nim neen lup sant yaalnëën pöt eporöaat il yemowasën ma won?” Pël maan Pitaak epël yema. “Omp Aköp, yaap ni ëwat wëën. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni nem sëpsëp ruurö ngarangk ëeim öm.” 16 Pël mëäk Yesuuk kaalak akun nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëën ma?” Maan Pitaak epël yema. “Aköp, yaap ni ëwat wëën. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm.” 17 Pël mëäk kaalak akun munt nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëën ma?” Pël maan Pita pi Yesu pim akun nentepar

nent, “Ni neen lup sant yaalnëën ma?” pël mëëa pötaan ya ngës ëäk epël yema. “Aköp, ni omën poutön ëwat yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta ëwat wëën.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm. 18 Ne yaap pan niamaan. Ni ngaan ulwas wë kan nim kent kön wiautëël sumëäk nintok nim yepatu urak seimaup. Wë ulöp sumë pötak nim moresiar elmëäk wëën maim nampök wii nitëäk nim kaaö ëëmë pöl mës nuwak sëpnaat.” 19 Yesu pi ngön pipët Pitaë wel wiipna akunetak Anutuu yapinte wak isëpnaat pötakëlök mëëa. Pël mëäk kaalak epël yema. “Nem ënëm ëëm.”

Yesuu ru kent yaaup, Son, pim ngönte

20 Yesure Pita piarip yesem Pita pi kaip ti itaangkën ne piarpim ënëm yesan. Ne ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel aisëëë piin epël mëëaut. “Aköp, talëpök niin kup mowiipën?” 21 Pël ëën Pitaak neen itenak Yesuun nemëën epël yema. “Omp pop tolël ëëpën?” 22 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem kentöök pi om wëën ne kaalak waisuma pöt nemtëët. Ën ni nem ënëm ëëm.” 23 Pël maan pit repak së pitëm karuröen epël mëëa. “Omën pöp wel nawiin ëëpën ya,” pël mëëa. Pël ëaap Yesu pi pöt, wel nawiin ëëma pöten nemaan. Pi om epël mëëa. “Nem kentöök pi om

wëën ne kaalak waisuma pöt nentëët.”

²⁴ Yesu pi neenök ngön pipot äa. Ne tapöpök ngön epot retëng ë yanking. Epot pout yaapöt. Nem karuröeta nem epotön yaap ya pël yewas.

²⁵ Yesu ya ke nentere nent mëneimaut kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 33 pöta ök won sëen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngön epët retëng äa. Pi wet rëak Yesuu ngön ompyaut retëng äak kaalak epët äa. Ngön epët, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen Yesuu ruuröak ngön ompyaut Yerusalem kak ngës rëak ök mëak Yutiaare Sameria yang pötë ök maö sa. Pël äak yang nantë ök maö së pet ira. Pitaë ya mënauta ngönte Sowi 1-12 wia, ën Poolëet Sowi 13-28 wia.

Pöt epël wia.

Ngönën ya mëmpënëak kopëta wesaut 1:1-26

Yerusalem kak ngönën ya mënaut 2:1-8:3

Yutiaare Sameria pötë ngönën ya mënaut 8:4-12:25

Poolë ngönën ya mënaut 13:1-28:31

1. Pim ngës rëak ya mënaut 13:1-14:28

2. Yerusalem kak ngönënë wa top kësangpel 15:1-35

3. Pim ënëm ya mënaut 15:36-18:22

4. Pim ënëm panë ya mënaut 18:23-21:16

5. Pim wii kaatak ulmëaut 21:17-28:31

Ne peene kaalak pep epwer retëng ë yaningk. Nem ngaantak ngön retëng ë nina pötön ni ëwat wëen pöt Yesu pim ya mëmpööre ngönën aö pël ima pötë ngönöt akun pim yaat ngës rëa ² pörekaan mëmpö yesem Pepapë akun mowia pöt temanöm sëen pepapök koirak kutömweri isa. Pël ëen akun pötak Yesu pi weletakaan wal äak kutömweri nawisën wëen Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen puuk pim ngön yaaö omën wet rëak yaö elmëaö pöröen pitëm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. ³ Pël äak kët akun selap 40 ruuröa naë ëö pet elmëeim wakaima. Pöt pit piin itenak pi yok yaap wal äak wëa wesak kön wi kosang mowasëpna yak pël äak pi wet rëak ruuröen Anutuu songönöt ök maima. Puuk omën pourö wa ngaaök nimëak wë. ⁴ Pël ëen akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top äak wëen Yesu pi pitën ngön kosang wesak epël ök mëëa. “Ar teëntom Yerusalem kak sëp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pël ëen nem Pepapök Ngëëngk Pulö nimpënëak neen ök neaan nem arën ök niia pö nimpnaat. ⁵ Ngaan ök niak pöt omën eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ën kot nent wë pöt nem Pepapök Ngëëngk Pulöök i ket äak nimëëpnaat.”

Yesu pi Ngëëngk Pulö wes mëëpënëak kup mowia

¹ O Tiopilas,

Yesu kutömweri isa
(Maak 16:19-20; Luk
24:50-53)

⁶ Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök sê wê ruurö pit epël pël pël mēēa. “Aköp aē, tiarim ēarōa ngaanēēr eima pöl ni yok pangk aan Israel omnarö tiarimtok tiarimēnt nener ngarangk ēēpen ma won?”
⁷ Pël maan pi kangiir epël ök mēēa. “Iteneē. Nem Pepap pimtök akun nenten yaō wasēn wia pötakök omēn puot orööpnaat. Yaō ēa pötakök omēn pöt orööpna akun pöten ar ēwat nasēngan.
⁸ Pël ēēnēetak ar epël kön wiaan. Pi weēre kosang kēsang ar nimpēnaat, akun Ngēēngk Pulö arim ngēsē waisēpna pötak. Pël ēēn ar nem ngōnta omnarö pël sak wē nem songōnte tekeri wesak Yerusalem omnarōen ök mēak aō aō ē yesem Yutia omēn muntarōen ök mēak om aō yesem Sameria omnarōen ök mēak aō yesem kaare yang nantē sē pet irēp. Pël ēēn omēn pourö neen ēwat sēpnaan.”
⁹ Akun pötak Yesu pi ngön epot ök mē pet yairēn Anutuuk koirak kutömweri isa. Pël ēēn ruurö pit mopöök iteneim wēēn kepēltak is ilēak kö sak sa.
¹⁰ Pi sēēn pit ngaarēkēl om iteneim wēēn tapētakēēr omēn naar pitēm naē oröak taueēa, ulpēēn kölām panēēwaar mēauwaar pōaarök pitēn epël ök mēēa.
¹¹ “Kalili omnarö, ar oröpmorēēn mopöökēl we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itenaan yawis pi tapël kaalak irap-

naap.”

Yutasē urtakēp koir ulmēa

¹² Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomōkaan kaalak Yerusalem kakē sa. Tomōkaan kakē saō pöt wali won, om wan kilomita pōta ök.
¹³ Pël ēak Yerusalem kaōökē öngpök sē oröak el wesak ka wet rēak pitēm sē wakaim wiak sa pötak sē ilēa. Pël ēak ka kaō ngaarēkēl wieēa pōrek sē wel aisēak wakaima. Pit omēn eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanēp sēp mowasēpēnēak aima omēn tok pötakaanēp, piire Yutas muntap Sems muntapē ruup.
¹⁴ Pit omēn piporö öng narōaring pit pourö wa top ēak wēa. Maria Yesu pim ēlēp, piire pim yokoturö pit pourö wē Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesu ru 120 pörö kaalak wa top ēak wē Pita pi pitēm tekarak wal ē tauak epël ök mēēa.
¹⁶ “Nemorö, Ngēēngk Pulöök ngaanēēr elmēēn omēn omp ak Tewit puuk ngōnēn pepeweri ngön nent retēng ēaō pöt peene kē orōa. Pi Yutas pöp omēn Yesu moröpnaarö mēsak kan pet elmēēn Yesu moröaup piinök ēa. Pöt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sēpna pötenök ēa.
¹⁷ Tiar ēwat wē. Yesu pi Yutas tenring öpēnēak mēēaup. Pël ēēn Yutas pi tenring ya waup.”
¹⁸ Pi pël ēak Yesuun kup mowia utpet pōta

sumet waup. Pël äak pi sum pötaring yang lup nent sum äa pöt, kawî ngentiak yaat pör menak oröa. ¹⁹ Pël ään Yerusalem kakë omën pourö pit ngön pöt wak wë yok wel wia wesa. Pël äak pit yang pöta yapinte Akeltama pël mëäa. Yapin pöta songönte pöt epël, Omën lita yanget. ²⁰ “Tewit pi tan pep Sam pöweri Yutas pimëän epël retëng äa.

‘Pim kaat om pas wiaap.

Omën namp pötak öpan.’

Ën Sam pöweri tan munt nentak epël äa.

‘Omën muntapök pim urtak sak pim ya mëna pöt kaalak mëmp.’

²¹⁻²² Pötaanök tiar omën munt namp pim urtak koir ulmëëpenaan, Yesu pim ngön yaaö omnarö 11 tenim naë. Pël ään puuk Aköp Yesu weletakaan kaalak wal äa pöt apnaap. Pötaanök tiar omën namp tiarimtë naëlaan koirëpenaan. Pi ngaan pan tiarring wëän Sonök Yotanëk Yesu i yemomëän itenaupök om wë yewaisem wëän Anutuuk Yesu koirak mopöök kutömweri yawisën itenaö pöpök.”

²³ Pita pi ngön pël ök maan pit omën naar tekeri wesa. Nampë yapinte Yosep, omnaröak Pasap pël yamëäa pöp, pim yapin munt nent Sastas pël yamëäaup. Ën nampë yapinte Mataias.

²⁴ Pöaar wël ë ulmëak Aköpön epël ök mëäa. “O Aköp, ni omën pouröa lupötön ëwatëp. Pötaanök niin pëlpël yeniak.

Omën epaarë naëaan namp ma nampök ya epët wak Yesu pim ngön yaaö omnamp pël sëpnaap? ²⁵ Pël äak puuk Yutas pim ya sëp wesa epët mëmpnaan. Pi pöt yok sa, Aköpë pimëän kaare yang yaö elmëäo pörekë.” ²⁶ Pël mëak talëpök isëpënëak itena pöt Mataiasök isa. Pël ään pit pi il moulmëän Yesu pim ngön yaaö 11 pitring wakaima.

2

Ngëengk Pulö irëa

¹ Yuta omnaröa akun ngëengk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yesuu ingre mor saurö pit ka nentak wa top äak wëa.

² Akun pötak pit kakaati wëän omën nempel mopöökaan uure kapkapëer kent ket äak teëntom irë pitëm wëa ka pötak ilëak pangk äak wieäa.

³ Pël yaëän pit itaangkën omën pitëm tekarak oröa pöt es wilëngre yangap pötë ök sak kom kap äak omnaröa rangk ngentia. ⁴ Pël äak Ngëengk Pulö Yesuu ingre mor saurö pitëm lupötë ilëak peö äak pit weëre kosang kësang kaamök elmëän ngës rëak ka nantëëröa kakë ngönötring ngön ök aima.

⁵ Akun pötak Yuta omën ka waliitëaanörö Yerusalem kak së peö äak wëa. Pit ngönëntaan kent äak pitëm kaat sëp wesak së wëa. ⁶ Pël äak wë pit u pömpelën kat wiak naë së ityeengka pöt Yesu pim ruurö pit omën sa pöröa ngönötë ngönën ök maan kat wiak

yaan sa. ⁷ Pël äak epël mää. “Elei, omën ngön ya eporö pit pourö Kalili omnaröp. ⁸ Pit tol ääkök aan tiar neenem ngönötë kat yawi? ⁹⁻¹¹ Tiarim kakë ngön ke nentere nent kësang wia. Pël äaatak tiar ka poutë ngönötëel ya kësangöt Anutu pim weëre kosangööring yamëngkauten kat yawi. Itneë. Tiar narö Patia yangrakaanörö, narö Mitia yangrakaanörö, narö Ilam yangrakaanörö, narö Mesopotemia yangrakaanörö, narö Yutia yangrakaanörö, narö Kapatosia yangrakaanörö, narö Pontas yangrakaanörö, narö Esia yangrakaanörö, narö Prisia yangrakaanörö, narö Pampilia yangrakaanörö, narö Isëp yangrakaanörö, narö Lipia yangrakerak Sairini kak naëaanörö. Tiarim naëaan, narö Rom kakaanörö, Yuta yaapöröere köpël Yuta panëeröa öngpök ilëaurö. Æn tiarim naëaan naröeta Krit kustaakaanörö, narö Arepia yangrakaanörö. Yaap pan, tiarim kakë ngönöt selap wiaatak yok pangk tiarimtë ngönötë Anutu pim weëre kosangring ya yamëngka pöta ngönte ök niaan kat yawi.” ¹² Pël mäak pit yaan sak kön selap äak neneren epël maima. “Elei, pit tol äak epël ya?” ¹³ Pël yemaan naröak ökre wasiin wesak epël mää. “Pit wain i ngaat nak kön irikor äak ya.”

Pitaak omnaröen ngönën ök mää

¹⁴ Pitëmënt pël aö yesën Pita pi Yesuu ngön yaaö omnarö 11 pitëm naëaan wal ë tauak maap ngön äak epël mää. “Yuta omnarö, ar tenim karuröere Yerusalem kak wëaurö, ar këekë wesak kat wieë. Pël ëen omën e yaarö epëta ngönte ök niamaan. ¹⁵ Arim naëaan naröak ten i nak kön irikor äak wë yak pël aim. Pöt won. Peene wangam kan ngolöp 9 kilok yaë. Talëp epëtak i nak kön irikor yeëa? ¹⁶ Epët Anutu pim ngaanëer tektek omnamp Soel piin epël ök maan retëng äa.

¹⁷ ‘Anutuuk epël ya. Ænëm pan yangaakë wëwëet won wasuma akunet-
tak
nem Pulö wes mëen irëak yang poutë omnarö pangk elniipnaat.

Pël ëen arim koont yokoturö pit nem ngön pöt war wesak apnaat.

Æn omp ulwas narö pit pöt, nook wanger ke pëlöt rë moolamaat.

Æn omp ulöpörö pitta nook wanger rë moolamaat.

¹⁸ Yaap, akun pötak nem Pulö wes mëen iraan

inëen öngre ompörö pitök nem ngön ompyaut war wesak ök apnaat.

¹⁹⁻²⁰ Pël ëen akun pötak elmëen mopöök retëng kësang orööpnaat.

Këtëp röök wiipnaat.

Æn ngoonöp pöt, i möak omën iitë yaarö ke pöl koröp orööpnaat.

Pël eën yangrakta tapël
yaaröön ar yaan sak
eëneët.

Es koulöpre es yaapre omën i
ököt orööpnaat.

Omën pipot wet reäk
orööpnaat.

Pël eën Aköp nem akun kaöet
orööpnaat.

²¹ Pël eën omën namp pi neen
merëk neaan pöt ne pi
kama ömaat.

²² Soel Anutu pim tektek
ngön yaaup puuk ngön lup
pöt retëng äa. Pël eën ënëmak
Pita puuk muntat kaalak yal
menak epël ök mëä. “Israel
omnarö, ar këëkë wesak
kat wiaan. Ne peene Yesu
Nasaret kakaanëp piin ök
niamaan. Anutu puuk omën
pipop weëre kosang retëng
ke nampre nampöt tiarim it
köpëlöt pet elniipënëak wes
nimëaup. Anutu puuk weëre
kosang pöt mangkën wak
irëa pöt arim naë oröa. Pël
ëaut ar yok ewat wë. ²³ Ën
ngaanëër Anutu puuk Yesu
pimëen kön wia pölök arök
omën utpet ngaarö pitëm
naë wes mëen pitök këra
yetaprak möa. ²⁴ Pël eën
Anutu puuk weletakaan wal
ë moulmëa. Weleta këlangön
ke nentere nent kat wia pötë
öngpökaan ent ë moulmëa. Pi
weletak kosang sak wii naön
äa. ²⁵ Iteneë. Omën omp aköp
Tewit pi ngaanëër pan wetete
ngön nent Yesu pim naë omën
orööpna pötaan retëng äa.

‘Ne itaangkën Aköp pi neer-
ing wëaup.

Pi nem naë pan wë.

Pël eën ne omën nantön kas
naëngan.

²⁶ Pötaanök nem lupmer
ërëpsawi panë yeë.

Pël äak ërëpsawi tan yamëem
nem koröpwerta omën
ompyaut orööpnaataan
kor wë.

²⁷ Oröpmorëënök? Ni ne sëp
newasën welaaröa wii
kaatak öma saltak wal
ë neulëan.

Ni nim ya omën ompyaup we-
laaröa kaöök wieë söp
ëëmëak nenëaan äan.

²⁸ Ni yok wet reäk wëwë
ngolöp ompyaut öma
pöta kanö pet elnäaup.

Pël äak akun poutë neering
wëen ne ërëpsawi om
eim ömaap.’”

²⁹ Pita puuk Tewitë retëng
äa pöt ök më pet irak yal
menak epël mëä. “O karurö,
ne ngön epët tekeri wesak
ök niamaan, omën omp aköp
Tewit pim ngönte. Ngaan
panëër pi wel wiin yang kel
weerauppe. Pël äaup pim
yanget Yerusalem kak eprek
e wiaan iteneim wë epët.
³⁰ Tewit pi Anutuu tektek
ngön yaaö omnamp Anutuuk
piin kosang wesak epël ök
mëä. ‘Nim ëaröa naëaan
nampök nimtë ök omën omp
ak sëpnaat.’ ³¹ Tewit pi Anutu
pim omnant eëpna pötön pi
wet reäk ewat sa. Pël äak
Anutuuk Kristo Yaö Mëëaup
welaaröa naëaan wal eëpnaap
pöteta ök mëä. Pël äak pi epël
ök mëä.

‘Anutu pi omën pöp sëp
mowasën
welaaröa wii kaatak wieë söp
naëpanëëp.’

32 Omën pöp Yesu Anutuuk welaaröa naëaan wal ë moulmëen ten itenakök pöta ngönte arën ök niaim. 33 Pël äaup pi Anutu pim pepapök yok pim yaapkëetakël moulmëen weëre kosang kësang wak wë. Pël ëen Pepapök ngaanëer kup mowia pöl Ngëengk Pulö mena. Pël äautak omnant arim itaampöore kat wi pël yeë epot Yesu pim Ngëengk Pul ten ninaö pö. 34 Pël äaap tiar ewat wëep. Tewit pi pimtëenök ngön epot naën. Pi kutömweri nasënëpök om ngön epot epël äa.

‘Anutu puuk nem Aköpön epël ya.

Ni wais nem yaapkëetakël öm.

35 Pël ëë neen kor wëen pöt omën nimëen kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.’

36 Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëen pi tiarim Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë.”

Omën selap pan lup kaip tiin i momëa

37 Pita pi pël maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt könöm äa. Pël ëen narö pit Pitaan pëel mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omën muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. “Karurö, ten tol ëën?”

38 Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. “Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëen Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru

ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël äak wëen Ngëengk Pulö nimpnaat. 39 Pöt oröp morëenök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. ‘Ne omën epot ningkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omën yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.’ Omën epot Aköp tiarim Anutu puuk omën pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat.”

40 Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesa epël ök mëëa. “Omën utpet yaauröaring ar pourö kö sënganëen.” 41 Pël maan omën kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omën i momëa kësang pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet rëak kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa. 42 Omën pël äa pörö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant rë moulöpna pötaan kent pan ëeima. Pit pël äak wa top äak kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyaö wakaima

43 Anutu puuk kaamök elmëen pim ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëen omnarö pöten itenak yaan seima. 44 Pël ëen omën wet rëak Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak

wë pitëm omnant neen-
emot wieëa pöt sëp wesak
ngawingawi ëeim wakaima.
45 Pël ëäk akun nantë pit pitëm
yangre omën nantë sumat
wak pöt kaömp sum ëäk omën
ngöntök yaaurö meneima.
46 Pël eimeë akun poutë pit
Anutu pim ngönën tuptak wa
top ëäk pitëm kaatë kaömp
ngawi në pël eimeë ërëpsawi
yaautaring wakaima. Pël
ëäk pit lup kopëtemer sak
wë kaömp ngawi neimeë,
Anutuun yaya maima. 47 Pël
ëën Yerusalem kak omën
wëaurö pit pitëm wëwë pöten
itaangkën ompyaö pan ëa.
Pël ëën kët poutë Aköpök
omën muntarö koirak kön wi
kosang yewesa pöröaring yal
men moulmëa.

3

*Omën ing il tēaup ompyaö
mowesa*

1 Kët nentak wiap kan 3
kilok Yuta omnaröa Anutuun
kimang yamëëa akun pötak
Pitaare Son piarip Anutu
pim ngönën tup kaöetakë
sa. 2 Pël ëäk itaangkën
ngönën tup kaöetak ka kanër
pitök ka kan ompyaur pël
yamëëa pöra naë omën namp
ing il tēaup wëa ngaanëër
ëlëpë yaatakaan pël ëaup
wilaup pi pimtök kan sak
waisak pël naën yaaup. Pi
akun poutë omnaröak wak
së moulmë pël yeëa. Pël
ëën omnarö Anutu pim
ngönën tuptak ilëäk yaaröön
sumatön kimang maim yeëa.
3 Pël ëaö pöpök Pitaare Son
piarip Anutu pin ngönën

tup kaöetak ilapënëäk yaëen
sum kot nent mampënëäk
mëëa. 4 Pël ëën piarip pörek
tauak omën pöpön it kökö
ngëneë Pitaak epël mëëa.
“Ni tenipön itan.” 5 Pël
maan pi omnant mampënëäk
ya wesak piaripön itena.
6 Pël ëën Pita puuk epël
mëëa. “Yaköm, ne kot nim
nimpaat won. Pël ëaatak ne
omën maim nent wa pötaar
ni nimpaan. Yesu Kristo
Nasaret kakaanëp pim weëre
kosangöök ök niamaan. Wal
ëäk kan së.” 7 Pël mëäk Pita
puuk mor yaapkëësi moröak
kaamök elmëäk wal elmëen
tapëtakëër pim ingesiar el mö
rëen kosat kosang sa. 8 Pël
ëäk ingesiar ompyaö sëën
pi sörok olëäk tauak kan ing
ëa. Pël ëäk piaripring Anutu
pim ngönën tup kaöetak ilëäk
kaalak kan ing ëäk sörok olëäk
Anutuun yowe mëëa. 9 Pël
ëën omën Anutu pim ngönën
tup kaöeta kakaati wëaurö
pit itena pöt pi kan ing ë
Anutuun yaya yamëëa. 10 Pël
ëën pit itenak epël mëëa. “E,
omën epop pi Anutu pim
ngönën tup kaöeta ka kan
yapinte ompyaur pörek wë
sum kimang yaaup,” pël
mëëa. Pël mëäk pit omën
pöpön itenak pim naë oröa
pöten yaan sa.

*Pitaak Anutuu ngönën tup
kaöetak ngönën ök mëëa*

11 Omën pöp pi Pitaare Son
ent ë moulmëäk sëpnaaten
kaaö ëa. Pël ëäk pi pi-
aripring mor yal ëäk Anutu
pim ngönën tup kaöetak

purpur omnarö pitëm äapë yapin ngamp Solomon pël yamëeauweri wëen omnarö pit yaan sak së pitëm naë wa top äa. ¹² Pël ëen Pita pi pitën itenak epël mëä. "O Israel nem karurö, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arök tenpim ngönën wak wëäö pötaan omën epop ompyaö sa wesak tenipön itaangkan. Won. ¹³ Omën epët Anutu pimtok yaë. Anutu, pöp pi tiarim äarö Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëenëp, Yesu, pim weëre kosangöt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arök kaöaröa naë wes momëenak pimëen ngön ya mënaup. Pël äak Rom yang ngarangkëp Pailat pi mangkën puuk kan wes momëepënëak äa pöt ¹⁴arök kosang ngentiak omën wotpil ompyaö pöp kasëng menaurö. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urötak omën yamëngkaup wii kaatakaan kan wes mëen sa. ¹⁵ Pël ëen arim ngöntaan pitök tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël äaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëen wëwëetaring wëen tenip itenaut. Pötaanök pöta ngönte ök aim wë. ¹⁶ Tenip Yesuun kön wi kosang yewasën pim weëre kosangööring omën epop ompyaö yemowas. Yaap, Yesu pi tenip piin kön wi kosang wasënëak kaamök elnia pötak omën epop arim

itöök ompyaö sak wë.

¹⁷ "Ngöntre karurö, ne arën ewat wë. Arre arim kaöarök Yesuun utpet elmëaurö. Pël äautak ar pim songönte ewat nasën wë yak pël elmëaurö. ¹⁸ Pël äaap Anutu pim ngaanëer tektek ngön yaaö pöröen ök maan tekeri wesa pöt kë oröa. Pi ngaan epël mëä. 'Kristo Anutu pim Yäö Mëäaup pi këlangön kaö pan kat wiipnaap.' ¹⁹ Pël mëä pötaanök ar arim lupöt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëen. Pël ëen arim saunat won niwasëpnaan. ²⁰ Pël äak wë ënëmak Anutu puuk ulöpre moup elniak arim lupöt weëre kosang niwasëpnaan. Pël äak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yäö Mëäaö pöp arim naë wes mëepnaan. ²¹ Pël ëëpnaatak pi kutömweri om wë Anutu pim ngolöp ngolöp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak ngaanëer Anutuuk tektek ngön yaaö omën ngëëngköröen ök maan tekeri wesa. ²² Pöt Moses puuk nant epël äa. 'Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëen Anutu pi neen yaö elnä ke pëlëp. Ar pim ngön apna pipöt pout ngar ön. ²³ Ën omën Anutu pim tektek ngön yaaö omnampë ngön kat nawiin ëëpna pörö Anutu pim omnaröaring naöpan. Pit kö sëpnaat.' ²⁴ Moses puuk ngön pël retëng äa. Pël ëen Anutu pim tektek ngön yaaö omën muntarö Samuelre

pim kasngaël pöröen ngön ök maan tekeri wesa pöt peene tiarim tekarak yaarö. ²⁵ Ngön epot Anutu puuk tektek ngön yaaö omnaröen maan pitök pitëm këmötëaan ngaanëer retëng ëen wiakaimautök peene tiarim naë këet yaarö. Tol ëënak wasngan. Ar pitëm kurmentëkaanörö. Pötaanök ngön kosang wia epët Anutu puuk arim ëaröaan ëaö epët ar pouröaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramön epël ök mëëa. ‘Ne nim ëere köröörö ulöpre moup elmëen yangerak omën pourö pangk ë pet irëpnaat.’ ²⁶ Pël ëäk Anutu pi pim Inëënepön yaö mëak wes mëen wet réak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sëp wasënëak waisa.”

4

Pit Pitaare Son ngön yaatak moulmëa

¹ Pitaare Son piarip omnaröen ngön ök maim wëen kiri ar yaaröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarö piarpim naë sa. ² Pit së kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal ëa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëen pit së kat wiak piarpimëen ya sangën kön wia. ³ Pël ëäk këtëp irë ilapënëak yaëen yak om moröak ëlpamök ngön ya mëmpënëak wii kaatak moulmëa. ⁴ Ën piarpim ngön ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet

5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Ëlpamök ngönënë ngarangköröere kaöaröere ngön kosangötë ngarangk yaurö pit pourö Yerusalem kak wa top ëa. ⁶ Anas kiri ar yauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörö pit pourö wa top ëäk wëa. ⁷ Pël ëäk wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tekarak tau moulmëak pëlpël mëëa. “Arip talëpön maan pimtök pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaö wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaö wesauwaar?”

⁸ Pit pëel maan Pita pi Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëen epël ök mëëa. “Omën kaöere ngarangkörö, ⁹ ar tenpim omnamp ngaanëer ing il tëaup ompyaö mowesan pöten pëlpël yeniak. ¹⁰ Pötaanök arën ök niaan Israel omnarö ar pourö ëwat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tekarak taua epop ompyaö sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. ¹¹ Ngönëntak ngön nent epël wia.

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewe-sir.’

Wap pöta yapinte Yesu. ¹² Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëepnaap. Yang epera rangk omën wë

eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wewë ompyautak niulëëpna pöten yaö neniaan. Yesu pimënt kopët tapöp.”

13 Pël maan ngönën ngarangkörö pit yaan panë sa. Pöt Pitaare Son piarip kaö wonaar. Pël ëäk piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngön apnaaten kas köpël weëre kosangring ök mëëa. Pël ëën pit piaripön epël wesa. “Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa,” pël wesa. 14 Pël ëäk pit itaangkën omën ingesiar ompyaö mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngön kangiir mapnaat pangk naën ëën sêp wesa. 15 Pël ëäk omën kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. 16 Pël ëäkök pitëmënt ngön epël ë kopëta wesa. “Tiar omën epaar tol elmëëpen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. ‘Omën weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retëng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.’ Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. 17 Kopëtet om ulöl sak sëpan pötaanök tiar ngön ë kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën ëëpnaan.”

18 Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak së tau moulmëak Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëëa. 19 Pël maan Pitaare Son piarip taueë Pitaak ngön kangit epël mëëa. “Arimtok omën

ep-tepar kom ëäk iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm ëën ma Anutu pim ënëm ëën? Pël ëautak ten Anutuu ënëm ëëna pöt arim ënëm naëngan. 20 Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaaö naëngan. Omnant Yesu pim yaëën tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan.” 21-22 Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëën il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël ëën omnarö pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowiipënëak itaangkën kan won ëën ap wesak piarip kaalak omnaröen ngön ök mepanëak nga mëak wes mëën sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpënëak Anutuun kimang mëëa

23 Pitaare Son piarip wes mëën kaalak piarpimoröa naë së kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë ngarangköröa ngön mëëaö pöt ök mëëa. 24 Pël ëën kat wiak pit pourö kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëëa. “Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket ëäk pöweri omnant mowian. Pël ëäk yanger ket ëäk pörak omnant moulmëan. I kaö ket ëäk i kaöökë omnant moulmëan. 25 Ni ngaan panëer Ngëëngk Pulö elmëën tenim ëap omën omp aköp Tewit nim inëën

ngaanëpön maan ngön nent epël retëng ëa.

‘Tol ëënak köpëlörö neen ya sangën ëa?’

Ën tol ëënak omnarö nemëën kup riipënëak ëa?

26 Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköpre nem Yaö Mëëaup nga elniipënëak wa rongan ëa.’

27 Ngön pöta këët peene e yaarö. Pöt oröpmorëën? Yerusalem ka kaö eprek omën omp aköp Erot pi-ire Pontias Pailatre köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring wa top ëak Yesuun nga elmëëpënëak ëa. Pi nim Inëën ompyaup ni ngaan ya yaö mëëaup.

28 Pit wa top ëak omnant orööpënëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wieima. Pël ëeim wëën omnant orööpënëak ëan pöt nimtë weëre kosangöök elmëën oröa. 29 Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yeniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëënörö kaamök elniaan kas köpël nim ngön ompyaut war wesak ök menaan. 30 Ni kaamök elniaan yauman omnarö ompyaö mowesak weëre kosang it ngölöp ke nampöt nim inëën ru ngëëngkëp Yesu pim weëre kosangöök mëmpunaan.”

31 Pit Anutuun ngön pil ök maö së pet yairën ka pitëm wëa pöt moup ket ëak möa. Pël ëën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëak peö ëën

pit Anutuu ngönte kas köpël omnaröen ngës rëak ök maö sa.

Ingre mor saurö pit lup kopëtemer sak wakaima

32 Akun pötak omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt naën. Won. Pitëm omnant pout ngawi wiak wakaima. 33 Pël ëak Yesuu ngön yaaö omnarö weëre kosang kësang wak pitëm Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten omnaröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi kosang wesa pörö komre kolap kaö elmëën pit ompyaö wakaima. 34-35 Pël wakaimëë pitëm tekrakaan nampök omën nentaan ngöntök naën. Pit tol ëäkök pël eima wasngan. Pitëm naëaan nampök kaare yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë wak së mangkën kom ëak ngöntök yaaurö meneima.

36 Akun pötak omën namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök pim yapin nent Panapas pël maima. Yapin pöta songönte Omnarö Lup Ketumön Yemowesaup. Pi Yuta omnamp Liwai pim kurmentëkaanëp Saipras kustak wilaup. 37 Omën pöp pim yang lup nent omnarö menak sumat wak ngön yaaö omnaröa naë së kom ë mampënëak mena.

5

Ananiasre Sapaira

¹ Panapas pi pël äa. Ën omën pöröa naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yapinte Ananias. Ën öngöpë yapinte Sapaira. Ananias puuk pim yang lup nent omnarö menak sumat wa. ² Pël äak kaö nent yoolök wasëpënëak kaö nent ëlëëp wia. Pël ëen pim öngöp piita ëlëëp wia pöten kön wiin ompyaö äa. Pël ëen pi sum kaö nent wak së ngön yaaö omnarö menak, e tapët pël mëëa. ³ Pël ëen Pitaak piin epël ök mëëa. “Ananias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëëngk Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö nent ëlëëp wian. ⁴ Ni wet rëak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö menak sumat ningkën wan pöt nimtëët. Oröpmorëënök ni sum kaö nent ëlëëp wiak ngön kaar äaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëen nenian, Anutuun kaar yemaan.” ⁵⁻⁶ Pël maan Ananias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së ngentia. Pël ëen yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëen omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë äa.

⁷ Kot nent wë ngöpngöp äak 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin

yak Pita pim kaata kakaati së ilëa. ⁸ Pël ëen Pita pi epël pëlpël mëëa. “Arip yangeta sumet epët pëen wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëëa. “Yok nim wan pi tapëtep.” ⁹ Pël maan Pita puuk epël mëëa. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat.” ¹⁰ Pël maan tapëtakëer öngöpta wel wia. Pël ëen yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera. ¹¹ Pël ëen Yesuu ingre mor sauröere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë äa.

Retëng it köpëlöt mëna

¹² Akun pötak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit weëre kosang it ngolöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëen omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuu ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm äapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top äak Anutuun ök maim wakaima. ¹³ Pitëmënt pëen pël ëeim wëen omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. ¹⁴ Pël äaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mëna. ¹⁵ Pël ëen Yesuu ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö

wak sê kamtaöökê kan ëöök urötring wi moulmëa pöt pit epël mëakök ëa. “Pita pi kamtaöök yesem pim moresök moröpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëen ompyaö sêpnaat.” Pit pël mëak wak sê mowieima. ¹⁶ Pël ëën Yerusalem kak we naöökaan naöökê ka pötëaan yauman omnaröere omën pitëm lupötë urmerarö wëaurö pourö wak sê Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë oröön waö ë momëak ompyaö mowesa.

Ensel nampök ngön yaaö omnarö wii kaatakaan ent ë moulmëa

¹⁷ Ënëmak kiri ar yaaurö pitëm wotöököpre omën piiring wëaurö pitëm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngön yaaö omnaröa yaaö pötön itenak war kön wiak ya sangën ëën utpet mowasëpënëak kön wia. ¹⁸ Pël ëak sê ngön yaaö omnarö wak wii kaatak moulmëën utpet yaauröaring wëa. ¹⁹ Pël ëën rö kan Anutuu ensel nampök wii kaata kanwer tẽ mowiak ngön yaaö omnarö wël ëak mësak orö epël ök mëëa. ²⁰ “Ar Anutu pim ngönën tup kaöetak sê wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man.” ²¹ Pël maan pit ngön pöt ngar wak wëen këtëp ngampi yoolaan ngönën tup kaöetak ilëak ngës réak omnarö ré moula.

Pit pël ëeim wëen kiri ar yaauröa wotöököpre pim omnarö pit Yuta omën kaöaröen yas maan ngönënë kansolörö wa top ëa. Pël

ëak wii kaata kaöapë ngësël ngön wes mëa, Yesu pim ngön yaaö omnarö wii kaatakaan koirak waisëpënëak. ²² Pël ëaatak ngönënë polisörö pit wii kaata kakaati sê itaangkën Yesu pim ngön yaaö omnarö pit won wieëa. Pël ëën pit kaalak ngönënë ngarangköröa naë sê pitën ök mëëa. ²³ “Ten wii kaatak sê itaangkën kan ngarangkörö wëen ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirënëak kakaati sê itaangkën won wieëa.” ²⁴ Pël maan ngönën tup kaöeta polisöröa kaöapre kiri ar yaauröa wotöököp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. “Pitëm yaë pipëtakaan oröpöt orööpënëak yaë?” ²⁵ Pël aö yeem wëen omën namp pitëm wa topök sê epël ök mëëa. “Kat wieë. Arim omën wii kaatak ulmëan pörö pit ngönën tup kaöeta kakaati sê omnaröen ngönën ök maim wë.” ²⁶ Pël maan polis ngarangkëpre pim koturö pit sê Yesuu ngön yaaö omnarö koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit kël momööpanëak kas ëa.

Ngön yaaö omnarö pit ngönënë kansolöröen kas naën, ngön ök mëëa

²⁷ Pit Yesu pim ngön yaaö omnarö koirak kakaati sê ngönënë kansolöröa naë tau moulmëën tauaan kiri ar yaauröa wotöököpök pitën epël pëel mëëa. ²⁸ “Ten arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian ëan ma? Ma arök kön wiin pöt omën pasit yaë

ma? Yerusalem omnaröen ngön pöt ök maan pitök tenën Yesu möan pël apna pöten ar kent yeë.”²⁹ Pël maan Pitaare karurö pit kangiir epël mëëa. “Ten yok pangk ar yang omnaröa ngönte ngar naöngan. Ngön Anutu pim ök niia pöta ënëm ëënaat.”³⁰ Arök Yesu këra yetaprak möön wel wia. Pël ëaupök tiarim ëere körööröa Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa.³¹ Pël ëäk Anutuuk koirak së pimtë naë ulmëen pim yaapkëetakël wë. Pël ëen Anutu puuk kaö wes moulmëen tiarim kepönöök wë kaamök elniak Israelörö tiarim kanöökël pourö wa nuulëen utpetat kasëng mampunëen. Pël ëen Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat.³² Ngön pöt tenök ök yeniaan Ngëëngk Pulöökta omën pötön war wesak yenia. Anutuuk omën pim ngönte kat yawiaurö ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngönënë kansolöröen ngön yaaö omnarö kön wialök elmëepënëak mëëa

³³ Ngönënë ngarangkörö ngön pöt kat wiak ya sangën ëen Yesuu ngön yaaö omnarö mëmpënëak ëa.³⁴ Pël yaëen Parisi omën kaö namp Moses pim ngön ë kosang wesaut rë yemoulaup pi pitëm tekrak wëa, pim yapinte Kameliel. Pit omën pöpön kön wiin ompyaö yaaup. Puuk ngönënë ngarangköröa tekrakaan wal ëäk Yesuu ngön yaaö omnarö ka kaö nerakël wes momëen sa.³⁵ Pël ëen pitën epël ök mëëa.

“Israel omën nem karurö, tiar omën eporö omën nant elmëepënëak pöt kön wialök elmëepënaan.”³⁶ Kat wieë. Ngaan panëer won, peen peen omën namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën kön wiin, ‘Ne omën kaöap,’ pël wesak omnaröen maan omën kësang 400 ke pël ëäk yang ngarangkëpön nga elmëepënëak sa. Pël ëen narö pitök pi mëngkën pim iri wëaurö pit pim ngön pöt sëp wesak repak sa.³⁷ Pël ëen kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omën muntarö wak Rom yang ngarangkëpëen nga elmëa. Pël ëa akun pötak yang ngarangkëp pi ka poutë omnaröa yapinöt wë yesën ngaarö pitök pöpta mëna. Pël ëen pim iri wëauröeta pim ngönte sëp wesak repak sa.³⁸ Pël ëaut pötaanök Yesuu ngön yaaö eporöen tiar mop mowiak itöök elmëaapa. Pitëm ngön epot omën pëenök yeëa pöt won sëpnaat.³⁹ Ën omën puot Anutuuk kaamök elmëen pim weëre kosangöök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëen it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëënganok.”

Ngön yaaö omnarö Yesuu yapintaan ëö sëpna pöten ërëpërëp ëa

⁴⁰ Pël maan ngönënë kansolörö pit Kameliel pim wes mëen sëpënëak ëa pöt ngar wa. Pël ëäk pit Yesuu ngön yaaö omnarö koirëpënëak maan koirak sëen ngönën

ngarangköröak polisöröen maan pës möön epël mëëa. “Ar kaalak Yesu pim ngönte omnaröen ök manganok.” Pël mëak wes mëën sa. ⁴¹ Pël äak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa toptakaan oröak yesem ërëpsawi ëa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk ëën pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa. ⁴² Pël äak kët ël epotë pit ka yaapötëëre Anutuu ngönën tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

Pit omën 7 äak ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëak moulmëa

¹ Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekrak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yaauröak Yuta ngön yaauröen kaaö ngön mëak epël mëëa. “Kët poutë omën omnant ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yaauröa öng kapidörö ompyaö wesak nemangkën ë yee.” ² Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top ëën epël ök mëëa. “Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëak äaut. ³ Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 äak kom ë

moulmëën pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëën. ⁴ Pël ëën tenimtokëër kët ël epotë Anutuun ök maimeë pim ngönte tekeri wesak ök niaim önaan.” ⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent äak omën eporö ulmëa. Wet rëak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëaö pöp moulmëa. Pël äak namp Pilip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës rëak Israel omnaröa ngönën wak wëaö pöt yaaup. Pël äak Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëa. ⁶ Pël äak pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëën pitëmëën Anutuun ök mëak pitëm moröt kepönötë mowiak welaköt elmëa.

⁷ Anutu pim ngönte ulöl sëën Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëën kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëak ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëën retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëët omnaröa tekrak mëneima. ⁹ Pël yaëën omën narö Stiwen pim yaaö pötön

kaaö äeima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönën tup nent, yapinte wii natëenöröa ka pötak wa top äeima. Omën pörö pit Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Asia yangrakaanörö. Pit së wa top äak Stiwenring ngön nga ela. ¹⁰ Pël äaap Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën äa. ¹¹ Pël ëen pit omën naröak Stiwen pimëen ngön mööngk réak mapëna yak sum elmëen pitök ngön mööngk réak epël mëä. “Pi Moses tiarim äapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiäut.” ¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekarak tau moulmëa. ¹³ Pël äak omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëen kaar epël mëä. “Omën epop pi akun poutë Anutuu ngönën tup ngëengki epëtere Mosesë ngön kosangötön utpet wesak yaaup. ¹⁴ Ten kat wiin pi epëlyä. ‘Yesu Nasaret kakaan pipöpök ngönën tup epët tööl komun äak Mosesë ngaantak tiarim äarö ngön mena pötë urtaköt wiipnaat.’” ¹⁵ Pël maan ngönën ngarangk kaöarö pourö pit Stiwen pim ë kosaöön it kökö mongnaan äwa panë tëak enselöröa ë kos koröp oröa.

Stiwen pi ngönënë kansolöröen ngön ök mëä

¹ Pël ëen kiri ar yaauröa wotöököpök Stiwenën epël pëlpël mëä. “Ngön e ya epët kaar ma yaap?” ² Pël maan pi kangiir epël ök mëä. “Nem pepere karurö, ar nem ngön epët kat wieë. Anutu, äwa pepap, pi ngaanëer tiarim äap Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë oröak epël ök mëä. ³ ‘Ni nim omënere kaare yanger sëp wesak nem yang pet elniima pörök së öm.’” ⁴ Pël maan pi Kaltia yang pör sëp mowesak ka kaö naö Aran pörök së wëen pim pepap wel wia. Pël ëen ënëmak Anutu puuk wes mëen kaalak yang Israel omnarö tiarim wë eprekël waisa. ⁵ Pël äaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, ‘Epët nemët,’ pël apna nent wël ë nemangkën äa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes ök mëä. ‘Ënëmak yang epër nimpaat. Pël ëen nim ruure äarö oröak pep sak öpnaat.’ Pël mëäaö akun pötak Apram pim öngöp ru nawilën äa. ⁶ Pël ëen Anutuuk kaalak ngön munt nent epël ök mëä. ‘Nim ruure äarö yang maim nerek së wëen omën pörök wëauröak ngarangk elmëen ya pas mëneim sum won öpnaat. Pël ëen pörökörö pitök këlangön ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat. ⁷ Pël ëen ënëmak nook omën pit këlangön kat mowiipna pipörö ngön ya mëmpaat.

Pël een enëmak nim ruure earö pit yang pör sêp wesak yang eprek wais wë neen yaya neaimpënaat.' ⁸ Pël mëak Anutuuk Apramre earöaan pim ngön kosang wes mëea pöt pet elmëepënëak Apramön pim ruure earöa koröp kaut ilëpënëak ök mëea. Pël een omnarök koröp kaut ila pöten itenak Anutu pim Apramön ngön kosang wes mëea pöten kön wiipnaan. Pël een wëak pim öngöp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun 7 ëak won sëen 8 pötak koröp kaut ila. Pël een Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël een Yakop puukta wë pim ruurö 12 pörö tapël elmëa. Pël een pörök wë 12 tapël ëak pitëm naëaan Israel omnarö tiarim kur 12 ëak oröa.

⁹ "Yakopë ruurö pit omp kaö sak wë Yosepëen këepöt kön mowia. Pël ëak pi omën narö mës menak sumat öpënëak kön wiak mangkën pit koirak Isëp yangrakë sa. Pi pörek së inëen ru sak wë waur eima, sum won. Pël een Anutuuk pi sêp nemowasën, ¹⁰ könöm nant pim naë jaaröön Anutu puuk ngarangk elmëeima. Pël ëak Anutuuk pi ël kaamök elmëak kön tektek kaö mangkën Pero Isëp yang omën omp aköp pim naë wëen piin itaangkën ompyaö een kaö wes moulmëen puuk Isëp yang ngarangkëpë yaat ngarangk ëa. Pël ëak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangk ëak wakaima.

¹¹ Pël een wë ngöntök kësang nempel Isëpre Kanan yangrak orök wiaan omnarö kaömpëen utpet ë yesën Israel tiarim earöeta tapël ëa. ¹² Pël yeem Yakop pi kat wia pöt Isëp yangrak omnarök wet rëak akun pötaan kaömpöt wa kön wiaut wia. Pël maan pi ngön pöt kat wiak tiarim earö pim ruurö ngës rëak wes mëen Isëp yangrak së kaömp wak waisa. ¹³ Pël ëak wais wë akun nentak kaalak sa. Së oröön Yosepök nanöröen epël ök mëea. 'Ne arim nangap Yosep.' Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanöröen ewat sa. ¹⁴ Pël een Yosepök nanöröen epël ök mëea. 'Ar së tiarim pepap Yakopön maan wais eprek Isëp tiarim karuröaring öpenaan.' Yakopë omën kurmentëkaan pörö 75. ¹⁵ Yakopre pim kuröökaan pörö Isëp yangrak së wë ulöp sak we pöök wel wia. ¹⁶ Pël een enëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëer Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

¹⁷ "Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël een Anutu pim Apramön yang yaö mëea pörekë sêpënëak Isëp yanger sêp wasëpna akun mena pöt temanöm sa. ¹⁸ Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlëp. ¹⁹ Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. 'Ar ru wilak pöt wak së pëlëer mowiin.

Pël een wel wiipnaan.’²⁰ Pël maan akun pötak Moses pi pim elëpök wilak itaangkên pim möönre koröp ompyaö een itenak elëpök ngarangk äak kapa yemangkên ngoon naar namp won sa.²¹ Pël een elëp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëer mowia. Pël een yang ngarangkëpë koontupök së koirak pim ru ket äak ngarangk elmëeima.²² Pël eim wëen Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël äak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök maima.

²³ “Wë ënëmak krismaki 40 äak won sëen Israel omën pim karurö kaamök elmëepënëak kön wia.²⁴ Pël äak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël een pi pim karip kaamök äak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangüir Isëp omnamp mëna.²⁵ Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. ‘Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaat. “Anutuuk pi kaamök elmëen tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup,” pël kön wiipnaat.’ Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

²⁶ “Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëëa. ‘Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.’²⁷ Pël maan omën ngöntöp ngep äak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak

wë ngön ë pet irumëak niia?²⁸ Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?’²⁹ Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

³⁰ “Moses pi yang pörek wëen krismaki 40 äak won sëen akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëlëng yokota. Pël een Anutu pi enselëpë ök sak es wëlëngöökë öngpök wëen³¹ Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëëa.³² ‘Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Pël maan Moses pi yaan sak reireë urak kaalak itaampnaaten kas ëa.³³ Pël yaëen Aköpök epël ök mëëa. ‘Ne ngëëngkëp yang eprek wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët yak kan wariaarek nim ing korötepar përe ola.³⁴ Ne itaangkên Isëp omnaröak nem omnarö utpet moweseim wë. Pël een ne kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëen Isëp yangerakë sumëen.’”

³⁵ Stiwen puuk kaalak epël ök mëëa. “Moses pi ngaanëer Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?’ pël mëëa. Pöt pit

omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangk ääk keëmre këlangönë öngpökaan ent ë moulmëepënëäk yaö maan wëen enselëpök këra kotumentëk es wëlëngöökaan ök mëëa pöten pit köpël pötaanök. ³⁶ Pël ääk Moses puuk omën pörö mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Möauukaan yang pultakë pötë yesem retëng ke nampöt mëneim wëen krismaki 40 ääk won sa. ³⁷ Pël ääk Moses puuk Israel omën pimoröen epël ök mëëa. 'Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëen Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp,' pël mëëa. ³⁸ Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top ääk wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëen ensel Sinai tomök ngön ök mëëa pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëäk Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëen mena. ³⁹ Pël ëënak tiarim ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëäk kaalak Isëp yangerakël sëpënëäk ëa. ⁴⁰ Pël ääk pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröäk epël mëëa. 'Moses pi tiar Isëp yangerakaan mësak wais eprek niulëäk pi talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök rëäk mës niwak sëpnaan.' ⁴¹ Pël mëäk akun pötak purimakaö ru kön namp ket ääk animao

narö möäk kön kaar pöpëen kiri ar ë mowiak pitëmtë omën ket ëaö pötaan ërëpsawi elmëeima. ⁴² Pël eim wëen Anutuuk mopöök omnant wia epot këtre ngoonre ari puotön yaya mapënëäk pit kasëng momena. Omën pipot Anutu pim tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëa. 'Israel omnarö ar yang pultak imeë krismaki 40 ääk sa.

Akun pötak animao kiri ar ëëiman.

Pël ëan pöt nemëen won.

⁴³ Ar wet rëäk omnant arimtë ket ëautön yaya maimaurö.

Pël ääk ar omp ak kaarëp Molok pim poë koröp ngönën tup kaarkaarte tiak wak

pötaring omp ak kaarëp Repan pim ari könthe wak sa pël eimaurö.

Pötaanök peene nook ar kama niwak wes nimëen maimerek Papiilon yangrakë sënëen.'

⁴⁴ "Tiarim ëarö pit yang pultak wakaima akun pötak poë koröp ka nent Anutu pi pitring wë pöta ökre waste tiak wak ima. Ka pöt Anutu pimtök Mosesën ök rapnaal pet elmëen ök rëäk wak ima. ⁴⁵ Pël ëën ënëmak tiarim ëaröak poë koröp ka pöt pitëm peparöa naëaan wak Yosuaaring imeë yang munt ner Anutuu omën yang pörök wëaurö waö ë momëa pörök së oröa. Pël ëaut poë koröp ka pöt om wiakaim wiaan yang omën omp aköp Tewit pi oröa. ⁴⁶ Pël ëën Tewit pim

wëwëeten Anutu kent elmëa. Pël ëën Tewit pi Anutuun epël kimang mëëa. ‘Ne yok pangk ni, nem ëap Yakop pim Anutu, nimëën ngönën tup ompyaö nent ök ram ma?’⁴⁷ Pël mëëautak omën omp aköp Solomon, Tewit pim ruup, puuk ka pöt ök rëa.⁴⁸ Pël ëaap Anutu O Ngaarëkëp pi ka omën moresök ök yera epotë pëën naöpanëpön tektek ngön yaaö omnampök pël ëa.

⁴⁹ ‘Aköp pi epël ëa. Ne kaöap kutömweri wë omën pout ngarangk ëak wëaup.

Ën yang pipër nem weëre kosangöökë iri wia.

Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisëëë kë sumaan ök nenerangan sa.

⁵⁰ Iteneë. Nemtok nem omën ket ëaö epot pout il wesak wë.’ ”

⁵¹ Stiwen puuk kaalak kansolöröen epël ök mëëa. “Arim lupötë wa olëere kön utpet pötök peö ëak wë köpël omën ket ëak Anutuu ngönte kat nawiin yaurö. Ar ket ël epotë Ngëëngk Pulöökë ngönötta wa olaim wëaurö. Tiarim ëarö pit pim ngönöt wa olaimaurö. Arta tapël yeë.⁵² Yaap, tiarim ëarö pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitëm naëaan nampöp sa wasngan. Pourö utpet mowesa. Pit omën wotpil waisëpnaapön tektek ngöntak war wesak ëaö pörö pourö mënak won wesaurö. Pël ëauröak peene arökta omën wotpil tapöp ngaaröa naë wes mëën mëna.⁵³ Tiar tapöröak

Anutuu naëaan ngön ë kosang wesa pöt öpenëak enselöröak tiarim ëaröen ök mëëautak arta ngön pötë ënëm naën yeë.”

Pit Stiwen kël möön wel wia

⁵⁴ Stiwen pi pël maan ngönënë kansolörö pit ngön pöt kat wiak ya sangën ëën kë ruru kön wia.⁵⁵ Pël ëën Ngëëngk Pulö pim lupmeri ilëak peö ëa. Pël ëën pi we riak itena pöt Anutuu naë ëwa kësangpel ëaan Yesu Anutu pim yaapkëetak tauaan itena.⁵⁶ Pël ëak Stiwen pi pitën epël ök mëëa. “Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tëën Omën Këëp pi Anutu pim yaapkëël tauaan ityaangk.”⁵⁷ Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wi-ipanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön ëak wal ëak së moröak⁵⁸ weruak Yerusalem ka pöökë wilëngkëël koliil së olëak kël momöa. Pël ëak omën pimëën ngön aima pöröak pitëm ulpëënöt përeäk omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa.⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëëa. “O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö.”⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön ëak epël mëëa. “Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan.” Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor

saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwén mēngkēn ya kē sa. Pēl ēēn omēn ngōnēn kat wiaurō pitōk pim sokut wak sē yang kel weera. Pēl ēāk pit ingre ya ilak aima. Pēl ēa akun pōtak Yerusalem kak omēn wēa pōrōak ngēs rēak Yesuu ingre mor saurō mēmpō waō ēāk rep momēēn Yutia yangrakaan Sameria yangrakē sa. Pēl ēēn Yesu pim ngōn yaaō omnarō pitēmēt Yerusalem kak wakaima. ³ Pēl ēaan Sool pōpōk Yesu pim ingre mor sa pōrō utpet mowesak pitēm kaatē kakaati ilēak ōngre omp pourō morōak wii tēak wak sē wii kaatak ulmēa.

Pit Sameria kak ngōn ompyaut ōk mēēa

⁴ Yesu pim ingre mor rep momēēn saō pōrō pit neenem yesautē pim ngōnte ulōl wesak ōk maō sa. ⁵ Pēl ē yesēn Pilip pi Sameria kak sē omnarōen Kristo Anutuu Yaō Mēēaup pim ngōnte ōk mēēa. ⁶ Pēl yemaan omēn kaō pan pim naē wa top ēāk retēng omnarōa it kōpēlōt ēaō pōtōn itenak pim ngōnōt kēēkē pan kat wieima. ⁷ Pēl yaēēn omēn selap urmerarō pitēm lupōtē wēa pōrō waō ē mēēn merēkre ngōnēēr orōak sa. Pēl yaēēn omēn kosat kēl waare kan utpet yaaō pourō ompyaō panē sa. ⁸ Pēl ēēn omēn Sameria kak wēaō pōrō Pilip pim ēa pōten itenak ērēpsawi kaō pan ēa.

⁹ Akun pōtak kak taprek omēn namp wēa pim yapinte Saimon pi kempre pōlang pōt

ēwat panēēp. Pēl ēēn Sameria kak pōrēkē omnarō pit pim yaaō pōten yaan sa. Omēn pōp omnarōen pi pitēm kaōap pēl maim yeēa. ¹⁰ Pēl ēēn kak pōrēkē omēn kotre kaō pourō pit pim ngōn mēēaō pōten kēēkē pan kat wiak epēl maima. “Omēn epop pi weēre kosang kaō pan wak Anutuu naēaan irēa.” ¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaō pōtōn itenak yaan sak pim ngōn yaaut kēēkē kat wieima. ¹² Pēl eim wēēnak Pilip pi waisak Anutu pi omnarō wa ngaōōk nimēak wē pōpē ngōn ompyaō pōtre Yesu Kristo Anutu pim Yaō Mēēaup pim ngōn ompyaō pōteta ōk maan omēn narō piin kōn wi kosang wasēn Pilip pi omēn pōrō i momēa. ¹³ Pēl ēēn Saimon piita Yesuun kōn wi kosang wasēn Pilipōk i momēēn Pilipring wakaima. Pēl ēāk pi Pilipē retēng kēsang ke nalōt yaaō pōtōn itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngōn yaaō omnarō pit Yerusalem kak wē Sameria omnarō Anutuu ngōnte wak wēa pōt kat wiak Pitaare Son wes mēēn itaampō sa. ¹⁵⁻¹⁷ Pēl ēāk pitēm naē sē orōak itaangkēn pit Akōp Yesu pim ru ulōpōōkōrō pēl sak wēa pōtaan i momēēn wēa. Pēl ēaap itaangkēn Ngēēngk Pulō pitēm naē neiraan wieēa. Pēl ēēn Pitaare Son piaripōk Ngēēngk Pulō pitēm lupōtē ilapna pōtaan kimang mēāk piarpim moresiar pitēm kepōnōtē rangk mowiin Ngēēngk Pulō

pitëm lupötë ilëa. ¹⁸ Pël ëën Saimon pi Yesu pim ngön yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang mëëa. ¹⁹ “Arpim weëre kosang wa pipët nampun. Pël ëën nookta omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapnaan.” ²⁰ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Ni korar pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak sumëët. ²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkën yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya epëtak naön ëëm sa. ²²⁻²³ Yaap, ne niin ewat wë. Nim lupmer warre kaur pömpelök peö ëak wiaan utpetatök par elniak wë. Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatë saunat lupmeri wia pipot won niwasëpnaan.” ²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mëëa. “Arip nemëën Aköpön kimang maë. Pël ëën omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak naaröön ëëpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngön weëre kosangringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngön kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa pötë ngön ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön

ngön ompyaut ök mëëa

²⁶ Ënëmak Aköpë ensel nampök së Pilipön epël ök mëëa. “Wal ëak ëngkël së Yerusalemëlaan kan Kasa kakël sa pipöök sum.” Kan pö yang pultak yesau. ²⁷⁻²⁸ Pël maan Pilip pi wal ëak sa. Yesem itaangkën omën kaö namp Itiopia yangerakaanëp piita kan tapöök yesa. Omën pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi Yerusalem kak së Anutuun yaya mëak kakë sëpënëak kar pol osöröak weruak yaaö naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu tektek ngön yaaup pim pep retëng ëauwer sangk kelö yesa. ²⁹ Pël yaëën Anutuu Pulöök Pilipön epël ök mëëa. “Ni kar osöröa weruak yes ëngköökë naë së.” ³⁰ Pël maan Pilip teëntom së itaangkën omën pöp Aisaia pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö yesa. Pël ëën pi omën pöpön pëël mëëa. “Ni ngön sangk yaalën pita songönten ewat wëen ma won?” ³¹ Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. “Omën nampök pet naalnëën ëëpna pöt ne tol ëak ewat sum? Pötaanök ni nem naë wais wel aisëak ök nea.” ³² Pël maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak omën pöpë ngönën pepeweriaan sangk kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël. “Omnaröa sëpsëporö mööpënëak wak yes pöl elmëa. Sëpsëp ruuröa ëpöt ilëpënëak yaëën këlël naën yaë pöl ngön won sak wëa.

33 Omnarö pit pi ngep äak utpet elmäak ngön yaat wotpil wesak namëngkën äa.

Pit pim wëwëet won pan wes moolaan pim yangerkäkë wëwëet won sa.

Omnarö pitök pim ru wilëpnaaröen itnaampän.”

34 Omën kaö pöpök Pilipön epël pëlpël mëëa. “Omën epop ngön epot pimtëen ya ma omën nampëen ya?” 35 Pël maan Pilipök ngön kangit ök mëëa. Pi ngës rëak Anutu pim ngönën pepeweriaan omën kaöap pim sangk kela pöt war wesak Yesu pim songönte pim ngön ompyaö pöt ök mëëa. 36 Pël äak kamtaöök om yesem omën kaö pöpök i kaö naöön itenak Pilipön epël ök mëëa. “Itan. I kaö nent ëngk wiaap. Ni yok pangk ne i nemëem ma won?” 37 [Pël maan Pilip pi epël mëëa. “Nim lupmerök Yesuun kön wi kosang wasën pöt ne yok pangk i nimëemaat.” Pël maan pi epël mëëa. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pöt kön wi kosang yewas.”] 38 Pël mëak pi karaö leng ëepën maan leng ë ulmëen piarip i kaöötak ngemë Pilipök i momëa. 39 Pël äak piarip i kaöötakaan yaaprën Aköpë Pulöök Pilip kama wak yang maimerekël sa. Pël ëen omën kaöap pi Pilipön itnaangkën äak pim sëpënëak sa pöl yesem ërëpërëp kaö ë sa. 40 Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëa. Pël äak Astot il mowesak kan yesem kamtaöök ka

wieëa pötë Anutuu ngön ompyaut ök maö yesem Sisaria kak së oröa.

9

Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa

(Ngön 22:6-16; 26:12-18)

1 Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurö mëmpënëak ngön kosang wia. Pël äak pi kiri ar yaauröa wotöököpë naë së 2 pep nant Yuta omnaröa ngönën tupötë ngarangk Tamaskas kak wëauröaan retëng ëëpënëak maan pël äak Sool mena. Pep pötë ngön epël retëng äa. Sool pi omën öngre omp Yesuu ingre mor saurö koirak wii tëak Yerusalem kakë wak sëpënëak wiak mena. 3 Pël ëen Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naö teënt pan irë piik ela. 4 Pël ëen pi yangerkäk së ngentiak kat wiin ngön nent epël mëëa. “Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?” 5 Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp ni talëp?” Pël maan pi epël ök mëëa. “Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. 6 Wal äak Tamaskas kak së orö. Pël ëen omën nampök nim omën ëëmë pöt ök niapnaat.” 7 Pël yemaan omën Soolring kan pöök yesaö pörö pit yaan sak ngön wonök tauëë pit ngön yamëëa pöt yok kat wieëak omën ngön pöt yaaö pöpön itnaangkën. 8 Pël ëen Sool pi yangerkakaan wal äak it ngaulak omnantön

itaampënëak ëa pöt pangk naën. Pël ëën omnaröak mor yal ëak Tamaskas kak sê moulmëa. ⁹ Pël ëën akun nentepar nent om it ngaap sak wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant nanën.

¹⁰ Tamaskas kak pörek Yesuu ingre mor saö namp wëa yapinte Ananaias. Pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën Aköp pim naë sê ëö pet elmëak epël ök mëëa. "Ananaias." Pël maan pi kangiir epël mëëa. "Aköp, ne e wëep." ¹¹ Pël maan Aköpök piin epël mëëa. "Ni wal ëak kan naö yapinte Wotpil kan pöök sê Yutas pim kaatak oröak pitën epël pëlpël mam. 'Omën namp Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?'" ¹² Omën pöp pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën namp pim yapinte Ananaias pöpök sê pim moresiar kepönöök mowiin pim itöörar kaalak ompyaö sa pël itena." ¹³ Pël maan Ananaias pi kangiir epël mëëa. "Aköp, omnaröak omën pipopön aan kat wiaut. Pi nim omnarö Yerusalem kak wëaurö utpet yemowesau. ¹⁴ Pël yaaupök kiri ar yaauröa kaöarö pitök maan pi omën niin yaya yeniiaurö wii tEEPënëak Tamaskas kakë waisa." ¹⁵ Pël maan Aköpök epël mëëa. "Ni pim ngësë sê. Omën puop pi nem ngönte wak köpël omënere yang omp aköröere Israel omnarö arën ök niapënëak yaö mëëaut. ¹⁶ Pötaanök nemtok pim ënëmak nem ngönte

aö yesën kEëmre këlangön orö morëepna pötönta ök memaat." ¹⁷ Pël maan Ananaias pi sê ka pötak ilëak pim moresiar Sool pim kepönöök mowiak epël mëëa. "Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaöök koirak ngön ök niia pöpök nook nim itöörar nganga sEën Ngëëngk Pulö nim lupmeri ilëak peö Eëpënëak wes nemëën yewais." ¹⁸ Pël maötaring omën pim itöörarë pe Eëëa pömpel ilak ungkön it nganga sa. Pël ëak wal ë tauaan Ananaias puuk i momëa. ¹⁹ Pël Eënak Sool pi kaömp nak weëre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëëa

²⁰ Sool pi Yesuu ingre mor saurö Tamaskas kak wëaö pöröaring akun nentepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta omnaröa ngönën ka wieëautë ilëak Yesuu songönte war wesak omnaröen epël ök mëëa. "Yesu pi Anutu Ruup." ²¹ Pël maan omnarö pit kat wiak yaan sak epël mëëa. "Elei, omën epop pi Yerusalem kak omën Yesuun yaya yamëëauröaan nga yaaupök kaalak eprek wais tapël ëak wii tEëk wak kiri ar yaaö kaöaröa ngësë sEëpënëak waisaupök tolël ëak epël ëa?" pël mëëa. ²² Pël Eëap Sool pi weëre kosang pan wesak Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta ngönte ök maan Yuta omën Tamaskas kak wëaurö pit ngön kangit mapnaat won ëa.

²³ Wë akun wali yesën Yuta omën ngönënë ngarangkörö pit wa top ëak Sool mëmpënëak ngön ëa. ²⁴ Pöt pi kat wiak wëen omnarö pit Tamaskas ka pöök kël ëmöökö ëm kanrak kët kanaan rö kanë Sool mëmpënëak nga wieima. ²⁵ Pit pël ëaan rööök lupöök omën pim karuröak Sool mësak së kolöm ëp kër naëöpök waulak ëm kë kanöök wii ngan ëak wilëngkëel wes momëen ngemë ngentiak oröak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

²⁶ Yerusalem kak së Yesuu ruuröaring yal mëmpënëak ëen pit pim Yesuu ru sak wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas elmëa. ²⁷ Pël ëen Panapas pi Sool koirak Yesuu ngön yaaö omnaröa naë sa. Pël ëak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkën ngön ök maan Tamaskas kak së kas köpël omnaröen Yesuu ngönte ök mëea pöten Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëea. ²⁸ Pël ëen Sool pi pitring wë Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naën Yesuu ngönte ök maima. ²⁹ Pël eimeë Sool pi Yuta omën Krik ngön yaauröaring ya mëmpööre ngön nga elö pël eim wëen pit kangiir pi mëmpënëak nga kup rieima. ³⁰ Pël yaëen pim ingre moröröak kat wiak Sool koirak Sisaria kak së wes mëen Tasas pim kakë sa.

³¹ Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omën Yesuu ingre mor saurö

pitëm naë mayaap oröak wiakaima. Pël ëaan pit Aköpë ikanöök wëen Ngëengk Pulöök kaamök elmëen weëre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaö mowesa

³² Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor sauröa wëwëatön wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wëaurö pitëm naë së oröa. ³³ Pël ëak itaangkën omën namp ingre mor kël waup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëen ka urakaimën krismaki 8 ëak won saup. ³⁴ Pël ëen Pita puuk piin epël ök mëea. "Inias, Yesu Kristo ompyaö yaniwas. Pötaan wal ëak nim urre korumön ompyaö was." Pël maan tapëtakëer wal ëa. ³⁵ Pël yaëen Litaare Seron ka pöteparë omën pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël ëa.

Pitaak Tapita öp wes moulmëa

³⁶ Kak nerekë yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa öng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamëea. Öng pöp pi kët poutë omnaröaan ompyaö elmëeimeë pit omnant ngöntök yaëen pöt kaamök elmëeim wëaup. ³⁷ Pël ëak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëen öngörö pit sokur i moirak wak së ka ngerö ngaarëk nentak së mowia. ³⁸ Yopa kak pörek Lita kak naë wieëa. Pötaan Yesuu

ingre mor saurö pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omën naar wes mēen sē epël mēea. “Ni tiarip koirak teënt sēpa.”³⁹ Pël maan Pita pi wal äak piaripring sa. Pël äak ka tomök oröön mēsak ka kaö ngaarëktakël isa. Pël eēn öng kapidöröak Pita tekarak ulmëak elre waar ë poë koröpre ulpēen Tokas pim öp wë korir mëak pit menautön pet elmëa.⁴⁰ Pël eēn Pita pi öngörö waö ë tomökël momēen yaröön rar rē we-sirak Anutuun kimang mēea. Pël äak sokura ngēsäl kaip tiak epël ök mēea. “Tapita, wal ë.” Pël maan öngöp it ngaulak Pitaan itenak wal ë wel aisëa.⁴¹ Pël eēn Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmëak öng kapidöröere Anutu pim omën muntaröen ök maan ilaan Tapita mēs mena.⁴² Pël eēn Pita pim ëa pöta ngönte ulöl sak sēen omën munt narö kēsang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi kosang wesa.⁴³ Pël ëa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omën pol koröpöt ket eēpēnëak kopëta yewesa nampë yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasēn ngön ök mēea

¹ Sisaria kak omën namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omën 100 pöröa wotöököp. Nga omën pörö pit Itali yangerakaan waisa.
² Omën pöp pi ngönënringöp yak pit öngre ruurö Anutuun

yaya maim wëaup. Pël eēimeë omën pöp Yuta omnarö omnantēen ngöntök yaēen kaamök äak Anutuun ök yamēëaup.³ Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangarötë yemangk ke pël äak itaangkën Anutuu ensel nampök sē piin epël mēea. “Konilias.”⁴ Pël maan pi enselöpön itenak kas äak pëlpël mēea. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselöpök epël mēea. “Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö eēn puuk kangut nimpnaat.⁵ Pötaanök ni peene omën narö wes mēen Yopa kak sē omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp.
⁶ Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket eēpēnëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö eökökël wia pipët.”⁷ Pël mëak sēen Konilias pi pim inēen ru naarre nga omën ngönënring namp piiring wëaup pöröen ngön maan sēen,⁸ Konilias pi pitën enselöpë ngön ök mēea pöt pout ök mëak wes mēen Yopaë sa.

Pita pi wangarötë yemangk pöl ëa

⁹ Omën pörö sē ka urak ëlpamök kan kourak yesem sē Yopa kak temanöm oröak itna pöt këtëp luptak wēen Pita pi Anutuun ngön mapēnëak ka kaö kē yesaur ngaarëkël wieëa pörekël isa.¹⁰ Pël äak pi kēen pan eēn kaömp

nëmpënëak yeëa. Pël ëën pit kaömp kopëta yewasën Pita pi kor wë wangerötë yemangk ke pël ëäk itaangkën, ¹¹ kutömwer kan tëën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen yangerak irëa. ¹² Pömpelë öngpök animaö ke nampre namp intre imën, kamal pörö wëa. ¹³ Pël ëën Pita pi ngön nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narö möak ar ëäk në.” ¹⁴ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanën yaaup.” ¹⁵ Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.” ¹⁶ Omën pöt akun nentepar nent oröak teënt kaalak kutömweri isa.

¹⁷ Isën Pita pi wel aisëak pim wangerëta ök itena pöta songönten kön wieim wëën Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëel maan omnaröak pet elmëen ka pöta ëmöökë ëm kanrak së tauëë, ¹⁸ epël pëlpël mëëa. “Omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?” ¹⁹ Pël maan Pita pi omën pim naë oröa pöten kön ya mëneim wëën Ngëëngk Pulöök epël mëëa. “Kat wi. Omën naar namp ëäk ni nikoirëpënëak waisaurö e wë. ²⁰ Pötaanök wal ëäk orö pit koirak pitring së. Nemtok wes mëen yewaisrek kön

selap ëëngan.” ²¹ Pël maan Pita pi oröak ngemë pitën epël mëëa. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?” ²² Pël maan pit kangiir epël mëëa. “Rom nga omnaröa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëen yewais. Omën pöp pi ompyaö panëëp Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarö pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaaup yak Anutuu ensel nampök ni koirak pim naë sëen nim këmtakaan ngön kat wiipënëak mëëa.” ²³ Pël maan Pita pi omën pörö koirak së piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omën Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopëta wesak pitring sa. ²⁴ Pël ëäk pit yesem kan kourak së ka nent ura. Wangam kan yesem Sisaria kak së oröa. Pël ëën Konilias pi pim nanang karuröen ök mëak wa top ëäk Pitaan kangk eim wëa. ²⁵ Pël ëën Pita pi së oröak kakaati ilapënëak yaëen Konilias pi koirak ngëëngk mowesak rar rë mowesira. ²⁶ Pël ëën Pitaak Koniliasën epël ök mëëa. “Wal ë. Ne ngëëngkëp won, omën nim karip.” ²⁷ Pël mëak piarip ngönngön aö kakaati ilë itaangkën omën kësang pan wa top ëäk wëen Pita puuk pitën epël mëëa. ²⁸ “Ar ten Yuta omnaröa songönten ëwat wë. Ten omën muntaröaring omnant ngawi ëënganëak kan waria. Pël ëautak Anutuuk ne arim naë waisumaaten ngel könöm

ëënganëak wangerëtak ök neak pet yaalnë. ²⁹ Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Pötaanök ne pëlpël niamaan. Oröp ëënak neen ngön neeaurö?”

³⁰ Pël maan Konilias pi kangiir epël ök mëëa. “Ne omën it ngolöp nenten itenak wëën kët akun nentepar nent yes. Pël ëënak niin yas niiaut. Pöt epël. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wëën akun tapëtakëër omën poë koröp kölam panëö wetaö namp nem naë oröak epël ök neeaut. ³¹ ‘Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaauro kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk ni kangut nimpnaat. ³² Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.’ ³³ Pël neaan ne nim ngësë teëntom ngön wes nimëaut. Pël ëën ni ompyaö ëak tenim naë wais oröön ya kë yes. Pötaanök ten Anutuü ëöetak wais wa top ëak wë. Aköp pi ngön tol nent ök niamëak niia?”

Pita pi Konilias pim kaataköröen ngönën ök mëëa

³⁴ Pël maan Pita pi ngës rëak epël ök mëëa. “Yaap pan. Anutu pi omnarö mööngkraar

kangk naalmëen yaaup. ³⁵ Pi yok pangk omën ke nam-pre namp, ngön nerre ner pimëen yaya maö ompyaö elmëeim wëäö piporöaan kent yaaup. ³⁶ Anutu pim Israel omnarö tenën ngön ök niiaö pöten ar ëwat wë. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök niia. Pi omën pouröa Aköp pël sak wëën tiar Anutuuk yal mangkën lup kopëtemer sak öpenaat. ³⁷ Ar Son pim omnarö i momëen omën ompyaut oröa pöten ëwat wë. Pöt Kalili yangerak oröak Yuta yang poutë ulöl sak sa. ³⁸ Ar yok ëwat wë. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanëp yaö mëak pim Ngëëngk Pulö elmëen weëre kosang kaamök elmëen pi yang poutë ya ompyaö mëmpö yesem Setenë omën utpet mowesaö pörö ompyaö moweseima. ³⁹ Pël ëën ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutë ëa pöt pout iteneim wëën pit pi këra yetaprak momöön wel wia. ⁴⁰ Pël ëën yangaöök wieë kët nentepar nent won sëen Anutuuk wal ë moulmëen omën naröen ëö pet elmëa. ⁴¹ Pël ëaup pi Yuta omën pouröa ëöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anëak yaö niiauro tenimtokëër piin itenaut. Pi weletakaan wal ëën ten piiring iire kaömp ngawi naut. ⁴² Pël yeem tenën pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omën öpre wel pourö pim naë ngön ë pet irëpnaat pöta ngönte omnaröen ök menëak

niaut. ⁴³ Anutu pim tektek ngön yaaö omnaröak epël ää. ‘Omën namp pi Yesuun kön wi kosang wasëpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesuu weëre kosangöök ent ë moolapnaat.’ ”

Ngëëngk Pulö köpël omnaröa naë irëa

⁴⁴ Pita pi ngön pöt ök maim wëen Ngëëngk Pulö omën pim ngön kat wieim wëaö pöröa naë irëa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Pël ëën omën pörek wëa pörö pit omën muntaröa kakë ngönötë aö Anutuun yaya maima. Pël ëën Yuta omën Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pörö pit Anutuuk Ngëëngk Pulö köpël omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pël ëën Pitaak epël ök mëä. ⁴⁷ “Ngëëngk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol ëën tiar i nemomëën ëëpen?” ⁴⁸ Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëëpënëak maan pël ää. Pël ääk pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëä.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëä

¹ Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuu ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëen, Pita pi Yerusalem kakë sa. ² Pël ëën akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë

kosang wesautak Anutuun yaö ääk koröp kaut ila pöröak piin epël mëä. ³ “Ni tol ëënak Anutuun yaö ääk koröp kaut nailënöröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” ⁴ Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëä.

⁵ “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangarötë yemangk ke pël ääk itaangkën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen kutömweriaan irë nem naë ngentia. ⁶ Pël ëën ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökaan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. ⁷ Pël ëën ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak në.’ ⁸ Pël neaan ne epël yemak. ‘Äköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanënëp.’ ⁹ Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.’ ¹⁰ Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. ¹¹ Pël ëën akun tapëtak omën naar namp ääk ka nem wëautä ka kauni wais taueä. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëen waisa. ¹² Pël ëën Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap ëënganok.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 ääk neering e

taua eporöaring sê Konilias pim kaatak oröak kakaati iläaut. ¹³ Pël een ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkên ngön ök mēea pöt tenên ök yenia. Enselöpök Koniliasên epël ök mēea. 'Ni peene omên narö wes mēen Yopa kak sê Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisêp. ¹⁴ Pël een omên pöpök wais Anutuuk kama niön niire nim kaatakörö ompyaö sênê pöta ngönte ök niapnaat.' ¹⁵ Konilias pi enselöpê ngön ök mēea pöt ök yenia. Pël eenak ne ngês rëak ök yemaan Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira. ¹⁶ Pël een ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. 'Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Ën ënëmak nem Pepapök Ngëengk Pulöök i ket ëak ar nimëepnaat.' ¹⁷ Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kön wi kosang wesa pötak tiarim naë kësangên porpor elniaut ök tapël peene pit kësangên yaalmëen nook tol een Anutuun kan mowariim?" ¹⁸ Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sêp wesak Anutuun yaya mëak epël mēea. "Anutuuk pit wetete mowasên köpël omnaröeta pitëm utpetat kasêng menak wëwë ngolöpta kanöök yes."

Antiok kak ngönên oröa

¹⁹ Stiwen wel wiin ngönënë ngaaröak Yesu pim ruurö këemre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëen

narö Pinisia yangerakël yesên, narö Saipras kustakël yesên, narö Antiok kakël yesên, pël ëa. Pël ëak pit pötê sê wë Yuta omnaröen pëen ngönên ök maima. ²⁰ Ën omên narö Saipras kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa pöröak kopëlöröenta Aköp Yesu pim ngön ompyaut ök maima. ²¹ Pël een Aköpök omên pim ngön ompyaut ök maima pöröak weëre kosang mangkên omên kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa. ²² Pël een Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakê wes mēen sa. ²³ Sê oröak Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak ërëpsawi ëak Aköpê naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima. ²⁴ Panapas pi omên ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëëaup. Pötaanök omên kësang pan Aköpê ingre mor sa. ²⁵ Pël een Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakê sa. ²⁶ Pël ëak koirak kaalak Antiok kakê sa. Pël ëak piarip pörök Yesuu ingre mor sauröaring wë krismaki kopët nenta öngpök omên kësang pan rë mouleima. Pël een Antiok kak omên wëa pöröak ngês rëak Yesuu ingre mor saö pöröen yapinte Kristoëerö pël maima.

²⁷ Akun pötak Anutuu tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakê sa. ²⁸ Pël ëaö pöröa

tekrakaan omën namp Aka-pas pi Pulöök elmëen ënëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tekrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël ëen ënëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa. ²⁹ Pël ëen Yesuu ingre mor saurö pit neenem sumatëaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëëpënëak ngön kopëta wesa. ³⁰ Pël ëak sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Erot puuk Sems mënak Pita wii kaatak ulmëa

¹ Akun pötak yang omp aköp Erot pi Yesuu ingre mor sa narö utpet mowasëpënëak ngës rëa. ² Pël ëak maan Sems Son pim nanëp öp wesirën wel wia. ³ Pël ëen pi Yuta omnaröen itaangkën pit pöten kent ëa. Pël ëen kaalak maan Pita wali wak wii tëa. Pël ëa akun pötak kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët wia. ⁴ Pël ëa akun tapëtak pit Pita moröak wii kaatak moulmëen wëen nga omën 16 pöröak akun nentak kong nent pöröak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pöröak së ngarangk yeem pël eima. Anutuu mait elmëa akunet pet irënak Erot pi omnaröa itöök ngön yaatak moulmëëpënëak ëa. ⁵ Pël ëen pit Pita wii kaatak moulmëak

ngarangk pan ëaap Yesuu ingre mor saurö pitök Anutuun kaamök elmëëpënëak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ë moulmëa

⁶ Erot pi ëlpamök Pita ngön yaatak moulmëëpnaat yak nga omën naar, namp mor nasring wii motëa, namp nasring motëa. Pël ëen rö kan Pita piarpim tekrak ka uraan nga muntarö ka kanrak ngarangk wëa. ⁷ Pël ëaan tapëtakëër Aköpë ensel namp oröön wii kaata kakaati ëwa kësang ëa. Pël ëen enselëpök kuröpweri moröak yaan mowesak epël ök mëëa. “Ni teënt wal ë.” Pël yemaan pim moresiarë wii tëa pöngesiar wilak yangaak ngentia. ⁸ Pël ëen enselëpök epël ök mëëa. “Nim poë koröpö taë wes urak ing körötepar wa më.” Pël maan Pita pi pël yaëen enselëpök kaalak ök mëëa. “Nim ulpëenëp wa mëak nem ënëm wais.” ⁹ Pël maan Pita pim ënëm oröak wë enselëpë elmëa pöten yaap yeë pël newasën, wangar yemangk pël wesa. ¹⁰ Pël ëak ngarangk rongan nent il wesak së kaalak rongan munt nent il wesak së ka kan aini kosangpelök warieëa pömpel pimënt om tëak yesën itnal oröak sa. Ka kan pömpel Yerusalem kakël ko wesak wieëa. Pël ëak piarip kamtaöök yesem enselëp pi tapëtakëër irikor ëak kö sa. ¹¹ Pël ëen Pita kön tektek sak epël ëa. “Ne peenök kön tektek sak kön yawi.

Aköp pi pim ensel namp wes meën wais ne Erot pim moresiaanre Yuta omnarö pitëm omnant elnëepënëak ääö pötëëlaan ent ë yeneulë.”

¹² Pi kön tektek sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim ëlëpë kaatakë sa. Ka pötak omën kësang pan wa top ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹³ Pël ëën Pita pi ka pöta kanrak së körang körang yaalmëën inëën koont namp yapinte Rota pi kanwer motëepënëak wal ëak orö, ¹⁴ kat wia pöt Pitaë ngön köngkômö ëa. Pël ëën pi ërëpërëp pan ëak teëntom kakaati ilë wëauröen, “Pita e ka kanrak taua,” pël mëëa. ¹⁵ Pël maan pit epël mëëa. “Ni kaökaö yaan ma?” Pël maan pi ke urak, “Yaap, e wë,” pël maan pit epël mëëa. “Pipop pim enselëpön yaan.” ¹⁶ Pit pël aim wëën Pita pöp om ka kanwer körang körang maim tauaan orö kanwer të mowiak itena pöt Pita ëën yaan kaö sa. ¹⁷ Pël ëën Pita pi pit ngön ngaarëk wesak apanëak moresring angan elmëak Aköpë wii kaatakaan mësak së wes momëa pöten ök mëëa. Pël mëak epël mëëa. “Ar Semsre pim karuröen ök man.” Pël mëak Pita pi oröak we naöökël sa.

¹⁸ Ëlpam walën ngaarö pit yaan kaö sak Pita talël sa pël mëak ap wesa. ¹⁹ Pël ëën Erot pi omën narö wes mëën Pitaan ap wes pet ira. Pël ëën pi nga omën wii kaatak ngarangk wëaurö koirak omën pöten pëël maan

ök nemaan ëa. Pël ëën Erot pi pit mëmpënëak mëëa. Pël ëak Yutia yangerakaan Sisaria kakël së wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taiaare Saiton omnaröaan nga elmëeim wëën pit pöta ngönte piiring apënëak wa top ë së wet rëak Erot pim kaata ngarangkëp Plastas pim naë oröa. Pël ëak piin ngötre kar elmëak Erot pim kööre tok wieëa pöt won wasëpënëak ök mëëa. Pöt tol ëënak? Pit omën omp aköp Erot pim yangerakaan kaömp sum yeëa pötaanök. ²¹ Pël ëak Erot pi omnarö akun mena. Pël ëak wë akun pöt temanöm sëën pi ë rangiak pim omp ak urtak wel aisëë ngön kësang pan ök mëëa. ²² Pël yemaan omnarö pit ëlak wiak epël mëëa. “Omën epop omën ngön won, Anutuu apna pöl ya.” ²³ Pël yemaan Erot pi ngön pöt kat wiak pimtëën kön wiin isën Anutuu yapinte wa ngep ëa. Pötaanök tapëtakëër Anutuu ensel nampök elmëën pim yaatak iwalörö ka ëak mën ilën wel wia.

²⁴ Anutuu ngönte kaö sak ka poutë sa.

²⁵ Pël ëa pötak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pöp koirak pit pourö Yerusalemaan Antiok kakë sa.

13

Soolre Panapas ngönën yaatak wes mëa

¹ Antiok kak Yesuu ingre mor sauröa tektrak tektek

ngön yaaöre rë yemoula narö wakaima. Pitëm yapinöt epot. Panapasre Simion yapin nent Koröp Koup, piire Lusias Sairini yan-grakaanëp, Maneyen Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporö wakaima. ² Pël ëak ingre mor saurö pit akun nentak Anutuun yaya mapënëak kaömp ngës olëak wëen Ngëengk Pulöök epël ök mëëa. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mëmpënëak mëëaö pöt menak wes momëë.” ³ Pël maan pit kaömp ngës olëak om wë Anutuun kimang mëak pitëm moröt piarpim rangk mowiak welaköt elmëak wes mëën sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngön ompyaut ök maima

⁴ Ngëengk Pulöök wes momëën piarip Son, yapin nent Maak, pöp ya kaamök elmëëpënëak koirak piaripring yesem Selusia kak së oröak i kaö wangaöök ilëak së Saipras kustak oröa. ⁵ Pël ëak wangaöökaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaröa ngönën tupötë Anutuu ngön ompyaut ök maima. ⁶ Pël ëak pit kus pötak ya mëmpö wirö wa pak ëak yesem Pepos kak së oröak itaangkën Yuta omën namp kak pörek pölangre këap ke nentere nent yaaup wëa yapinte Payesu. Omën pöpök omnaröen, “Ne Anutuu tektek ngön yaaup,” pël kaar maima. ⁷ Omën pöp pi kus pötakë Rom yang ngarangkëp Sesias yapin

nent Polas piiring ngönt rëak wëa. Yang ngarangk pöp pi ewat panëep. Pötaanök Panapasre Sool piarpim këmtakaan Anutuu ngönte kat wiipënëak yas mëëautak ⁸ pölangre këap omën pöp Krik ngöntak Elimas pël yamëëaup pöpök yang ngarangkëp pi Yesuu ngön ompyaut kat wiipanëak piaripön nga mëëa. ⁹ Pël ëën Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngëengk Pulö peö ëak wëen Elimas pöpön nga iteneë epël mëëa. ¹⁰ “Setenë ruup, ni omnant ompyautëen kööre tok yaaup. Ni kaarötëen wot kaö sak wë saun koireim wëaup. Ni Anutu pim ngön yaapöt wak kaip tiktik ëak nimtë könöökaan kaaröt yaaup. ¹¹ Pötaanök peene Anutu pim weëre kosangta songönte nim naë oröön ni itöörar ngaap sak akun nantë ëwaaten itnaangkën ëëmëët.” Pël yemaan tapëtakëer kepil koutë ök nempel itöörarë kaka elmëën pi talëpök mor yal ëak kan pet elmëëpënëak eim wakaima. ¹² Pël ëën omën pöten itenak yang ngarangkëp pi Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëën piarip Aköpë ngönte ök yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngönën ök mëëa

¹³ Poolre karurö pit Pepos kakaan wangaöök ilëak Peka kak Pampilia yangerakël së wangaöökaan ngentiak Son Maak sëp wesak kaalak Yerusalem kakë sa. ¹⁴ Pël

ëen pitëmënt Peka kak sêp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak sê oröa. Pêl êak pit kê yesa akunetak Yuta omnaröa ngönën tuptak ilêak wel aisêa. ¹⁵ Pêl êen omnarö Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yauröa ngönöt ngönën pepeweri wia pöt nent sangk kelên kat wia. Pêl êak ngönën tup ngarangköröak Poolre Panapas piarpim ngêsêl ngön epêl wes mëa. “Karaar, arip ngön ompyaö ten lup taê niwesak ök nianê nent wiaan pöt peene ök niaan kat wiinaan.” ¹⁶ Pêl maan Pool pi wal êak moresring angan elmêak ngês rêak epêl ök mëa.

“Ar Israel omnaröere köpêl omên ngönën kat wiaurö, ar kat wieê. ¹⁷ Ngaan panêr ten Israelöröa Anutu puuk tenim êere körööröen yaö elmêen pit akun wali Isêp yangerak yaam wêen Anutuuk kaamök elmêen ulöl panê sa. Pêl êaan Anutu pim weêre kosangöök elmêen pit yang pör sêp wesa. ¹⁸ Pêl êen Anutu pi pitëm yang pultak eima pötaan könömêt wak wêen krismaki 40 êak won sa. ¹⁹ Pêl êen ênëmak yang 7 pötê omên Kanan yangerak wêaurö Anutuuk won wes moolêak pitëm yanger Israel omnarö mangkên pit krismaki 450 pêt wakaima. ²⁰ Wê ênëmak Israel ngarangk narö moulmêen wê wê ê yesem Samuel tektek omên pöp oröa. ²¹ Akun pötak pitëm naê omên omp ak namp orööpênêak maan Anutuuk

Pensaminê kurtakaan Kis pim ruup, Sool pöp tekeri wes mangkên pöpök Israel omnarö ngarangk êak wêen krismaki 40 êak won sa. ²² Pêl êen Anutu puuk Sool wa moolêak Tewit urtak moulmêa. Pêl êak Anutu pi Tewit pimêen epêl mëa. ‘Ne Sesi pim ruup Tewit pim wewêeten itaangkên ompyaö êen kent yaalmê. Pötaanök nem ya ngön mema pöt mëmpnaat,’ pêt mëa. ²³ Pêl êautak Anutuuk Tewit pim êere körööröa naêlaan Israel omnarö tenim ompyaö niwasêpna namp orööpênêak yaö êa pötak Anutuuk maan Yesu oröa. ²⁴ Yesu naaröön wiaan Sonök Israel omnarö pitëm utpetat kasêng mangkên i momêépênêak mëa. ²⁵ Pêl êak Son pi pim ya pet irêpna akunet temanöm yesên omnaröen epêl ök mëa. ‘Ar neen tol weseim? Ne Anutuu kama niöpênêak Yaö Mëeaö pöp wasngan. Ar kat wieê. Omên namp nem ênëm yewais pöp pi omên kêsangêp. Ne utpet epopök yok pangk pim ing körötepar wii nemowilngan. Omên pöp arim kor wakaima pöp.’

²⁶ “Karurö, Apramê êaröere köpêl omên ngönën kat wiaurö, ar kat wieê. Anutuuk tiar utpetatê naêaan niöpêna pöl pet elnia ngön pöt tiarim naê yaarö. ²⁷ Omên Yerusalem kak wêauröere pitëm wotöökörö pit omên pöpê songönten kêêkê kön nawiin êa. Pêl êak pit tektek omnaröa ngönöt pitëm kê yesaö akunatê

ngönën pepeweri sangk
kelak pötë songönötta kön
nawiin wel wiipëna ngön
yaatak moulmëa. Pöt tektek
omnaröak ngön pël ëëpnaat ëa
pöt kë öröa. ²⁸ Pit Yesu pim
saun nent nokoirënrek om
pas Rom yang ngarangkep
Pailatök kek maan möön wel
wiipënëak ke urak mëea. ²⁹ Pit
tektek ngön yaaö omnaröa
pimëen ngön ëa pöt pout elmë
pet irak këra yetaprakaan ent
ëak së yangaöök weera. ³⁰ Pël
ëen Anutuuk weletakaan wal
ë moulmëa. ³¹ Omën wet rëak
piiring Kalili yangerakaan
Yerusalemë sa pörö pit kët
selap piin iteneima. Pël ëa
omën pöröak pöta ngönte
Yuta omnaröen ök maim
wë. ³²⁻³³ Pël ëenak tenök
Aköpë ngön ompyaut arën
epël ök niaim. Omën pipëten
Anutuuk tiarim ëaröen ök
mëëaut peene pitëm ruure
ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu
wal ë moulmëa pötak tan pep
Sam pöweri tan 2 pöta lupët
epël ya.

‘Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim
Pepap pöt pet yaalmë.’

³⁴ Anutuuk pi weletakaan
wal ë moulmëaup. Pötaanök
kaalak wel wiak söp naëpan.
Anutuuk pim ngönte pil ök
mëea.

‘Nem Tewiten kup mowia pöt
ne wëwë ompyaö pöt
nimpaat.’

³⁵ Pël ëen tan munt nent Tewit
puuk Anutuun epël mëea.

‘Ni nim ya omën ompyaup
welaaröa kaöök wieë
söp ëëpënëak nenëaan
ëan.’

³⁶ Pël retëng ëak omën omp
aköp Tewit pi Anutuuk ya
ngön mëea pöt omën pimoröa
öngpök mëneim olëak wel wia.
Pël ëen pit pim ëere körööröa
naë yang kel weerën pim
koröpö yangaöök wieë söp
ëa. ³⁷ Ën Tewit pim mëea
pöp yangaöök wieë söp naën
Anutuuk wal ë moulmëaup.
³⁸ Pötaanök ar këëkë ewat
seë. Ten arën epël ök niaim.
Omën pöpök arim utpetat
wa niolëaut. ³⁹ Moses pim
ngön kosang pötak arim
utpetat ent ë niolëak ar
omën wotpil pël naniwasën.
Omën pöpök omën pouröa
utpetat ent ë niulaan piin kön
wi kosang mowasën puuk,
‘Nem omën wotpilörö,’ pël
niaim wë. ⁴⁰ Pötaanök ar
këëkë ngarangk yeemak ön,
tektek ngön ëa pöt arim naë
orööpanëen. Pit epël ëa.

⁴¹ ‘Kat wieë, ar Anutuun ökre
was yaaurö.

Ar itenak yaan sak wel wi-
inëen.

Ne omnant arim tektrak
ëëmaatëp ar yok pangk
kön wi kosang newas-
ngan.

‘Ën omën nampök pöten ök ni-
aan yok pangk yaap ya
pël newasngan.’”

⁴² Pool pi ngönën ök mëak
piar Panapas kakaatiaan
orööpënëak yaëen omnarö pit
epël mëea. “Kaalak kë yesa
akun muntetak ngön pipot
ök nian.” ⁴³ Pël mëak ngönën
tuptakaan tomökël öröa. Pël
ëen Yuta omën naröere kopël
ngön kat wia narö pit Poolre
Panapas piarpim ënëm sa. Pël

ëen piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuu ulöpre moup pötak öpënëak mëëa.

⁴⁴ Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuu ngönte kat wiipënëak wa top ëa. ⁴⁵ Omën kësang pan së wa top ëen Yuta omën narö pit itenak piarpimëen ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak irëak koröp kolak mëëa. ⁴⁶ Pël ëen Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëëa. “Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet reäk ök niaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën pël pet yaë. Pötaanök tenip ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sënaat. ⁴⁷ Aköpök ngönën pepeweri epël retëng ëak ten nina pöt yaapët pötaanök.

‘Nook ar köpël omnaröa es ëwaö pël wes yanuulë.

Pötaanök ar ëwa ngön pöt yang poutë ök më pet irën pöt Anutuuk pit kama moöppaat.’ ”

⁴⁸ Pël maan köpël omnarö pit ngön pöt kat wiak ya kë sak Anutuu ngönten ompyaö pan pël mëëa. Pël ëen Anutuu wëwë kosangtaan yaö elmëa pörö piin kön wi kosang wesa.

⁴⁹ Pël ëen Anutuu ngönte yang pörek ulöl sak sa. ⁵⁰ Pël ëen Yuta omën narö pit öng kaöarö ngönën wak wëauröere kak pörekë kaöarö es nga mowasën Poolre Panapas utpet panë mowesak waö elmëen pitëm yang pör sëp

mowesak sa. ⁵¹ Pël ëen piarip pitëm utpetat wieëa pötë ökre was ëak piarpim ingesiarëaan yangre ulölöt kërë ngep elmëak Aikoniam kakë sa. ⁵² Pël ëen Yesuu ru Antiok kak wëaurö pit ërëpsawiarëng wëen Ngëëngk Pulö pitëm lupötë peö ëak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kak ya mëna

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak ëa pöl kaalak Aikoniam kak pörek ëa. Piarip Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak ngönën ök maan pit piarpim ngön pöten kat wiin ompyaö panë ëen omën kësang pan Yuta omën naröere köpël omën narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. ² Pël ëen

Yuta omën piarpim ngön wa yoolëaurö pit köpëlöröen këk maan Yesuu ingre mor sauröen kaaöre këëpöt elmëa.

³ Pël ëen piarip Aikoniam kak akun wali wë Aköpë ngönte ök mapnaaten kas naën Yesuuk weëre kosang kaamök elmëaan retëng ke nentere nent weëre kosang panëët mëna. Piarpim ya ke pël mëna pötak Aköpë lup sant pömpel kësang pan pitëm naë wia pöta ngönte yaapët pet elmëa. ⁴ Pël ëa akun pötak ka pöökë omnarö pit kom ëa. Narö Yuta omnarö pitëm ënëm ëa. Ën narö pit Yesuu ngön yaauwaar piarpim ënëm ëa. ⁵ Pël ëen

Yuta omnaröere köpëlörö pit pitëm kaöaröaring wa top

ëak Poolre Panapas utpet mowasëpënëak ngön ëak kël mööpënëak mëëa. ⁶ Pël ëën piarip kat wiak kas së Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaö pöörarë sa. Pël ëak pöörarë naë ka kot wieëa pötë wa pakpak ëeim wakaima. ⁷ Pël ëeimeë Yesuu ngön ompyaut ka pötë ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarë ya mëna

⁸ Listra kak pörek omp namp ingesiar utpet ëaup wëa. Omën pöp pi ëlëpë yaatakaan pël ëak oröaup yak kan naënëp. ⁹ Pi wel aisëë Pool ngön ök yaan kat wieëa. Pël ëën Pool pi omën pöpön itaangkën pi Yesuuk ompyaö mowasëpnaat pöt kön kosang wieëa. Pël ëën Pool pi it kökö ngëneë kosang wesak epël mëëa. ¹⁰ “Ni wal ëak nim ingesiar mëngkre mëngk mëseëak tau.” Pël maan omën pöp pi teëntom wal ëak yok kan ing yaap ëa. ¹¹ Pël ëën Likionia yang pörek wëaurö pit Pool pim ëaö pöten itenak pitëm ngönrak ngön ëak epël aö sa. “Ëlaröro pit omën möönre koröp wak tiarim tekarak oröak wë.” ¹² Pël mëak pit Panapas pöpön pitëm ëlar nampë yapinte Sus pöpë ngamp mëëa. Pël ëak Pool pöp pi ngön kaö yaup pël mëak pitëm ëlar nampë yapinte Emis pöpë ngamp mëëa. ¹³ Pël ëën pitëm ëlar Sus pöpë tupët ka pöökë wilëngkëël wieëa. Tup pöta ngarangkëpök pol purimakaö omp narö wak

këra puut wii mëak öngö moutak ka kaö pöökë ëm kanrak wak së omnaröaring wa top ëak pol pörö möak piarpimëën kiri ar ëëpënëak ëa. ¹⁴ Pël ëën Poolre Panapas piarip pöt kat wiak pitëm elmëëpënëak ëa pöten kaaö yaë pël pet elmëak ulpëënaar wa keliak pitëm toköök së ngön ëak epël mëëa. ¹⁵ “Ar pël ëëngan. Tenip omën arim karaar. Tenip arën ngön ompyaut omën utpet pipot sëp wasënëak ök niain. Pël ëën ar lup kaip tiak Anutu wëwë pepap pim naë önëak niain. Pi kutö mre yangre i kaö epot ket ëak pötë omën wia epot ket ëaup. ¹⁶ Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëën pi it mongnaan ë seima. ¹⁷ Pël ëaatak pi akun poutë ompyaö elmëeim wiak pi yaap wë pöt pet elmëeima. Pi mopöök kopiimor elmëën kaömp këët orööpna akunet yemangk. Pël ëën pöt nak kep ëak wë ërëpsawi eim wë.” ¹⁸ Pël mëak piarpimëën kiri ar ëëpënëak ëa pötaan ke panë urak maan sëp wesa.

¹⁹ Yuta omën narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëan së omnaröen kék maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëël kiliil së moolëak kaalak kakë sa. ²⁰ Pël ëën Yesuu ingre mor saurö pit së pi tekarak ulmëak wëën wal ëak kaalak kakë sa. Pël ëak ëlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa. ²¹ Pël ëak piarip ngön ompyaut ök maim wëën ka pöökë öngpök

omën kësang pan pit kat wiak Yesuu ënëm ëa. Pël ëen piarip kaalak Listraare Aikoniam kak sê wê kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa. ²² Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak kent yeë pöt wet réak e wê eprek këemre këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” ²³ Piarip ök maö yesem ka poutë ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak pitëm kön wi kosang yewesaup pim naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

²⁴ Ënëmak piarip kaalak Pisitia yangerak sê oröak yesem Pampilia yangerak sê oröa. ²⁵ Pël ëak Peka kak ngönën ök mëak Atelia kak sê oröak, ²⁶ wangaö wak kaalak yesem Antiok kak sê oröa. Kak pörekök ingre mor sauröak Anutuulup sant pöta öngpök wa moulmëak wes mëen sa. Piarip ya ngön mëea pöl mëmpö sê pet irak kaalak sê piarpim ya ngön wak saö pörek sê oröa. ²⁷ Pël ëak ingre mor saurö wa top elmëak Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönötre ën köpël omnarö Anutuuk kan tē mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ök mëea. ²⁸ Pël ëak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörek wakaima.

15

Ngönënë wa top kësangpel Yerusalem kak oröa

¹ Yesuu omën narö Yutia yangerakaan sê Antiok kak oröak ingre mor sauröen epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë kosang wesa pöt ngar wak arim koröp kaut nailën ëënë pöt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.” ² Pël maan Poolre Panapas ngön pöten kaaö ëak piarip pitëmëen ngön kosang kaö pan ëak piaripring ngönngön apanëak nga mëea. Pël ëen ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omën naröaring Yerusalem kak sê Yesuu ngön yauröere wotöökörö pitring ngön pöt wotpil wasëpnaan sëpënëak mëea. ³ Pël ëak ingre mor saurö pit wes momëen yesem Pinisiaare Sameria yang pötë ingre mor sa pöröen köpël omnarö Yesu pim ënëm sa pöten ök maan pit ërëpërëp pan ëa. ⁴ Pël ëen pit Yerusalem kak sê oröön Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre ërëp kaö mëea. Pël ëen piarip Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönöt ök mëea. ⁵ Pël ëen Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pöröak wal ëak epël mëea. “Ar pitëm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë kosang wesauta wia pöl ëëpnaan ök maë.”

⁶ Pël maan Yesuu ngön yauröere wotöökörö pit ngön pöt ëak söë wasëpënëak

wa top äa. ⁷ Pël äak pit ngön selap aim olëak Pita pi pitëm tekarak wal ë tauak epël ök mëä. “Nem karurö, ar ewat wë. Ngaanëer Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël omnaröen ök maan pit kat wiak kön wi kosang wasëpënëak neeaut. ⁸ Anutu tiarim lupötön ityeengkaupök tiarimëen elnia pöl Ngëengk Pulö köpël omnarö mena. Pim elmëa pötak pitëmëen ya kë sa pöt pet yaalni. ⁹ Pi tiarën nal elniak pitën nal naalmëëpan. Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt kölam mowesa. ¹⁰ Pël yaalniin oröp ëënak ar Anutuun ököök elmëënëak yëe? Tiarim ëaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön ë kosang wesa pöta ënëm naën yaaurö. Ngön ë kosang wesa pöt tiarim kasngelötë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan. ¹¹ Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar niwaupök omën pöröeta yemoö.”

¹² Pita pi pël maan wa topöök wëäö pörö ngön naën wëen Panapasre Pool piarip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëen köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia. ¹³ Pël äak Sems pi epël mëä. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë. ¹⁴ Anutu puuk wet rëak köpël omnarö pimtëen

wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi. ¹⁵ Anutuu këmtakaan tektek ngön yaaurö pitëm äa pötëët ök yenia. Pöt epël äa.

¹⁶ ‘Aköp pi epël ya.

“Ne ënëmak kaalak waisak omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre mor äak

ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak wa wesir ulmëëmaat.

¹⁷ Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen ngaöl elnëëpnaat.

Köpël omën tapörö nemëen wesak yaö wesaurö.”

¹⁸ Aköp ngaanëer pan ngön pöt tekeri wes wiaupök peeneeta tapël ya.’

¹⁹ Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö lup kaip tiak Anutuu ngësël ko yawi piporö tiarök kaalak könömër nemangkan. ²⁰ Köpëlörö

pit omp ak kaarkaaröröaan animaö kiri ar äak wak në imeë, öngre omp nga ë, animaurö iit orööpanëak nailën om ar äaut në, ën animauröa iit në, pël eim wë pöt sëp wasëpnaan pep retëng ë mempen. ²¹ Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng äa pötön ngaantakëer iteneë kë yesa akun poutë ngönën tupötë së ilëak sangk kelak kat wieim wë. Pötaanök tiar kan kosang mowari-ipenaan.”

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mäa

22 Pël mäak Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sêpënëak yaö mëëa. Pël ëën Yutas yapin nent Pasapasre Sailas piarip sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar. 23 Piarip sêpënëak yaëën pep newer epël retëng ëak piarip mena. “Ten Yesuu ngön yaaöre wotöök arim karurö, tenök arimëën pep epwer retëng ë yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yangrakë wëaurö arën yowe yeniak. 24 Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke nampnampöt ök niak arim könöt wa irikor elnia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëën. 25 Pötaanök ten wa top ëak lup kopëtemer sak omën epaar wes mëën arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëën yewais. 26 Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sêpnaaten kön selap naën yaauwaar. 27 Yutasre Sailas pöaar arim ngësë wes mëën yewais. Pël ëak tenim ngön pepeweri retëng ëan pöt piarpim këmtakaanta ök niapnaat. 28 Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm

muntat naningkan. Ar omën epotökëer eim ön. 29 Ompak kaarkaaröröaan kiri ar äaut nënganok. Ar Animaauröa iit nënganok. Animaaurö iit orööpanëak nailën om ar äaut nënganok. Öngre ompnga ëënganok. Ar ngarangk këëkë ëak omën pipot keker elmëeim önë pöt ompyaö önëët. Yowe pan. Ompyaö ön.”

30 Pit pepewer pël ëak mangkën wak Antiok kak sê oröön Yesuu ingre mor saurö wa top ëën pep pöwer mena. 31 Pël ëën pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak ërëpërëp kaö ëa. 32 Pël ëën Yutasre Sailas piarip Anutu pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. 33 Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak sêpënëak yaëën ingre mor sauröak kan yaö mëak wes momëën saö pöröa ngësël sa. 34 [Pël äautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] 35 Pël ëën Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Aköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

36 Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëëa. “Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sêpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaut ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö

wë ma utpet wë pöten itaampëaan.”³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sêpënëak maan,³⁸ Poolök epël mëäa. “Omën pipop ngaan Pampilia yangerak sê ök ë nimëaup. Pötaan tepëring nasëpan.”³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom ëak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa.⁴⁰ Pël ëen Pool pi Sailas koirak piarip sêpënëak yaëen ingre mor saurö pitök Aköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes mëen sa.⁴¹ Siriaare Silisia yang pötë yesem ingre morörö taë mowasö sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

¹ Poolre Sailas piarip Tepi kak sê wë olëak Listra kak sê oröa. Pël ëak itaangkën omën Yesuun kön wi kosang yewesaö namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta öngöp tapël Yesuun kön wi kosang yewesaup. Ën pim pepap pöt Krik ompöp.² Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka pöörarë wëa pöröak Timoti piin, “Omën ompyaup,” pël maima.³ Pötaanök Pool pi Timoti piiring pim yaatak sêpënëak kön wiä. Pël ëen Yuta omën ka pötë wë seëaurö pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kön selap ëa. Pöt tol ëënak? Pit Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënrö. Pötaanök Pool puuk Timoti koröp kaut ila.⁴ Pël ëak pit

ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröa ngön ëmön ë mena pöt ingre mor sauröen ök mëak ngar weim öpënëak mëäa.⁵ Pël ëen ingre mor sauröa kön wi kosang yewesa pöt kaö sêen kët poutë omën muntarö yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangerötë yemangk pöl ëa

⁶ Ngëengk Pulöök Esia yangerak sê ngön ök mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang pöraarël sa.⁷ Pël ëak pit Misia yangera kautak sê oröak Pitinia yangerakël sêpënëak yaëen Yesuu Pulöök kan mowaria.⁸ Pël ëen pit Misia pörekaan el wesak Troas kak sê oröa.⁹ Pël ëak rö kan Pool wangerötë yemangk pöl ëak itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais taueë kosang wesak epël ök mëäa. “Ni i kaö olëak Masetonia yangerak wais ten kaamök elniim.”¹⁰ Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën ök niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngön ompyaut ök manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko ëaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

¹¹ Ko ëak wangaöök ilëak Troas kakaan Samotres kustak sê oröak ëlpamök Niapolis kak sê oröak,¹² wangaöökkaan ngentiak pörekaan yangerak sê Pilipai kak sê oröaut. Ka pö Rom omnaröa wëau, Masetonia yang pörökë ka kaöa. Pöök ten akun selap

selap wë, ¹³ kë yesa akunetak ka ëmööké ëm kanërak wele reäk imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarö pit pörek Anutuun ök yamëëa. Pël ëaut yak së itaangkën öng narö wais wëa ëën pitring wel aisëak ngönaak ëaut. ¹⁴ Pël ëën öng pöröa naë Tiatira kakaan öng namp poë koröp köp möömaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yap-
 inte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Aköpök lupmer kaip motiin Poolë ngön ök yamëëa pöt këékë kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁵ Pël ëën piire pim kaatakörö i momëën öng pöpök tenën epël yenia. “Ar neen kön wiin, Aköpë ënëm yes pöt, nem kaatakë waisëe.” Pël niak ke yaurön ten pim ngönte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnaröa Anutuun ök yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaö namp koiraut. Urmer pöp pi-
 iring wë omën orööpnaatön ök më pël yaaup. Pël ëën omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm orööpnaatön puuk ite-
 nak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaaurö pit mon kësang pan weim yeëa. ¹⁷ Koont pöp tenim ënëm yewaisem ngön ëak epël aö yewais. “Omën eporö Anutu O Ngaarëképë ya omnarö. Pitök Anutuuk kama niöpna pöta ngönte ök niaaö yaaurö.” ¹⁸ Kët ël epotë pël aimën Pool pi kaaö ëën kaip tiak

urmerapön epël yema. “Ne Yesuu weëre kosangööring yeniakerek koont pipop sëp mowesak oröak së.” Pël maan tapëtakëer koontup sëp wesak oröak yes.

¹⁹ Oröak sëën koontupë ngarangkörö pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa pöl kaalak naöpanëën yeëa. Pël ëën Poolre Sailas moröak ka tomök së kaöaröa naë ngön yaatak yemoulmë. ²⁰ Pël ëak ngön ë pet yairauröen epël yema. “Iteneë. Yuta omën epaar ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekrak wais yawi. ²¹ Pël ëak piarip tiar Rom omnaröa ëënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm ëëpenëak yenia.” ²² Pël maan omën ngön pöt kat wia pörö pit pourö el sak maan ngarangköröak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga om-
 naröen maan pës yemomö. ²³ Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka pöta ngarangkëpön këékë pan ngarangk ëëpenëak ök yema. ²⁴ Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati panëëtak së moulmëak ingesiar këra uamngesiarë tep mö mowia. ²⁵ Röök lupöök Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarö kat wiaan, ²⁶ tapët pöt moup kësang nempel möön wii kaata wapöt tiak së yengentiin ka kanöt tëak yesën wii omnaröa morötë wii tëa pötta wilak sa. ²⁷ Pël ëën wii kaata ngarangkëp pi ka ureimaurekaan wal

ëak itena pöt wii kaata kanöt të wiaan itenak wii omnarö oröak kas sa pël wesak yepatöökaan öpwer tëak pimtök pimënt wesirëpënëak ëa. ²⁸ Pël yaëen Poolök ngön ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourö e om wë.” ²⁹ Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampön maan esuwes mangkën wak pöömpö kakaati ilëa pöt kas ëak reireë urö Poolre Sailasë naë së ngentia. ³⁰ Pël ëak piarip koirak tomök orö epël ök mëëa. “O nem kaöaar, ne tol yaal ëënak Anutu pi ne kama neöpën?” ³¹ Pël maan piarip epël ök mëëa. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak niire nimorö Anutuuk kama niöpnaat.” ³² Pël mëak piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëëa. ³³ Pël maan röök tapëtakëer pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa. ³⁴ Pël elmëen pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaömp menak piire pimoröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan ërëpsawi kaö ëa.

³⁵ Pël ëak wëen ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëen së epël ök mëëa. “Ni omën epaar wes momëen sëpën pël ya.” ³⁶ Pël maan wii kaata ngarangkëp pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëëa. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak

lup wiaptaring sën.” ³⁷ Pël maan Pool pi polisöröen epël mëëa. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimöak wii kaatak niulëaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëep wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtök waisak wes nimëën oröönaat.” ³⁸ Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak së ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëen pitëm utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa. ³⁹ Pël ëak pit së yaköm köm mëak wii kaatakakaan wes mëen oröa. Pël ëen piaripön epël ök mëëa. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?” ⁴⁰ Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

¹ Poolre Sailas piarip së Ampipolisre Apolonia ka pöorar il wesak Tesalonaika kak së oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngönën tupët wieëa. ² Pël ëak Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aima. Pi kë yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima. ³ Pi Anutuun ngönta songönte werak epël ök mëëa. “Anutuuk

Kristo pim Yaö Mëëaö pöp këlangön kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup.”⁴ Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësäl rë olëa. Pël yaëen Krik omën Anutuun yaya maim wëaö naröere öng isa narö pitta tapël ëa.⁵ Pël ëen Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëen omën utpet kan paspas eim wëaö naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëer Sesonë kaatak së Poolre Sailas ngön yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt tē moolëa.⁶ Pël ëak Poolre Sailas won ëen ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön ëak epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön,⁷ Sesonök pim kaatak koirak së ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngölöp namp yapinte Yesu pim ënëm ëëpënëak ök aö yaauwaar.”⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt kat wiak yaan kaö sa.⁹ Pël ëak Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak orööpanëak pitëm naëaan sumat wak wes mëen sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëen Peria kak së oröak Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëa.¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuu ngönte kat wiipënëak kent ëak kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima.¹² Pël ëak Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa.¹³ Pël ëen Yuta omën Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak pörek së piarip utpet mowasëpënëak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa.¹⁴ Pël yaëen ingre mor saurö pit Pool wes momëen i kaöökël sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima.¹⁵ Pël ëaan omën Pool mësak saurö pit Atens kak moulmëa. Pël ëak kaalak sëpënëak yaëen Pool pi Sailasre Timoti pim ngësäl teentom sëpënëak maan sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëëa

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wë itaangkën kak pörek omp ak kaaröro kësang wëen itenak pim yaat utpet pan ëa.¹⁷ Pël ëen pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yuta omnaröere köpël omën munt Anutuun yaya yamëëa naröaring ngönëntaan aima. Pël ëak pi kët poutë wa top yaarek së omën pas së wëauröen ngönën ök

maima. ¹⁸ Pël ëën Epikuri-anre Stoik ewat omën narö pit piiring ngön nga yaalem pitëm naëaan naröak epël mëëa. “Omën ngön paspas aö pipop pi tol apënëak aim?” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Pi ka nantëëröa omp aköröa ngön nant apënëak niaim koröp.” Pool pi Yesu weletakaan wal ëaup pim ngönënte ök yemaan yak pit pël maima. ¹⁹ Pël ëäk pit Pool koirak ngön ök ëäk kat yawiaö yang lup nent yapinte Ariopakas pörek së kaöaröa naë ulmëak epël mëëa. “Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök maimën piten aan kat wiin. ²⁰ Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.” ²¹ Pitëm Poolön mëëa pöta songönte epël. Pit omën suure kak Atens kak wëaö pörö pit akun poutë ngön ngolöpöt ök ëäk kat wieima.

²² Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak, pëël maan wal ëäk kaöaröen epël ök mëëa. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamëëauten ne ewat wë. ²³ Ne arim kak yesem itaangkën arim omp ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël ëaan itaangkën omp ak nampë könta rangk retëng nent epël wiaan itenaut. ‘Epët omp ak tiarim köpëlöp pimët.’ Pël ëaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël wë yaya pas maö iman pöpë ngönte ök yenia. ²⁴ Anutu pi yanger ket ëäk yangera

rangk omnant wia epot ket ëaup pi kutömre yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rëautak naöpanëp. ²⁵ Pi nantön elek ëën aan omën moresök yok pangk kaamök naalmëënganëp. Piita pimtök omnaröa wëwë pipotre omën pout nineim wëaup. ²⁶ Anutu pi tiarim ë kopetap ket ëaup. Pël ëën piikaan ulöl sak wëën rep nimëak kaare yang ninaup. Pimtök tiar öpenëak yaö niak niulëaup yak tiar yanger ninak yangerak öpena akunet ninaup. ²⁷ Tiar Anutuun ngaöl ë yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket elnia. Pël ëäk pi kamaarek naön tiar omën pouröak pangk pangk ëäk wëaup. ²⁸ Pël ëa pötaanök puuk tiarim songön ket ëäk wëën tiar wëwëetaring wë kan së waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan ewat omën naröak epël niaim. ‘Tiar ta pim ruurö,’ pël niaim wë. ²⁹ Yaap, tiar Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnaröak kön wiak moresring ket ëäk pitëmëën ngëëngk mowasö ima pötëel kön nawiingan. ³⁰ Yaap, ngaanëer omnarö pit köpël wë yak omnant pipot ket ëëima. Pël yaëën Anutu pi pitëm omën wak ima pötön nga nemaan ëa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim ngön kosangët epël ök yenia. ‘Ar arim utpet yaaö pout kasëng menak nem naël waisëë.’ ³¹ Pël ëäk pi

yang ël epotë omën pourö wotpil niwesak wël ëak kom elniipna yak akun nent wia. Pi ngaanëer omën namp tiar kom elniipënëak yaö mëeaup. Pi pim ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë moulmëa.”

³² Pël maan pit omnamp weletakaan wal ëa pöt kat wiak naröak ökre was mëea. Ën naröak epël mëea. “Ni ënëmak omën pipëta ngönte kaalak aan ten kat wiinaan.” ³³ Pël maan Pool pi pit sëp mowesak sa. ³⁴ Pël ëën narö Pool pim ënëm ëak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanëp, ën öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kak ya mëna

¹ Ënëmak Pool pi Atens kak sëp wesak Korin kakë sa. ² Pël ëak së Yuta omën yapinte Akuila pöp koirra. Pi Pontas yangerakaanëpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wë olëak ngaan ngaantakëer së wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias puuk Yuta omën Rom kak wëaö pourö kan sëpënëak maan sa. Pël ëauwaar piarpim naë Pool pi sa. ³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring së wë poë koröp ka ök yarëaut ket ëeima. ⁴ Pël ëeimeë Pool pi kë yesaö akunatë Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön wi

kosang yewesauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëen Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm së oröön Pool pi pim waur muntet sëp wesak akun poutë Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëeaup pöta songönte kosang wesak ök maima. ⁶ Pël ëën narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak piin utpet wesak maan pi kangiir pim ulpëenëpökaan ulölöt keke ur moolëak epël mëea. “Ar kö sënë pöta songönte arimtéet, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sumaan yeë.” ⁷ Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa ngönën tupët sëp mowesak Tisias Sastas pim kaatak së wakaima. Omën pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta omnaröa ngönën tupta naë wieëa. ⁸ Pël ëën Yuta omnaröa ngönën tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasën i momëa. ⁹ Pël ëak röök nentak Pool pi wangerötë yemangk pöl ëën Aköpök ngön nent epël ök mëea. “Ni kas ëak ngönën ök yamëëaut sëp wasnganok, om ök maim öm. ¹⁰ Ne niiring wëen omën nampök wal ëak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epöök nem ënëm sëpënëak yaö mëeaup pötaanök.” ¹¹ Pël maan Pool pi ka pöök Anutu

pim ngönte ök maim wëen
ngoon 18 ëak won sa.

12 Ënëmak Rom yang
ngarangk namp, pim yapinte
Kalio, pi Krik yang pör
ngarangk ëak wëen akun
pötak Yuta omnarö pit wa top
ëak Pool wali wak së ngön
yaatak moulmëak epël ök
mëea. 13 “Omën epop Rom
omnaröa ngön kosangöt ilap
riak omnaröen Anutuun yaya
mapënëak kan maimat pet
yaalmë.” 14 Pël maan Pool pi
ngön apënëak yaëen Kalio pi
wal ëak Yuta omnaröen epël
mëea. “Yuta omnarö, ar kat
wieë. Omën epop Rom ngön ë
kosang wesaut ilap riak utpet
nant yaëen neen neanë pöt
ne yok pangk arim ngönöt kat
niwiimaat. 15 Pël ëëmaatëp
ar neen ngön nentere nent,
yapin ke nentere nent arim
ngönëntakël wieëaut aim.
O o, arök neen ngön ke
pilöt kat wiimaat wesaurö
ma? Won pan. Arimtok
omën pita ngönte wotpil
weseë.” 16 Pël mëak ngön
yaatakaan waö ë momëa.
17 Pël ëën pit tomök oröön
Krik omnarök Yuta ngönën
tufta ngarangkëp yapinte
Sostenis, pöp morök tang
möak utpet mowasö yesën
Kalio pi om it mongneëa.

*Pool pi kaalak Antiok kak
Siria yangerakël sa*

18 Pool pi Yesuu ingre
mor sauröaring kët selap
wë ënëmak pit sëp mowesak
Akuilaare pim öngöp Prisila
pit naar namp ëak Senkria
kakël sa. Pël ëak pörek

së Anuturing ngön kosang
wesaö pöta këet pet irak pim
ngan epët kat ë moolëa. Pël
ëak wang Siria yangerakël
sëpna naöök sa. 19 Pël ëak
Epesas kak së orök pit Yuta
omnaröa ngönën tuftak së
ilëak Pool pi pitring ngönaak
wali aima. 20 Pël ëën pit
Pool akun wali pitëm naë
öpënëak maan, “Pël naëngan,”
mëak sëpënëak yeem epël ök
mëea. 21 “Ënëmak Anutuuk
kaalak arim naë waisumëak
nean pöt waisumaat.” Pël
mëak Akuilaare Prisila piarip
kak pörek moulmëak pit
pouröen yaköm köm mëak
sa. 22 Yesem Sisaria kak
së orök Yerusalem kak së
ingre mor sauröen yoöre ërëp
mëak kaalak Antiok kakël
sa. 23 Pörek së orök wë
akun wali wali sëen Antiok
kak pörek sëp wesak ka
nantë Kalesiaare Prisia yang
pöraarël yesem Yesuu ingre
mor sauröen ngönën ök mëak
taë mowasö sa.

*Apolos pi Epesasre Korin
pöteparëya mëna*

24 Omën namp, Alesan-
tria kakaanëp pim yapinte
Apolos, pi Epesas kak së
wakaima. Omën pöp pi
omnant kësang ëwat sa pet
irak ngönën pepeweri ngön
wia pöt pout ëwatëp. 25 Omën
pöp pi Aköpë elnia kan pöt
ëwat wë pöta ngönte kosang
wesak yaaup. Pël ëak pi Yesu
pim songönte apënëak pöt
pout mëngkre mëngk yaaup.
Pël ëaap pi om Son pim
omnarö i momëa pöten pëen
ëwat wakaima. Ën Yesuu ru

ulöpöököp pël sak wë pötaan i momëepna pöten köpël wëa. ²⁶ Pi ngön pöt kosang wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök maima. Pël ëën Akuilaare Prisila piaripök koirak së piarpim kaatak ulmëak kan Anutuuk tiarimëen elnia pötön ök maima. ²⁷ Pël ëën Apolos pi Krik yangerakë sëpënëak kent yaë maan Epe-sas kak ingre mor sauröak kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor saö Krik yangerak wëauröaan pi sant mowasëpënëak retëng ë mena. Pël ëën pörek së wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö kaamök elmëeima. ²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuu Yaö Mëëa pöp pim ngönte këekë wesak ök mëëa.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak së oröak itaangkën Yesu pim ënëm yaaö narö wëa. ² Pël ëën pitën epël pëlpël mëëa. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëëa. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.” ³ Pël maan Pool pi pitën epël pëlpël mëëa. “Ën ar i mëënëak talëpë ënëm ëaurö?” Pël maan pit epël

mëëa. “Ten pörö Son pim omnaröak i nimëak ngön nüiaö pöta ënëm yaurö.” ⁴ Pël maan Pool pi pitën epël mëëa. “Son pim i momëa pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël ëak pi pitën epël ök mëëa. ‘Ar nem ënëm waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.” ⁵ Pël maan pit ngön pöt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëa. ⁶ Pël ëak Pool pi pim moresiarring pitëm kepönötë mowiin Ngëëngk Pulö pitëm rangk iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëëa. ⁷ Omën pörö pit 12 ëak wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönënëen yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp ëak ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wiipënëak kent ëa. ⁹ Pël ëën omën narö pit lup kosang panë ëak kön wi kosang newasën omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön utpet wesak ëa. Pël ëën Pool pi Yesuu ingre mor saurö pit koirak omën kaö namp yapinte Tiranas pim pep kaatak së omnaröaring ngön ngawi aima. ¹⁰ Pi pël eim wëen krismaki nentepar pöteparë öngpök Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia yangerak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

11 Anutu pi Pool weëre kosang kaamök elmëaan retëng omnaröa it köpëlöt eima. 12 Omnarö pit poë koröp kaut Pool piik mësël ëak wak së yauman yaaurö mësël elmëen ompyaö sa. Ën urmerarö wëaurö tapël ëak waö ë momë pël ëeima. 13-14 Pël ëën Yuta omën Anutuun kiri ar yaauröa wotöök namp pim yapinte Siwa pim ruurö 7 ëak pit kaatë sak waisö imeë omën urmerarö pitëm lupötë wëaurö waö ë momë pël eima. Pël ëak pit Yesuu yapintak urmeraröen ököök mëak epël mëëa. “Ni urmer utpetap, ten Yesu, Pool pim ök aö yaaup, pim weëre kosangtak waö ë yanimë.” 15 Pël maan urmerap epël mëëa. “Ne Yesuun ëwat wë, Poolönta ëwat wë. Pël ëaap ar tarëkaanörö?” 16 Pël mëak omën urmerap wëa pöpök akak sak omën ököök eima pörö mëmpö waö elmëak poë koröp pöt keliak moolaan koröp yoolörö kaatakaan oröak kas sa. 17 Pël ëën Yuta omënre köpël omën Epesas kak wëa pörö pourö omën pöta ngönte kat wiak pit kas panë ëën Aköp Yesu pim yapinte ngar wa. 18 Pël ëën Yesuun kön wi kosang wësa narö së omnaröa ëöetak pitëm ngaan utpet eima pötön war wesak ök mëëa. 19 Pël ëak kempre këar nga yaaurö pit pitëm kempre këar pep kësangöt wak së omnaröa itöök war wesak es momera. Pep pötë sumat 50,000 kina ke pëlëët. 20 Pël ëën omën weëre kosangring

pöten itenak maan omën muntarö pitëk yal mangkën pitëm lupötë Aköpë ngönte taë sa.

Epesas omnarö pit ngön ë olëak mëëa

21 Ënëmak Aköpë Pulöök Poolön ya ngön maan pi Masetoniaare Krik yang pöraarëël ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak orööpënëak mëëa. Pël maan Pool pi pim omnaröen epël mëëa. “Ne pötë sa pet irak pöt Romëelta sumaap.” 22 Pël mëak pi Timotiire Erastat pim kaamökaar piarip Masetonia yanggerak wes mëen yesën pi Esia yanggerak wakaima.

23 Akun pötak omën narö selap pan Epesas kak wëaurö pit Aköpë kanöök yesauröaan kööre tok kësang pan elmëa. 24 Pöta songönte epël oröa. Omën namp yapinte Temtrias pi siluwaatring öng ak nampë yapinte Atemis pim ka könöt ket ëeima. Piire pim ya omnarö sum kësang orööpnaak yak ket ëak wes mëëima. 25 Pël yaaurö yak Temtrias pi pim ya omnaröere ën pim ngönt ya tapët yamëna narö pitën yas maan sëen epël ök mëëa. “Karurö, ar ëwat wë. Tiarim omën eptak mon kësang koir yaningkën ompyaö wëaut. 26 Ar Pool piin ëwat wë. Pim yaautön tiar kat yawiaurö. Pi Epesas kak eprekaan Esia yanggerakë omnaröen epël ök maim wëaup. ‘Öngre ompak kaarkaar omën moresök ket ëa eporö kë wonörö.’

Pool pi pël yemaan omën kësang pim ngön pöta ënëm yaë. ²⁷ Tiarim mon wauret utpet ëëpnaaten ne ya ngës yaë. Pël ëën omnaröäk ökre was niapanëak. Pötaanök tiar këëkë ngarangk naën ëëpena pöt ngön pöt kaö sak Artemis pim yaya yamëëa kaat utpet wasëpnaat. Pi tiarim öng ak kaöap Esia yangerakre ën yang kaö nantë omnaröa yaya yamëëaup pöt kön nawiipan.”

²⁸ Pël maan pit Temitrias pim ngön pöt kat wiak ya sangën ëën ngön ëak epël maima. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp,” pël maima. ²⁹ Pël mëak Epesas kak pörekaan omën kësang pan ngön pöt maö së Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omën naar Kaiasre Aristakas piarip moröak wak weruak së pitëm wa top kaöaöök moulmëa. ³⁰ Pël ëën Pool pi pitëm wa topöök sëpënëak yaëën Yesuu ruurö pitök pörek sëën utpet mowaspanëak kan mowaria. ³¹ Pël ëën Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt naröakta pi wa topöök sëpanëak nga mëak ngön wes mëa. ³² Pël ëën wa topöök wëaö pörö pit kön irikor ëak pitëm wa top ëa pöta songönten kön nawiin, narö ngön nent aö yesën, narö nent aö yesën pël eima. ³³ Pël eim wëen Yuta omnarö omën namp yapinte Alesanta pöp mök ë momëën wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songönte apënëak yaë wesa.

Pël ëën Alesanta pi moresring angan elmëak wa top pöta songönte Yuta omnaröäk naënte pöt ök mapënëak ëa. ³⁴ Pël ëën omnarö pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa ëën pit këm top ëak ngön ëak epël mëëa. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp.” Pël maim wëën aöa nentepar sa.

³⁵ Pël ëën ka pöökë omnant komre kap yaaupök omnaröen ngön angan pël mëak epël mëëa. “Epesas omnarö, ar kat wieë. Omën ka nantëërö pit Epesas omnarö tiar öng ak kaöap, Artemis, pim yaya yamëëa kaatere kël ngëëngk mopöökëan irëa pö ngarangk yeë pöt pit ëwat wë. ³⁶ Omën nampök ngön pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak ëënganëp wiap sak weë. ³⁷ Ar iteneë. Omën tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngönën tuptakaan omnant kain naön. Pël ëak tiarim öng aköpönta utpet wesak naënaar. ³⁸ Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaurö pit omën nampëën kööre tok wieë pöt ngön yaaö akunetak ngön yaatak moulmëën kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasëpnaan. ³⁹ Ën ngön nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngön yaaö akunetak ëak söë wasënëët. ⁴⁰ Pötaanök tiarim wa top epö utpet yeëerek Rom yang ngarangköröak ngön yaatak niulëëpnen ëa. Iteneë. Peene wa top epöök ngön kaëpre ngön ë yoolak pötë songön nent won. Pötaan

yang ngarangkep pëel niaan tol mapen?" ⁴¹ Pël mëak omnant komre kap yaaup puuk rep momëen pitëm kaatë sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarë sa

¹ Ënëmak ngön kaëpre ngön pöt ë olëak won wesak wëen Pool pi Yesuu ingre mor sauröen yas maan së pim naë wa top ëen pepanöm ngön ök mëak yaköm kôm mëak Masetonia yangerakë sa. ² Pël ëak pi omën we pöököröa naë yesem ingre mor sauröen ngön kësang mëak lup taë mowasö yewaisem tenim naë Krik yangerak wais yaarö. ³ Pël ëak pörek wëen ngoon naar namp ëak won sa. Pël ëen pi ko ëak wangaöök Siria yangerakë sëpënëak kat wia pöt Yuta omnarö pimëen nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerakël sëpënëak kön wia. ⁴ Pël ëen omën ke epëlok Timotiiring Poolë ënëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, ën Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omën piporö Timotiiring Poolë ënëm elmëa. ⁵ Pël ëak pit porö wet rëak Troas kak së oröak tenën kor wëa. ⁶ Pël ëen Yuta omnaröa kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengkët won sëen Pilipai kakaan wang naöök ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sëen Troas kak

oröak pitring sant kopët nent wëen won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas öp mowesa

⁷ Wangam kan sënaat yak Sante wiap kan kë nënëak wa top ëak wë Pool pi ngönën wali pan ök maim wëen rök lup yes. ⁸ Ka ngaarëk tenim wa top ëan pötak es rompeet selap uteëa. ⁹ Pël ëen omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulöl kanöök wel aisëë Pool ngönën ök yaan kat men ë wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaö wali pan nentepar nent ngaarëk pötakaan kawi ngentiak së yangaak ngentiin oröak itena pöt wel wia. ¹⁰ Pël ëen Pool pi oröak ngemë wa kapariak epël yema. "Ar kön selap ëengan. Pi öp wë." ¹¹ Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak këet pelak naut. Pël ëak kaalak ngön kaut ök maim wëen ëwa tëen ten saut. ¹² Pël ëen omnarö pit omp ulwas pöp öp wëen mësak së pim kaatak ulmëak pit ya kë pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

¹³ Pool pi ten Asos kak së kor ön niak wet rëak wangaöök wes nimëak pimënt yangaak wais kak tenim wëa pörek oröaut. ¹⁴ Pël ëen koirak ten pourö kaalak wangaöök ilëak Mitilini kakë saut. ¹⁵ Pörekaan yesem ëlpam walën Kaios kuste il wesak kët kopët nent won sëen Semos kustak oröaut. Pörekaan yesem ëlpam walën Mailitas kak së oröaut. ¹⁶ Pël

ëak Pool pi Yuta omnaröa akun ngëëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yerusalem kak sê omnaröaring wa top ëëpënëak kön wia. Pötaanök Esia yangerakê sêna akunet won ëën Epesas kak il wesak wangaöök el wesak Mailitas kakê saut.

Pool pi Epesas ngarangköröem yaköm köm mëä

17 Pool pi pörek wë ingre mor sauröa wotöökörö pim naë wais wa top ëëpënëak Epesas kakël ngön wes mëa. 18 Pël ëën pit naë wais oröön epël ök yema. “Karurö, ar ëwat wë. Nem ngaan Esia yangerak wais oröak ya ngës rëak mëmpö wais pötön ar ëwat wë. 19 Yuta omën narö kêt ël epotê ne utpet newasëpënëak kan eël eim wëën ne ya këlängön pötaring wëën nemtê yapinte wak irëak Aköpê yaat yamëngkaup. 20 Pël yeem nem ngön ök niaöre rë niulö pël yaautê nant ök niak nant ngep naën ne ar kaamök elniak ompyaö sënëëk yak wa topötëere neenem kaatê ök niaö imaut. 21 Ne ngön pöt kosang wesak ar Yuta omënere köpël omnaröen epël niiaimaut. Ar utpetat kasëng menak Anutuu naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wasënëak ök niiaimaut. 22 Peene pöt ne Yerusalemê sumëak Ngëëngk Pulöök yenëa. Pël ëaap ne pörek sê oröp nent koirum wes ne pöten köpël yaë. 23 Om

nem imautê yesën Ngëëngk Pulöök epël neaimaut pöten ëwat wë. ‘Ni wii kaatak wa niulëak këlängön kat niwiipnaat,’ pël neeaimaut. 24 Pël ëaap ne nem koröpöön kön selap naën. Nemëngkën wel wiima pöteta yok pangk. Ne pöt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaö neea pöök ulöp ngarngar wë mësaö yesem mës pet irumëak kent yaë. Pël ëak Anutu pim ngön ompyaö pötak komre kolap niweseim wë pöta ngönte kaö wes ök amëak kön wia.

25 “Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekötê imeë Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök niaö imaut. Ën peene pöt ne kön wiin ar kaalak neen itnaangkan. 26-27 Pötaanök ne peene war wesak ök niamaan. Akun poutê ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk pöta ngönte war wesak ök niaö imaut. Pël ëak ne pim ngönte amaataan pölöp naënëp. Pötaanök arim tekraakan namp kö sëpna pöpê songönte nemët won. 28 Ngëëngk Pulöök ar omnarö pol sëpsëp ket ëak ngarangk elmëënëak nina piporöere arimënt ngarangk këëkê ëeim ön. Anutu pimtê Ruupê iitak omën piporö kama wak pim ingre mor wesaurö. Pötaanök ar ngarangk këëkê ëeim ön. 29 Ne ëwat wë. Ënëmak nem ent ë niulëëma akun pötak omën utpetarö arim tekarak oröak utpet niwesak kent tokoröa sëpsëpörö mëmpënëak waö yaalmë

pöl elniipën sa. Pötaanök ngarangk kääkë ëeim ön.³⁰ Arimtë tekrakaanta narö oröak Yesuu ingre mor saurö ar pitëm ngësäl sënëëk yak pitëmtë könötëaan ngön kaar rëak niapnaan yaë.³¹ Pötaanök ar kääkë panë ngarangk ëak nem elnieima pöten kön wieim ön. Ne arring krismaki nentepar nent pötë öngpök kët kanaan rö kanë ngön ompyaut ök niak taë niwasö imeë akun nantë arimëen yaköm ëak ing lelaptaring kaamök elnieimaut.

³² “Peene ne ar Anutuu naë niulëak pimtök ngarangk elniipënëak piin kimang yemak. Pël ëën ar pim naëaan ngön ompyaö poutë weëre kosang pöt pim komre kolaptakaan önëët. Pim ngön pötak kosang niwasëpnaat. Pël ëën omën ompyaö Anutu pim omnaröaan yaö ëaö pöt yok pangk nimpnaat.³³ Ne monere uröm pötön kaur ëak arën kimang neniaanëp. ³⁴ Ar ëwat wëen neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt weëre nem kaamökörö mampö pël yaaup. ³⁵ Nem pël yeë pötak nook arën ya kosang mënak omnant koirak koröp wiap yaurö kaamök elmëenë pöt pet elnieimaut. Tiar pël yeem pöt Aköp Yesu pim ngön epël mëëa pöten kön wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë ërëpsawi pötak yeö pöpë ërëpsawi pöt il wasëpnaat.’”

³⁶ Pool pi ngön pipöt ök më pet irak ngarangköröaring

rar rë wesirak Anutuun ök yema. ³⁷⁻³⁸ Pël ëak pit pim wet rëak epël mëëa pöten kön wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëëa pöten kön wiak kapariak tot nak ingre ngön elmë mësak së wangaöök yanuulë.

21

*Pool pi wangaöök
Yerusalemë sa*

¹ Pit ent ë moulmëak wangaöök ilëak el wesak Kos kustakël saut. Pörekaan yesem ëlpam walën Ros kustak së oröaut. Pël ëak pörekaan Patara kak së oröaut.² Pël ëak itaangkën wang munt naö Pinisia yangerakë sëpënëak yeëa ëën pöök wamp riak saut. ³ Pël ëak yesem Saipras kuste katnëël wiaan itnal keker elmëak Siria yangerakël yesem Taia kak së leng ë ulmëak kak pörëkë urömat të menaut. ⁴ Pël ëën pörëk Yesuu ingre mor saurö koirak pitring wë sant nent won sëën Pulöök pit kaamök elmëen Pool Yerusalemë sëpanëak nga yema. ⁵ Pël ëën pörëk wëen tenim akunet won sëën kak pörëk sëp wesak yesën Yesuu ingre mor sauröere pitëm öngre ruurö ten wes nimëëpënëak kakaan weler rëak i kaö pouuk së rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut. ⁶ Pël ëak neneren yaköm köm mëak ten wangaöök wamp yariin pit kaalak kakë yes.

*Akapas Sisaria kak Poolön
tektek ngön mëëa*

⁷ Wangaöök ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak

së oröak Yesuu ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak pitring wë ka kopët nent yaur. ⁸ Ëlpamök Tolemes kakaan wal ëak yesem Sisaria kak së oröak ngönën ök yamëëa namp kak pörök wëa yapinte Pilip pim kaatak së piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesuu ngön yaaö omnaröa ngaan omën 7 ëak ya ngön mëëaö pöröakaan namp. ⁹ Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naön Anutuu tektek ngön aim wëaurö. ¹⁰ Ten Sisaria kak om wëen Yutia yangerakaan tektek ngön yaaö omën namp pim yapinte Akapas pi wais jaarö. ¹¹ Pël ëak tenim naë wais Pool pim yepatu wak pimtë ingre moresiarë tëak epël ök ya. “Pulöök epël yenëa. ‘Yepat epöökë pepap Yerusalem kak sëen Yuta omnaröak epël elmëak köpël omnarö mampnaat,’ pël ya.” ¹² Pël aan ngön pöt kat wiak ten ka pöökë omnaröak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut. ¹³ Pël maan Pool pi epël yenia. “Oröpmorëënök ingre yailak ëak nem lupmer wa könöm yenewas? Ne Yerusalem kak sëen wii kaatak neulëëre nemöön wel wi pël ëëma pöten kas naën. Pöt oröpmorëën? Omnarö Yesuu ngönte kat wiipënëak kent yaë.” ¹⁴ Pël niaan ten pim könö ilak menaat pangk naën ëen epël yemak. “Aköpë kentöökë ya pil ëëp.”

¹⁵ Akun nant won sëen Yerusalem kakë sënëak ko ëak, ¹⁶ Sisaria kakaan Yesuu

ingre mor saö naröaring ten pourö së Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëër Yesuu ënëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

¹⁷ Yerusalem kak së oröön Yesuu ingre mor sauröak ërëpsawi ëak koir yanuulë. ¹⁸ Pël ëen ëlpamök Poolring Sems pim naë së itaangkën wotöökörö piiring wëa. ¹⁹ Pël ëen Pool pi yoöre ërëp mëak Anutuuk kaamök elmëaan köpëlöröa öngpök ya ke nentere nent mëmpö ima pötë ngönöt ök yema. ²⁰ Pël ëen pit ngön pöt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolön epël yema. “Karip, ni ewat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narö, Yesuun kön wi kosang wesa. Omën pörö pit Moses pim ngön ë kosang wesauta öngpök ilëak wë. ²¹ Pël ëaap omën naröak nimëen epël ya. ‘Pool pi Yuta omën köpël omnaröa öngpök wëauröen Moses pim ë kosang wesa pöt ngar wak rungaaröa koröp kaut moilööre Yuta omnaröa kan ngaanöök së pël ëëpanëak nga yamëëan,’ pël yaap. ²² Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol ëëpen? ²³ Pël ëa pötaanök ni tenim niana epël ëëm. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu ëöetak omën nant naën ëëpënëak ngön ë kosang wesaurö wë. ²⁴ Pötaanök ni omën pöröaring Anutuu ngönën tup kaöetak së pitëm öpna pöl wë ngönëen

kölam téak öm. Pël éak ni pit sum elmëen pitök ngönënen kölam téak öpënëak yaaö pöl kiri ar éak pitëm kepön épöt kat ëëpnaan. Pël ëëmë pötak omnarö pitök niin itaangkën ten Yuta omnaröa yaaul éan pël niwasëpnaat. Pël ëëmë pötak pit itenak omnaröa nimëen ngön aö ima pötön kaar pël wasëpnaat. ²⁵ Ën köpël omën Yesuun kön wi kosang wësauröaan tiar ngaan ngön epël kosang wesak pep retëng ë menaut. ‘Ar omp ak kaarkaoröaan kiri ar éaut nënganok. Ar animaurö iit oröopanëak nailën ar éaut nënganok. Ar animauröa iit nënganok. Ar öngre omp nga ëënganok.’” ²⁶ Pël maan Pool pi omën pörö koirak ëlpamök së Yuta omnaröa ngönënen kölam téak öpënëak yaaö pöl éa. Pël éak pi Anutuu ngönën tup kaöetak së kiri ar yaauröen kët taltak omën pörö ngönënen kölam téa pöta kiri wiipën pël mëëa.

Yuta omnaröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

²⁷ Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan naröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëen itenak omnaröen kék maan moröë ngön éak epël mëëa. ²⁸ “Israel omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënere Mosesë ngön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak yaaup. Pël éak nenteta, pi köpël omnarö mësak Anutuu ngönën tup

kaö epëtak wais kewil elmë pël yaaup,” pël mëëa. ²⁹ Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëen itenak Yuta omnaröa ngön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëëa.

³⁰ Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak së wa top éak Pool moröak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaatiaan weruak tomök së moulmëak tapëtakëer kanöt waria. ³¹ Pël éak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal ngön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa. ³² Pël ëen tapëtakëer pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teëntom pitëm naë sa. Pël ëen omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak ëaurekaan sëp wesa. ³³ Pël ëen nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë së wali weë pimoröen epël mëëa. “Omën epop wii weë naöörar motëëë.” Pël mëak omnaröen pëël mëëa. “Epop talëp?” ³⁴ Pël maan omën kësang pörek wëaurö pit ngön éak naröak nent aö yesën naröak nent aö yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin éak nga omnaröen maan Pool mësak pitëm kaatakël sa. ³⁵ Pël ëen Pool pi ka pöta riringeweri së tauaan omnaröak mëmpënëak kosang pan éa. Pël yaëen nga omnarö

pit Pool ngar wak sa. ³⁶ Pël
 één omën kësang pan pitëm
 ënem yesem ngön ëak epël
 mëëa. “Pipop mën wel wieë,”
 pël mëëa.

*Pool pi pimtë songönte ök
 mëëa*

³⁷ Nga omnarö pit Pool
 pitëm kaata kakaati wak
 ilapënëak yaëen Pool pi pitëm
 wotöököpön epël pëel mëëa.
 “Ne niin ngön nent ök niam
 sa ma?” maan wotöököpök
 epël mëëa. “Ni Krik ngönör
 ewat wëen ma?” ³⁸ Ne
 kön wiin ni Isëp omnamp
 ngaantak pi nga wak yang
 ngarangkëpëen nga omën
 kësang pan 4000 pörö nga
 ë öpöt wak yang pultak
 mësak saup.” ³⁹ Pël maan
 Pool pi epël mëëa. “Ne Yuta
 omnamp Silisia yangerak
 Tasas ka kepönöökäänëp. Ne
 yok pangk omnaröen ngön
 ök mam ma?” ⁴⁰ Pël maan
 wotöököp pi kuure mak
 maan Pool pi riringeweri
 taueë moresring omnaröen
 angan elmëen pit ngön leng
 één Yuta ngöntak omnaröen
 ngön ök mëëa.

22

¹ Pool pi epël ök mëëa.
 “Pepere kar nemorö, ar kat
 wieë. Ne saun wonöp pël
 niamaan.” ² Pël maan pit
 kat wiaan Pool pi pitëmtë
 Yuta ngöntak ök yemaan pit
 ngön kaëp sëp wesak kat kökö
 wiaan pi epël mëëa.

³ “Ne Yuta omën arim
 karip. Nem ëlëpök Silisia
 yangerak Tasas kak newil-
 aup. Pël één kotuukëer

Yerusalem kak e taprek
 Kameliel pim pep kaatak
 wëen rë neulön omën tiarim
 ëere körööröa ngön ë kosang
 wesa pöt pout ewat saup.
 Pël ëak ar epreköröa yeë pöl
 neenta Anutuu ënem ëëmëak
 kosang ngentieimaup. ⁴ Ne
 ngaan öngre omp Yesuu
 kan ngolöp epöök yaaurö
 mëmpënëak utpet mowe-
 sak moröak wii kaatak
 moulmëëimaup. ⁵ Kiri ar
 yaauröa wotöököpöre Yuta
 ngönënë kaöarö pitökta niap-
 naat. Omën pörö pit ne
 Yesuu ruurö wali ömëak pep
 newer retëng ë Yuta omën
 tiarim karurö Tamaskas kak
 wëaurö mampëak nena. Pël
 één omën pörö wali wak
 waisën Yerusalem kak eprek
 këlangön kat mowiipënëak
 saut.”

*Pool pim ingre mor sa pöta
 songönte ök mëëa*

⁶ “Ne seim Tamaskas kak
 temanöm yewasën këtëp lup-
 tak wëen kutömweriaan ëwa
 kaöempel teënt pan irë neek
 yaalnë. ⁷ Pël één ne yangerak
 së ngentiak kat wiin ngön
 nent epël yenëa. ‘Sool,
 Sool, ni tol éénak ne utpet
 newesëimën?’ ⁸ Pël neaan ne
 kangiiir epël mëëaut. ‘Aköp,
 ni talëp?’ Pël maan pi epël
 ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret
 kakaanëp. Ni kët ël epotë
 ne utpet newesëimën.’ ⁹ Pël
 één omën neering sa pörö
 ëwa pëenpelën itena. Ën
 omnampë neen ngön neea
 pöt pit kat nawiin. ¹⁰ Pël
 één ne epël pëlpël yemak.
 ‘Aköp, ne peene tol ëëm?’

Pël maan Aköpök epël yenëa. 'Wal ëak Tamaskas kak sê orö. Pël ëën omën nampök nim ëëmëak Anutuu yaö ëa pötön ök niapnaat.' ¹¹ Pël neaan ëwa pömpelök nem itöörar ngaap wes noolaan wëen omën neering saurök mor yal ëak Tamaskas kak sê neulnëa.

¹² "Omën namp kak pörek wëa yapinte Ananias, pi Moses pim ngön ë kosang wesa pötë ënëm yaaup. Omën pöpön Yuta omën ka pöök wëaurök pimëën kön wiin ompyaö yeëa. ¹³ Omën pöpök nem naë wais tauak neen epël yenëa. 'Sool, nem karip, ni peene kaalak itöörar nganga sê,' pël neaan tapëtakëer nem itöörar nganga sak piin itenaut. ¹⁴ Pël ëën pi epël yenëa. 'Anutu, tiarim ëere körööröa yaya maimaup, pim ëepnaatön ëwat sumëak kom ë niulëak pim ya omën wot-pilëpön itenak pim këmatakaan ngön kat wiimëak kom ë niulëaup. ¹⁵ Pötaanök ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël ëan pipot omën pouröen ök maan kat wiip. ¹⁶ Oröp morëen kor ëëm? Wal ë. Pël ëën i nimëen tiarim Kaöpön merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.' "

Anutuuk Pool köpëlöröa ngësël wes mëa

¹⁷ "Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngönën tup kaöetak sê kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pöl ëaut. ¹⁸ Pël ëak

itaangkën Aköpök neen epël yenëa. 'Ni eprek wë nem ngönte ök amë pöt omnarö kat wiak kosang newaspan. Pötaanök teëntom sêp mowesak sum.' ¹⁹ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. 'Aköp, pit ëwat wë. Ne ngaan ngönën tupötë sê omën niin kön wi kosang yewesaurö morök wii kaatak moulmëere pës mö pël eimaut. ²⁰ Pël ëën Stiwen nim ngön ompyaut yaaup omën narök mën wel wiaut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëenöt ngarangk ëaut.' ²¹ Pël maan pi epël yenëa. 'Ni peenëer sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yeë.' "

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

²² Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö sê köpël omnaröa ngësël sêpëna ngön lup pöt yaan pit kaaö ëak ngön ë olëak epël mëëa. "Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan." ²³ Pël mëak pit ya sangën kaö ëak ëlak wiak pitëm ulpëenöt ent ëak keke elmëak yangerakaan sumplolöt wes ngaarëk momëa. ²⁴ Pël ëën nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak sê moulmëa. Pël ëën nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëën ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipënëak pës kaö pan

momööpënëak mēēa. ²⁵ Pël ēēn pit pēs momööpënëak wii yatēēn Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naē tauaan epël ök mēēa. “Arim ngön ē kosang wesautak ngön ē pet nairēn wieē yok pangk ne Rom omnamp pēs yamöaurö ma? Oröp ēēnak ne pil elnēeim?” ²⁶ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpē naē sē epël mēēa. “Ni tol elmēēmēak yaēn? Omēn epop Rom omnamp tiarimēnt tapöröep.” ²⁷ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolē naē sē epël mēēa. “Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?” Pël maan Pool pi mak mēēa. ²⁸ Pël maan wotöököpök epël mēēa. “Ne sum kēsang panē ēak Rom ka pep saup.” Pël maan Pool pi epël mēēa. “Nem ēlre pepaar Rom kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp.” ²⁹ Pël maan omēn Pool pēs möak songönte kat wiipēnēak yaaurö pit teēntom pan pölöp ēak sēp mowesa. Pël yaēēn nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motēa pöt kat wiak kas ēa.

³⁰ Ēlpamök nga omnaröa wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmēa pöta songöntēn kat wiipēnēak wii wil moulmēak kiri ar yaauröa wotöököröere ngönēnē kansolörö wa top ē moulmēak Pool wii kaatakaan pitēm tekrak mēsak orö moulmēa.

Pool Yuta ngönēnē kansolöröen ngön ök mēēa

¹ Pool pi ngönēnē kansolöröen nga iteneē epël mēēa. “Karurö, ne Anutu itöök wēaup. Peene wē epētenta kat men ēēn utpet nentaring naön.” ² Pël maan kiri ar yaauröa wotöököp Ananaias puuk Pool pim naē taueēauröen kēm kankat mor kaē mööpënëak kēk mēēa. ³ Pël ēēn Pool pi epël mēēa. “Ni nim koröpöök ompyaö saan lupmer pöt titi tēak utpet ēaup Anutuuk nimööpnaap. Ni ngön ē kosang wesauta ököök ne wotpil newasumēak nimēnt pöp ngön ē kosang wesa tapēt ilak nemööpēnēak kēk maan yenemö.” ⁴ Pël maan Pool pim naē taueēa pöröak epël mēēa. “Ni Anutu pim kiri ar yaauröa wotöök kaöapön utpet wesak yemaan.” ⁵ Pël maan Poolök epël mēēa. “Karurö, pi kiri ar yaauröa wotöököp pöt ne köpēl yak mēēan. Ne piin ēwat ēēn pël nemaan ēan tapön. Ngönēntak omēn ngarangk ke pilöröen ökre was mangan yak nga wia pöten ne ēwat wē.”

⁶ Pool pi ēwat wēēn ngönēnē kaöaröa naēaan, narö Parisi ngönēn yaaurö, narö Satusi ngönēn yaaurö pël ēwat wē pitēn epël ök mēēa. “Ne Parisi omnamp. Nem ēarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ēēpnaat kön kosang wieē ök yaautaan yak ngön yaatak yeneulē.”

⁷ Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön

kaö mäak komkap äa. ⁸ Pit epetak pël äa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kon wi kosang newasën yaaurö. Ën Parisiirö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö. ⁹ Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi omnaröa naëaan ngön kosangötë ngarangk naröak wal ë taueë ngön äak epël mëäa. “Ten pim utpet nent nokoirën. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna pöt yok pangk.” ¹⁰ Pël äak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököp pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wiipanëak kas ëën pim nga omnaröen epël ök mëäa. “Ar pitëm tekarak së Pool wali wak së tiarimtë ka kaöetak ulmëë,” pël mëäa.

¹¹ Röök pötak Aköpök Pool pim naë së oröak epël ök mëäa. “Ni ya ngës ëëngan. Nem ngönte Yerusalem kak eprek war wesak omnaröen ök yemaan tapël Rom kak së ök mam.”

Yuta omnarö Pool mëmpënëak kup ria

¹²⁻¹³ Ëlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurö wa top äak Pool mëmpënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaömp ngës olëak wet rëak pi pan mënakök ënëmak iire kaömp nëmpënëak ngön ë kosang wesa. ¹⁴ Pël äak pit kiri ar yaaö kaöaröere

ngönënë wotöököröa naë së epël ök mëäa. “Ten kaömp ngës olëak Pool mënakök kaömp nënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesaut. ¹⁵ Pötaanök arre ngönënë ngarangkörö nga omnaröa wotöököpë ngësë ngön wes mäak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëen waisëpën sa ma? Ten pim ngön äauta songönten këëkë kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëen yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

¹⁶ Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnaröa kaata kakaati së Poolön ök mëäa. ¹⁷ Ök maan Pool pi nga omnaröa ngarangk nampön ngön maan sëen epël mëäa. “Ni yokot epop wotöök kaöapë naë mësak së. Pël ëën pim ngön nent ök mapnaan.”

¹⁸ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp yokotup mësak wotöök kaöapë naë së epël ök mëäa. “Wii omnamp Pool pöpök yokot epop nimëen ngön nent waarek mësak waisën ök niapën pël anak mësak yewais.” ¹⁹ Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokot pöp moresi wak së pëlëer moulmëak piarpimënt wë ëlëep epël pëel mëäa. “Ni ngön tol nent ök neam?” ²⁰ Pël maan yokot pöpök epël ök mëäa. “Yuta omën ngönënë wotöökörö pit ngön kup riak ni ëlpamök Pool pitëm naë wes mëen së pim ngön äauta songönte këëkë wesak maan kat wiipën pël morök ya.

21 Pötaanök ni pitëm ngönte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaömp ngës olëak Pool mënakök iire kaömp nëmpënëak Anutuu ëöetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.” 22 Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokotupön epël ök mëëa. “Nim ngön ök yenëaan epët omnaröen manganok.” Pël mëak wes mëen sa.

Nga omnaröa wotöököpök Pool yang ngarangkëp Pilis pim ngësë wes mëa

23 Nga omnaröa wotöök kaöapök ngön maan pim ngarangk naar sëen epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osöröak yesauröere kaalak omën munt 200 ëak ingëpöt wak yaaurö pöröeta koirak rö kan 9 kilok pötak sënëen kopëta wasën. 24 Pël ëak Poolëenta pol os narö koirën. Pël ëak ar ngarangk këëkë elmë yesem Rom yang ngarangkëp Pilis pim naë së moulmëen.” 25 Pël mëak nga omnaröa wotöököpök epël retëng ëak mena.

26 “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëen pep epwer retëng ë yaningk. Yowe. 27 Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëen ne kat wian pöt pi Rom omnampök ëa. Pël ëen neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp ëaut. 28 Pël ëak pit songön oröptak

utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak së moulmëaut. 29 Pël ëak ne pitëm Poolëen ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta ngönënta ngön ë kosang wesautë wieëaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën. 30 Pël ëen ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëen kat wiakök nim ngësë wes mëen waisëpën yewas. Pël ëak omën pimëen ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkëpë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

31 Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa pöl ëak Pool mësak ngarangk ë yesem rö kan Antipatris kak së oröa. 32 Pël ëak ëlpamök nga omën yangerak yaaurö pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak yaaurö pitëmënt mësak Sisaria kak së oröa. 33 Pël ëak yang ngarangkëpë naë së pepewer menak Pool moulmëa. 34 Pël ëen yang ngarangkëp pi pep pöwer sangk kelak Poolön epël pëel mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolök epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.” 35 Pël maan epël mëëa. “Omën nimëen ngön aimaurö pit waisënak nim ngönten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak së omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëen ngön ya mëna

¹ Wë kët mor nas won yesën kiri ar yauröa wotöök kaöap Ananias piire pim ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna omën namp yapinte Tetalas pit pörö Sisaria kak së oröak yang ngarangk kaöap Pilis piin Poolëen ngön ya mëmpna pöta ngönöt ök mëëa. ² Pël ëen Pool pitëm naë wëen yang ngarangkëp Tetaläsën ngön maan wal ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

“Tenim kaöap Pilis, ni ewat kësangëp yak yoöre ërëp nianaan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk elniaan tenim yang eprek mayaap wiaan wakaimaut. ³ Pötaanök ten ya ompyautaring wë niin yoöre ërëp yeniak. ⁴ Ne ngön muntat yal menak niaan wali sëpan. Pötaanök ni sant elniak tenim ngön kot niana epët kat wi. ⁵ Omën eit epmor, pi omën kööre tok koir mampö yaaumor. Pi Yuta omën kaare yang poutë wëauröa naë öngöpöngöp ëak nga wilö yaaumor. Pël ëak puuk Nasaret ka pepemor pël ya omën pömörë ngönnges wak yaaö pömeriarë kaö sak wëaumor. ⁶ Omën epmor pi Anutuu ngönën tup kaöet kewil elmëëpënëak yaëënak ten waut. [Pël ëak tenim ngön ë kosang wesauta wieëaul ngön yaatak moulmëëënëak yaëënak, ⁷ nga omnaröa wotöököp Lisias puuk waisak kosang kaö

ëak tenim moresiaan wa ëp ëaumor. ⁸ Pël ëak Lisias pi omën Poolön ngön apna pörö nim naë wais ök niapënëak mëëaut.] Pël ëen nimitok omën epmorön pëël maan pimtök pimtë këmpelëkaan niaan kat wiimëen. Pi tol yaëënak ten pimëen ngön ya mënan pöt ök niapnaat.”

⁹ Pël maan Yuta omnarö pitta kaamök ëak Poolë ngësël wesak epël mëëa. “Ngön pout yaapöt.”

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëëa

¹⁰ Pël maan yang ngarangkëpök Poolön moresring ni a pël elmëen Pool pi epël ök mëëa.

“Ne niin ewat wë. Ni yang epëra kaö sak wëen krismaki selap saup. Pötaanök nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë. ¹¹ Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anutuun yaya memëak saut. Pörek së wëen akun 12 pëen yes. Ni pitën pëël mamë pöt pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëet. ¹² Akun pötak pit neen itenaan ne Anutuu ngönën tup kaöetak omën nampring ngön nga naalëënëp. Ne omën narö nga elëpënëak Yuta omnaröa ngönën tupötëere ka kaöaöökë öngpök wa top naalmëen ëaut. ¹³ Pitëm ngön nemël wesak aö ngön ya mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganëëtök ya. ¹⁴ Ën nem peene niama epët yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpöök yesem Anutu

tenim earöa yaya maimaö tapöpön yaya yameëaup. Pël yaëenak pitök itenak ten kan ngolöp epöök yesauröen Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak yeë wesa. Pël äaap ne Mosesre tektek ngön yaauröa retëng äaö pöt pout erën äak itaangkën yaap äen kön wi kosang wesaut. ¹⁵ Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtën kor wë. Ænëmak pimtök omën utpetre ompyaö pourö weletakaan wal ë niulëëpna pöten kor wë. Yuta omën eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa. ¹⁶ Ne akun poutë Anuture omnaröa ëöetak ompyaö ömaataan kosang ngentieim wëaup. Pötaanök nem lupmerën kat men äen utpetat won.

¹⁷ “Ne Yerusalem kak nasën wëen krismaki selap sëen ënëmak omnarö kaamök elmëak mon mampööre Anutuun kiri mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut. ¹⁸ Pël äak ne Anutuu ngönën tup kaöetak së ngönënëen kölam tëak öma pöta kiri yawiem wëen pit neen itenaut. Pël äautep omën selap neering wa top äak wë ngön paspas aim naön. Won. ¹⁹ Yuta omën Esia yangerakaan waisa narökëer pörek wëaut. Pötaanök pit nemëen ngön apënëak äanëen eprek waisan tapön. ²⁰ Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent äak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap. ²¹ Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm

tekrak taueë ngön äak epël mëëaut. ‘Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang weseë ök yaautaan peene ngön yaatak yeneulë.’”

²² Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpöök yesauröa wëwëatön ewat panë wë Yuta omnarö kor öpënëak epël ök mëëa. “Ænëmak nga omnaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat.” ²³ Pël mëak nga omnaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëen kakaati ulmëepënëak mëëa. Pël äak pim karurö itenak omnant mampööre ngarangk elmë pël yaëen nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

²⁴ Kët akun nant won sëen Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël äak Pilis pi ngön kat wiipënëak Poolön yas mëëa. Pël äen Pool pim naë së omnaröa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pölön ök maan kat wia. ²⁵ Pël äen Pool pi kaalak yal menak omnarö wëwë wotpil öpenaatare utpet eënganëen ngarangk eëpenaatre Anutuuk ënëmak tiar ngön yaatak niulnëëpnaata ngönte pël äak mëëa. Pi pël maan Pilis pi kat wiak kas äak epël ök mëëa. “Ni së, ënëmak mop nent oröön ngön niamaatak.” ²⁶ Pim pël mëëa pöt, “Ne ngaak Poolön ököök pël elmëen mon nangkën wii kaataakaan

wes momëemakok,” pël we-seë akun selap Poolön yas yemaan së piiring ngönngön eima.

²⁷ Ënëmak krismaki nentepar sëen Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ëpëñëak Pilis pim urötak sak wëen Pilis pi sëpëñëak yeem Yuta omnarö ya kë sëpnaak yak Pool wii kaatak om wëen sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipëñëak ngön ëak mëëa

¹ Pestas puuk pim yanger ngarangk ëpëñëak Sisaria kak së wëen akun nentepar nent won sëen Yerusalemë sa. ² Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pim naë së Poolë ngësël wesak epël ök mëëa. ³ “Ni tenim ngönte kat wiak Pool pipop wes mëen Yerusalemë waisëp.” Pit kamtaöök nga wiak mëmpëñëak kaar pël mëëa. ⁴ Pël maan Pestas pi kangiiir epël mëëa. “Pool pi Sisaria kak wii kaatak om wëen ne akun kot nent kaalak sumaap. ⁵ Pötaanök arim omën kaöarö neering sënaat. Pël ëak së omën pöp utpet nent ëa ëen pöt yok pangk pimëen ngön apnaat.”

⁶ Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëen kët 8 ma 10 ëak won sëen kaalak Sisaria kakë sa. Pël ëak pi ngön kaatak së wë Pool mësak sëpëñëak mëëa. ⁷ Pël ëen pi së wëen omën Yerusalemë sa pörö pim naë tauëë ngön könöm nant pim ngësël wesak mëëa. Pël ëaap pitëm Pestasën mëëa pöt

pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan ëa. ⁸ Pël ëen Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangiiir epël mëëa. “Ne utpet ëak Yuta omnarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël ëak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.” ⁹ Pël maan Pestas pi Yuta omnarö wiap mowesak Poolön epël ök mëëa. “Ni yok pangk kaalak Yerusalem kak sëen ne pörekök nim ngönte kat niwiimaaten kent yaën ma?” ¹⁰ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëer nem ngönte kat wiimëet. Ni ëwat wëen ne Yuta omnarö utpet nent naalmëenëp. ¹¹ Ne utpet nent yaëen pit itenak nemëen ngön ëak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël ëaap pitëm nemëen ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëen ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpëñëak yak.” ¹² Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön ëak Poolön epël ök mëëa. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpëñëak yaan. Pötaan ne pim ngësë wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripan Poolön pëël mëëa

¹³ Ënëmak akun nant won sëen omën omp ak namp

Akripa, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. 14 Pël ëak wë akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripaan epël ök mëëa. “Omën namp eprek wii kaatak wë. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën ëën om wëaup. 15 Pël ëën ne Yerusalem kak së oröön kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. 16 Pël ëën ne pitën epël ök mëëaut. ‘Ten Rom omnarö om pas könömöt omën muntarö nemangkën yaauro. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëën pimëën ngön eaö pöröa ëöetak taueë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim ëën pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök niapnaat.’ 17 Pël maan Yuta omnarö wais wëën kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak së wë pi koirak waisëpënëak mëëaut. 18 Pël ëën wais wëën omën pimëën ngön yaaö pörö ngön ëa. Pël ëën ne wet rëak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet ëaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won. 19 Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ën Poolök pöt öp wë pël ya. 20 Pël ëën ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëëaut. ‘Ni kaalak Yerusalem kak së nim ngönte pörök pet irum ma?’ 21 Pël maan Pool pi

kaaö neak wii kaatak wë ënëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë së ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël ëën ne maan pi wii kaatak om wëën nga omnarö pit ngarangk eim wëën nem pi Sisaapë ngësë wes mëëma pötakök pet irëpënëak mëëaut.” 22 Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëëa. “Nemtök omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëet,” pël mëëa.

23 Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt ëak omnaröa itöök wa top kaatak yesën nga omnaröa wotöök kaöaröere kak pörökë omën yapinringörö pourö piaripring kakaati së wa top ëa. Pël ëën Pestas puuk maan Pool koirak sa. 24 Pël ëën Pestasök pitën epël mëëa. “Omën omp ak Akripaare ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop pëel elmëën mëmpëna pötaan aim wë. 25 Pël ëaup ne pim utpet ëa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël ëak pimtök neen pi Rom omën omp ak Sisa puuk pet irëpënëak yenëa. Pötaanök wes mëën sëpnaan yaë. 26 Pël ëak ngön këët ap wesak omp ak kësangëpëën pep retëng ëak wes mëëmaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël

ëen pepewer retëng ëak wes meën sëpnaan. ²⁷ Ne wii omën namp wes meëmëak pepetak pim songönte wes meëma pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël naën ëëma pöt pangk naën ëëpnaat."

26

*Pool pim ngönte Akripan
ök mëä*

¹ Akripa pi Poolön epël mëä. "Ni nim ngönte yok pangk a," maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëä.

² "Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men ëen ompyaö pan yaëen nim ëöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim pöta kangit niamaan yeë. ³ Tiar Yuta omnaröa ngönëneën ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni ewat wëen. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

⁴ "Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaö pöten Yuta omnarö pit ewat wë. ⁵ Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen ewat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönën ya mënëimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaö kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas.

⁶ Ne peene eprek wëen pit nemëen ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim ëaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëäaö pöt kön wi kosang wesak keët orööpnaataan kor

wëäö pötaanök ngön yaatak yeneulë. ⁷ Tiarim ëarö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimëë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëäö pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aö ne ngön yaatak neulnëim. ⁸ Tol ëënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

⁹ "Ne ngaanëër Yesu Nasaret kakaanëp pim yapinte wak irapënëak omnant kësang elmëimaut. ¹⁰ Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöarök neaan Yesuu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël ëen ngön yaatak wëen ne omnarö pitring kaamök ëak mëmpënëak maimaut. ¹¹ Pël eimeë akun selap ngönën tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlängön kësang meneimaut. Pël ëak ya sangën pan ëen ka kamaatëëta tapël utpet mowasumëak seimaut."

*Pool pim ingre mor sa pöta
songönte ök mëä*

(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

¹² "Ne pël eim wëen kiri ar yaaö kaöarök Yesuu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. ¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëen itnan pöt kutömweriaan

ëwa kësang kët ëwaat il wesaö nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni. ¹⁴ Pël ëën ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën? Nim nemëën pël eimën pitaan omën kë nga ket ëa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa. ¹⁵ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ¹⁶ Ni wal ë tau. Ne peene ni nem inëën niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. ¹⁷⁻¹⁸ Pël ëën ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëën pitëm naë së it ngaul moulmëën kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuu ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuu yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.’”

Pool pim ya mënauten Akri- paan ök mëëa

¹⁹ “Omën omp ak Akripa, ne kutömweriaan omën pöt itaampööre ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut. ²⁰ Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök

mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuu ngësël ko wiak wëën arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaan.’ ²¹ Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnaröak ne Anutuu ngönën tup kaöetak wëën wali newak nempënëak ëa. ²² Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e tauëë ök yak. ²³ Pit epël ëa. Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup, pi këlangön kat wieim olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënere köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

²⁴ Pool pi pim utpet naën pöten pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ëwat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön irikor ëak kaökaö yaën.” ²⁵ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. ²⁶ Omën omp ak Akripa pi omën epotön ëwat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëëp naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak ëak ëwat wë. ²⁷ Omën omp ak Akripa, ni ngaanëer tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ëwat wëën ni kön wi kosang yewasën.” ²⁸ Pël maan Poolön epël mëëa.

“Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?” ²⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëëre ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënëak yeniak. Pöt nem wii netëën wë epël ëënëën won.”

³⁰ Pool pi pël maan omp ak Akripaare Rom yang ngarangkëpre Penaisiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak, ³¹ repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi mëmpööre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën.” ³² Pël maan Akripaak Pestasën epël ök mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaöap Sisa puuk pim ngönte kat wiipënëak ngön nemaan ëën pöt nuuk yok pangk wes momëën sëpnaat.”

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakël sa

¹ Pestas pi ten wangaöök Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëën Rom omnarö Poolre wii omën munt narö Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaöap Sisa pim nga omën 100 pöröa wotöököp. ² Ten wang naö Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riaut. Wang pö Esia yangerak kaö yangapötë sëpnaö. Pël ëën ten Aris-takas, Masetonia yangerak Tesalonaika kakaanëp, pi ten pourö saut. ³ Pël ëäk

ëlпамök Saiton kak së oröak Sulias pi Poolön ompyaö elmëën pim karuröa naë së itenak kaömpre omnant yeö. ⁴ Pël ëäk Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë ngarangkörö pitök wangaö wotpil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut. ⁵ Pël ëäk i kaö olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësngës elmëak yesem Maira kak Lisia yangerak oröak ngentiaut. ⁶ Pörek nga omnarö wotöököpök wang munt naö Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëak yaëën koirak pöök wamp riaut. ⁷ Pël ëäk yesën kent nga yaëën poprak ë yesem akun nant won sëën Naitas kak temanöm wesaut. Pël ëën kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot köngkömö temanöm wesaut. ⁸ Pël ëäk wang ngarangkörö pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësngësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaö Yangap Ompyau pël yamëëa naö Lasia ka kaöaöökë naë wieëa pörek së oröaut.

⁹ I kaöök akun wali seimën Yuta omnaröa Anutuuk utpetat won mowasëpënëak kön yawia akunet won sa. Pël ëën kaö ma nga yaaö akunet temanöm sëën wangat sëpënëak pomp yaëën Poolök epël ök yema. ¹⁰ “Ompörö, ne kön wiin peene sëpena eptak omën nant kö sëpenaan yeë. Urömat pëën wasngan. Wangaö

utpet een omënere urömere pout i kaöök ilapenaan yeë.”
 11 Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë ngön pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkëpë ngöntepar kat wiak yaap wesa. 12 Kaö yangap pö kent akunaöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurö Krit kus taptak kaö yangap munt naö yapinte Pinis pörek së önëak ya. Pö këtëpë yeilëaul wieëau yak kentö maap namöön yaau.

Kent kaöempel möa

13 Kaö Yangap Ompyaö pöök wëen i kaöökaan kent ulöl kot nent yamö. Pël een pit pipöök kaamök elmëen yok pangk Pinis së orööpnaat wesa. Pël ëak wangaö taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësngësöök saut. 14 Pël een akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamö. 15 Pël ëak kent pöök wangaö mök ëak wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sënëak ök een pangk naën een sëp mowesak wëen kentöök niwak saut. 16 Pël een we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëak ten wang kot weruak yesaut wa kaöaöökë ngaarëk wiinëak ya kaö mënaut. 17 Pël ëak wangaöök waur yaaurö wa wang kaöaöökë ngaarëk wiak wang kaöaö kelpañëak wa ngaöök mëak wiil yatë. Pël ëak pit Aprika yangerak i kaö kep rorookël sëpanëak kas ëa. Pël ëak poë koröpöt

ent ë ulmëen kentöök niwak saut. 18 Pël een ëlpamök kaö maare kent nga kaö een wangaöökaan uröm nant ngës rëak yemoola. 19 Pël ëak yesem wangam kan munte-tak pitëmtë morötring wangaöökë omnant wa yemoola. 20 Pël een seimeë këtre ngoon nampön itnaangkën kent kësangpel möeim wëen omën pourö kö sënëak yeë wesaut.

21 Omnarö akun wali kaömp nanën. Pël een Poolök pitëm tekarak së tauak epël ök yema. “Ompörö, ar nem ngön kat wiak Krit kuste sëp newasën ëanëen tiar utpet epot nokoiren ëan tapön. 22 Pötaanök ne epël niamaan. Ar kosang seë. Tiarkaan namp kö nasëngan. Wangaöökëer utpet ëëpnaan yaë. 23 Ne Anutuu omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë tauëë epël yenëa. 24 ‘Pool, ni kas ëëngan. Nim ngön pet irumëen Rom omën omp ak kaöap, Sisa, pim ëöetak taumëët. Anutu ompyaö yaaup yak nim kimang mëëan pöt kat wiak kaamök elniin niire omën niiring wangaöök wëaurö öp sënëët.’ 25 Ompörö, ne kön wiin Anutuu orööpënëak neea pöt pout kë orööpnaat. Pötaanök ar kosang seë. 26 Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaö.”

27 Sant nentepar won sëen Etria i kaöök warial yesem rö kan röök lupöök wangaöök waur yaauröak kat men ëa pöt kus nent temanöm

yewasem äa. ²⁸ Pël äën pit ökö i kaöök olëak itna pöt 36 mita pël äa. Æn kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pöt 27 mita äa. ²⁹ Pël äën këlötë wieëaurek sënganëak kas äën wangaö leng äëpënëak wangaö taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoola. Pël äak pit këlötön itaampënëak këtëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp aköröen kimang mëä. ³⁰ Pël äak wangaöök waur yaaurö wangaöökaan kas sëpënëak wang kotte wes mëen i kaöök ngemapënëak yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema. ³¹ Pël äën Pool pi nga omnaröa wotöököpön epël ök yema. “Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön äëpna pöt tiar pourö kö sëpenaat.” ³² Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan äaut il mëen i kaöök yes.

³³ Ælpam walëpënëak yaëen Pool pi omnaröen kaömp nëmpënëak yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes. ³⁴ Pötaanök këk niamaan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëët. Kat wieë. Tiar pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naëngan.” ³⁵ Pël mëak pi kaömp peret nent wak pitëm ëöetak Anutuun yowe mëak pelak ngës rëak yen. ³⁶ Pël äën pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen. ³⁷ Ten omën wang pöök ima pörö 276. ³⁸ Kaömp

na pet irak pit wangaö kengkën sëpëna yak kaömp kër köpötring munt nant wa i kaöök yemoola.

Wangaö utpet äa

³⁹ Ælpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten köpël yak itaangkën kaö yangap naö i pis pëenö wieëa pöökël wangaö ökre was leng äëpënëak yaë. ⁴⁰ Pël äak wii wangaö taë yewesa pöt il momëen öngpök yes. Pël äën pit këra wangaöökë sëpnaal wotpil wasö yesauraar wil wiak poë koröp wot karërak ngan ë uteëau wëlël ë ulmëak wëen kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut. ⁴¹ Yesem wangaö kep roro saurek së wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëen kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa. ⁴² Pël äën nga omnarö pit wii omnarö wangaöökaan i kaöök sörok olëak kas sëpanëak mëmpënëak kön wia. ⁴³ Pël yaëen ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpanëak nga yema. Pël äak ten pouröen ngön äak epël yenia. “Ar pourö kaö ma yailaut ewat wë pöt wet rëak i kaöök sörok olëak seë. ⁴⁴ Æn muntarö ar wangaöökaan këra luprak rëaut wak pötë ngaarëk së i pisöök oröëë.” Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk së karmak oröaut.

wakaima

¹ Karmak sê oröak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. ² Kak pörekê omnaröak ompyaö yaalni. Kopi ngês rëak yepelën ëp yaëen pit es mer ulmëak niaan ten pourö esuwesi saut. ³ Pël ëak Pool es nant yangerakaan wa mera pöt kamal namp es nga ëen öngpökaan oröak pim moresi kant mënak wë. ⁴ Pël ëen kak pörekê omnarö pit Poolë moresi kamalöp mënak wëen itenak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi omën yamëngkaupök i kaöök yewaisem wel nawiin om öp waisa. Pötaanök kangit orö yemorë.” ⁵ Pël mëëaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kërë es momerak won koröp oröak wëaut. ⁶ Pël ëen pit pön mampööre wel wiak sê ngenti pël ëëpënaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naë naröön ëa. Pël ëen pit kaip tiak neneren epël mëëa. “Omën epop ëlarëpön ëan,” pël mëëa.

⁷ Ka pöta naë yang wieëa pör kus pöta kaöapë yanget. Omën pöpë yapinte Papias, puuk ten mës nuwak sê pim kaatak niulëak ompyaö ngarangk elnieim wëen kët nentepar nent saut. ⁸ Pël ëak pörek wëen Papias pim pepap pi yauman koröp es ngaare ya wiap më pël yaëen Poolök pim naë sê Anutuun kimang mëak mores pim rangk mowiin ompyaö yes. ⁹ Pël yaalmëen kus pötakë yauman omën muntarö kat wiak waisën ompyaö

yemowas. ¹⁰ Pël ëen pit ten ompyaö ngarangk elnieimën wëak kan sëna akunetak kan kourakë kaömpre waatöt wa wangaöök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak sê oröa

¹¹ Kus pötak wëen ngoon naar namp ëak won saut. Pël ëen kent akunaöök Alesantria kakaan wang naö kus pötak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë könaar wieëa. ¹² Pöök yesem Sairakius kak sê oröak wëen kët nentepar nent yes. ¹³ Pël ëen kak pörek wil ulmëak wa pak ëak yesem Risiam kak sê oröak kët kopët nent wëen nenta kautak kent ulöl kot nent i kaöökaan yamö. Pël ëen akun nentepar won sëen Putiolai kak sê oröak ngentiaut. ¹⁴ Pël ëak pörek Yesuu ingre mor saö narö koirak pitring önëak niaan sant nent wë olëak Rom kakël saut. ¹⁵ Ten yesën Yesuu ingre mor saö Rom kak wëaurö pit tenim yesaut kat wiak narö kan kourak wais kaömp yewaurek Apias kak pörek wais yanikoir. Ën narö kan köö ka nentepar nent ëak wieëa pörek wais yanikoir. Pël ëen Pool pitën itenak kön ketumön sak Anutuun yowe yema. ¹⁶ Pël ëak Rom kak sê oröön yang ngarangköröak Pool pi ka yaaptak öpënëak maan wëen nga omën namp kët poutë ngarangk eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ök maima

17 Kët nentepar nent won seën Pool pi Yuta omën Rom kak wëauröa kaöaröen ngön maan wais wa top eën epël yema. “Karurö, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pël eeë tiarim omnarö utpet nent naalmëen ma earöa ngön ë kosang wesa nent wa noolaan. Pël äautak pit omën epëtaanök ne wii kaatak neulëak Rom yang ngarangkepë ngesë wes yenemë. 18 Pël eën Rom yang ngarangkep pi nem ngönte kat wiak itaangkën nempënaata ök won eën wes nemëepënëak ya. 19 Pël äaap Yuta omnarö pit pöten kaaö eën ke urak pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël eën ne kan munt eëma nent won eën ngön äak Sisa pimtök nem ngönte ë pet irëpnaat pël mëëaut. Ne Yuta tiarim karuröaan ngön amëak newaisën. 20 Pitëm ne elnäa epëta songönte ök niamëak yas niaanak waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë wii netëa epëta songönte ar ewat sënëak yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën namp tiarimëen yak wes nimëepënëak maan Israel omnaröa kor wakaima pöpë ngön epëtaanök.” 21 Pël maan pit epël yema. “Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan nimëen ngön anëak pep wes nanimëen ma nampök nim ngönte wak wais ök niaan nimëen utpet wesak naën. 22 Pël äaatak omën we nantëaanöröak waisak

pit omën Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor sauröaan tolël kön wiaan pöten kat yaniwi.”

23 Pël mëak akun wiak omën selap pan röökeer Pool pim kaatak wais wa top eën ngönën songönöt ök maim wëen këtëp ngemë yeila. Ök maö së Anutu pim tiar wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël äak Mosesre tektek ngön yauröa retëng ëa pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal eën Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök yema. 24 Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë. 25 Pël äak pitëment ngön ngës wi yesa. Pöt Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëengk Pulöök kaamök elmëen ngaanëer tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këet tiarim earöen epël ök mëëa.

26 ‘Ni së omën piporöen epël ök ma.

Ar ngön pëen kat wi-inëetak songönte ewat nasëngan.

Pël äak itaampunëetak yok pangk omnantön it-naangkan.

27 Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, kat il wariaurö, it mësëaurö.

Pit pël naën ëanëen itaampööre kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanëen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

²⁸ Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpetetakaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël omnaröa ngësël yes. Pël één pit kat wiipnaat.” ²⁹ [Pël maan Yuta omnarö pitëmënt ngön nga elö yes.]

³⁰ Pool pi Rom kak ka nent pimtök sum äak wë omën pim naë yesaurö ompyaö moweseim wëën krismaki nentepar sa. ³¹ Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo, tiarimëën Yaö Mëëaup, pim ngönteta kas köpël omnaröen ök maim wëën nampök kan nemowariin äa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 27 pöta ök won sëen Pool pi Korin kak wë pep epwer retëng ëäk öng Pipi pöp mangkën wak së Rom kakë ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakë ka kaöaö. Pool pi Rom kak së ngönën ya mënak Yesuu ingre morörö kaamök elmëepënëak kent kön wia. Pötaanök pit ewat sak kopëta wasëpënëak epwer retëng ë mena. Pep epwer Poolök ingre mor, Yutaare omën ngönën köpël wëaö pöröaan ëa.

Pool pi epël ëa. Omën pourö, Yutaare ngönën köpëlorö, utpetatë öngpök wë. Omën Yesuun kön wi kosang yewesaurökëer Anutuuk, "Wotpilörö," pël ya. Omën pörö Ngëengkulöök utpetatë öngpökaan ent ë ulmëen Yesuuk yal mënak wëwë ngölöptak wë.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-17

Wëwë ngaante 1:18-3:20

Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaata ngönte 3:21-4:25

Kristook yal menak wëauta ngönte 5:1-8:39

Anutu Israel omnaröen elmëepnaata ngönte 9:1-11:36

Ingre moröröa wëwëeta ngönte 12:1-15:13

Ngön mëet 15:14-16:27

Pool pim ya mëneimauta songönte

¹ Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep epwer retëng ë yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omën sak wëen pi ne pim ngön ompyaut aim ömëak neulëaup. ² Ngön ompyaö pipot ngaanëer Anutuuk tiarën ök niapënëak tektek ngön yaauröen kosang we-sak ök maan ngönën pep ngëengkweri retëng ëaut. ³ Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omën sak Tewit pim kurtakaanöröa naë oröa. ⁴ Pël ëäk lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim weëre kosangöök weletakaan wal ë moulmëak pim songönte tekeri wasën tiar, "Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup," pël yewas. ⁵ Anutuuk elmëen Yesu Kristook komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën newesa. Pi omën yang kaö poutë wëaurö pim ngön ngaarëk wak Kristo piin ping wasënëak pël ëa. ⁶ Ar Rom kak wëaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omën sënëak yas niiaurö.

⁷ Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omën sak wëaurö. Ne arimëen ngön epët retëng ë yaningk. Tiarim Pepap Anutüre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaap.

Pool pi Rom omnaröen iteempënëak ëa

⁸ Ne wet rëak ngön epët ök niamaan kat wieë. Arim Kristoon kön wi kosang yewesauta ngönte yang poutë

omnaröak yaan kat yawi. Pötaanök ne arimëen Yesu Kristoon yoöre ërëp yemaan Anutuu naë yes. ⁹ Pöt Anutu nem kosang ngentiak ënëm yeem pim Ruupë ngön ompyaut ök yamëëaupök neen itena. Pi neen ëwat wëen ne kët ël epotë arimëen kimang maim wë. ¹⁰ Ne wet rëak arim naë newaisën wë Anutuuk kön wiin ompyaö ëen kan nent koir nangkën waisumëak kimang maim wë. ¹¹ Nem waisumëak kent yaë pöta songönte epël. Ne wais rë nuulön Pulöokaan kaamök nant wak kosang sak önëak kent pan yaë. ¹² Pöt nem kentöök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnëen nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pël ëak tiarim lupöt taë niwasëp.

¹³ Nem karurö, ar nem songönten ëngk ma e wasnganëen kat wieë. Ne omën maimaröa naë së ngönën ök maan Anutuu naë rë olëa pöl wet rëak arim naë wais ngönën yaata kë tapët itempëak kent kön wieimaut. Pël ëautak akun poutë omën nantök kan newariin arim naë waisumëak poprak ëeimaut. ¹⁴ Anutuuk ngönën ya epët nenaut yak omën pourö, kakaan kosangöökë ëwatre köpël pourö ne yok pangk ök mam wesaut. ¹⁵ Pötaanök Rom omnarö ngönën epët arënta ök niamaataan ya walwal yaalnë.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weëre kosangtaringët

¹⁶ Yaap, ne ngön ompyauten ëö naën yaaup. Pipët tiar omën pourö Anutuun kön wi kosang yewasën ompyaö yaniwas. Pi wet rëak ten Yuta omnarö pël elniak peene ar omën muntaröeta tapël yaalni. ¹⁷ Pöt ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasën pim ëöetak wotpil wë pöta songönte epël pet yaalni. Tiar ngës rëak Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil niwasën kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönëntak epël wia. “Omën Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil mowasëpna pipop wëwë kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasëng mena

¹⁸ Anutuuk omën pi kasëng menak utpet eimeë pim ngön këët ngep yaalmë piporöaan kangiiir pim ya sangënte kutömweriaan tekeri yewas. ¹⁹ Pöta songönte epët. Anutu pim songön nant tiarën pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omën utpetat yaë piporö itaampënaaten kaaö yaëen Anutuuk kangiiir ya sangën elmëeim wë. ²⁰ Ngaan panëer Anutu pim omnant pout ket ëa pörekaan wais peene e wë eptak oröa pim omnant ket ëa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkënëp pim omnant ket ëa pötök pim retëngre weëre kosang pömpel om wiakaim wiaapnaampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm

utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan. ²¹ Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten ëwat wëak won wiaana ëëpna pöl Anutuun ping wesak yoöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëen pötök kör mokoëën koö panëetak wëen kön won sak wakaim. ²² Pël ëë pitëmtën, “Ten ëwatörö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes. ²³ Pël ëë Anutu, ëwa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënere intre imënre kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

²⁴ Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair. ²⁵ Omën pël yaë piporö Anutu pim ngön këet kasëng menak pöta kangiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuu urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

²⁶ Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuu kan yaö mëëaö pö sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë. ²⁷ Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëmënt pitëmënt

utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangut lupre koröp poutë yeö.

²⁸ Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaaten kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiir pit wil moulmëën pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë. ²⁹ Pit omën utpet ke nentere nent pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëëre korar ë, omnantön kentre kaur ëëre kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëëre omën mën wel wi, ngön nga elööre kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasööre omnaröa ngönöt kain wak kaö wasööre ³⁰ ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëëre ngön ë olëak aö, ieping ëëre pitëmtök pitëmtën wak isak aö, utpetatëën kan ngësööre ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë. ³¹ Pit ëwat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaauro. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaauro. ³² “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat,” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ëwat wë. Pël ëaap pit köntak utpet ke pilöt yaë. Pël yeem pitëmënt naën, omën muntaröeta tapël yaëën pit itenak ërëpërëp ëak taë yemowas.

2

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

1 Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël äaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën porö utpet yaëen Anutuuk kangiir könöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpetat yaurö. Pötaanök arim utpetatë kangut naön eënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaurö. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëem arimëntta utpet yaurö pöt pet yaalni.

2 Tiar ewat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk.

3 Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël äaap arimëntta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën eëpën ma? 4 Tol eën? Anutu pi ompyaö elniak akun wali kor wëen kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëëtaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma?

5 Pël äaap ar lup kosang pan äak kaip natiin yeë. Ar pël eëim wëen Anutu pim ya sangën pöt kaö sëen pim ngön yaatak wotpil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat.

6 Pöt Anutu pi omnant kom äak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap.

7 Tiar narö wëwë kosangtaring ewaatak wëen Anutuuk yaya niap naataan weë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat.

8 Ën narö pitëmtëen kön wieë ngön këet kasëng

menak korar eëim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëak kangut mampnaat.

9 Këlangönre könöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pourö pitëm naë orööpnaat. Wet rëak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat.

10 Ën tiar omën ompyaö yeë porö Anutuuk elniin mayaaptaring ewaatak wëen yaya niapnaat. Wet rëak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëöpnaat.

11 Anutu pi mööngkraar kangk naën yaaup.

12 Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pourö ngön kosangöt won om wëen ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö.

13 Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëenötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wotpilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngaarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël mapnaat.

14 Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanöröak pitëmtë könöök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö ngön kosangöt won wëetak pitëm könötök ngön kosangöt pet yaalmë.

15 Pël yaëen pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt tekeri yewas. Ën pitëm

lupötökta kön ke nentere nent
ök eën nantëen, “Pangk,” nan-
tëen, “Pangk naën,” pël yaë.
16 Pipët akun kaöaöökëenök
pël yaë. Ënëmak Anutuuk
Yesu Kristoon maan tiarim
lupötë omnant élëep yeë
pipot pout tekeri wasëpnaat.
Nem ngön ompyautak ök ni
yeë pöl ëëpnaat.

*Yuta omnarö pit kön wiin
ngön kosangöt yok pangk
kaamök elmëëpnaat pël wesa*

17 Ar narö arimtën, “Ten
Yuta omnarö,” pël aimeë
Moses pim ngön kosangöt
kosang wesak wak wëen,
“Pötök ngön yaatak yok
kaamök elniipnaat,” pël
yewas. Pöt arimtok arimtën
ping wesak pipël yeem, “Ten
Anutuu omnarö,” pël yak.
18 Ar Anutu pim kenten
ëwat wë. Ngön kosangöt rë
nuulaurö. Pötaanök wotpilre
korrar pöteparë songönöt
ëwat wë. 19-20 Ar kön wiin,
“Ten ngön kosangötring wëen
ëwat poutë songönöt pötë
öngpök wia,” pël weseë,
“Ten omën it ilëaurö kan
pet elmëere koutak wëaurö
ëwa elmë, kön ëngk ma e
yaurö wetete mowasö, run-
gaarö rë moulö pël yaurö,”
ar pël aim. 21 Yaap, ar
omën muntaröen ngönën ök
yamëem arimtë lupötëelta
ök nemaan yaurö. Ar
omnaröen, “Kain eënganok,”
pël yauröak arimëntta kain
yaurö. 22 “Öngre omp
wëwëat kon eëngan,” pël
yamëëauröak arimtokëer
öngre omp wëwëat kom

yaurö. Pël yeem omën
muntaröa ngönën kaarötë
ngëëngk yewesautön kaaö
yauröak pitëm tuptakaan
kaar ngëëngk yewesa tapöt
kain yewaurö. 23 “Ten Anu-
tuu ngön kosangöt ngaarëk
yewaurö,” pël aö arimtën
wak isak yauröak Anutuu
ngön kosangöt ilap riak pim
yapinte utpet yewasaurö.
24 Arim yeë pipta ngönte
ngönëntak epël wia. “Arim
utpet yeë pipotön omën
muntaröak itenak Anutuu
yapinte utpet wesak ya.”

*Koröp kaut yaila pötak
Yuta omnarö kaamök
naalmëen ëa*

25 Ar Anutuu ngön
kosangöt ngaarëk yewan
talte arim Anutuun yaö
ëak koröp kaut yail pöt kë
ëëpën. Pim ngön kosangöt
ilap yariauröak Anutuun yaö
ëak koröp kaut yail pörö omën
Anutuun yaö ëak koröp kaut
nailën wëaö pöröa ök wë.
26 Ën omën Anutuun yaö ëak
koröp kaut nailën wë pim
ngön kosangöt ngaarëk yeö
piporö Anutuuk pitëmëen
kön wiin ompyaö sëen omën
pimëen yaö ëak koröp kaut
yail pöröa ök mowasëpnaat.
27 Pël ëak omën Anutuun
yaö ëak koröp kaut nailënrek
pim ngön kosangöt ngaarëk
yeö piporöak ar Yuta omën
Anutuu ngön kosangötring
wë pimëen yak koröp kaut
yailerek pël weseë ngön
kosangöt ilap yari pöröen
utpet yeë pöt pet elniipnaat.
28 Pöt tol eën? Koröpöök
pëen Yuta omnaröa möönre

koröp wak wë koröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt kaar yaë. Pit koröpöt ilauröak könöt Anutuu naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta omën panëerö won.²⁹ Yuta omën panëerö, Anutu pimörö, pitëm songönte epël wia. Pit lupmerök Yuta koröp oröak wë Anutuun sak wë. Pitëm koröp kaut yail pipët lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö omnaröak pëen ping wesak nemaan Anutuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

¹ Koröpöök pëen koröp kaut yaila pöt yok pangk kë naarööpan. Pötaanök tiar Yuta omnarö omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun yaö ëak koröp kaut yaila pötakaan omën ompyaut jaarö ma won? Pöten kön wiipa. ²Yaap, tiar Yuta omnaröak omën ke nentere nent poutëen omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë. Wet reäk Anutuuk pim ngönënte omën pouröa naë tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë wia. ³Pël ëaan narö, "Tiar ngönën epta ënëm sëpenaat," neneraan pël maimeë ënëm nasën yaëen ar kön wiin Anutuukta omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak nina pöt sëp wasëpen ma? ⁴Won pan. Tiar omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt kaar apenaat, Anutu pi kaar

naënëp aan kosang yesaup. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Omnaröak nim ngön kosangöt kë jaarö pöt itaampnaat.

Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak niulëen il mowasumëep."

⁵ Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet yaëen Anutu akun poutë wotpil yaaup. Pötaanök tiarim utpet pötak Anutuu wotpil yaaö pöt tekeri wasën pöt tol apen? "Anutuuk tiarim utpetatë kangiir elniipnaatak pi korar yaalni," yok pangk pël apen ma? Ngön epët nem könöökään won, omnaröa yaautak yeniak. ⁶Won pan. Anutu pi korar elnia talte wotpil wesak tiar omnaröa ngön ë pet nairën ëëpën. ⁷Ën nenteta kön wieë. Omën naröak epël kaar ya. "Tiarim ngön kosang wesa pöt sëp yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutu pi ngön aan kosang yesaup. Pötaanök tiarim ngön kaar pötök Anutuu ngön yaapöt tekeri wes yaë. Pël ëen pötök Anutuun yaya kaö panë yes. Pël yaë pi tol ëënak tiarën, 'Saun omnarö' pël niak utpet kangut yaningk?" pël yak. ⁸Pël ëak omën naröak epël apën koröp. "Anutuu yapinte ompyaö sëpnaan utpet ëëpa." Omën naröak nem yapinte utpet wasëpenëak neen köntak, "Pool pi ngön utpet pipët ya," pël yak. Pitën ngön kaar piptaan Anutuuk utpet kangut mampna pöt

yok pangk.

Omën wotpil namp naön, won pan

⁹ Pöt tolëel? Tiar Yuta omnaröak ompyaö ëak omën muntarö il yemowas ma? Won pan. Yutaare omën muntarö tiar pourö utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta ngönte wet réak war wes niiaut. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën wotpil namp naön, won pan.

¹¹ Omën Anutuun ëwat namp naön.

Omën nampök Anutuun ëël naën yeë.

¹² Pourö Anutu kasëng menak yes.

Pël yeem pourö utpet panë sak wë.

Omën ompyaö yaaö namp naön, won ë won pan.

¹³ Omën yangaöök sok ner weerak yang ngep naën ëën kamp yaë pöl pitëm këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaaurö.

Pit kamal ngaaröa omën utpet wesak yamëngk pöl ngön nga yaaurö.

¹⁴ Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak ngön kosang yamëëaurö.

¹⁵ Nga kan kengkën eimeë omën mën wel yawiaurö.

¹⁶ Pitëm yesautë omnarö utpet elmëëre këlangön mampö pël yaaurö

¹⁷ Pit ngöntre karuröaring lup koptemer sak naön.

¹⁸ Kot nent Anutuun kas naën yaaurö.”

Ngön pipot ngönëntak wia.

¹⁹ Yaap, tiar ëwat wë. Ngönëntak ngön kosang epot Anutuu ngön kosangötë öngpök wëaurö tiarimëën ëaut. Pötaanök tiarim naëaan nampök, “Ne wotpilëp,” pël naëngan. Yang ël epotë omën pourö tiar Anutuu ëöetak saunaringörö pëen wë. ²⁰ Pöta songönte epët. Omën namp ngön kosangötë ënëm yaëen Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemapan. Ngön kosang tapötök tiarim saunat war yewas.

Omën Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël mapnaat

²¹ Pël yaëetak peene pöt, Anutuu tiarim saunat won wasën pim ëöetak wotpil wë pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön kosang pöta kanöököl won, maimaöököl yaarö. Pöta ngönte Moses pim ngön kosangtakre tektek ngön yaauröak wet réak ëaut. ²² Wotpil öpena pöt epët. Omën namp Yesu Kristoon kön wi kosang yewas pipopön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yema. Yutaare omën muntarö tiar omën pourö piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël niapnaat. Pöt tiar omën kopëtarö, narö maimarö won. ²³ Tiar pourö utpet ëak Anutu pim ompyaö öpenëak niia pöl naön yaaurö. ²⁴ Pël yaëen Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan Anutuuk komre kolap elniak utpetat pout won niwesak tiarën, “Omën wotpilörö,” pël

niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta kangiir naalniin, yaap nina. ²⁵ Anutuuk Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin omën pourö piin kön wi kosang wasën tiarim saunat won nuwesak Anutuu naë nuulëepënëak wes nimëa. Ngaan panëer Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak pitëm saunaté kangut teënt nemangkën ëa. Pël ëautak peene pöt, pim wotpil yewesa pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëen wel wiipënëak wes nimëa. ²⁶ Pi wotpil yewesaöre omën pourö Yesuun kön wi kosang yewas piporöen, “Omën wotpilörö,” pël yaaö pöt peene akun epök pet elniipënëak wes mëa.

²⁷ Pël ëaap tiarimtok tiarimtën ping wesak apen ma? Won, kan pöt il waria. Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa pötak kan pöt il yewari. ²⁸ Pöta ngönte tiar epël yaaurö. Omën namp kön wi kosangtaring wë pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yamëëaup. Ën namp Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemaan yaaup. ²⁹ Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimté Anutu ma? Won, pi Yuta omënere omën muntaröa Anutu. ³⁰ Anutu kopëtap pi tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omën koröp kaut yailauröak piin kön wi kosang yewas poröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Ën

omën muntarö koröp kaut nailënöröak kön wi kosang yemowas poröenta, “Wotpilörö,” pël yema. ³¹ Pël ëen, “Kön wi kosang yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt wak yeira,” pël ya ma? Won, ngön pël naën. Tiar ngön kosang tapöt ngolöp wesak taë yewas.

4

Anutuuk Apramön, “Wotpilëp,” pël mëëa

¹ Apram omën yaapöp, tiar Yuta omnaröa ëap, piin tol apen? Pim ëa pöten kön wiipa. ² Apram pi ompyaö eim wiak wotpil sanëen yok pangk pimtën kön wiak ing ti wak ëan tapön. Pël ëaap Anutuu ëöetak won. ³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpil sa.” ⁴ Pöta songönte tiar ëwat wë. Omën namp waur elniin omnant yemangk pötak kësangënte pël naën, waur ëa pöta sumet pël ë yaë. ⁵ Ën omën namp pimtök pimtën, “Nem ompyaö yeë pötaan Anutuuk nemëen kön wiin wotpil yes,” pël newasëntak, “Anutu pimtökëer kësangën elnëak wotpil yenewas,” pël kön wiin Anutuu pim piin kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilëp,” pël yema. ⁶ Tewitökta ngön ke pilöt ök ëa. Pi omën Anutuuk kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk omën pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë kësangëntaan kön wiin

wotpil yes pël ök ëa. Omën pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Tewit pi ngön ke pilöt epël ëa.

⁷ “Omën Anutuuk pitëm ketöt ent ë moolëak saunat won wes yeemoola pörö ërëpsawi ëëpnaarö.

⁸ Omën namp Kaöapök kön wiin saun won yaë pöp ërëpsawi ëëpnaap.”

⁹ Yuta omën Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöröakëer Anutuuk tiarim saunat won yewas pötaan ërëpsawi yeë ma? Won.

Omën muntarö koröp kaut nailënröeta Anutuuk pitëm saunat won yemowas pötaan ërëpsawi yaë. Tiar ewat panë wë. Anutu pi Apram pim kön wi kosang yewesauten kön wiin wotpilëp pël ëa.

¹⁰ Anutuuk akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa.

¹¹ Apram pi koröp kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa pöt pet ëëpnaan pim koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pötaanök Apram pi omën koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilörö pël yaë pöröa ëap.

¹² Pi tiar Yuta omën koröp kaut yail pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wesa pöl yeë pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö

Anutu pim kup wia pöta yaö yes

¹³ Ngaanëer pan Anutuuk Apramre pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim ngön kosangta ënëm yaëënak pël nemaan. Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak pël kup mowia. ¹⁴ Omën ngön kosangta ënëm pëen yaurö Anutu pim yaö mëëa pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang yewesaut om pas wiaapën. Pël ëën Anutu pim kup mowia pöteta wiap sëpën. ¹⁵ Pöt ngön kosang pötak tiar utpet yaë pöt pet elniin saunatë kangut tiarim rangk yaarö. Pël yaëetak ngön kosangöt won talte tiar ngön kosangöt yail pël naën ëëpen.

¹⁶ Anutu pi Apramre pim ëarö ënëm orööpënaarö tiar komre kolap elniak ngön kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang wesa öpenaat. Pöt omën ngön kosangtaring wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön wi kosangtaring Apramë ëa pöl yaaö pörö pourö öpenaat. Apram pöp tiar pouröa ëap. ¹⁷ Anutuuk Apram pimëën ngönëntak ngön nenteta epël kup mowia. “Nook ni omën pouröa ëap pël wes yanuulë.” Ngön pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi kosang wesa pöpë ëöetak tiarim ëap. Anutu pöp omën wel wiauröa wëwëat yemangk.

Pimënt tapöpök omnant won wieëautön maan yaarö.

18 Anutuuk Apramön, “Nim earö selap kaö pan orööpnaat,” kup mowia. Pël maan Apram pim ru won eën yang kaö nantë omnaröa äp pël sêpna pöt kön wi kosang wesakaima. 19 Apram pim krismakiat 100 pöt temanöm yesën koröpö won sa. Ën Seraata tapël koröp won sêen ru wilêpna akunet pet ira. Pël äauwaarök Apram pöp kön tapêten ëeim wê pim kön wi kosang yewesa pöt wiap newasën äa. 20 Apram pi Anutuu ngön kup mowia pöten kön selap äak kön wi kosang yewesaö pöt këlok newasën äa. Won, pi kön wi kosang yewesaut taintaë wes wak wakaima. Pël äaö pötak Anutuu yapinte wak isa. 21 Pöt, “Anutu pim omën nant yaö neea pöt kë orööpnaat,” pël këekë kön wiakaima pötaanök. 22 Apram pi kön wi kosang yewesautaring ke pël wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpilêp pël äa. 23 Ngönëntak Anutuuk Apramön wotpilêp pël kön wia ngön pöt Apram pimtën naën. 24 Won, tiar pouröaan äa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan wal ë ulmëaup, puuk piin kön wi kosang yewesaurö tiarënta, “Wotpilörö,” pël niapnaat. 25 Anutuuk Yesu pi tiarim saunatëen wel wiipënëak wes mëen wel wia. Pël eën tiar wotpil niwasêpënëak weletakaan wal ë moulmëa.

5

Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia

1 Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar Anuturing lup kopêtemer sak wê. 2 Pi kopêtapök komre kolapring wêauta kanwer tē niwiin peene pöta öngpök wê. Pël yeë Anutuu ëwaataring kutömweri öpena pöten kön wieë ërêpsawi yeë. 3 Pötaan pëen ërêpsawi naën. Könöm nant tiarim naë orö yaë pötëenta ërêpsawi yeë. Pöt könöm pötök tiarim lupöt kosang niwas yaë pötaanök. 4 Tiar lup kosang pötaring wëen Anutuuk moröktak ök elniin kosang wëen tiarimëen ya kë yes. Ya kë sak omën ompyaut nimpna pöten kön wiak kor wê. 5 Tiar kor wëen kë naaröön yaëen ëö yes pël naën. Pöt epël. Anutuuk pim Ngëengk Pulö tiarim lupötë wes mëen lup sant yaalni. Pötaanök ëö naën yeë.

6 Tiar wêwê kosang öpenaata weëre kosang pöt won wëen Anutu pimtë akun mowia pötak Kristook Anutu kasëng menaurö tiar utpetetakaan niöpënëak wel wia. 7 Omën pimtök pimtën kön wiin wotpil yaaupëen wel wiipena pöt tiarim naë pangk won. Ën omën omnaröak kön wiin ompyaö nampëen wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes. 8 Pël äaap tiar saunaring wëen Kristo pi tiar kaamök äak wel wia. Pël äa pötak Anutu pi lup sant

yaalni pöt pet yaalni. ⁹ Pël èen peene Kristo tiarimèèn wel wiin pim iit il ngentiin tiarim saunat won sèèn Anutu pi tiar pouröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiar èwat panë wë. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatë kangut nangingkën èëpnaat. ¹⁰ Tiar Anutuun kööre tok elmèeim wèèn pim Ruup tiarimèèn wel wiak wiap niwasën Anuturing wë. Pötaanök tiar èwat panë wë. Peene Anuturing wë eptak pi wëwë kosangtak wë kaamök elniaan ompyaö panë öpenaat. ¹¹ Pël èen pöt pèèn won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö èrèpsawi yeë.

Atamök wel yawiaut koirèn Yesuuk wëwëet koirä

¹² Ngaan panëer omën kopëtap Atam puuk saun koirèn saun pöt yangerak oröa. Pël èen saun pötaan wel yawia pöt oröa. Pël èen omën pourö tapël utpet èeimeë saun wak wel wieima. ¹³ Moses pim ngön kosangöt naaröön wieëa akun pötak utpet pöt yangerak ulöl sak wiakaima. Pël èautak ngön kosang pöt won wiaan Anutuuk, “Pit nem ngön wa olëa,” pël kön wiak kangut pangk nemangkën èa. ¹⁴ Pël èen wel pöt Atam pim naëaan ngës rëak oröak wiaan wais Moses pim naë oröa. Pël èen wel pötak omën pourö ngep èak wiakaima. Omën

pörö köpël wë utpet eimeë Atam pim Anutuu ngön kat wiak wa olëa pöl naën èautak weletak pitta ngep èa.

Atam pöp wel yawiauta wotöököp omën ènëm orööpnaap Kristo pim ökre was èa. ¹⁵ Pël èaap komre kolap pöt ngön wa yoolëauta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaèèn Anutu pim komre kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elnia pötak Atamë ngön wa olëa pöt il we-sak omën selap kiri elnia. ¹⁶ Anutuu kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpet èa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk ngön è pet irak omën pourö wel wiipënëak ök èa. Pël èaap omën selap Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa. ¹⁷ Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpet sa. Pim pël èa pötak wel pöt oröak yang omën pourö ngep èak wiakaima. Pël èautak omën kopëtap Yesu Kristo pim èa pöta kèetak Atam pim ngön wa olëa pöta kèet il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, “Omën wotpilörö,” pël yenia. Pël niaan tiar Kristooring wë kaö sak öpenaat.

¹⁸ Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuu ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön è pet irak tiar omën pourö kö sèpenëak ök èa. Tapël omën kopëtap Yesu Kristook

wotpil wesak tiarimëen wel wia pötak Anutuuk tiarën, "Omën wotpilörö," pël niak wëwë kosangët yaningk. ¹⁹ Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpet san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak selap wotpil niwasëpnaat. ²⁰ Pël ëen ënëmak Moses pim ngön kosangöt oröön omnarö ngön kosang pöt ilap riak utpet kësang panë yeë. Pël yeëetak Anutu pim komre kolap pötak utpet pöt ngep ëak ompyaö niweseim wë. ²¹ Këët epël orööpënëak ëa. Saun pötak wel yawia pöt oröa tapël Anutu pim komre kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sëpna pötak Anutuuk wotpil niwasëpënëak ëa.

6

Tiar Kristoorng wel wian

¹ Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetat ngep yaë. Pötaan tolëël apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetat ngep ëak tekeri sëpnaan utpet ëeim öpenaan apen ma? ² Won pan. Tiarim lupötë utpetat wel wi olëauröak tol ëen kaalak utpet pöt yal menak öpen? ³ Tiar narö Yesu Kristook yal mampenëak i yamë akun pötak pim wel wia pöl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpël ma? ⁴ I yamë piptak Kristook yal ëak wel yawi. Pël ëen tiar Kristoorng yang kel yaniwer. Tol ëënak pël yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ë ulmëa tapël

tiarta wal ë niulëen wëwë ngolöpta kanöök yes.

Kristoorng wëwëetak öpenaat

⁵ Tiar Kristoë wel wia pöl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epël ëwat panë wë. Anutuuk pi wal ë ulmëa pöl tiar wal ë niulëen piik yal ëak öpenaat. ⁶ Pöta songönte epël kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristoorng këra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatë weëre kosang wia pöt kërë olaan utpetatë inëen naën ëëpenëak pël ëaut pötaanök. ⁷ Namp pi wel wiak utpetatë iriaan ent ëaupök kaalak utpetatë öngpök naön ëëpnaat. ⁸ Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön wi kosang panë wasën wëwëetakta piiring wë. ⁹ Pöt tiar ëwat wë. Kristo pi weletakaan wal ëaup. Pötaanök kaalak wel nawiipan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan. ¹⁰ Pi utpetatë weëre kosangöt won wes olapënëak wel wiin pangk ëa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawiipan. Peene wë epët pöt Anutuun yak wë. ¹¹ Ar tapël arimtën kön wiin arim lupötë utpetat wel wi olëak Yesu Kristook yal ëak Anutuun yak wë pël ëëp.

¹² Arim yang koröp lëngë sasa pipotë kentre kauratë ënëm ëënganok utpetat pörek wieë wer yanuun inëen elmëëngan. ¹³ Pël ëakta arim möönre koröp pipot

korarötөөл пөөл elmөөн utpetatөөн inөөн өөпан. Ar weletakaan wal ө nuulөaurө. Pөtaanök Anutu pim yaatak wө arim möönre koröpöt piin yaө elmөөн wotpil wөauta inөөн өөp. ¹⁴ Pöt ar Moses pim ngön kosangötө öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wө. Pөtaanök kaalak utpetatön kön wiin kaө nasөн өөpnaat.

Tiar wotpil wөauta inөөн sak wө

¹⁵ Pөtaanök tol өөpen? Ngön kosangötө öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wө. Pөtaanök yok pangk utpetat өөpen ma? Won pan. ¹⁶ Ar epөл kat nawiin yaaurө ma? Omөн kaө namp arim möönre koröpöt пөөл elmөak pim kөm ngönte ngaarөk wak inөөн elmөөнөөт. Pөta өk utpetatök arim kaө sөөн pim inөөн elmөeim wiak kö sөнөөт. Ёn Anutu pim kөm ngön ngaarөk yewautak arim kaө sөөн pөta inөөн elmөөнө pötak Anutuuk, "Omөн wotpilörө," пөл niapnaat. ¹⁷ Ngaan utpetatök arim kaө sөөн inөөн elmөeim wakaimaurөak peene pöt ngönөн rө nuula pöt ngaarөk panө yeө. Pөtaanök Anutuun yaya mepa. ¹⁸ Ar utpetatө weөre kosangtakaan ent ө nuulөөн wotpil wөautak kaө sөөн inөөн sak wө. ¹⁹ Tiar yang omnarө пөөн. Pөtaanök ar ngön pipot kat wiin omnarөa omnant yautөөл өk өak yeniak. Ar ngaanөөr arim möönre koröpöt kentre kaurre utpet ke nentere

nent pötөөл пөөл elmөak pötө inөөн elmөeim wakaimaurө. Tapөл peene akun eptak pöt ompyaө panө sөнөөн arim möönre koröpöt wotpil wөautakөл пөөл elmөeim ön.

²⁰ Ngaan utpetatök arim kaө sөөн inөөн өөimeө wotpil wөauta inөөн naөн eimaurө. ²¹ Pөл өimeө pөta kө oröpöt koirөimaurө? Utpet eima pөten peene eptak kön wiin өө yes. Pөta kөөт wel. ²² Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatө sulөptakaan wil niulөөн pim inөөн sak wө. Pөл yeө pөta kөөт arim wөwөat ngөөngk sak ompyaө wө wөwө kosangөт wak om wakaim önөөт. ²³ Pöt arim utpetatө inөөн yaauta kang pöt wel koirөнөөт. Ёn Anutu pim kөsangөн yaalni pөta kөөт Yesu Kristook yal menak wөwө kosangөт koirөнөөт.

7

Tiar wөwө ngölөptak wө

¹ Karurө, ne Moses pim ngön kosangötө öngpök wөaurө arөн niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiaurө epөл өwat wө. Omөн namp pi өp wө pötakөөr ngön kosangötө iri wө. ² Pөta ngön nokoliil nent epөл wia. Öng ompringөp pim ompöp wel nawiin wөөн ngön kosangtak piar ompöp erөн elmөaan wө. Ёn wө ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipөт pim naө mop yemowi. ³ Pөtaanök öngöp pim ompöp өp wөөн sөp wesak omp muntap koirak piiring wөөн pöt öngre omp

wëwëet utpet wesak saun yokoir. Ën ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop mowiin wë omp muntap koirak öngre omp wëwëet utpet newasën yaë. ⁴Karurö, arim songönte tapël wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pëel elmëaup ar piik yal ëen ngön kosangtaan wel wiin pötë öngpökaan wil nuulëen wë. Peene pöt ar weletakaan wal ëaup Kristo pimëen sak wë. Pi tiar Anutuu inëen yaëen tiarim wëwëatë këet pim yapintak sëpënëak wal ëa. ⁵Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatëen kentre kaur eimeë tiarim möönre koröpöt saun koirën pöta ya mëneimeë weletaan yaö ëaut. ⁶Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötë nitëen wakaima pötakaan wil nuulëen wë. Pötaanök kaalak ngön kosang ngaan retëng ëa pötë ënëm naën wëwë ngolöp Ngëengk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inëen yaalmë.

Saunatök utpet niwesa

⁷Pötaanök tol apen? “Ngön kosang pöt utpetat,” pël apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won ëen ne utpetatë songönte ëwat nasën ëan tapön. Ngön kosang pötak epël ya. “Ni omën muntaröa omnantön war ëënganok,” pël ya. Ën pötak pël naën ëanëen war yaaö pöten köpël ëan tapön. ⁸Ngön kosang pipët war yaaö pöten ya. Pël ëen

ne war yaaö pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak nem lupmerën kék yaalmëen war nentere nent orö yenerë. Ngön kosangöt won ëen utpet yaaö pöt weëre kosang won ëan tapön. ⁹Ne ngaan ngön kosangöt këëkë ëwat nasën wë nemtën kön wiin ompyaö wakaimaup. Ënëmak war yaauta ngön kosangët orö rëa pötak utpetatë songönte ëwat wëen nem lupmeri utpetat kaö sëen ¹⁰nemtën kön wiin, “Wel yawiauta kanöököl yes,” pël ëaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnëen ompyaö ömëak ëautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt pet elnëaut. ¹¹Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak morök elnëak pipël ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulëa. ¹²Tiar epël ëwat wë. Ngön kosang pöt ngëëngköt, ën kom ëak nent nent wasëneta ngëëngk, wotpil, ompyaut. ¹³E tol am? Ngön kosang ompyaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa pël am ma? Won pan. Utpet yaaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnëak pël ëa. Omën pipët tol ëënak ëa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesën ëwat sak utpet yaaö pöten utpet panëët pël wasumëak ëa. Pël ëen ngön kosang ompyaö pötak utpet yaaö pöt sasa utpet panëët pöt pet yaalnë.

Saunatök utpet niwesa

14 Tiar ewat wë. Ngön kosangötëel Anutu pim Pulöök pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaëenak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëen yeë. 15 Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut ëëmëak kentre kaur yaalnë pöt naën yaaup. Ën utpetat ëënganëak kaaö yaalnë pötökëer yaaup. 16 Nem omën utpetat ëënganëak kaaö yaaut yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. “Ngön kosangöt ompyaut.” 17 Pötaanök nem korar yeë epot nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëenak yeë. 18 Ne songönte epël ewat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut ëëmëak yeemak pangk naën yaaup. 19 Ne omën ompyaut ëëmaap pël yeemak naën yaaup. Ën omën utpetat naën ëëmaap pël yeemak yaaup. 20 Ne utpetat naën ëëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëenak yeë.

21 Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut ëëmëak yeem utpetat pëen ë yeë. 22 Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë. 23 Pël yaëen ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö ëëmëak kön yawi pötön kööre tok elmëak wii netëen pötë öngpök wë. 24 O, ne omën utpetemor. Nem koröpö

weletaan yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëepën? 25 Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë niulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup. Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël yaë. Nemtë könre lupötök pöt Anutuu ngön kosangötëen inëen yaëetak utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötëen inëen yaë.

8

Kristook saunat ent ë nuulëak Ngëëngk Pulö yaningk

1 Pötaanök omën Yesu Kristooring yal menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön kangit ë pet yaira pöt won ëëpnaat. 2 Pöta songönte epël. Ngaan ne utpet pëen eimeë wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë neulëen utpetatë öngpök sëere wel wi pël naëngan ompyaö eim ömaap. 3 Mosesë ngön kosang pötök ompyaö niwasëpënëak yaëen tiarim lup ngaanötök weëre kosangöt wak iraan pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok pangk ëak pimtë Ruup wes mëen tiar omën utpetaröa möönre koröp wak yangerak oröa. Pël ëen Anutuuk elmëen pi tiarim saunatë kangut wak wel wia. 4 Anutuuk ngön kosangötë wotpil wieëaut tiarim naë orööpënëak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë wëwëetak naön wë Ngëëngk Pulöökë yaalni pöl yeë pötaanök. 5 Omën lup ngaanötë wëwëetak wë

piporö pitëm könöt ngaan wëwë pötakël rë olëak wë. Ën omën Pulöökë yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë naë rë olëak piiring wë. ⁶ Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö wel wiak kö sêpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë rë olëak wë piporö mayaaptaring wakaim öpnaarö. ⁷ Pöta songönte epël. Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël yeem pit pim ngön kosangöt ngaarëk naön yaauröak tol ëak pël ëepën? ⁸ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk pitën itaangkën pangk naën yaë.

⁹ Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön. Pulöökë wëwëetak wë. Pël ëen Anutu pim Pulö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö pim naë won ëëpna pöp pi Kristoë omnamp won. ¹⁰ Yaap, utpetat yaautak arim möönre koröpöt wel wiipënëak yaö elniaurö. Pël ëauröak Kristo arring wëen yak Anutu pim arën, “Omën wotpilörö,” pël niia pötaan wëwë kosangtak wë. ¹¹ Anutu pim Pul Yesu weletakaan wal ë moulmëa pö arring wë. Pötaanök Anutu Yesu Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök elmëen pim Pul arring wë pöök arim möönre koröp kö sêpënëak yaö yaalni pipot wal ë nilëen önëet.

Ngëengk Pulöök Anutuu ru yaniwas

¹² Karurö, Anutu pim tiarimëen elnia pötaan kangit elmëepenëak pöt yok pangk lup ngaanötë wëwëetak naön ëëpenaat. ¹³ Pöta songönte epël. Ar lup ngaanötë wëwëetak önë pöt wel wiak kö sënëet. Ën Ngëengk Pulöökë yenia pöl ëen weëre kosang ningkën koröpöökë utpetat moolëak pöt wëwë kosangtak wakaim önëet. ¹⁴ Omën Anutuu Pulöökë ënëm yes piporö Anutu pim ruurö. ¹⁵ Pöt Anutu pim Pul arim wa pö ar omën nantök wii nitëen kas ëenëak naalniin ëa pötaanök. Won, Pulöök Anutu pim ruurö elniin pim weëre kosangöök Anutuun, “Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ¹⁶ Ngön pöt tiar Anutu pim ru sak wë Ngëengk Pulöök tiarim lupötë kaö wesak tekeri wasën kat wiak pël yemak. ¹⁷ Yaap, tiar Anutu pim ru sak wë. Pötaanök pim omnaröaan omën ompyaut yaö ëa pöt öpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoëen yaö ëa pöteta piiring öpenaat. Pöt Kristo tiarimëen këlangön kat wia pöl tiar pimëen këlangön kat yawi. Pötaanök Anutuuk kutömweri tiarënta piiring ping wesak niak ë rangiat nimpnaat.

Tiar ënëmak kutömweri wëwë ompyaut öpenaat

¹⁸ Ne kön wiin kutömweri ping wesak niak ë rangiat nimpna pöt kaöet. Ën peene wë eptak këlangön kat yawi epët pöta ök won, kotte. ¹⁹ Anutuu omën ket ëa epot

pout Anutuuk pim ruurö tiarim ë rangiat tekeri niwasëpënëak ulöp kant mëneë kor ëeim wë. ²⁰ Anutuuk elmëen pim omën ket ëa pipot om pas wakaima. Pöt pitëmtë kentöök naën, Anutu pimtok pël ëëpënëak yaö mëëaut. Pël ëaut yak pit Anutu pimtë ompyaö mowasëpnaaten kor wë. ²¹ Pit Anutuuk pitëm söpre tet ëak wiakaima pötakaan ent ë ulmëen Anutuu ruuröaring yal ëak ompyaö wë kaalak omën nantë inëen naën ëëpna pöten kor wë. ²² Tiar ëwat wë. Omën pasut Anutuu ket ëa epot pout öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawiem ruupëen kor wë pöl akun kaöaö oröön ompyaö sëpnaaten kor wë. ²³ Pitëmënt pëen won, Anutuuk Ngëëngk Pulö kaö wesak ningkën waurö tiarta këlangön kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang koröpöt ent ëak ngolöpöt nimpënëak kor wë. ²⁴ Pöta songönte epël. Anutu tiar utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. Pël ëautak peene tiar pi pet irak koröpöt ngolöp niwasëpënëak kor wë. Pi pet irak koröpöt ngolöp wesa talte tiar pim pël ëëpnaaten kor wë. Pöt namp pim omën kor wë pöten ityaangk talte pi kaalak kor naön ëëpën. ²⁵ Omën itnaangkënten kön wi kosang wesak öpenaat pël weseë ya kë sak kor wë.

²⁶ Tiarim kön wi kosang yewesa pötak tiar weëre

kosang won ëen Ngëëngk Pulöök kaamök yaalni. Pöt tiar Anutuun kimang mapënëak tolëel maan pangk ëëpën pöten köpël pötaanök. Pël yeëetak Pulö pimtok tiarim lupötë wë Anutuun kimang maim wë. Pi omnaröa naënël lupötëaan ing maimëë Anutuun kimang maim wë. ²⁷ Pël yaëen Pep pi omnaröa lupötön panë ityaangkaupök Pulöökë kön pötenta ityaangk. Pöt Pulö pi Anutuu könöökë ënëm ëak Anutuu omnarö tiarim kangiir kimang maim wë pötaanök.

²⁸ Tiar ëwat wë. Anutuun lup sant yaalmëa pörö, omën nentere nent tiarim naë orö nirëak ompyaö yaniwesaut kaamök elmëëpnaat. Pi yas niapënëak kön wia pötaanök pël elnia. ²⁹ Anutuuk omën pim wet rëak kön wia pörö tiar pim Ruupë ök sëpënëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëen pimënt nan kaöap pël sak öpnaat. ³⁰ Pël ëen Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël ëak yas niia pöröen, "Wotpilörö," pël niia. Pël ëak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutuu lup sant pöt tiar sëp naniwaspan

³¹ Anutu pi tiarimëen pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniap talëpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won. ³² Pi keimön naalniin pim Ruup tiarimëen wes nimëen tiarim kangiir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën muntatta kët ël

epotë nineim öpna pöt tiar kön wia. ³³ Omën Anutu pimtëen yaö wesaurö tiar talëpök ngön yaatak niulëepën? Won. Anutuuk wot-pil niweseim wë. ³⁴ Pötaanök talëpök utpetatë kangut ningkën kö sëpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimëen wel wia pöt pëen won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal ëaup. Pël ëak Anutu pim mor yaapkëesi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë. ³⁵ Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulëepën? Könömöt yewautak ma këlangön kat yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëen il ngentingenti yaautak ma nga yaalniautak ma yamëngkautak pötök pël naalniin ëëpnaat. ³⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ten nimëen sak wëen yak kët ël epotë utpet we-sak nimëneim wë.

Pitök tenën itaangkën pol sëpsëp yamö pöröa ök sëen pël elnieim wë.”

³⁷ Omën könöm pipot tiarim naë oröak Anutuu naëaan ent ë nanuulaan yaëen tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë. ³⁸ Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselöröak ma omën kaö

sak kutöweriaan yangerakë wëaurö ma omën peene wia epotök ma ënëm orööpna pötök, ³⁹ omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipotök Anutuu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya këlangön ëa

¹ Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niama epot kaar won, yaapöt. Ngëëngk Pulöökta ngön epot yaap pöt pet elnëen nem lupmerök kön yawi. ² Ne ngön epot ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan. ³ Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kangiir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pëlëer wëen ne pëlëer ömëak kent kön yawi. ⁴ Ten Israel omnarö Anutuuk pimëen yaö niwasën pim ru sëen pim ëwaat pet elnia. Pël ëak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niaurö. Pël ëak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia. ⁵ Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëënak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak oröaup omën poutë kaö sak wë, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kët ël epotë. Yaap.

*Anutu pi omnarö pimëen
yaöyaniwas*

⁶ Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënëak niia pöt ten pourö pöp panë nasën. Pël äautak pim kup niwia pöt mos naën äa. Pöt Israel pöpökaan ulöl sa Yuta omën pörö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën äa pötaanök. ⁷ Ën Apram pim äaröeta pourö pim ök nasën äa, naröakëer. Pöta ngönte ngönëntak epël kup mowia. "Aisak pim äaröakëer nim yaö sëpnaat." ⁸ Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëen Apram pim wilën ulöl sa pörö Anutuu ru nasën. Anutu pim kup mowiautakël wilën ulöl sa pöröaar pit Apramë ë panëerö pël sa. ⁹ Pöta kup mowia pipët epël äa pötaanök. "Krisமாக nent won sëen nem akun wia pötak kaalak wais kaamök elmëen Sera pi yokotup wilëpnaat," pël mëäa. ¹⁰ Pötaar won. Repeka pim naëeta tapël oröa. Pi tenim äap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila. ¹¹ Piarip tep äak ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pöt naën äa. Pël äautak Anutu pim wet rëak pimtë könöök omnaröaan yaö äa pöl akun pötakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim äa pötaan won, pimtë yaö elmëa pötaan kom elmëa. ¹² Pël äak Repekaan, "Nanëpök nangapë inëen ëëpnaat," pël ök mëäa. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaaö."

¹⁴ Pötaan tiar Anutu pim äa pöten, "Korar äa" pël apen ma? Won pan. ¹⁵ Pöt pi Mosesën epël ök mëäa pötaanök. "Ne omën nampön mait elmëëmëak pöt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pöt pël ëëmaap." ¹⁶ Pötaanök Anutu pi omën nampë kentöore weë yengentiaö pötaan won, pimtë yaköm pötak yaalmë. ¹⁷ Pöt Anutu pim Peroon ngön ök mëäa pöt ngönëntak epël wia pötaanök. "Ne nem weëre kosang pöt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë aö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut." ¹⁸ Pötaanök tiar Anutuun ewat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pöt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowari-pënëak pöt yok pangk pël ëëpnaap.

*Anutu pi ya sangënre
yaköm pout yaaup*

¹⁹ Anutu pël yaëen arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. "Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowariingan. Ten utpet ëek pim kentöökë ënëm yë. Pël yaëen Anutu pi oröp ëënak tenën kön wiin utpet yaë?" ²⁰ Ar pël aan kangiir epël niamaat. Ar omën talöröak Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim ket elmëaupön, "Ni tol ëënak ne epël ket yaalnëen?" pël mapën ma? Won. ²¹ Omën kap ket yaaup pim kentöök

yangetaring ket eëpënëak pöt yok pangk ket eëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëen nent kotutëen, pël ket eëpënëak pöt yok pangk.

²² Anutu pim kentöökë wia pöt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elniipënëak pöt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël äaap pi omën pim nga elmëak kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën äa. ²³ Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk eëäaupök pöt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën äa. Pi wet rëak tiar ëwaare ë rangi pöt öpenëak kopëta wes niwia. ²⁴ Pöt tiar tapöröen pi yas niaup. Yuta omën tenimëntëer won, ar omën muntaröeta. ²⁵ Pöta ngönte tektek omën Osea pöpë pepeweri epël wia.

“Omën wet rëak nemëen newasën ëauröen, ‘Nem omnarö, pël memaat.

Ën wet rëak lup sant naalmëenörö lup sant elmëemaat.

²⁶ Ën, ‘Ar nemëen newasën yeë,’ pël mëäa yang pörekta kaalak,

‘Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,’ pël memaat.”

²⁷ Ën tektek omën Aisaia puukta Israel omnaröaan ngön ëak epël äa.

“Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë eöök pötë wia pöl eëë

pël äautak Anutuuk om kopët naar kama öpnaat.

²⁸ Pöt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë pet irak kangut yangerakë omnarö mampnaat pötaanök.”

²⁹ Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël äa.

“Anutu kutömweri ngaarëk wëaupök tiarim ruure ëarö mait naalmëen ëanëen tiar Sotomre Komora ka pöörarë wakaimauröa äa pöl kö san tapön.”

Israel omnarö wotpil sëpënëak poprak äa

³⁰ Pötaan tiar tol apen? Epël apenaat. Omën

muntaröa naëaan narö wotpil sëpnaataan weë nengentiin ëauröak wotpil sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang yewasën wotpil mowasën wë. ³¹ Ën Israel omnarö ten wotpil sënëak weë ngentiak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë pompre kaö ë imaut. ³² Pit tol eënak wotpil nasën äa? Pël eëpnaan Anutuun kön wi kosang newasën, pitëmtë wëwëat kaamök eën wotpil sëpën wesak äa pöt pangk naën äa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl äa. ³³ Pöta ngönte ngönëntak Kristoën ngön nent epël äa.

“Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë uröpënëak kël naö yawi.

Kël weë panë naö omnarö kawi ngentiak utpet sêpênëak yawi.

Pël ëën omën namp piin kön wi kosang wasêpna pöp ëö nasêpan."

10

Israel omnarö pit Anutu pit wotpil yewas kan pöök nasën ëa

¹ Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel omnarö pit utpetetakaan kama moöpênëak kent pan yaal-nëën Anutuun kimang maim wë. ² Ne pitën ëwat wë. Pit Anutu pim inëën elmëëpnaaten kent ëak weë yengenti. Pël ëaap Anutuu kan ompyaut köpël wë yak köntak yaë. ³ Pit Anutuuk wotpil yaniwas kan pö kasëng menak pitëmtok wotpil sêpnaataan weë ngentiak ya yamëngk. Pël yeem Anutuu iri wë pim wotpil yaniwas kan pöököl nasën yaë. ⁴ Tiar ëwat wë. Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön wi kosang yewasën pit, "Omën wotpilörö," pël yema.

⁵ Moses pi omën Anutuuk pitën, "Wotpilörö," pël mapênëak ngön kosangöt ngaarëk yewa pöröaan epël retëng ëa. "Omën namp ngön kosang pout ngaarëk öpna pöp Anutuuk piin, 'Wotpilëp,' pël maan wëwë koirëpnaap." ⁶ Omën Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk pitën, "Wotpilörö," pël yema pörö epël kön nawiin yeë.

"Talëp o kutömweri is Kristo koirak irapën?" ⁷ Ma "Talëp öngk yangera öngpök ngemë Kristo weletakaan koirak aprëpën?" Kristo pi tiar piin kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin ap newasngan. ⁸ Tiar Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö kön pël nawiingan. Tiar epël kön wiak yak. "Anutuu ngönte arim naë wia, arim këmötëëre lupötë." Ngön pöt kön wi kosang yewesauta ngönte tenim ök yeniak pipët. ⁹ Arim këmötëaan, "Yesu tenim Aköp," pël ök yeem lupötök Anutuuk Yesu weletakaan wal ë ulmëa pöt kön wi kosang wasënë pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. ¹⁰ Pöt tiarim lupötök Yesuun kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil niwasëpnaat pötaanök. Këmötök, "Pi tenim Aköp," pël yaan utpetetakaan kama niöpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omën piin kön wi kosang wasêpna pöp pi yok pangk ëö nasën ëëpnaap." ¹² Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën kopëtarö, narö maimarö won pötaanök. Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö kaamök elni-ipênëak kimang maim wë pörö komre kolap elnieim wë. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omën Aköpön kaamök elmëëpênëak kimang mapna pörö Anutuuk utpetetakaan kama öpnaat." ¹⁴ Tol ëak omën piin kön wi kosang

newasën wë pöröak kaamök elmëëpnaataan mapën? Tol äak Anutuu ngönte kat nawiin äauröak kön wi kosang mowasëpën? Tol äak pim ngönte ök nemaan wiaan kat mowiipën? ¹⁵ Tol äak pim ngönte ök mapënäak wes namëën wiaan ök mapën? Pöta ngönte ngönëntak epël retëng äa. “Omnaröa Anutuu ngön ompyaut wak yewais pöt ompyaö pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasën äa

¹⁶ Ngön ompyaut pitëm naë oröautak narö ngaarëk naön yaë. Pöta ngönte tektek omën Aisaia puukta epël äa. “Aköp, ten nim ngönte ök mëëautak kat nawiin yaë.” ¹⁷ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Kristoë ngön pöt, omnaröak ök niaan kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁸ Ne epël niamaan. Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Pitëm këm ngönöt yang epotë sa pet yair.

Än ngönöt ka poutë pangk yaë.”

¹⁹ Ne kaalak pëlpël niamaan. Israel omnarö kön nawiin äa ma? Pöta kang nent Mosesök Israel omën pimoröen epël mëëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmëën ar pitëmëën yak wëwë ompyautaan warre kaur ëënëët.

Än ne omën köpël narö arim kangiir ömaat.

Pël ëën ar pitëmëën ya sangën ëënëët.”

²⁰ Ënëmak Aisaia pi Anutu pim omën muntaröa ompyaö wasëpna pöten kön wieë kas köpël pitëmëën ngön epët pëën wes wia.

“Neen ngaöl naalnëënöröak nokoirauf.

Nemëën pëlpël nenëaan äaurö ëö menaut.”

²¹ Pël äak Israel omnaröaan epël äa.

“Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmëa

¹ Ne kaalak pëël niam. “Anutu pi pim Israel omnarö kasëng panë momena ma? Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram pim äap, Pensaminë kurtakaanëp. ² Anutu pi omën pim ngaanëër pimëën yaö wesa pörö kasëng nemangkën äa. Pöta ngönte tektek omën Elia pim ngönte ngönëntak wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaaö ngön epël mëëa. ³ “Aköp pit wet rëak nim tektek ngön yaaö nem karurö mënak kiri ar yaaö uröteta kelën nemënt wëën neenta nempënëak yaë.” ⁴ Pël maan Anutuuk kangiir epël mëëa. “Ne omën selap pan 7000 yang omp ak Paal pöpön yaya nemaan wë pörö ngaata öngpökaan ngarangk elmëeim wë.” ⁵ Tapël peene akun eptakta Anutuuk omën kopët

naar komre kolap elniak yaō niwasën wë. ⁶ Anutu tiarim ompyaō yaautaan won, pimtë komre kolap yaalni pötaan yaō niwesa. Omnarö ompyaō yaëen pi yaō yemowas talte komre kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

⁷ Pöten tol apen? Israel omnarö këët koirënëak weë ngenti imautak pourö nokoirën ëan. Kopët yaō niwesauwaar tenimtokëer yokoir. Ën muntarö pöt Anutuu ngön wa olaan puuk elmëen lupöt il wariak wë. ⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk pitëm lupöt wa irikor elmëak it ngaapre katun mowesa. Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

⁹ Ën Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt animauröaan kalaap wiire pongön të pël yee pötë ök ëëp.

¹⁰ Pit omnantön itnaangkën ëëpnaan pitëm itöt röök ulak ëëp.

Pit omën könöm panëet wak wëen pitëm kasngelöt pak ëeim öp.”

Anutuuk omën maimarö kamayeö

¹¹ Ne kaalak pëel niamaan. Yuta omnarö pitëm wiapre kor ëa pötak ngentiak sasa utpet ëa ma? Won pan. Pit omën muntaröa wëwë ompyaautaan war ëen tapël öpënëak Anutuu ngön wa

olaan Anutuuk omën munt pörö utpetetakaan kama wa. ¹² Yuta omnarö Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën pourö ompyaō yaalmë. Pit kawiap ëen omën muntarö ompyaō yaalmë pöt pitëm kaalak Anutuu naë rë olëak öpna akun pötak Anutuuk kaö wesak ompyaō elniipnaat.

¹³ Ne peene ar köpël omnaröen ök niamaan. Anutuuk ar köpël omnaröen pim ngönte ök niamëak yaō neaan pël yeem arim naë ya yamëngk pöten kön wiin kaöet pël yaë. ¹⁴ Ne ya pöt yamëngkën Yuta omën nem kar narö Anutuuk arën ompyaō yaalni pötaan war ëen pim naë rë olaan kama niöpën wes. ¹⁵ Anutuu pitëm kasëng mena akun pötak puuk elniin köpël omnarö ar piiring lup kopëtemer san. Pötaanök Anutuu pitëm kaalak öpna pötak tolëël orööpën? Omnarö weletakaan wal ëak wë pöl Anutuuk kaö wesak ningkën ar wëwë ompyaō panëetak ön sa. ¹⁶ Ngön nokoli nentepar epël wia. Yuta omnaröa yaaul omën namp kaömp nemes wak Anutuun yak kom ëak kaö nent mangkën pöt Anutuuk pout pimot pël wasëpnaat. Ën këraamenta Anutuuk kön wiin misënöt pimot pël wasëpna pöt morötta pimot pël wasëpnaat. Pöta ök Anutuuk kön wiin Yuta omën tenim ëarö pimorö Yuta omën pourö yok pimorö pël yaë.

¹⁷ Yuta omnarö ten këra olip yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö këra olip

kosangöökmentë ök Anutuuk yaapmentë mor nant ulöp nautön äautaan il moolëak kosangöökmentë mor nemor urtak yal men moulmëen ëlmentök kaamök ëak mor nailënötring kolap yaningk. ¹⁸ Ar arimtën kön wiin isën Yuta omën këra mor mosutë ök ëen il moolëa pöröen ökre was manganok. Ar om mormor misënö kaamök naën, misënöök mormor kaamök yaalni. Misën pö Yuta omnaröa ëarö.

¹⁹ Ar, "Anutuuk ten urötak yal men niulëepënëak mor mosut il moolëa," pël an koröp. ²⁰ Yok. Pël anëetak pit kön wi kosang newasën äautaanök il moolëa. Ën ar pöt, kön wi kosang yewesautaring pitëm urötak wëerek arimtën wak isak anganëen ngarangk këekë ëen. ²¹ Anutuuk mor ëlmentëkaan oröaut Yuta omën pörö pitëm utpet ëaö pötaan mait naalmëen il moolëaut. Pötaanök arta utpet ëënë pöt mait naalniipan. ²² Tiar Anutu pim yaë pöten iteneë pim yakömre ya sangën yaaö pöteparën ityaangk. Omën pim wëwëeten kaaö yauröaan ya sangën yaalmë. Pël äautak Anutuuk arën yaköm elniin wë. Ar pim naë önë pöt tapël elnieim öpnaat. Ën pël naën ëënë pöt arta il niolapnaat. ²³ Ën Yuta omën il moolëa pörö kaalak lup kaip tiak kön wi kosang wasën pöt Anutu kaalak yal mampënëak weëre kosang yaë pöpök pangk pël elmëepnaat. ²⁴ Ar këra olip kosangöökmentë

ök wëen pömentëkaan ilak omnaröa naënganëel Anutuuk yaapmentëk yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëepna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaaup

²⁵ Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëak ne ngön ngaan ëlëep wiakaimaut peene tek-eri yes epët ëwat sënëak kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëen akun won sëen köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëak yaë pörö pël ë pet irënak ²⁶ pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönentak epël wia.

"Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.

²⁷ Pël ëen nem pitëm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë orööpnaat."

²⁸ Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitëm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitëm ëaröen kup mowiak Yuta omnarö pimëen yaö wesa pötaan lup sant yaalmë. ²⁹ Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö elmëepënëak yas mëea pöt wiap nasëpan. ³⁰ Köpël omnarö ar ngaanëer Anutuu ngön wa olaimauröak peene

Yuta omnarö Anutuu ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni. ³¹ Tapël Anutuu arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëepënëak elmëen pit peene pim ngön wa yoola. ³² Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elniipënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

³³ Elei, Anutu pim könre ewat pöt maimalëp. Pim könre ewat pöt öngpök pan tiar yok pangk naengan. Ën pim ya yamëngka pöteta ewat naengan. ³⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköpë könpelën talëpök ewat sa?

Ma pi köpël wëen talëpök kön mena? Won.

³⁵ Ma talëpök pi wet rëak menaurek kangit mampën? Pël naëpan.”

³⁶ Omnant poutë songönte pim naë wia. Pi omnant poutë pepap. Omën pout pi kopëtapëët. Pötaanök tiar kët ël epotë piin yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre koröpöt Anutuun kiri elmëepa

¹ Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni pötaan kosang wesak niamaan. Ar arim möönre koröpöt Anutuun pëel elmëen kiri yemangk pöta ök ëëp. Pël ëë arimtën pimorö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël yeem pöt Anutuun yaap inëen eim

önëët. ² Ar ngönën wonöröa yaaul ëenganok. Arim könre lupöt Anutuun pël elmëen ngolöp wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp wes nimpnaat. Pël ëen Anutuu yaalni pötën ewat panë sënëët. Ar omën ompyaöre wotpil panë Anutuu kent yaë pöt kom ëak ewat sënëët.

³ Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö omën newesauap. Pötaanök ar pouröen niamaan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ewat yaautön köntak kön wiin ispan. Anutuu nina pöl kön kosang wieë arim wëwëere ewat yaautön wotpil wesak kön weswes ëë. ⁴ Tiar ewat wë. Tiarim möönre koröp kopëtaökë kaut selap wë. Ën kaö pötök ya yamëngka pöt selap. ⁵ Tapël tiar omën selapök Kristook yal mangkën möönre koröp kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim weëre kosang pötring ya ke nentere nent mëmpa

⁶ Anutu pi komre kolap elniak pim ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk. Pötaanök omën namp pi Anutu pim ngönte tekeri wesak apnaataan weëre kosang mangkën pöt pim kön wi kosang yewesauta ökök pim ngönte tekeri wesak ap. ⁷ Namp pi kaamök yaaö yaataan weëre kosang mangkën pöt karurö kaamök elmëep. Namp rë yemoula yaatan weëre kosang mangkën pöt rë moulöp. ⁸ Wa korkor

ngön yaaö yaataan mangkën pöt ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën pöt panë wesak ëëp. Ngarangk yaaö yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt ërëpsawi kön wieë elmëëp.

Lup sant elmëëpena ngönte

9 Arim karurö yaap wesak lup sant elmëë. Ar utpet yaaut kasëng menak ompyaö yaautakël rë olëak weë. 10 Arim karurö pitta Kristoëërö pël weseë lup sant elmëë. Ar weë ngentiak arim karuröa yapinöt wak isak maë. 11 Wiapre kor won, ya kë sak wë Aköpë inëen elmëë. 12 Aköpön kor eimeë ërëpsawiarang weë. Pël ëen konöm nant arim naë oröön kosang sak tauëë kimang maim weë. 13 Ën Anutuu omnarö omën nantëen elek yaëen pöt pit kaamök elmëak omën ka nantëaanörö arim naë waisën pöt ompyaö ngarangk elmëë.

14 Omën narö ar utpet yanuwasën pöt Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang maë. Ar piin utpet wasëpnaaten kimang mangänëp ompyaö mowasëpnaan kimang maë. 15 Omën narö ërëpsawi yaëen pöt pit kaamök ëak ërëpsawi ëëë. Ën narö ing yaan pöt kaamök ëak ing aë. 16 Ar omnaröaring lup kopëtemer sak weë. Arimtën kön wiin ispan irëak omën yaapöröaring weë. Arimtën

kön wiin ëwatingörö pël ëen ping wesak angan.

17 Utpetatëen kangiir kangiir ëënganok. Ar këëkë kön wiak omnaröa itaangkën ompyaö ëëpna pötökëër ëëë. 18 Ar nga elmëënëak kön wiinganok. Kan nent wiaan pöt karuröaring mayaap weë. 19 Karurö, omën narö utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganok. Anutuuk kangiir elmëëpnaan wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Saunaté kangut pet yaira pipot nem yaat. Nook kangiir elmëëmaat. Aköp pi pël ya." 20 Ar pöt epël ëëë. "Arën kööre tok yaalniaurö këen yaëen pöt kaömp meneë. Iiten yaëen iit meneë. Pël ëen utpet yaautön kön wiak ëö sëpnaan." 21 Utpetatök ar il niwaspan. Won, ar omën ompyaüt yeem utpetat ngep ëëë.

13

Yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa

1 Tiar omën pourö yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa. Yang ngarangkörö pit om pas naaröön, Anutuuk ya menak moulmëen wë. 2 Namp pi yang ngarangköröa ngön wa yoola pöp Anutu pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël yaë pöp kangut öpnaat. 3 Ompyaürö pit yang ngarangköröen kas naën ë yaë. Utpet yaaurö pitökëër kas ë yaë. Pötaanök ar pitën kasinkasin won önëak pöt omën ompyaüt pëen ëen. Pël ëen pit arën

itaangkën ompyaö sēpnaat.
⁴ Piporö pit Anutuu ya omēn narö pitök ar ompyaö önēak ngarangk yaalni. Pēl yaēetak ar utpet yaēēn pöt pit kangut nimpnaatak pitēn kas ēēn. Pit Anutuu ngōn ngaarēk wak utpet yaaurōaan nga yaalmē.
⁵ Pōtaanök pitēm ngōnöt ngaarēk ön. Pöt kangut elniipanēēn kasiin pēēn won, arim lupötökta ompyaut ēēnēēten kön wiak ön. ⁶ Pit Anutuuk ya pipot mangkēn yamēngk pōtaan ar monat takis men yeē. ⁷ Pōtaanök omnant epot mampunēak niapna piporö mēnēē. Pit takis ke nentere nent poutēēn kimang niaan pöt mēnēē. Pit omēn kaōarö ēēn pöt pitēm yapinöt wak isak maē.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngōn kosangöt ngaarēk yeō

⁸ Ar omnarōa omēn nant nina pötē kangut men pet ireē. Ēn lup sant yaaō pōtaar pet irnganēp om ēeim ön. Omēn muntarōen lup sant yaalmē pipop Anutuu ngōn kosangöt ngaarēk yeō.
⁹ Anutu pim ngōn kosang nant epēl wia. “Öngre omp wēwēet kom ēēngan. Ni omēn mēn wel wiingan. Ni kēkain ēēngan. Ni omēn muntarōa omnantōn war ēēngan.” Ngōn kosang pipotre munt nantta wia pout erēn ēak epēl ya. “Nimtēēn lup sant yaēn tapēl nim karipōn elmēēm.”
¹⁰ Omēn lup santtaring öpna pipop muntapōn utpet naalmēēpan. Pōtaanök lup

sant yaē pipop Anutuu ngōn kosangöt ngaarēk yeō.

Tiar wotpil wesak öpa

¹¹ Pēl ēēnēak niauta songōnte epēl. Ar akun epta songōnte ēwat wē. Kaēaan yaan sak wal ēēpena akun temanōm yes. Pöt ngaanēēr ngēs rēak ngōnēn kat wiak kön wi kosang wesan pötak Kristo pim kama yanu pöt pet irēpna akunet wali wieēaut peene pöt temanōm yes pōtaanök. ¹² Kout pet irēpēnēak yaēēn ēlpam wal ēēpēnēak yetapōōrar yamē. Pōtaanök koutakē yaaut moolēak ēwaatakē kelre ngilō wetak öpa. ¹³ Tiar kēt ēwaatak wēaul wotpil wesak öpa. I ngaat nak kön irikor ēak ngōn wa olangan. Ngasam pas eimeē öngre omp nga ēēngan. Ngōn nga elööre omēn muntarōa omnantōn warre kaur ē pēl ēēngan.
¹⁴ Tiar Aköp Yesu Kristo pim ök sak wē tiarim koröpōökē kentre kaur pötē ēnēm ēēpenaataan kön wiinganēp pim ēnēm ēēpa.

14

Karurōa wēwēat sangk kelngan

¹ Omēn pitēm kön wi kosang yewesaut wiap yaē piporö mēsak wais ingre morörōa öngpök ulmēēē. Pēl ēak pitring ngōnaak anēētaan kön ke nalre nal wiak angan.
² Omēn narö pitēm kön wi kosang yewesaut wēē yaē pörö pit kön wiin pangk ēēn yenaut pout nēmpnaat. Ēn kön

wikosang yewesaut wiap yaë piporö mësöpöt won, kēenre kaömp pēen yenauro. ³ Omēn omnant pout yena pöröak mësöpöt nanēn yaaö pöröen kön utpet wiipan. Ēn omēn mësöpöt nanēn yaaö pöröak pout yenauroen kön wiin, "Utpet yaë," pēl ēēpan. Won, omēn piporöeta Anutuuk kama waurö. ⁴ Pötaanök arim oröptak omēn kaö nampē inēen ruupön pim yaauta songönten utpet wesak aan pangk ēēpēn? Pi weë sēpēn ma wiap sēpēn pöt pimtē kaöapökēer itenak pangk apnaat. Kaöap pi taë mowasēpna weët wieēaupök taë mowasēn tauapnaat.

⁵ Omēn narö Anutuun yaya mapēnēak kön wiin kēt nant kaöat ēn nant kotut pēl yaë. Ēn narö pēl ēēpēnēak kön wiin kēt pout mēngkre mēngk wia pēl yaë. Pit pourö pitēm ēēpna pöt kön kosang wiak pēl ēēp. ⁶ Omēn kēt nant kaöat pēl kön yawi piporö pit Anutuu yapinte kaö wasēpēnēak pēl yaë. Ēn omēn kaömp pout yen pöröeta Anutuun yowe mēak pim yapinte wak kaö yewas. Omēn mësöpöt nanēn yaë pörö pitta Anutuu yapinte kaö wasēpēnēak pēl yeem piin yowe yema. ⁷ Tiarim öp wē pöt tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok wel nawiin. ⁸ Öp wē pöt Aköpēen wē. Wel yawi pöteta Aköpēen wel yawi. Pötaanök öp öpenaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpēerö. ⁹ Kristo pi wel wiauröere

öp wēaurö tiar pouröa kaö sēpēnēak wel wiak wal ēa.

¹⁰ Ar narök tol ēēn arim karuröa wēwēatön sangk kelkel ēak utpet wesak yemak? Ēn narö arta tol ēēn arim karuröen ökre was yemak? Tiar pourö Anutuu naë sēen pim ngön yaatakök niaan pet irēpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönentak epēl wia.

"Aköp pi epēl ya. Ne wēwēetaring wēaupök yaap pan yeniak.

Omēm pourö neen rar rē we-sirak yaya neapnaat.

Pēl ēak Anutuun, 'Pi Anutu panēep,' pöt war wesak apnaat."

¹² Pötaanök tiar omēn pourö tiarim wēwēatē songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmēen wiap ēēpanēen ngarangk ēēpa

¹³ Pötaanök tiar nenera wēwēatön sangk kelkel ēak utpet wesak yaaut sēp wesak kön epēl wiipa. Tiarim karurö omēn nant elmēen kawiap ēak saun koirpanēen ngarangk kēekē ēēpa. ¹⁴ Ne Aköp Yesuuk yal menak wē omēn yena nentere nent epot kewilringöt won pēl kön kosang yawi. Pēl yeēetak omēn namp pi könöök omēn nantön kewilringöt pēl wesak nēmpna pöt yaap kewil mowasēpnaat. ¹⁵ Ar kaömp nant yenēn arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pēl wesak ya kēlangön ēēn pöt ar lup sant naalmēen yeē. Kristo pi omēn pipopēenta wel wiaup. Pötaanök arim yena pötak

15

utpet mowaspan. ¹⁶ Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntaröak utpet wesak apanok sêp weseë. ¹⁷ Pöta songönte epël. Anutuu wa ngaöök yanimë pöta këët iire kaömp yena pöt won. Pöta kë pöt wotpil mayaap wë, ërëpsawiarung wë pipët Ngëëngk Pulöök yangingk. ¹⁸ Omën Kristoë inëën sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëën omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sêpnaat. ¹⁹ Pötaanök tiar ompyaö pipot pëën ë yesem mayaap öpa. Pël ëak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëër ëëpa. ²⁰ Ar yenautëën pëën kön wieë Anutuu yaat utpet wasngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël ëautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö ëngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir. ²¹ Arim kar namp ëngk ma e wesak kön utpet wiipanëën animaöre wain i ngaat nëëre omën ke nentere nent yeë pöt sêp wasënë pöt yok pangk. ²² Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëër ëwat wë. Omën namp pi kön wiin pim ëëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëër ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. ²³ Ën namp pi kön selap yaalmëënak köntak nëmpna pöt Anutuuk kön wiin utpet sêpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanak ëa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë ëëpena pöt saunaring ëëpnaat.

Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa

¹ Kön wi kosang yewe-sautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewe-saut wiap pöröen kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimté kentöökë ökök ëëngan. ² Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa. ³ Kristo piita tapël pim kentöökë ënëm naën ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëën yes." ⁴ Ngön ngaanëër ngönëntak retëng ëa pöt tiar rë nuulöpënëak retëng ëa. Ngön pipotök ëpre wiap elniak lup kosang niwasën Anutuu wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng ëaut. ⁵ Anutu pi wiapre korre lup kosang yewesa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë ëa pöl lup kopëtemer sak ön. ⁶ Pël ëëë arim lupre këmët erën ëak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya män.

Kristo pi Yuta omnaröere kopël omnarö kaamök elmëa

⁷ Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuu yapinte ngaarëk wes mëënëëtaan arimët nener sant weseim ön. ⁸ Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaup pöt pet elniak pim ten Yuta omnaröa ëaröen ngön kup mowia pöta këët orööpënëak Kristo pi wais ten Yuta omnaröa inëën elnia. ⁹ Pël

ëak Anutu ar köpël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëak pël ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne köpël omnaröaring wë yaya niameë nim yapinte ompyaö wesak tan rë wiwi niamaat.”

¹⁰ Ngön munt nent ngönëntak epël wia.

“Köpël omnarö arta Anutuu omnaröaring ërëpsawi ëën.”

¹¹ Ën kaö nenteta epël wia.

“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë.

Omën pouröere pourö piin yaya map.”

¹² Ën Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

“Sesi, Tewitë pepap, pim kurmentëkaan omën orööpna pöp pi köpël omnaröa kaö sëpnaap.

Pël ëën köpël omnarö pit piin kön nganngan eimeë pitëm ompyaö mowasëpnaapön kor öpnaat.”

¹³ Anutu omën ompyautëën kön kosang wiak kor wë pötë pepapök ar Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin ërëpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

*Poolpi pimtëyayamëngkautaa
ërepërëp ëa*

¹⁴ O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë ëwat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rë

yemoulan pöten kön kosang yawi. ¹⁵ Pël ëaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëën yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö ëënëëten pölöp naën omën ke nentere nent ëënëak pep epwer ngolöp wesak retëng ë yaningk. ¹⁶ Puuk ne ar köpël omnaröen Yesu Kristo pim inëën ru wes neulëa. Ne kiri ar yaaupë ök wë Ngëëngk Pulöök ar köpëlörö ngëëngk niwasën kiri ar yaalmë pöl ëën Anutuuk arën itenak kent ëëpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.

¹⁷ Ne Yesu Kristook yal menak Anutuu yaat yamëngk pötaan yok pangk ërëpsawi ëëmaap. ¹⁸ Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëën ar köpël omnaröa naë ök niaöre ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarëk waurö. ¹⁹ Pël yaëën Ngëëngk Pulöök weëre kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuu ngön ngaarëk waurö. Pël ëëë Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës rëak aö yesem yang maim nera yapinte Ilirikam pörek së mën pet iraut. ²⁰ Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentieimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës rëak ök maimaurek amaaten kaaö. ²¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën pim ngönte kat nawiin ëauröak piin itaampnaat.

Omën pim ngönte ëwat

nasënöröak ewat
sëpnaat.”

*Pool pi Spen yangerakë
sëpnaanök Rom omnaröen
itaampënëak mëä*

²² Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën äaut. ²³ Pël äautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön wieimaut pötaanök. ²⁴ Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël äak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël äak wë olëak arim naëaan nampök mës newak së kanö pet elnëen sumaat. ²⁵ Peene pöt ne Yerusalem kak së Anutuu omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yeë. ²⁶ Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön kopëta wesak Anutuu omën omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omën nant wes mëëpënëak kom äa. ²⁷ Pitëmtok pël ëëpënëak kent kön wia. Pël äaap pit Yuta omën pöröa kangiir nenteta wieëä. Pöt Yuta omën naröak köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëä. Pötaanök köpël omën pöröak kangiir Yuta omën ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampënëak kent kön wia pöt yok pangk. ²⁸ Pël ëen ya epët pet irak pitëm omën kom äa epot wak së Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat. ²⁹ Ne kön

wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyao elniin pangk ëëpnaat.

³⁰ Karurö, ne ke urak epël niamaan. Tiarim Aköp Yesu Kristoore Ngëëngk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering weë ngentiak Anutuun kaamök elnëëpnaan kimang maim ön. ³¹ Ar nem Yutia yangerak së omaatak Anutuuk ngarangk elnëak omën ngön ompyaut kasëng menauröa moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël äak omnant wonörö mempaan wak sumataak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent ëëpna pötaanta kimang maim ön. ³² Pël maan Anutuuk kent yaëen pöt ne ërëpsawiarung arim naë wais ömaatak kë sumaat. ³³ Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

*Pool pi omnaröaan yowe
mëä*

¹ Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte ewat sënëen ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaaup. ² Pi omnarö kaamök yaalmëem neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëen weseë Anutuu omnaröa yok pangk ëëpena pöl pi sant mowasën. Omnantëen elek yaëen pöt kaamök elmëen.

³ Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak

pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar. ⁴ Piarip ne wel wiimëak yaëen piarpim wëwëet utpet wesak nemëen wel wiipënëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntarökta piaripön yowe yemak. ⁵ Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönënen wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël ëak omën nem kar panëëp Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Esia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup. ⁶ Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man. ⁷ Antronikasre Sunias Yuta omën nem kar neering wii kaatak wakaimauwaar piarpimëenta yowe yemak pël ök man. Ne om wëen piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël ëak pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë. ⁸ Kristoën yak nem kar panëëp Amplitas pimëenta yowe yemak pël ök man. ⁹ Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngköp pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Stekis pimëenta tapël yeë pël ök man. ¹⁰ Apelis omnarök itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëëaupëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man. ¹¹ Yuta omën nem karip Erotion pimëenta yowe yemak pël ök man.

Pël ëak omën Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹² Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Pesis tapël Aköpëen yak ya kaö yamëngköpëenta yowe yemak pël ök man. ¹³ Rupas Aköpë omnarök itenak ompyaö panëëp pël yema pöpre pim ëlëp nem ël sa pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹⁴ Pël ëak Asinkritasre Plikonre Emisre Patropasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹⁵ Pël ëak Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuu omën pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹⁶ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Ka poutë ingre mor sak wëaurök yowe yenia.

Omën narök ingre mor saurö kom ëa

¹⁷ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëen. Pit ngönën rë nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampun. ¹⁸ Pöt omën ke pil yaë piporö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen naën. Won, pit pitëmtë koröpöökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omën utpetatë songönte këëkë ëwat nasënoröen morök elmëak wiap yemowas. ¹⁹ Ar ngön ompyaut ngaarëk yeö

pöt omën pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wewëetaan ërëpsawi yeë. Pël yeëetak nem kentöök ar ompyaö yaauten ewat panë önëet, utpet yaauten kön wiingan. ²⁰ Pël ëën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën naröak Rom omnaröen yowe yema

²¹ Timoti neering ya ngawiap puukta arën yowe yenia. Pël ëën Yuta omën nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pöröeta tapël yenia.

²² Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yeniak. ²³ Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëen wëen ingre mor pourö wais pim kaatak ngönëneën wa top yaë. Ën Erastas ka epöökë mon ngarangkëpre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.

²⁴ [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

²⁵ Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yeniak epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëer ëlëëp wiakaimautök peene akun eptakök Anutuuk tekeri yewas. ²⁶ Tektek omnarö ngaan retëng ëën këet tekeri

oröa. Pël ëën Anutu wakaim öpnaap omën pourö kat wiak ngön ngaarëk öpenëak kosang wesak maan ngön ompyaut tekeri sëen yang poutë omnarö pangk kat yawi. ²⁷ Yesu Kristo pim elnia pöten kön wiak kët ël epotë yayaatakaan yayaatak maim öpa. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 24 pōta ök won sēen Pool pi Epesas kak wē pep epwer Korin kakē ingre morörö retēng ē mena. Korin ka pō Krik yangerakē ka kaō naō. Pōrek Yuta omēn narō Krik om-narōaring wakaima. Korin kak wēaurōakaan selap utpet eēima.

Pool pim pep epwer pöt, Korin kakaan wes mēēnak kangwer mena.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1-9

Ingre morörö komkap ēa
1:10-4:21

Öngre omp wēwēeta ngönte
5:1-7:40

Omp ak kaaröröa ngönte
8:1-11:1

Ingre moröröa yaya yaaöre
wēwēeta ngönte 11:2-
14:40

Kristoē wal ēautere tiarim
wal ēēpenaat 15:1-58

Yutia ingre moröröaan
kaamök elmēaut 16:1-4

Ngön mēēt 16:5-24

1-2 O Anutuu ingre mor sa Korin kak wēaurö, ne Pool Anutuu kēmtak Yesu Kristoē ngön yaaō omēn sumēak neulēaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wē pep epwer retēng ē yaningk. Anutuuk ar pim omēn wes niulēēn Yesu Kristook yal menak wēēn ngēēngk niwasēn wē. Pi ka poutēaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamēēaurö pitta pim

omēn wes moulmēa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

³ Tiarim Pepap Anuturre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naē wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mēēa

⁴ Anutu pi Yesu Kristo pimēēn yak komre kolap el-nieim wē. Pōtaan ne arimēēn kön wieē kēt ēl epotē Anutuun yoöre ērēp maim wē.

⁵ Anutuuk komre kolap pöt yaalniin Kristook yal menak wēēn ompyaō niwasēn ar kön tektek wē pōta songönte kosang wesak ök yaaurö.

⁶ Pipēt Kristoon tekeri wesak yaaō ngön pöt arim naē kosang sak wia. ⁷ Pōtaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orö tekeri rēēpna akuneten kor wē Ngēēngk Pulöökē yaningk pötön ngönēntaan ngöntök naēngan. ⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasēn taē wēēn ēnēmak pim waisēpna akun kaōaōök Anutuu ēōetak ketre saun won önēēt. ⁹ Pöt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopētemer sēnēak yas niaurö pōtaanök.

Pi pim elniipēnēak ök niaa pöt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasēpenaat.

Ingre mor saurö komkap ēa

¹⁰ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weēre kosang nena pōtaan ngön epēt kosang wesak niamaan kat wieē. Ar komre kap ēēnganēp ngön ke kopētal aē. Arim könre lupöt kopētal wiaan

weë. ¹¹ Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tekrak komkap wia pël neeaut. ¹² Nem pël yeniak pöta songönte epët. Ar epël yamëëaan ya. Arim naëaan naröak, "Ten Pool pimorö," pël yaan naröak, "Ten Apolos pimorö," pël yaan naröakta, "Ten Pitaëëerö," pël yaan naröak, "Ten Kristoëëerö," pël yeëan ya. ¹³ E tolëel? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimëën yak këra yetaprak wel wian ma? Ma ar nem ënëm ëënëak nem yapintak i nimëa ma? Won. ¹⁴ Ne arëkaan omën selap i namëën, Krispasre Kaias pi-arpimënt. Nem omën selap i nemomëën ëan pötaan ne kön wiin ya kë yes. ¹⁵ Pötaanök omën naröak nook ar nem ënëm ëënëak nem yapintak i nimëan ngön pöt yok pangk naëpan. ¹⁶ Aö, ne kat kolanëp. Stepanas pim kaataköröeta i momëauppe. Munt naröeta i momëan ma won wes ne ëngk ma e wesak yaë. ¹⁷ Kristo pi ne omnarö i mëëmëak wes nenemëën, ngönën ök amëak wes nemëaup. Pël ëëma pöt ne ëwatöröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaprak möa pöta këët mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

¹⁸ Yaap, Kristo pi këra yetaprak wel wia ngön pöten omën kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. Ën omën Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim

weëre kosangöt pet yaalni pël yewas. ¹⁹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Ne omën narö pitëmtën kön wiin ëwatörö pël yewas piporö pitëm ëwatöt wak moiramaap.

Pël ëak omën narö pitëmtën kön wiin kön tektek yaaurö pël yewas piporö pitëm könöt wa moolamaap."

²⁰ Pötaanök ëwat omën piporö tolëel ëëpën? Ma kön tektek yaaö piporö tolëel ëëpën? Ma omën yangerakë omnantëën ngön nga eleim wë piporö tolëel ëëpën? Anutuuk yangerakë ëwat pöt irikor yaaut pël pet yaalni.

²¹ Anutu ëwat pepap puuk kön wiin yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin ëwat nasën ëëpënëak elmëa. Pim ngönënöt ten ök yaan kaar omën naröak mosut pël yewas pöt ök aan omën narö kat wiak kön wi kosang wasën utpetetakaan kama moöpënëak kent yaë. ²² Ten Yuta omnaröak epël yak. "Ni omën it ngölöpöt tenim itöök ëën pöt nim ngönten wa yaap wasënaat." Ën ar Krik omnaröak epël yak. "Ni ngön nent ök aan pöta songönte tenim könötök ëwat sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat." ²³ Pël yaketak ten Kristo këra yetaprak möön wel wia pöta songönte ök yaan Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën omën muntarö pitta kat wiak, "Kön irikor ëak yak," pël yewas.

24 Pël yaëen omën Anutuuk pimëen yaö niwesaurö, Yuta omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo këra yetaparak möön wel wia pöta ngöntak Anutu pi ewatre weëre kosangringëp pöt pet yaalni. 25 Omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin irikor yaë epëtak yangerakë omnaröa ewatöt il yemowas. Ën omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin wiapre kor yaë epëtak yangerakë omnaröa weëre kosangöt il yemowas.

26 Karurö, ar ngaanëer Anutuuk yas niak pimëen niwesa pötak arim wakaimauten kön wieë. Omnaröak arim tekraakan omën selap ewatre weëre kosang yapinringörö pël naniwasën ëa. 27 Pël ëaap omën yangerakë omnaröak ewat wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak ewat yaningkën ewatörö ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö yemongawis. 28 Pël ëak omën omnaröak kön wiin omën pas yapin won irëak wëen omnaröa kaaö yaaurö Anutuuk yas yeniaan isaurö il yemowas. 29 Anutuuk yang omnarö tiar pim ëöetak tiarimtok tiarimënt wak isnganëak pël elnia. 30 Anutuuk tiar Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar piiring wë ewatöt wak Anutuun kön yawi. Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën, "Wotpilörö," pël yenia. Anutuuk tiarimëen

yak ulmëen pi utpetetakaan kama niön kölam sak wë. 31 Anutuuk tiar ngönëntak epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. "Namp pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëel ko wesak ap."

2

Pool pi Kristo këra yetaparak möa pöta ngönte ök mëä

1 Karurö, nem ngaan Anutuu ngön këet ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak ngön öngpökötre ewatringöröa ya pöl neniaan ëaut. 2 "Ne ngön munt nant nemangön, Yesu Kristo këra yetaparak möön wel wia pöt pëen ök memaat," pël wesak waisaup. 3 Pël ëak wais wiapre koring wë ngönën wak isak niangönëak kas kön wiak reireë ureimaup. 4 Pël yeem nem ngön aöre ngönën ök niaaö pël eiman pöt omnaröa yaë pöl ar kön ngolöpöt önëak neniaan. Won, ne ök yeniaan Ngëëngk Pulöök kaamök elnëen pim weëre kosangöön itenaurö. 5 Omnaröa ewatötön kat wia pötaan won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan ar piin kön wi kosang wasënëak ne wiapre koring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ewatöt yaningk

6 Ne omën Anutuu wëwëetak kosang sak wëauröen ewatta ngönöt ök yeniak. Yang omnaröere omp aköröa ewatta ngönöt naën. Pörö pit kö sëpnaarö. 7 Anutu pim ngön ëlëep wiakaimaut

nem war wesak ök yeniak epot ngaanëer kutömre yang won wiaan Anutu pimtë wakaimautak kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar kutömweri së ëwaatak öpenëak war wes yangingk. ⁸ Yang omp aköröak Anutu pim ëwat ëlëöp wieëa pöten ëwat nasën ëa. Pit ëwat ëanëën yok pangk kutöm Aköp, iere kasir pepap, këra yetaprak namöön ëan tapön. ⁹ Pit ëwat naën ëautak ne ngönëntak epël wia pöten ök yeniak.

“Omën omnaröak itaampööre kat wiire kön wi pël naënöt

Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan kopëta wes wia.”

¹⁰ Ngön pipët ëlëöp wiautak Anutu pim Pulö wes mëen pöta songönte tekeri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë songönöt ëwatëpök Anutu pim yaauta songönteta ëwat wë. ¹¹ Tiar omnarö nampök nampë könöön ëwat naöngan. Pimënt kön pepapökëer ëwat öpnaat. Pöta ök omën nampök Anutuu könöön ëwat naöngan. Pimtë Pulöökëer ëwat wë tekeri yewas. ¹² Anutu pi yang omnaröa könö tiar naningkën ëa. Pi tiar pim omën ompyaut yangingk pöta songönten ëwat sëpenëak pim Pulö ningkën waut. ¹³ Ten Anutuu omën ompyaut yangingk pöta songönten omnaröa könötëaan ök neniaan. Ngëengk Pulöök re nuulön omën Pulööring wëauröen ngönënta songönte tekeri wes yangingk. ¹⁴ Omën Ngëengk Pulö naönörö pit Anutuu

Pulöök ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin yaë. Ën Ngëengk Pulö waurö tiarökëer pöta songönten ëwat wë. Pötaanök omën Pulö naönörö pit songönten yok pangk ëwat nasën ëëpnaat. ¹⁵ Omën Anutuu Pulö ningkën waurö tiar omën pout yok pangk kom ëëpenaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim songönten ëngk ma e wesak pangk kom naën ëëpnaat. ¹⁶ Pöt pit Anutuu songönten köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Talëpök Anutuu könöön ëwat wë?

Talëpök pi omnantön ëwat sëpnaan rë moulöpën?”

Omën Pulö naönöröak yok pangk naën ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulön Kristoë kön yawi pöl yeë.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

¹ Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen ök yamëëa pöl arën ök niamëak ök ëën pangk naën ëaut. Kristoë ngöntaan ar öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yangerakë omnaröen ök yamëëa pöl arën ök niaut. ²⁻³ Öngaarö pit kaömp kosangöt nanëmpan, kapa pëen nëmpnaat. Ar öngaaröa ök ngönënten köpël wëen yak ne ngönën öngpököt pëen ök niaut. Ën peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök ngön öngpököt pangk ëwat nasëngan. Ar arim karuröen kaaö ëere neneren sërere

ngön aō pël yeē pōtak wēwē ngaantakēl wē yangerakē omnarōa yaaul yeē pël pet yaalni. ⁴ Ar narōak, “Ten Poolēerō,” pël yaan narōak, “Ten Apolos pimorō,” yak. Pōtaanōk yang omnarōa wēwēetakēl wē pël yeniak.

⁵ Ar tol ēēn ten Apolos kom yaalni? Ar kōn wiin Apolos puukēer kaōap Kristo pim ökōp pël yaē ma? Ma Pool nookēer kaōap Kristo pim ökōp pël yaē ma? Won, tenip om Akōpē inēēn pēēn yaauwaarōk namp ya nentak kom ē niulēēn ya yamēngkēn ar piin kōn wi kosang wesaut. ⁶ Tiar ya lupōōk nampōk wet rēak öpöt ngētēn nampōk nōn yati. Pōta ök ne wet rēak ngōnēn ök niaan Apolos ēnēmak ngarangk elnia. Tenip om pël ēauwaar Anutuukēer kaamök ēēn kēēt yaarō. ⁷ Pōtaanōk ngētōōre nōn ti pël yaē pōaar yapin wonaar. Ēn kaamök ēēn kēēt yaarō pōpōkēer yapinringēp. ⁸ Yangēntaupre nōn yatiaup piarip kopētalaar. Ēn sum öpna pöt neenem ya yamēngkauta ökök Anutuuk namp nal mangkēn öpnaat. ⁹ Tenip Anuturing ya yamēngkauwaar. Ēn ar pöt Anutu pim ya lupō pël yeē. Pël ēēn pi ngarangk yaalni. Ar tenpimorō won.

Ngōnēnē ya omnarō ka ök yarēaurōa ökörō

Ar Anutu pim kaat pël yeē. ¹⁰ Anutu komre kolap elnēak pim yaatak neulēaup. Pël ēēn omēn ka ompyaut ök

yarēaupök wet rēak ök ēak wap kosang panēēt yewesir pöl nook wet rēak ngōnēnta songōnte ök niaut. Pël ēēn omēn muntarō yal menak wap pötē rangk ök yarē pöl narō peene arim naē ngōnēn ya yamēngk. Omēn peene arim naē ya yamēngk pōrō pit kēēkē wesak ngōnēn ök niaō ngarangk elniip. ¹¹ Ne Kristo pim ngōnte arēn ök niaut. Pim ngōn pöt ka wap weit wesira pötē ököt. Pōtaanōk omnarōak pöt ti olēak wap muntat yok pangk newesirēn ēēpnaat. ¹² Wap weē pötē rangk ka ök rapēnēak narōak koolre siluwaare kēl sum kēsangring ompyaō pipot wak pël yeē. Ēn narōak kēra wiapōtre perre koin teēt sak yaila utpet pipot wak pël yeē. ¹³ Pël ēēn omnarō tiarim neenem ya yamēngkautē songōnöt tekeri sēpnaat. Akun kaōaōök Anutu pi tiarim ya mēneimautē kēēt esuwesök war wasēpnaat. Tiar pimēēn ompyaō elmēeiman pöt koolre siluwaare kēl sum kēsangringötē ök nanikotōn ēēpnaat. Ēn utpet elmēeiman pöt kēra wiapōtre perre koin teēt sak yail pötē ök es kot won sēpenaat. ¹⁴ Pël ēēn omēn narō wap weē pötē rangk ök rēēn esuwesök nokotōn ēēpna pōrō Anutuu naēaan kangut öpnaarō. ¹⁵ Ēn narō wap weē pötē rangk utpetatring ök rēēn es kotōn kangut naōn ēēpnaat. Pël yaēēn omēn pōrō es nokotōn wēēn Anutuuk omēn pēēnōrō esuwesiaan

kama wa ulmëen öpnaat.

Ingre mor saurö pit Anutu pim ngëengk tupët

¹⁶ Ar Anutuu ngëengk tupta ökörö. Pötaanök pim Ngëengk Pulö arim lupötë wë. Pöten ar köpël ma? ¹⁷ Omën namp pi Anutu pim tup ngëengk wesa pöt utpet wasën pöt Anutuuk kangiir utpet mowasëpnaat. Pöt Anutuu tup pöt ngëengket pötaanök. Pim ngëengk tup pöt ar tapörö.

Tiar ngönënë wotöököröen wak isak angan

¹⁸ Arimtok arimtë lupötön morök elmëengan. Arëkaan namp pimtën kön wiin yangerakë omnaröa ewatöt wak wë pël yewas pipop Anutuu eöetak ewatëp pël sak öpënëak pöt yang omnaröa ewatöt kasëng menak wëen pitök piin kön irikor yaaup pël map. ¹⁹ Yangerakë omnaröa ewat pipot Anutuuk itaangkën kë wonöt pël yaë. Pipta ngönte ngönentak epël wia.

“Omën omnaröak kön wiin ewatringörö pël yewas piporö morök yaëen Anutuuk maan pitëmtë morök pötök utpet yemowas.”

²⁰ Ën kaalak ngönentak nenteta epël ya.

“Aköp pi yangerakë omnaröa ewatötön kön wiin pasut pël yaë.”

²¹ Pötaanök arëkaan naröak ngönënë wotöökörö komre kap ëak wak isak anganok. Omën pout arimtëetok.

²² Pool neere Apolosre Pita

ten pourö arimorö. Ën yang epërere öp wëautere wel yawiautere omën peene wia epotere ënëmak orööpnaat pipot pout arimot. Anutuuk arimëen yaö ëaut. ²³ Ar pöt Kristoëerö, ën Kristo pöp Anutuup.

4

Aköp pimtök pim ya omnaröa wëwëat kom ëëpnaat

¹ Ar ten ngönënë wotöököröen kön wiin Kristo pim inëen wë Anutuu ngön kë ngaanëer ëlëep wiakaima pöt ngarangk ëak ök yaurö pël sëp. ² Pël ëen ngarangköröa ngön kosangët epël wia. Ngarangkëp pim ya mena pöt këekë wesak ngarangk ëëp. ³ Ne pöt, arök ma omën munt naröakta ya Anutuu nena pöt wël elnëenë pötaan ne kön selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt pasut. Nemtokta nem yaaup wël naëngön. ⁴ Nemtok nem yaauten kön wieë utpet nent nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan pangk naëpan. Aköpökëer nem yaaö pöt wël elnëëpnaat. ⁵ Pötaanök akun Anutuu wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat kom ëengan. Ënëmak Aköpë waisëpna akun pötak pi omën koutak ëlëep wia pöt wak ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent kön wia pötta tekeri wasëpnaap. Pël ëak Anutuuk omnarö tiarim yaaup kom ëak neenem yaaütë kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aim

⁶ Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar kaamök elniipënëak ten Apolos tenpimtë songönte ök yeniak. Pël äak ngön ngönëntak wia pipot ilap riinganëen tenpim ënëm ënëëten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom äak ngönënë wotöökörö nampön wak isak äak nampön wak irëak angan. ⁷ Karurö, ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö yok pangk kom ëen ma? Won. Anutu pimtök omën pout yaningk, arimtok naön. Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk pöten ar tol ëen arimtën kön wiin nangingkën koröp oröön arimtën wak yawis?

⁸ Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën peö äak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuu omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö nasën wë. Pël äaap nem kentöök ar pël äak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen. ⁹ Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot niwesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëen wë pöröa ök. Pël ëen enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël ënëak yanuulë. ¹⁰ Ten Kristoë ngönte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin ëwatingörö

pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaurö pël yaë. Ën arimtok arimtën kön wiin weëre kosangringörö pël yaë. Pël ëen omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaurö. ¹¹ Ngaanëer ngöntök ëauröak om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëen omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë? ¹² Pël yeem ten këere kaömp koirënaak yak tenimtë morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiir utpet naalmëen yeë. ¹³ Pit utpet wesak yeniaan kangiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwe-saurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëerö pël yaniwas. Tenën pël elnieimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul ëepënëak mëa

¹⁴ Ne ar öö sënëen ngön pipot neniaan. Ar nem ruurö yak yaköm ëen kön tektek sënëak ök yeniak. ¹⁵ Ar Kristook yal menak wëen omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël äaap ar pep selap won. Nemënt kopëtapök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saup. ¹⁶ Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl ëëë. ¹⁷ Ar nem yeë pöl ënëak Timoti arim naë wes mëen yewais. Ngönëntaan pi nem

ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngölöp wes nimpnaat. Kristook yal menak ëpena ngön pöt ne ka poutë ingre mor sauröen ök maim wë.

¹⁸ Ar naröak neen, "Pi eprek newaispan," pël aimeë kölokkölok eim wë. ¹⁹ Pël ëaap Aköpök kön wiin pangk ëen pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël ëak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naengan. Pitëm omnant yaautë songönöt tekeri wasën ar pit weëre kosangringörö ma won pöten itaampunëët.

²⁰ Anutu pim wa ngaöök nimëen wë pöta songönte ngön pëen yaaut won. Pöt weëre kosangring wë Anutuu ngönta ënëm yaaut. ²¹ Ar taltaan kent kön yawi? Utpet ëeim wëen ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëen lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

¹ Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekarak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaut oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi. ² Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol ëen arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop arring öpanëen

waö ë mëenë pöt ompyaö. ³ Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt arring wë. Pötaanök ne arim naë wëa ëëma pöl omnampë utpet ëa pöt kat wiak kom ëak epël yeniak. ⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimorö pël kön wieë wa top yaëen nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangö nimpnaat. ⁵ Pël ëen ar omën pöp Setenök këlängön menak pim wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöaöök Aköp Yesu pim tekeri sëpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëëë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëëpënëak mëëa

⁶ Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten ar köpël ma? "Pol pëwëö repak kot nent oröak yaapötë sëen pout kakam ëëpnaat." Pöta ök utpet arim naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëen ngarangk këëkë ëëë. ⁷ Ar pöt utpet wonörö. Pötaanök pol pout kakam ëëpanëak pëwëö ti yemoolak pöl omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëen pi waö ë mëëë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sëpënëak Kristo sëpsëp ket ëak möa. Pötaanök arta utpet ëënganëen omën pöp waö ë mëëë. ⁸ Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërëp yamëëa pöl tiar utpet pout

kasëng menak kölam wë ngön keët apa.

⁹ Ne pep newer wet reäk epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng meneë,” pël niiaut. ¹⁰ Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa pörö kasëng mampun pël newasën äaut. Ar ngönën köpëlöröaring ngöntre kar naën yeëan talte yang epër yok pangk sëp wasën. ¹¹ “Ar omën namp pimtën, ‘Ne ngönën wak wë,’ pël aimeë arën, ‘Karurö,’ pël niain wë öngre omp wëwëat utpet ëëre omnantön war ë, Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk wasööre omnaröen ökre was maö, i ngaat nak kön irikor ëëre këkain ë pël yaë ke piporö kasëng mampun,” pël kön wiak retëng ë ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi ëëngan. ¹²⁻¹³ Nook ngönën wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëër pël ëëpnaat. En ar ingre mor sauröakëër arim wëwëat yok pangk kom ëëneët. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën utpetap arim tekrakaan waö ë mëëë.”

6

Ngönën kat wiauröak nener ngön yaatak ulmëëngan

¹ Ar ingre mor sauröa naëaan omën namp pim

karipëën ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëëpënëak pöt yang ngarangk ngönën wonöröa naë yok pangk sëpën ma? Won. Pi Anutuu omën sauröa naë së moulmëën kom ëëp. ² Enëmak akun kaöaöök Anutuu omën saurö tiarök yangerakë omnaröa wëwëat yok pangk kom ëëpena pöten ewat wë. Ar enëmak yangerakë omnaröa wëwëat kom ëënë pöt kot wia epöökëër yok pangk kom ëënëët. ³ Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom ëëpena pöt ar ewat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yangerakë wëwë epëtaan kom ëëpena pöt kotte. ⁴ Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yangerakë omnantëën ngön wieëa pöt tol ëënak ngönën won arim ewat pöröen pitök kom ëëpën yemak? ⁵ Ne ngön pipët ar kat wiak ëö sënëak ök yeniak. Arim naëaan ewat omën namp karaar kom ëëpnaap won ma? ⁶ Wë koröppe. Pël äaap ngönën kat wia nampök karip ngönën wonöröa naë ngön yaatak ulmëën ya yamëngk.

⁷ Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasööre arimot këkain ë pël yaëën kangüir naalmëën ëënë pöt yok pangk. ⁸ Pël äaap arimtok omën naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

⁹ Omën utpet yaauro Anutuuk wa ngaöök nemomeën eëpna pöten ar ewat wë. Ar omën epotön köpël eëngan. Omën öngre omp nga yaaöre Anutuu urtak omp ak kaaröro ngëengk yewesa, öngre omp wëwëet utpet yaaöre omp nampök namp eöaat yaalmëaö, ¹⁰ këkain yaaöre omnantön war yaaö, i ngaat nak kon irikor yaaöre utpet wesak yaaöre omnarö möak këkain yaaö utpet ke pilöro Anutuuk wa ngaöök nemomeën eëpnaat. ¹¹ Ngaan ar narö pi tapël wakaimauröak peene Aköp Yesu Kristook yal yemangkën tiarim Anutu pim Pulöök i niirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëen yaö sak wë.

Ompyaö wë Anutuu yapinte wak isak apa

¹² Ar naröak epël yak. "Omnant pout yok pangk eëmaat," pël yak. Pöt yok pangk yaketak omën nantök ar pangk kaamök naalniipan. Neenta, "Omën pout yok pangk eëmaat," pël amaatak omën nent kaö sëen inëen elmëëngönëen pël naëngön. ¹³ Ar naröak epël yak. "Kaömp pöt yaatakëët yak nëen yaatak yes. Ya epët kaömpötëët," pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Ën möönre koröp epö öngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre koröp epö Aköpë inëen elmëëpënëak yaö eau. Aköp pi tiarim

möönre koröp epöökë pepap. ¹⁴ Anutuuk Aköp weletakaan wal ë ulmëaupök tiarta tapël pim weëre kosangöök wal ë niulëepën sa. ¹⁵ Arim möönre koröp pipot Kristo pim koröp lup nant ar pöt ewat wë. Ar kön wiin arim möönre koröp wak öng kan pas yaaupring erën eën pangk eëpën ma? Pël naëngan, won pan. ¹⁶ Omp namp öng kan pas yaaupring erën yaë pöp pi öng pöpring koröp kopëtaö yeö ar pöten köpël ma? Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Piarip pouwaar erën eën koröp kopëtaö pël eëpnaat." ¹⁷ Ën namp Aköpring yal ëak wë pipop piiring könre lup kopëtemer sak wë. ¹⁸ Öngre omp nga yeë pippel sëp weseë. Utpet muntat omnaröak yaë pipot pitëm koröpöt utpet newasën yaë. Ën namp öngre omp nga ëak pöt pimtë koröpö utpet wasëpnaat. ¹⁹ Arim koröp pipö Ngëengk Pulö pim ngëengk tupët pöt ar köpël ma? Anutuuk Pulö arim lupötë ulmëen wë. Arim koröp pipö arimtëö won, Anutu pimö. ²⁰ Puuk sum kësang elniak ar utpetatë öngpökaan kama wak pimëen niwesa. Pötaanök ar ompyaö wë pim yapinte wak isak aë.

7

Öngre omp yaauta ngönte

¹ Arim ngön neen pepeweri pëel nean pöt ne kangiir ök niamaan kat wieë. Omën namp omp tek öpna pöt

ompyaö. ² Pël eëneetak öngre omp nga yaaut kësang wia. Pötaanök pötak wer niöpanok ompörö neenem öngöp wak wëen öngöröeta neenem ompöp wak önë pöt ompyaö. ³ Ompöpë koröp pipö pim öngöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. Ën öngöpë koröp pipö ompöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. ⁴ Pöt tol eën? Öngöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim ompöpök pël yaë. Tapël ompöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim öngöpök pël yaë. ⁵ Öngre omp weëaurö ar nener koröp keimön elmëëngan. Om Anutuun ök manëak wet rëak ngön ë kat men ëak akunet om wiaan arim koröp keimön eëne pöt yok pangk. Pël eën akun pöt pet irën Setenök morök elniin arim koröp ngarangk naën wë öngre omp nga eënganëen kaalak erën eën. ⁶ Ar öngre omp eëneak yeniak pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pël eëne pöt yok pangk pël yeniak. ⁷ Nem kentöök ar pourö nem ök tek önëak kent yaë. Pël yaëetak Anutuuk elniin narö öngre omp wak wëen narö tek wë. Pi tiar pël eëpenëak weëre kosangöt kom ëak narö nant narö nant yaalni.

⁸ Öngre omp tekre kapiröro ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem ök tek önë pöt ompyaö. ⁹ Pël eëneetak arim koröpöökë wëwëat ngarangk naën yeem öngre omp eëne pöt ompyaö. Koröpöökë kentre kaurat kaö sak ngep

elniipna pöt pangk naën. Pötaanök öngre omp eëne pöt ompyaö.

¹⁰ Öngre omp weëaurö, ne arën kosang wesak ök niamaan kat wieë. Ngön epët nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi pim ompöp sëp waspan. ¹¹ Ma yok pël ëak pöt om öp. Won eën pöt pim ompöp kaalak koirak lup kopëtemer sak öp. Ën ompöp piita pim öngöp wes mëëpan.

¹² Öngre omp muntarö, nem arën ngön niama epët Aköpëet won, nemtëet. Omp ngönën kat wia namp öng Kristoon kön wi kosang newasënëp koirën piiring öpenëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹³ Ën tapël öng ngönën kat wia namp omp Kristoon kön wi kosang newasën nampring wëen piiring öpenëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹⁴ Pöt tol eën?

Öng ngönën kat wia pöpëen Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang newasënëp yaö elmëa. Tapël omp ngönën kat wia pöpëen Anutuuk öng Kristoon kön wi kosang newasënëp yaö elmëa. Pël naën ëa talte piarpim ruurö Anutuu ëöetak kölam nasën eëpën. Pit Anutuuk pimëen yaö wesa.

¹⁵ Ën ngönën köpël öng ma omp nampök pim weëaup sëp wasëpenëak yaan pöt ngönën kat wia pöpök il newari-ipan. Anutuuk tiar mayaap-tak öpenëak yaö niwesa. Pötaanök nga elpanok ngönën köpëlëp sëp wasëpenëak

yaan ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin sêpnaat. 16 Öngörö, arim ompöröak sêp niwasêpênêak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rê olaan kama öpna pöten ar köpêl wë. Tapêl ompöröeta, arim öngöröak sêp niwasêpênêak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rê olaan kama öpna pöten ar köpêl wë.

Anutuu yas niaan wakaiman pöl öpa

17 Om ar pourö Anutuuk arim wëwë önêak yaö elniin wakaiman yas niaan pim naë rê olêak wëaö pötak wakaiman pöl weë. Ngön pipêt ar ka poutë ingre mor sauröen kosang wesak ök niaim wë. 18 Namp Anutuun yaö êak pim koröp kaut moilën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt pim ila pöt ngep ëêpnaaten kön wiipan. Ën namp nailën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt ilêpnaaten kön wiipan. 19 Koröp kaut yailaut ma nailën yaaut piptepar om pastepar. Anutuu ngön kosangta ënëm ëêpena pötaar omën këët. 20 Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl weë. 21 Ar inëen ëeim wëen Anutuuk yas niaan ëen pöt wil niulêëpnaaten kön selap ëenganok. Arim wil niulêëpnaata kan nent oröön pöt pöök seë. 22 Inëen wë ma won pöten kön selap naën ëêpenaata songönte epêt. Omën namp inëen wëen Aköpök yas mëëa pöp

puuk wil moulmëen pimëen yes. Ën namp inëen won wëen Aköpök yas mëëa ëen pöt Kristoë inëenêp pël yes. 23 Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatê öngpökaan kama niwak pimëen niwesaurö. Pötaanök omnaröa yaautê ënëm ëenganêp pim ënëm seë. 24 Karurö, omën pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl piiring öpa.

Ongre omp tekre kapirööra ngönte

25 Ne öngre omp teköröa ngönte ök niamaan kat wieë. Ngön epêt Anutuuk ök nenëaan, nemtok kësangën elnêak weëre kosang nangkën nem ngön këët ök yeniak epêten yaap pël wasënêët. 26 Ne kön wiin akun eptak këere ngaat oröak wia pötaanök peene wë epêl önê pöt ompyaö. 27 Öngre omp ëaurö pöt nener wes mëenêak kön wiinganok. Ën öngre omp naën wë pöt pël ëenêeten kön wiinganok. 28 Omp tekörö ar öng önê pöt saun won. Ën öng tekörö ar omp önê pöteta saun won. Om öngre omp êak wëen pöt könömöt arim naë orööpnaat. Pötaanök orööpanëen tek önê pöten kent yaë.

29 Karurö, nem yeniak pöta songönte epêt. Tiar yang eprek öpenêak akun niwia pöt pet irêpênêak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp ëauröak teköröa ök sak weë. 30 Ën ingre

ya ilak yaauröak pël naën koröp oröak weë. Ërëpsawi yaauröak won koröp oröak weë. Omnant sum yaauröak omnant wonöröa ök sak weë. ³¹ Yangerakë omnantëen ya kaö yamëngkauröak pötëen kent naën yaauröa ök sak weë. Yangerakë omën pöt teënt kö sëpnaat. Pötaanök tiar pipotön kaö wesak kön selap ëengan.

³² Ar omën pasutëen kön selap naën ëenëeten ne kent yaë. Omp tekörö pit Aköpök itaangkën ompyaö sëpna yak pim yaataan kön yawiaurö. ³³ Ën omp öngringörö pitëm öngöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁴ Pit Aköpë omnantre yangerakë omnant pouteparëen kön yawiaurö. Ën öng tekre ulwasörö pit pitëm koröpre lup pöt kölam sëpënëak kön wieë Aköpë yaataan kön yawiaurö. Ën öng ompringörö pitëm ompöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁵ Nem yeniak pipët arim yaaut kan wariak neniaan, kaamök elniipënëak yeniak. Nem kentöök ar wotpil wë Aköpëen yak weë ngentiak pim yaat mëmpunëak kent yaë.

³⁶ Ën omp namp pim koontup kaö sak omp öpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën ëen pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk ëen omp mës mampna pöt

utpet nasëpan. ³⁷ Ën omën namp pim könöök koontup tek öpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël ëëpnaat. ³⁸ Nem yeniak pipta songönte epët. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaö ëëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën ëen tek öpna pöt ompyaö pan ëëpnaat. ³⁹ Öng namp pim ompöp öp wëen sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompöp wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt köntak won, Aköpön kön wieë pël ëëpnaat. ⁴⁰ Pël ëëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt öpna pöt pi ompyaö pan öpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipö tekeri wes nangkën yeniak.

8

Animaut omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte

¹ Ne omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte ök niamaan kat wieë. Arök, "Ten kön wiin omnantë songönötön tiar pourö ewat wë," pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ewat wë pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. Pël apenaatak tiar neneren lup sant elmëëpena pöt lup kosang sëpenaat. ² Omën namp kön wiin pi omnantë songönte ewat wë pim ewatten wak isak yaan pöt pi këekë ewat nasën wë pël apenaat. ³ Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna

pöt Anutuuk omën pöpön ewat sak pimëen wasëpnaat.

4 Ar animaö omp ak kaaröröaan kiri ar äaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëel yenëak. Arim, "Omp ak kaar omnaröak ket ëa pörö kë wonörö," pël yak pöt yaap yak. Ën, "Anutu kopëtap këep, muntarö won," pël yak pöteta yaap yak. 5 Kutömweriire yangerak omën kaöarö kësang omën naröak pitën, "Anutu" pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëengk wesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap. 6 Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pep panëëp. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëen elmëëpenëak wë. Ën Aköp kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

7 Ar pourö, "Omp akörö kaarörö," pöt këëkë ewat nasën wë naröak ngaan omp ak kaaröröaan kiri ar eimaö pöten kön wiak kaömp yenem kaömp pöt omp ak kaaröröaan kiri äaut pël kön wieë yen. Pël ëak arök, "Yok pangk nën ma won?" pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas. 8 Kaömp yenaare won pötök kaamök elniin Anutuu naë nasëngan. Tiar kaömp omp ak kaaröröaan kiri äaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarën itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaömp pöt nëmpena pöteta puuk itenak ompyaurö pël newaspan.

9 Om këëkë ngarangk ëëë. Arök, "Ten kaömp omp ak kaaröröaan kiri äaut nëna pöt yok pangk," pël yewas. Pël yeëetak omën kaömp pöten, "Yok pangk nën ma won?" pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëen itenak tapël ëen pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëen ngarangk ëëë. 10 Omën kaömp omp ak kaaröröaan kiri äautön, "Num ma won?" pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, "Omp akörö kaarörö," pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaömp ke pilöt yok pangk nëmnpnaat wesak arim ënëm ëak kaömp pöt nëen pötak pim lupmer utpet wasëpnaat. 11 Arim, "Omp akörö kaarörö," pël yewas pötaan omën pöten këëkë wesak kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sëpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristook pi utpetetakaan kama öpënëak wel wia. 12 Ar ngönën kat wia arim karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet yemowas pipët Kristoonta utpet yaalmë. 13 Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipë lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanëngan, pi utpet sëpanëen.

9

Pool pim ya yamëngkautaan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

1 Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim

ngön yaaö omnamp piin itenaup. Nook pim yaat mēnautaan ar piin kön wi kosang wesak wē. ² Omēn narōak neen, “Pi Aköpē ngön yaaö omēn wonöp,” pēl ya. Pēl yaatak arök pöt neen, “Pi ngön yaaö omnamp,” pöt ēwat wē. Pöt nook pim ngōnte ök niaan kön wi kosang wesak wē pōtaanök. Arim wēwēetak ne Aköpē ngön yaaö omnamp pöt pet yaē.

³ Omēn nemēēn kaaö ngön ya pōrōen kangiir epēl yemak. ⁴ Nem arim naē Anutu yaat yamēngkaö pōtaan arim naēaan iire kaömp öma pöt pangk naēn ma? ⁵ Aköpē nangarōere Pitaare ngön yaaö muntarō pit pitēm öngörō mēsak yesaurō. Ne yok pangk pēl naēngan ma? Pangk pēl ēēmaap. ⁶ Elei. Ar kön wiin ten Panapas tenpimēt arēn ngōnēn ök yeniem kaömpre omnantē waurat pangk ēēn ma? Tenpimtok pēl ēēna pöt pangk naēpan. ⁷ Nga omnarō kaömpre ngaē omnant pitēmtē monatök naöpan. Ēmre ya yaaurō pitta kēēt orōön yok pangk nēmpnaat. Pol purmakaö ngarangk yaaurō pitta yok pangk kapa kolapöt kolak nēmpnaat.

⁸ Ngön pipēt omnarōa kön pēnēētök naēn. Pipta ngōnte ngōnētakta wia. ⁹ Anutu pim ngön kosangēt Mosesök epēl ēa. “Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpēnēak ing samsam yeem

nēmpēnēak yaēēn kēmēt il mowariingan.” Anutu Mosesēn ngön mēēa pipēt pol purmakaörōaan pēēn nemaan ēa. ¹⁰ Won. Anutuuk ten pim ya omnarōaanta kön wieē ngön pipēt Mosesēn ök maan retēng ēa. Omēn ya yamēngkaupre kēēt orōön yewaup piarip köp sēēn nant öpēnēak kön wieē ya mēmpna pöt yok pangk. ¹¹ Tenök arim lupöt kosang sēnēak ngōnēn ök niaim wē. Pōtaanök arök kangiir koröpōökē kaamököt nimpunē pöt yok pangk naēn ma? ¹² Ya omēn muntarō koröpōökē kaamök pöt yemangk. Pōtaanök ten wet rēak ya yamēngkaurō pit il yemowasēn nimpunēēt pangk önaat.

Pēl ēēnaatak Kristo pim ngön ompyaut il wariinganēak pötōn naēn pas kēlangön kat wiak ya yamēngk. ¹³ Ngōnēn omēn Anutu pim tup kaōetak waur yaaurō pit omnarōak Anutuun yak kaömpöt wak wais wiin pötēaan nant yeō ar pōten ēwat wē. Ēn kiri ar yaaurōeta animaö kiri yemangk pötēaan yeō. ¹⁴ Pōta ök Aköp Yesuuk ten pim ngön ompyaut ök yaaurō ar kat yawiaurōak koröpōökē kaamököt ningkēn önēak kosang wesak ök niaut.

¹⁵ Ne pöt, arök koröpōökē omnant nampunēak neniaan ēaut. Peeneeta pēl ēēnēak retēng naēn. Won, ne omnantēēn kimang neniangan. Kaömpötēēn kēēn ēak wel

wiimëak yeem pöt arën kaömpëen neniangan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar nenangkën yaëën pötaan ërëpsawi eim öma pöten kent yaë. ¹⁶ Nem ngön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël ëëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim ngön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut sëp wesak pötaan ya këlangön kaö ëëm. ¹⁷ Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël ëëmaatak ya pipët nem könöök naën, Aköpök epël ëëmëak nangkën sum naön. ¹⁸ Pël ëa pötaanök ne kangiiir oröpöt yeö? Nem kangiiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök niak kangiiir sumere omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiiir sumere omnant yok pangk ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëën sa

¹⁹ Ne omën pouröa inëën wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë rë olanëak ar pouröa inëën saut. ²⁰ Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëmtë yaaul yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm yaaul yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup. ²¹ Tapël

omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yaauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë rë olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënöpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup. ²² Omën pitëm kön wi kosang yewe-saut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök niaan narö Kristoë naë rë olaan utpetetakaan kama niöpënëak arim ök saut. ²³ Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëen nemëntta këët ömëak yeë.

Anutuu omën këët öpenaataan weë ngentiipa

²⁴ Ar omën epëten ëwat wë. Ngasam yaaurek omën pourö nener il wasëpënëak pöömpö sëpnaat. Pël ëëpnaatak wet rëak së yaö ëaurek orööpna pöpök këët öpnaat. Pötaanök Anutuu omën këët önëëtaan weë ngentieë. ²⁵ Omën ngasam ëak nener il wasëpenëak yaë piporö weë ngentiak koröpöökë këlangön yaaö pöten kön nawiin yaë. Pit omën lëngë sëpna pötëënta pël yaë. Ën tiar pöt Anutuu naëaan omën weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël ëëpa. ²⁶ Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng ëëmëak yaö ëaurekën

it kökö ngënal yesaup. Ne omën mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkë itneë yamöaup. ²⁷ Omën namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë koröpö weë yewas pöl utpet ëëngönëak nem koröpöökë kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niaim olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Moröktak wiap sënganëën ngarangk këëkë ëëpa

¹ Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e wasnganëën ök niamaan kat wieë. Anutu pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëën pit seim i kaö Köp Möau olëak sa.

² I yamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëën i kaö ilën irë olëak së Moses pim omën sa.

³ Pël ëën Anutu pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa. ⁴ Iiteta Pul tapöök tekeri wes mangkën në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökaan yaaröön kolak neima. Kël pöökë yapinte Kristo. Iit kël pöökaan yaaröön nëën kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima. ⁵ Pël ëautak pitëm tekraakan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuuk këëpöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

⁶ Pitëm naë omnant oröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl

tiar omnantön warre kaur ëënganëak pël yaalni. ⁷ Pitëm tekraakan narö pitëm ëa pöl Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya manganok. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omnarö wel aisëëë iire kaömp nak wal ëak tan urööre ngasam paspas ë pël eima." ⁸ Pit naröa ëa pöl tiar öngre omp nga ëënganok. Pit pël yaëën Anutuuk pitëmëën ya sangën elmëën omën kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia. ⁹ Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëëngan. Pit pël yaëën kamal ngaaröak mëngkën wel wia. ¹⁰ Pit naröa ëa pöl tiar Anutuun kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuuk pim ensel ngaap wes mëën mëngkën wel wia.

¹¹ Omën muntaröak Anutu kasëng mempanëak pepanöm elmëëpënëak omën pipot pitëm naë oröa. Akunet pet irëpënëak yaëën wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak ngönëntak retëng ëa. ¹² Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas pörö ar wiap sak utpet ëënganëën ngarangk këëkë ëëë. ¹³ Morök ke nentere nent ar utpet ëënëak arim naë oröa pöt arimënt pëën won, omën pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuun kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nuulaan wiap nasëngan. Won, ar moröktak wëën pi kaamök elniin weë sak

tauaanëët.

*Anutuu ënëm yeem urmer-
aröa ënëm naëngan*

14 Pötaanök, nem kar panëëro, ar omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya yamëëaut kasëng meneë. 15 Ar könringörö. Pötaanök nem niama epët kat wiak kön wi pet ëëë. 16 Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuun yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëën lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtëmer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim möönre koröpö këra yetaprak möa pötak yal yeë. 17 Kë kopëtët wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pöröak erën ëak möönre koröp kopëtaö pël sak wë. 18 Israel omnaröa yaautön kön wieë. Omën animaö Anutuun kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaautak Anuturing lup kopëtëmer mowasëpënëak pël yaë. 19 Nem yeniak pipta songönte pöt tolëël? Ne, "Omp ak kaarörö pit kaöarö," ma "Omnaröak pitëmëën kiri yemangk pöt kaöat," pël yeniak ma? 20 Won, ne epël yeniak. Omën ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuun won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëen ar pitëmëën kiri mampööre pitring kaömp ngawi në pël ëënëëten ne kaaö yaë. 21 Aköpë i kelöntak yenauröak urmeraröaktakaan nëmpena pöt pangk naëpan. 22 Ar utpet pipot ëënë pöt

Aköp ya sangën mongawisën nimpënaat. Pi weëre kosang gringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

*Anutuun ping wesak maim
öpa*

23 Arök, "Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat," pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omën poutök kaamök naalniipan. Arök, "Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat," pël yaketak omën poutök kosang naniwaspan. 24 Ar arim omnant ëënëëten kön wiinganok, arim karurö kaamök elmëënëëten kön wieë. 25 Animaut uröm kaatakaan önë pipotön, "Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?" pël ëak kön selap ëënganëp neë. 26 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëët." Pël wia pötaanök tiar yok pangk omën pout nëmpenaat. 27 Omën ngönën wonöröak ar pitring kaömp ngawi nënëak yas niak kaömpre animaut ningkën pötön, "Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?" pël ëak kön selap ëënganëp köntak neë. 28 Pël ëënëëtak omën namp nim naë öpnaapök animaö pötön, "Epot omp ak kaaröröaan kiri ëaut," pël ök niaan pöt pi utpet mowasën pim lupmer utpet ëëpanëen nënganok. 29 Pipot nëen arim lupöt utpet sepanëen won, arim karipë lupmer utpet ëëpanëak yeniak. Ar nampök epël an koröp. "Ne tol ëën omën

animautön kön selap yaë pipopön kön wiak nanën ëëm? ³⁰ Ne Anutuun animautaan yowe mëak yenën omnaröak nem yena pötaan utpet wesak neneapan.”

³¹ Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaömp nëëre omën nant ë pël ëënëak pöt Anutuun ping wesak aök ëën. ³² Yuta omënre omën muntaröere ingre mor saurö wiap sëpanok pël elmëengan. ³³ Nem yeë pöl ëëë. Nem omnant yeë epot omën pourö kaamök elmëëmëak weë ngentiak yeë. Nemtëën naën, omën pourö kaamök elmëën ompyaö sëën Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak yeë.

11

¹ Ne Kristoë kanöök ing mësëak pim ök yeë arta tapël nem yeë epël ëëë.

Ngönënë wa toptak ompyaö ëëpenaata ngönte

² Ar omnant nem niaul yeem ngön ök niaut taë wak wëen ne arën kön wiin ompyaö yaë. ³ Pël yeëetak nem kentöök ar epëtenta ewat sënëak kent yaë. Ompöröak öngörö ngarangk ëa. Kristook ompörö ngarangk ëa. Ën Anutuuk Kristo ngarangk ëa. ⁴ Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koëak wëen pöt omnaröak itenak, “Pi omën munt nampë ikanöök wë,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël ëëpna pöt pi omën munt nampë

ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koëepna pöt utpet ëak pim Kaöap Kristo ëö mongawisëpnaat. ⁵ Ën öng namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël yeem pim kepönö kör nokoëën wëen pöt omnaröak piin, “Ompöpë ikanöök naön wëa,” pël aan pim ompöp ëö mongawisëpnaat. Pöt öng kan pas yaaö namp pim kepön ëpöt kat ë olëak wë utpet yaë pöl pim kepönö kör nokoëën wëa pötak utpet sak öng ke pöpë ök sëpnaat. ⁶ Öng namp pim kepönö kör nokoëën ëëpënëak pöt pim kepön ëpöt kat ë olap. Pël ëëpnaatak öng namp pim kepön ëpöt kat ë olaan omnaröak piin kön wiin, “Pi öng kan pas yaaö namp,” pël wasën pi ëö kësang sëpnaat. Pötaanök öngörö pipël ëak ëö sëpanëen pitëm kepönöt kör koëëp. ⁷ Ompöp pi Anutu pim ök wë pim weëre kosangre ë rangi pöt pet yaë. Pötaanök pi Anutuu ök kaö sak wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö kör nokoëëpan. Ën öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö pangk kör koëëpnaat. ⁸ Pöta songönte epët. Anutuuk ompöp ket ëëpënëak öngöpökaan kaut naön. Öngöpökëer ompöpökaan kaut wak ket ëa. ⁹ Tapël ompöp pi öngöpëen yak ket naën. Öngöpökëer ompöpëen yak ket ëaup. ¹⁰ Pël ëa pötaanök öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan

kepönö kör koëak öpnaat. Pël een pöt enselöröak pöten itaangkën ompyaö eëpnaat. ¹¹ Pël eëpnaatak tiar öngre omp Aköpë wëwëetak namp nerak naön, nampnamp kaamök ëak wë. ¹² Nem yeniak pipta songönte epët. Anutuuk öng wetëep ompöpökaan ket een kangiir pörekaan wais peene wë epöök pöt öngöröak ompörö yawil. Omën pout Anutuuk maan öröak wia.

¹³ Ar omën epëten kön wieë. Öngörö pitëm kepönöt kör nokoën wë omnaröa tekrak Anutuun ök mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naëpan. ¹⁴ Tiarim wëauten ar ewat wë. Omp namp öngöröa ök pim kepön epöt wali sëpna pötak omnaröak ëöak mapnaat. ¹⁵ Ën öngörö pit ngan ep waliit pitëm kepönöt kör koëëpënëak Anutuuk menaurö. Pötaanök öng namp pim kepön epöt wali sëpna pöt ompyaö. ¹⁶ Omën namp ngön epët komun uröpna pöpön epël memaat. Ten Kristoë ngön yaaö omnaröere Anutuu ingre mor sa pourö epël pëen yaaurö.

Korin omnaröak Aköpë këere iit utpet wesa

¹⁷ Ar Anutuun yaya manëak wa top yeëan pötë ompyaö newasën, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epët, arën kön wiin ompyaö won. ¹⁸ Ne wet rëak epël niamaan. Ar ngönënëën wa rongan yaëën arim tekrak komre kap jaaröa pël aan ne kat wiin yaap koröp jaarö.

¹⁹ Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerakë omnarö yak arën ökre was elniin ngönëntak kosang yes pörö tekeri wasëpënëak jaarö. ²⁰ Arim ngönënëën wa top yeëan pötë Aköpë këët nënëak yeem irikor yeëan. ²¹ Ar epël yeëan. Kaömp nënëak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaömp wak yesan pöt neenemot yenan. Pël ëak narö iire kaömp kësang nak kön irikor yaëën narö këen wë. ²² Elei, ar pipël eëneak pöt arim kaatë nënëëtep won ma? Ma ar kön wiin Anutuu ingre mor saurö pipël elmëak ngöntök yaaurö ëö yemowas pöt pangk yaë ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaö yen pël niam ma? Won, pël naëngan.

Aköp Yesu pim ruurö këere i elmëa

²³ Ne ngön ngaan Aköpë naëaan wa pöt niaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaaröen kup mowia röök pötak kaömp nent wak ²⁴ Anutuun yowe mëak pelak epël ök mëea. “Epët nem mësëpët. Arimëën yak pëël elniak wel wiimaat. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.” ²⁵ Pël mëak kaömp pöt nëën wain kelönte tapël wak yowe mëak epël mëea. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim önëël nem

elniauten kön wieë neim önëët.”²⁶ Pël äaan ar këere i nënëel Aköpë wel wiauta songönte tekeri weseim wëen kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këere iit utpet wesak pöt saun koirëpnaat

²⁷ Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këet pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring eëpnaat.²⁸ Pötaanök ar këere i nënëak pöt wet réak arim lupöt wa kom äakök nën.²⁹ Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këere iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlangön mampnaat.³⁰ Ar pël yeëan pötaanök arim naëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëen narö wel yawi.³¹ Ën tiarimtok tiarimtë lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlangön nimpö pël naën eëpën.³² Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlangön yaningk.

³³ Pötaanök, karurö, ar Aköpë këere iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor eën pourö wais pet irënak ngës rë pël eën.³⁴ Ar këen panë eën pöt arimtë kaatë nën, wa toptak utpet eën kangut orö nireëpanëen.

Ngön muntat nemtok naë waisak ök niak ngan rë nimpaat.

12

Ngëengk Pulöök weëre

kosang ke nentere nent yaningk

¹ Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëengk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këekë ewat sënëak kent yaë.² Ar ewat wë. Ngaan ngönën köpël wëen yang omp ak wëwëat wonöröak wer niön pitëm ënëm seimaurö.³ Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuu Pulöök kaamök elmëen pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan eëpnaat. Ën namp Ngëengk Pulöök kaamök naalmëen eën pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan eëpnaat.

⁴ Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk, Pul pö kopëtaöök.⁵ Tiar Aköpë ya ke nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap.⁶ Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën pourö neenem weëre kosangöt ninak ya pipot mëmpenëak kaamök yaalni.⁷ Pulö pi ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem weëre kosangöt kom äak yaningk.⁸ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën ewat kaö panë apnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën ngönën öngpököt wa kotiak apnaat.⁹ Namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi kosang yewe-

sautaring öpnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën yaumanörö ompyaö mowasëpnaat. ¹⁰ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ya it ngolöpöt mëmpnaat. Namp weëre kosang mangkën wetete ngön apënëak kön tektek mowasëpnaat. Namp weëre kosang mangkën Pulööre urmerarö pitëm yaautë songönte kom ëëpnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök apnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipnaat. ¹¹ Ya pipot pout mëmpnenëak Pul kopëtapöök tekeri wes yangingk. Pël elniak pimtë könöök omën pourö neenem weëre kosangöt kom ë yangingk.

Tiarim koröpö kopëtaö, kaut selap

¹² Omnarö tiar tiarim koröpö kopëtaö. Ën koröpöökë kaut selap. Pël ëen pipot erën ëen koröp kopëtaö pël yaë. Pöta ök omën selap eporö Kristooring erën ëen kopëtap pël yaë. ¹³ Tiar narö Yuta omnarö, narö omën muntarö, narö inëen yaaurö, narö inëen naënörö. Pël ëaap tiar Anutuu Pulöök wa niulëen möönre koröp kopëtaö yeö. Anutuuk pim Pulö ningkën tiar pourö pim Pul kopëtaö wak wëen tiarim lupötë wë.

¹⁴ Tiar ëwat wë. Koröpöökë kaut kopët nent won, selap. ¹⁵ Pötaanök ingesök tol ëak

epël apën? “Ne mores won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁶ Ën katëëpökta tol ëak epël apën? “Ne itö won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁷ Koröp pouuk itöt pëen wëanëen tol ëak ngön kat wiipën? Ën koröp pouuk katöt pëen wëanëen tol ëak wot mööpën? Pël naëpan. ¹⁸ Anutu pi ëwat wë. Pim könöök koröpöökë kaut neenem öpnaarek moulmëa. ¹⁹ Koröpöökë kaö epot ke kopëtet pëen ëanëen koröp ëlö yok pangk wi naön ëan tapön. ²⁰ Pël naën. Tiar pöt koröpöökë kaut selap pötök erën ëen kopëtaö pël yaë.

²¹ Itöök moresën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” Ën kepönöökta ingesën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” ²² Won, tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin kaöat won pël yewas pipot won ëëpena pöt ompyaö naön ëëpena. ²³ Ën tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin pasut pël yewas pipot ompyaö wesak ngarangkëëpena. Ën ëoaatta ompyaö panë wesak kör koëëpena. ²⁴ Pël ëëpnaatak koröpöökë kaö nantön tiar itaangkën ompyaut pël yaë pipot kör nokoëen ëëpena. Anutu pimtök tiarim möönre koröpöt ket

elniak kaö nantön utpetat pël yewas pipot puuk kön wiin ompyaö een kör koëpenaat. ²⁵ Pël eëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök komre kap pöt naën eëpenaat. Kaö pout nener kaamök eëpënëak èaut. ²⁶ Koröpöökë kaö kopët nent këlangön kat yawiin pöt pout këlangön kat wiipnaat. Èn kaö nent ompyaö wëen pöt pout ompyaö öpnaat.

²⁷ Ar pöt erën een Kristo pim möönre koröpö pël yeë. Èn neenem wëwëetak pöt pim koröpöökë kaut pël yeë. ²⁸ Pël yaëen Anutuuk pim ingre mor saurö tiarim naë ya omnarö epël ulmëa. Wet reäk ngön yaaö omnarö ulmëa. Pöroaarek tektek ngön yaaurö, pöroaarek rë yemoulaurö, pöroaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö, pöroaarek yauman ompyaö yewesauröere omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaaurö pël ulmëa. ²⁹ Anutuuk pourö ngön yaaö omnarö pël naulmëen èa. Pourö tektek ngön apënëak naulmëen, pourö omnarö rë moulöpënëak naulmëen, pourö ya it ngolöpöt mëmpënëak naulmëen, ³⁰ pourö yauman ompyaö wasëpënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipënëak naulmëen. ³¹ Anutuuk ar ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang

nimpna pöt taltak kaöet pöt wël èak önëen kosang eëë.

Pël yaëen nook kan ompyaö panë epö pet elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

¹ Ne ka nantëeröa ngön köngkömötëere enselöröa ngön köngkömötë omnarö pangk kat wiipnaat pël yeem lup sant naën yeëanëen nem ngön yaaut kuupre intö ngönötë yaan omnaröa ngön këet kat nawiin yaë pöl köntak yeëan tapön. ² Èn ne tektek omnaröa ök wë ngönën tekeri wasöore ngön öngpökötire èwat poutë songönöt èwat wëere tomönötön mop wiipënëak kön wi kosang wesak maan pël è pël yeem lup sant naën yeëanëen omën pasuröa ök wëan tapön. ³ Ma nem omnant kom èak omën ngöntök yaaurö mampöore Kristo pim ngöntaan yak maan naröak newak es newaliin wel wi pël yeem lup sant naën yeëan talte kangut naön eëm.

⁴ Omën lup santring wëa pöro ya wiaptaring wë sant yemowesaurö. Pit omën muntaröa omnantëen kön utpet mowiire pitëmtën kön wiin isën kölokkölok è pël naën yaaurö. ⁵ Pit omnant omnaröak kön wiin omën muntaröen naalmëëpanëët èen pöt pël naën yaaurö, keimön naën yaaurö. Pit ya sangën naën yaaurö, utpet yaalmëen kangiir naalmëen yaaurö. ⁶ Pit utpetatëen

ērēpērēp naën, ompyautēen ērēpērēp yaauro. ⁷ Omēn lup santring wēa pōrō omnarōak utpet yaalmēen kosang sak wē elmēēpnaatōn ompyaō ēēpnaat pēl weseē Anutuun kōn kosang wiak pim ompyaō ēēpna pōten korkor eim wē kēlangōn kat yawiem kosang sak wēaurō.

⁸ Lup sant yaaō pōt kō nasēn ēēpnaat. Ēn tektek omnarōa ok Anutuu ngōnte tekeri yewesa pōt kō sēpnaat. Kēm ngōn ngolōpōtē yaaō pōteta, kō sēpnaat. Ēn ēwat ke nentere nent pōtta kō sēpnaat. ⁹ Pōt epēl. Tiar ēwatōt kaut pēen ēwat wē. Ēn Anutuu ngōnteta kaut pēen tekeri wesak yaauro. ¹⁰ Ēnēmak Anutuu wais omēn poutē songōnte tekeri wes nimpnaatak kaō kot pipot kō sēpnaat.

¹¹ Ne ngaan koturōa ok wē pitēm ngōn ya pōl aimaut. Pēl ēak koturōa kat yawi pōl kat wieimeē pitēm kōnōtē wia pōl wiakaimaut. Pēl ēautak omp kaō sak koturōa yaaō pōt ent ē olēaut. ¹² Tiar kōnitweri kēere wot kante itenak kēekē itnaangkēn yē pōl peene Anutuu songōnte itenak om kotte pēen ēwat yes. Ēnēmak Kristoē tekeri sēpnaatak ēō ningkēn piin kēekē itaampenaat. Peene pōt tiar Anutuu songōnte kaut pēen ēwat wē. Akun pōtak Anutuu tiarēn ēwat panē wē pōl pim songōn pout ēwat sa pet irēpenaat.

¹³ Pēl ēēn kosang wiaapna

pōt epot. Anutuun kōn wi kosang yewesautere piin kōn kosang wiak pim ompyaō ēēpnaaten kor wēautere lup sant yaaout, omēn nentepar nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant yaaoutakēer kaōet.

14

Pulōök weēre kosang yaningk pōta ngōnte

¹ Ar lup sant yaaout kaō wesak kosang ngentiak arim karurō sant elmēē. Pēl ēak pōt ngōnēnē weēre kosang Ngēengk Pulōök yaningk pipot onēen ok ēē. Pipot Anutuu ngōnte tekeri wasēnēak weēre kosang yaningk pipot onēen wet rēak ok ēē. ² Pōta songōnte epēl. Omēn kēm ngōn ngolōpōök ya pipop omnarōen nemaan, Anutuun yema. Pi Pulōök elmēen ngōn ēlēpōt ok yaan omnarō kat nawiin, Anutuukēer kat yawi. ³ Pēl yaēetak omēn Anutuu ngōnte tekeri wesak ya pipop omnarō kaamök elmēak pitēm kōn wi kosang yewesaut taē wasēn kosang sak opēnēak yema. ⁴ Omēn kēm ngōn ngolōpōök ya pipop pimēnt kaamök yaē. Ēn omēn Anutuu ngōnte tekeri wesak ya pipop ingre mor sa pourō kaamök yaē. ⁵ Ne ar pourō kēm ngōn ngolōpōtē anēak kent yaē. Ēn Anutuu ngōnte tekeri wesak anēak kent kaō pan. Omēn Anutuu ngōnte tekeri wesak ya pipop omēn kēm ngōn ngolōpōök ya pōp

il yewas. Ën namp këm ngön ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurö kaamök elmëepna pöt omën këm ngön ngolöpöök ya pipop ya kaö yamëngk. ⁶ Pötaanök karurö, ne arim naë wais këm ngön ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël eëmaatep arim naë wais Anutuu ngön ök neea pöt niam ma ewat nent nimp ma pim këm ngönte tekeri wesak niam ma ngönën rë niulöm pël eëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuu ngönte apenëak këm ngön ngolöpötë pangk naëngan

⁷ Ar omën pasut nger pëep köntak mëmpööre wëlemp köntak tang mö pël yaëen ngön këet pangk kat wiin ma? Kat nawiingan. ⁸ Ën kuupö pas yamëngkën talëpök pangk kat wiak ngaëen ya pël wesak ko eëpën? Pangk pël naëpan. ⁹ Pöta ök arta këm ngön ngolöp omnaröa pangk kat nawiipanëöök yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngönöt pas mopöök sëpnaat. ¹⁰ Yang epot poutë omnaröak këm ngön ke nentere nentak ngön ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaö wesak yaan kat yawi. ¹¹ Ën omën nampök ngön ök neaan kat nawiin eëma pöt puuk neen, “Maimap,” pël yenewasën nookta piin, “Maimap,” pël mowasumaat. ¹² Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëengk Pulöök

yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëengk Pulöök ulöl wes ningkën weëre kosang ingre mor saurö kaamök elmëepna pöt önëët.

¹³ Pötaanök omën këm ngön ngolöpöök apna pipop ngön pöt kaip tiin omnarö kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map. ¹⁴ Pöt epël. Ne këm ngön ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këmëtere lupmerök yaan könöök naën pas öpnaat. ¹⁵ Pötaanök ne tol eëm? Ne Anutuun kimang nemtë ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap. ¹⁶ Ma ar namp lupmerök këm ngön ngolöpöök Anutuun yowe yemaan omën ngolöp weëre kosang pöt naön nim ngönte pangk kat nawiin eëpna pipop tol ëak kat wiak kaamök ëak, “Yaap,” apën? Pël naëpan. ¹⁷ Ni yaap Anutuun yowe mamëetak omën ngolöp pöp taë nemowaspan.

¹⁸ Ne ar pourö il nuwesak këm ngön ngolöpöök ngön yaaup yak Anutuun yowe yemak. ¹⁹ Pël yeëetak ingre mor sauröaring yaya yamëëautak nem kentöök ngön kopët omnaröa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Këm ngön ngolöp selap omnaröa pangk kat nawiin eëpna pöt amaaten kaaö.

²⁰ Karurö, ngönöt kat wiak wël yaautaan rungaaröa ök eëngan. Utpet yaaö

pötönökäär öngaaröa ök köpël
ëë. Pël äak ngönöt kat wiak
wël yaaö pötaan kaöaröa ök
ompyaö wesak ëë. ²¹Ngönën
ngön nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën
naröa ngön maimatëere
omën maimaröa këm
ngönötë ök maan

pit nem ngönte kat nawiin
ëëpnaat,

Aköpök pël ya.”

²² Pötaanök tiar kön
wiin Anutuuk këm ngön
ngolöpötë ngön yaaut
ngönën kat wiauröaan won
ngönën köpëlörö pim weere
kosangöön pet elmëen
itaampënëak kön wia. Ën
kangiir Anutuu ngönte
tekeri wesak ök yaaut
ngönën köpëlöröaan won kat
wiauröaan Anutuu songönte
tekeri wasën itaampënëak
kön wia. ²³ Pötaanök ar ingre
mor saö pourö wa top äak
këm ngön ngolöpötë ngön
aim wëen ngolöp ngönën kat
yawiauröere köpëlörö ilëak
itenak pöt arën kön wiin
kaökaö yaë pël wasëpnaat.

²⁴ Ën ar ingre mor saö pourö
Anutuu ngönte tekeri wesak
ök aim wëen ngönën köpëlöp
ma ngolöp kat yawiaup
ilëak kat wiak pöt arim
yaauten itenak pim saunatön
kön wiipnaat. Pim tekeri
wesak yaan kat wiipna pötök
pim utpet yaaut kom ëen

²⁵ pim lupmeri omnant wieëa
pöt tekeri sëen itenak rar
rë wesirak Anutuun yaya
mëak epël niapnaat. “Yaap
Anutu arim tekrak wë,” pël
niapnaat.

*Ngönënëen wa top yaautë
ompyaö wesak ëëpa*

²⁶ Karurö, ne tol niam?
Arim Anutuun yaya manëak
wa top ëënëetë nampök
tan nent apnaat, nampök
wetete ngön apnaat, nampök
Anutuu ngön ngolöp mena
nent apnaat, nampök këm
ngön ngolöp naöök apnaat,
nampök këm ngön ngolöp
pöt kaip tiipnaat. Pipot
pout yaëen ingre mor saurö
kaamök elmëep. ²⁷ Këm ngön
ngolöpötë anëak pöt pouröak
anganok kopët naar ma naar
namp pöröak kopët pöppöp
yaan nampök songönöt kaip
tiak ök niap. ²⁸ Ën omën
kaip tiipnaap won ëen pöt
këm ngön ngolöpötë anë
pörö ingre mor sauröa wa
toptak anganok. Namp pi pël
apënëak pöt pëentak Anutuun
map. ²⁹ Ën Anutuu ngönte
tekeri wesak anëak pöt omën
naar ma naar namp aan
muntarö ngön pöt kat wiak
kom ëë. ³⁰ Namp pi wel
aisëaan Anutuuk ngön nent
apënëak kön weswes elmëen
wal ë apënëak yaëen pöt wet
rëak taueë ngön yaaup leng
ëep. ³¹ Ar pourö Anutuu
ngönte pangk tekeri wesak
anëet. Pël yeem pöppöp
aan kat wiak nener lup
kosang wasënëet. ³² Omën
Anutuu ngönte tekeri wesak
ök yaaö pörö pitëm ngön
apna pötön ngarangk ëë
ök apën ma won pöt kön
wiip. ³³ Pöt Anutu pi tiar
omnant irikor ëëpenaaten
kaaö, mayaap öpenaaten kent

yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaaup³⁴ ar ngönënëen wa top yeem öngöröak ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpën pël wia.³⁵ Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt ëöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ewat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëel maan ök niap.³⁶ Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëer omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ewat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet rëak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëer kat wiaurö ma? Pël won.

³⁷ Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönënë weëre kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël ëëpna pipop pi nem ngön retëng yeë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp.³⁸ Namp ngön epët kat wiak yaap newasën ëëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” pël nemangan.³⁹ Pötaanök, karurö, ar Anutuu ngönte tekeri wesak anëëtaan weë ngentieë. Pël ëak këm ngön ngolöpötë yaaut kan waringan.⁴⁰ Ar ngönënëen wa top yaautë omnant irikor ëënganëp ompyaö wesak ëëë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

¹ Karurö, nem Kristoë ngön ompyaüt ök niaan ar kat wiak wak wë pipët kaalak

ngolöp wes nimpaan.² Ngön ompyaö pipët ök niaan wak pötakël weën pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Om pas kön wi kosang wesan talte pël naalniin ëëpën.

³ Omën kaöet Anutuuk neen neaan kat wiak nook arën ngës rëak ök niiaut. Pöt epët. Ngönëntak Kristo pi tiarim saunatéen wel wiipënëak ëa pöl ëaup.⁴ Pël ëak ngönëntak ëëpënëak ëa pöl yang kel weerën kët nentepar nent won sëen kaalak wal ëaup.⁵ Pël ëak wet rëak Pitaan ëö pet elmëak ënëmak pim ru 12 pöröen ëö pet elmëa.⁶ Pörekaan pim ru kësang pan 500 pörö wa top ëak weën ëö pet elmëa. Omën pörö narö wel wiin kësang om öp wë.⁷ Pörekaan Sems ëö pet elmëak ngön yaaö omën pouröen ëö pet elmëa.⁸ Pël ëaupök ënëmak ne runga kar yawil pöpë ök utpet yaaupön ëö pet elnäut.⁹ Ne ngön yaaö omën nem karuröa ök won, utpetap. Ne Anutuu ingre mor saurö mënak utpet weseimaup yak ngön yaaö yapinte nenëanganë salëp.¹⁰ Anutuuk komre kolap elnäak pim ngön yaaö omën wes neulëen wë. Pim komre kolap pöt nem naë mos naën äaut. Nook ngön yaaö muntarö il wesak ya kaö mënëimaut. Pöt nem weëre kosangöök won, Anutuu komre kolap elnäa pötak mënëimaut.¹¹ Nook ma pitök ngönën ök niian pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtet ten pouröak ök niaan kat wiak

kosang wesan.

Wel wiaurö weletakaan wal eëpenaat

12 Tenök, “Kristo weletakaan wal äaup,” ngönöntak pël ök niaan tol eënak arim naëaan naröak, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” pël aim? 13 “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” arim ngön pöt yaap pöt, “Kristo weletakaan wal naën äa,” pël apa. 14 Kristo weletakaan wal naën äanëen tenim ngönën ök yeniautre arim piin kön wi kosang yewesaut kë naën äan tapön. 15 Pël äak pöt pëen won. Ten Anutuun epël niaut. “Pi Kristo weletakaan wal ë ulmäaup,” pël niaut. Wel wiaurö wal yaaut wi naön äanëen Anutuuk tol äak Kristo wal ë ulmäan tapön. Pël eën tenim ngön yeniak epotön kön wiin, “Pit Anutuu ngësäl wesak kaar yaaurö,” pël äan tapön. 16 Tiar, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” ngön pël yeëan talte Kristoonta, “Weletakaan wal naënöp,” pël apen. 17 Kristo wal naën äanëen arim kön wi kosang yewesaut mos seën utpetatë öngpök wëan tapön. 18 Pël eën omën Kristoon kön wi kosang wesak wel wiaurö kö san tapön. 19 Tiar Kristoon kön kosang wiak pim ompyaö elniipnaaten kor wëen yangerakë wëwë eptakökëer kaamök elni-anëen omën muntaröak tiarën, “Kaökaurö,” pël wesak yangerakë yaköm yaaut il wesak yaköm kaö pan elnian tapön.

20 Pël won. Kristo pi yaap wel wiak kaalak wal äaup. Pi wet reäk wal eën pim pël äauten tiar kön wiin omën wel yawia eporö Anutuuk tapël weletakaan wal ë niulëëpnaat. 21 Pöt epël. Omën kopëtap Atam puuk wel yawia pöt ngës rë nina. Tapël omën kopëtap Kristo puuk weletakaan wal yaaut ngës rë nina. 22 Pöt epël. Tiar Atamë earö pötaanök pim äaul pourö wel yawi. Tapël Kristooring yal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë niulëëpën sa. 23 Tiar yaap wal eëpenëak äa pöl eëpenaat. Kristo pi wet reäk wal äa. Pël eën ënem pim orööpnaatak pimëen sa pöröeta wal eëpenaat. 24 Pël eën omën pout won sëpnaat. Akun pötak pi yangerakë ngarangkre omën kaö yapin-ringörö kö mowesak Setenë weëre kosangringörö tapël elmëak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu pim Pepap kaalak mampnaat. 25 Peene pöt kaö sak wë pim yaat mëneim wë ënemak pim kööre tokörö il mowesak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu mampnaat. 26 Kristo pi utpetat il wesak ënem wel yawiauteta il wesak won mowasëpnaat. 27 Pöta ngönte ngönöntak epël wia. “Anutuuk moulmëen Kristook omnant pout il wesak kaö sak wë,” pël wia. “Omnant pout” ngön pöten tiar kön wiin Anutuuk pimëntta pötring öpnaat pël newasën äa. Pöt Anutu tapöpök Kristo om-

nant pipotë kaõ sak õpënëak moulmëa põtãanõk. ²⁸ Pep pi omënere omnant pout Kristoë ikanõõk moulmë pet irën Ruup Pep pim kaõ wes moulmëa põtëpë ikanõõkõl wëën Anutuuk tiar pourõa kaõ sak õpnaat.

²⁹ Omën wel wiaurõ kaamõk elmëëpënëak i yamë pörõ pitën tolël kõn wiipen? Omën wel wiaurõ weletakaan wal naën ëëpën talte orõp morëën omën narõ pit kaamõk elmëëpnaan i mëëpën? ³⁰ Ën omnarõ kët ël epotë utpet elniak këëmre këlangõnë rangk yanuulë põtën tolël kõn wiipen? Wel wiaurõ weletakaan wal naën ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngõnte õk yaan omën narõak pël naalniin ëëpën. ³¹ Kët poutë ne, “Omnarõak nem Anutuun yak ya yamëngk põtãan nempën ma won?” pël kõn yawi. Ngõn pipët ne tiarim Akõp Yesu Kristoõk yal menak wë arim wëwëatõn ya ërëpërëp yaë põtãan pil yeniak. ³² Wel wiaurõ weletakaan wal naën ëëpën talte nem Epesas kak wakaimautak wal ëëpenaata ngõnte õk yaan omnarõ kent ngaarõa õk utpet elnëauta kangut naõn ëëm. Wel wiaurõ weletakaan wal naën ëëpën talte omnarõa ya pël ëëpen. Pit epël ya. “Ëlpamõk wel wiipenaatak peenëer këëre imën nëmpa.”

³³ Nant kaar niapanok. Ar utpet yaaurõaring õnë põt pitõk arim wëwëet utpet niwasëpnaat. ³⁴ Kõn irikor

pipot sëp wesak kõnõt wotpil wesak wëë. Utpetat ëëngan. Ar kat wieë. Arim naëaan narõ Anutuun kõpël wë ënëm naën yeëan. Põtãanõk ar kat wiak ëõ sënëak yeniak.

Möönre korõp maimaõ wak weletakaan wal ëëpenaat

³⁵ Narõak epël an korõp. “Wel wiaurõ tol ëak weletakaan wal ëëpën? Pit möönre korõp ke tolëëlõt wak wal ëëpën?” ³⁶ Ar pël aan põt epël niamaat. Ngõn pipët ngõnën kõpëlõrõa ngõnte. Ar omnant ngëntën mout sõp ë yesën rëngapõt yaarõ. ³⁷ Arim omnant õpõt yangënt põt möönre ëp ënëm orõõpna põt nangëntën, lëlëpõt pëën yangënt, korupaëëre omën muntat. ³⁸ Anutu pim kõnõõk lëlëp ke nentere nent põtë elmëën neenem möönre korõpõt yaarõ. ³⁹ Wëwëetaring wëaurõ tapël wiaan möönre korõpõt ke kopët naõ won. Omnarõa möönre korõpõ naõ, imënõrõa möönre korõpõ naõ, intõrõaõ naõ, pisõrõaõ naõ, pël wë. ⁴⁰ Kutõmweri wëaurõere yangerak wëaurõ tapël wë. Kutõmweri wëaurõa ë rangiat nant, ën yangerak wëaurõaat nant. ⁴¹ Këtëpë ëwaat maim, ngoonõpëëteta maim, ariatë ëwaatta maim. Ën ari põt kom ëak neenem ëwa ke nentere nent wia.

⁴² Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Möönre korõp yang kel yewer epõ maimaõ, utpet sëpnaõ. Ën möönre korõp kaalak wal ëëpna põ maimaõ, utpet

naëpanëö. ⁴³ Möönre koröp yang kel yewer pö weëre kosang won sak utpet sëen yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pö ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaö. ⁴⁴ Möönre koröp yang kel yewer pö yangerakëö. Weletakaan wal ëëpna pö kutömweriö. Yangerakë möönre koröpö wia pöl kutömweriööta wia. ⁴⁵ Pöta ngönte ngönentak epël wia. “Atam, wet rëak oröaup, pi yangerakë wëwëetaringëp.” Ën Atam muntap ënëm oröaup, Kristo pöp, pi Pulööringëp yak wëwëeta pep sak wë. ⁴⁶ Pël ëaap Pulöökë wëwëet wet rëak naaröön. Yang eprekë wëwëetakëër wet rëak oröön Pulöökë wëwëet ënëm yarë. ⁴⁷ Atam wet rëak oröaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket ëaup. Ën Atam ënëm oröaup Kristo pöp kutömweriaanëp. ⁴⁸ Yangerakë omën pourö Atam Anutuuk yangetak ket ëaupë ökörö. Ën omën kutömweri wëwëet öpenaarö kutömweriaanëp Kristo pim ök öpenaarö. ⁴⁹ Tiarim möönre koröpö omën yangetak ket ëaup pimöökë ök wë tapël ënëmak tiarim möönre koröpö omën kutömweriaanëp pimöökë ök öpenaarö.

⁵⁰ Karurö, ngön epët nia-maan kat wieë. Tiarim yang koröp epöök Anutuu kak nasëngan. Ma söpre tetring epöök kosang wieëaut pep nasëngan. ⁵¹ Kat wieë. Ne ngön ëlëëp epët tekeri

wesak niamaan. Tiar omën pourö wel nawiingan. Narö öp wëen Anutuuk teëntom möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵² Ënëmak akun pet irëpna pötak ensel nampök kuup mëngkën it mësak yengaul pöta ök teëntom pan möönre koröp ngolöpö öpenaat. Kuup yamëngkën omën wel wiaurö weletakaan söp won wal yaëen öp wëaurö tiar möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵³ Tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëpnaat. Ma weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët öpnaat. ⁵⁴ Yaap, tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëre weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët epël wia pöt kë rapnaat.

“Anutuuk wel pöt ngep ëen won sa.”

⁵⁵ “Wel pöta weëre kosangët tarëk?

Wel pöta ngaat tarëk? Won.”

⁵⁶ Ngön kosangöt wa olaan saun pöt weëre kosang yeö. Pël ëak pötak nga elniin wel yokoir. ⁵⁷ Anutu pi tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamök elniin wel pöt il yemowas pötaan yowe mepa.

⁵⁸ Pötaanök, nem kar panëërö, ar taintaë wesak tauëë. Ar Aköp Yesu pimëen yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël weseë kët ël epotë kosang wesak pim yaat mëneim ön.

16

Yerusalem kak ingre mor sauröaan mon wa top ëëpënëak mëä

¹ Ar Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan monat kopëta wasënëak pöt nem Kalesia yangerak omën ingre mor sauröen ök mëëan pöl ëë. ² Ar Anutuuk kaamök elniin ya mënak neenem mon koirënë pötëaan nant kom ëak Sante poutë wa top wes wieim ön. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaö mëngkanëën. ³ Pël ëën ne wais oröön omën arim monat wak sëpënëak ulmëënë pörö Yerusalem ngönënë kaöaröaan wetete pepat menak wes mëen monatring wak sëpnaat. ⁴ Ën monat kaö ëën pöt neering ten pourö sënaat.

Pool pi Korin omnaröa naë sëpënëak mëä

⁵ Ne Masetonia yangerakël sumëak kön yawi. Pötaanök pöl sakök arim naë waisumaat. ⁶ Pël ëak akun kot nent arim naë ömaat. Ma wëen kopi akunet pet irëpën koröp. Pël ëën arök kaamök elnëak kan naö koir nangkën pöt nal sumaat. ⁷ Ne akun eptak om itningënal el wesak sëen pangk naëpan. Pötaanök Aköpön kat wiin pangk aan pöt akun wali arring ömëak kent kön yawi. ⁸ Peene pöt ne Epesas kak om wëen Pentikos akunet won sëen sumaat. ⁹ Pöt omnarö selap ngönënëen kööre tok yaalnëetak ya kaö mëngkën këet orööpënëak

Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.

¹⁰ Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamëngkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sëpnaan sant elmëen. ¹¹ Piin kön wiin irepan. Neere kar narö piin kor wë. Pötaanök ngarangk ompyaö elmëak kan naö koir mangkën waisëp.

¹² Tiarim karip Apolos pöp pi kar naröaring arim ngësë waisëpënëak ke urak maan pangk kengkën nasën yaë. Peene won, ënëmak mop naö oröön pöt yok pangk waisëpnaat.

Ngön mëët

¹³ Ar arimtën ngarangk këkë ëeimeë kön wi kosang yewesautak taë weë. Pël ëëë lupöt kosang wesak weëre kosangring weë. ¹⁴ Pël ëëë arim omnant pout ëënëen lup santetaring ëëë.

¹⁵ Ar ëwat wë. Stepanasre pim kaatakörö Krik yangerak wet réak Kristoon kön wi kosang wesak weë ngentiak Anutuu omnarö kaamök elnieim wë. ¹⁶ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën ke pilöröere munt narö kaamök elniak ya mëneim wë piporöen itaangkën arim wotöökörö pël ëëp. ¹⁷ Ne arim naë won pötaan ya utpetaring wëen Stepanasre Potunetasre Akaikasringörö pitök arim kangiir waisën ya ërëpërëp yeë. ¹⁸ Pit ne ya kë newasën wë. Pötaanök arta kat wiak ya kë sënëët. Omën ke pilöröen kön wiin ompyaö sëp.

19 Ingre mor saõ Esia yangerak wëaurö pitök yowe yenia. Ën Akuilaare öngöp Prisilaare ingre mor saõ pi-arpim kaatak wa top yaaurö pitta Aköpëen yak yowe pan yenia. 20 Tiarim kar pourö yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

21 Epët Pool nemtok nem yowe yeniak epët nemtë moresök retëng yeë.

22 Namp Aköpön lup sant naalmëen ëëpna pöp pi kö sëpnaap. Aköp Yesu, ni wais.

23 Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

24 Tiar Yesu Kristook yal menak wë pötaan ar pouröen lup sant yaalni. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 26 pöta ök won sëen Poolök pep epwer Korin kakë ingre morörö retëng ë mena. Pi wet reäk Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnaröaan retëng ëak wes mëen oröön Taitas Korin kakaan pim naë së koirak pitëm naëaan narö lup kaip tiak wëen narök piin, “Ngön yaaö omën yaapöp won,” pël ëa pot ök maan Poolök kat wiak epët retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-11

Poolre Korin ingre moröröa ngönte 1:12-7:16

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëepna ngönte 8:1-9:15

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 10:1-13:10

Ngön mëet 13:11-13

¹ O Anutuu ingre mor saö Korin kak wëauröere Krik yangerak wëaurö, ne Pool Anutu pimtë këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wë pep epwer retëng ë yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëäa

³ Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya mepa. Tiar kön wiin

pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniaup pël yaë.

⁴ Pël yeë këemre këlangön nentere nent tiarim naë yaaröön wiap yanuwe-saup. Pël ëen Anutuu wiap yanuwas pöl omën narö këemre këlangön nentere nent yeön pöt tiarök pim wiap yanuwas pötaring pangk kaamök elmëëpenaat. ⁵ Yaap, Kristoë këemre këlangön kat wieima pöl tiarta këemre këlangön kësang kat yawi. Pöta ök tiar Kristook yal menak wëen pi wiap kësang nuweseim wë. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ⁶ Tenim këemre këlangön kat yawi pöt, ar wiap nuwasën Anutuuk utpetetakaan kama niöpënëak pël yeë. Ën Anutuuk ten wiap yanuwas pöt, ar wiap nuwasënëak pël yaalni. Ar ya wiaptaring tenim këemre këlangön kat yawi tapët kat yawiin Anutuuk wiap nuwasën önëet. ⁷ Tenim ar ompyaö ëënëak kön kosang wian pöt këlok nasën. Pöt ten kön wiin tenim këlangön kat yawi pöl arta kat yawi pël yaë pötaanök. Tapël Anutuuk ten wiap yanuwas pöl arta wiap nuwasëpenaat.

⁸ Karurö, ne tenim këlangön kat wia pöta ngönte ök nia-maan kat wieë. Ne ar tenim Esia yangerak këlangön kat wia pöten ëwat sënëak kent ëen ök yeniak. Ten pörek së wëen këemre këlangön kësang tenim naë orök ngep elnia. Pël ëen ten kön wiin ompyaö sëna kanö won ëen, “Wel wiinaat,” pël ya ngës

kön wiaut. ⁹ Yaap, pan ten wel wiinēak yeē pël wesaut. Pël äautak kēemre kēlangön pöt om pas orö naniirēen. Tenimtē weēre kosangötön kön wiin iraan Anutu wel wiaurö wal ē yaulmēaup piin kön wi kosang wasēnēak omēn pöt tenim naē orö nirēaut. ¹⁰ Omēn utpet panē nant tenim naē oröön wel wiinēak ääö pötēaan Anutuuk kama ent ē niulēa. Wē ēnēmak kaalak utpetetakaan ent ē niuleim öpnaap. Ten piin kön kosang elaan pi kaalak ent ē niulēepnaap. ¹¹ Pötaanök ar ten kaamök äak Anutuun kimang maē. Pël ēēn Anutu pi omēn selap arim kimang pöt kat wiak kangut ninak ten ompyaö elniipnaan. Pël yaēen ar pim ten kaamök yaalni pöten Anutuun yoöre ērēp manēēt.

Pool pi Korin omnaröen kaar nemaan

¹² Ten tenimtēen kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omēn ngönēn kat nawiinöröa naē tenim elmēeima pöt, tenim lupöt wiap nasēn kölām wēen Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmēeimaut. Ēn arim naē elnieima pöt pitēm naē elmēeimaut il wesak elnieimaut. Tenim ar pouröa naē elnieima pöt yangerakē ēwatötring won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieimaut. ¹³⁻¹⁴ Ten ngön öngpököt retēng ē naningkēn. Arim sangk kelak ēwat sēnēt pēen retēng ē yaningk. Peene pöt, ar pöten om kot nent ēwat sak wē. Nem könöök kēekē ēwat sēnēak kent yaē.

Ar pël ēēnē pöt Aköp Yesu pim akun kaöaöök ten arim ēwat öneētaan kön ompyaö yawiin ar kangiir tenim kaamök yaalni pötaan kön ompyaö wiinēēt.

¹⁵⁻¹⁶ Yaap, ne arēn kön wiin tenimēēn kön ompyaö yawi pël yaē. Pötaanök akun nentepar arim naē waisēn pouteparēen ar ya kē sēnēak äaut. Pël ēēma pöt, nem könöök Masetonia yangerakē waisumaatak arim naē wais wē olēak Masetonia eprek waisumēak kön wiaut. Pël äak eprek wē olēak kaalak arim naē wais wēen ar kaamök elnēak wes nemēen Yutia yangerakē sumēak kön wiaut. ¹⁷ Pël kön wiautak arim naē newaisēn äaut. Pël ääö pötaanök ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël yaē ma? Ma kön wiin ne omnant ēmēak kopēta wesak yang omnaröa ē yeē pöl, “Pël naengan,” weseē “Yok, pël ēēmaap,” kaar ya pël yaē ma? Won pël naēn yaaup. ¹⁸ Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinēēt. Tapël ne arēn niamēak kön selap akun tapētakēer mak ma won poutepar neniaan äaut. ¹⁹⁻²⁰ Pöta songönte epël. Anutuu Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre Timoti epaarök ök niiaut. Yesu Kristoē ngön nent äak kaip tiak nent naēn äaut. Won, tenök Anutuu omnant ēepēnēak ya pöt Kristook yaē, pël ök niiaut. Pël niaan kē yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pötaan tiarök piin, “Pim ngön kosang niwesa pöt

yaap,” pël weseë Anutuun yaya maim wë. ²¹ Anutu pintok ten arring Kristoë naë kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak yenia. ²² Pimënt tapöpök tiar pimtëen yaö nuwesak, “Anutuu Pulö tiar nina pöl pim ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt kë orööpnaat,” pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën äauta songönte ök mëä

²³ Nem arim naë waisumëak ök niia pöt ne kaar neniaan äaut. Anutu pi nem nian pipët yaap pöt ewat wë. Pi nem arim naë newaisën äa pöta songönte ewat wë. Ne Korin kakë waisanëen arën nga niaan ya këlangön äan tapön. Pël ëënganëak newaisën äaut. ²⁴ Nem pël yeniak pöt, arim kön wi kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël kön wiinëeten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas. Pël äaap om ar ya kë sënëek yak kaamök elniak ya yamëngk.

2

¹ Ne kaalak wais ya këlangön koir naningkan pël kön kosang wiAUT. ² Nook ya këlangön koir nimpaatëp talöröak ya kë newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir nimpa pötaan tol äak ar ya këlangönring wë ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan. ³ Pël ëënë pötaanök ne arim naë waisën ya kë newasënë salöröak ya

këlangön koir nangkanëak pepewer retëng ë ninaut. Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wiAUT pötaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya kë sënëet. ⁴ Pël ëënëetak nem pep retëng ë ninautak ne arimëen ya këlangön ëen ing aimeëak ar ya këlangön niwasumëak naën, nem arimëen lup sant kaö pan yaalni pöt ewat sënëak retëng ë ninaut.

Omën utpet äaupë saunet won wasëpënëak mëä

⁵ Omën pim utpet äautaan ya këlangön kön wian pöp nemënt won, arta ya këlangön koir ninaup. Ne pimëen nga panë naalmëëngön. Pi ar pourö won, narökëer ya këlangön koir ninaup. ⁶ Pim utpet äaö pöt, ne kat wiin omën selap arök kangit pet iran. Pël ëën ne kön wiin pet yair. Pötaanök kangit kaalak mangkanok ⁷ yakömring wë sasa utpet ëëpanëen pim saunet won mowesak wa wiap moweseë. ⁸ Pël elmëak arim piin lup sant yaalmë pöt sëp newasën om wia pöt pet elmëen pi pöten ewat sëpënëak ke urak yeniak. ⁹ Nem ngönte retëng ë ninaö pöta songönte eptaanök. Nem ngönöt pout ngaarëk yeö ma won pöta songönte war wasumëak morök elniaut. ¹⁰ Ar omën namp utpet ëen pim saunet won yemowasën pöt neenta tapël ëëmaap. Ën omën namp utpet ëen nook saunet won yemowas pöt arta ompyaö önëet Kristoë ëöetak pël yaë. ¹¹ Pötaanök

Setenök tiar utpet elniipënäk kön wieim wë pöten tiar ëngk ma e newasën wë. Pötaanök pi tiar ököök elniak il niwaspanëen, "Omën pöpë saunet won mowasëpa," ne kaalak ök yeniak.

Pool pi Taitasëen ya ngës kaö ëa

¹² Ne kaalak nem Masetonia yangerakë waisumëak ëa ngön ngës rëa pöta kaut yal menak ök niamaan kat wieë. Nem Kristoë ngön ompyaut ök amëak Troas kak së oröan akun pötak ne itaangkën Aköpök pël ëëmëak kanö tekeri wes yenangken omën kësang kat wia. ¹³ Pël äautak ne itaangkën nem karip Taitas arim naëaan newaisën ëen ya ngës kaö ëen pi koirumëak pit sëp wesak Masetonia yangerakë waisaut.

Kristook pim weëre kosangët tekeri yewas

¹⁴ Wais wë Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenëa. Pötaanök ërëpërëp ëak Anutuun yoöre ërëp yemak. Ten Kristook yal menak wëen omën pim il niwasën inëen yaalmëaurö tenim naë Anutuuk pim weëre kosangët tekeri yewas. Pël yaëen ten wes nimëen pim ngönte ulöl wasën omnarö ewat yesën pöten kön wiin misëng kamp ompyauta ök yaë. ¹⁵ Yaap, tenim ngönën ya yamëngk pöt Anutuuk itenak tenën kön wiin misëng kamp ompyauta ök ëen tenim Kristoëen yak ya yamëngk

pöten kön wiin ompyaö yaë. Tenök Kristoë ngönte ök maan wak wëen Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasëng menak kö sëpna pöröa naë ngönën ya yamëngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaë. ¹⁶ Kö yesauta kanöököl wëaö pörö pit tenim Kristoë ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökë ök ëen kasëng menak kö sëpnaarö. Ën wëwëeta kanöököl wëaö pörö pit pöten kön wiin misëng kamp ompyautë ök ëen wak wëwëetak öpnaarö. Talëpök ya epët pangk ëëpën? Omën namp pimtok mëngkën pangk naëpan. ¹⁷ Ya epët omën narö mon öpënëak köntak Kristoë ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulëen wotpil wesak pim ëöetak Kristoë naë rë olëak wë pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngolöpta ya omnarö

¹ Nem Anutuuk ten pim yaatak niulëen pim ëöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pël yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtën ping wesak yak pël yewas ma? Ten pöt won. Omën kaar arim naë wë piporö ar pitëm yaat ompyaut pël wasënëak pepat omën muntaröa naëaan wak yewais. Pitëm sëpnaatak arta pep ke tapöt pit omën muntarö mangkën pitta tapël pitën kön wiin ompyaö sëpënëak pitëmëen retëng ëënëak pit kent yaaurö. Ten pël naëngan. ² Ar

tapöröak tenim lupötë wë tenim wetete pep retëng äauweri ökörö. Omnarö arim wëwë ompyaut itaangkën pötak tenim ya arim naë yamëngk pöta songönte tekeri wasën ompyaö pël wasëpnaat. ³ Tenök arim naë ya yamëngkën Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retëng yaë pötaring naën, Anutu wëwëetaringëp pim Pulöök retëng äaut. Pöt kël welingweri won, omën lupmeri.

⁴ Kristook kaamök elniin ten arimëen Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak. ⁵ Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosangtak naën. Tenimtok yok pangk ëënaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkën yeë. ⁶ Anutu pimënt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retëng äaut won, Anutuu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retëng äa pötak elniin kö sëpenëak äauröak Pulöök wëwë ngolöpët koir yangngk.

⁷ Anutuuk ngön kosangöt kël wësapöök retëng il Moses mena. Pël äa akun pötak Anutu pim äwaö omnantëere Moses pim këere wot kantak elmëa. Pël ëen ënëmak äwa pö wiap yesën Israel omnarö Mosesë këere wot kanten itaangkën it sosor elmëa. Ngön kosang kö yesautaring pöt Anutu pim äwaöoring oröa. ⁸ Ën

äwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epökaö panëö. ⁹ Mosesë ngön kosang omnarö kö sëpenëak äa pöt äwaöoring oröa. Ën Anutuuk omnarö wotpil niwasën wëwëetaring öpenëak ya pöt äwa kaö panëöoring yaarö. ¹⁰ Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin äwaat pël äa pöten peene kön wiin äwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö äwa kaö panëö ngön kosangta äwaö il yewas. ¹¹ Moses pim ngön kosang kö sa pöt äwaöoring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta äwaö kaö panëö.

¹² Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim äwa tekeri wasëpna pöön kor wë. Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas. ¹³ Pël yeem ten Mosesë ök naën yaurö. Pi Israel omnarö äwa pim këere wot kantak wieëa pö kö yesën itaampanëak poë koröpöök kör koëaup. ¹⁴ Ten tekeri wesak yaketak pitëm lupöt kosang sak wëen yak kön nawiin yaurö. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitëm lupöt kör koëak wë pötaan kön nawiin yaurö. Omën namp Kristook yal ëëpna pötaar Anutuuk kör pöt wilën ewat sëpnaat. ¹⁵ Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelën kat yawia pötë pitëm

könre lupöt kör koëen kön nawiin yaauro. ¹⁶ Pël yaauro pitëkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rë olaan pöt puuk kör pöt wilën kön tektek sêpnaat. ¹⁷ Pöt tol ëënak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wëen pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmëen ompyaö öpnaat. ¹⁸ Ën tiar pöt, omën nentak tiarim könre lupöt kör nokoëen wëen Aköpë ëwaö tiarëk elniin pim ëwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ëwa pim naëaan yewais pöök tiar ngolöp yanuwassën pim ök seim öpenaat.

4

Ngön yaaö omnarö pitëmtëen kön wiin yang kaputë ök ëa

¹ Anutu pi ya ngës ëen pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëen yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk. ² Pël yeem utpetat yaëen omnaröak itaangkën ëö koirnganëak ëlëëp yaaö pöt kasëng menaut. Pël ëak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor ëak morök yaaö pöteta naën yaauro. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këet yaan omën pourö pit neenem lupötë kom ëak pöt ompyaö pël yewas. ³ Pël yaëetak ngön ompyaö tenim ök ë yeë epot omën naröaan ëlëëp wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëëp wiaan kön nawiin ë yaë. ⁴ Ngön

ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitëm könre lupöt il mowaria. Ëwa pöt Kristo Anutuu ök panëëp pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya. ⁵ Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëer Aköp, ën ten pöt om pimëen yak arim inëen yaauro pël ök ni yeë. ⁶ Anutu pi ngaanëer songöntak koö olëak wiaan ëwa tëëpënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ëwat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ëwat yes. Pötaanök ten arim inëen sak wë.

⁷ Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt, weëre kosangring won, yang kaputë okörö. Pötaanök Anutuuk weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasëpënëak pim ëwa ompyaö pö wiapre kor wëaurö tenim lupötë niwia. ⁸ Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëen kön selap yeëetak pötëen panë wesak naën yaauro. ⁹ Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sêp naniwasën yaë. Yanimëngktak wel nawiin yaauro. ¹⁰ Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnaröak elniin tenim koröpötë këlangön kat

wiak wel wi ap yaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëen omnarö ityaangk. ¹¹Pöt epël. Ommarö pit ten Yesuu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt kënom pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sëpna epotë wë pöt tekeri yes. ¹²Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

¹³ Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök äaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak. ¹⁴Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëen wal ë niulëak arring pim naë niulëen öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak. ¹⁵Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëen yakök yeë. Pël ëen omën kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëen pim yapinte kaö panë sëpnaat.

¹⁶ Yesuuk yal menak wëen Anutuuk wal ë niulëen öpenaat pël kön wieë wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sëpënëak yaëetak lupöt Anutuuk kët ël epotë ngolöp niwasën ompyaö yes. ¹⁷Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pet irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö

kosang wiaapnaat Anutuu naëaan önaat. Wëwë ompyaö pöt puuk ulöl wes ningkën këlangön kat yawi kot epët il yewas. ¹⁸Ten tol ëënak pël yeniak? Omën yoolök ityaangk epot kö sëpnaat yak pötëel kön kosang nawiin. Omën ëlëep wia pöt kosang wiaapnaat yak pötëel kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

¹ Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëen sak ilën Anutuuk koröp ngolöp omën moresring ket naënö ka ket ëak kutömweri ningkën pöök wëen kosang wiaapnaat. ² Ten yang koröp epööring wë koröp ngolöpö ningkën kutömweri önaataan ing aim wë. ³ Pël ëen tenim koröp epö sëp wesak koröp ngolöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan. ⁴ Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë kënomöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö ent ë moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkën wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö sëpna pöökë kangiir ngolöpö ningkën wak piiring önaat. ⁵ Anutu pimënt kopëtapökëer omën ompyaö pöt tenimëen orö nirëen önëak tenim lupre könöt ko ë wia. Pël ëak, “Anutu pim Pulö tiar nina

pöl koröp ngolöp pim kup niwia põ yaap nimpnaat," pël wasëpenëak Ngëëngk Pulö wes meën tiarim lupötë ilëak wë.

⁶ Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëaurek piiring naön. ⁷ Won, peene omën ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkën wieë omën pipot önaat kön wi kosang wesak wë. ⁸ Pël ëë lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epöent ë olëak Aköpë wëaurek piiring önëak kent kön wia. Ten kön wiin pël ëëna pöt ompyaö pël yewas. ⁹ Pël ëaap yang koröp epööring önaat ma piiring öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁰ Nem yeniak pöta songönte epël. Wë ënëmak omën pourö Kristoë ngön ë pet yairaurek oröön yang koröpööring wë omnant eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopëtemer sak öpenaata ngönte

¹¹ Kristook tenim omën eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, "Anutuu ngön pitëm ök yenia pöt yaap," pël wasëpenëak weë ngentieim wë. Pël yaëën Anutu tenim wotpil wesak kön wiire omnant ë pël yaaö pöt ëwat wë. Ën tenim wotpil wesak

wë pöt nem kentöök arta arim könötë ëwat sënëak kön yawi. ¹² Tenim pël yeniak pöt, tenimtok tenimtën wak isak yaan ar tenën kön wiin ompyaö sëpenëak neniaan. Won, arök tenimeën kön wiin isën wak isak anëak pël yeë. Pël ëën omën narö lupmeri omnantön kön nawiin koröpöökë omnant wak yawis piporöak tenën utpet wesak yaan arök kangiir maan pit ngön won ëëpnaat. ¹³ Pit tenën, "Kön irikor yaurö," pël ya. Pitëm ngön pöt, tenën, "Köntak Anutuu yaat pëen kaö yamëngk," pël wesak, "Kön irikor yaurö," pël ya. Ën ar pöt, tenën, "Kön ompyautaring wë," pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunëak kön ompyautaring wë. ¹⁴ Kristo pim tenimeën lup sant yaalni pötak elniin Anutüre arimeën yak ya ompyaö pöt yamëngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopëtapök tiar pouröa kangiir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut. ¹⁵ Pim wel wia pöt, omën wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wiipenëak won, omën tiarimeën yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

¹⁶ Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëengan. Yaap, ngaanëer ten pitëm kom yaalmë pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omën pasip pël weseimaut. Ën peene pöt,

pël naalmëen tenim Aköp pël yewas. ¹⁷ Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omën wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omën namp Kristook yal menak wëen pöt Anutuuk ngolöp panë yemowas. Pël ëen omën utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö. ¹⁸ Omën pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimëen këra yetaprak wel wia pötaan pim kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëen Anutu pi ten omën muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut. ¹⁹ Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëen kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaaten kön nawiin tiarim kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sëpena ngön pöt anëak niulëaut. ²⁰ Pim pël elniautaan ten Kristoë ngönte yaaurök niaim pötak Anutuukta yenia. Ten Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yenia. ²¹ Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel wia pöt tiar piik yal menak wëen Anutuuk

tiarën, "Omën wotpilörö," pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këemre këlangönring wakaima

¹ Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaauwaarök kosang wesak epël yenia. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan. ² Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

"Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar neen kimang nean kat wiaut.

Pël ëäk ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut." Kat wieë. Peene eptak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

³ Omnarök tenim ya yamëngkauten utpet we-sak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëen yeë. ⁴⁻⁵ Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëere këere ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëere wa top ëäk nga elni, ya kaö mëmpööre ka naökön ëere kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë. ⁶ Ten ket won, ëwating wë, omnarök utpet yaalniin kangiir naalmëen, sant mowesak Ngëëngk Pulööring wë, lup sant yaaurö. ⁷ Ngönën këët ök yeem Anutuu wëere kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëen pötak ngaë

omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Setenring nga elööre pim nga yaalni pöt il wari pël yaaurö. ⁸ Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaaurö. ⁹ Pitök irmanörö pël yeniaan yap-inring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeniaan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën yaaurö. ¹⁰ Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaöring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön ëel yaauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këerö pöt tekeri yewas.

¹¹ O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yeniak. Ten arën lup sant kaö panë yaalni. ¹² Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëer tenën lup sant kot yaalni. ¹³ Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëengk tupöt

¹⁴ Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan.

¹⁵ Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Ën ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan. ¹⁶ Ma Anutuu ngëengk tupëtere polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëapë tup pöt tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël ëa. “Ne pitring yal ëak pitëm tekrak ömaat. Ne pitëm Anutu pël sak wëën pit nem omnarö pël sak öpnaat.”

¹⁷ Pötaanök Aköpök epël ya. “Ar utpet yaauröa yaë pipot ëëngan.

Pëlëer weë.
Kewil yaaut kasëng meneë.
Pël ëën nemtok ar niömaan.
¹⁸ Pël ëak pep elniak wëën nem koröngre ru sak öneët.
Aköp weëre kosang pout pangk ëaupök pël ya.”
Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawiinöröaring yal menak öngan.

7

¹ Kar panëerö, Anutu pi ngön ompyaö pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet yaaut tiarim koröpre lup utpet yewesa pöt wa moolaan kölam tëep. Pël ëën Anutuun kasinkasin yeem kölam pëen öpa.

Korin omnarö lup kaip tiin Pool ërëpëpëp ëa

² Arim lupöt ten keimön elniingan. Tenök arim naëaan namp korar naalniin ëaut, ma utpet naniwasën ëaut, ma nampön morök elniak

pim omën nent naön äaut.
³ Ne ngön pipët ar utpet yee
 pöt war wasumëak neniaan.
 Nem ngaan niak pöl tenim
 lupöt arimëen kosang wia.
 Wel wiipenaat ma öp öpena
 pout arring pël ëëpenëak
 kent yaë. ⁴ Ne arën kön
 kosang panë wiin nem ngönte
 ngaarëk önëet pël wesak arën
 kön wiak wa ping yewas. Ten
 këlängön nentere nent kat
 yawiem arën kön wiak lup
 kosang sak wë ërëpërëp kaö
 panë yee.

⁵ Ten Masetonia yang
 eprek wais oröak kë nasën
 këlängön nentere nent kat
 wiaut. Pöt ngönën kat
 nawiinöröak nga yaalniin kat
 wiaurö utpet sëpanëak kas
 kön wiaut. ⁶ Pël yaëen Anutu
 pi omnarö këlängörring wëen
 wiap yewesaupök ten wiap
 niwasëpënëak Taitas wes
 mëen kaalak waisa. ⁷ Pim
 waisa pötaan pëen won,
 arim pim wiap mowesan
 pöta ngönte tenën ök niaan
 kat wiak wiap saut. Pël
 ëak arim nem këlängön
 kat yawiautaan yaköm ëen
 neen itaampunëak kent ëen
 nemëen yak arim yaat ke
 urak yamëngkan pöt ök niaan
 ya kë kaö parë saut.

⁸ Nem pep ngaan retëng
 ë ninan pöwerök arim lupöt
 utpet niwesaut. Pöten ne
 kön wiin utpet naën yaë.
 Pep pöwer retëng ë ningkën
 arim lupöt utpet san akun
 pötak yaap lup utpetaring
 äaut. Peene kön wiin ya
 këlängön kön wian pöt akun
 mëntte pötaan ne kön wiin

ya utpet naën yaë. ⁹ Won,
 peene pöt ne kön ompyaö
 yawi. Pöt ar ya këlängön kön
 wian pötaan won, ya këlängön
 pötak lup kaip yatiaut yokoir
 pötaan ya kë yes. Anutu
 pimtë könöökë wiaul ya
 këlängön kön wieimauröak
 tenim ngönötök ar utpet
 naniwasën äaö pötaan ya
 kë yes. ¹⁰ Pöt epël. Anutu
 pimtë könöökë wiaul tiarim
 ya këlängön kön yawia pötak
 elniin lup kaip yatiaut koirën
 Anutuuk utpetetakaan kama
 niöpnaat. Ya këlängön kön
 yawia ke pil pöten tiarök
 kön wiin ompyaö yaë. Ën
 yang omnaröa yaaul yaëen
 ya këlängön kön yawiem
 lup kaip natiin äautak ya
 sangën eim öpnaat. Tiar
 yang omnaröa yaaul yaëen
 pöt pitëm ya këlängön kön
 yawia ke piptak kö sëpena
 kanöököl niulëen öpenaat.
¹¹ Pël ëëpenaatak arim ya
 këlängön kön wiaö pöt, yang
 omnaröa ya këlängön kön
 wiautak lup kaip natiin yaaö
 pöl ar pël naën äaut. Won,
 Anutuu kent kön yawiaul ar
 ya këlängön kön wiin pöta
 këet arim naë oröak wia.
 Pöta këet epël. Nem ngaan
 utpet arim tekrak wia pötaan
 pep retëng äautak ar teëntom
 wak weë ngentiak utpet yaaö
 pipët wotpil wesaut. Ar
 kaalak neering lup kopëtemer
 sëpenëak kent kön wiin
 kosang wesak omën utpet
 pipët äaö pöp kangut elmëaut.
 Ar omën pipot pël yaëen
 pötök utpet pöta songönte
 arim tekrak won wia pöt

tekeri wesaut. ¹² Pötaanök nem pepewer ngaan retëng ë ninao pöt omën utpet ëa pöpëen won, ma pim utpet elmëa pöpëen won, pep pöwer Anutuu ëöetak arim lupöt nemëen kosang wia pöten ar këekë kön wiinëak retëng ë ninaut. ¹³ Arim lup kaip tian pötak tenim lupöt wiap niwesaut.

Tenim lupöt wiap niwesau pöt pëen won, Taitas pim lupmer wiap mowasën ërëpsawi ëautaan ten kön wiin ompyaö ëaut. ¹⁴ Ne ngaan Taitas arim naë newaisën wëen arën ping wesak maan pi arim naë wais ityaangkën ne ëö nasën ëaut. Tenim arën ök niiaut pout yaapöt tapël arën ping wesak mëean pötenta pi arën itenak yaap wesa. ¹⁵ Taitas arim naë waisën ar ngëëngk elmëak sant mowesak pim ngönte ngaarëk wan pöten kön wieë arimëen lup sant elnieim wë. ¹⁶ Ne arën kön kosang wiin nem ngönte ngaarëk önëet pël weseë ërëpërëp yeë.

8

Masetonia ingre mor sauröak Yutia omnaröaan kësangën elmëa

¹ Karurö, Masetonia yang eprek ingre mor sauröa naë Anutu pim komre kolap elmëen omën nant oröa pöten ten ar ëwat sënëak kön yawi. ² Pit këere ngaë rangk wë ngöntök wakaimauröak pas ërëpsawi kësang ëak Yutia yangerak ingre mor saurö kaamök elmëak monere omnant mampënëak wa

rongan ëa. ³ Yaap, ne pitëm ëauten itenak war wesak ök yeniak. Pitëm mampënëak ëa pöt menak kaalak pitëm könök muntat mena. ⁴ Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamök ëak Anutuu omën Yutia yangerak wëaurö mampënëak kosang wesak niia. ⁵ Pitëm pël ëa pöt tenim monat pëen mampënëak kön wian pöt naën. Pit Anutuu kön wiaul wet rëak Aköpön pëel elmëak tenënta tapël elnia. Pël ëak monat menaut. ⁶ Pit pël ëa pötaanök ne Taitas wet rëak monat mampena ya pöt arim naë ngës rëa pöp piin ya ompyaö yewesa ya pöt yal menak pet irëpënëak kosang wesak yemak. ⁷ Arim omnant yaaö pout ompyaö pan yeë. Kristoon kön wi kosang yewesaöre ngönën ök yaaöre ngönënta songönte ëwat wëaöre ngönën yaat kaö yamëngkaöre lup sant yaalniaö pipot pout ompyaö pan yeë. Pötaanök tapël mon mampunë ya ompyaö pipteta kengkën sak mëneë.

⁸ Ne mon mampunë ngön pipët kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omën ingre mor sauröa ëauta ök arim lup sant yaaut yaap pöt tekeri sëpnaan kosang wesak kaamök ëëpënëak ëauten ök yeniak. ⁹ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kön wia. Pi omnant poutë pepapök pöt kasëng menak arimëen omën ngöntök yaauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuu naëaan omën ompyautë pep sënëak Kristook kësangën

elنيا. Pötaanök arta monat kësangën tapël ëëë.

¹⁰ Arim mon mampunë pöt nem könöök epël niamaan kat wieë. Ne kön wiin arim krismaki iriitak ngës rëak mon wa rongan ëaö pöt pet irënë pöt ompyaö ëënëët. Pöt ar wet rëak mampunëäk kön wieë ngës rëaurö. ¹¹ Pötaanök peene mon pöt men pet ireë. Arim wet rëak mampunëäk kön wiak kosang wesän pöl neenem wieëaul men pet ireë. ¹² Pöt epël. Arim kentöök kësangën ëäk monat mampunë pöt Anutuuk arim naë won pöten kön nawiin, wia pötenökëër kön wiin pangk ëëpnaat.

¹³ Ne ar pit kaamök elmëäk mon kaö mangkën ompyaö sak wëen ar ngöntök panë önëëten neniaan, pourö kopëtal önëäk yeniak. ¹⁴ Akun eptak arim naë omnant ulöl wia pötaan omën ngöntök wëaurö kaamök ëën pangk ëëpnaat. Ënëmak ar ngöntök wëen ulöl wieëauröäk kangiiir kaamök elniipnaat. Pël yeem ompyaö önëët. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kaömp kësang waurö pit nak won wesa.

Ën kotkot waurö pit nak këen naën ëa.”

Pötaanök nem könöök ar pourö kopëtal önëën monat pit mampunëäk kön yawi.

Taitasre karaar Korin kakë sëpënëäk mëëa

¹⁶ Anutu pi Taitasën elmëen nem yeë pöl ar kaamök elniipënëäk kent kaö pan yaë pötaan Anutuun yoöre ërëp

yemak. ¹⁷ Pi tenim kimang mëëaut kat wia pötaan pëen won. Pimtë kentöök kaamök elniipënëäk kent kaö pan ëen arim naë kaalak waisëpnaan yaë. ¹⁸ Akun pötak tenim kar nampta wes mëen Taitasring waisëpnaat.

Omën pöp ingre mor sauröäk pim ngön ompyaut ök yaauten kön wiin ompyaö yaë. ¹⁹ Pöt pëen won, epteta. Ingre moröröäk ten kësangën monat yewaö ya ompyaö pöt kaamök elniipnaaten pi il ulmëa. Aköpë yapinte ngaarëk isën omnaröäk tenën itenak, “Pit tiar kaamök elniipënëäk kent yaë,” pël apënëäk ten ya pöt yamëngk.

²⁰ Pël yaëen omnaröäk tenën, “Poolre piiring wëaurö monat ngarangk naën ëa,” pël apanëäk kësangën mon yewa pöt ten ngarangk ëëë wa top yeë. ²¹ Tenim omnant yeë epot Aköpök pëen itaangkën ompyaö ëëpënëäk won. Omnaröakta itaangkën ompyaö sëpënëäk kön yawi.

²² Tenim kar munt nampta piaripring wes mëen yewais. Omën pipop akun nantë ök elmëäk itaangkën pi kosang ngentiak ya yamëngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauten kat wiak ya mëmpënëäk kent kaö pan ëäk yewais. ²³ Taitas pipop nem karip neering arim naë ya yamëngkaup. Ën omën munt piiring yewais pipaar, ingre moröröäk wes mëen yewais. Piarip ingre mor sauröa öngpök ya yamëngkem Kristoë yapinte wak isak

yaauwaar. ²⁴ Pötaanök pit arim naë waisën pöt lup sant elmeeë. Pël een ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arën ping wesak yak pöten yaap wasëpnaan.

9

Kësangën monat kopëta wesauta ngönte

¹ Yaap, arim Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan kaamök ëak monat mampunë pöt yok kopëta wes pet iran ne pël yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak retëng ë naningkan. ² Arim mon mampunëak ngës rëan pöt ne ëwat wë Masetonia yangerak wëauröen arën ping wesak epël ök mëëaut. "Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wëaurö krismaki iriitak mon wa rongan ëëpënëak kopëta wesaut." Pël maan arim mon mampunëak kosang wesan pöten kat wiak pitëm naëaan narö tapël ëëpënëak weë ngentiak wia. Pötaanök ar monat mampunëëtaan wali wesak retëng ë naningkan. ³ Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mëëaut mos ëëpanëak kar wes mëëmëak ök yeniak eporö wes mëen monat men pet irënëen kaamök elniipnaat. Nem könöök arën ping wesak mëëa pöl pitring kopëta wasënëet. ⁴ Pël naën een Masetonia omën narö neering wais itaangkën ar kopëta newasën een pöt tenim arën kön kosang wia pötaan ëö yesën arta ëö sënëet. ⁵ Pël ëënganëak

kar eporö wet rëak wes mëen arim naë wais kësangën monat wa top ëënëak neak pöt aring kopëta wasëpnaan kék mamëak kön wiaut. Pël een ten ënëm wais itenak tenim kékre töotak won, arim kentöök kësangën monat wa top ëan pël wasënaat.

⁶ Epël kön wieë. Omën namp öpöt kopët nent ngëntëpna pöp këëtta tapël kopët nent oröön wa nëmpnaap. Ën namp öpöt selap ngëntëpna pöp këëtta selap tapël oröön wa nëmpnaap. Pöta ök omën kësangën ëak omnant kësang yemangk pöröakëer tapël omnant kësang öpnaarö. ⁷ Arim kësangën monat wa yemangk pöt arimtok neenem kent kön wiaul meneë. Omnaröa kék yaautaan kön selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omën lup kengkënring yemangk pöp lup sant yaalmë. ⁸ Anutu weëre kosangringëpök moup wes nimpnaat. Arim wëwëeta kaamököt ningkën pangk een kaalak muntat rangk nimpnaat. Pël een kët ël epotë ar ulöpre moupring wë omën muntarö kaamök kësang elmëënëet. ⁹ Kaamök ëëpenaata ngönte ngönëntak epël wia.

"Omën kësangën yaap ngöntök yaaurö omnant kësang yemangk.

Pël een pim ompyaö yaauten omnarö kön nganngan ëeim öpnaat."

Pël wia pötaanök arta ök tapël ëëë. ¹⁰ Anutuuk öpöt

omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wewëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këët oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaut kaö sëpnaat. ¹¹ Anutuuk ar kësangën ëënëak omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring önëët. Pël ëën ten arim kësangën monat wak së mangkën pit pötaan Anutuun yoöre ërëp mapnaat. ¹² Pöt Anutuu omnarö kaamök elmëak omnant mampunëët koröpöökë kaamököt pëen naalmëengan. Pötak elmëen ërëpre sawi ëak Anutuun yaya mapnaat. ¹³ Ar Kristoë ngön ompyaut ök yaauröak pim ngön pöt ngaarëk wak kësangën ëak Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunë pöt arim kësangën monat mampunë pötak tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat. ¹⁴ Pël ëak Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt arim ngësäl wes mëak Anutuun kimang mapnaat. ¹⁵ Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes mëen irëa pöten pangk tekeri wesak naengan. Pötaanök om yaan sak piin yoöre ërëp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak ëauta kangiiir mëëa

¹ Pool ne Kristoë pimtën wak irëak wiap elmëa pöl ke urak niamaan. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Ën kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niamaan kat wieë. ² Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaaurö,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaat. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niamaat elnëengan. ³ Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaaurö. Won, ten yangerak wëauröak omën Anutuun kööre tok yaalmëauröen nga elmëenëak yang omnaröa nga yaë pöl naën yaaurö. ⁴ Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuu weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë ëmö tööl moolëak utpet yemowesaurö. ⁵ Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël ëak pitëm ëwatöt wak yawisa pötak Anutuun ëwat sëpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël ëak omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ënëm ëëpënëak kan pet yaalmë. ⁶ Ar Kristoë ngönte ngaarëk wak kengkën sa pet irënë pötak arim tekrak narö wa yoolaan pöt këlängön mampunaat.

⁷ Ar omnant yoolök wia pöten këëkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimop,”

pël wasëpna pöp pi Kristo pimop tapël tenta Kristoëörö pël wasëp. ⁸ Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëak niulëa. Pöt ar utpet niwasënëak won, lup kosang niwasënëak pël ëa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk ëo naëngan. ⁹ Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëeten kaaö. ¹⁰ Pöt ar naröak neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kas ngönöt yaëetak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngörring ya.” ¹¹ Omën ngön pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng ë yaningk pipot arim naë wais këet mëmpunaat.

¹² Arim naëaan narö pitëmtën wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmtën wak isak aimeë ngön köntaköt sangk keleimeë ewat won wëaurö. ¹³ Ten pöt, Anutuuk ya nankingënten ping wesak naëngan. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöten pëen ping wesak anaat. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöl mëmpö wais arim naë yaarö. ¹⁴ Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuu sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet reäk arim naë wais Kristoë ngön ompyaut ök niia pötaan tenën ping wesak yak. ¹⁵ Ten omën naröa ya yamëngkaurek së wë ngön mööngk reäk

yeem tenimtën ping wesak naën yaauro. Won, kön wi kosang yewesaut arim naë oröak ulöl sëen Anutuu yaö niia pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sëpënëak kön kosang wiak wë. ¹⁶ Pël ëën arim naë tenim ya mënaut ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën naröa ngönën yaat namëngkënrëk së ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën ëënaat. ¹⁷ Pël ëäk ngönëntak ngön epël wia pöt ëënaat. “Namp ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpë elmëa pöt ap.” ¹⁸ Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëer tiar kön wiin ompyaup pël ëëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën köntak wak isak naëngan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëëa

¹ Ne ngak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niamaan pas kat wieë. ² Arim nem ngönte kat wiinë pöta songönte epël. Anutuu arimëen kön kësang wieë pimëen niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëen tapël yaë. Pepapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niulëaut. ³ Pël ëautak Setenë kamalöpë lupmeri ilëak tiarim ëap Ewa morök elmëa pöl ngönën

omën kaaröröak arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënëm nasën ëenganëak ya ngës yaë. ⁴ Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën naröak arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niaa pöl neniaan, pim ngönte wak irikor ëak ök niaan ar kat wiin ompyaö ëa. Ar Anutuu Pulö wauröak peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiauröak peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë. ⁵ Omën pörö arim naë wais, “Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëëro,” pël yenia. Pël ëak neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas. ⁶ Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaaupök ne ngönënta songönte këëkë panë ewat wë. Ne arring wë pöta songön nentere nent ök yeniem nem ewat pöt tekeri yewasën ar iteneimaurö.

⁷ Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök niautak ne ar kaö sënëëk yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël ëë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan ëan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas koröp. Won. ⁸ Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëëröak kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëen pas monere omnant nenaut. ⁹ Ne arim naë wë ngöntök ëen kaamök elnëënëak kimang neniaan ëaut. Won, kar narö

Masetonia yangerakaan waisa pöröak kaamök elnëen pangk ëaut. Ne ngaan ar könöm ningkönëak arën kaamök elnëënëak kimang neniaanëp peeneeta tapël ëëmaap. ¹⁰ Kristo pim ngön këët nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yeniak. Nem arën omnant nampunëak kimang neniaan yeë pöten ping wesak yaan Krik yangerakaan omën nampök il newariin ëëpnaat. ¹¹ Ne tol ëën pël yeniak? Arën lup sant naalniin yeemak yeniak ma? Won, Anutu ewat wëen ne arën lup sant yaalni.

¹² Ën omën pitëmtën, “Ten Anutuu ngön yaaö omnarö,” pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, “Pool pim Anutuu ngön yaauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë,” pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön ëautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, “Poolë Anutuu ngön yaauröa ya yamëngk tapët tenta yeë,” pël apanëak ne arim naë ya yamëngken arim naëaan monere omnant naön ëan pöl ëëmaap. ¹³ Omën pörö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëen omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö pël yewastak pit wonörö. ¹⁴ Pitëm morök yaalni pöten yaan sak ëengan. Seten pi ensel ëwaaringöröa ök sak morök yaaup. ¹⁵ Pötaanök pim inëen yaauröeta Anutuu

inëen wotpilöröa ök sak yaëen yaan sengan. Pit ënëmak pitëm utpet yaauta kangut öpnaarö.

Poolpi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

¹⁶ Wet reäk niak pöt kaalak amaas. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, “Köpëlöp,” pël wasngan. Pël ëenëetak, “Köpëlöp,” pël newasënë pöt yok pangk pël wasënëet. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë. ¹⁷ Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya yamëngkauten ngak ping wesak niamaan. ¹⁸ Omën narö selap pitëm yangerak omnant yaautön kön wieë pitëmtën wak isak yaaurö. Pötaanök ne tapël amaan. ¹⁹ Elei, arën kön wiin ewatörö pël yewesautak omën porö arim naë wais köpël ngönöt ök niaan kat yawi. ²⁰ Pitëm inëen niwasööre morök elniak arim omnant wa ëp ëëre pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niaöre ë kosaöök nimö pël yaëen ar kön wiin ompyaö yaë. ²¹ Ar tenën korar wesak, “Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën äaut,” pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën äaut. Pël äautak ar korar wesak tenën kön wiin,

“Weëre kosangring wonörö,” pël wesak yaan ne ëö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaap. Nem yeniak pipët köpëlöröa ngön ya pöl yeniak. ²² Ngön yaaö omën kaar poröak pitëmtën, “Ten Yuta omnarö,” pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë earö pël ya. Neenta tapöp. ²³ Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne peene kaalak köpëlöröa ngön ya pöl ngön köntak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëeimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöeimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap ëeimaut. ²⁴ Akun mornas pötë Yuta omën kaöarök maan wii uamngesring nemöeimën 39 äaut. ²⁵ Akun nentepar nent ëak Rom ngarangköröak maan kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omën narök kël nemöaut. Akun nentepar nent ëak i kaö wangaöök wëen wangaö utpet ëak kaöök ilaan ne i kaöök ilëaut. Akun pötë nentak i kaöök wariäl seim wëen rök nent kët nent ëak won saut. ²⁶ Ne ngönën ya mëmpö kaare yang nantë yesaup. Pël yaëen i nga yaurem newak saap äaut. Nantë yesën nemot kain ëëpënëak äaut. Yuta omën nem karuröere omën

muntaröak nempënëak äaut. Ka kaäatëere yang omën wonötë utpet eëmëak äaut. I kaöök kö saap äaut. Ngönën omën kaaröröak nempënëak äaut. ²⁷ Ne këlangön ya ke nentere nent yamëngkaup. Akun nantë rö kan ka naökön yaaup. Ire kaömp won ëen këen wëaup. Weë ngentiak ya mëmpëak kaömp ngës olëak wëaup. Èp yeweem ulpëen won ëen ap yewesaup. ²⁸ Pöt pëen won. Kët ël epotë ne ka poutë ingre mor sauröaan ya ngës kön wieim wëaup pötakta ngön yaaö omën kaarörö il yemowas. ²⁹ Ingre mor sa namp lup wiap yaëen pöt ne ya këlangön kön yawi. Èn nampök nampön këk maan saun yokoirën pöt ya utpet kön yawi.

³⁰ Ne nemtën wak isak amëak pöt omën wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap. ³¹ Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun poutë yaya maim öpenaap, pi ewat wëen ne kaar naën, yaap yeniak. ³² Omën nem naë oröa eptak nem wiapre kor yaaut pet yaalni. Pötaanök ök niamaan kat wieë. Ne Tamaskas kak wëen yang omp ak Aretas pim yang ngarangkëp ne wali neöpënëak kaöökë ëm kanötë nga wieima. ³³ Pël ëen nem karuröak ne kolöm ëp kërëepök waulak wii tëak ëm kan kotuuk wilëngkëel wes nemëen yangerak ngentiak oröak kas saut. Omën nem wiapre kor yaaut pet yaalni ke piptenökëer wak isak

yeniak.

12

Aköpök Poolön wangarëtak omnant pet elmëa

¹ Nemtën ping wesak aan pangk naën yaëetak köntak ping wesak niamaan. Ne wangarëtak Aköpök omnant pet elnëen ityaangkën ngön ëlëepët ök neeauta ngönte ök niamaan. ² Ne Kristoë omën nampön ewat wë. Omën pöp pi ngaan Anutuuk koirak së kutömweri omnant pet elmëen itenak wëen krismaki 14 ëak won yes. Pi yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ewat wë. ³ Anutuuk omën pöp koirak kutömweri sa pöt pëen ne ewat wë. Yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ewat wë. ⁴ Pi pörek wë ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naënganëët kat wia. Ngön pöt ök apanëak Anutuuk nga mëea. ⁵ Omën pöpönökëer ping wesak amaap, nemtën won. Nemtën ping wesak amëak pöt nem wiapre kor yeë pötenökëer amaap. ⁶ Ne nemtën ping wesak amëak pöt omën köpëlöröa ngön ya pöl naëngan, yaap amaap. Yok pangk amaatak omnaröak neen kön wiin ispanëen pël naëngan. Omën nem ya mëmpööre ngön aö pël yaëen ityaangk pipot pëen wiaap.

Këmampön öngöökë yewal pöl Pool pim koröpöök këlangön nent wiakaima

⁷ Nem omën kutömweri sa pël yeniak pöp nemënt tapöp. Pörek sēen Anutuuk omën nentere nent pet elnēen itaampöore kat wi ēan pötön wak isak kaö panē wesak anganēak Anutuuk kön wiin kēlangön nent nem naē örōak wia. Pöt kēmampön öngöökē yewal pöl Setenök wap elnēen kēlangön kat wiak nemtēn wak isak naēn yaaup. ⁸ Pël ēēn sēp newasēpēnēak akun nentepar nent Aköpön kimang mēēaut. ⁹ Pël maan pi kangiir epël yenēa. “Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaē. Ni wiapre kor yaēēn pöt nem weēre kosangöt ningkēn nim naē yoolök yesēn omnarōak kēēkē itaampnaat.” Pël neaan pōtaanök Kristoē weēre kosangöt nem naē orööpēnēak nem wiapre kor yaautön ērēpsawiarang kaö wesak amaāt. ¹⁰ Pōtaanök wiapre kor wēen narōak utpet wesak yenēa. Pël yaēēn ne ngaē rangk wēen pit utpet newasēn kēlangön kēsang kat yawi. Omën pipot pout ne Kristoē yaat yamēngk pōtaan nem naē yaarōön pötēēn ya kē yes. Oröptaan ya kē yes? Ne wiapre kor wēen Kristook weēre kosangöt yenangk.

Pool pi Korin omnarōaan ya ngēs ēa

¹¹ Nem yeniak pipēt, köpēlörōa ngön ya pöl nemtēn ping wesak nian. Ne pël amaaten kaaö yaēētak arimtok neen ping wesak naēn yeē. Pël yak pötak elnēen pil nian. Ne omën pasipök omën

arim naē wais, “Ten ngön yaaö omën kaö panēērō,” pël niaan kat wiin ompyaö yaē pörōak ne il nenewasēn yaē. ¹² Ne arring wē lup wiapring retēng it ngolöp weēre kosangringöt, omnarōak pangk naēnganēēt, ngön yaaö omën yaapörōa mēmpna salöt mēneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pöt pet elnia. ¹³ Nem ka nantē ingre mor saurō kaamök elmēan pöl ar naalniin ēan ma? Won, ne tapël kaamök elniaut, kopēt nentaar naēn. Pöt ne ar könöm ningkanēak arēn kaamök elnēak koröpöökē omnant nampunēak kimang neniaan ēaut. Nem arēn monere omnant kimang neniaan ēaö ompyaö pōten utpet ēan pël yewas ma? Elei, utpet pipotön nemēēn kön utpet wiingan.

¹⁴ Ne akun nentepar arim naē waisaup. Peene kaalak waisumēak ko yeē. Pël ēak wais arēn omnantön kimang neniangan. Ne arim monat ömēak won, Kristo pim omën panē niwasumēak waisumaap. Tiar omnarō rungaarōak ēltre peparō kaamök naalmēēn, ēltre peparōakēer rungaarō kaamök elmē yeē. Tapël nook arim pep sak wē pōtaan arim naēaan omnant naōngan. ¹⁵ Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sēpēnēak nem omnant pout kēēpöt wesak nem wēwēeteta pēel elniima pōten ya kē yes. Ne arēn lup sant kaö yaalniin ar kangiir kot elnēen ma?

¹⁶ Ar naröak neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm nangingkën äaut. Pël äautak pi morök yaaupök ëlëöp pël elniak wiap sësë niaan pim iri ilëaut.” Pël aö ar neen kön wiin, “Pi omnarö tiar morök elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas.

¹⁷ Arim pël yewas piptaan pëël niamaan. Nook omnarö wes mëen waisa pötak morök elniin nem iri ilëaurö ma? Won. ¹⁸ Ne Taitasën arim naë waisëpënëak këk mëak tenim kar nampring wes mëen waisaut. Akun pötak Taitasök morök elniak arimot ëlëöp wa ma? Won, tenip pouwaar kön kopëtal wiak kopëtal yaauwaar.

¹⁹ Nem kar panëerö, arök tenën, “Wotpil yaurö,” pël wasënëak retëng ë yaningk pöt kön wieim wë ma? Won, ngön epot pout, ten Kristook yal ëak wë Anutuu ëöetak ar kosang sënëak ök yeniak. ²⁰ Ne arim naë wais itaangkën nem kent kön yawi pöl won wëen itaangkönëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kön wiaul naalniin nga elniingönëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangkën utpet ke epëlöt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngön nga yaalaöre war yaaö, ya sangën yaaöre keimön yaaö, ökre was yaaöre ngönöt kain wak yaaö, wak isak yaaöre komkap yaaö utpet pipot arim naë wiaapan.

²¹ Arim naëaan narö öngre

omp nga eimeë lup kewilring wë koröpökë kentötë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëen nem kaalak waisumaatak itenak Anutuu nemopök elnëen ëö sak arim ëöetak ing aan kön wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolök Korin omnaröen pitëm kön wi kosang yewesaut këëkë ngarangk ëëpënëak mëä

¹ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaan yaë. Nem wais elniima pöt ngönëntak ngön nent epël wia pöta ök ëëpenaat. “Omën namp utpet ëën ngön ë pet irënëak pöt omën naar ma naar namp itena pöröak ök aan yok pangk pet irëpnaat.”

² Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa pötak omën saunaringöröere ar muntarö pouröen pepanöm niak pöl peene kamaarek wë tapël yeniak. Nem waisumaatak mait naalniin ëëmaat. ³ Ar, “Kristook kaamök elniaan pim ngönte ök yaan,” pöta këët itaampunëak kent yeëerek nem waisumaatak mait naalniin nga yeniaan itaampunëët. Kristook omën nent elniipënëak pöt wiap naalniipan, weëre kosangring elniipnaat. ⁴ Yaap, ngaan wiap yaëen këra yetaprak möaup. Peene pöt Anutuu weëre kosangööring wal ëak wë. Tapël ten ngön yaaö omnarö Kristook yal ëëë weëre kosang won yeë. Ën arën elniina pöt piiring wë

Anutuu weëre kosangtaring wë pöta songönte tekeri wasënaat.

⁵ Ar kön wi kosang yewe-sautaring wë ma won pöten itaampunëen arim lupöt morök elmëak songönte tekeri wasën. Yaap, arim lupötön ök elmë pat ëen. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötë wë pël yewas. Pël yewasetak arim lupöt ök ëenë akun pötak ar ök ëen kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötë won pël ëëpnaat. ⁶ Pël ëëpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wë pöten ewat sënëet. ⁷ Ten ar utpet ëënganëak Anutuun kimang maim wë. Pöt omnarö ten ar kaamök elniin ompyaö yeë pöt itenak tenën, “Poolre piiring wëaurö ngönën ya këet yamëngk,” pël apënëak won, ar ompyaö ëenë pötenökëer kimang maim wë. Ar ompyaö yaëen pöt tolëël wotpil niwasën? Pël naëngan. Pël ëëna kanö won ëen ngön yaaö omnaröa weëre kosangöt tenim naë wia pöt tekeri nasën ëëpna pötaan omën narö tenën, “Poolre piiring wëaurö pit ngönën ya këet namëngkën yaë,” pël apnaat. Pël apnaatak ne omnarök tenën ping wesak apënëak kent kön nawiin. Om ar ompyaö ëenë pötenökëer kent yaë. ⁸ Pöt tolëël? Tenim ök epëlöröak ngön këet il nemowariingan, om kaö sëpnaan kaamök ëënaat. Pötaanök ar ngön këet ngaarëk wak wotpil wëen

tenök pangk wotpil naniwasngan. ⁹ Tenim arim naë waisënaatak ten itaangkën ar ngön këet ngaarëk wak wë weëre kosangring önëetak ten weëre kosangring wotpil naniwasën omnarö korar wesak tenën, “Poolre piiring wëaurö wiapre kor yaurö,” pël wasën pöt ten ya kë sak önaat. Pötaanök ar Anutuu ngön këet ngaarëk wak arim wëwëat wotpil wasënëetaan piin kimang maim wë. ¹⁰ Aköpë weëre kosang nena pöt pim omnarö utpet wasumëak won, taë wasumëak nenaut. Pötaanök ne arim naë wais itaangkën ar saunaring wëen këlangön kat wiinëen niangönëak kamaarek wë pep epwer wa korkor ngön retëng ë yaningk.

Ngön mëet

¹¹ Ngön kaut epël niak pet irum. Karurö yaköm. Arim wëwëat wotpil wesak ön. Pël ëak wa korkor ngön epot kat wiak lup kopëtemer sak mayaap ön. Pël ëen Anutu lup santre mayaap pepap arring öpnaat.

¹² Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Anutuu omën eprek wëaurök arën yowe yenia.

¹³ Aköp Yesu Kristoë komre kolap, Anutuu lup sant, Ngëëngk Pulöökë wiapre kor pöt arim naë wiakaim öp.

[Yok pi tapët,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wê krismaki 17 pöta ök won sèen Poolök pep epwer Aköpê ingre mor Kalesia yangerak wëaurö retëng ë mena. Pool pi wet rëak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Listraare Tepi ka pötë sè ngönën kopëlöröen ngönën ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wë akun nentak Yuta omën Poolë ngönten kaaö ëa narö pitëm naë sè Anutuuk pit wotpil wasëpnaan Mosesë ngönte ngaarëk opënëak maan pitëm ngön kaar pötë ënëm ëa. Pël ëen Poolök kat wiak omën Yesuun kön wi kosang wasëpnaaröakëer Anutuuk wotpil wasëpnaarö pël retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-10

Poolök pim ya mënauta
ngönte ök ëa 1:11-2:21

Anutuu komre kolap ngön
ompyaut 3:1-4:31

Kristoë wëwë pöt wii
kaatak wë pötak ök won
5:1-6:10

Ngön mëet 6:11-18

1-2 O Anutuu ingre mor sa Kalesia yangerak wëaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wë pep epwer retëng ë yan- ingk. Omnaröak ne ya epët mëmpëak yaö nenëaan ma wes nenemëen ëaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal

ë moulmëa pöp, piaripök ya epët mëmpëak yaö neeaut.

³ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap. ⁴ Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim këm ngönte ngaarëk wak tiarim utpetatëen pim wëwëet këepöt wasën mëngkën wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wë epotëëlaan ent ë nuulëepënëak pël ëa. ⁵ Pötaanök tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaö pöt kë kopëtet

⁶ Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieimeë Anutu puuk yas niaan wëen kaar omën naröak pitëm könötëaanöt ngönëntak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasën wiaan kaalak pi sëp yemowasën ne yaan yes. ⁷ Pël ëaap ngönën kë kopët tapët wia. Ën omën munt naröak lup wa irikor elniak Kristo pim ngönënte utpet wasëpna pöröaar wë. ⁸ Pötaanök tenim naëaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet rëak ngönën ök niia pöt wa irikor ëak ök nian talte es parëaöökë kanöökë yaö sën. ⁹ Tenim ngaan ök niia pöt kaalak epël ök niamaan. Omën ngönën ök niaan wa pöt wa irikor ëak maimat ök niia piporö es parëaöökë kanöökë yaö sëp.

¹⁰ Ne ngön pöt omnaröak kat wiak nemëen ya kë

sëpënëak ëan ma? Won pan. Ne Anutuuk nemëen ya kë sëpënëak kent yaë. Ma omnaröak nemëen kön wiin isëpënëak kent yeë ma? Pël ëan talte Kristo pim inëen omnamp pël nasën ëëm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngës rêauta ngönte

¹¹ Karurö, ne ök niamaan kat wieë. Nem ngönën ök niaan kat wieim wë pipot omnaröa könöokaan wonöt. ¹² Ne omën nampök ök neeaöre rê neulö pël naën. Yesu Kristo pimtök tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönën ök yeniak epot këet.

¹³⁻¹⁴ Nem Yuta omnaröaring wë ngönënta ënëm eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omën tenim kaöaröere ëere körööröa ngönötë ënëm ëëmëak weë ngentieimeë nem kar narö il mowesak kaö saup. Pël ëeimeë ingre mor saurö pitëm Anutuun kön wi kosang yewesa pöt sëp wasëpënëak utpet panë moweseimaup.

¹⁵ Pël ëautak ne nem ëlëpë yaatakaan naaröön wiaan Anutuuk komre kolap elnieimeë yaö newesak pim yaat mëmpëak yas neea. ¹⁶ Pël ëak pi pim Ruupë ngönte köpël omnaröen ök memëak kön wiak ënëmak pim Ruupön pet elnäa. Pël ëën akun pötak ne omnaröen pim songöntaan pëel nemaan ëaut. ¹⁷ Pël ëak ne Yerusalem kakël Yesuu ngön yaaö wet réak wakaima pöröa naë nasën, Arepia yang ngönën ngarangk won

pörekël saut. Pörek së réak Tamaskas kakël saut.

¹⁸ Anutuuk pim Ruupön pet elnäen wë krismaki nentepar nent won sëen Pitaan ngöngön memëak Yerusalem kakël saut. Pörek së piiring wëen sant nentepar sa. ¹⁹ Pörek së wë Yesuu ngön yaaö munt naröen itnaangkën, Aköpë nangap Sems pöpönökëer itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtök pim ngönte tekeri wes nena pöten ëwat wë. ²⁰ Ngön e retëng yeë epot kaar won, Anutuu ëöetak yaap panëet.

²¹ Ne Pitaare Sems pi-arpim naë së wë Siriaare Silisia yang pöteparëel së wakaimaut. ²² Pël ëaan akun pötak Yutia omën Kristoë ingre mor sak wëa pörö pit neen itenak ëwat nasën ëa. ²³ Pit om omnaröak ngön pëente epël aan kat wia. "Tiar ingre mor saurö mö waö elnieimaupök peene ngön tapët ök ya." ²⁴ Pël ëak pit nem naë oröa pöten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak së Yesuu ngön yaaö narö koirä

¹ Ne Yerusalem kakë nasën wëen krismaki 14 ëak won sëen kaalak sumëak Panapas koirak Taitasring ten pourö saut. Taitas pi Yuta omën wonöp yak tenim yaaul koröp kaut nailënëp. ² Ne köntak nasën, Anutuuk ök neaan saut. Pël ëak köpël omnaröen ngönën ök yamëëa pöten ngönënë wotöökörö pëen wesak nem ya yamëngkaö

pötaan ängk ma e wesak kan newariipanëak ök mēëaut. Pit nga neaan nem ya mēmpö imautre önēm mēmpö suma pöt mos sēpanëak ök mēëaut. ³ Pël ään pit Taitas neering wēaupön Krik omnamp wesa. Pël äautak nem ngönte kat wiak Yuta omnaröa yaaul koröp kaut ilēpënëak nemaan äa. ⁴ Pël äaap ngönön omën kaarkaar narö pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulëen wäo pöten itaampënëak ingre mor saurö tenim tekarak elēöp iläa. Omën pörö pit tiar Moses pim ngön kosangta öngpök niulëen Kristo sēp wesak wii omnaröa ök sak öpenëak yaaurö. ⁵ Pël yaauröak arim naë ngön ompyaut wa irikor äēpanëak ten pitēm Taitas pim koröp kaut ilēpna ngön pöt kot nent kat nemowiin äaut.

⁶ Än omën omnaröak ngönönë wotöök yewas pörö pit tol äa? Ne omnaröak pitën kön wiin irapna ma isēpna pöten kön selap naën. Pöt Anutuuk itaangkën komkap äak wi naön. Ngönönë wotöök pörö pit ngön ngolöp nent ök nenëaan. ⁷⁻⁸ Won pit nem ya yamängka pöten itenak epël kön wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnaröa naë Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat mēmpënëak weere kosang menak kaamök elmäaupök tapël ne köpël omnarö arim naë Yesuu ngön yaaö yaat mēmpëak kaamök elnäaut. Pötaanök pit epël kön wia. Anutuuk Pita Yuta omnaröen ngön ompyaut ök maim öpënëak yaö mēëaup. Ök tapël

kaalak köpël omnarö arën ök niaim ömëak neen yaö neea. ⁹ Pël ään Semsre Pitaare Son omnaröak ngönönë wotöök mowesa pörö pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epët nena pöten kön wiak ten Panapas ngöntre kar elniak mor yaningk. Pöt pit kön wiin tenip köpël omnarö arim naë ya yamängkën pit Yuta omnarö pitēm naë ya mēmpnaat pël wesa pötaanök pël elniaut. ¹⁰ Pël äak ngön kopët nentakëer epël niiaut. “Ngöntök yaaö tenim naë wëaurö ompyaö elmëen.” Pël niaan neenta tapël kön wiak kent ään kosang wesak mēneimaut.

Poolök Pitaä saunet war wesak nga mēëa

¹¹ Änëmak Pita Antiok kak wais utpet nent ään nook omnaröa äöetak nga mēëaut. ¹² Pita pi utpet epël äa. Wet rëak pi köpël omnaröa naëaan ingre mor sauröaring kaömp ngawi neim wëen Sems puuk omën narö Yerusalem kakaan wes mēen waisa. Pël ään Pita pi omën Anutuuk ompyaö elmëepënëak koröp kaut ilēpënëak kék yamëëa pöröen ök maan kaaö mepanëak kas ään akun pötak ngës rëak omën wet rëak piiring kaömp ngawi neima pöröaring kaalak pël naën äa. ¹³ Pël yaäen Yuta omën pim karuröeta tapël korar yaäen Panapas piita pitëk yal mena. ¹⁴ Pël ään ne itaangkën pit wotpil wesak ngön ompyauta kan wotpilöök nasën yaäen omnaröa äöetak

Pitaan nga mēak epēl mēēaut. “Ni Yuta omnampök köpēl omnaröaring kaömp ngawi neimeē Yuta omnaröa yaaut sēp yewasēn. Pēl yeemak tol ēēn köpēl omnaröen Yuta omnaröa yaaul ēēpēnēak kosang wesak aimēn?”

Namp pi Yesuun kön wi kosang wesak pöt wotpil öpnaat

15 Yaap, ten köpēl omēn Moses pim ngön kosangta ēnēm naēnöröa wēwēetakēl naaröönörö, Yuta omnaröa wēwēetakēl oröaurö. 16 Pēl ēaap ten ēwat wē. Anutu pi omēn Moses pim ngön kosangta ēnēm pēēn ēēpēnēak yaaö pöpön, “Omēn wotpilēp,” pēl nemapan. Won. Omēn Yesu Kristoon kön wi kosang wasēpna pöpönök, “Omēn wotpilēp,” pēl mapnaat. Pötaanök Yuta omnarö Anutuuk tenim Mosesē ngön kosangta ēnēm yeē pötaan won, Kristoon kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilörö,” pēl niapēnēak Yesu Kristoon kön wi kosang wesaut. Pöta songönte epēt. Omēn namp Moses pim ngön kosang pēēnta ēnēm ēēpēnēak yaēēn Anutuuk piin, “Omēn wotpilēp,” pēl nemapan. 17 Pēl ēēn ten Yuta omnarö Kristoē naē sē rē olēak önēak ēäkök saun omnaröa ök yeem pöt tol an? Kristo pi utpetatēēn kēkre tö yaaup pēl an ma? Won ē won pan. 18 Ne Moses pim ngön kosangöt moolēaupök kaalak sē olēaurekaan öma pötak

omnaröak neen, “Saun omnamp,” pēl neapnaat. 19 Ngön kosangtak mö wel newiin peene pöta iri ilēak naön. Pēl elnēa pöt Anutuu naē rē olēak ömēak elnēa. 20 Ne Kristooring kēra yetaprak nemöön wel wiaup. Pötaanök nem peene wē epēt nemtok won, Kristo pimtok nem lupmeri wē. Pēl ēēn Anutu pim Ruup kön wi kosang yewas pötaan peene wēwēetaring wē. Pi nemēēn yak pim wēwēet kēēpöt wasēn möön wel wia. 21 Ne Anutu pim komre kolap pöten utpet wesak naēn. Ngön kosangtak saunat won yewesaut wieēanēēn Kristo kēpök wel wian tapön.

3

Ngön kosangta ēnēm yaaöre kön wi kosang yewesaö pöta songönte

1 Kalesia omēn kaökaurö aē. Ne Yesu Kristo pim koröpö kēra yetaprak möa pöten kēēkē ök niaan ēwat sauröak tol ēēn omēn naröak kön irikor elniin Moses pim ngön kosangötē iri ilanēak yeē? 2 Ne omēn nenten pēlpēl nia-
maan ök neaē. Ngēēngk Pulö wan pöt tol ēäk waurö? Ngön kosangöt ngaarēk wakök waurö ma ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan waurö? 3 Ar tol ēēn kaökaö yeē? Ngēēngk Pulöök kaamök elniin wēwē ngölöpēt ngēs rēauröak Ngēēngk Pulö sēp wesak arimtok arimtē koröpöök kaamök elniin wēwē ngölöp tapēt önēak kön wia ma? 4 Omēn kēsangöt

arim wan pöt pas waurö ma? Ne kön wiin pas naön äan pël yaë. ⁵ Nem wet reäk pëlpël niia pöt kaalak rangk niamaan yeë. Anutuuk Ngëengk Pulö ninak arim tekarak retëng nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarëk wakök yewaurö ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot ewat wëak sëp wesak kaökaö yeë.

⁶ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang mowasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesautaan piin, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël mëëa.” ⁷ Pötaanök ar epël kön wiin. Omën Apramë äaul ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure ëarö. ⁸ Anutuuk köpël omnarö pit piin kön wi kosang mowasën pitën, “Ar omën wotpilörö,” pël mapnaat pël kön wieë Apramön ngön ompyaut epël mëëaut ngönën pepeweri wia. “Yangerakë omën pourö nim neen kön wi kosang yewasën pipël yaalnëen pöt ompyaö elmëëmaat.” ⁹ Apram Anutuun kön wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omën piin kön wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

¹⁰ Omën ngön kosangöt ngaarëk yeön Anutuuk pitën, “Ar omën wotpilörö,” mapnaat pël wasëpna piporö Anutuuk pit kasëng mampnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön

nent epël wia. “Omën namp akun poutë ngön kosangötë ngön wia pipotë ënëm naën yaaö pipop Anutuuk kasëng mampnaap.” ¹¹ Ën ngönëntak nent epël wia. “Omën namp Anutuun kön wi kosang wasën piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël mapna pipop wëwë ompyautak öpnaap.” Pötaanök tiar epël këëkë kön wia. “Omën ngön kosangötë ënëm ëëpna pipopönök, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël neniapan.” ¹² Ngön kosangta ënëm yaaö pöt Anutuun kön wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. “Omën namp ngön kosang poutë ënëm ëëpna pöpök wëwë ompyaut öpnaap.” Pöt tiar yang omnaröak yok pangk naëngan pötaanök Anutu puuk kasëng yanimangk.

¹³ Ngönën pepeweri Anutuuk kasëng yemangk pöta ngön nent epël wia. “Omën këraatë mö yaut porö Anutuuk kasëng yemangk.” Pötaanök Kristo pi tiarim kangiir këraarak möön utaan Anutuuk kasëng mena. Pël ëen puuk tiar Anutuun ngön kosangöt ngaarëk naön yaëen kasëng nimena pötakaan wa ent ë nuulëa. ¹⁴ Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëëa pöt ar köpël omnaröeta ningkën tiar pourö Anutuun kön wi kosang wasën pim Ngëengk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kasëng mena.

Ngön kosangtak Anutu

pim kup mowia pöt wa noolaan

15 Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omën naar piarip omën nentaan kuure mak äak taë wasën munt nampök won wasöore yal mampö pöt naëpan. 16 Ën Anutuuk Apramre pim äap piaripön omën ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure ë pouröaanök nemaan, kopëtap Kristoon kön wieäk mëäa. 17 Nem ngön niak pöta songönte epël. Wet rëak Anutuuk Apramön ngön taë wes mena pöta këet orööpënëak mëäa. Pël ëen wakaim krismaki 430 äak won sëen omën munt nent Moses pim ngön kosang pöt oröa. Pël äaap ngön kosang Anutuuk omën munt namp Mosesën ök mëäa pötak pim wet rëak Apramön kup mowiak taë wes mena pöt yok pangk wa nemoolapan. 18 Pöt tiar ngön kosangta ënëm ëen Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim ngön taë wes nina pötaan naön ëëpen. Pël äaap Anutu pim Apramön ngön taë wes mena pötaan këet mena.

19 Elei, ngön kosang pöt oröp ëënak äa? Pipët Anutuuk tiar omën pourö utpet yaaurö pöt ewat sëpenëak ënëm kaalak äaut. Pël äaap ngön kosang pöt wieë Apramë äap Anutuu kup mowia pöp oröön won sëpënëak äaut. Pipët enselöröak tiarim omën tekrakëp Moses piin maan retëng ë ninaut. 20 Ën Anutu pim Apramön kup mowia pöt

omën tekrak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtök ök mëäa.

Moses pim ngön kosang pöt tiarim pep kë yaningkaupë ököt

21 Pötaanök ngön kosang pötak Anutuu Apramön ngön taë wes mena pöten kööre tok yaalmë ma? Won pan. Omnarö ngön kosang nenta ënëm äak wëwë kosangët koirëpna pöt wiaapën talte ngön kosangta ënëm ëen Anutuuk tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapën. 22 Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën pourö utpetatök wii nitëen pöta öngpök wakaiman.” Tiar omnarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuu omnant Apramön ngön taë wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl öpen pël wia.

23 Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim ngön kosang pötak ten Yuta omnarö wii nitëen wakaiman. Pël äak wëen ënëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëa. 24 Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yaningkaupë ököt yak kaamök elniak kan Kristoë naë sëna pöök niulëen wëen Kristo oröa. 25 Peene pöt kön wi kosang yewesauta kanö oröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosangyewesautak Anutuu ru yaniwas

²⁶ Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuu ru sak wë. ²⁷ Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë. ²⁸ Pötaanök Yuta omënere Krik omën, isaare irëa, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtal sak wë. ²⁹ Yaap, ar Kristoë omnarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutuu omën piin yaö mëea pöt önëerö.

4

Tiar omën mosutëen inëen yaauröak Anutuu ru panë san

¹ Yaö niaa pötaan watepang ngön nent yal menak niamaan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë omnant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtök pep nasëpan, inëen ru koröp oröak öpnaat. ² Pep ngarangk yaauröa iri wë ënëmak pim pepapë akun mowia pöt temanöm sëen öpnaat. ³ Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröa ök wë tiarim ëere peparöa omën mosutë iri wakaimaut. ⁴ Pël ëen ënëmak akun wia pöt temanöm sëen Anutuuk pim Ruup wes mëen öngöpë naëaan oröak Moses pim ngön kosangötë ënëm ëa. ⁵ Pöt tiar ngön kosangötë öngöpökaan ent ë niulëen Anutuu ru panë sëpenëak pël elnia.

⁶ Yaap ar pim koröngre ru sak wëen yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëëngk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, "O Pep, ni tenim Pep ompyaup," pël maim wë. ⁷ Ar pim inëen ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutuu yaö niaa pöt önëet.

Pool pi Kalesia omnaröaan kön selap ëa

⁸ Yaap, ar ngaan Anutuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö. ⁹ Pël eimauröak Anutuun ëwat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ëwat wë. Pël ëaap ar tol ëënak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël ëëngan. ¹⁰ Pël eimeë Anutuuk arën, "Wotpilörö," pël niapënëak akun poutë këere imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre ngoonre krismaki nantön akun kaöat pël maim wëaurö. ¹¹ Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngentiipanëak ya ngës kaö yeë.

¹² Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëen wëen Anutuuk wil neulëen arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo pimtën pëen kön wi kosang wesak wë pöl ëen. Ne arim naë wëen ar utpet nent naalnëen ëaut. ¹³ Ar ëwat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem

koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök niamaut. ¹⁴ Yaap, nem koröpö weëre kosang won ëa pötaan ar ne sant elnëenëak poprak elnëaut. Pël ëautak ar neen këepöt ëak kasëng nenangkën. Won, ar Anutuu ensel nampë elmëenë pöl elnëaut, ma Yesu Kristo pimtën elmëenë pöl ne elnëaut. ¹⁵ Akun pötak arim nemëen ërëpsawi ëan pöt tol ëak won sa. Ne arim ompyaö eima pöten ëwat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëenëak arim it ëenöt yatianëen ne ti nenan tapön. ¹⁶ Pël ëauröak ne ngön këet ök niamëak pepanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

¹⁷ Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sënëak weë yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pit ar pitën kön wiin isëpnaataan nem naëaan kom elniipënëak kent yaë. ¹⁸ Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök sënëak kent yaalniipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëer won, akun poutë. ¹⁹ Nem koontre yokot panëerö, ne omën nentak ök wiak niamaan. Ne arimëen yak öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ë pël ëenëëtaan yeë. ²⁰ Peene akun eptak ne ar tolëel wë pöten kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ë yaningk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këëkë wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

²¹ Moses pim ngön kosangötë iri önëak yaaurö, ne arën pëel niamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won? ²² Ngönëntak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëen koontup Eka puuk wilaup, ën nampë yapinte Aisak pöp öng yaapöp Sera puuk wilaup. ²³ Inëen koontupë pöp omnaröa ru yawil pöl yaap wila. Ën öng panëëpë pöp Anutuu kosang wes mena kan pötakël wila. ²⁴ Ngön pipta këet epël wia. Öng pöaar ngön taë wes mena nentepar wia pöteparë ök ëa. Nent Sinai rosiraöök Mosesën ngön ök mëëa pöt wii yatë pöta ököt inëen koont Eka wii ket ëak motëen wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë wes mena pötë iri wë porö pit Eka pim ëaröa ëaö pöl wii ket ëak motëen wë inëen pëenë yaaurö. ²⁵ Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket ëak motëen wëen pim ruure ëaröeta oröak piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure ëarö Sinai rosiraöök oröa porö wii ket ëak motëen wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak oröa porö Moses pim ngön kosangötök wii motëen wakaim wë. ²⁶ Ën Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëen ru wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö

Moses pim ngön kosangta inëen naën yaurö. Pötaanök Yerusalem ngaarök wia pö tiarim ëlöp. ²⁷ Ngönëntak Sera ru köpël wakaimaupre inëen koont Eka akun kot nent Apramring wakaimaup piarpim ngönte epël wia.

“Öng epop, ni nim yaat kol waup ru nawilënöp, ni ërëpëröp ë.

Öng epop, ni ru wilumëak lel yailën këlangön kat nawiin yaaup, ni ya kë yesem ngön a.

Pöt öng ru köpël wëen wes mëaup pim ruure ëarö selap pan

kot nent ompring wakaimaupë ruure ëarö il wasëpnaat.”

²⁸ Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim ökörö. Anutuu Apramön ru mampënëak kup mowiin Aisak oröa pöl kup taptakaan ulöl sak arta Anutuu ru sak wë. ²⁹ Pël ëën ngaan yokot omnaröa yawilaul wila pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön kööre tok elmëa. Pël ëa pöt peeneeta omën ngön kosangta ënëm yaaö pöröak tiarën tapël yaalni. ³⁰ Pël ëaap ngönën pepeweri yokot pöaarëen ngön tolëël wia? Pi epël ya. “Inëen koontupre pim ruup piarip waö elmëen söp. Pöt inëen koontupë ruupök öng yaapöpë ruupring pepapë pimëen yaö mëea pötë pep sëpan pötaanök.” ³¹ Karurö, tiar inëen koontupë ruure ëarö won, öng panëöpë ruure ëarö, Anutuu omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nu-ulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

¹ Kristook tiar ompyaö sak öpenëak sulöptakaan wil nu-ulëa. Pötaanök weë sak taueë omën muntaröak kaalak sulöptak niulëëpanëen inëen yaniwasën pöt ke mourpa.

² Ne Pool, nook niamaan kat wieë. Naröak Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaan, “Arim koröp kaut ileë,” pël niaan kat mowiinganok. Pël ëënë pöt Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan. ³ Kaalak këkë wesak niamaan. Namp pi pim koröp kaut ilak pöt pi Moses pim ngön kosang poutë ënëm ëöp. ⁴ Ën ngön kosangötë ënëm yeem pöten, “Anutuuk, ‘Omën wotpilörö,’ pël niapnaat” yewas piporö Kristo kasëng mangkën Anutuu komre kolap pöt arim naë wi naöpan. ⁵ Pöt epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak kön wi kosang yewesautaring sak wëen Anutu tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapënëak koreim wë. ⁶ Pöta songönte epët. Tiar Yesu Kristook yal menak wë pöt koröp kaut yaila pötëre pël naën yaaö pötëparën mos wasëpenaat. Ën Anutuun kön wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa pötenökëer këët pël wasëpenaat.

⁷ O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën kanöök ompyaö yesauröak peene talëpök ngön kaarötök niak ar ngön këeta ënëm ëënganëak il niwaria. ⁸ Anutu arën yas

yeniaup pi ar pil eëneäk kèkre tō neniaan. ⁹ Ne omèn nentak òk èak niamaan. Pol pèwèò repak kot nent oròak yaaptak sèèn pout utpet yaè pòl omèn narò ngòn kaaròt òk yeniaan ar utpet sa pet yair. ¹⁰ Nem kòn kosangtak arimèèn kòn epèl yawi. Tiar Akòpring yal menak wè ar kaar omnaròa kònòt sèp wesak nem kònòokè ènèm èènèèt. Pèl yaèèn kot ma kaò namp arim kònòt wa irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaò pòta kangut òpnaat.

¹¹ Karurò, ne koröp kaut ilènèak niaim wèanèèn kaar omèn pörò pit kööre tok naalnèèn èan tapòn. Pèl niaim wèanèèn Kristo tiarim kangiir kèra yetaprakwel wia pòta ngòntaan pitèm nemèèn kòn utpet wia pöteta won èan tapòn. ¹² Nem kentöök omèn arim koröp kaut ilènèak kòn wa irikor yaalni piporò pitèmtè koröp kaut pout ilak won wasèp.

¹³ Karurò, ar pöt Anutuuk ar Moses pim ngòn kosangötök wii nitèèpanèak yas niaurò. Pèl elnia pöt ar ngòn kosang pöt won wè pòtaanòk koröpöökè ngònòt ngaarèk önèak anganok lup santaring neneraan inèèn èeim ön. ¹⁴ Pitaanòk Moses pim ngòn kosangötè kepòn erèn èak epèl èaut. “Nimtèèn lup sant yaèn tapèl nim karipèèn elmèèm.” ¹⁵ Pèl èaap arimènt sèrere ngòn aöre neneraan nga elmè pèl eim önè pötak pourò utpet sènèèt. Pòtaanòk arimtok arimtèn

ngarangk èeim önèèk yak òk yeniak.

Pulöökè wèwèetere wèwè ngaanta ngönte

¹⁶ Ne ngòn pipot epèl wesak niamaan. Ar Ngèèngk Pulöökè ènèm èèn. Pèl èènè pötak koröpöökè kentre kaur pipotòn kat nemowiingan.

¹⁷ Tiarim koröpöökè kentre kaur yaautök Ngèèngk Pulöön kööre tok yaalmè. Èn kangiir Pulöökè kentre kaur pötök lup ngaanötòn kööre tok yaalmè. Pèl yaèèn poutepar nentak nenten nga yaalmè. Pòtaanòk ar omnant èènèak kengkèn sak naengan.

¹⁸ Èn Pulöökè ènèm èènè pöt Anutuuk arèn, “Omèn wotpilörò,” pèl niapnaan Moses pim ngòn kosangötè iri naön èènèèt. ¹⁹ Koröpöökè yaaut epot. Öngre omp nga èère wa ngangaaringöt èère utpetat èak ya ngès naèn è, ²⁰ Anutuu urtak omp ak kaarörò ngèèngk mowasööre kempre kèarre pòlangre pöt è, kööre tok èère ngòn nga elö, kentre kaur è, kölop èère keimön è, welung werak wèaare komkap è, ²¹ war è, i ngaat nak kòn irikor èère i ngaat nak kaòkaò èak tanre ngòn aö pèl yaaò pipotre omèn utpet munt ke tapèlöt wia. Nem ngaan òk niak pöt kaalak yeniak. Omèn namp utpet pipotring òpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemomèèpan.

²² Pulöök omèn utpet ke pilöt èèpenèak naalniin. Won, pöök elniin kè ke epot tiarim

wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kangiir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë, ²³ wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë këët. Ngön kosangötökta omën ompyaö pipot ëëpenëak ök yenia. ²⁴ Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt këra yetaprak möön won sa. ²⁵ Pulöök tiar pim kanöök niulëa. Pötaanök pim kanöökël sëpa. ²⁶ Tiar tiarimtë yapinöt köntak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongawisak pitëm omnantëen itenak kentre kaur ë pël ëëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëen kaamök elmëëpa

¹ Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringöröak ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëen ngarangk ëen. ² Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët. ³ Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë. ⁴ Ar pourö neenem wëwëatön këëkë itenak ompyaö ma utpet pötön ëwat seë. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtëen ërëpsawi ëëneët. ⁵ Pöt omën

pourö neenem könömöt wak onëët.

⁶ Ar omën ngön rë yanu-ulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëë.

⁷ Ne ar pouröen ök nia-maan kat wieë. Arimtok arimtën morök ëënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta këët öpnaap. ⁸ Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kë utpetat koirak kö sëpnaap. Ën namp Pulöökë yaat mëmpna pöp pi ënëmak Pulöökë këët, wëwë kosang pöt koirëpnaap. ⁹ Pötaanök tiar omën ompyaut ëëpenaataan kaaö ëëngan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naën ëëpena pötak këët tiipena akunetak kë ompyaö kaöat öpenaat. ¹⁰ Pötaanök tiar omën pourö kaamök elmëëpena kanö oröön pöt ompyaö elmëëpa. Pël yeem wet rëak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporöen kön wieë ompyaö elmëëpa.

Wa korkorre welaköt ngönte

¹¹ Retëng kaöat pi wia pipot nemtë moresök arimëen yeëerek iteneë. ¹² Omën narö pit omën muntaröak pitën ping wesak apënëak arim koröp kaut ilënëëtaan weë yaë. Pit Kristo këra yetaprak möa pöten aim wë wesak utpet mowaspanëak pël yaë. ¹³ Omën Mosesë ngön kosangöt ngaarëk yeö pël weseë koröp kaut ila pörö pit Moses pim ngön kosang

pout ngaarëk naönörö. Pël yaauröak arim koröp kaut ilën pitëmtën ping wesak apënëak pël ya. ¹⁴ Ne pöt, omën munt nantön won. Aköp Yesu Kristo pim kera yetaparak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim kera yetaparak wel wia pötak yangerakë omën utpetat nem naë wieëa pötta kö saut. Ën neenta tapël pötak wel wi olëaut. ¹⁵ Koröp kaut ilööre nailën yaaö pötak këet won. Anutuu kön ngolöpöt ningkën ngolöp sakwë eptaar këet. ¹⁶ Omën kön epö wak wë ënëm yaë piporö pourö, Anutuu omën këerö, Anutuu mayaapre ya ngës pöt arim naë wiaap.

¹⁷ Ne omën nampök könöm muntat nampnaaten kaaö. Omën naröak Yesu pimëen nemöa mörmöröt nem koröpöök wia pötaanök.

¹⁸ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wë krismaki 32 pöta ök won sèen Pool pi Rom kak wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Tikikas mangkën wak së Epesas kakë ingre mor saurö mena. Pël èen pit sangk kelak ka naë wieëa pötë wes mëa.

Pep epweri Poolök Aköpë ingre moröröaan retëng ëa. Tiar pim möönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapët. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2
 Kristoore pim ingre
 morörö 1:3-3:21
 Kristook yal menak wëauta
 ngönte 4:1-6:20
 Ngön mëet 6:21-24

¹ O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoë kentöökë ënëm ëeim wëaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristo pim ngön yaaö omën nampök pep epwer retëng ë yaningk. ² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Tiar Kristook yal menak wëen Anutu welaköt elnieim wë

³ Tiar Kristook yal menak wëen tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönënë welaköt ke nentere nent nineim wë. Pötaanök ping

wesak mepa. ⁴ Anutuuk ngaan panëer yanger won wiaan pim ëöetak ketre saun won öpenaataan Kristook yal mempenëak kom ë niulëa. ⁵ Pi ngaanëer kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkën pim ru niwasëpenëak kent kön wiak kön pipël kosang wes niwia. ⁶ Pi tiar pim ru paupaö panëöpök yal menak wëen komre kolap ompyaut kësangën elniin wë. Pötaanök yaya mepa.

⁷ Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum ëak ent ë niulëak saunat kërë niulëa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö ëak wia. ⁸ Yaap, pi pöt kësangën elniak könre lup ngolöp pöt lë nimëa. ⁹ Pël ëak pimtë ngaanëer kön wiin ompyaö èen Yesuuk ya mëmpënaat pël kön wiin wiakaima pötak ënëmak pim kön ëlëëp wia pöt tekeri wes nina. ¹⁰ Anutu pi epël kön wia. “Ne wotpil weseim wëen akun kön wian pöt temanöm sèen kutömweriaan yangerakë omën epot pout erën wasën Kristook pep sak öpnaat.”

¹¹ Anutu pi omën nant ëëpenëak kön wiak pöt yok pangk yaaupök ngaanëer tiar Kristook yal mangkën pimorö pël sak öpenëak kön wia. ¹² Tiar wet rëak Kristook kaamök elniipënëak kor wakaim wë eporö Anutuun kët ël epotë kön wieimeë pim komre kolap kësangën elnia pötaan yaya maim öpenëak pël kön wia. ¹³ Arta ngön

këet, Anutuu ar utpetetakaan niöpnä ngön ompyaö pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëengk Pul wet reäk yaö niia pö ar pimorö pöt pet elniipënëak ninaurö. ¹⁴ Ngëengk Pulö tiarring wë pötaanök Anutuu omën ompyaö yaö elnia pöt öpenaat pöt ewat yes. Pël ëäk wakaim wë tiar pim komre kolap kësangën yaalnia pötaan yaya mepenëak Anutuuk sasa niön piiring wakaim öpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëä

¹⁵ Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omën tiarim karurö lup sant yaalmë pöta ngönte kat wiaut. ¹⁶ Pötaanök kët ël epotë arimëen yak Anutuun yoöre ërëp maimeë nem kimang ngöntak arimëen ök maim wë. ¹⁷ Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoë Anutu, kutöm ë rangi Pepap, piin këekë ewat sënëëtaan kön ompyaut nimpöore pim songönte tekeri wes nimpö pël ëëpënëak ök maim wë. ¹⁸⁻¹⁹ Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wëen kutömweriaan omën ompyaut önëak kor wë pöt ewat sëere tiar pim ru niwesaurö omën nimpnaat kësang panëet pöt ewat sëere weëre kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang weseim wëaurö ningkën wia pöt ewat së pël ëënëëtaan arim lupötë ëwa elniipënëak ök maim wë. Pim weëre kosang tiarëk wia pötak ²⁰ ngan Kristo weletakaan

wal ë moulmëak o kutömweri pim yaapkëetakël moulmëen wë. ²¹ Pël ëen Kristo pi omën kaö kutömweriaan yangerakë wëaurö pourö il mowesak kaö panë isak öpënëak moulmëa. Pöt peene eptakëer pëen won, ënëm akunaöökta wakaim om öpnaap. ²² Pël ëäk Anutuuk omnant pout wa top ëäk pim ingrak rongan ë moulmëen omën pötë kaö sak wë pim ingre mor saurö tiarimëen kepön erën ëäk niulëa. ²³ Möönre koröpöt kepönöök yal mangkën pangk ëëpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket ëäk wë Kristook yal mangkën pangk ëëpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkën pangk yaë pöpök omën poutë peö ëäk pangk yaalni.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ë niulëa

¹ Nganëer ar utpet ke nentere nent eeimeë pötök arim lupöt mën wel niwieima. ² Akun pötak kan utpetaöökël wë urmeraröa kaöapök elniin pim naë së rë olëak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olë yaaurö pitëm lupötë wëen Anutuu ngönte wa olaim wë. ³ Tiar pourö ngan pitëm ök koröpöökë kentötë ënëm eimaut. Pël ëeimeë tiarim koröpöökë könötë ënëm eimeë naröa ök Anutuu kölöpta iri wakaimaut. ⁴ Pël äutak Anutu pi ya ngës kësang ëäk lup sant kaö pan elnia. ⁵ Pël elniak tiarim

wa olë yaautaan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa. ⁶ Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak weëre kosangring öpenëak niulëa. ⁷ Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna pörö pim komre kolap kësang pan kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia. ⁸ Pöt pi komre kolap yaalniem arim Kristoon kön wi kosang yewesautaan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia. ⁹ Ar Anutuuk pël elniipënëak ya ompyaö nent namëngkën ëaurö. Pötaanök arimtën ing ti wak angan. ¹⁰ Anutu pimtök wëwë ngolöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësaim öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

¹¹ Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kön wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëen Yuta omën koröp kaut ila pöröak arën koröp kaut nailënorö pël niaimaut. ¹² Pël ëen ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuun yaö sauröaring naön, pëlëer wakaimaurö. Ar pörek wëen omën ompyaö nent ënëm arimëen orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö. ¹³ Ngaan maimerek wakaimauröak

peene Kristo pim iit arimëen il olëa pötak wa niulëen Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë. ¹⁴ Pöt Kristo pimtök tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowi kësangpel tekarak wiakaimaut. Pël ëautak Kristook pim möönre koröpö këepöt wesa pötak sowi pö tē olëak köpëlre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut. ¹⁵ Moses pim ngön kosangötre Yuta omnaröa yaaut won wasëpënëak pimtë koröpö këepöt wesa. Omën rongan nentepar pöteparë urtak rongan ngolöp kopëtet ë niulëen tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia. ¹⁶ Pim kera yetaprak wel wia pötak Yuta omënere köpël omën pourö wa erën elniin kera yetap pörak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tekarak wieëa pöt won wesaut. ¹⁷ Pël ëen pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa. ¹⁸ Pöt Kristo tiarimëen wel wia pötaanök Yuta omënere köpël omën tiar Ngëengk Pul kopëtaöoring wë kan kopëtaö wes nina pöök sē Pepa naë orööpenaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëëngkët

¹⁹ Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë. ²⁰ Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt

Yesuu ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaö omnarö ten wapöt.

En Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët. ²¹ Pël een tiar omnarö piik yal mampö seim wëen taë niwasën Aköpë tup ngëengkët pël orööpnaat. ²² Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëengk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëen pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaut ök mapënëak ya pöt mena

¹ Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taptaan wii kaatak neulëaut. ² Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnäak arim naë ya mëmpëak ök neeaut. ³ Pël neak pim ngön ëlëöpöt war wes nenaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng äaut. ⁴ Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem könöök Anutu pim ngön ëlëöpöt Kristoëen äaut ewat panë san pöten ewat sënëet. ⁵ Ngön ëlëöp epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën äautak peene eptakök Ngëengk Pulöök ten ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaurö tekeri wes yaningk. ⁶ Ngön ëlëöp pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaut wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet äak Anutuu omën ompyaut tenring pep sak wë. Pël ëë

Yesu Kristook yal äak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

⁷ Ne pim ngön ompyaut ök niamëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap kësang elnäak pim ya omën wes neulëa. ⁸ Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtök ar köpël omnaröen ngön ompyaut ök niamëak komre kolap kaö elnäak ya epëtak neulëaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëet omnaröa yok pangk pout ewat nasënganëet. ⁹ Anutu ngaanëer omën ël epot ket äaup pim kön epët ëlëöp wiak wakaima. Pël äautak peenök kön ëlëöp pöt omën pourö war wes nimpëak neea. ¹⁰ Anutuu ingre mor sauröa naë pim ewat ke nentere nent epot akun eptakök wëlël ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ewat sëpenëak ëlëöp wia. ¹¹ Anutu pi ngaan akun wontak pim könöök ngön kosang wesa pöta këet tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa. ¹² Pël een tiar piik yal ëë kön wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes. ¹³ Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëen yak këemre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëä

¹⁴ Ne Pepen rar rë mowesirak arimëen kimang yemak. ¹⁵ Pöt pi kutömweriaan

yangerakë omën pourö tiarim pep sak wëen pim naëaan oröan. ¹⁶ Anutu pi ë rangi pout pangk ëëëaupök Ngëëngk Pulö elmëen weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak. ¹⁷ Pël ëak ar Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëak ar pim lup sant pötak misën il tëak kosang sak taueë ¹⁸ ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songönre lööre kalap naöökään naöök pout kengkën ewat sënëak kimang yemak. ¹⁹ Pël ëak Kristoë lup sant omnaröa ewatöt il yewesa pipëta öngpök önëak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë lup moup peö ëak wia pippel ar peö elniipnaan.

²⁰ Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas. ²¹ Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëen yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre koröp sak wë

¹ Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neulëaup nook kosang wesak niamaan kat wieë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niiaurö. Pötaanök wëwë ompyaö önëak niulëa pöl weë. ² Pël ëëë arimtën

kön wiin iraan ya wiap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë. ³ Pël ëëë Pulö pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangk ëeim weë. ⁴ Anutuuk pim omën ompyaö kopëtetaan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtet ëak Ngëëngk Pul kopëtaööring wë. ⁵ Tiarim Aköp kopëtap kön wi kosang yewesaut kopëtet, ën i yamëaut kopëtet. ⁶ Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtap. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëak tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

⁷ Yaap, tiar rongan kopëtet ëak wëen Kristook neenem yaatë weëre kosangöt nina. ⁸ Kristo pim tiarimëen elnia pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia.

“Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il mowesak wii tëak mësak ngaarëk isa.

Pël ëak pi omnarö kësangën elmëa.”

⁹ “Ngaarëk isa” ngön pöt oröptaanök ëa? Songönte epët. Pi wet rëak maim o ngaarëkaanök yangerak irëa.

¹⁰ Pi irëaupök kutömre yang poutë pangk ëak öpënëak kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö sak wë. ¹¹ Pël ëëë pi tapöpök kësangën elniak omnarö weëre kosang kaamök elnieë narö pim ngön yaaö omën niwesa, narö tek tek ngön yaaö niwesa, narö ngönën ök yaö niwesa, narö

ingre mor sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanuulaö niwesa. ¹² Pipët ngönën omnarö tiar pim ya ompyaut mëmpenaataan kopëta niwasën pim möönre koröp pöt tiarim naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö niulëa. ¹³ Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë songönten ëwat poutepar mëngkre mëngk sëen lup koptemer sak öpenaat. Pël ëëë kaö sak Kristo pim wëwë ompyaö panëetakël së öpenaat. ¹⁴ Pël ëäk tiar rungaaröa ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt kent yamöön këra ëpotë ëtëp yaalmë pöl rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor ëäk këlok sëpnaat. ¹⁵ Pël ëëpnaatak tiar lup santaring wë ngön këët pëën aimeë kaö sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa. ¹⁶ Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre pöt nener yal menak omën sëen ompyaö yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenem ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem lup santaring neenemëen kaamök ëëë kaö sak kosang sëpenaat.

Ingre mor saurö wëwë ngolöptak öpa

¹⁷ Ne Aköpë urtak sak kosang panë wesak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl arim könöt omën pasutëël wiak önganok. ¹⁸ Pitëm lupöt koö olëaan yak ëwat nasën

wë lup kosang ëäk Anutuu wëwëet kasëng menak tomökël wë. ¹⁹ Pël ëëë öö köpël pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë utpet ke nentere nent eimeë kewilring wë.

²⁰ Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë songönte rë naniulön ëaut. ²¹ Ar yaap Kristoë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu pim ngön këët epël rë nuulön kat wiaut. ²² Ar lup ngaanötring wëën arim kentre kauratök morök elniin utpet wakaiman. Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë. ²³ Pël ëäk Pulöök lupre kön ngolöp niwasëpnaan kuure mak mëak ²⁴ lup ngolöp pipot wa mëëë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak ket ëaut, wotpilre ngëëngk panëët.

²⁵ Pötaanök ar kaar yaaut moolëak ngön yaapöt pëën neneren ök maë. Pöt tiar Kristoë ingre mor sak nener yal yeë. Neneren kaar apena pöt tiarim yal ëa pöt ilpenaat. ²⁶⁻²⁷ Ar kölöptak utpet nent ëëngan. Setenëen kan motëënganëën kölöp ëeim wëën këtëp ilepan. ²⁸ Këkain yaauröak pöt sëp wesak omnant koirënëen kosang ngentiak ya mënak nant ngöntök yaaurö meneë. ²⁹ Arim këmötëaan ngön utpetat anganok ompyaut pëën omën kat wiipnaarö kaamök elmëëpnaan aim weë. ³⁰ Ar Anutuu Ngëëngk Pulöön ya utpet ëëpnaat elmëëngan. Pi tapöök niöpna akunetak ar Anutu pimorö pöt pet elniipënëak yaö niwesau

pötaanök. ³¹ Ar omën ya utpetaring yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre was, utpet pipot pout moolaë. ³² Ar ngöntre karurö kaamök elmëak arim lupöt meneë. Pël ëak pitëm saunat won moweseë, Anutuu Kristoë kangiiir arim saunat won niwesa pöl.

5

Tiar ëwaöök öpa

¹ Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë. Pötaanök pim ë pël ëëë. ² Kristo pi tiarimëën yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet tiarimëën yak keëpöt wesak pim möönre koröpö omën köp nga kamp misëngringöt ar yaaö pöl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar yakömre lup sant kantakël weë.

³ Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring omnantön kentre kaur ngön pipot kot nent arim tekarak orööpan. ⁴ Ngön ëöaat, köntak yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim weë. ⁵ Ar epël kön wieë. Öngre omp nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre omnantön kentre kaur yaaö Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewesaö piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë kosangta yaö nemowaspan. ⁶ Ar morök omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar yenia pipot kat wiingan. Anutu omën pim ngön wa olëak utpet ke

pil yaë piporö kangiiir nga yaalmëaup. ⁷ Pötaanök ar omën piporöaring wa meilak ëëngan. ⁸ Ar ngaan koutak wakaimauröak peene pöt Aköpök wa niulëën pim naë rë olëak ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë pöl weë. ⁹ Ewaatak wëa pöta këet epot. Lup ompyaö, wotpil, ngön yaapöt yaaö pipot. ¹⁰ Pël ëak ar omën nant ëënëak pöt Anutuuk kent ëëpën ma won pöt ewat sakök ëëë. ¹¹ Kar naröak kouta omën mosut yaëën kaamök ëënganok omën pouröen wëwë pipotön utpetat pël ök maë. ¹² Ne omën ëlëëp yaaö pipotön naëngan, amaaten ëö yaë. ¹³ Pël ëaap tiar omën ke pilöt tekeri wasën ëwaatak elmëën pipotë songönte yoolök sak wiaapnaat. Pöt omën tekeri yewas pöt ëwaaöök wesira. ¹⁴ Pöta ngönte epël wia.

“Ka ureëaup, ni wal ë.

Lup wel wiaup, öp së.

Pël ëën Kristook ëwa elniipnaan.”

¹⁵ Pötaanök arimtë wëwëatön ngarangk këëkë ëëë. Kön wonöröa wëwëat önganëp könringöröa wëwëat weë. ¹⁶ Peene akun eptak tiarim naë utpetat kësang pan wia. Pötaanök akun nant il mëënganëp akun poutë omnarö kaamök elmëak kosang ngentiak ya mëmpa. ¹⁷ Pötaanök ar köpël ëënganëp Aköpë ya ngön ya pipöt kön wieë.

¹⁸ I ngaat nak kön irikor ëëngan. Piptak utpet yaniwas. Pötaanök pël ëënganëën Anutuu Pulöök arim lupötë peö

ëak wiaapna pötaar elniip.
 19 Pël ëë karuröaring arim
 këmötök ngönën tanre tan
 Pulöök yaningk pipot Aköpön
 lupre könötökta tan aim weë.
 20 Pël eimeë akun poutë omën
 ël epot poutëen tiarim Aköp
 Yesu Kristo pim yapintak
 tiarim Pepap Anutuun yowe
 maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

21 Ar Kristoon yaya yaauro.
 Pötaan neneraan inëen ëëë.

22 Öngörö, Aköpön inëen
 yaalmë pöl arim ompöröa
 ikanöök weë. 23 Kristo tiar
 pim ingre mor saurö ut-
 petetakaan niwa pöp tiarim
 kepön erën ëak ngarangk
 elnieim wë pöl ompöpök
 pim öngöp ngarangk yaalmë.
 24 Pötaanök ingre mor sauröa
 Kristoon inëen yaalmë pöl
 öngörö ar arim ompöröaan
 inëen elmëëë.

25 Ompörö ar, Kristo pim
 ingre mor saurö tiarimëen
 yak pim wëwëet këëpöt wesa
 pöl arim öngöröaan lup sant
 elmëëë. 26 Kristo pim ngön
 ompyautak tiarim utpetat
 i niirak kölam niwesak
 tiar pim ingre mor saurö
 Anutuun yaö niwasëpënëak
 wel wia. 27 Pël ëak tiar,
 pim ingre mor saurö, ketre
 saunere utpet ke nentere
 nent won kölam pëen ngëeng
 niwesak pimtëen niöpënëak
 wel wia. 28 Ompörö ar
 arimtë koröpö sant yewas pöl
 arim öngörö sant mowesëë.
 Pöt öngre omp pouwaar yal
 ëak koröp kopëtaö sak wë
 pötaanök. Omp namp pi pim
 öngöp sant yemowas pipop

pimtë koröpöota sant yewas.
 29 Tiarim naëaan omën
 namp pimtë koröpö këëpöt
 newasën. Won. Pimtok
 pimtë koröpö kaömp menak
 ompyaö wesak ngarangk
 yaë. Pöta ök Kristook ingre
 mor saurö ngarangk elnieim
 wë. 30 Pöt tiar pim möönre
 koröp pöökë kaut pötaanök.
 31 Pöta ngön nent ngönëntak
 epël wia. “Omp namp
 pim ëlre pepaar sëp wesak
 öngöpök yal mangkën pöt pi-
 arip lupre koröp pöt kopëtap
 pël sak öpnaat.” 32 Ngön ëlëëp
 epta songönte öngöpök wiaan
 nook kön wiin pöt Kristoonre
 pim ingre mor sauröaan yaë.
 33 Pël ëaap arimtëenta yaë.
 Ompörö ar arim koröpöön
 sant yaalmë pöl arim öngörö
 lup sant elmëëë. Pël ëën
 öngörö arta arim ompöröa
 inëen elmëëë.

6

*Ëlre pep, koontre yokot
 pitëm ngönte*

1 Rungaarö ar, Aköpëen yak
 ëlre peparöa ngön ngaarëk
 weë. Pël ëënë pöt ompyaö.
 2 Ngönëntak epël wia. “Ni nim
 ëlre pepaarë ngön ngaarëk
 wë.” Ngön kosang piptakëer
 Anutuuk yal menak kup
 mowia. 3 Pöt epët. “Pël ëëmë
 pötak yangerak akun wali
 ömëët.”

4 Ën ëlre peparö, ar arim
 koontre yokoturö ya sangën
 mongawisngan. Ar ngönën
 rë moulak pepanöm mëak
 ngarangk elmëëë. Pël ëën
 pit kaö sak ngönënta ënëm
 ëëpnaan.

Inëen yaaöre ngarangk pitëm ngönte

⁵ Inëenörö ar, arim ngarangköröa ngön ngaarëk weimeë Kristoën inëen yaalmë pöl pitën kasinkasin ëak pitëmtëen pëen inëen elmëenëak weë ngentieë. ⁶ Pöt arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëen won. Ar pël yeem Kristoë inëenörö pël weseë Anutuu kan yanuulë pöök kön kengkënring seë. ⁷ Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kë sak arim yaat mëneë. ⁸ Ar epël kön wieë. Namp pi inëen wë ma won wë ya ompyaö mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaö koir mampnaap.

⁹ Ngarangkörö arta tapël arim inëenöröen ompyaö yaalmëem pitëm kas ëëpnaat elmëengan. Aköp ar pouröa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarö pim ëöetak isak irëak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

¹⁰ Ne ngön kaut epël nia-maan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötring weë. ¹¹ Ar Setenök morök elniipënëak yaëen weëre kosangring tauak pi ke ur momëenëen Anutuu ngaë omnant yaningk pöt wak weë. ¹² Tiar omën möönre koröpring eporöaring nga naalëen. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëen yaauröere yang ngarangk utpet koutak

wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö pitring nga yaal. ¹³ Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël ëen nga yaaröön pöt kangiir elmëen kas sëen weëre kosangring tauanëet. ¹⁴ Ar epël ëak tauëë. Ngön këetak yepat ket ëak ureë. Ën wotpil wëwë pötak ulpëen kosangëp ket ëa pötë ök koröp oröön riipetakël mëak weë. ¹⁵ Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëet kopëta wesak ing kör ket ëak mëëë. ¹⁶ Pël ëak arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël ëen pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat. ¹⁷ Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëë. Pël ëak Anutuu ngöntak Ngëengk Pulöökë öpwer pël sëen wak weë. ¹⁸ Ar kët ël epotë Ngëengk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimëë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë. ¹⁹ Pël yeem ne ngönën ök memëak yaëen Anutu kaamök elnëak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaö ëlëëp wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëenta kaamök elnëak kimang maë. ²⁰ Ne ngön ompyaut ök amëak Anutuuk neulëaupök nem pël yaataan wii kaatak neulëaup. Pël ëen ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun

kimang maë.

Ngön mëët

²¹ Tikikas puuk pep epwer wak wais ninak nem yaauta ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëep Aköpë këm ngön ngaarëk wak inëen yaaup. ²² Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kë sënëek yak wes mëen yewais.

²³ Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo piaripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë. ²⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rë olëak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 32 pöta ök won sëen Pool pi wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Epa-protaitas mangkën wak së Pilipai kakë ingre mor saurö mena. Pool pi wet rëak Pilipai kak së ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 16:11-40). Pël ëen ënëmak Pool pi wii kaatak wëen ingre morörök mon nant wa rongan ëak Epa-protaitas mangkën wak së Pool mena. Pël ëen Pool yowe mëak pep epwer mena. Pi wii kaatak wë ërëpërëp yeem pitta Kristooring wë pötaan ërëpërëp ëëpënëak kent kön wiak retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-11

Poolë ngönte 1:12-26

Kristook yal menak wëauta ngönte 1:27-2:18

Timotiire Epaprotaitas pi-arpim ëëpnaat 2:19-30

Pepanöm ngönte 3:1-4:9

Kaamök elmëautaan yoöre ërëp ngönte 4:10-20

Ngön mëet 4:21-23

¹ O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröere ngönënë wotöököröere ngönënë ya kaamök yaaurö, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inëen yaaauwaar tenip wë nook pep epwer retëng ë yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim

komre kolap mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre ërëp mëëa

³ Ne arimëen yak akun ëlötë kön weswes eimeë Anutu nemopön yoöre ërëp maim wë. ⁴⁻⁵ Ar wet rëak ngön ompyaut kat wia pötak ngës rëak neering top ëak aö aö imeë peene pël yeë pöten kön wieë nem Anutuun ök yamëëa pötë ërëpsawiarung wë ar kaamök elniipnaataan ök yamëëaup. ⁶ Pël ëak ne epël kön yawi. Anutu ngës rëak arim lupötë ompyaö yaalni pöpök ompyaö elnii seimeë Yesu Kristo pim waisëpna akun kaöaöök pet irëpnaap. ⁷ Ar nem ru ulöpöökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kön yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wëaöre Kristoë ngön ompyauta songönte tekeri wasën omnarö ngön pöt taë wesak öpënëak ngön yaatak neulëen wëaö pöteparë ar neering lup kopëtemer sak wëen Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni. ⁸ Yaap, Anutu ewat wëen ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoë tiarën ya ngës kësang yaalni pöl ne arën yaalni. ⁹ Pël ëë ne arim lup sant yewesaö pöt kaö sëen Anutuu omnant këëkë ewat sak ompyaöre utpet pötepar kom ëënëëtaan Anutuun kimang yamëëaup. ¹⁰ Pël ëak ar omnant këët kom ëak Kristo pim waisëpna akun kaöaöök saun won, wotpil önëëtaan pël yaaup. ¹¹ Ar pël eim wëen Yesu Kristook

kaamök elniin wotpil wëauta keët arim naë oröak kaö sëpnaat. Pël ëën omnarö pöten itenak Anutuun yaya mëak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmëak ngön ompyaut il newariin ëën ulöl sa

¹² Karurö, ar ëngk ma e wasnganëën ök niamaan kat wieë. Pit nem wii kaatak neulëautak ngön ompyaut il nemowariin ëën ulöl yes. ¹³ Pötaanök nga omën pourö Rom omën omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omën munt kak eprek wëauröeta pit neen ëwat wë, nem Yesu Kristoë ngön ök yaautaan wii ka eptak neulëa pöten. ¹⁴ Pël ëën ingre mor sa nem kar narö kësang nem Kristo pimëën yak wii kaatak neulëa pöten kön wieë Aköpön kön kosang wiak kas köpël Anutuu ngönte ök aim wë.

¹⁵ Yaap, omën narö ne utpet wesak wak neirapënëak Kristo pim ngönte ök aim wë. Ën narö neen ompyaö elnëepënëak pim ngönte ök aim wë. ¹⁶ Omën nem ompyaö elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pit omën naröak ne ngön ompyauta songönte amëak wii kaatak neulëa pöten kön wiak lup sant elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wë. ¹⁷ Ën omën ne wak neirapënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pitëmtëën wak isak apënëak pim ngönte ök aim wë. Pit korar yeem ne wii kaatak

wëën pitëm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangköröak könöm munt nant nem rangk newiak yal mampënëak yaë. ¹⁸ Pipët ompyaö. Pöt omën narö korar yeem Kristoë ngönte ök aim wë, ën narö wotpil yeem pël eim wë pouteparëën ne ërëpsawi yeë. Nemëën pitëm Kristoë ngönte ök ya pipët kaöet. Pötaanök ërëpërëp yeë.

¹⁹ Yaap, ne ërëpsawi eim ömaap. Pöt ne epël kön yawi pötaanök. Ar nemëën Anutuun kimang yemaan Ngëëngk Pul Yesu Kristoë wes mëën waisa pöök kaamök elnëën ne wii kaatakaan ent ë neulëepnaat. ²⁰ Ne omën nant yeem ëöere kaskas naën ëëmëak kent kaö pan. Ne akun ëlötë Kristoë ngönte ök ëak pim yapinte wak isak yaaupök peeneeta öp wëere wel wi pël ëëma pötak kas köpël tapël pim yapinte wak isak amaap. ²¹ Nemtë könöök epël yawi. Ne yangerak öma pöt Kristoë songönte war wesak amaap. Pöt ompyaö. Ën wel wiima pöt pim naë sumaap. Pöt ompyaö pan. ²² Ne yangerak yal menak öma pöt nem Kristo pimëën yak ya mëmpa pötak kë orööpnaat. Pötaanök nem ëëmaaten kön selap yaë. Pöt nem wel wiimaat ompyaut ma öp ömaat ompyaut ne pöten kön nawiin. ²³ Yaap, ne ëngk ma e yewas. Nemtë kentöök wëwë epët sëp wesak së Kristo piiring öma pöt nemëën ompyaö pan. ²⁴ Pël

ëëmaatak ne yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök elnieim ömaat. Pöt arimeën ompyaö pan ëëpnaat. ²⁵ Ne pipten kön kosang yawi. Pötaanök ne ewat sak wel nawiin öp wë arim kön wi kosang yewesaut kosang seëre pötaring ërëpsawi ë pël ëënëëtaan arim naë wë kaamök elnieim ömaap. ²⁶ Pötaanök nem arim naë kaalak waisumaatak ar nemëen ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya manëët.

Pilipai omnarö pit Pool-ring këlangön kat wia

²⁷ Ar kopët eptenökëer kosang wesak weë. Kristoë ngön ompyauta wia pöl wotpil wesak weë. Pël äaan ne arim naë wais itaampöore kamaarek wëen pöt omnaröak arën, "Pit lup kopëtemer sak wë kosang sak tauëë nener yal menak weë ngentiak ngön ompyaut ök ya," pël aan kat wiimaat. ²⁸ Pël yaëen ar kas naën yaëen itenak pit kö sëen ar muumök önëët pöt kön wiipnaan. ²⁹ Anutuuk arim naë orööpënëak äa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë pötaan pëen won, pim ënëm yeem këlangön kat wiinë pötaanta elnia. ³⁰ Ngan ar itanaan ne Kristoë yaat yamëngkën omnaröak këlangön kat newiak utpet neweseimaut. Peeneeta ar kat yawiin tapël yaalnë. Pël yeem arta tapël yaalni.

2

¹ Ar Kristook yal menak

kosang sak wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë yesem wë ma? Ar ngëëngk Pulööring lup kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant elmëak yaköm elmë yeë ma? ² Ne kön wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan ëëmaan epël ëëë. Ar kön kopëtal wieë neneren lup sant elmëëë. ³ Arimtën kön wiin isëpënëak omnant ëënganok arimtën wak irëak omën muntaröen kön wiinakëer isëp. ⁴ Arimtëen pëen kön wiak kaamök ëënganëp karuröaanta pël ëëë. ⁵ Yesu Kristoë pimtën kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön wia.

⁶ Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring wëaupök weë ngentiak Anutuu ök öpënëak naën.

⁷ Pël äaap pi pipot sëp wesak inëen yaauröa ök sak wakaima.

Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

⁸ Pi omën möönre koröp wak wë pimtën wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak wel wia.

Omnaröak piin utpetap wesak këra yetaparak möön wel wia.

⁹ Pötaanök Anutuuk pi ngaarëk pan wak isak yapin nent mëäa.

Pötak yapin pout wa ngep ëak wë.

¹⁰ Anutuuk omën pourö, kutömweriaan yangerakë, öpre wel pourö, rar rë wesirak Yesuun yaya mëak

11 Anutu Pepapön ping wesak maimeë,
 “Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tek-
 eri wesak apenëak pël
 ëa.

*Tiar ariatë koutak ëwa yaë
 pöl omnaröa tekrak ëëpa*

12 Nem kar panëërö, Kristo Anutuu ngönte ngaarëk wa pötaan nem arring wakaimautak akun ëlötë nem ngön ngaarëk weim pöl peeneeta kamaarek wë eptak il wesak pël ëëë. Anutuu pimëën kama niwa pöta këët orööpnaan kasinkasin yeem ompyaö wesak ya mëneë. 13 Pöt Anutu pimtök ar pim kent kön yawiaut kent ëak ënëm ëënëëtaan kaamök elniak arim lupötë ya mëneim wë pötaanök.

14 Ar omnant pout ya yamëngkem kaaöre këëpötre ya sangën ngön anganok. 15 Pël ëënëë pöt saun won wëën naröak arën, “Pit utpet yaë,” pël neniapan. Pël ëën ar korar yaaöre utpet yaaö pöröa tekrak wotpil eim önëët. Pël yeem pöt ariatë koutak ëwa yaë pöl ëënëët. 16 Pël ëëë pöt pit kout sëp wasëpnaan wëwë kosangta ngönte ök maim ön. Pël ëënëë pöt Kristo pim waisëpna akun kaöaöök ne pas köntak ya namëngkën ëaut pël wesak arimtëën ërëpsawi ëëmaat. 17 Arim kön wi kosang yewesaut Anutuun kiri yaalmë pöta ök yaëën ne arim kön wi kosang yewesaut taë wasumëak wel wiima pöt, nem iit wain iita Anutuun kiri yaë pöl il olaan arim

kiri yaautak yal mangkën Anutuuk itaangkën ompyaö yaëën arring ërëpsawi ëëmaat. 18 Ën Anutuuk neaan wel wiin pöt arta tapël pötaan neering ërëpsawi ëën.

Timoti pim ngönte

19 Aköp Yesu Kristo pi kön wiin pangk ëën pöt ne arim ngönte kat wiak ya kë sumaan akun kot nent Timoti arim naë wes mëën wais rëak kaalak waisëpnaat. 20 Nem naë omën munt namp won, Timoti pimënt nem arimëën yaalni pöl yeem arimëën kön nganngan yaaup. 21 Omën muntarö pit Yesu Kristoë yaataan kön nawiin pitëmtë omnantëën pëën kön yawi. 22 Ar Timoti pim ompyaö yaë pöten ëwat wë. Ompre ruaarë ya yamëngk pöl pi neering ngön ompyauta yaat yamëngkaup. 23 Pötaanök nem kentöök wii ka eptak nem ëëma nent kat wiak pöt tapëtakëër pi arim naë wes mëëmaat. 24 Nem kön kosangtak epël yawi. Aköp pi kat wiin pangk ëën pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Eaprotaitas pim ngönte

25 Ne tiarim karip Eaprotaitas arim ngësë wes mëën waisëpënëak kön yawi. Pi neering Kristoë yaat ngawi mëmpö nga omnaröa yaë pöl weë yengentiaup. Ne omnantëën ngöntök wëën pi wes mëën wais kaamök yaalnëaup. 26 Pi yauman yaëën ar kat wiak pimëën kön selap ëautaan ya këlangön kön wiak arim naë waisëpënëak

yaarek wes meen waisepnaat. ²⁷ Yaap, pi yauman eim wel wiipeneak ea. Pel eaap Anutuuk piin yakom elmek ompyaö mowesa. Pimtän peen won, nemäenta yakom elnea. Pöt ne ya kelangönring ween pi kelangön munt pim wel wiipna pöt rangk naalneen ea. ²⁸ Pötaanök nem kentöök ar piin itenak ya ke seen nem nae arimeen konöm wia pöt kengkän sepeneak pi arim nae teentom wes meen waisepnaat. ²⁹ Pötaanök pi waisen pöt Aköpön yoöre eröp meak piin sant elmee. Omän pim ök ke pilörö kaarö pel wese. ³⁰ Pöt arim urötak ne kaamök elneepeneak pim wewet keimön naen, Kristo pim yaat yamengkem wel wiipeneak eaup pötaanök.

3

Omän Kristoon kön wi kosang yewas pöp Anutuuk piin, "Wotpilöp," pelyema

¹ Karurö, ne ngön nent ök niamaan kat wiee. Ar Aköpeero pötaanök piin yoöre eröp ma.

Nem ngaan reteng e niaan tapet kaalak rangk ye. Pötak kaamök yaalni pötaan pel eemaaten kaaö naen. ² Omän utpet kent toköroa ököroaan ngarangk keeke ee. Pit arim koröp kaut ilak Moses pim ngön kosangta öngpök wa niuläepaneen ngarangk ee. ³ Pit Anutuun yaö sepeneak koröp kaut yailtak pel naen ya. Pel yaetak tiarimtok Anutuun yaö sepeneak omän utpetat tiarim lupötä wia pöt wa moolaan Anutuuk

tiarän kön wiin pim omnarö pel yes. Pel een Ngäengk Pulöök tiar kaamök elniin Anutuun yaya maimée Yesu Kristoero pötaan piin yoöre eröp yameem tiarim wewé ngaanten kön kosang nawiin ngolöptakel wé. ⁴ Ne nem wewé ngaanten kön kosang wiimeak kent ye talte yok pangk eem. En omän namp pi pimtän kön wiin pim wewé ngaante ompyaö een pötak pi yok pangk kaamök elmeeepnaat pel yaen pöt nemtak pimät il mowasepnaat. ⁵ Nem yeniak pöta songönte epel. Ne newilän wiee ket mor nas nasiaan nentepar won seen nent pötak ten Yuta omnaröa yaaul koröp kaut neila. Pel een ne Israel omän Pensamin pim kurmentekaanep. Nem elre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panäep. Ne Parisi ngönen omnampök tenim yaaul Moses pim ngön kosangöt ngaarek wak wee ngentieimaup. ⁶ Pel eaupök ne kön wiin, "Nook Yesu pim ingre mor saurö utpet yemowasän Anutuuk neen kön wiin ompyaö sepnaat," pel wese eimaup. Pel yeem Moses pim ngön kosang pout ngaarek wak wee yengentiin nem karurök neen kön wiin pangk ea. ⁷ Pel eaupök ngaan omän keet wesak wak wakaima pötön peene Kristook rölak wé kön wiin mosut pel ya. ⁸ Yaap, omän pipot peen won, nem Aköp Yesu Kristoon kön wiimeak omän muntatön kön wiin omän omöt ya. En piin

kön wiima pötak omën pout il yewas. Ne Kristo ömëak pim naë rë olëak omën nem ngaan kön wiin kaöat pël sa pöt kasëng menak pötön ulölöt pël yewas. ⁹ Pël ëak Kristook yal men pet irumëak kent yaë. Pël ëak peene Anutuuk neen, “Wotpilëp,” neapënëak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk naön. Puuk nem Kristoon kön wi kosang wesautaan neen, “Wotpilëp,” pël yenëa. ¹⁰ Ne omën kaö kopët nentakëer ewat sumëak kent yaë, pöt Kristoon ewat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal ëaup pi weëre kosang kaöet pim naë wia pöt nampënëak kent yaë. Kristo pi ngön ompyaut ök yaan naröak piin utpet wesak këlangön mena pöl elnëen pim ök ëëmëak kent yaë. Kristo pi pim wëwëet keimön naën tiarimëen wel wia pöl neenta nem wëwëet keimön naën pim ök ëëmëak kent yaë. ¹¹ Pël ëëma pöt Anutuuk weletakaan wal ë neulëëpnaat.

Pool Anutuu yaö mëëa pöta këët öpënëak ke urak pöömpösa

¹² Pël ëëpnaatak ne Kristoon ewat sa pet irak wotpil panë wë pël newasën. Pël ëaap omën ompyaut Kristook nampënëak newa pöt ömëak weë ngentiem wë. ¹³ Karurö, yaap, ne omën ompyaö pöt wa pet iran pël newasën yeëetak omën kopët eptakëer yeë. Nem wet réak eima pöt kasëng menak omën ompyaö pöt ömëak weë yengenti.

¹⁴ Anutuuk Yesu Kristoë tiarimëen elnia pötaan wotpil wë kutömweri sëpenëak yaö niia. Pötaanök ne yaö niia pöta këët ömëak weë ngentiak pöömpö yes. ¹⁵ Ar narö lup kësang sauröak nem yeniak pipël kön wiak ënëm ëëë. Ën narö kön maimal yawi pörö Anutu pimtok arim kön yawi pöta songönte tekeri wes nimpnaat. ¹⁶ Pël ëëpnaatak omën kaöet epët. Anutuu kan pet elnia pöök yal menak sëpa.

¹⁷ Karurö, ar pourö nem yeë epël ëëë. Pël ëak omën munt tenim ënëm yaë pöröenta këëkë itenak pitëm yaë pöl ök ëëë. ¹⁸ Omën narö pit Kristoëerö pël aöök pim këra yetaprak möauta ngönten kaaö ëak maimal wë pötak pim ngönten kööre tok yaalmë. Ne ngaan pitëmëen ök niautak peene kaalak ya utpetaring wë ök yeniak. ¹⁹ Pit pitëm yenautre koröpöökë omnantön kaö wesak kentre kaur yaaurö. Pël ëak omën utpet tiarim kön wiin ëö ëëpena pötön pit pitëmtën ping wesak yaaurö. Pël ëak yangerakë omnantëen kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es parëaöökë kanöök moulmëen kö sëpnaat. ²⁰ Tiar pöt, kutömweri yaaurö. Pötaanök kor wëen Aköp Yesu Kristo wais nikoirën Anutuu naë së öpenaat. ²¹ Pël ëën pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pöt ngölöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën ëëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant

pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël ëëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak wëere ërëpërëp ëëre omën ompyautëen kön wii pël ëëpënëak mëä

1 Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristoë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëen arimëen ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak taueë.

2 Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël niamaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëäö pöaarök lup kopëtemer sak önëak kosang wesak yeniak. 3 Ën neering ya ngawi yaaö kë panëëp, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piaripre Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampënëak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëä muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.

4 Ar Aköpök yal menak wë ërëpërëp ëëë. Ne kaalak epël yeniak. Ërëpërëp ëëë. 5 Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëëë. 6 Ar omën nantre nantëen kön selap ëënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimëë pötëen kimang maim weë. 7 Pël ëën Anutuuk pim mayaap

omnarö tiarim ëwat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëen mayaap pö arim könre lupötë pangk ëak wiaapnaat.

8 Ne ngön më epët ök niamaan kat wieë. Ar omën epotön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyao yaaut, wotpil yaaut, kölam yaaut, omën omnaröak kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën omnaröak kön wiin ompyao yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë. 9 Nem omnant rë nuulak pet elnian pötön ar ëwat wë. Pipot pëen ëeim ön. Pël ëën Anutu mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëä pöten ërëpërëp ëä

10 Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sëen kaamök elnëënëak kön yawi pötaan ërëpsawi kësang pan yeë. Yaap, ar ngaan kaamök elnëënëak kent kön wieimautak pël ëënë kanö won ëen naën äaut. Pël äautak peene kanö oröön kaamök yaalnë. 11 Ne omën nenten ngöntök ëäö pötaan kimang neniaan yeë. Won. Ne epël kön wiak wë. Omën ke nentere nent nem naë yaaröön pöt ya kë sumaap. 12 Nem ngöntök wëaare omnantring wëä pouteparën kön wiin pangk yaë. Ne kep ëak wëaare këen wëä pöteparënta ya kë yesaup. Ën omnant selap wieëaare won pötenta tapël yaaup. Anutuuk nem yaaö pöten ya kë suma pöt pet elnëen pël

kön yawiaup. ¹³ Yaap, Kristo pi weëre kosang nangkën omën pout yok pangk yaaup.

¹⁴ Pël yaaupök könöm nent koirak wëen ar kaamök elnëan pöt ompyaö elnëan.

¹⁵ Pilipai omnarö, ar ewat wë. Nem ngës reak ngön ompyaut ök äautak ne Masetonia yanger sêp wasën ingre mor sa ka muntatëerö kaamök elnëak mon nenangkën äaurö, arökëer nenauro. ¹⁶ Ne

Tesalonaika kak wëen akun nentepar kaamök elnëak sumnant wes nemëan. ¹⁷ Ne arim

nenan pöten kimang neniaan äaut. Pël äautak Anutuuk arim nenan pöta kangiir omën ompyaut nimpënëak kent kön

yawi. ¹⁸ Ne arim naëaan omnant kësang waut. Ar omnant kësang pan nangkën pangk yaë. Arim omën ompyaut

Eaprotaitas menan pöt wak wais nangkën peö yaë.

Kësangën pipot omën köp kamp Anutuun kiri yemera pötë ököt. Pi pötön itenak

ompyaut pël kön wiak ya kësa. ¹⁹ Anutu nemop pi om-

nant ompyaö kësang pan Yesu Kristo pim naë mowiin wia. Pötaanök ar Yesu Kristook yal

menak wëen Anutuuk arim omën ngöntök yeë pöt pout nimpnaat. ²⁰ Anutu, tiarim

Pepap, pim yapinte ngaapëël wak isak maim öpa. Yaap.

Ngön kaö mëet

²¹ Ne Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröen yoöre ërëp yemak pël ök maë. Ën kar nem naë wë eporöeta arën yoöre ërëp yenia. ²² Anutuu omën eporö pourö arën yoöre ërëp yenia.

Pël yaëen pitëm naëaan omën omp ak Sisa pim ka eptak wë inëen yaalmëa naröeta yoöre ërëp niapënëak kent pan yaë.

²³ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupötë wiaup.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 32 pöta ök won sëen Pool pi Rom kak wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Tikikasre Onisimas piarip mangkën wak së Kolosi kakë ingre mor saurö mena. Pim retëng ëauta songönte epël. Pool pi ngönën ya yamëngkautaan wii kaatak moulmëen wëen Epapras pim naë së omën naröak Kolosi ingre moröröen ngönën kaaröt mëea pöt ök mëea. Pitëm ngönën kaar pöt epël. Anutüre omnaröa tekarak tiarim yaya mapenaarö wë. Nent, Yesu pi Anutuu ök won, enselöröa ököp. Ën nent pöt, kaömp nant ngës olëak wëaare koröp kaut yailaut ngön pöt ök maan kat wiak Poolök ngön kaar pöt tekeri wasëpënëak retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-8

Kristoë wëwëetere ya yamëngkaut 1:9-2:19

Kristook yal menak wëauta ngönte 2:20-4:6

Ngön mëet 4:7-18

1-2 O Anutuu omnarö, Kristo pim kentöökë ënëm ëeim Kolosi kak wëaurö ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omën nampök Timoti tiarim karip piiring wë pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun yoöre ërëp mëea

³ Tenpim akun ël epotë Anutuun arimëen kimang yamëëautë Anutu, tiarim Aköp Yesu Kristoë Pepapön, yoöre ërëp maim wë. ⁴ Pöt Epapras puuk ar Kristook yal ëak wë kön wi kosang mowasöore Anutuu omën pourö lup sant elmë pël yaauta ngönte ök niaan kat yawi pötaanök. ⁵ Ngön yaapët, ngön ompyaö pöt, wet réak arim naë yaaröön ar omën ompyaut kutömweri arimëen yaö ëa pöta ngönte kat wiaurö. Pötaanök ar kön kosang wiak omën ompyaö arimëen kutömweri yaö ëa pötön kor wë pötaan kön wi kosang wasöore lup sant elmë pël yaaurö. ⁶ Anutuu ngön ompyaö pöt wet réak arim naë oröön kat wiak pim komre kolap pöta songönte këëkë ëwat san akun pötak ngës réak ngaarëk wëen arim naë ulöl sa. Pël yaëen yang muntatëeröa naëeta tapël ngaarëk yeön ulöl së yes. ⁷ Ngön ompyaö pöt, Epapras, tenpim kar panëep, neering Kristoë inëen yaalmë pöpök rë nuulön kat wian. Puuk nem urtak Kristo pim yaat këëkë wesak yamëngk. ⁸ Pi tapöpök Ngëëngk Pulöök arim naë lup sant yaaut tekeri wes nina pöten tenipön ök yenia.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun kimang mëea

⁹ Pël yenia pötaanök tenip ngön pöt kat wia akun pötak ngës réak Ngëëngk Pulöök arim lupre könöt

kaõ nuwasën Anutuu arim ëënëak kön yawi pöten ewat panë sënëëtaan kimang maim wë. ¹⁰ Pël ëën ar Aköpë kan pet yaalni pöök yok pangk yesën pi itenak ërëpsawi ëëpnaat. Pël yaëën arim naë këët oröön omën ompyaõ ke nentere nent yeem Anutuu yaauten këëkë ewat sëën ewat pöt kaõ sëpnaat. ¹¹ Tenip ar ërëpsawiarung ya wiap wëëre lup kosang wë pël ëënëak Anutuuk pim weëre kosang kaõ panëëtak weëre kosang nimpnaataan kimang maim wë. ¹² Pël maimeë Pep ar kaamök elniin pim omnaröaan yaõ niwesaut, ëwaatak wia pöt, tenring öpenaataan yoöre ërëp maim wë. ¹³ Anutu pi tiar kouta öngpökaan nuwak pim Ru panëëpë wa ngaöök yanimë pöta öngpök niulëën wë. ¹⁴ Pim Ru pöpök utpetetakaan ent ë niulëak tiarim utpetat won wes nuulëa.

Kristo pim wëwëetere ya yamëngkaut

¹⁵ Kristo pi Anutu it-naangkanëpë ököp. Pi ngaanëër omnant won wiaan wakaimaupök peene pötë kaõ sak wë. ¹⁶ Anutuu Ruup pi kutömweriaan yanger-akë omën ël epot pout ket ë pet iraup. Omën tiarim ityaangkautre it-naangkënöt, weëre kosangring kutömweriire mopöök wëaurö, isaare irëa pourö ket ëa. Anutuuk moulmëën Kristo pi omën ël epot poutë pep sak öpënëak ket ëa. ¹⁷ Pi omën pout won wiaan

wakaimaup. Pim weëre kosangöök elmëaan omnant pout neenem urötë wë. ¹⁸ Pi ingre mor saurö tiarim kepön sak wë. Pël ëën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö pël yaë. Pimënt tapöpök ingre mor saurö tiarim songönte. Puuk omën poutë kepön erën elniak öpënëak weletakaan ngës rëak wal ëa. ¹⁹ Pöt Anutu pim kentöök pimtë wëwëere weëre kosang pout yang elmëën wak wë. ²⁰ Pël yaëën Anutu pi pim Ruupön maan omën ël epot pout kutömweriaan yanger-akë, piiring lup kopëtemer sak öpënëak kön wia. Pël ëëpënëak pim Ruup këra yetaprak möön iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes nina.

²¹ Ar pöt, ngaanëër Anutu nerek wëën ar nerek wë omën utpetat ëimeë piin kööre tok elmëeimauro. ²² Pël ëauröak Kristo pim koröpre mësëpring oröak wel wia pötak ar wiap nuwasën peene Anutu piiring wë. Puuk arim ketre saunat won nuwasën lup kölam wëën Anutuu ëöetak niulëëpënëak pël ëa. ²³ Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak weë panë sak tauaan omën nantök wer nuön kön wi kosang yewesaut këlok sëpanëën ngönën rë nuula pöt taë wes wak ön. Pool ne ngön ompyaõ piptaan ya omën saup. Ngön ompyaõ pöt tenök ar yang ël epotëëröen ök niaim.

Pool pi Kolosi omën ingre mor saurö kaamök elmëa

24 Nem arimëen këlangön kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurö, tiar pim möönre koröp wak wë pöröaan këlangön kat wia. Pöta ök neenta arimëen këlangön kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurö kaamök elniak këlangön om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaë. 25 Anutu pim ngönte tekeri panë wesak ök niamëak ingre mor sauröa ya omën neulëaup. 26 Pim ngön epët, ngaanëer ëlëep wiaan tiarim ëere köröörö kat nawiin wë aprö imautak peeneek pim omnarö tiar tekeri wes yaningk. 27 Anutuuk pim omnarö tiarën ngön ëlëep ompyaö panëët, omën ngönën kopëlörö arim naë wia pöt, tekeri wes nimpënëak kent yaë. Pöt epët. Kristo pi arring wë. Pötaanök ar piin kor wëen puuk nukoirak kutömweri së piiring önëët. 28 Pötaanök tenök Kristo pim songönte omën pouröen tekeri wesak niaim. Pël eimeë utpet yaaut kasëng mampunëak pepanöm niaöre ewatring wë rë nuulëeim. Ar Kristoë ök sak önëek yakök yaalni. 29 Ne ar pël ëënëak pim weëre kosang kaöat yenangk pötring weë yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wë ngön kaaröt ke ur olapa

1 Ne ar omën epotön ewat sënëak kent kön yawierek kat wieë. Arre ingre mor sa

Leotisia kak wëauröere omën ingre mor sa munt neen itnaangkën naröaanta weë ngentiak ya kaö yamëngk. 2 Ne ar lup kopëtemer sak neneren lup sant elmëë lup kosang sëere kön këëkë wieë kön wi kosang wasö pël ëënëak weë yengenti. Ar pël ëënë pötak Anutu pim ngön ëlëep wiakaima pöta songönten ewat sënëët. Pöta songönte Kristo. 3 Pi kön tektekre ewat pepap yak omën poutë songönöt ewat wë. 4 Nem pël yeniak pöt, omën narök ngön kaar niak wiap nuwaspanëak ngön pipët ök yeniak. 5 Nem yeniak pöta songönte epël. Nem koröpöök maimerek wë, ën lupmer pöt arring wë. Pël ëëë arën itaangkën arim lup kopëtemer sak wë wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taë wia pöten ërëpsawi yeë.

Kristook yal ëak wëwë kosangët öpa

6 Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak weë. 7 Pël ëak piik misën il tëak pim weëre kosangöök kosang sak wë kön wi kosang yewesauta kan ök niak rë nuula pöök pëen wë kaö wesak yaya maim weë.

8 Omën narök ngön kaar mos kë wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitëëpanëen këëkë ngarangk ëak weë. Pöt Kristo pim naëaan wonöt, ëaröa ngön pas yangerakë pëenöt. 9 Ar ewat wë. Anutuu wëwëere weëre kosang pout Kristoë koröpöök pangk ëak

wakaima. ¹⁰ Pël äap piik yal äak wë pim wëwëet wak omën nenten ap newasngan. Pi isaup, omën isauröa kepönöököp. ¹¹ Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö ëenëak koröp kaut nailën äauröak wëwë utpetat kasëng menak Kristoë naë rë olëak piik yal menak wëen puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasën wë. ¹² Arim i yanimë piptak Kristook yal äak wel wiin piiring yang kel niweera. Ën i yanimë taptak Anutu pim weëre kosangöök Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök ar pim weëre kosangöön kön wi kosang yewasën Kristooring wal ë nuulëa. ¹³ Ngönën köpël wakaimaurö, ar ngaanëer arim lupötë Anutuun yaö naën wëwë ngaantakël wë utpetat eimaurö. Pël ëen pötök lupöt mën wel niwia. Pël äautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristooring wëwëetak wë. Pël yaëen pi tiarim utpetat ent ë yanuula. ¹⁴ Tiar Moses pim ngön kosangötë ngön wia pöt ngaarëk naön wëen pötök utpet kangut tiarim naë orööpnaat, pël äa. Pël äautak Anutuuk utpet kang pöt kërë olëa. Kristo pim këra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa. ¹⁵ Kristoë këra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopöök omën utpet isaare weëre kosangringörö il mowesak pitëm weëre kosangöt ent ë moolëak omnaröa ëöetak pitëm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristooring wel wiaurö

¹⁶ Tiar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön. Pötaanök omën nampök arim iire kaömp yena pötaanre krismaki ma ngoon ma sant pötë öngpök akun nent ngëëngk newasën yeë pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok. ¹⁷ Omën pipotön ököököt pël apenaat. Këet orööpënëak yaëen wet rëak oröaut. Peene kë panë pöp, Kristo, pimënt oröak wë. ¹⁸ Omën naröak arimtën wak irëak enselöröen yaya manëak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omën pipotön wangarötë itena pël niak köntak ieping eimeë yangerakë kentöökë ënëm yaë. ¹⁹ Omën ke pilörö Kristook yal naën wë. Pi tiarim kepönö, ën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötre kosatring yal ëen pangk yaë. Pël äaan Anutuuk weëre kosangöt yaningkën kaö yes.

²⁰ Ar Kristooring wel wiin yangerakë omnantë öngpökaan ent ë nuulëauröak tol ëen yang omnaröa yaaul yeë? Tol ëen ngön kosang ke epot ngaarëk yeö? ²¹ “Epot mor öngan.” “Epot nëngan.” “Epot mësël ëëngan.” ²² Ngön kosang pipotök tiarim yangerakë omnant wak wëen lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa könöökäänöt Mosesë ngön kosangötë yal yemang, Anutuu naëaan

wonöt. ²³ Ngön kosang pipotök enselöröen yaya maimeë arimtën wak irëak arim möönre koröpötön nga elmëenëak yenia. Pël yaalni pipotön omën naröak kön wiin ompyaö yaë pël yewas. Pël yaëetak pötök koröpöökë kentre kaur pöt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring weletakaan wal ë nuulëaurö

¹ Ar Kristoë wal ëautak yal ëak piiring wë. Pötaanök omën këet o kutömweri Anutuu yaapkeëtakël, Kristoë kaö sak wë pörek wia pötön war kön wieë. ² Ar yangerakë omnantön kön wiinganok, kutömweri wia pötön kön wieim ön. ³ Pöt Kristoë wel wiautak ar yal ëak wel wiin arim wëwëat Kristooring Anutuu naë ëlëep wiin wia pötaanök. ⁴ Enëmak Kristo wëwë pepap pim orö tekeri sëpna akunetak arta piiring Anutuu ëwaatak orö rëenëet.

Lup ngaanöt sëp wesak lup ngolöpöt öpa

⁵ Pötaanök koröpöökë kent arim yeë pipot sasa kasëng meneë. Pöt epot. Öngre omp nga yaaö, lup kewilring yaaö, öngre omp neneraan kentre kaur yaaö, omën muntaröa omnantön war yaaut. Omën muntaröa omnantëen war yaaö pötak Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewas. ⁶ Omën Anutuu ngön wa olëak utpet pipot yaaö piporö puuk kangut mampnaat. ⁷ Arta ngaanëer

omën ke pilöröaring wë pitëm yaaul eim wakaimaurö. ⁸ Pël ëauröak peene pöt, ngaare ya sangën, kön utpet mowiire ökre wasre koö ngön, utpet pipot sëp weseë. ⁹ Ar neneren kaar mangan. Lup ngaanötë utpet yaaut ent ë olëak ¹⁰ lup ngolöpöt wak wë pötaanök. Anutuuk lup ngolöpöt ket ëak nina. Pël ëak ket elniaupök kët ël epotë könöt ngolöp nuwasën könring sak pimtë ök seim wë. ¹¹ Wëwë ngolöp eptak tiarim kom ëak wakaima pöt won yes. Yuta omnaröere muntarö, koröp kaut yailauröere nailën yaaurö, ëwatöröere köpëlörö, inëen yaauröere inëen naënörö, pöt pout mosöt pël yaë. En Kristo tiar pouröa kaö sak tiarim lupötë wë pötakëer këet pël yaë.

Neneraan lup sant elmëëpa

¹² Anutuuk ar pimëen yaö nuwasën pim omën sak wëen lup sant yaalni. Pötaanök omnaröen yaköm kön wieë kaamök ëere sant elmë, arimtën kön wiin wak iraöre ya wiap ë, omnaröak utpet yaalniin kangiir nga naalmëen ë pël ëë. ¹³ Naröak könöm nant elniin pöt wak weë. En arim tekraakan nampök utpet elniin pimëen ngön wieë pöt kangiir elmëënganëp om pim utpet pöt won wes mooläë. Kristook arim utpetat won wes nuulëa pöl arta ëë. ¹⁴ Lup sant yaaö pötak omën ompyaö muntat il yewas. Pël ëak pötak ulöp urak ëen pangk

yaë. Pötaanök omën ompyaö pipot yeem lup sant pötaring weë. ¹⁵ Pël een Kristook mayaap yaningk. Pötak arim lupöt wotpil wesak ompyaö yeë ma won pöt pet elniip. Anutuuk ar möönre koröp kopëtaö wak lup kopëtemer sak mayaptaring önëak yas niia. Pötaanök kët ël epotë piin yoöre ërëp maim weë. ¹⁶ Kristo pim ngönte arim lupötë ilëak kaö sêp. Ar ewat wë. Neneren rë moulöore utpet yaaut kasëng mampënaan pepanöm maö pël ëëë. Arim lupötök Anutuun yoöre ërëp elmëak ngönën tanre Pulöök elniin Anutuun yaya tan aö pël ëëë. ¹⁷ Anutu Pepen Aköp Yesu tiarimëen elnia pötaan yoöre ërëp maimeë omën këmtak aöre moresök ya mëmpö pël yeë pipot Yesuun wesak ëëë.

Ëlre pepere rungaaröa ngönte

¹⁸ Öngörö, arim ompöröaan inëen elmëëë. Aköpëen yaö saurö, ar pël een ompyaö ëëpnaat. ¹⁹ Ompörö arta, arim öngöröen nga elmëengan, lup sant elmëëë. ²⁰ Rungarö ar, arim ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël yaëen Anutuuk itaangkën pangk ëëpnaat. ²¹ Ën peparö arta, arim rungarö ya utpet ëëpanëen ya sangën mongawisngan.

Inëen yaaöre ngarangköröa ngönte

²² Inëenörö ar, kët ël epotë arim ngarangköröa ngön ngaarëk weë. Arim

ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëen won, Aköpön kasinkasin yeem weë ngentiak pitëm ngön ngaarëk weë. ²³ Arim ya yamëngk pipot pout omnaröaan won, Anutuun yeë. Pötaanök weë panë ngentiak mëneë. ²⁴ Ar ewat wë. Aköpök kangut nimpnaat. Puuk ar pim omnaröaan yaö ëa pöt ningkën önëët. Pöt ar Aköp Kristo pim inëen yaalmë pötaanök. ²⁵ Ën omën utpet yaë pipop Anutuuk pim utpet yaë pöta kangut mampnaap. Anutu pim ngön yaatak omën yapinringre yapin won pourö möongkraar kangk naalniipan

4

¹ Ngarangkörö ar, wotpil wesak arim inëenörö mëngkre mëngk ngarangk elmëëë. Pöt arta arim wotöököp kutömweri wë arën itena pël weseë.

Kimang yamëëautere ompyaö wëauta ngönte

² Ar pourö kosang wesak Anutuun ök maim ön. Pël eimeë ök yamëëautak Anutuun këëkë kön wiak yoöre ërëp maim ön. ³ Pël ëak arim ök yamëëautak tenimëenta Anutuun kimang maim ön. Pi kan nent koir ningkën pim ngönte ök mëak Kristoë ngön ngaan ëlëep wiakaima pöt ök menaan kimang maim ön. Ne ngön pöt ök yamëëautaan wii kaatak wë. ⁴ Kimang maim önë pötak kaamök elnäan nem ëëmëak neea pöl ngön

ëlëep wiakaimauta songönte wa kotiak ök memaat.

⁵ Ngönën kat nawiin wilëngkëel wëaurö pitring wë akun il wasnganëen omnant këekë kön wieëak ëen. ⁶ Arim ngönöt ompyaö pan misëngring tomunatë ök ëëp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti mampunëëtaan poprak naën ëenëet.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

⁷ Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk waisak ök niapnaat. Pi nem kar panëëpök Aköpë ya omën ompyaup, neering ya ngawi yamëngkaup. ⁸ Ten tolëel wë pöta ngönte ök niaan kat wiak lup kosang sënëak nook wes mëen yewais. ⁹ Pël ëak Onisimas, tiarim kar panëëp, piiring wes mëen yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp newasën om wëaup. Piaripök eprekë yaaut ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëäa

¹⁰ Aristakas neering wii kaatak wëaupök arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën. ¹¹ Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa naëaan pitökëer ketumön newesak omnarö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak neering ya yamëngk. ¹² Pël ëak arim kakaanëp, Epapras, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar

kosang sak Anutuu arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël epotë kosang wesak kimang maim wë. ¹³ Pim songönten nem ëwat wë yeniak epop. Pi arimëënre Leotisiaare Irapolis ka pöteparë omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamëngkaup. ¹⁴ Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia. ¹⁵ Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëen wa top yauröenta tapël man. ¹⁶ Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëen Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kangiir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën. ¹⁷ Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këekë wesak mën,” pël man.

¹⁸ Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemtok arimëen yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëen Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 20 pöta ök won sêen Pool pi Korin kak wê pep epwer Tesalonaika kakë ingre mor sauröaan retëng ëa. Pi wet reäk Tesalonaika kak sê ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël ëa pötaan Yuta omën naröak nga yaalmëen ingre moröröak Pool wes mëen sa. Pël ëak ya mëmpö sê Korin kak oröak wëen Timoti pim naë sê oröak pitëm ngönte ök mëea.

Yuta omën naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëea. Pël ëak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1

Anutuu yoöre ërëp ngönte 1:2-3:13

Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaat 4:1-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 4:13-5:11

Wa korkor ngönte 5:12-22

Ngön mëet 5:23-28

¹ O Tesalonaika kakë ingre mor saö Anutu tiarim Pepa-pre tiarim Aköp Yesu Kristooring yal menak wëaurö ne Pool Sailasre Timoti piaripring wê pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang weseimeë wotpil wakaima

² Akun poutë ten arën kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimëen kimang maim wë. ³ Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këet yaaröön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kristoon kön kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wë. ⁴ Karurö, Anutu ar lup sant yaalniaupök pimëen yaö elnia pöten ten ëwat wë. ⁵ Ngön ompyaö tenim arën ök niama pöt ngön pëen won, Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëen ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkën tenën itenak omën ke tolëëlörö pöten ëwat saurö. ⁶ Pël ëak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yawisën Ngëëngk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp ëak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö. ⁷ Ar pël ëan pötaanök omën Masetoniaare Krik yangerarë ngönën wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm ëa. ⁸ Pöt eptaanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte aö yesem Masetoniaare Krik yangerarë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön wi kosang weseim wë pöta ngönte ulöl sak yang munt nantëeta yes. Omën pourö

pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën. ⁹ Omën pörö pitëmtok ten arim naë wais wëen omën arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omën kön ökre wasut arim wet rëak ngëengk weseiman pöt sëp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëen sak wë pöta ngönte ök ya. ¹⁰ Pël ëak pitök arën, "Anutuu Ruup kutömweriaan wes mëen kaalak waisëpnaap piin kor eim wë," pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëer wel wiin kaalak wal ë moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

¹ Karurö, ar ëwat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök niia pöt mos nasën. Won. ² Ten arim naë naaröon wë wet rëak Pilipai kak om wëen naröak utpet niwasën këlangön kat wia pöt ar ëwat wë. Pël ëaatak ten Anuturing wëen kaamök elniin lupöt kosang sak wëen naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niiaut. ³ Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neniaan. Ten wëwë kewilring wëa pötak morök elniinëak naën. ⁴ Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk ëënak pim ngön ompyaut ök nianëak niaan yewais. Omnaröak tenim yaaten itenak kent ëëpnaataan won,

Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent ëëpënëak ök yeniak. ⁵ Ar ëwat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö ëëpënëak ököök neniaan ëaut. Won pan. Pël yeem tenim ngön niia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa ëlëëp newasën ëaut. Pöt Anutu piita ëwat wë. ⁶ Ten Kristoë ngön yaaö omnaröak ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ar ma omën muntaröak pël ëënëak neniaan ëaut. ⁷ Ten ngaan arring wakaima pötak ël nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut. ⁸ Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiaut. Pöt pëen won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pëel elniinëak kön wiaut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniaut.

⁹ Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ëwat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niiautak këere kaömpöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut. ¹⁰ Anutüre ar pourö tenën ëwat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewesauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën, wotpil wakaimaut. ¹¹ Ar ëwat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëen elniaut. ¹² Ten arim könre lupöt kosang nuwasën wëen Anutu pim naë sëen wa ngaöök nimëen pim ëwaatak önëak

yas yenia pöpök arën itenak ya kë sêpënëak kosang wesak niiaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlangön kat wia

¹³ Omën epëtenta ten Anutuun yoöre êrêp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtok ar piin kön wi kosang yewesauröa könre lupötë ya yamëngk. ¹⁴ Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yangerak Yesu Kristoë ênëm yaauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlangön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet reäk elmëen kat wiaurö. ¹⁵ Yuta omën pörö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mën wel wiak ten waö ë nimëaut. Pël ëak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëemak omën pouröaan kööre tok yaaurö. ¹⁶ Pitök ten Anutuu utpetetakaan kama niöpna ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël ëaut. Pël yaëen pitëm saunat kaö panë saut. Pël ëaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaarö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

¹⁷ Karurö, ten akun kot eptak ar sêp niwesak wë

arën itaampunaataan yaköm kön wiAUT. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëen kön wieim wëaurö. Pël yeem kaalak wais it ningampunëak weë panë ngentiaut. ¹⁸ Ten arim naë waisënëak kent kön wiAUT. Ne Pool nook akun selap waisumëak ökre was ëen Setenök tenim kanö il niwariak wë. ¹⁹ Ênëmak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këet pël wesak ya kë sënaat. ²⁰ Yaap, ten arim naë ya yamëngkën ar Anutuun kön wi kosang wesan pötaan ya kë sënaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampënëak wes mëen sa

¹ Ten arën itnaangkën wë ya këlangön kön wiinganëak tenipökëer Atens kak om ön pël wesak ² tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamëngkem Kristoë ngön ompyaut ök yaaup arim naë wes mëaut. Ten pi arim lupöt kosang nuwesak arim kön wi kosang yewesaut taë nuwasëpënëak wes mëaut. ³ Ar narö munt naröak utpet yanuwäsën pötak arim kön wi kosang yewesaut irikor elniipanëak ëaut. Arimtokëer ëwat wë. Anutuuk tiar omnaröak utpet elniipënëak yaö niia. ⁴ Pöt yaap ngaantak tenim arring wakaima pötak, “Ênëmak omën naröak

tiar utpet nuwasëpnaat," pël ök niiaut. Pël niaan tenim ök niia pël yaaröön ityaangk epët ar yok ëwat wë. ⁵ Omën naröak utpet nuwasëpënëak ëa pötaanök nem arën itnaangkën wë këlangön kat wian pël kaalak kat wiinganëak akun pötak arim kön wi kosang yewesauta songönten ëwat sumëak Timoti wes mëen waisa. Pöt Setenök arën ököök niaan tenim arim naë ya mëneima pöt mos ëëpanëak kön selap ëaut.

Timoti pim ngön ompyaut wak sëen Pool pi ërëpërëp ëa

⁶ Peene pöt, Timoti arim naëaan wais e oröak wë arim kön wi kosang yewesaöre lup sant yaaö ngön ompyaö pöt tenipön ök yenia. Pël niak arök tenimëen yak ya ërëpërëp kön wieim wëan pötere tenim arën itaampunëak kent kön yawia pël arta tenimëen yeëan pötenta ök yenia. ⁷ Karurö, arim wëwëeten kat wia pötaanök omnaröak ten utpet yanuwäsën këlangön kat yawiem arim kön wi kosang yewesauten kön yawiin pötak tenim lupöt kosang yewas. ⁸ Pöt epët. Ar Aköpring lup yal ëak kosang sak wë pötaan ten peene lup kengkën sak önaat. ⁹ Arim yeëan pötaan ten Anutuun yoöre ërëp yemak. Pöt arën kön wieë Anutu tiarimopön ök yamëem arimëen ërëpërëp kaö yeë. ¹⁰ Këtre rök poutë ten arim naë wais itenak ngönën lup irikor yeë pöt

wotpil wes nimpunaataan kosang wesak kimang maim wë.

Pool pi Tesalonaika omnaröa naë sëpënëak Anutuun kimang mëä

¹¹ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu piarpimtok kanö tē niwiin arim naë waisënaat. ¹² Aköpök kaamök elniin arimëntre omën naröen lup sant yaalmëan pöt kaö sëen tenim arën lup sant yaalni pël elmëeim ön. ¹³ Pël ëen arim lupöt kosang niwasën tiarim Aköp Yesu pim omnaröaring waisëpna pötak ar Anutuu tiarim Pepapë ëöetak utpet nent won, kölam pëen önëet.

4

Wëwë wotpilten Anutu kent yaë

¹ Karurö, ne ngön munt nent niamaan kat wieë. Ngaan arim wëwë ompyaut wëen Anutuuk itenak kent ëëpnaata songönten ök niaan kat wiak ënëm eimaurö. Peene pöt, ne Aköp Yesu pim yapintak ngön nent kosang wesak epël niamaan kat wieë. Arim wëwë ompyaö pöt kaö wesak eim ön. ² Ar ngön pout Aköp Yesu pim yapintakël tenim ök niia pötön ëwat wë. ³ Anutuu kent yaaö pöt epët. Öngre omp nga yaaö pout kasëng menak lup kölam panë önëak kent yaë. ⁴ Ën ompörö ar öng koirënëak pöt lup kopët nemer wë wotpil wesak koireë. ⁵ Omën ngönën won, Anutuun köpël wë pöröa

öngöröaan kentre kaur äak yokoir pöl eëngan. ⁶ Arim karurö utpet elmëak pitëm öngörö këkain elmëënganok. Pöt tenim ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke pil yaaurö kangut mampnaat. ⁷ Anutuuk tiarën yas yenia pöt öng nga eëpenaataan won, lup kölam öpenëak yenia. ⁸ Pötaanök omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën muntapön won, Anutu Ngëëngk Pulö ar yaningk pöpön kasëng yemangk.

⁹ Ne arim karuröen lup sant elmëënë pöta ngönte pangk retëng äak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup sant elmëënëak yok ök niia. ¹⁰ Pël niaan ar yaap arim kar Masetonia yang poutë wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak karurö tenök, “Pötakëër kaö wesak eim ön,” kosang wesak pël yeniak. ¹¹ Tenim ngaan kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëere omnant ngarangk ë, omnant önëën arimtë moresök pëën ë pël ëënëën kosang wesak eim ön. ¹² Pël yeem kaömpre omnantëën kimang nemaan yaëën ngönën köpëlöröak itaangkën ompyaö eëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nuulëëpnaap

¹³ Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal eëpnaat köpël wë ingre yailak ya pöl anganëën ök niamaan kat wieë. ¹⁴ Tiar Yesu pim wel wiak kaalak wal ëa

pöten kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak waisëpnaatak omën piin kön wi kosang wesak wel wiauröeta wal ë moulmëën piiring waisëpnaat pël kön wieë. ¹⁵ Pöta ngönte Aköpë këm ngönte epël niaanaan kat wieë. Ënëmak Aköpë kaalak waisëpna akunetak öp öpenaarö wel wiauröa wotöök rëak kutömweri nasëngan. ¹⁶ Anutuuk ngön kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön äak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën Aköp pimtök yangerak irapnaat. Pël yaëën omën Kristoon kön wi kosang weseimeë wel wia pörö wet rëak wal eëpnaat. ¹⁷ Pël ëën Anutuuk mësak yawisën akun pötak öp öpenaarö kutöm kepilrak koirak Aköpön mopöök itaampnaat. Pël äak piiring kët ëlötë wakaim öpnaat. ¹⁸ Pötaanök arim karuröen ök mëak lup kosang moweseë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

¹ Karurö, “Akun tol äak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën oröp nentak ëën orööpën?” ngön pöta songönten ar ëwat wë. Pötaan ök neniangan. ² Aköpë waisëpna akunetak eëpnaaten arimënt ëwat wë. Omën këkainëpë rô kan yaarö pöl teënt orööpnaap. ³ Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpnaat,”

pël aim wëen Aköpë akunet oröön kö sēpnaarö. Öng nampë ru wilēpēnēak lel yailēn kēlangōn kat yawi pōl pit kēlangōn kat yawiin mait naalmēēpan. ⁴ Karurö, ar koutak naōn Aköpë akuneten ewat wë. Pötaanök omēn kēkain nampë ēlēēp waisēn yaan yes pōl Aköpë akunet yaaröön pël naēngan. ⁵ Ar kētre ēwaata yaō saurö. Tiar koutere rö kanē yaō wonörö. ⁶ Pötaanök omēn ka kun yesauröa omnantōn itnaangkēn wë pōl ēēnganēēn kön wotpil wesak wë ngarangk kēēkē ēēpa. ⁷ Rö kanötē omnarö ka nga yeem itnaangkēn yaaurö. Ēn rö kan tapötē i ngaat nak kön irikor yaaurö. ⁸ Pël yaauröak tiar Anutuū ēwaatak wēaurö. Pötaanök irikor ēēnganēp kön ompyaō wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasöore lup sant ē pël ēak pötak ulpēēn kosangēp ket ēak wak öpa. Pël ēak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangēt ket ēak waēak öpa. ⁹ Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimēēn ya sangēn elniipēnēak neniaan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpēnēak yaō niaa. ¹⁰ Yesu pim tiarimēēn yak ngaanēer wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël ēaapena pörö piiring sasa wakaim om öpenēak ēa. ¹¹ Pötaanök peene yeēan pōl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmēeim ön.

Ngön mēēt

¹² Karurö, ten kosang wesak epël nianaan kat wieē. Ar omnarö arim naē ngönēnē ya yamēngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaō wes moulmēēnak könre wetete ninak wotpil yanuwās. ¹³ Pitēm arim naē ya yamēngk pötaan kön wiin isēn lup sant elmēēn. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön. ¹⁴ Karurö, ten ngön kosang epël ök nianaan. Ar omēn wisēn yaaurōen pepanōm man. Pël ēak kas yaē piporöa lupöt taē mowesak wiapre kor yaaō puorö kaamök elmēēn. Pël yeem omēn pouröaan ēpre wiap elmēēn. ¹⁵ Omēn nampök utpet yaalniin kangiir elmēēnganēēn ngarangk ēēn. Akun poutē kosang ngentiak arim karuröere omēn pouröaanta wēwē ompyaut wël ēak elmēēn. ¹⁶ Kēt ēlötē ērēpērēp eim ön. ¹⁷ Akun poutē Anutuun ngön ök maim ön. ¹⁸ Omnant pout arim naē yaaröön pöt Anutuun yoore ērēp maim ön. Anutuuk ar Yesu Kristooring yal menak wë pipot pout eim önēak kent yaē. ¹⁹ Ngēēngk Pulöökē ngönte apēnēak yaēēn wa olēak mēak kan mowariinganok. ²⁰ Anutuū ngönte omnaröa tektek yenia pöt kaaöre kēēpöt ēak kasēng mangkanok. ²¹ Ngön pout ökre was ēak ompyaut wël ē moröak wë ²² utpetat mop mowiin.

²³ Anutu, mayaap pepap, pimtök arim lupöt kölam niwasën pangk ëëp. Pi ngarangk elniin tiarim Aköp Yesu pim kaalak waisëpnaatak arim könre lupre koröpötë utpetere korar nent wi naöpan. ²⁴ Anutu yas yeniaupök pim ngönte akun poutë aan kat wiin kë jaaröaupök ngön ök yenia epët yaap mën pet irëpnaap.

²⁵ Karurö, ar Anutuuk ten kaamök elniipnaan kimang man.

²⁶ Karuröen lup santak yowe mëak mor meneë.

²⁷ Ne Aköpë yapintakël kosang wesak epël yeniak. Ingre mor sa kar pouröen pep epwer sangk kelak ök man.

²⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sseen wê krismaki 20 pöta ök won sseen Poolök Korin kak wê pep epwer Tesalonaika ingre moröröaan kaalak retëng ë mena. Pi kat wiin pit kön irikor ëak Kristoë kaalak waisëpna pöt yok oröa pël wesa pöt kat wiak wotpil wasëpënëak pim waisëpnaata ngönte kaalak retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Yoöre ërëp ngönte 1:3-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 2:1-17

Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaat 3:1-15

Ngön mëet 3:16-18

¹ O Tesalonaika kak ingre mor saurö, ne Pool Sailasre Timotiiring wê pep epwer retëng ë yaningk. Pöt Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo wê pötaanök.

² Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre ërëp mëëa

³ Karurö, akun poutë ten arimëën yak Anutuun yoöre ërëp maim wëën pangk yaë. Arim kön wi kosang yewesaut kosang panë yesën neneraan lup sant yaalmëan pöt kaö yes pötaanök. ⁴ Pël yeë pötaan ten arim yapinte wak isak Anutuu ingre mor saö ka nantë wëauröen ök yemak. Arim kööre toköröak

utpet yaalniin këlangön kat yawiem lup kosang sak wê kön wi kosang yewesaut taë wes wak wê.

Anutuuk tiar wotpil wesak wël ëak ya yanimëngk

⁵ Arim wëwë pitak Anutuuk wël ëak ya yamëngkaut wotpilte pöt pet yaalni. Ar wëwë ompyaö pipët wak wëën arën kön wiak wa ngaöök nimëëpnaataan këlangön kat wiinëak niia. ⁶ Anutu pimtök wotpil wesak ya mënak omën këlangön kat yaniwi pörö kangiir këlangön kat mowiipnaat. ⁷ Pël ëak ar këlangön kat yawi pörö puot kerë niolaan tenring ompyaö eim öpenaat. Pim pël ëëpna pöt tiarim Aköp Yesu Kristo kutömwer sëp wesak es kësang newesring tekeri yaaröön pim ensel weëre kosang pöröa piiring waisëpnaatak pël ëëpnaat. ⁸ Pël ëak omën Anutuun köpël wê tiarim Aköp Yesu pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaë pörö puuk kangut mampnaarö. ⁹ Omën pörö pit Anutuuk kangut menak waö ë momëën Aköpë ëöetak wëaut sëp wesak pim weëre kosangöökë ëwaaten itnaangkën sasa kö sëpnaarö. ¹⁰ Pim waisëpna akun pötak omën pim yapinte wak isak aimeë kön wi kosang wesak wëa pörö piin yaya mapnaat. Ën arta tenim ngönën ök niiaut kön wi kosang wesan pötaanök pitëm tekarak önëet.

Pool puuk Tesalonaika omnarö Anutuuk weëre

kosang mampënëak kimang mēēa

¹¹ Ar pël eēnē pōtaanök ten akun poutē Anutuuk kaamök elniipënëak kimang yamēēaurō. Wēwē önēak yas niia pöt pi arēn kön wiin ompyaō wēen pangk eēpënëak kimang yamēēan. Pël yeem pi weēre kosang ningkēn arim kentōök omēn ompyaut pout eēnēak kön yawi pöt eēre arim ya Kristoon kön wi kosang weseē yamēngk pōtta pet irō pël eēnēak kimang yamēēan.

¹² Pël yeem ar tiarim Aköp Yesu Kristoē yapinte wak isak aim wēen puukta arēn tapël wak isak apënëak kimang yamēēan. Tiarim Anutüre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap elniin pël eēnēēt.

2

Omēn ngōn wa yoolēaupē ngōnte

¹ Karurō, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak waisēn piiring wa top eēpena ngōnte kosang wesak epël nianaan kat wieē. ² Omēn narōak Aköp kaalak waisa ngōn pöt yaan kat wiak kön irikor ēak ya ngēs eēnganok. Ngōn kaar pöt omēn nampök tektek ngōn yaaurōa ök sak niia ma nampök pimtē könōokaan rēak niia ma narōak, "Pool puuk retēng ēak wes momēen kat wia," pël ök niia wes. ³ Omēn namp kaar ke pilöt ök yeniaan pöt kat mowinganok. Aköpē waisēpna akunet pas naarōopan. Wet

rēak omēn kēsang Anutuu ngōnte wa olēak pi kasēng meneim wēenak omēn Anutuu ngōnte wa olaima pöp utpet mowesak es parēaōökē ping mowasēpnaap pi tekeri sēenak ēnēmak Aköpē akunet orōöpnaat. ⁴ Pi omēn pourōa Aköp pël sēpënëak pitēm omnant Anutuu ök yewesaare ngēēngk wesak yaya yamēēa pötōn kōöre tok elmēēpnaat. Pi pimtēn ne Omp Aköp pël aō omnarōa yaya yamēēa pötē rangk isak Anutuu ngōnēn tup kaōeta kakaati ilēak wel aisēē pimtēn, "Ne Anutu tapöp," pël apnaat.

⁵ Ne ngaantak arring wē ngōn pöt ök niaimaut. Pöt ar kat kolak wē ma? ⁶ Peene omēn utpet pöp waisēpënëak yaēen omnant il wariak wē pōten ar ēwat wē. Ēnēmak Anutuu pimēen akun mowia piptak tekeri orōöpnaap. ⁷ Ar ēwat wē. Peene wēwē Anutuu ngōn wa yoolēa pöt kot wiaan omēn narōak pël yaē. Pël yaēen omēn utpet pöt kot yewesa pöp om kot wesak wē ēnēmak sēpnaap. ⁸ Pël eēn omēn Anutuu ngōnte wa olaima pöp tekeri orōön utpet pöt kaō panē sēen Aköp Yesu wais pim kēm muntōnōök momōön wel wiipnaap. Pim waisēpnaatak ēwa pōōring orōön omēn pöp kō sēpnaap. ⁹ Omēn Anutuu ngōnte wa olaima pöp Setenē weēre kosangōök wais morök elniipënëak ya weēre kosang ke nentere nent mēnak retēng it ngolöpöt mēmpnaat. ¹⁰ Pël yeem pi Setenē weēre

kosangöök omën kö sēpna pörö morök elmēēpnaat. Omën pörö Anutuuk utpetetakaan kama moöpēnēak pim ngön kēēt öpēnēak maan kaaö äa pötaanök kö sēpnaarö. ¹¹ Pit pim ngön kēēten kaaö äa pötaanök Anutuuk omën kaar nantēēn wa yaap wesak kön wi kosang wasēpna yak omën weēre kosang nent pitēm naē wes mēēn oröak morök elmēēpnaat. ¹² Pötaanök omën ngön kēēten kön wi kosang newasēn utpetatēēn kentre kaur eima pörö Anutuuk kangut mampnaat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpēnēak yaö elnia

¹³ Tenim kar Aköpē lup sant yaalni pörö, ten arimēēn yak Anutuun yoöre ērēp maim wē. Ngaan panēēr Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpēnēak yaö niia. Pēl ēēn pim Pulöök ar Anutu pimtēēn omën panē sēnēak niulēēn ngön kēēten kön wi kosang wesān pötaanök utpetetakaan kama niwa. ¹⁴ Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpēnēak ngön ompyaut tenim arēn ök niia pötak yas niia. Pöt ar tiarim Aköp Yesu Kristoor-ing ēwaatak wē pim omën ompyaut ngawi eim önēak niia. ¹⁵ Pötaanök karurö ar kosang sak tauēē Anutuu ngönēnte tenim kēmötök rē nuulööre pepatē ök niiaö pēl elnieima pötē ēnēm ēeim ön.

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutu tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pēl

äak komre kolap yaalniem arim lupöt kosang nuweseim öpnaat. Pēl ēēn omën ompyaö piarpim nimpna pötēēn kangk eim wē. ¹⁷ Piaripök arim lupre könöt kosang nuwesak omën ompyautēēn aöre mēmpö pēl ēēnēēn weēre kosang nimp.

3

Poolök, "Anutuun ten kaamök elniipnaan kimang maē," pēl mēēa

¹ Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt epēt. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya mēngkēn Aköpē ngönte arim naē äa pöl teēntom ulöl sēēn omnarö wak ping wesak apēnaan kimang man. ² Omën selap pan Kristoon kön wi kosang newasēn wē. Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresiaan kama nuupnaan kaalak kimang man. ³ Pit piin kön wi kosang newasēn yaēētak Aköp pi ya ompyaö yamēngkēn tiar piin kön wi kosang wasēpena pöt pangk ēēpnaat. Pi Setenök utpet niwaspanēēn weēre kosang nimpnaat. ⁴ Aköpök ten könre lupöt kosang niwasēn tenök arimēēn kön kosang yawi. Ten arēn epēl kön yawi. Tenim ngön kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan ēnēma poutē om eim önēēt. ⁵ Aköpök arim lupötē ya yanimēngkēn Anutuu arēn lup sant yaalni pötēre Kristoē kosang sak tauēē könömöt wak wakaima pötenta ēwat sēn.

Poolök omën pourö ya mëmpënëak mëä

⁶ Karurö, ten tiarim Aköp Yesu Kristoë urtak wë kosang wesak epël ök yeniak. Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm naën wisën wë pörö mop mowieë. ⁷ Ar ëwat wë. Tenim yaaul ök ëënëët. Ten ngaantak arring wë wisën naën eimaut. ⁸ Akun pötak ten arim moresiaan këere kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas önganëak sum pëënë ëak önëak këtëkre rö kan poutë ya kosang mëneimaut. ⁹ Tenim arim naë ya mëneimaö pötak ar këere kaömp nimpunëak kimang niianëën pangk ëan tapön. Pël ëaatak ten pël naën ar tenim ënëm ëënëëk yak tenimtok këere kaömp öna yaat mëneimaut. ¹⁰ Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ëwat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omën namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

¹¹ Pöt oröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omën arim teköökaan narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëën ngön pas köntak yamëëan pël ya. ¹² Ten Aköp Yesu Kristoë urtak omën piporöen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëep wal ë reak wë arimtëën ompyaö wesak ya yamëngkem këere kaömp wak neim weë.

¹³ Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaautaan kaaöre këëpöt ëënganok. ¹⁴ Omën

namp tenim ngön pep ep-weri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëen pöt ëö sëpnaan war wes mëak këre momëen. ¹⁵ Pël yeem piin kön wiak arim kööre toköp pël wasnganok, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëen pepanöm man.

Ngön mëët

¹⁶ Aköp, mayaap pepap, pimtök omën ke nentere nent yaaröön mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

¹⁷ Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëët. Nem pep poutë yaaulök arimëenta yeë.

¹⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 35 pöta ök won sëen Poolök pep epwer Timoti pimëen retëng ëa. Timoti pöp, pim ëlëp Yuta öngöp, ën pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëak wëen Poolök epwer retëng ë mena. Ngön irikor nant pitëm naë yaaröön Poolök Timotiin tolëel ngarangk ëepën pöta ngönöt ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Ngönëneën wa top yaauta ngönte 1:3-3:16

Timoti pim ya mëmpna ngönte 4:1-6:21

1-2 O Timoti ngönën ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panë saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wëaup piaripök neaan Yesu Kristoë ngön yaaö omën saupök pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayaap pöt ningkën nim naë wiaap.

Ngönën kaarötön pepanöm mëëa

³ Ngaan ne Masetonia yangerakël sumëak yeem ni Epesas kak om wëen ke urak niaan pöl yal menak ömëak rangk yeniak. Ni omën ngönën kaaröt ök yema pörö omën muntaröen kaalak mepanëen nga yamëem pirek

om wë. ⁴ Pit omnaröen pitëm ëere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pël ëak pötëen neneraan nga eimeë wëwë ompyaut öpna pötaan kaamök naën yaë. Pötaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanëen nga mam. ⁵ Nem niin pitën nga mamëak yeniak pöta songönte epët. Pit kat wiipna pöt pitëm lupöt kewil won wiaan kengkën wë Anutuun kön wi kosang panë wesak wëen pötök lup sant yewesaut pitëm lupötë orööpnaat. ⁶ Omën kaar yaaö pörö pit ngönën kan pö sëp wesak kasëng menak ngön kë won mosut nga ilak aim wë. ⁷ Pit Mosesë ngön kosangöt rë moulöpënëak yaëetak pöta songöntere pitëm rë moulöpna songönteta köpël wëak yaurö.

⁸ Tiar ngön kosang pöta songönte ëwat wë. Pötaanök ngön kosangta kan pet yaalni pöökë ënëm ëëpena pöt yok pangk. ⁹ Tiar ëwat wë. Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan retëng ëa pöt omën wotpilöröaan won. Pi om ke epëlöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ëa. Ngön kosangöt ilap yariauröere ngön kosangöt wa yoolëaurö, Anutu kasëng yemengkauröere utpet yaurö, Anutuun yaya ne-maan yauröere piin wap-wap yemëëaurö, pitëmtë ëlre peparö yamëngkauröere muntarö yamëngkaurö, ¹⁰ öngre omp nga yauröere ompörö pitëmtok pitëmënt neneraan kaip tiak yaurö,

öngre omp narö mon wëere inëen elmë pël ëepënëak omnarö kain yewauröere kaar omnarö, Aköpë yapintak kaar ëak kosang yewesauröere omën këëtaan kööre tok yaalmëaurö. Omën ke pilöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ngön kosang epot äaut. ¹¹ Ngön yaap ngön ompyautak wia pipët Anutu ërëpsawiarang wëauta pepap puuk arën war wesak ök niamëak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmëa pöten yoöre ërëp mëä

¹² Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk weëre kosang nenak ya epët mëmpaat pël kön wiin pangk ëen nenaüt. Pötaanök ne piin yoöre ërëp yamëëaup. ¹³ Ne ngaan pim yapinte ngep elmëak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne köpël wë piin kön wi kosang nemowasën. Pötaanök yaköm elnäak mait elnäüt. ¹⁴ Tiarim Aköpök komre kolap kësang pan elnäüt. Pël ëen ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë. ¹⁵ Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpënëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp. ¹⁶ Pël äautak Yesu Kristo pi mait elnäak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën ënëmak

piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnäa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipënëak pël elnäa. ¹⁷ Wëwë kosangta Omp Aköp, pi wel yawiaüt wonöp, itnaangkënëp. Pi kopëtapökëër Anutu Këëp, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyaö wesak ngönën ya mëneim öpënëak këk mëä

¹⁸ Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëër ngön tekeri wes nina pöten kön wieë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëen kööre tok yaauröa öngpök ompyaö wesak ngönën ya mëneim öm. ¹⁹ Nim kön wi kosang yewesaut taintaë weë lupmer utpetat won wiaan kengkën wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wieë kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sëen wa irikor ëeim wë. ²⁰ Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpënëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

¹ Ne wet rëak epël kosang wesak niamaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök

elmëepnaan ök maimeë kimang ngöntak yoöre ërëp man. ² Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wotpil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man. ³ Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁴ Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këëta songönten ewat sëpenaaten kent yaë. Pötaanök omën pouröaan kimang man. ⁵ Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël ëën omnaröere Anutuu tekarak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampënëak wë. ⁶ Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nuulëpënëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpënëak kent kön yawi pöt pet yaalni. ⁷ Pötaanök Anutuuk pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niamëak neulëaup. Pël ëak ar köpël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këët rë niulömëak neulëaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak.

⁸ Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön nganga pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpënëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

⁹ Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëen mëak

köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön ëpötë ë rangiak polre kal ëak ulpëen ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan. ¹⁰ Öngörö pit “Anutuu ënëm yaauro” pël weseë pöt pël yaauroa yaaul omën ompyaut pëen ëëp. ¹¹ Öngörö pitëmënt wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat pëen mëmp. ¹² Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpööre ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi pëen ëeim öp. ¹³ Pöta songöntë epët. Anutuuk wet rëak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa. ¹⁴ Pël ëakta Atamök Setenë morököt kat wiak wiap nasën ëa. Öngöpökëer morök ngönte kat wiak saun koira. ¹⁵ Pël ëautak öngörö pit ëöaat naën lup santaring wë Anutuun kön wi kosang wasööre lup kölam wë pël ëeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaëen Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönënë wotöök wëauta ngönte

¹ Namp pi ngönënë wotöök öpënëak yaan pöt, “Ya ompyauten ya,” pël apenaat. Ngön pipët yaap. ² Ar omën ke epëlëp ngönënë wotöök moulmëen. Ngönënë wotöököp pi wotpil wëen omnarö pim utpet nent nokoirën yaaup, öng kopëtapring wëaup, pim kentöt sëp wesak pimtën ngarangk ëak

ompyaö wesak wëaup, omën kamaatëaanörö ngöntre kar yaalmëaup, omnarö ompyaö panë rë yemoulaup, ³ i ngaat nak kön irikor naën yaaup, ya sangën teënt ëak ngön kosang naën yaaup, omnaröaan wiapre kor yaalmëaup, monatëen kent naën yaaup. ⁴ Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmëaup. Pël ëen pim ruurö pimtë këm ngönte ngaarëk yewaurö. ⁵ Ngön pipotë këet epët. Omën pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naën yaaö ke pilëpök yok pangk Anutuu ingre morörö ngarangk naëpan. ⁶ Omën ngolöp ngönën kat yawia nampök ngönënë wotöök yok pangk naön ëëpnaat, kölok kölok yaëen Anutuuk Setenë elmëa pöl waö ë mëen këlangön kat wiipanëen. ⁷ Omën namp omën ingre mor nasënöröakta itaangkën ompyaö yaaö pipopökëer yok pangk wotöök öpnaap. Pöta songönte epët. Pit itaangkën pangk naën ëen pöt ökre was maan Setenök lup irikor elmëen pim kalaapöök öpnaat.

Ngönën ya kaamök yauröa ngönte

⁸ Ar omën ke epëlörö ngönën ya kaamök moulmëen. Ngönën ya kaamök yaurö pitta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö yaurö. Pit yangap yar naën yaurö, i ngaat kësang nak omnaröa omnantëen kentre kaur naën

yaurö. ⁹ Pit ngönën kë ngaanëer ëlëep wiakaimaut peene tekeri wesa pöt taintaë weë pötaan lup könöm naën yaurö. ¹⁰ Wet rëak ök elmëak itaampun. Pël ëen pit yok pangk ëak ngönën ya kaamök ëëpnaan. ¹¹ Pitëm öngöröeta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö ëep. Pit ëlëeptak omnaröen ökre was apanëp pitëm kentöt sëp wesak omën ompyaut pëen ëeim öp. ¹² Ngönën ya kaamök yaaup pi öng kopëtapring wë pimtë öngre ruure omën pim kaatakörö këekë ngarangk yaaup. ¹³ Ën ngönën ya kaamök yaaö namp ya ompyaö mëmpna pöp pi yapinring öpnaap. Pël ëëë kosang wesak pimtë Yesu Kristoon kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök maim öpnaap.

Aköpë elnieim wë pöta songönte

¹⁴ Ne teënt nim naë wais itaampëak kent yaëënak pep epwer retëng ë yaningk. ¹⁵ Pël yeëetak omën nentak kan newariin wë akun il yewasën pöt ni Anutuu ru saurö tiarim ompyaö öpenaata songönten ëwat sumëak pep epwer retëng ë yaningk. Ka nenta möörö ngentiipanëen wap kotre kaöat taë wesak wesir-aapna pöta ök tiar Anutuu ruurö Anutu wëwëetaringëp pim ingre moröröak wap kotre kaö sak wë ngön këet ngentiipanëak waalak wë. ¹⁶ Yaap pan, Anutuu ngönën ngaanëer ëlëep wiakaimaut

peene tekeri wesa pöta songönte kësang panëet. Songön pöt Yesuun epël ya.

“Pi omën sak tiarim naë tekeri saup.

Pi wotpilëp pöt Ngëëngk Pulöök tekeri wesaup.

Enselöröak piin itenaup.

Pim ngönte yang kaö poutë pangk ëaup.

Yangerakë omnaröak kön wi kosang mowesaup.

Anutuuk koirak kutömweri isaup.”

4

Ngön kaar yaauröa ngönte

¹ Ngëëngk Pulöök këekë wesak ngön epël ök ya. Omën narö ënëmak ngönën sëp wesak pul kaarötre urmeraröa ngönötë rë olapnaat. ² Omën kaarörö ngön kaar pöt yema pöröak utpet pitëm naë wia pötök pitëm lupöt wa irikor elmëen omën ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan.

³ Omën ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök elmëepënëak rë yemoul. Pël ëaap kaömp epot Anutuuk tiar omën Kristoon kön wi kosang wesak ngön këet ëwatörö yoöre ërëp mëak nëmpenëak ket ëaut. ⁴ Anutuu omnant ket ëa epot pout ompyaö pëenöt. Pötaanök Anutuun yoöre ërëp maimëe nant yenem nantön kaaö naëngan. ⁵ Pöt Anutuuk tiarim kaömp pangkpangk nëmpenëak ngön ëa pöten kön wieë yoöre ërëp yemak pötak kaömp pöt welaköt ëen nëmpenëak yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omën ompyaup

⁶ Ni ngönënte kön wi kosang weseë ngön këeta ënëm ëak weëre kosang wak omën muntaröen nem ngön pipot pout ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omën ompyaup pël sumëet. ⁷ Pël yeem öng ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan lupmerök kengkën sumë yaat mën. ⁸ Ni ëwat wëen. Koröpöök kengkën sumëak ya yamëngkën pöta këet ompyaut. Ën lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi sokolumë pöt kë ompyaö panëet. Pötök yangerakë wëwëetere kutömweri wëwëet poutepar kaamök elniipnaat. ⁹ Ngön epët yaap panëet, kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. ¹⁰ Anutu wëwëetaringëpök kë ompyaö panëet nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omën pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaaupök tiar piin kön wi kosang yewas pörö yaap utpetetakaan niöpnaap.

¹¹ Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rë moulön ënëm ëëp. ¹² Ni yokot ulwas wëen. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santre kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëen nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëen omnarö itenak ënëm ëëp. ¹³ Neen kor wë ngönën sangk kel mampööre rë moulö pël ëeim öm. ¹⁴ Akun

ngönën ngarangköröa moröt keponöök yaniwiin tektek ngön yauröak ngön war wes nina pötak Ngëengk Pulöök ya mëmpëak weëre kosang kësangën elnia pöta këet mos sëpanëën ngarangk ëëm. ¹⁵ Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëën këet orööp. ¹⁶ Nimtë koröpöökë wëwëetere ngönën ök yamëëauten ngarangk ëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omën nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak öneët.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

¹ Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimtë pepapön yemaan pöl wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëenta nimtë nanëpön yemaan pöl mam. ² Ën öng ulöpöröen ngön mamëenta nimtë ëlëpön yemaan pöl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëenta kön ompyautaring nimtë sasëpön yemaan pöl mam.

Öng kapiröröa ngönte

³ Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëën pöt ompyaö elmëëm. ⁴ Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëën pöt pit epël kön wiip. "Tiarim ya kaöet pi ngarangk elmëëpenaat," pël weseë wet rëak pim

pitëmëen elmëeima pöta kangiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁵ Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëën pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë. ⁶ Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupmer wel wia. ⁷ Ni öng kapirörö ngön pipta ënëm eimeë saun won öpnaan këëkë wesak ök mam. Pël ëën omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan. ⁸ Namp pim karurö kaamök elmëëre pimtë kaatakörö wet rëak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak köpëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaaö pöt il yemowas.

⁹ Öng kapir namp pim krismakiat ⁶⁰ ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëer kaamök elmëëpnaan pim yapinte öng kapiröröa pepeweri wiaapnaat. ¹⁰ Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pëel mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngolöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiaurö kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök

pepeweri wiim.

¹¹ Öng ulwasöröak pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Ke pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kasëng menak omp koir yaë. ¹² Pël ëäk öng tek wë Kristoë inëen ëëpënëak wet reäk pim Kristo pimënting öpënëak ngön kosang wesa pöt yailën saunaring yaë. ¹³ Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak orö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëet aim wë. ¹⁴ Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëen nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre toköröak ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëäk sëp wasëpnaat. ¹⁵ Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes. ¹⁶ Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëen pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan omnant naön wëen ingre mor pöröak öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

¹⁷ Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak

pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre rë niulö pël yaaö piporö wet reäk pël elmëen. ¹⁸ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Pur-makaöp ya kaamök yaalniem koinöt nëmpënëak yaëen këmët il mowariingan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya yamëngkauta kangut yok pangk öpnaap.” ¹⁹ Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön yaatak mouleëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim. ²⁰ Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëen pim karurö itenak kas ëëpnaan.

²¹ Ne Anuture Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëäk ni ngön nenta songönte nokoiren wë teent nimtë könöök ök mangan. Pël ëäk omnarö omnant mööngkraar kangk elmëëngan. ²²⁻²⁵ Ni omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak teentom mores kepönöök wiak welaköt elmëëngan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëen ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön

yaë epot yok pangk akun wali ëlëep wi naöpan. Ni teentom köntak omnarö ngönën yaatak moulmëem pöt omën pöröa saunatë kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëen lupmer kölam wiaap.

Ni yaumanre ya këlangön yaën. Pötaanök won sëpnaan i yaapöt pëen nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëenöröa ngönte

¹ Inëen yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangköröen, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapintere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat. ² Inëen yaaurö pit pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangköröen epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëen ne ya yamëngkën pöta këet öpnaat.” Pël kön wieë pit weë ngentiak inëen panë elmëep.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak rë moulöm. ³ Omën namp tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop ⁴ pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikor ëak wë omën mosutön

ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëen ngön nga elëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaarö. War, komkap, ökre was, omnampön köpël wë pas köntak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaarö. ⁵ Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk ma e wia. Pël yeë ngönën këet këëkë wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëaö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

⁶ Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat. ⁷ Tiar tiarimtë songönte ewat wë. Ëlöröak elek niwilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpenaarö. ⁸ Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpenaat. ⁹ Ën omën narö monere uröm kësang pan koirëpënëak kent yaë pipörö pit Setenök morök elmëen pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö. ¹⁰ Monere urömatön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë. Omën narö monere urömatön kent yaëen pötök wer moön ngönën sëp wesak këlangön kaö kat wieim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëä

11 Anutuu omnamp ni, omën ke pilöt kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëäö, ngönënring wëäö, kön wi kosang yewesautaring wëäö, lup sant yaautaring wëäö, weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring wëäö, wiap së së yaautaring wëäö, omën pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim. 12 Ni Kristoon kön wi kosang yewesautaring ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak Anutuun kön wi kosang wesang pöt mëëan pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö niwesa. 13 Anutu omën pout wëwë yaningkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk Pontias Pailatën ngön yaapët kosang wesak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak epël yeniak. 14 Aköpë ngön kosang wes yaningk pipot irikor ëëre omnaröak utpet wesak aö pël ëëpanëën ngarangk këëkë eim wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo orööpnaat. 15 Anutuuk akun wi aut wia pötak pimtök Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt kopëtapökëër ërëpsawiarang wëwëere weëre kosang pötë pepap pi omën omp aköröa Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöaröa Kaöap. 16 Pi kopëtap wel yawiaut wonöp, ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök wëaup. Omën nampök piin itnaangkën ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp. Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë wieëaut om

wiakaim wiaap, kosang pan. Yaap.

Omën omnant selap wieëauröa ngönte

17 Ni omën omnant selap wieëauröen ök mam. Pël ëën koröp ngaarëk wak omën lëngë sëpna pipotön kön wiin pitëm kaamököt pël ëën kosang wesak öpan. Anutu pi moup pepap puuk omnant ulöl wes ningkën wak ërëpsawiarang öpenaap piin kosang wesak öp. 18 Ni ök mam. Pël ëën omën omnant selap wieëaurö ya ompyaut selap mënak perper ëak pitëm omnant kom ëak omën muntarö mamp. 19 Pël ëëpna pötak pitëm ënëm kaamök elmëëpna omën weëre kosangringöt koirak wëwë kosang këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

20 Timoti, ni Anutuu ngön nina pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ngön pas kë won pipot kasëng mamp. Omën narö tiarim ngönëntaan kööre tok yaalni piporö pitëm ngön pipten, “Ewat kësangöt yewaut,” pël kaar ya. 21 Pit, “Ten ewatringörö,” pël aim olëak irikor ëak ngönën kasëng menaut pötäänök.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët. Ne nim pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 36 pōta ök won sēen Pool kaalak wii kaatak wē Timotiin epwer retēng ē mena. Pool pi pimtē wel wiipna akunet temanōm yesēn kön weswes ēē Timoti pim Epesas kak ingre mor saurō ngarangk ēēpnaal ngan rē mena.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1-2

Yoöre ērēpre wa korkor ngönöt 1:3-2:13

Weteteere pepanōm ngönöt 2:14-4:5

Pool pimtē ngönte 4:6-18

Ngön mēēt 4:19-22

1-2 O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoē ngön yaaō omēn sumēak neulēak tiarim wēwēet Yesu Kristooring yal mangkēn nimpnaat kosang wesak niia pōten ök niamēak wes nemēaupök pep epwer retēng ē yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngēsre mayaap pöt ningkēn nim naē wiaap.

Tiar ngönēntaan ēō ēēngan

3 Nem ēere peparōa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkēnring wē Anutuun inēēn elmēeim wē. Pēl ēē nimēēn yak kēt ēl epotē Anutuun kimang maimēē yoöre ērēp maim wē. 4 Ne sēp yaniwasēn nim neen yakōm ēēn ing ēan pōten kön wieē ērēpērēp kēsang pan ēēmaak yak niin itaampaaten

kent yaē. 5 Ne nim kön wi kosang pan weseim wēēn pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipēt nim öng ēap Loisre ēlēp Yunis piarpim eimautak niinta tapēl yaēn pēl kön yaniwi. 6 Pōtaanök nim könō it nganga niwesak epēl niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönōök yaniwiin Anutuuk welaköt elniin ngönēn ya mēmpēak weēre kosang waup. Pōtaanök weēre kosang pōta kēēt ngarangk ēak ulōl wasum. 7 Nim elnia pōten kön wieē epēl kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pōök kas ēēpenēak naalniin weēre kosang ēēre lup sant ēēre tiarimtok tiarimtēn ngarangk ē pēl ēēpenēak yaalni. Pōtaanök weēre kosang waō pōta kēēt ngarangk ēak ulōl wasum.

8 Ni tiarim Aköpē ngönēnte ök amēētaan ēō ēēngan. Pēl ēak ne pim yaat yamēngkēn wii kaatak neulēaup neenta ēō ēēngan. Ni Anutuu naēaan weēre kosang wak nem yaaul ngönēntaan kēlangōn kat yawiem kön wiin pangk ēēp. 9 Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpil öpenēak yaō niia pöt tiarim ompyaō nentaan won. Ngaanēer pan Anutu pi yang epēr won wiaan Yesu Kristook tiar ompyaō niwasēpnaat pēl kön wia pōtak komre kolap elnia. 10 Pim komre tiarim utpetetakaan niwaup, Yesu Kristo, yaarōn tekeri yes. Kristo pi weleta weēre kosangöt wa olēak pim ngön

ompyautak wewë kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yaningk. ¹¹ Pël ëen Anutuuk ne pim ngön yaaö omën sak ngön ompyaö pöt aöre rë moulö pël ëëmëak neulëaup. ¹² Pël ëaut pötaanök ne këemre këlangönring wëaup. Pël ëeë pöten ëö naën nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naën yaaup pi weëre kosangringëpök nem ya yamëngkautre wëwëet ngarangk elnëëpënëak yemangk pöt pout ngarangk ëak wëen akun kaöaö temanöm sëpnaat. ¹³ Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök ëem. Ni Yesu Kristooring yal menak wë ngön pipët piin kön wi kosang wasööre lupmerök sant mowasö pël ëëmëen yeniak pipël ëem. ¹⁴ Ni Anutuuk omën ompyaö ngarangk ëëmëak nina pipët ompyaö wesak ngarangk ëem. Ngëengk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipët mëmp.

¹⁵ Ni ewat wëen. Esia yangerak ngönën omën pourö ne sëp newesaut. Pitëm naëaan Piselasre Emosenis piaripta. ¹⁶ Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmëëp. Pitëm pepapök ne wii kaatak wëen kaaö naalnëen akun kësang nem naë wais ya kë neweseimaup. ¹⁷ Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraut. ¹⁸ Aköpök kön wiin pangk ëen akun kaöaöök yaköm elmëëp. Pi Epesas kak nemëen inëen ya kësang mëneimaut. Pöten iteneimaup

niinta ewat wëen.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omën sëpënëak mëëa

¹ Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal menak wëen komre kolap yaningk pötak weëre kosang sak öm. ² Pël ëak omnaröa itöök nem ngönën ök niaan kat wia pipot nuukta tapël omën naröen kön wiin ya ompyaö mëmpnaarö pël ëen pöt pitën maan omën muntaröen ök map.

³ Ni Yesu Kristo pim nga omën ompyaö namp pël sak tenring këemre këlangönë rangk öm. ⁴ Ne nim ömëel pöten kön wiimëek yak ngön nokoliit ök niamaan kat wi. Omën namp kööre tokörö il wasëpënëak nga yaatak wë pi ya muntat namëngkën yaaup. Ngaaröa kaöapök pim yaaten itenak kent ëëpënëak nga ya kopëtet ompyaö wesak mëmpnaat. ⁵ Ën namp pi omën muntarö il mowasëpënëak ngaal witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta ënëm naën ëëpna pöp këet naön ëëpnaap. ⁶ Ën namp pi ya lupöök akun poutë ya kaö mëneim öpna pöp puuk wet rëak ya lupöökaan kaömp këet öpnaap. ⁷ Ngön pipot ingre mor saurö tiarim wëwëeten ya. Aköpök kön koir ningkën nem ngön ök yeniak pipotë këëtön ewat sumëet. Pötaanök kön wiaam.

⁸ Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omën omp ak Tewit pim ëapök weletakaan wal ëaup ngön pöt ngönëntak

ök ni yeë pöt. ⁹ Ne ngön ompyaö pipot ök yaan omnarök nem ngönten kaaö eën utpet yauröen yaalmë pöl käämre këlangön ke nentere nent kat yenewi. Pit wii yenetë. Pël äautak Anutu pim ngönte wii natëen yaë. ¹⁰ Pötaanök ne Anutuu yaö wesaurö pitëmëen käämre këlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kristook utpetetakaan moön Anutuu ewaatak wakaim öpënëak këlangön kat yawi. ¹¹ Ngön epël wia epët yaap.

“Tiar pim weletak yal menan pöt wëwëetakta yal mēpenaat.

¹² Tiar këlangön kat yawiem weë ngentiipena pöt piiring ngarangk sēpenaat.

Tiar pi yak mowasēpena pöt puukta tiar yak niwasēpnaat.

¹³ Tiarim ngön kosangët wiap sēpna pöt pim ngön kosangët kosang sak wiaapnaat.

Pi nalre nal naën yaap.”

Ya omën namp Anutuuk itaangkën ompyaö yaë pöta ngönte

¹⁴ Ni ngön epët ngölöp wesak Anutuu eöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatëen nga elepan pël mam. Pël yaë piptak kaamök naalmëen ngön utpet pötök pöt kat yawiaurö utpet yemowas.

¹⁵ Anutuuk niin kön wiin kë sēpnaataan weë ngentiak yaat mëmp. Pël yeem ngön këët wotpil tekeri wesak maim wëen omën eöaat nim rangk

nawisën eēpnaat. ¹⁶ Ngön pas kë won Anutuu kent naën pipot apan. Pipotök utpetatë kanöök wes mëen Anutuun kasëng mempanëen. ¹⁷ Kaar pipot ëmpöl kaöatë yaë pöl ulöl sak utpet yewas. Omën ke pil yauröakaan naar Aimeniasre Pailitas. ¹⁸ Piarip irikor äak ngön këët kasëng menak ënëmak weletakaan wal eēpenaat ya pöt yok oröa pël kaar aimeë omën muntaröa kön wi kosang yewasaut utpet weseim wë. ¹⁹ Pël yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka wap ket äak wesirën taintaë taua. Wap pöta möönöök ngön epël wia. “Aköp pi pim omnaröen ewat wë.” Pël äak munt nent epël wia. “Omën Aköpön, ‘Yaap pi tiarim Aköp,’ pël maimëë pim yapinte wak yaurö pit utpetat kasëng mamp.”

²⁰ Omën omnant kësang wieäaupë ka kaöetak kelön nant omën sum kësangët koolre siluwa pötök ket eëre këraare yangatök ket ë pël äaut wia. Nant ya kaöatë yaut, nant pasutë yaut pël äak wia. ²¹ Namp pi omën pas pöt kasëng menak pim lupmer kölām wasën pöt pi kelön ya kaöatë pötë ök sēpnaat. Pël eën Ka Pepapök piin kön wiin ompyaö eën peram mowasën pi yaap Ka Pepapëen ya ompyaö ke nentere nent mëmpnaat.

²² Timoti ni omp ulwasöröa kentre kaur yaaut sēp mowesak öm. Pël äak omën lup kölāmring wë Anutuun kaamök elmëepënëak maim

wëauröaring wotpil wëere kön wi kosang mowasö, lup sant elmëere mayaaptaring wë pël eëmëen weë ngentiim. ²³ Ni köpël ngön utpet pipot kasëng mamp. Pipotök nga koir yaë pöten ewat wëen. ²⁴ Aköpë inëen yaaö nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omën pourö ngötre kar elmëimeë ompyaö wesak ngönën ök maim öp. Pël yaëen nampök piin utpet yaalmëen pöt ya sangën elmëëpan. ²⁵ Pël ëak omën pim ngön wa olë yaaurö pitën wiapre kor elmëak pitëm könöt wotpil mowasëp. Pël eën pit Anutuuk kaamök elmëen lup kaip tiak ngön këet ewat sëpën sa. ²⁶ Pël ëak pitëm lupöt kan tëen ngaanëer Setenök pim ngön ngaarëk öpënëak kalaapö mowiin wak wakaima pörekaan ent ë olëak ompyaö sëpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesën wa irikor kësang orööpnaat

¹ Ni epël kön wiaam. Akun kaöaö temanöm yesën könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot. ² Omnarö pitëmtën kent eën keimön eëpnaat, monatön kentre kaur eëpnaat, pitëmtën wak isak apnaat, ieping eëpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitëm ëlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkën yoöre ërëp nemaan eëpnaat, Anutuun ngëëngk nemowasën eëpnaat, ³ omën pitring

irëauröenta ngötre kar naën eëpnaat, omnaröak mayaap elmëëpënëak yaëen kangiir nga elmëëpnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitëmtök pitëmtë koröpötön ngarangk naën eëpnaat, kentre imënöröa yaë pöl eëpnaat, omën ompyaö yaautön kööre tok eëpnaat, ⁴ pitëm karuröen morök elmëak kööre toköröa morësi moulmëëpnaat, teënt pan köntak pitëm kön ëngk ma e pötë ënëm eëpnaat, pitëmtök omën kaöarö pël kaar apnaat, koröpöökë omnantön kent yeem Anutuun kent naën eëpnaat. ⁵ Pël yeem pit koröpöök Anutuun ënëm yaaö kaarkaar sak wë Anutu kasëng menak öpnaat. Ni omën ke pilörö kasëng mamp. ⁶ Pitëm naëaan narö ëlëep ka nantë së ilëak öng kön wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitëm ngönën kaar pötë ënëm eëpënëak morök yaalmë. Öng pörö pitëm saunatë könömöt wetak wë kön selap wëaurö kentre kaur ke nentere nent pötök wer moön ënëm yaaurö. ⁷ Pit kët ël epotë ngön kat wiak kön ya mëneimeë ngön këeta songönte ewat nasën yaaurö. ⁸ Omën öngörö morök yaalmëa pörö ngaan Sanisre Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elmëa pöta ök ngön këetaan kööre tok yaaurö. Pitëm könöt utpet yaaurö yak kön wi kosang yewesaut kaëngk yaaurö. ⁹ Pitëm omnant yaautë këet kaö naarööpan. Sanisre Sampris piarpim

ëa pöl köpël yaauta këet tekeri sëen omën pourö itaampnaat.

Weëre kosang taueë Anutuu ngönta ënëm yaauta ngönte

¹⁰ Ni neering yesaup nem ngönën ök yamëëaöre kan yaaö, omnant yaaö poutë songöntere Anutuun kön wi kosang yewesaöre ya wiap yaaö, lup sant yaaöre këere ngaatë rangk wë, ¹¹ omnaröak utpetat kësang yaalnëaöre këlangön kat yawiaö pötön ëwat wëen Antiokre Aikoniamre Listra ka pötë së wë këlangön kaö kat wieim wëen Aköpök utpet pötë öngpökaan ent ë neulëaut pöten ëwat wëen. ¹² Omën narö Yesu Kristook yal menak Anutuu ngöntak öpna piporo kööre toköröak utpet mowasëpnaat. ¹³ Ën omën utpet kaar yaauröak omnaröen morök yemaan Setenökta pitën morök tapël maan utpet panë sëpnaat.

¹⁴ Ni pöt, ngön kë kat wiak kön wi kosang wesang pipot taintaë wak öm. Ni ten ngön pipot rë niulauröen ëwat wëen. ¹⁵ Nimtënta ëwat wëen. Nim kotuukaan ngëengk ngönën pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pötak kön ompyaut ningkën Yesu Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk utpetetakaan niöpnaap. ¹⁶ Ngönën pep pipot pout Anutu pimtë Pulöökë kaamöktak öröaut. Pötaanök ngön pipotök ëwat ninak tiarimtë utpetatön pet yaalni. Pël ëak tiarim wëwëat ompyaö niwesak

wotpil öpena pöt rë yanuul. ¹⁷ Kopëta niwasën Anutuu omën kë panë sak ya ompyaö ke nentere nent mëmpenëak ngönën pep pöt öröa.

4

Poolök Timotiin Anutuu ngön këet kosang wesak ök mapënëak mëëa

¹ Ne Anutuu ëöetakre Yesu Kristo omën wel wiaare öp wëaurö tiarim ngönte ë pet irëpnaapë ëöetak pim akun kaöaöök wais wa ngaöök nimëëpna pötaan kosang wesak epël niamaan kat wiim. ² Anutuu ngönte ök mëak omën pötaan kent yaauröere kaaö yaaö pouröen wiap elmëak kosang wesak ök mam. Pël ëën ngön pötak elmëen pitëm lupöt it nganga sëp. Pitëm utpetatön nga maan lup kaip tiip. Konöt kosang mowasën Anutuu kanöök sëp. Pël yaëen kët ël epotë wiap elmëak këëkë wesak rë mouleim öm. ³ Ënëmak akun nent temanöm sëen omnarö wotpil ngönten kaaö ëak pitëmtë kentötë ënëm eimeë ngönën kaaröt kat wiipënëak yeem pëel maan rë yemoula ke nampre nampörö wais rë mouleim öpnaat. ⁴ Pël ëën pit ngön këet kasëng menak ëlar ngön pöt kat wieim öpnaat. ⁵ Ni pöt, kët ël epotë kön tektektaring wë këëmre këlangönë rangk öm. Pël ëëë omnaröen ngönën ök maim öm. Nim omnarö kaamök ëak ngönën ök yemaan ya pöt panë wesak mëmpeim öm.

Pool pi ya pet irëpënëak mēēa

6 Wain iit Anutuun kiri yaalmē pōl nem iit lē olemēak yeē. Nem wēwē epēt sēp wāsumā akunet temanōm yes. 7 Ne nem yaat weē ngentiak mēneimaut. Nem yaat mēmpō wais pet ir yoolak. Kan yaō neea pōōk mēsaō wais yaō neeaurek yaarō. Nem kōn wi kosang yewesaut wil kēlok naēn. 8 Pēl ēēn peene pōt kutōmweri ul ē rangiaut, sum kēsangring omēn wotpilōrōaan yaō ēa pōt nemēēn ēaut akun kaōaōōk Omp Aköp, ngōn ē pet yairaō wotpilēp puuk nampnaat. Pōt nemēnt pēēn won, pim orōōpna akuneten kent ēak kor wakaimaurō pitta mampnaat.

Ngōn mēēt

9 Peene teēntom nem naē waisum. 10 Timas pi yangerakē omnantōn kentre kaur ēak ne sēp newesak Tesalonaiķa kakē sa. Pēl ēēn Kresen piita Kalesia yangerakē yesēn Taitasta Talmesia yangerakē sa. 11 Pēl ēēn Luk pimēnt tenip wē. Pōtaanōk ni Maak koirak arip waiseē. Pi yok pangk ya kaamōk elnēēpnaap. 12 Tikikas pōpōkēer nook wes mēēn Epesas kakēl sa. 13 Nim waisumē pōtak nem ulpēēn waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pōp wak waisum. Pēl ēak pep pepatring ket ēautre imēn korōpōōk ket ēaō pipotta wak waisum. Ne pep imēn korōpōōk ket ēaō pipotōn kent pan yaē.

14 Ainōtōk omnant ket yaaup Alesanta pi utpet kaō elnēaut. Pōtaanōk Aköpōk kangut mampnaat. 15 Niinta omēn pōpōn ngarangk kēēkē ēēm. Pi kosang ēak tenim ngōnōt wa olēaup.

16 Wet rēak nem ngōn yaatak neulēa pōtak omēn namp ne kaamōk naalnēēn, won pan. Omēn pourō ne sēp newesa. Aköpōk pitēm korar elnēa pōta kangut won wes moolap. 17 Aköp neering wē ngōnēn ulōl wasēn kōpēl omnarōeta kat wi pet irëpënëak kaamōk elnēak weēre kosang nenak utpet kaōatē naēaan ent ē neulēaut. 18 Aköp pi utpet ke nentere nenta ōngpōkaan newak ompyaō wesak kutōmweri wa ngaōōk nemēēpnaap. Tiar akun poutē pim yapinte ngaarēk wak aim ōpa. Yaap.

19 Ne Akuilaare pim ōngōp Prisilaare Onesiporasē ōngre ruurō pit pourōaan yowe yemak pēl ōk mam. 20 Erastas pi Korin kak wakaimaup. Tropimas yauman ēēn Mailitas kak ent ē moulmēaut. 21 Kentre wap akunet temanōm sēpanēēn teēnt waisum. Yupulasre Putenre Lainasre Klotiaare ingre mor eprek wēaō pourō pitta yowe yenia.

22 Aköp nim kōnōpring ōp. Pim komre kolap pōt arim naē wiaap.

[Yok pi tapēt.

Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 35 pōta. Ōk won sēen Poolök pep epwer Taitas pimēen retēng ēa. Taitas Krik omēn Poolring wakaimaupök Krit kustak ingre mor saurō ngarangk ēak wēen Poolök epwer retēng ē mena. Pim pep epwer pōt, Taitasēn tolēel ngarangk ēēpēn pōta ngōnōt mena. Ngōn epēt 1 Timoti pōweri wia pōtē ōk.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-4

Ngōnēnē ngarangkörōa ngōnte 1:5-16

Omēn pourōa ngōnte 2:1-15

Wa korkorre pepanōm ngōnōt 3:1-11

Ngōn mēet 3:12-15

1 O Taitas, ne Pool Anutuu inēen yaaupök pep epwer retēng ē yangk. Puuk Yesu Kristoē ngōn yaaō omēn neulēak pimēen yaō elniaurō arim kōn wi kosang yewesaut taē wasēn pim wēwēetak wē pōta kēet kēekē ēwat sēnēak neulēaut. ² Ne ar ya kē sak wēwē kosangēt önēetaan kor önēak arim kōn wi kosang yewesaut taē yanuwās. Anutu pi kaar naēnēpök yangerak omnant naarōon wiaan pōtaan kup nuwia. ³ Pēl ēak puuk ēnēmak pim akun wia pōtak wēwē kosangta songōnte pim ngōntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwa pōpök

ngōn epēt nenak ōk amēak neaan pēl yeē.

⁴ Taitas niin ngōnēn ōk niaan nem yeē pōl kōn wi kosang wesak nem ru panē saup, niin yoōre ērēp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwaup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap.

Ngōnēnē wotōökörōa ngōnte

⁵ Ni ingre mor saurōa naē omēn nant korar wia pōt wot-pil wesak ka poutē ngōnēnē wotōökörō moulmēemēak nem ōk niia pōl Krit kustak niulēen wēaup. ⁶ Ne epēl ōk niiaut. Omēn namp pi omnarōa itōök ketre saun won panēepök ōng kopēt nampringēp, pim ruurōeta Kristoon kōn wi kosang yewesaurōak pitēm kentōökē ēnēm ēak utpet naēn yaaōre pitēm ēlre peparōa ngōn wa nemoolaan yaaō omēn ke pilēpök ingre morōrōa kepōnōök moulmēen ōp. ⁷ Ngōnēnē wotōököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaaupök omnarōa itōök ketre saun won, wotpil ōp. Pi pimtēn ping wesak ēak ya sangēn teent ēēpan. I ngaat nak kōn irikor ēak omnarō kōntak mōōpan. Monere urōmatēen war ēēpan. ⁸ Omēn kamaatēaanōrō ngōntre kar elmēep. Kōn ompyautaring wē wotpil ompyaō ōp. Pimtē wēwēet ngarangk ēēp. ⁹ Pi tenim ngōnēn kē rē yanuul pōt taē wes wak ōp. Pēl ēēē ngōnēn kē pōt rē moulōore

omën ngön pöt wa yoolëauröa
kaaröt tekeri wasö pël ëëp.

*Krit kustak kaar omnarö
selap wakaima*

¹⁰ Omën selap ngön wa
yoolëaurö wë. Pit ngön
mosut ëak morök yaalni ke
pilörö selap Yuta omën, “Ar
Anutuu ngönta ënëm panë
ëenëen arim koröp kaut
ileë,” kaar pël yaaö pöröa
naëaanörö. ¹¹ Pit monere
urömat öpënëak ngönën
naëpanëët aö ompöröere
pitëm öngre ruurö utpet
yemowesaurö. Pötaanök
ngönënë wotöökörö ar pit
il mowarieë. ¹² Pitëmtë
Krit kustakaan ëwat omën
nampök epël ök ëa. “Krit
omnarö ten kaar yaaurö. Ten
animauröa ök kë köntak yeem
wisën yaaurö.” ¹³ Krit ëwat
omën pöpë ök ëa pöt yaapët.
Pötaanök pitëm kön wi kosang
yewesaut taë wesak öpnaan
kosang wesak ök maë. ¹⁴ Pël
ëak pit Yuta omnaröa ëaröa
ngön pasutre omën ngön
këët wa yoolëauröa ngön
kosang wesak ya pipotön kat
wiipan pël maë. ¹⁵ Omën
pitëm lupötë kölam wë pörö
pit omën poutön kön wiin
kölam wia pël yaaurö. Ën
utpetatök pitëm lupötë ut-
pet wasën Kristoon kön wi
kosang newasën yaaö pörö
pit omën poutön kön wiin
kölam won pël yewas. Pöt
pitëm könre lupöt pu wariin
ompyaöre utpet pöt kom
naën yaaurö pötaanök. ¹⁶ Pël
yaëetak Anutuun ëwat wë
pël yaauröak pitëm yaautök
pi kasëng yemangk pöt

pet yaalni. Anutuuk pitën
itaangkën utpet pan ëën pit
pim ngönte wa olëak omën
ompyaut ëëpënëak ëën pangk
naën yaaurö.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

¹ Pit utpet ke pipot
yaauröak ni pöt ngönën
këët pëen rë mou. ² Omp
ulöpöröen i ngaat nak kön
irikor ëëpan pël ma. Pit omën
ompyaut yaëën omnaröak
pitën ping wesak ap. Pël
ëak pitëmtë wëwëat ngarangk
ëëp. Pël yeem këëkë wesak
kön wi kosang wasööre
neneren lup sant elmë pël
ëëp. Pël yaëën omnaröak
pitëmëen utpet yaalmëen pöt
kosang sak öp. ³ Tapël öng
ulöpöröenta öngöröa Anutuu
ngön ngaarëk yewa pöl
ëëpnaan ök ma. Pit omnaröen
utpet wesak mepan. Pël
ëak i ngaat keimön nëmpan.
Pël yeem öng ulwas om-
pringöröen ompyaö yaaö pöt
rë moulak pet elmëëp. ⁴ Pël
ëak öng ulwas pöröen pet
elmëen pitëm ompre ruuröen
lup sant elmëëpnaan. ⁵ Pël
ëak pitëmtë wëwëat ngarangk
ëak lup kölam öpnaan. Pël
yeem pitëmtë kaatë omnant
këëkë wesak ngarangk ëak
omnaröaan ompyaö elmëak
ompöröa ngönöt ngaarëk
öpnaan. Pit pël yaëën pöt
omnaröak pitëm yaautön
itenak Anutuu ngönten utpet
wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

6 Öngre omp ulöpöröen mēea tapēl omp ulwasöröenta ök ma. Pitēmte wēwēat ngarangk ēēpnaan kosang wesak ök ma. 7 Ni ompyaö yaaö pötaan wotöök rēak wēen omnarö nim yaaö pöten itenak ök ēēp. Ni rē moulömēen, wotpil wē kēekē wesak rē moul. 8 Ngön kē omnaröak wa utpet wesak naēn ēēpna pöt pēen ök ma. Pēl ēēn nim kööre tokörö pit tiarēn utpet wesak niapēnēak ök ēēn pangk naēn ēēn ēö sēpnaan.

Inēen ruuröa ngönte

9 Inēen ruuröen pitēm kaöaröa ngönöt ngaarēk wak ompyaö wesak ya mēngkēn pit itenak ya ērēpērēp ēēpnaan ök ma. Pitēm kaöaröen ngön utpetat kangiir mepan. 10 Pit pitēm kaöaröa omnant kēkain ēēpanēp ompyaö wesak pitēm ngönöt ngaarēk öp. Pēl ēēn pit itenak, “Yok pangk yaē,” pēl wasēpnaan. Inēen ruurö pit ya ompyaö ke pil yamēngkēn Anutu tiarim kama yanuwaup pim ngönönte ngaarēk sēen omnaröak itenak kön wiin, “Ngön pöt ompyaut,” pēl wasēpnaat.

Tiar lup kölam wē Kristo pim akun kaöaöön kor öpa

11 Anutu pi yang ēl epotē omēn pourö kama niöpēnēak pim komre kolap pöt tekeri wes nina. 12 Komre kolap pötak Anutu kasēng menak wēaö pötere yangerakē kentre kaur pöt sēp wesak e yangerak wē eptakēer

tiarim wēwēat ngarangk ēak wotpil wē omēn Anutuu ēnēm yaauröa wēaul öpenēak rē yanuul. 13 Pēl ēēn tiar wēwē pötakēl wē kön kosang wiak kē ompyaö oröön ērēpsawi ēēpena pöten kor eim wē. Yaap, tiar kor eim wēen Yesu Kristo yaaröön pim ēwaat tekeri sēen itaampenaat. Pi tiarim Anutu, ompyaö yanuwas pöp, 14 tiar utpetatē öngpökaan kama niwak kölam niwasēn pim omnarö pēl sak wē kosang wesak ompyaö yaaö pöt ēēpenēak pim wēwēet tiarimēen keimön naēn kēsangēn elniak wel wia.

15 Ngön pipot pout ök ma. Weere kosang nina pöt pout wak wē ngön pipot öpnaan ke urak mēak wa olapanēen kosang wesak ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngönte wa olapan.

3

Tiar wēwē ompyautak kosang sak öpa

1 Nim ingre mor sauröen yang ngarangköröere kaöaröa iri öpnaan ngolöp wesak ök ma. Pit ngönöt ngaarēk wak wēen ya ompyaö nant mangkēn pöt mēmp. 2 Pit omnaröen utpet wesak mēak ngön kosang mepanēp ompyaö elmēak ēpre wiap elmēep. 3 Tiar ngaan Setenök morök elniin ngön kēeta kanö irikor ēak köpēl wē ngön wa olaimaurö. Pēl ēak tiarim wēwēat ngarangk naēn kentre kauratē ēnēm pēen eimaurö. Kēt ēl epotē tiar

utpet yaëen omnarö tiarën kaaö yaalniin tiarimëntta neneraan kaaö eimaurö. ⁴Pël äauröak Anutu tiar kama yanuwaup pim ompyaö elniire lup sant elni pël yaaö pöt tekeri wes ninak ⁵kama niwaurö. Pi tiarim wotpil yaautaan won, pimtë yakömtak pël elniaurö. Pi tiarën yaköm elnieë tiarim lupöt iirak pim ru niwasën Ngëengk Pulöök tiarim lupöt ngolöp niwesa. ⁶Anutuuk Yesu Kristo tiar kama yanuwaaupë tiarimëen elnia pötaan Ngëengk Pul pö tiarim naë wes mëen wais kaamök kësang elnia. ⁷Anutuuk komre kolap elniak, “Wot-pilörö,” pël niak yaö niwasën kön kosang wiak kor wë wëwë kosangët öpenëak pël elnia. ⁸Ngön pipot yaapöt.

Taitas, nem kentöök ni omën Anutuun kön wi kosang wesaurö omën ompyaut eim öpnaan kosang wesak omën yaap pipot ëëpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarö kaamök yaalni. ⁹Ngön utpet ke epëlöt kasëng man. Ngön mosutëen nga elngan. Èere köröröra songönöt kaö wesak angan. Moses pim ngön kosangtak wia pötön nga angan. Omën pipot pout mosut, kaamök naalniipanëet, pötaan kasëng man. ¹⁰Ën omën namp ngön kaar ëak ingre morörö kom yaalmëen pöt akun nent ma nentepar wotpil mowas. Pël ëen pi kat nawiin yaëen pöt kasëng moman. ¹¹Ni ewat wëen. Omën ke pilëp korar wë utpet

yaaup. Pimtë yaaut tiarën pet yaalni.

Ngön mëet

¹²Ne Atemas ma Tikikas namp nim naë wes mëen wais orööpna pötak teëntom nem naë Nikopolis kakë wais. Ne kopi akunaöök pörek ömëak kön yawi pötaanök. ¹³Ni Sinas, Rom ngön kosangöt ewatëpre Apolos piarip kaamök ompyaö elmëak kamtaöökë omnant menak wes mëen sëp. Piarip omnantön ngöntök ëëpanëen kaamök elmë. ¹⁴Tiarim ingre mor saurö pitta ompyaö yaauta yaat këekë wesak mënak kosang sëp. Pël yaëen narö koröpöökë omnant ëël yaëen pöt kaamök elmëen pitëm ngönëntak wëaut kë ëëpnaat.

¹⁵Omën neering wëaurö pit pourö niin yoöre ërëp yenia. Ngönëntak lup sant yaalni pöröenta tapël yaalmë pël ök ma.

Anutu pim komre kolap pöt ar pouröa naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Pailimon

Yesu wel wiak kutömweri sèen wë krismaki 32 pöta ök won sèen Pool Rom kak wii kaatak wë pep epwer Pailimon pimèèn retèng ëa. Pailimon pöp omnant kësang wieëaupök Kolosi kak wëèn ingre mor saurö pim kaatak wa top ëeima. Poolë epwer retèng ëaö pöta songönte epël. Pailimonë inèèn ru namp, Onisimas, pim omèn nent kékain ëak kas Rom kakë sa. Pël ëak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pël ëèn Poolök Onisimas kaalak Pailimonë naë wes yamëem Pailimonök pim saunet won mowasëpënëak pep epweri ök mëak mangkën wak sa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-3

Pailimon pimtèèn yaya ngönte 4-7

Onisimas pimèèn kimang mëëaut 8-22

Ngön mëët 23-25

¹ O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaautaan wii kaatak neulëaupök Timoti tepërim ngöntöp piiring wë tenpim ya ngawiap nimèèn pep epwer retèng ë yaningk.

² Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuun yaat kosang ngentiak yamëngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönënëèn wa top ë yaë pöröaanta yoöre ërëp yak.

³ Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim

komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonëèn Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp mëëa

⁴⁻⁵ Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmëan pöt naröak aan kat wiaut. Pötaanök ne kët ël epotë nimèèn Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp maim wë. ⁶ Ni omnaröen nim Kristoon kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal ëak wëèn Anutuun tiarën ompyaö yaalni pöten ewat sëpënëak kimang yemak. ⁷ Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmëèn pit ya kë sa. Pël ëèn ne pöt kat wiak ya kë sak ërëpërëp yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasëpënëak mëëa

⁸ Ni lup sant yaalmëan pötaan epël niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulëèn wë. Pötaanök nook omnant ëëmëèn kék niamëak pöt pangk niamaat. ⁹ Pël ëëmaatak tepër nampnampeën yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimèèn yak wii kaatak neulëèn wëaupök ¹⁰ Onisimas, nem ruup, pimèèn kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wëautak piin Kristoë songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wë. ¹¹ Pi ngaan nim inèèn yaaupök pim akunet pet nairën wiaan nim sëp wesautak ompyaö

wesak kaamök naalniin äaup, peene tepër pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap. ¹² Pötaanök nook pi nim naë wes meën yewais. Pi nem ru ulöpöököp yak ne söp newesak nim naë yewaisën ya këlangön yaë. ¹³ Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaautaan wii kaatak neulëen wëaupök pi nim urötak kaamök elnëepëneak kent yaë. ¹⁴ Pël yaëetak ni pötaan kuure mak nenëaan wiaan piin maan nem naë öpënëak kön nawiin äaut. Pöt ni ompyaö elnëak piin maan öpnaan ke urak niamaaten kaaö yaë. Könöök pël elnëemëeten kent yaë.

¹⁵ Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent söp niwesa. ¹⁶ Ngaan pi nim inëen ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pëen won. Pi nim äan pöl Kristook yal meneë yak inëen pëen won, nim kar panë sak wë. Ne piin lup sant yaalmë. Ën ni ne il newesak nim inëen ruupök nim äa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wëen lup sant kësang pan elmëeim ömëep. ¹⁷ Ni kön wiin tepër Kristoë yaat yamëngkauwaar pël wesak pöt nim neen sant yaalnëen pöl piinta elmë. ¹⁸ Pi utpet nent elnia ma omën nent nim naëaan këkain äa pöt ök neaan kangiiir nimpaat. ¹⁹ Ne Pool nemtë moresök epël retëng yeë. Onisimas pim omën nim naëaan wa pötë kangiiir nimpaan. Ni ewat wëen pötaan ngölöp

nuwesak epël neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omën sak wëen pötaan nim naë kangiiir nampë kësang nent wia. ²⁰ Pötaanök Aköpëen yak ne ompyaö elnëak Onisimas sant mowas. Tepër Kristook yal menak wëerek pël elnëen ya kë sumaan.

²¹ Ni nem këm ngönte ngaarëk ömëet pël kön wieë pep epwer retëng ë yaningk. Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nantta ëëmëep. ²² Ne kön wiin Anutuuk nim kimang yamëëaut kat wiak wil neulëen nim naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim nim naë waisëpnaatak ne nim naë wais ömaan ur nent kopëta was.

Yoöre ërëp ngönte

²³ Epapras, Yesu Kristoë ngönte ök yaautaan wii kaatak moulmëen neering wë pöp pi yoöre ërëp yenia. ²⁴ Ën Maakre Aristakasre Timasre Luk neering ya yamëngka pörö pitökta tapël yenia.

²⁵ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupmeri wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim karip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sèen wè krismaki 37 pöta ök won sèen omèn nampök pep epwer Ipru omèn ingre mor saö naröaan retëng äa. Omèn retëng äa pöp, tiar köpël. Pi ingre morörö kööre toköröak pitëm kön wi kosang yewesaut irikor yaalmëen kasëng mampënëak yaëen epwer retëng ë mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesëet il yewas pöt pet elmëa.

Pöt epël wia.

Kristook Anutuu songönte tekeri wes pet ira 1:1-3

Kristook enselörö il yewas 1:4-2:18

Kristook Mosesre Yosua il yewas 3:1-4:13

Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesëet il yewas 4:14-7:28

Kristoë sulöp ngolöptak Mosesëet il yewas 8:1-9:28

Kristoë kiri äautak Mosesëet il yewas 10:1-39

Kön wi kosang yewesauta ngönte 11:1-12:29

Wa korkor ngön mëet 13:1-25

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

¹ Ngaanëer Anutu pi tektek ngön yaaüröen ök maan tiarim äaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima. ² Pël äautak peene yangerakë omnant

won wasëpna akunet temanöm yesën akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket äaup omnantë pep sëpënëak mëëa. ³ Anutuu ë rangiere äwaat pim naë wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panëëp pim weëre kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taë sak wia. Puuk wel wiak tiar kölam niwasëpënëak tiarim saunat won wes olëak, kaalak kutömweri wal äak së Anutuu yaapkëel wel aisëak weëre kosangring wë.

Anutuu Ruupök enselörö il yemowas

⁴ Pi Anutuuk yapin kaöet mangkën enselöröaat il yewas. Tapël pi kutömweri isak Anutuu yaapkëel wë weëre kosang wak enselörö ngep elmëak wë. ⁵ Ne tol ëen pël yeniak? Ngaan Anutuuk ngönëntak epël mëëa pöt enselöröen ök nemaan äa.

“Ni nem Ruup. Peene ne wil nuulëak nim Pep sak wë.”

Ën epteta enselöröen nemaan äa.

“Ne pim Pep sak wëen pi nem Ru sak öpnaat.”

⁶ Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetëep yangerak wes mëen waisëpënëak äa pötak epël ök mëëa.

“Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map.”

⁷ Nent pöt, pim enselöröen, “Pit Ruupë iri wë,” weseë pitëmëen epël äa.

“Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökë ök yesaurö.

Ēn nem inēēnōrōen maan
es wilēngōökē ök
yesaurō.”

8 Ēn nent pöt, Ruupēen Anu-
tuuk epël ök mēēa.

“O Anutu, ni omp aköp akun
wali om ngarangk eim
ömēēp.

Nim omēn wa ngaöök
yamēen pörō wot-
pil wesak ngarangk
yaaup.

9 Ni wotpil yaautön kent
yaaup, utpet yaautön
kaaö yaaup.

Pötaanök Anutu ne, nim
Anutuuk ni ērēpsawi
ēmēak yaö niaan
ērēpsawi kaö yaēen
nimotök karurōaat il
yewas.”

10 Nent epël mēēa.

“Aköp ni omnant won wiaan
yanger ket ēan.

Nim moresring kutömwer ket
ēan.

11 Kutömre yang pipot kö
yesēn ni pöt wakaim
om ömēēp.

Poë koröpö sēpar yes pöl pipot
ēēpnaat.

12 Nuuk pit poë koröpö rang
rē yawi pöl ēēmēēt.

Pël ēak ulpēēnēp pērēak
ngakēp yamē pöl
elmēmēēt.

Ēn ni pöp om wakaim ömēēp.
Ni ulöp sak wiap nasēngan.”

13 Nent epël wia pöt, Anutuuk
pim enselörōen nemaan, Ru-
upön mēēa.

“Ni wais nem yaapkēetakēl
wel aisēak weēre
kosangring wēen

omēn nimēēn kööre tok
yaurō nook maan

nim weēre kosangōökē
karök ilapnaat.”

14 Ēn enselörōen tolēl mēēa?
Pit omēn könörōa ök ēēn
Anutuuk pim inēēn ya
mēmpēnēak wes yamēaurō.
Pël ēēn wais omēn Anu-
tuuk utpetetakaan kama
niöpnaarō kaamök yaalni.

2

*Anutuu utpetetakaan
yaniwa pöt kēsangēt*

1 Yaap, Anutuu Ruupök
enselörō il yewas. Pötaanök
tiar pim ngönte ök niaan
kat yawi epēt kat kolak sēp
wasnganēēn taē wes wak
öpa. ² Anutuu ngön kosangöt
enselörōen maan ök mēēa
pöt yaap panēēt. Omnarō
ngön pöt ngaarēk naön wa
yoolaan kangiir Anutuuk ut-
pet mowasö ima. ³ Pötaanök
tiar Anutuu ngönte, Ruupē ök
ēa pöt, wa olēak Anutu tiar
utpetetakaan kama niöpna
kaö pöt kasēng mangkēn
tol ēak kangut won ēēpēn?
Orööpnaat. Pim tiar utpete-
takaan kama niöpna ngön
pöt, Aköp Yesuuk wet rēak
ök aan omēn kat wiaurōak
ngön pöt yaap pël aan kat
yawi. ⁴ Pit pël yaēēn Anutu
pimtokta Aköp Yesuu ngönte
yaap pöt tekeri wasēpēnēak
retēng weēre kosangring
it ngolöp ke nentere nent
mēneima. Pël yeem pim
könōök elmēen Ngēēngk
Pulōök ngön pöt kaamök
ēak ngönēn ya mēmpēnēak
weēre kosang ke nentere
nent omnarō nina.

Yesu pi tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep saup

⁵ Yang ënëm orööpënëak Anutuuk mëëaur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ëpënëak nemaan ëa. ⁶ Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasuröaan ni oröptaan kön yaniwiin?

Ten omën pëënöröaan ni oröptaan ompyaö yaalniin?

⁷ Ni ten akun kot nent enselöröa iri önëak niulëen pitök il niwesa.

Pël ëen kaalak ënëmak ni ten wak ngaarëk isak ëwaat ë nirangian.

⁸ Pël ëak ni ten omnant pout ngarangk ëënëak tenim iri niulëan.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ëëpenëak niulëa ngönën piptak pël ëa. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ëëpenaat. Pël ëëpenaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë. ⁹ Peene pöt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ëa. Anutuuk pi akun kot nent enselöröa iri öpënëak moulmëen pitök il mowesa. Pël ëen pi këlängön kat wiak wel wiin pim pël ëa pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ëwaö ë morangia. Pim këlängön kat wiin ë morangia pöt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap elniak tiar kaamök elniipnaan wel wiipënëak maan pël ëa.

¹⁰ Anutu pi omnant pout ket ëak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ëwaatak öpenëak kent kön wia. Pël ëak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënëak yaö maan këlängön kat wia. Anutu pi pël ëen kë sa. ¹¹ Yesu tiarim kölam yaniwesaupre kölam niwesaurö, tiarim Pepap kopëtap. Pötaanök pi tiarën, “Nem nangarö,” pël niapënëak ëö naëpan. ¹² Pi tiarën ëö naën Anutuun epël mëëa.

“Nem nangaröen nim ngönte ök memaat.

Ne ingre moröröa tekarak wë niin yaya niamaat.”

¹³ Ën nent epël.

“Ne pitring piin kön kosang wiimaat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pöröaring wë.”

Yesu pi tiar kaamök elniipënëak yang koröpö wa

¹⁴ Anutuu ruurö tiar yang koröpööring wë. Pötaanök piita tapël ëa. Pöt pimtë weletak weleta pepap Seten won mowasëpënëak yang koröpö wa. ¹⁵ Pël ëakta omën weletaan kas yaautak wii ket ëak nitëen wakaimaurö wil niulëepënëak pël ëa. ¹⁶ Pim yang koröpö wa pöt, enselörö kaamök elmëepënëak naën, tiar Apramë ëarö kaamök elniipënëak pël ëa. ¹⁷ Tiar pim nangarö kaamök elniipna kan muntat won. Pötaanök tiarim ök panë sa. Pël ëak Anutuun kiri yaauta wotöök sak ya ngës ëen wotpil

nuwasëpënëak Anutuu ëöetak ya kaö mëna. Pöt tiarim utpetat iir niolapënëak pël ëa. ¹⁸ Setenök piin morök yaalmëen këlangön kat wiaup yak omnaröa naë morök orö yanirëen yok pangk kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses il yewas

¹ Yesuuk kölam niwesa nem karurö, Anutu kutömweri wëaupök ar piiring önëak yas niiaurö. Ar Yesuun këëkë kön wieë. Pi Anutuuk wes mëen pim ngönte ök ëak kiri yaauta wotöök saupë ngönte tiarök ök yaurö. ² Anutuuk pim omnaröa naë Mosesën ya ngön maan ya panë wesak mëna pöl Yesuukta tapël ëa. ³ Kaat ök rëaupë yapintak kaata yapinte il yewas pöl Yesu Anutuu kaata pepapök Moses pim kaatak wëaup il mowesën omnaröak pim yapinte wak isak ya. ⁴ Ka epot pout ök rëaup wë. Omnant poutë pepap Anutu. ⁵ Moses pi Anutuuk ya ngön maan pim omnaröa naë inëen ya yamëngkem Anutu pim ënëmak apna pöta ngönte ök maima. ⁶ Kristo Anutuu Ruup pi Anutuuk ya ngön maan ya panë wesak yamëngkem Anutuu omnarö ngarangk elnieim wë. Anutuu omën pörö tiar tapörö. Pöt pas won. Tiar kön kosang wieë pim yaö niia pötön kor öpena pöt pim omnarö pël apenaat.

Israel omnarö lup kosang ëak Anutuu ngönte wa olëa

⁷ Pötaanök Ngëëngk Pulöök ngön epël ëa pöt tiarimëen yes.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak

⁸ Israel omnaröa Anutu kasëng menak lup kosang ëa pöl ëëngan.

Pit yang mopöök ima akun pötak pim ngönte wa olëak ökre was elmëeima.

⁹ Arim ëarö pörek krismaki 40 pötë öngpök nem ya kosang mëneima pötön iteneëak

köntak utpet elnë ökre was elnëeimaut.

¹⁰ Pël ëën ne omën pöröen ya sangën ëën epël ëaut.

‘Pitëm könöt nem pet yaalmëa pöl nawiin sa rëak yesaurö.

Pit nem yaautön ëwat sëpnaaten kaaö yaurö.’

¹¹ Pöten kölöp elmëak ngön kosang wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’”

Israel omnaröa Anutuu ngönte wa olëa pöl ëëngan

¹² Karurö, arim naëaan namp lupmeri kön utpetat wieë kön wi kosang newasën ëak Anutu wëwëap kasëng mengkanëen ngarangk këëkë ëeim ön. ¹³ Pël ëak arim naëaan namp utpetatë moröktak elniin lup pu wariinganëen kët ël epotë neneren wa korkor ngön maim ön. Pël ëak ar neneren ngön ëak kat yawiem pöt, “Ngönëntak, ‘Peene,’

pël ëa pël peene taptakëer ngön ngaarëk ömaat,” pël kön wieë ngaarëk weim ön.
 14 Tiarim wet rëak Kristoon kön wi kosang wesan pël taë wes wak yesem weletak orööpena pötaan Kristooring lup kopëtemer sak wë. 15 Pöta ngönte ngönëntak epël ëa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt

Israel omnaröa pi kasëng mena pël lup kosang ëëngan.”

16 Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak kasëng mena? Pöt maim naröak naën, Israel omën Mosesök Isëp yangerakaan mësak waisa tapöröak ëaut. 17 Ma talöröaan Anutuuk krismaki 40 pötë öngpök ya sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem yang mopöök wel wi won sa. 18 Ma talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang wesak, “Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan,” pël ëa? Pöt pim ngönte wa olaima pöröaan ëa. 19 Tiar pöten ityaangk. Pit Anutuun kön wi kosang newasën ëautaan pim kaare yang kë yesaurek neilaan ëa.

4

Kë yesa kaare yangerak orööpenëak niiaut

1 Anutuuk pim kë yesa kaare yangerak së öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan namp utpet ëak neilaan ëënganëen ya ngës kön wiipa. 2 Pitëm ngaan ngön ompyaut kat wia pël tiarta ëaut. Pit ngön pöt

kat pëen wiak taë wa naön ëa pötaan pötak kaamök naalmëen ëa. 3 Ën tiar ngön pöt taë wak wë eporö kë yesa kaare yangerak së öpenaarö. Anutu pi kaare yang pören epël mëëa.

“Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’”

Yaap, pim yanger ket ëa pötak kë yesa kaare yang pöreta kopëta wesaupök kölöp ngön pöt mëëa. 4 Anutuu omnant ket ëa pötak ngönëntak kët 7 pöta ngönte epël ëa.

“Anutu pi kët 6 pötë ya mëneim pet irak 7 pötak kë sa.”

5 Pöta ngön nent kaalak epël ëa.

“Pit nem kë yesa kaare yangerak newaispan pan.”

6 Omën ngaan ngön ompyaut kat wia pörö ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kë yesa kaare yangerak neilaan ëa. Peene pöt, narö kat wiak taë wasëpna pöt pörek ilapnaat.

7 Omën ngaan wakaima pörö neilaan ëautak Anutuuk tiar pim kë yesa kaare yangerak ilapenëak kaalak akun munt nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëën akun wali won sëen ënëmak ngön nem kön ngölöp wes ninan pöt Anutuuk maan Tewitök epël retëng ëa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak lup kosang ëëngan.”

8 Yosuaak Israel omnarö mësak Anutuu kë yesa

kaare yangerak sē orōanēen ēnēmak Anutuuk akun munt nentakēen naēn ēan tapōn. ⁹ Pōtaanōk tiar ēwat wē. Kē yesa kaare yang Anutuuk kup niwia pōr om wia. Pim kēt 7 pōtak kē sa pōl pim omnarō tiar pim naē sē kē sēpenaat. ¹⁰ Omēn pim kē yesa kaare yangerak sē orōōpena pōrō Anutu pim ya mēn pet irak kē sa pōl ēēpenarō. ¹¹ Pōtaanōk tiar kē yesa kaare yang pōrek sē ōpenaan wēē ngentiipa. Omēn ngaanōrōa ēa pōl Anutuu ngōn wa olēak kan kourak sē kō sēnganēen.

¹² Anutuu ngōnte wēwēetaringēt omnarōa naē weēre kosang yaaut. Pōt ōp nga panēēweri ōk, ōp newer nalaan nal poutē ngaō wē pōwerta il wesak nga panēēwer. Pōwerōk omnarōa kos yasinre ilēnōtta yail pōl omnarōa kōnōpre lupmer kom yaē. Pēl yeem omnarōa kōn yawiaare kent yaaō pōtē songōnōt war yewas. ¹³ Anutuu ēōetak omēn nent ēlēēp wi naōn. Omēn ket ēa pout pi tekeri wasēn pim ēōetak yoolōk wiaan itena. Omnant pout itenak ēwat wēaup pi tiarim yaaut kom ēak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotōōkōp

¹⁴ Yesu, Anutuu Ruup, kiri yaauta wotōōkōp, pi kaō panē sak kutōmweri sē tiarimēen Anutuun kimang maim wē. Pōtaanōk kōn wi kosang yewesaut, tiarim pēl yak pōt, taē wak ōpa. ¹⁵ Kiri yaauta wotōōkōp Anutuu naē

tiarimēen kiri ēeim wēaup, pi tiar wiapre kor yaēen ya ngēs yaalniaup. Morōk ke nentere nent tiarim naē yaarō pōt pim naēēta orōaap wiap sak utpet naēn ēa. Pēl ēa pōtaanōk pangk kaamōk yaalniaup. ¹⁶ Pēl yaalni pōtaanōk tiar kas kōpēl Anutu komre kolap yaalniaup pim naē orōeim ōpa. Pēl ēēn kōnōm nentere nent orō yanirēen puuk ya ngēs elniak pim komre kolaptak kaamōk elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotōōkōp Yesu pi utpetetakaan pangk kama niōpnaap

¹ Yuta omnarōa kiri yaauta wotōōkōp moulmēēpēnēak yaaō pōt pi omnarōaan Anutuu inēen elmēēpēnēak omnarōa naēaan ilak yemoulmē. Pēl ēēn Anutuuk omnarōa utpetat won wes moolapēnēak omnant menak animaurō kiri ar ē yemangk. ² Kiri yaauta wotōōkōp pi yang omnamp, wiapōp. Pōtaanōk Anutuu yaautōn kōpēl ēere kanōon irikor ē pēl yaaurōen wiap yaalmēaup. ³ Pim wiap yaautaan Anutuuk pi omnarōa utpetatēen kiri ar yeem pimtēenta tapēl ēēpēnēak mēēa. ⁴ Kiri yaauta wotōōkōpē ya pōt kaōet. Pōtaanōk omēn namp pimtē kōnōok ya pōt nampan. Won, Anutuu Eronē elmēa pōl ya pōt mangkēn yamēngk.

⁵ Kristo piita tapēl pimtēn wak isak, “Ne kiri yaauta wotōōkōpē yaat yok pangk mēmpaat,” pēl weseē

namëngkën ëa. Anutuuk ya pöt menak epël ök mëëa.

“Ni nem Ruup.

Peene nook wil nuulëak nim Pep sak wë.”

⁶ Ën ngönëntak nent epël ëa.

“Ngaan Melkiseteë kiri eima pöl

ni pim urtak wë eim ömëëp.”

⁷ Ngaan Yesuu yangerak wakaima pötak pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anutuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk weletakaan kama öpënëak kön wiin Anutuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima. ⁸ Yaap, pi Anutuu

ru panëëpök pas këlangön ya mënak pim ngönte ngaarëk yeweem ngön ngaarëk yewauta songönte ëwat panë sa. ⁹ Pël ëën pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëën pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëën wëwë kosangtak öpna pöta pep sa.

¹⁰ Pël ëën Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisete pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa.

Öngaaröa ök ëëngan

¹¹ Melkisete pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia. ¹² Ar akun wali ngönën kat wi waisauröak muntarö rë moulön pangk ëëpnaatep om köpël wëën naröak rë nuulöpna pöta ök yeë. Pël ëën ke pilörö ar ngönën wet rëak

kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauröa ök won, kapa pëen yenauröa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt pëen kat wiinëët. ¹³ Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaaröa ök könöt weë nasënörö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan. ¹⁴ Ën kë kosang yena pöröen kaöarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt weë saurö pitëm könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom ëëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

¹ Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet rëak kat yawi pöt ëwat sa pet irak yal menak ngönënëën kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë ëaan kaalak tiak rangk newesirën ë yeë pöl omnant kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet rëak kat yawi pöt rangk naën ëëpnaat. ² Pöt epot. Ngönën i mëëre Ngëëngk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal ëëpnaare Anutuuk akun kaöaöök kom ëak ngön ë pet irëpna ngön wet rëak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan. ³ Anutu kat wiin pangk ëëpën pöt ngönën wet rëak kat yawi pöt ëwat sa pet irak ngönënëën kaö sak öpa.

⁴ Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip

tiak pim naë rë noolapan. Pit ngönentak pitëm lupöt ëwa elmëen kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes mëen wak Ngëengk Pulööring wakaima. ⁵ Pit Anutuu ngönte ök ëen ompyaö ëen omën weëre kosang akun kaöaöök mëmpnaata lup nant itena. ⁶ Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël ëa pötak pitëm könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaprak möa. Pël yaëen omnarö itenak piin ökre was mëëa. Pël ëa pötaanök omnaröak maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë rë noolapan.

⁷ Omën ke pilöröaan ngön nokoliit niamaan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim weën yangera öngpök sëen ömnant oröak kaö sëen këët oröön omën ya yangëntaurö yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëen këët yaarö. ⁸ Ën nön pëen orööpna pöt kë won ëen yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëen ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëëpnaat.

⁹ Nem kar panëerö, yaap, ten ngön könömöt niaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëen Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë. ¹⁰ Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëen yak pim omnarö itenak

kaamök elmëak lup sant elmëeimaauröak om ëeim wë pöten tol ëak kat nikolöpën? Pël naëpan. ¹¹ Tenim kentöök arim neenemëen weë yengenti pöl om ëeim wëen akun pet irëpënëak kön yawi. Pël ëen arimëen kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt önëët. ¹² Ten ar wisën ëënëëten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang wesak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök ëënëak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këët

¹³ Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowiak omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpënëak ap wasën pim ököp won ëen pimtë yapintak kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak piin ëpël ök mëëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure ëarö selap pan oröak ulöl sëpnaat.” ¹⁵ Pël maan Apram pi yaap wesak kaaö köpël kor wakaimëë Anutuu kup mowia pöta këët wa. ¹⁶ Tiar omnaröa ngön ë kosang yewesaut epël wia. Omën namp pim ngönte kosang wasëpënëak kaö nampë yapintak kosang wasëpnaat. Pël ëen omnarö pim ngönte wa ngep elmëëpënëak kön wiin kaöapë yapintakël kosang wesa pöten kat wiak yaap wesak sëp wasëpnaat. ¹⁷ Anutu pi kup niwia pöt sëp wesak maimet naëpan këët öpenaarö tiar war wes ningkën ëwat sëpenëak kent kön wia.

Pötaanök pim kup niwia pöt pimtë yapintakël kosang wesa. ¹⁸ Anutuu kup niwiak pim yapintakël ngön ë kosang wesa pöt pangk kö sëen kaar naëpan. Pël wia pötaanök, tiar pim kol uröök ilëak wëen ngarangk elniin pim kup niwia pöta këet öpenëak taë wak kor eim wë. ¹⁹ Anutuu kup niwia pöta kë tiarim öpenëak kön kosang wiak kor wë pötak tiarim wëwëat taë yanuwat. Pöt wiapre kor wonte, ngëengktupta poë koröp ngeröök utaukë kasngaëël, Anutuu naë, wia. Pötaanök taë yanuwat. ²⁰ Ngeröök pötiarim wotöököp, Yesu, puuk tiar kaamök elniipënëak wotöök réak keli olëak ilëa. Pi Melkisete pim ök kiri yaauta wotöök sak pël ëeim kosang öpnaapök pël ëa.

7

Melkiseteë songönte

¹ Melkisete pöp, pi Salem kakë omp aköp, Anutu kaö panëëp pimëen kiri ëeimaup. Pi tapöpök Apram nga së yang omp ak naröere pitëm omnarö mënak yewaisën kamtaöök koirak welaköt elmëaup. ² Pël ëen Apramök pim omnant wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi menaup. Pim yapin Melkisete pöt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pël apenaat. Ën Salem omp aköp pöteta, mayaap omp aköp pël apenaat. ³ Melkisete pim ëlre pepere ëaröa songönte ngönëntak war wesak naën

ëa. Ën pim wilaare wel wiauteta naën. Pël ëaap tiarök piin Anutuu Ruupë ök kiri yaatak wakaim öpnaap pël wasëpenaat.

⁴ Ar Melkisete pi kaö panëëp pöt kön wieë. Pöt tiarim ë kaöap Apram pi nga së yang omp akörö mënak uröm wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi mena. Pötaan pi kaö panë sak Apram il yewas pël kön wieë. ⁵ Ën Liwai pim ruure ë kiri yaat yamëngk pörö Yuta omën pitëm karuröak omnant pout kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mampënëak Mosesë ngön kosangtak ök ya. Liwai omën pöröa karurö pitta Apramë ruure ëarö. Pël yaëetak kiri yaauröak pitëm karuröa naëaan omnant öpenëak Mosesök ëa. ⁶ Pël ëaap Melkisete pöp Liwai pim kurmentëkaanëp won, maimap, Apram pim omnant kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mangkën welaköt elmëa. Apram Anutuu wet réak kup mowia pöp Melkiseteek welaköt elmëa. ⁷ Yaap, tiar ëwat panë wë. Tiar omnarö welaköt yaalni pöpökëer kaöap. Ën yeö pöp kotup. Pötaanök Melkisete welaköt elmëa pöp kaöap, ën Apram wa pöp kotup. ⁸ Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pötëaan kopët nent yewauröak kö seimaurö. Ën Melkisete lup 10 pötëaan kopët nent wa pöp wëwëetaringëp ngönëntak pël ya. ⁹ Liwai pöpön tiar

yok epël apenaat. “Apramë lup 10 pötëaan kopët nent wak Melkisetete mena pötak Liwai pöpta piarip pouwaar äa,” pël apenaat. ¹⁰ Pöt Liwai naaröön wiaan pim ë pepap Apram Melkisetetek kamtaöök koirak welaköt elmëa pötak Apramök pim omnant kom äak lup 10 pötëaan kopët nent mena. Pötaanök Liwai piita pim ë pepap Apramring pël äa. Pël äa pötak Apramre Liwaire pim kurtakaanörö Melkisetetek il yewas pöt pet yaë.

Kiri yaaö ngaanöröa urtak ngolöpöp oröa

¹¹ Ngaan Liwai pim kurtakaanöröak ngës reäk kiri yaat mëna pötak Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan Yuta omnarö nina. Liwai pim kurtakaanöröak omnarö pangk wotpil yewasanëen kiri yaaö muntap naaröön ëan tapön. Pit wotpil newasën äa. Pötaanök kiri yaaö ngolöp oröa pöp, Liwai pim kurtakaanöp Eron pim ök won, Melkisetee ököp. ¹² Anutuuk kur nementëkaan kiri yaaö ngaanörö wa moolëak kur mumentëkaan omën ngolöpöp moulmëepënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöt wiipna pöt pangk ëëpnaat. ¹³ Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaurö. ¹⁴ Tiar ewat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë

kurtakaan oröaup. Omën kur pötakaanöröak kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan äa.

Yesu pi Melkisetee ök kiri yaaup

¹⁵ Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkisetee ököp, pim oröa pötak ngön kosang ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas. ¹⁶ Yesu pi kiri yauröa kurmentëkaan ngön kosangtak äa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë. ¹⁷ Piin Anutuuk ngönëntak war wesak epël äaup.

“Ngaan Melkisetee kiri eima pöl

ni pim urtak wë eim ömëep.”

¹⁸ Ngön kosang ngaan kiri yaurö Liwai pim kurmentëkaan orööpënëak äa pöt weëre kosang kaamök naalniin äa. Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa. ¹⁹ Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaö wes pet nairën äa. Peene pöt, Anutuuk kan ngolöp ompyaö naö ngës yaniwi. Pö ompyaö panëö ngön kosang ngaanöt il yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuu naë sepenaat.

²⁰ Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak yaö nemaan. Pimëen wesak ngön ë kosang wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëeima akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won, köntak moulmëeima. ²¹ Yesuun pöt, Anutuuk ngön epël ë kosang wesa.

“Aköp pi ngön ë kosang we-sak epël niak kaalak muntet naëpan.

‘Nuuk kiri eim kosang omëëp.’”

²² Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë kosang newasën äautak Yesuun pël äautaan sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaapenaat.

²³ Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp urtak pël ë wai-seima pötaanök selap. ²⁴ Yesu pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaapnaat. ²⁵ Pi wëwë kosang wëaupök omën piin kön wi kosang we-sak Anutu temanöm yewas pörö kaamök elmëëpënëak Anutuun kimang maim wë. Pötaanök pi omën pörö akun poutë utpetetakaan kama weim öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

²⁶ Kiri yaauta wotöök ke pipël pipop tiar pangk kaamök elniipnaap. Pi wotpilëp, utpetere saun nent wi naönöp, kölam pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan wak kutömweri kaö wes ulmëaup. ²⁷ Yuta omën kiri yaauta wotöök pörö kët ël epotë wet rëak pitëmtë saunatëen kiri ar ëäkök omnaröaan ënëm yaauro. Ën Yesu pöt, pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë wëwëet Anutuun pël elmëak tiarimëen kiri ëen pet ira.

²⁸ Yaap, Mosesë ngön kosang wet rëak oröa pötak omën weëre kosang wonöröak kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa. Pël äautak Anutuu ngön ë kosang wesa ënëm oröa eptak pim Ruupëen yaö yaë. Pël ëen Ru pöp Anutuuk omnant pout pangk elmëak moulmëen kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këetak kiri eim wë

¹ Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o kutömweri së kaö sak Anutuu yaapkëetakël wel aisëak weëre kosangring wë. ² Pi kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutuu tupta kakaati ngëengk panëëtak mëneim wë. Tup pöt, ngönën tup këet omnaröak ök neraan, Aköp pimtök ök rëaut.

³ Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anutuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moulmëen wë. Pötaanök tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt pangk ëëpnaat. ⁴ Yang eprek Yuta omnaröa ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar yaaöre omën ke nentere nent yawiauro wë. Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö yaat namëngkën ëëpën. ⁵ Yuta omnaröa kiri yaauro pit ngönën tup ökre wastak yaë. Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë. Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök ngönën tupët

ök rapënëak yaëen Anutuuk epël mëëa. “Kat wi. Rosiraöök könte pet elnian pöl omnant pout ëëm.” ⁶ Peene pöt, sulöp ngolöp Yesuu tiarimëen nitëa pötak ngaante il yewas. Tapël Yesuu tiar kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri yaauröa yaat il yewas. Sulöp ngolöptak ngaante il yewas pöta songönte epël. Anutuu peene kup niwia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngolöp kup niwia pöta taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngolöptak ngaante il yewas

⁷ Sulöp ngaante mos naën ëanëen Anutu pi ngolöpët orööpënëak naën ëan tapön. ⁸ Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk naën ëen epël mëëa.

“Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta omnaröaan sulöp ngolöp nent war wasumaat, Aköpök pël ya.

⁹ Ngaan pitëm ëarö Isëp yangerakaan mësak yewaisem pitring sulöp tëaut pöta ök won.

Pit pöta öngpök wë ënëm naën yaëen ne kasëng menaut,

Aköpök pël ya.

¹⁰ Ën ënëmak Israel omnaröaring sulöp tëëma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak lupötë retëng ëen wiaapnaat.

Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omën sak öpnaat.

¹¹ Akun pötak omën isaare irëa pourö neen ëwat sa pet irëpnaat.

Pötaanök omën pourö nener rë moulööre nampök karipön, ‘Aë, ni Aköpë songönte ëwat së,’ pël nemapan.

¹² Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë olamaap.

Pël ëak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap.

Aköpök pël ya.”

¹³ Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten, “Ngolöpët,” pël ya pötak ngaante sëpar sa pöt pet yaë. Pël naën ëanëen ngolöpët war newasën ëan tapön. Sulöp ngaan pöt omën nantë wak wëen sëpar yes pöl ëak won sa.

9

Kiri yaaö wotöök ngaanörö animauröa iitak kiri ëëima

¹ Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna wetete ngönre yangerakë ngönën tupët wiakaima. ² Ngönën tup pöt poë koröpötök epël wesak ök rëa. Ka pöt, ngeröök wiak nentepar wesak tomökëëta yapinte ngëëngk kaat pël yema. Pötak ur ket ëautak es rampewesring kaömp peret Anutuun yaö ëaut yawia. ³ Pël ëak poë koröpöök ngeröök utak kakaati panëëta yapinte ngëëngk panë kaat pël yema. ⁴ Pötak kiri yaaö ur koolötök ompyaö panë wesak ket ëa pöt wieëa. Kiri yaaö ur pötak Anutuun es koolöp wes mëëpënëak köp nga kampöt kiri ar ëëima. Pël ëak ka pötak Mosesë ngön kosangta

umkek kool wa mēa pöteta wieēa. Umkek pōta öngpök kap koolötring ket ēa nent wiaan pōtak kaömp mana pöt wesireēa. Pël ēēn umkek tapta öngpök Eronē sungkör amail ēa pööring kël welung ngön kosangöt retēng ilaut wieēa. ⁵ Umkek pōta rangk pöt, ensel Anutuu ēwaööring naarē kōnaar ket ēēn pōaarē wereweriarök umkek pōta ur Anutuu omnarōa saunat won yewesa pöt akaak ē ulmēēa. Pötē ngön pöt, tol ēak pout ök aan pangk ēēpēn?

⁶ Pit pël ē ulmēak wē kēt ēl epotē kiri yaaurō pit ngönēn tup poē koröpötök ök rēa pōta ka tomökēetak pitēm yaat mēmpō ilēak orōeim wakaim yeēa. ⁷ Ēn ka pōta kakaati panēetak pöt, kiri yaaō wotöököp pimtökēer krismaki nenta öngpök akun kopēt nent sa yeēa. Pöt pas nasēn, animao iit Anutuun kiri ēēpēnēak wak yesa. Pël ēak sē wet rēak pimtē utpetatēēn kiri ēäkök omēn pourōa kōn nawiin wē utpet yaautēēn kiri ē yeēa. ⁸ Omēn pōta songōnte Ngēēngk Pulöök epël pet yaalni. Kaata ka tomökē pöt, poē koröpō utaan ngēēngk panē tuptak ilapena kanō naaröön yaē. ⁹ Poē koröp ka pöt, peene yangerak wē epta ököt. Pōtak, omnant Anutuun kiri wiire ar ē pël yaaō pōtak omēn Anutuun yaya yamēēaurōa lupöt wotpil nemowaspan. ¹⁰ Pipēt, iire kaömpre ngönēnēēn koröp iirō pël yaaut. Koröpöökē

yaaō pipot, Anutuuk omnant pout ngolöp wasēn kēēt naaröön wiaan wiakaima.

Kristoē iitak kiri ēa

¹¹ Kristo pi omēn kēēt orōak wia pōta kiri yaaō wotöök sak wē. Pël ēak poē koröp ka yangerak wia pōtak won, kē panē omnarōak ök neraante kutömweri wia pōtak ilēak ya yamēngk. ¹² Pim ngēēngk panē ka pōtak ilēa pōtak memeere purmakaō iitaring won, akun kopēt nentak pimtē iitaring ilaan pet ira. Pël ēak Anutuun kiri yeem tiar utpetetakaan ent ē niulēa. Pöt kosang wiaapnaat. ¹³ Memeere purmakaō i pōtre purmakaō ruupē es kosöt omēn utpet ēak ngönēnēēn pangk naēn yaaurōa rangk lē mēak Mosesē ngön kosangtak kaalak ngönēnēēn ēēpēnēak kōlam moweseima. ¹⁴ Pël ēeimaaurōak Kristoē i wēē panēetak pötē yaaut il yewas. Anutuu Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmēēn saun won wē pim iitere koröpō Anutu kiri mena. Pël ēa pōtaanök Anutu wēwēapē inēēn ēēpenaan pim iitak yok pangk tiarim lupöt iirak kōlam niwesak mos yaaut wa moolapnaat.

Kristoē iitak sulöp ngolöpēt taē wesa

¹⁵ Taptaanök Kristo pi wel wiin pōtak tiar sulöp ngaantakël wē saun ēeiman pōtakaan ent ē yanuulē. Pël yaē pōtaanök Anutuuk pimēēn yaō saurō pim wēwē kosangta mor kol kup niwia pöt öpenēak Kristo

sulöp ngolöpta songön sak wë. ¹⁶ Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wiinak pangk ruup röak eëpenaat. ¹⁷ Öp wëen mor koltaan ngön äa pöt kosang nasëpan. Wel wi-ipna pötakëer ngön pöt kosang sëen këet orööpnaat. ¹⁸ Sulöp ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëen ngönöt kosang nasën äan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëer ngönöt kosang seima. ¹⁹ Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaö ruurö möak iit wak i yaaptaring irikor äa. Pël äak këra isop mormorök pol sëpsëp ep köp möaut wa tëak i pötë wariak ngön kosangötë pepatëere omën pouröa rangk ke möeima. ²⁰ Pël yeem epël ök mëäa. "I eptak sulöp Anutuuk ar ngar önëak ngön ë kosang wes nina pöt taë yewas." ²¹ Pël äak poë koröp ngönën tupëtere kiri yawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima. ²² Yaap, ngön kosangötë äa pöl omnant pout animaö iitak ke möön kölam sëpnaat. Æn animaö iit lë noolaan eëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ë nanuulaan eëpnaat.

Kristook tiarimëen kiri äa

²³ Kutömweri omën këet wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kölam wasëpënëak Mosesën mëäa. Æn këet kutömweri wia pötëen Kristo pintok kiri äa. Pim kiri äa pöt kaö panëet yangerakëet

il yewas. ²⁴ Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këeta ökre was pötak neilaan äa. Pi kutömweri öngpök ilëa. Pël äak pörek Anutuu eöetak wë tiarimëen kimang maim wë. ²⁵ Kiri yaaö wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëengkp panë kaatak yeila. Pöt, pitëmtë iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaë. Æn Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpënëak neilaan. ²⁶ Kristo pi pöröa ök talte yangera oröaurek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëen pimënt kara eën utpetat ent eëpënëak akun kopëtet tekeri oröa. ²⁷ Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipënëak niiaurö. Pël äak pöta rangk pim naë ngön yaatak oröopenëak niia. ²⁸ Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri äak wel wia. Pël äaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak ent eëpënëak won, pimëen kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën äa

¹ Mosesë ngön kosangtak omnant eëpënëak äa pipot om omën këet Anutu pim Kristoë oröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön

pëenöt yaarö, kë panëet won. Pötaanök kiri yaaö wotöökörö pit ngön kosangöt ngaarëk wak krismaki poutë kiri rangkrangk yaëen omën pörek Anutuu naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë.
 2 Pël äanëen kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kölam sa talte pitëm utpetatön kön selap naën ëëpën. 3 Pël äaap kiri yaaö pöt krismaki poutë yaaröön pitëm saunatön kön yawi. 4 Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

5 Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëëa.

“Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup.

Pël yaaupök nim ngönte ngaarëk ömëak möönre koröpö war wes yenangkën.

6 Animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup.

7 Pël mëak ne kaalak epël mëëaut.

‘Anutu, ngönëntak nemëen ngön äa pöl, nim ngönte ngaarek ömëak yaarö.’”

8 Pi wet rëak epël mëëa. “Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup, ma animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup,” pël

mëëa. Omnaröa kiri wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta wieëaul yaautak pi pël ök mëëa. 9 Pël äak yal menak nent epël mëëa. “Ne nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mëëe kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngolöp pöt ulmëa. 10 Pötaanök Yesu Kristo pim Anutuu ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri äautaan Anutuuk kölam niwasën wë. Pötak kosang wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangkyäë

11 Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri ar ëeim wëëp pötak ketre saunat yok pangk won newaspan. 12 Kristo pi pöt, akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri kosang wiaapnaat äa. Pël äak kutömweri së Anutuu yaap-këel wel aisëak wë. 13 Pël ëëe Anutuuk omën pimëen kööre tok yaaurö wa pim iri moul-mëëpnaaten kor wë. 14 Pi akun kopëtet pim iitere koröpö kiri ëen pötak omën utpetat won wesak kölam wesa pörö wot-pil niwesa. Pöt kosang wiaapnaat.

15 Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëëngk Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.

16 “Aköpök epël ya.

Akun ënëm orööpna pötak pitring sulöp tääma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak könötë retëng ëen wiaapnaat.”

17 Kaalak yal menak epël ya.

“Ne pitëm saunatre utpetatön
kön wi naön eëmaap.”

18 Anutuuk tiarim utpetat
won wes pet ira pötaan kiri
yaauröak kaalak kiri eëpna
pöt pangk naëpan.

*Kön wi kosang panë wesak
Anutuu naë sëpa*

19 Karurö, Yesu pim
tiarimëen wel wia pötak
kan të niwiin kas köpël
ngëengk panë kaatak Anutuu
ëöetak yok pangk ilapenaat.
20 Pöta kan ngolöp pöt pimtök
kopëta wes nina. Pël yeem
pim wel wia pötak Anuturu
omnaröa tekarak ngeröök
wieëa pö ent ë olaan wëwë
kanöök ilapenaat. 21 Pël eën
tiarimëen kiri ëa kaöap puuk
Anutuu omnarö tiarim kaö
sak wë. 22 Pötaanök Anutuu
naë sëpa. Kristo pim iitak
tiarim lupöt kölam wasën
utpetatë könömöt tiarim naë
won wiaan koröpöt i yaap
ruru wontaring iirën lup
ompyaö wë kön wi kosang
panë wesak pim naë sëpa.
23 Anutu, omnant kup niwia
pöp, yaap pöta këet nimp-
naap. Pötaanök lup selap
naëngan tiarim kup niwiin
kön kosang wiak ök yak pöt
taë wak öpa. 24 Pël ëak tiar
tol ëak nener kaamök ëak lup
sant elmëere ompyaö ë pöt
ëepen pël kön wiipa. 25 Pël eëe
omën naröa yaë pöl ngönënë
wa topötön kaaö eënganëp
nenera lupöt kosang wasëpa.
Yaap, Aköpë waisëpna akunet
temanöm yes pël kön wieë
weë panë ngentiak nenera
lupöt kosang wasëpa.

*Anutuu Ruup kasëng
mangkan*

26 Tiar Kristoë ngön këet
tekeri niwasën wak wë
ëwating kaalak utpetat
ëëpena pöt pötëen kiri naëpan.
27 Omën Anutuun kööre tok
elmëëpna pörö pitëm utpetat
om wiaan pit pölöpring pitëm
ngön ë pet irëpnaataan kor
wëen es nga panëëwesök
kotak won mowasëpnaat.
28 Omën namp Mosesë ngön
kosangöt ilap yariin omën
naar ma naar nampök ite-
nak tekeri wesak pöt wiap
naalmëen möön wel wieima.
29 Ën ar omën Anutuu Ruup
kasëng yemangk pöpön kön
wiin tol yaë? Pi utpet kaö
panë yaë pötaanök kangut
yok pangk öpnaat. Kristoë iit
Anuturing yal eëpenëak il olëa
pötak pim utpetat iirak kölam
mowesa pöten pasit wesak
Pul komre kolap yaningkaun
ökre was yema. Pötaanök
kangut öpnaat. 30 Tiar ngön
epël mëëa pöpë songönten
ëwat wë. “Saunatë kangut
yaaö pöt nem yaat. Kangut
nook eëmaat.” Pël ëak nent
epël wia. “Aköp pi pim
omnaröa ngön ë pet irëpnaap.”
31 Anutu wëwë pepapök pël
ëa pötaanök tiar pi kasëng
menak wë pöt ngön ë pet
irëpna pöten kas kaö panë
ëëpenaat.

*Kön wi kosang yewesautak
kosang sak öpa*

32 Ngaan arim kön wi
kosang wesan pöten kön
wieë. Akun pötak Anutuu
ngönte wak wëen pötak arim
lupöt ëwa elniin ngönënëen

kélangön kat yawiem wiap nasën weë ngentiak ya mëneimaurö. ³³ Akun nantë omnaröa ëöetak tau niulëak ökre was niak kélangön kat niwieimaurö. Akun nantë arim kar kélangön kat yawiauröaring wa meilak yeem kélangön kat wieimaurö. ³⁴ Arim karurö wii kaatak wëen yaköm ëeimaurö. Ën arim kööre toköröak monere urömat kain yeön uröm ké kosangöt wia pël weseë ya ké seimaurö. ³⁵ Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak weë. Pël ëënë pöt ké kësangët koirënëët. ³⁶ Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö niaa pöta këët önëen kosang sak weë. ³⁷ Nem yeniak pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Akun kot pan nent wia pöt pet irën waisëpënëak yaë pöp teënt waisëpnaap, kor naöpan. ³⁸ Nem omën wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wëwë kosangët öpnaat. Ën narö kas ëak ne sëp newasën pöt kön wiin ompyaö nasën ëëpnaat.” ³⁹ Tiar pöt, kas ëak Anutu sëp wesak kö nasënganëërö. Kön wi kosang wesak wëwë kosangët öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

¹ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Omnant yaö

nii aut öpenaaten kön kosang wiire omën itnaangkënötön yaap wasö pël yaaö pöteparök erën ëen kön wi kosang yewesaut pël yaë. ² Ngönën omën ngaan wakaimaurö pitëm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitën kön wiin ompyaö ëa. ³ Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk këmtak aan kutö mre yang pout oröa pöt kön yawi. Omën ityaangk epot itnaangkënrekaan ket ëa.

Apelre Inokre Noa pitëm ngönte

⁴ Apelre nanëp Keen piarip pouwaar Anutuun kiri yeem Apel puukëer kön wi kosang yewesautaring pël ëa. Pötaanök Anutuuk Apelëeten kön wiin ompyaö ëen Keenëët il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri ëauten kön wiin ompyaö ëen, “Omën wotpilëp,” pël mëëa. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupë ngönte kat wieim wë.

⁵ Inok tapël kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pël ëa pötaanök pi wel nawiin öp wëen Anutuuk koirak kutömweri wak isa. Anutuuk pi wak isën omnarö ap wasën pitëm naë won ëa. Pim nawisën wëa pöten, ngönëntak, “Anutuuk piin kön wiin ompyaö ëa,” pël wia. ⁶ Omën namp Anutuun kön wi kosang newasën ëen pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaö naëpan. Pöt epël. Omën Anutuu naë sëpna pöp pi Anutu yaap wë omën

piin ap wasö naë yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sēpnaat.

⁷ Noa piita tapël kön wi kosang yewesautaring wēen Anutuuk omēn ēnēm orööpnaaten wetete maan kat wia. Pël äak Anutuu ngönte ngaarëk wak piire pim öngre ruurö öp sēpënëak wangaö ket äa. Pim kön wi kosang yewesautak omēn muntaröa kön wi kosang newasēn yaaut war wasēn Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak, “Omēn wotpilëp,” pël mēäa.

Apramē ngönte

⁸ Apram piita kön wi kosang yewesautaring wē Anutuu ēēpënëak mēäa pöt ngaarëk wa. Anutuuk, “Yang nem nimpa pörekē sē,” pël maan pim sēpna pören köpëlöpök ngönte ngaarëk wak köntak sa. ⁹ Omēn suuröa yang maimerek wē pöl pi kön kosangtaring wē yang kup mowia pörek wakaima. Enēmak pim ruure äaar Aisakre Yakop piaripönta yang pör öpënëak kup mowiautak piarip poë koröp ka yaamöt ök rëak wakaima. Piarpim äa pöl Apram piita pël äeima. ¹⁰ Apram pi kutömweri ka kosang Anutuuk ök rëa pöök öpënëak kön kosang wieë poë koröp ka yaamöt ök rëak wakaima.

¹¹ Sera piita kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak kēet

mampënëak kön wi kosang wasēn kaamök elmēen kepring sak wila. ¹² Pël äa pötaanök omēn kopëtap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupökaan ruure ä oröak ulöl sauröak kutömweri ariere i pisötē ök selap sak wē.

¹³ Omēn piporö kön wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omēn Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wē könötök kön wi kosang wesak èrëpsawi äak pitëmtën kön wiak epël äa. “Tiar yang eprek omēn maimapë yangerak yaam wē kak panë sēpenaat,” pël äa. ¹⁴ Tiar ewat wē. Omēn ke pil äa piporö pitëm äa pötak yang pitëmtë panë nentakël sēpënëak äa pöt pet yaë. ¹⁵ Pël äaap pit pitëm yang sēp wesak sa pören kön wieëanēen kaalak sēpënëak kengkën kön wiak san tapön. ¹⁶ Pit yang pörek sēpënëak kön nawiin kutöm kaare yang ompyaurekël sēpënëak kent kön wieima. Pël äa pötaanök Anutuuk pitëmēen ka kaö ompyaö naö ket ä menak pitëm piin, “Tenim Anutu,” pël mapnaaten äö naën äa.

¹⁷⁻¹⁸ Anutuu Apramön morök elmäa pötak pi Anutuun kön wi kosang weseë pim ruup Aisak kiri ar äēpënëak kopëta wesa. Anutuuk wet rëak, “Nim ruure äarö Aisak pim naëaan orööpnaat,” pël kup mowia. Pël äautak Apram piin kön wi kosang weseë pim ru kopët tapöp kiri ar äēpënëak äa. ¹⁹ Pi, “Ne Aisak kiri ar äen

pöt Anutu wal ë ulmëepna weit wia," pël wesaup yak ruup mënak kiri ar ëëpënëak yaëën Anutuuk nga maan sëp wesa pöt, ruup weletakaan wal ëëpna pöta ök ëa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

²⁰ Aisak piita Anutuun kön wi kosang wesak wëaup yak pim ruaar Yakopre Isoon welaköt elmëak omnant ënëm piarpim naë orööpnaatön wetete ök mëëa. ²¹ Yakop piita kön wi kosang yewesautaring wë wel wiipënëak yeem pim ru ë Yosepë ruaarön welaköt elmëak pim sungköräö ë mök ëëë tok oriak Anutuun yaya mëëa. ²² Yosep piita kön wi kosang yewesautaring wë pim wel wiipna akunet temanöm yesën Israel omnarö pit ënëmak Isëp yanger sëp wesak kaalak pitëmtë yangerak sëpënëak mëak pim kosat wak së weerëpnaata ngönte ngan rë mena.

Mosesë ngönte

²³ Moses oröön pim ëlre pepaar piaripta Anutuun kön wi kosang wesak wë yak yokotupön itaangkën ompyaö ëën omën omp aköpë ngönten kas naën ëlëëp wiak wëën ngoon naar namp ëak won sa. ²⁴ Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë kaö sak wëën omnaröak piin, "Peroë koontupë ruup," pël yemaan yapin kaöet öpanëak kaaö ëa. ²⁵ Pi utpetat ëak akun kotte ërëpsawiarang öpnaaten kaaö ëën pim kar Anutuu

omnaröak yal ëak pitring këlangön kat wiipënëak kön wia. ²⁶ Pël yeem pim Kristo Anutu yaö mëëaupëën yak, "Nem utpeta sak ëëma pötak monere uröm Isëp yangerak wia pöt il yewas," pël kön wia. Pöt pi ënëmak Anutuuk kang ompyaut mampnaaten kön wieë pël ëa. ²⁷ Moses pi kön wi kosang yewesautaring wë Anutu omnaröa itnaangkënëpön könök itenak taë wesak yang omp aköpë nga elmëëpnaaten kas naën Isëp yanger sëp wesak sa. ²⁸ Pi Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omnaröen ensel yokot wetëerö mëmpna pöp pitëm naë newaisën mait elmëëpënëak maan mait sëpsëpörö möak iit ka kanötë ke möa.

Omën munt naröa kön wi kosang wesauta ngönte

²⁹ Israel omnarö pitta kön wi kosang wesak wë yak Isëp yanger sëp wesak i kaö Köp Möauuk oröön kaö ilën yang yaaprak ëngk komuntakël sa. Pël ëën Isëp nga omën pitëm ënëm saurö tapël ëëpënëak yaëën iimpel kaalak wais ngep ëak wa mëa. ³⁰ Ënëmak Israel omnarö pit tapël kön wi kosang wesak wë kët 7 pötë öngpök Yeriko kaöökë ëmöök wirö taap ëak seimën kël ëmö tööla. ³¹ Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omën naar ëlëëp Yeriko kakën ëwat sëpënëak ityaangkën ngöntre kar elmëak kaamök elmëa.

Pël èen Israel omnaröak omën Anutuun kön wi kosang newasën ëaurö yamëngkem pi namëngkën ëa.

³² Ne wali wesak niam ma? Pangk pël naëngan. Kitionre Parakre Samsonre Septaare Tewitre Samuelre tektek ngön yaaö omën pörö pitëm ngönöt niamaatep akun won. ³³ Om kot epët pëen niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesak wotpil yewesa yaat panë wesak mënak Anutuu kup mowia pöta këet wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö, ³⁴ es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem weë panë ëak yang kaö nantëerö waö ë yamëaurö. ³⁵ Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesak wëen pitëm ru wel wiaurö wal èen kaira. Èn omën narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt utpet mowesak, “Anutu kasëng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal ëak wëwë ompyaut öpnaataan kat nemowiin ëa. ³⁶ Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momöak seenötring tëak wii kaatak moulmëa. ³⁷ Narö pöt, kël momöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpre ulpëen won pol sëpsëpre meme

koröpöt wetak këen yaköm ë sak wëen utpet yemowasën këlängönë rangk wakaima. ³⁸ Pël yaalmëen omën pörö ompyaö panëeröak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö èen waö ë momëen repak yang omën wonötëere rosiratë köntak pentak ë yesem kël öngöpre yang öngöpötë wakaima.

³⁹ Omën pörö kön wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk itaangkën ompyaö ëa. Pël ëaap yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këet nokoiren ëa. ⁴⁰ Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmënt pëen won, tiar pourö elnüpenëak kön wia. Pötaanök wet rëak ompyaö nemowasën ëa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

¹ Tiar pöt, omën ngaan kön wi kosang yewesautring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm ënëm ëëpenaan könömötre utpetatök wii ket ëak nitëak wë epot ent ë olëak weë ngentiak kan Anutuuk sëpenëak yenia pöök sëpa. ² Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës rë yaningk. Pël ëak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök këlängön kat wi pet irak ya kë sak ërëpre sawi ëëpnaaten kön wieë kosang sak këra yetaprak këlängön kat wiak ëö mongawisa pöten kön wiin pasit pël ëa. Pël ëaup peene

pöt, kaö sak Anutu mor yaapkeësiil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

³ Saun omnaröak Yesuun kööre tok yaalmëen weë sak wakaima pöten kön wieë arim lupöt wiapre kor eëngan. ⁴ Ar utpetat eënganëak weë ngentieim wë. Pël yaëen omnaröak këlangön kat niwiin wel nawiin ëaurö. ⁵ Anutu pi ar pim ruurö pël weseë ngönentak arim lupöt kosang niwasëpënëak epël yenia pöten kön wieë.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasën kön wiin irepan. Këlangön kat niwiin nim lupmer wiap sëpan.

⁶ Pöt epël. Aköp pi omën pim lup sant yaalmëaurö wotpil yemowas.

Pël ëak ru yemowesaurö wotpil sëpënëak yamöaup.”

⁷ Anutuuk ar wotpil sënëak yanimöön wiap sënganok. Pöt pi ar pim ruurö pël weseë pil yaalni. Ma ru talëp pepapök pës nemomöön yeëa? ⁸ Won, peparö pitëm ruurö pës möak wotpil mowas yaë. Anutuuk ar pël naalniin yeëa talte pim ru panëerö won, kain ruurö pël apen. ⁹ Ar kön wieë. Tiarim pep yangeraköröak möak wotpil yaniwasën pitëm ngön ngaarëk wa yeë. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapë ngönte ngaarëk panë öpena pöt pangk eëpnaat. Pël yeem ompyaö öpenaat. ¹⁰ Pit akun kot nent pitëm könöök möak wotpil niweseimaut. Ën puuk tiar ompyaö wë pim

ök kölam sëpenëak pil yaalni. ¹¹ Wotpil yaniwasën ya kë nasën ya këlangön kön wi yeë. Ënëmak wotpil niwasën wëen kosang sauröa naë këet oröön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutu ken-töökë ënëm eëpa

¹² Ar pöt, Anutu ënëm eëre yaat mëmpö pël eëneëtaan ingre mor kël wauröa ök weëre kosang won yaaurö. Pötaanök kosang sak weë ngentieë. ¹³ Omën ing kël wauröa ök yaaurö arim ënëm yeem wiap sak utpet eëpanëen ompyaö sëpnaan wotpil wesak weë.

¹⁴ Kosang sak omën pouröaring mayaap wë lup kölam wesak weë. Lup kewilring öpena pöt Aköpön itnaangkan. ¹⁵ Arim naëaan namp Anutu kasëng menak pim komre kolap elmëepnaat naön eëpanëen ngarangk eëë. Pël ëak arim tekrakaan namp kar kapangmentë ök sak wë amail ëak nikoën utpet sënganëen ngarangk këëkë ëak weë. ¹⁶ Pël ëak arëkaan namp Iso pim ök öng nga yeem ngönën sëp waspanëen ngarangk eëë. Iso pi ngaan pim nangapön epël mëëa. “Ni akun kopët eptak kaömp ar ë nampë pöt nook pepa mor kol ru wetëepë yewaut wa nimpaat,” pël mëëa. ¹⁷ Ar pim ngönte ewatörö. Ënëmak pim pepap wel wiipënëak yaëen welaköt elmëak mor kolut mampënëak maan pepap kat nemowiin ëa. Pi pepapök

welaköt elmëepënëak ing äaap ngaan utpet äaut wa moolapna kante won ëen pomp äa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuu kak yaarö

¹⁸ Ar peene pöt, arim earöa äa pöl Sinai rosir pangk mor wëere mësäl ë pël ëenë pöök së naaröön. Ngaan pit Sinai rosiraökë iri wëen es wëlëng kaö yokotön uröam wariak koö olëak wieë kent kaö yamöön ¹⁹ kuup ngön yaan Anutuu ngönte kat wia. Pël äak pit kas ëen Mosesën kaalak muntat apanëak Anutuun ök mapënëak mëea. ²⁰ “Omën pëen won, animaö nampta rosiraök ing mësaan pöt kël möön wel wiip,” Anutuu ngön pël mëea pöt kaalak kat wiipanëak kas ëen mëea. ²¹ Omën pöt oröeim wëen Mosesta kas äak epël mëea. “Ne kas kaö ëen reireë yaur.”

²² Ar rosir ke pëlöök oröak omën pölöpringöt itnaangkën äaurö. Saion rosir, Anutu wëwëap, pim ka kaöaö Yerusalem kutömweri wia pöök oröak omën ompyaö panëet itenaurö. Pël yeem ensel ërëpsawi yauröa wa top kësangöökre ²³ omën Anutuuk wet rëak ru wesak yapinöt kutömweri retëng äa pöröa wa topöökta oröaurö. Pël äak Anutu omën pouröa ngön ë pet irëpnaapre omën piin kön wi kosang wasën wotpil wes pet irauröa könöröa temanön saurö. ²⁴ Pël äak Yesu, sulöp ngolöpët Anuture omnaröa tekarak tëa pöpë naë saurö.

Apel mëngkën wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk itenak kangit mena. Pël äautak Yesu wel wiautak pim iit il yengentiin Anutuuk itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim iitak Apelëet il yemowas.

Anutu pi kutömre yang pout ëtëp elmëepnen äa

²⁵ Ar Anutu ngön ök ni yaë pöp kasëng mengkanëen ngarangk ëeim ön. Ngaan Mosesë yangerak wë ngön ök mëea pöt wa olaan kangut orö morëaup. Peene pöt, kutömweri wë ngön ök niaim wëen pi kasëng menak tol äak kangut nokoirën ëëpen? ²⁶ Ngaanëer pi ngön yemaan yanger ëtëp äaup. Peene pöt, pi kup niwiak epël yenia. “Ne wë ënëmak kaalak yanger pëen won, kutömre yang pout akun kopët nent ëtëp elmëëmaap.” ²⁷ “Kaalak akun kopët nent ëtëp elmëëmaap,” pël äa pöt ëtëp elmëen omnant pim ket äaut pout kö sëpënëak kön wiak äa. Kö sëen pangk ëtëp naëpanëet oröak kosang wiaapnen äa.

²⁸ Anutuuk wa ngaöök nimëen pim omën ompyaö nimpna pötë pep sak öpena pöt ëtëp naëpanëet kosang wiaapnaat pötëen piin yoöre ërëp maim öpa. Pël ëeimeë kasinkasin äak karangkin elmëak pim kön wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa. ²⁹ Pöt tol ëen? Anutu tiarimop pi esuwesi ök omnant pim kön wiin pangk naën ëëpnaat kö wasëpnaap.

13

*Anutuuk kön wiin ompyaö
yaauta ngönte*

¹ Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup sant elmëeim ön. ² Omnarö maimerekaan yewaisën sant elmëenëeten kat kolngan. Ngaan omën narö pël yeem enselöröen köpël wë omën yaapörö wesak sant elmëa. ³ Arim kar wii kaatak moulmëa pöröen kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant elmëen. Pël ëak arim karurö këlangön kat yawi pöten kön wiin ar pourö këlangön kat yawi pël weseë sant elmëen.

⁴ Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö ëep utpet wasngan. Omën öngre omp nga ëere öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë pörö Anutuuk kangut mampnaarö.

⁵ Arim lupöt monere urömatëen kentre kaur ëëpan. Omnant arim wia pötön kön wiin pangk ëëp. Pöta ngönte Anutu pi ngaanëer epël ëa. “Ne ar sëp naniwasngan. Kasëng nanimangkan.”

⁶ Pël ëa pötaanök tiar kön kosang wieë epël apenaat. “Aköp pi kaamök yaalnëaup yak ne kas naën ëëmaap. Omën nampök pangk utpet naalnëëpan.”

*Ngönën ök niiaut wak wë
Yesuu ënëm ëëpa*

⁷ Arim wotöök rëak Anutu ngönte ök niak rë niuleimauröen kön wieim ön. Pël ëak wëwë taltak wë wel wia pöten kön wieë Yesuun kön wi kosang weseima pöl

ëeim ön. ⁸ Yesu Kristo pi ngaan wakaimaupök wë wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopëtalte. ⁹ Pël ëa pötaanök ngönën maim ke nentere nent kat wiin pötök wer niön Anutuu kanö sëp wesak maimaöök sëngan. Pim komre kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk ëëpnaat. Omnant yenautë ngön pasutök pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël yaurö kaamök naalmëen ëa. Pötaanök ngönën maim ke pipot kat wiingan.

¹⁰ Kristo tiarimëen kiri ëa pöp kaamök elniipënëak tiarim naë wë. Pël ëaap Yuta omën yangerakë ngönën tuptak animaurö kiri ar yaaö pörö yok pangk pim naë sëen kaamök naalmëëpan. ¹¹ Kiri yaaö wotöökörö pit animaurö möak iit pëen omnaröa utpetatë saunatëen kiri ëëpënëak ngëengk panë tupta kakaatiitakël wak yesën këerö kaöökë wilëngkëel esuwesi mereim wë. ¹² Pël yaëen Yesu piita tapël pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam niwasëpënëak kaöökë wilëngkëel möön wel wia. ¹³ Pël ëa pötaanök tiarta kaöökë wilëngkëel yes pöl Yuta omnaröa kiri yaaut sëp wesak piiring wë pim ëö sa pöl ëëpa. ¹⁴ Pöt yang eprak ka kosang naö won. Pötaanök ënëm ka kosang tekeri wasëpnaöön kön nganngan ëeim wë. ¹⁵ Pötaanök Yesu tiarimëen kiri ëa pötaan tiarök kangiir tiarim yaya

yamëëautak Anutuun kiri elmëeim öpa. Yaap, tiarim këmötök pim songönte tekeri wasëpa. ¹⁶ Neneren sant wesak kaamök yaaut kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri yaauta ök ompyaö ëëpnaat.

¹⁷ Arim wotöököröa ngön ngaarëk yeweem pitëm ikanöök ön. Ënëmak pitëm ya yamëngkauta këet Anutuun ök mapnaarö. Pötaanök pit arim könre lupöt kosang sënëak ngarangk elnieim wë. Pël ëen ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya ompyaoring ya mëneim öpnaat. Pël naën yaëen pöt ya utpetaring ya yamëngkën pötak tolëël kaamök elniipën? Won.

¹⁸ Ar tenimëën Anutuun kimang maim ön. Ten tenim lupötön kat men ëen Anutuu ëöetak wotpil wë kët ël epotë pim yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë. ¹⁹ Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak ök maan kaalak wes nemëën arim naë teëntom waisumëak kosang panë wesak ök yeniak.

Kimang ngönte

²⁰ Anutu mayaaapta pepap puuk tiarim Aköp Yesu, sëpsëp ngarangk kaöap, pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan wal ë moulmëa. ²¹ Pi tapöpök pim kentöökë ënëm ëënëen omnant ompyaö ke nentere nent nimp. Pël ëak pim kön wiin ompyaö yaaut Yesu Kristoë weëre kosangöök

arim lupötë war wasëp. Pim naë yayaatakaan yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

²² Karurö, ne kosang wesak epël yeniak. Pep retëng ë yaningk epët kotte. Pötaanök pepanöm ngön epët këëkë wesak kat wieë. ²³ Ar kat wieë. Tiarim karip, Timoti, pi wii kaatakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën itaampunaat.

²⁴ Arim ngönënë wotöököröere Anutuu omën pouröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Kar Itali yangerakaan wais wë eporöakta arën yoöre ërëp yenia. ²⁵ Anutuu komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 20 ma 30 pël won sêen Sems, Yesuu nangapök, pep epwer retêng ëa. Sems pöp, pi Yerusalem kakë ingre morörö ngarangk ëak wëa. Pim epwer pöt, ingre mor yang kaö nantë repak sa pöröaan wëwë ompyauta ngönte ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1

Kön wi kosang yewe-

sautere ewat ngönte 1:2-8

Monere urömaring wëaare

won wëauta ngönte 1:9-11

Morök yaauta ngönte 1:12-

18

Anutuu ngönte kat wiak

ënëm ëëpnaat 1:19-27

Möongkraar kangk ëëngan

pöta pepanöm ngönte 2:1-

13

Kön wi kosang yewe-

sautere pöta këet 2:14-26

Yangapöökë ngönte 3:1-18

Yangerakë omnantëen

kent yaauta ngönte 4:1-

5:6

Ngön mëet 5:7-20

1 O Anutuu omën repak saurö, ne Sems Anuture tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen ru saupök pep epwer retêng ë ninak yoöre ërëp yeniak.

Tiar moröktak kosang yanuwäs

2 Nem karurö, morök ke nentere nent arim naë yaaröön pöt, "Ompyaö yaë," pël wesak ërëpsawi ëën. 3 Ar ewat wë. Morök ke pilöt

yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taë sêen arim lupöt yok pangk kosang sak morökötë önëet. 4 Pël ëën arim naë kosang sak wëauta këet këekë orööp. Pël ëën ngönënë omën nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önëet.

Kön won ëën pöt Anutuun kimang mapä

5 Arëkaan omën namp kön won ëën pöt Anutuun kimang map. Pël ëën pi omën pouröaan nga naën kësangën yaaupök kön koir mampnaat.

6 Pël ëëpnaatak pi kön selap naënëpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omën namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt këraamenti kent möak wak nalaan nal yaë pöta ök ëëpnaat. 7-8 Omën ke pilëp kön naöraring wë pim omnant yaautön ëngk ma e yewesaup. Pël yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiipan.

Omën mon wonöröere mon wieëauröa ngönte

9 Tiarim kar ngönën kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönëntak wak isak yaauten kön wieë ërëpsawi eim öp. 10 Ën tiarim kar namp monere uröm kësang wieëaupök pöt Anutuuk piin wak irëak mapnaaten kön wieë ërëpsawi eim öp. Këra puutë lëngë yes pil won sëpnaat pötaanök. 11 Këra puut weerak wëen këtëp aprak nga panë maan koö möak ngentiak pitëm

köp möeëa pöt ngaap sēpnaat. Pipta ök panë omën omnant kēsang wieëaupta muntat öpënëak ya yamēngkem kö sēpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

¹² Omën morököt pim naë yaaröön wiap nasën eēpna pöp ërēpsawi eēpnaap. Morököt pim naë yaaröön ke ur moolaimëe lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wëwë kosang omën piin lup sant yaalmëaurö mampënëak kup wia pöt kangiiir mampnaap.

¹³ Omën namp morököt pim naë yaaröön pöt, “Anutuuk morök epël yaalnë,” pël naën eēpnaat. Anutu pi utpet eēpënëak morök yaalmëa pöt wonöp. Pi omnarö utpet eēpënëak morök naalmëen yaaup. ¹⁴ Pël yaaupök omën namp pimtë koröpöökë kentre kauratök wer moön wii ket ëak motëak pötök morök yaalmë. ¹⁵ Pël eën koröpöökë kentre kauratë këet utpetat. Utpet pöt kaö sēen pötë këet wel yawiaut.

¹⁶ Nem kar panëerö arök, “Anutuuk tiar utpet eēpenëak morök yaalni,” pël wesak ëngk ma e wasnganok. Pi pël naën yaaup. ¹⁷ Omën ompyaöre wotpil pout Pep kutömweri wëaup pim naëaan yewais. Pi ëwa mopöök wia pötë pepapök wes mëen iraan yeö. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi irikor naën, ompyaut pëen yaalniaup. ¹⁸ Anutu pimtë könöök pim ngön këet tiar ninak pim ru nuwesa. Pim omën ket elnia

pourö pël elniipënëak kön wiak tiar wet rëak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ënëm eēpa

¹⁹ Nem kar panëerö, ar omën epëten ewat seë. Ar pourö ngön ök yeniaan këekë kat wiin. Pël ëak ngön kangut teënt manganok wet rëak kön wiakök man. Pël ëak nga teënt elmëenganok. ²⁰ Tiar ngaare ser yaalmëem omnarö kaamök elmëen wëwë wotpil naön yaëen Anutuuk kön wiin ompyaö naëpan. ²¹ Pötaanök utpet yaaut arim lupötë kaö sak wëwëat kewil yengawis pöt kërë mooläe. Pël ëak arimënt wak irëak wë ngön Anutuuk arim lupötë nuwia pöt ngaarëk weim weë. Ngön pöt ngaarëk yeön Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat.

²² Eñ arimtë lupöt morök elmëak Anutuu ngönte kat pëen mowiinganok kat wiak ënëm eën. ²³ Omën namp pi Anutuu ngönta ënëm naën kat pëen mowiipna pöp pi könitweri këere wot kan ityaangk pöta ök eēpnaap. ²⁴ Pi pim këere wot kanten könitweri itenaupök sē tapëtakëer kat kolöpnaap. Pöta ök omën Anutuu ngönte kat pëen mowiipna pöp ngön pöt teëntom kat kolak pim utpet yaaut sēp newaspan. ²⁵ Eñ omën Anutuu ngön kosang ompyaut utpetetakaan ent ë yanuulë pötë pëen itenak kat nokolön këekë itenak itneim wë pim ityaangkaö pötë ënëm eim öpna pöp pi

wëwëetak wëen Anutuuk ompyaö elmëen ërëpsawi ëëpnaap.

²⁶ Omën namp pimtën ngönëntak wëaup pël we-seë pim këmët ngarangk naën wë pöt pimtë lup-mer morök elmëen pim ngönën yaaö pöt mos ëëpnaat. ²⁷ Tiarim ngönën yaauta këet Anutuuk kön wiin ompyaö sëpna pöt epët. Ru wamërre öng kapidörö kaamök elmëëpenaatere yangerakë omnaröa utpet yaautök utpet niwaspanëen ngai ëëpenaat pöten pi kön wiin ompyaö sëpnaat.

2

Tiar omnarö neneraan sant yeem narö kasëng mangkan

¹ Nem karurö, ar tiarim Aköp Yesu Kristo, ëwa pepapön, kön wi kosang yewesauröak omën isaare irëaurö mööngkraar kangk elmëënganok. ² Ar ngönën tuptak wa top ëak wëen omën naar, namp ë rangi ompyaut ëak ulpëen ompyaö retëngretëngëp mëaup, namp omnant won ulpëen sëparëp mëaup, piarip wais yeilaan ³ ar omën ompyautringëp piin sant mowesak, “Kaöap, ur ompyaö eptak wais wel aisa,” pël mëak omën omnant wonöp piin sant nemowasën, “Nimëën urte wonok pirek taua,” ma “Nimëën urte wonok nem ikanöök e yangerak eprek wel aisa,” ⁴ pël manë pöt ar kön wiin ompyaö ëëpën ma? Won,

utpet ëënëët. Ar omnarö kön utpetatring kom elmëen Anutuuk kön wiin pangk naën ëëpnaat.

⁵ Nem kar panëerö, kat wieë. Omën yangerakë omnaröak kön wiin pasurö pël yaë pörö Anutuuk piin kön wi kosang wesak pim wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaö mëëa. Pim wa ngaöök yamëaö pöt omën piin lup sant yaalmëauröen kup mowia. ⁶ Ën ar pöt, omën omnant wonörö ëö yemengkaurö. Ar kön wiin talöröak utpet yanuwasa? Ma talöröak ngön yaatak yanuulë? Omën omnant wonöröak pël naalniin kësang wieëauröak yaalni. ⁷ Pël yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol ëen pitën wak isak yemak?

⁸ Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëenta elmë.” Ar ngön kaö epët ngaarëk önë pöt ompyaö ëëpnaat. ⁹ Ën ar omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk elmëënë pöt utpet ëen ngön kosang pötak ar ngön wa yoolëaurö pöt pet elniipnaat. ¹⁰ Omën namp ngön kosangöt ngaarëk yeweem lup kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön wiin omën pout wa yoolëauröa ök sëen kangut mampnaat. ¹¹ Pöt epët. “Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok,” pël ëa tapöpök, “Ni omën mëngkanok,” pöteta

ëaup. Pötaanök ar öngre omp wëwëet kom naën wë omën namp mëmpunë pöt Anutuu ngön kosangöt wa olanëet. ¹² Pël ëën Anutuuk akun kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom elniipnaat. Ngön kosang ngolöp pötak utpetetakaan ent ë nu-ulëa. Pötaanök ngön kosang pöten kön wieë ompyaö wesak ngön aöre wëwë wë pël ëëë. ¹³ Omën namp muntaröaan yaköm naalmëën yaaö pöp Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm naalmëën ëëpnaap. Ën namp muntaröaan yaköm yaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yaköm yaalmëën kas köpël tauaapnaap.

Tiar omën ompyaut naën, kön wi kosang pëën wasëpena pöt mos ëëpnaat

¹⁴ Nem karurö, omën namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesaup,” pël yeem muntarö kaamök elmëëre ompyaö elmë pël naën ëëpna pöp, pötak kaamök elmëëpën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke piptaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan. ¹⁵ Kar namp ulpëënre kaömpötëën ap yewasën pöt ¹⁶ arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëën ulpëënëp mëak kaömp nak kep ëëm,” pël yamëem koröpöök kaamök naalmëën ëën pangk ëëpën ma won? Pangk naëpan. ¹⁷ Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaut. Tiarim pël yaaö pötakëer

wiaan pöt këet oröön ompyaö naalmëën ëëpena pöt kön wi kosang yewesaut mos ëëpnaat.

¹⁸ Pël ëëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omën namp kön wi kosang yewesautaring wëën namp omën ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangiir epël memaap. Ni omën ompyaut naën ëëmë pöt tol ëak Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëën pöt pet ëëm? Pël naëngan. Pël ëëmëetak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewesautaring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁹ Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëetak pöt pëën pangk naëpan. Pöt urmeraröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas ëak reireë yaur. ²⁰ Ni ëwatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëën pöta këet omën ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaan pet elniimaap.

²¹ Kat wieë. Tiarim ëap Apram pi tol yaëënak Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël mëëa? Pöt epët. Pi ngaan Anutuu ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmëëpënëak ëa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. ²² Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi kosang wesak wë omën ompyaut ëa. Pi kön wi kosang yewesautaring wëën

këet oröön omën ompyaut ëa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kë ëa. ²³ Pël ëën, "Apram Anutuun kön wi kosang wasën pim pël ëa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilëp pël sa," ngönëntak ngön wia pipët kë oröa. Yaap, Anutuuk piin, "Wotpilëp," pël mëak piin ngönt kip mëëa. ²⁴ Pötaanök ar pourö kat wieë. Anutuuk omën namp pim kön wi kosang yewesautaan pëen won, omën ompyaut yaautaanta, "Wotpilëp," pël mapnaat. ²⁵ Apramë ëa pöl öng omp nga yaaö namp Reap piita tapël omën ompyaut yaëen Anutuuk piin, "Wotpilëp," pël mëëa. Pöt pi Israel omën ngaan Yosuaak yang ngaakëren ëlëep itenak waisëpënëak wes mëen sa pöaar sant mowesak kaamök elmëak wes mëen kan muntaöökël sa. Pël ëën pim ompyaö ëa pötaan Anutuuk pël mëëa. ²⁶ Epëten kön wieë. Tiarim koröpöök könöp won ëanëen wel wian tapön. Tapta ök tiar kön wi kosang yewesautaring pëen wë omën ompyaut naën ëëpena pöt tiarim kön wi kosang yewesa pöt sokutë ök ëëpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk ëëpa

¹ Nem karurö, arëkaan selap rë yaula ya omën senganok. Kat wieë. Anutuuk ënëmak ingre moröröaan sapsap wël yeem rë yaula ya omnarö tenimëen kaö wesak

wël elniipnaat. ² Tiar pourö omnant ëëpenëak utpet ke nentere nent yaauro. Omnarö tiarim këmötök utpet nent naën yeëan talte omën ompyaö panëeröak tiarim koröpöt ngarangk ëëpen. ³ Pol osopë kan yesaut ngarangk yeë pöt tiarim kentöökë ënëm ëëpënëak wii kotu pim këmtak kapul yemoulmë. Pël ëak wii pö wer yeön osöp pim kepönö pokol ëak omnampë sëpënëak kön wia pöök yesaup. ⁴ I kaö wangaöönnta kön wieë. Wangaööta kësang panëëmpel. Pël ëaatak kent weëre kosangöök möak mök ëën i kaöök yesau. Ën wangaöök moröak së pëlpël yaaö pöt kot panëët. Ngarangkëpök pötak moröak lup nentakël ko wiak sëpënëak kön wiipna pöt yok tap pantak së moulmëëpnaat. ⁵ Tiar omnaröa yangapöökta tapël yaë. Yangap pö kotuuk aan omën kësangöt orööpnaat.

Ën epëten kön wieë. Omën namp es ngëpöpët il olaan pöt kaö panë sak kosangre koinöt kot won sa yaë. ⁶ Pël wiaatak tiarim yangapö esuwesi ök. Pipöök tiarim koröpöök wë kaip tiktik ëak ngön utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaë. Yangapöök ngön utpetat yeem es ket ëak kotak omnaröa wëwëat utpet yewas. Utpet yewas pöta weëre kosang pöt Setenök yaningk. ⁷ Tiar animaö reraö ke nampre namp kosangöökäänre i kaöökaan, imënre intre kamal pörö wak wiap wasëpenëak pöt

pangk pël ëëpenaat. ⁸ Pël ëëpenaatak talëpök yangapö wiap wasën ngön ompyaut apën? Pangk pël naëngan. Kamalöp pim këmtak welakre kakamöt wiaan kant nimëngkën wel yawi pöta ök tiarim yangapöök ngön utpetat yeem omnarö utpet yewas. ⁹ Yangap Aköp tiarim Pëpapön yaya aim wë tapöök kaalak omën Anutuuk pimtë ök panë wesak ket ëauröen utpet wesak yaaurö. ¹⁰ Anutuun yaya ngön yamëëautere utpet wesak yaaut yangap kopët tapöökaan yaarö. Pötaanök nem karurö, wëwë korar pipël wëen pangk naëpan. ¹¹ Epël kön wieë. I kölok kopët nentakaan i yaapmerre kakam yaaumer yaaröa ma? Won. ¹² Karurö, ar kön wieë. Yok pangk këra kemmentök muri ulöp utöpën ma? Ma wii neweëëk yok pangk kem ulöp utöpën ma? Pöta ök panë i yaapmerta kakam yaaumeriaan naarööpan. Pël wiaap ar tol ëën yangap kopët tapöökaan ngön utpetere ompyaö pout aim. Pöt pangk naëngan.

Ëwat ompyaut Anutuuk yaningk

¹³ Arim naë omën narö könre wetete ompyaut wieë omën ompyaöre utpetat kom yaëen pöt pitëm wëwë ompyautök pit kön ompyaöring wë pitëmënt wak irëak omnarö wiap yemowesa pöt tekeri wasëp. ¹⁴ Ar omnantëën war yeem

omnaröaan lup utpetaring wë arimtën wak isak, “Ten kön ompyautaring wë,” pël angan. Pël anë pöt kaar anëët. ¹⁵ Pitëm kön ke pöt Anutuu naëaan won, yang omnaröa naëaan waut. Pitëmte könöökë ënëm yeem Setenë kön yawia pöl yaaurö. ¹⁶ Omnantëën war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaalem utpet ke nentere nent eim önëët. ¹⁷ Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëetak könre wetete ompyaut Anutuu naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kölam önëët. Pël yeem omnaröaring lup yal ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëët. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëen elmëënëët. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëët. ¹⁸ Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap mowasën këët oröön wotpil wëaö pöt ulöl sëpnaat.

4

Tiaryangerakë omnantëën kent yeem pöt Anutuun kööre tok elmëëpenaat

¹ Arim neneraan kööre tok yeem nga yaal pöta songönte tol ëënak yeë? Ar pourö koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem kööre tok ëak nga yaalaurö. ² Ar omnant önëak kent yeem naön yaauröak omnarö mëmpunëëten kent yeë. Ar omnantëën war yeem pangk naöngan. Pötaanök neneraan kööre tok yeem nga yaalaurö. Ën omnantëën

kentre kaur yeem Anutuun kimang nemaan yeëan. Pötaanök naningken yaë. ³ Ar Anutuun omnantëen kimang yamëem pöteta naön yaauro. Pöt tol eën? Ar kön wotpil won, korar wiak wë omnant wak arim korööpöökë kentre kauratë ënëm eëneäk kimang yamëëan. Pötaanök naningken yaë. ⁴ Utpetarö aë, ar öng nampë ompöp söp wesak muntapë naë së wë pöta ök Anutu kasëng menaurö. Omën namp yangerakë omnantëen kentre kaur yeem pöt Anutuun kööre tok yaalmëaup. Ar pöten kön nawiin ma? Pötaanök yangerakë omnantëen kentre kaur eëne pöt Anutuun kööre tok elmëëneët. ⁵ Ngön Anutuuk ngönëntak epël ëa pöt pas naën. “Anutu tiarim lupötë kön nuulëa pöröen pi kentre kaur kësang yaë.” ⁶ Pël ëäk rangk komre kolap yaalni. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk omën pitëmtën wak isak yaauro kasëng yemangkem pitëmtën wak irëak yaauroaan komre kolap yaalmëaup.”

⁷ Pötaanök ar arimënt wak irëak Anutuu ikanöök weë. Pël ëäk Seten waö eën söp niwesak kas söp. ⁸ Anutuu naë rë olaë. Pël eën pi arim naë panë wais ngarangk elniipnaan. Utpetarö, arim utpet yaaut söp weseë. Kön selap yaauro, arim könöt kopëtal wieë. ⁹ Arim utpet yaautön kön wieë yaköm ëäk ingre ya ilak aim weë. Omën utpetatëen söm yaaut söp wesak

elere war eim weë. Pötëen ërëpërëp yaaut söp wesak ya ngësring weë. ¹⁰ Pël eëë Aköpë ëöetak arimtën wak irëak aim ön. Pël eën puuk kaalak wak isak niapnaan.

Karurö kom elmëëngan

¹¹ Karurö, ar neneren utpet wesak manganok. Ar arim karuröen utpet wesak mëäk kom ëäk, “Pit utpet yaauro,” pël yamëem pöt, Anutu pim neneren lup sant eëpenëäk ngön kosang wesak niia pöten utpet wesak ëäk, “Korar yaë,” pël manëët. Eën ar Anutuu ngön kosang pöten, “Korar,” pël manë pöt, ngön pöt ngaarëk naön arimtën kön wiin isën ngön ë pet yairauröa ök sënëët. ¹² Anutu kopëtapökëer ngön kosang wesak niiaupök kom elniipnaap. Pimtok mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëën. Pangk pël naëngan.

Tiarimtën wak isak anganok

¹³ Elei, ar narö epël yaauro. “Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë krismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat.” Pël yak pöröen epël niamaan kat wieë. ¹⁴ Eëlpamök arim naë orööpnaaten köpël wë. Arim wëwëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent oröak is lööla ëäk won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëët. ¹⁵ Pötaanök, “Tiar ya epot mëmpenaar,” pël anganok ngön ke epël an. “Aköpë kentöök niaan pöt wëwëetak om wë ya

epot mēneim öpenaat,” pël an. ¹⁶ Ar ngön pël naënöröak arim omnant eēnē pötön kön yawiem arimtēn wak isak yaauro. Arimtēn wak isak yaaö pöt ompyaö naēn yaaut. ¹⁷ Pötaanök omēn namp ompyaö yaauta songönten ewat wēak pël naēn eēpna pöt utpet eēpnaat.

5

Omēn monere uröm kēsang wieëauröa ngönte

¹ Omēn urömere kaar es kēsang wieëaurö, ar kēekē kat wieē. Arim kēlangön kat wiinē pöten kön wiak ya ngēs eēn. ² Arim urömere kaar es kēsang pöt köt sēen poē koröpötta iwalöröak na pet irēpnaat. ³ Ēn monatta polirang äak kö sēpnaat. Pël eēpna pöt arim mon pötön keimön äak omnarö kaamök elmäak nemangkēn yaaut tekeri wasēpnaat. Pël äak esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monatön keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasēpnaat. Pöt peene yanger pet irēpnaat temanöm yesēn ar monere urömatön keimön äak kēsang wa rongan äak wē pötaanök. ⁴ Kēekē kat wieē. Inēen ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël äauta sumat nemangkēn, om ngön kaar maim wē. Pël eēn ar keimön elmēen inēen ru pöröak monat naön äak kaaö ngön aan Aköp kutömweri wēaup kat wia. ⁵ Ar e yangerak wē kaömp kēsang neimeē arim kentötē enēm yaauro. Pël yeem

kaömp kēsang nak polöröa ök kewis wiak wēen arim mēn wel niwiipna akunet temanöm yes. ⁶ Ar omēn wotpil yaauro ngön yaatak moulmäak mēnan. Pël eēn pit kangiiir naalniin äa.

Tiar kēlangön kat yawiem ya wiapring Aköpē waisēpnaaten kor öpa

⁷ Karurö, pit pël äauröak lupöt kosang sak kēlangön kat wieimeē ya wiapring Aköpē kaalak waisēpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapē yaē pöten kön wieē. Pi omnant ngēntak kēet orööpnaataan kor eim wē. Pël yeem lup kosang sak wē kētre kopi eēn orööpnaataan kor wēaup. ⁸ Yaap, Aköpē waisēpna akunet temanöm panē sa. Pötaanök yaaweri pepapē yaē pöl ya wiapring wēē.

⁹ Karurö, neneren kaaö ngön manganok. Anutu, ngön ē pet yairaup, waisēpēnēak yaēen pël anē pöt ngön ē pet irak kangut nimpnaat. ¹⁰ Karurö, tektek ngön yaaö omēn ngaan Aköpē yapintak pimtē ngönte aima pöröen kön wieē. Pitēm kööre toköröak utpet yaalmēen kēlangön kat wieimeē ya wiapring ya mēneima. Pötaanök pitēn kön wieē pitēm äa pöl mēneē. ¹¹ Tiar omēn kēlangön kat yawiem lupöt kosang sak wakaima pöröen kön wiin erēpsawi yaē. Ēn Yoop pim ngönteta kat yawiauro. Pi kēlangön kēsangöt kat yawiem lupre kön kosang sak wēen

enëmak Aköpök ompyaö elmëa pöten kat wiäut. Yaap, Aköp pi ya ngës kaö elniak sant panë yaniwas.

Ngön ë kosang yewesauta ngönte

¹²Nem karurö, ngön niama epëten kaöet pël weseë ngaarëk ön. Arim ngönöt kosang wasënëak Anutuu yapintakël utak, "Anutuu ëöetak yaap yeniak," pël aöre omën nantë yapinötëël utak aö pël ëënganok. Won, ar omën nent ëënëak pöt om, "Mak, ne pël ëëmaap," pöt pëen an. Ën naën ëënëak pöt om, "Won, pël naëngan," pöt pëen an. Pël anë pöt Anutuuk kangiiir nga naalniin ëëpnaat.

Omën wotpilëpök Anutuun kimang mapna pöt kaamök kësang elmëëpnaat

¹³Arëkaan namp këlangön kat yawiem pöt Anutuun kimang map. Ën namp ërëpsawiarang wë pöt Anutuun yaya tan ap. ¹⁴Ën namp yauman wak wë pöt ngönënë kaöaröen yas map. Pël ëen pit wais Aköp Yesu pim yapintakël i kolapët wa yemomëem Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang mapnaat. ¹⁵Pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowasëpënëak kön wi kosang wesak piin kimang mapna pöt kaalak wal ë moulmëen ompyaö sëpnaat. Ën saunat wiaaneta ent ë moolapnaat. ¹⁶Pötaanök ar ompyaö sënëen arim utpet äaut neneren tekeri wesak mëak arimëntëen

Anutuun kimang maë. Yaap, omën wotpil wëaupök kimang mapna pöt Anutuuk kaamök kësang elmëëpnaat. ¹⁷Elia pi omën tiarim ök tapëlëpök Anutuun kopi nepelën ëëpënëak kosang wesak kimang mëëa. Pël ëen kopi nepelën wieë krismaki nentepar nent ngoon mor nas nasiaan namp pël sa. ¹⁸Pël ëen pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin kopi kësang pan pelën këere kaömp öröa.

Omën ngön këët sëp wësaurö kaalak mësak waisëpa

¹⁹Nem karurö, arëkaan namp Anutuu ngön këët sëp wasën kaalak nampök lup kaip motiin ngön këët ngaarëk öpna pöten kön epël wieë. ²⁰Omën pim karip utpet yaauta kanöökaan lup kaip motiipna pöp pi kaamök elmëen Anutuuk saun omën pöp pim utpet pout won mowasën könöp wel nawiin öpnaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 34 pöta ök won sëen Pitaak ingre mor saö naröaan pep epwer retëng äa. Pita pöp Yesuu ru 12 pöröakaan namp. Omën pörö omën naröak utpet mowesak pitën, "Utpet yaauro," pël mëäa. Pël äënak Pitaak pit kön wi kosangtak taë sak öpënëak Yesu Kristoë ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitëm Yesuu wel wiak wal äautere kaalak waisëpnaaten kön kosang wia pötaan këlangön kat yawiem kön wi kosang yewesaut këlok nasën äëpnaat pël weseë retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Anutuuk utpetetakaan kama niwaut 1:3-12

Wëwë kölam öpenaata ngönte 1:13-2:10

Këlangön akunetak ingre mor sauröa äëpnaat 2:11-4:19

Ingre mor sauröa irëak inëen äëpnaat 5:1-11

Ngön mëet 5:12-14

1 O Anutuu omën arim ka songönöt sëp wesak kas së Pontasre Kalesiaare Kapatosiaare Esiaare Pitinia yang pötëel repak wëaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omën saupök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. 2 Ngaan Anutu Pep pim könöök pimëen kom ë nuulëen Ngëëngk Pulöök ngëëngk wes nuulëa. Pöt Yesu

Kristoë ngönte ngaarëk wak wëen pim iitak i niirak kölam niwasëpënëak pël äa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naë ulöl sak wiaap.

Tiar wëwë ompyao kutömweri wia pöten kor eim wë

3 Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya maim öpa. Pim tiarimëen ya ngës kaö yaaö pötak Yesu Kristo weletakaan wal ë ulmëak wëwë ngolöpët nina. Pël äën wëwë ngolöp pöt tiarim naë wia pötaan Anutuu kup niwia pöta këet öpenëak kön kosang wia. 4 Pël yeë pötaan tiar Anutuu mor kol yaö niia pöt öpenëak kor eim wë. Pöt kumkum äëre köt së pël naënöt kosang wiaapnaat arimëen kutömweri wia. 5 Ar Kristoon kön wi kosang wesak wë pötaan Anutu pim weëre kosangöök ngarangk elnieim wë. Pël äën akun kaöaö temanöm yesën pim utpetetakaan kama niwak ompyao elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël äëpna pöt kopëta wes pet ira.

6 Pötaan ërëpërëp yaauro. Pël yaëen Anutuuk morök nant elniipënëak kön wiin pangk äën pöt akun kot nent arim naë këlangön nant orööpnaat. Pël yaëen ërëpërëp äën. 7 Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapët pöt tekeri wasëpnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songönte war yewas. Ën arim kön wi kosang yewesaö koolöt il

yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasën Yesu Kristoë orööpnaatak Anutuuk ya kë sak yaya yeniem ë nirangiak ping wesak niapnaat. ⁸ Yesu Kristo arim itnaangkën ëaupön lup sant yaalmë. Peeneeta itnaangkën tapöpön kön wi kosang wesak ërëpërëp kaö yee. Arim ërëpërëp pötak yangeraköt il yewasën pöten këmötök war wesak naengan. ⁹ Arim ërëpërëp yaauta songönte epël. Piin kön wi kosang yewesautaring wë pötaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

¹⁰ Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipët, pim tektek ngön yaaö omnarö pöta songönte koirëpënëak ap we-seima. Pël ëak Anutuu komre kolap nimpënëak ëa pöt war wesak pöta songönten këekë kön nawiin ëa. ¹¹ Kristo pim Ngëengk Pulö pitëm lupötë wë Kristo këlangön kat wiak kutömweri isak ëwaatak öpënëak mëea. Pël maan pit, “Akun taltak ma ke tolëël yaëen Kristo pi pël ëëpën?” pël maimëë kangkkangk ëeim wakaima. ¹² Anutuuk pitën, “Arim ya yamëngk epot kaamök naalniipan, omën ënëmak orööpnaarö kaamök elmëepnaat,” pël mëea pöta këët arim naë yaarö. Pitëm ya yamëngkem ngön war wesa pöt, Ngëengk Pul kutömweriaan wes mëen irëa pöök omën narö kaamök elmëen ngön ompyaut ök niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö pöta songönte en-selöröakta ewat sëpënëak kent

kön yawiitak pangk pël naën yaë.

Anutuuk ngëengk öpenëak yenia

¹³ Pötaanök könöt wotpil wesak këekë ngarangk ëeim ön. Pël ëak Yesu Kristoë tekeri sëpnaatak komre kolap war was nimpnaaten kön kosang wieim ön. ¹⁴ Ar Anutuu ruuröak pim ngönte ngaarëk weë. Ngaan ngönën köpël wë kentre kauratë ënëm ëeiman pöta ök ëenganok. ¹⁵ Anutu, ar pim ru sënëak yas niaaup, pim ngëengk wë pöl arta ngëengk sak wë omnant ëën. ¹⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne ngëengk wë. Pötaanök arta ngëengk ön.”

Yesuu iitak utpetetakaan ent ë nuulëa

¹⁷ Anutu, arim Pep pël mëak yaya yemak pöp, pi omën isaare irëaurö, mööngkraar kangk naalmëen yaaup. Pi tiar neenem omnant yaautë ökök ngön ë pet irëpnaap. Pötaanök yangerak önëël piin kasinkasin elmëeimeë ompyaö ëeim ön. ¹⁸ Ar ewat wë. Arim ëere peparöa kanöököl wëwë utpet wakaimauröak Anutuuk pötëaan ent ë nuulëepënëak sum elnia. Pöt koolre siluwa lëngë yesa pötök won, ¹⁹ Kristoë i sum kësangringtak sum ëak ent ë nuulëaurö. Pi sëpsëp möön söëere kewil wonöpë ök wakaima. ²⁰ Pi ngaanëer yanger won wiaan pël ëëpënëak yaö mëeaupök peene akun pet irëpënëak yaëen arimëen tekeri orö rëaup. ²¹ Kristo pim pël

ëa pötaan Anutuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo weletakaan wal ë ulmäk ë morangia. Pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak pim niöpnaataan ërëpsawiarung kor eim wë.

Anutuu ngöntak ngolöp wes yanuulë

²² Ar ngön këet ök niaan kat wiak ngaarëk yeö pël yaëen pötak arim lupre könöt kölam yanuwas. Pipët arim karuröen këkë lup sant elmëenëak oröa. Pötaanök kosang wesak neneren lup sant ëeim ön. ²³ Ar ngolöp wesak wil niulëen wë pipët, kö yesauröa naëaan won, kö nasën yaaö Anutuu ngön wëwëetaring kosang wiaapna pötakëlaan oröaurö. ²⁴ Pöta ngönte ngönentak epël wia.

“Omnarö pit nönre koinötë ökörö.

Pitëm ë yerangi pöt puutë ököt.

Nönöt umön yarëaut, puut teënt kërë yesaut.

²⁵ Ën Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat.”

Anutuu ngön pöt ngön ompyaö pitëm ök niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

¹ Ar ngolöp wes niulëaurö pötaanök utpet ke nentere nent moolaë. Kaar aöre morök ë, war ëere omnaröen utpet wesak aö pël yaaut sëp weseë. ² Önga ngolöp wilauröa ëlöröa kapaatön kent yaë pöl arta ngönënë kapaaten kent panë ëen. Pël

ëenë pöt kosang sak wëen Anutuu utpetetakaan kama yanu pötak kaö sak ompyaö önëet. ³ Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men yeë pötaan pël ëëë.

⁴ Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal ëëë. Pi omën ka ök yarëauröa wap ompyaut öpënëak utpetat wël ë yemoola pöl omnarök piin kaaö elmëen Anutuuk kön wiin isën möör wap wesir ulmäaup. ⁵ Ar Anutuuk wëwëet nina pörö piik yal ëak wap pöta ök sak Ngëengk Pulöökë tup sën. Pël ëak kiri yauröa ök sak arim lupre könöt Anutuun kiri yaalmëen Yesu Kristoë ëautaan arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. ⁶ Nem yeniak pöta songönte ngönën pepeweri epël wia.

“Kat wi.

Ne Saion rosiraöök wap nent yewesir.

Wap pöt möör wap sum kaö panëet.

Omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

⁷ Ar piin kön wi kosang weseim wë pörö kön wiin ompyaö panë yaë. Ën omën kön wi kosang newasën pöröaan ngönentak epël ëa.

“Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.”

⁸ Ën nenteta pitëmëen epël ëa.

“Pi kël kotuukë ök sak wëen narö ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Ēn kēl kēsangöökē ök sak wēen pōtal urak kawī ngenti-
ipnaat.”

Omēn pōrō Anutuu ngōnte wa yoola pōtaan pim ēēpēnēak mēēa pōl ing wot mōak kawī-
iap ēēpnaat.

Tiar Anutuu omēn saut

⁹ Ar pōt pitēm ökōrō won. Anutuuk pimēēn nuwasēn pim omēn sak kutōm Akōpēēn kiri yaaurō. Ar pim omēn wotpilōrō. Koutak wēen puuk yas niaan pim ēwa ompyautak ilēak wē. Pim ompyaō yaauta ngōnte aim önēak yas niia. ¹⁰ Ar ngaan omēn pas wakaimaurōak peeneek Anutuu omēn sak wē. Ar ngaan Anutuu ya ngēstak naön ēaurōak peeneek pim ya ngēstak wē.

Tiar Anutuu inēēn ēēpenaat

¹¹ Nemorō, ne kosang wesak niamaan kat wieē. Ar yangerak yaamre su kak wē pōtaan korōpōökē kentre kaur arim lupre könōtēēn kööre tok yaaō pipot sēp weseē. ¹² Pēl ēak ngōnēn kōpēlōrōa tekrak wotpil ön. Pēl ēēn pit arim songōnten itenak, “Utpet yaaurō,” pēl yenia pōt sēp wesak Anutuu waisēpnaatak arim ompyaō yaautaan piin yaya mapnaat.

¹³ Ar Akōpōn kön wieē omnarōa ngōn kosangōt ngaarēk ön. Yang omp ak wotōök wēaupre ¹⁴ pim yang ngarangk utpet yaaurōen nga maōre ompyaō yaaurōen ping wesak maō pēl ēēpēnēak wes yamēa pōrōa ngōn ngaarēk ön. ¹⁵ Anutuu

kentōök arim ompyaō yaau-
tak omēn kōpēl wē ngōn
kaar ya piporōa kēmōt ur
mowariipnaaten kent yaē.
¹⁶ Ar utpetetakaan wil nu-
ulēēn ompyaō wē. Pēl ēēē
omnarōen, “Utpetetakaan
wil nuulēēn wē,” pēl morök
mēak ēlēēp utpetat ēēnganok,
Anutuu inēēn sak wē ompyaō
ēeim ön. ¹⁷ Ar omēn pourōen
ping wesak an. Ngōnēn
omēn arim karurōen lup sant
elmēēn. Anutuun kasinkasin
elmēēn. Yang omp akōpōn
ping wesak an.

*Kristo tiarimēēn kēlangōn
kat wiak pim ingtak sēpenēak
kanō pet elnia*

¹⁸ Inēēnōrō ar, arim
kaōarōen kasinkasin elmēak
pitēm ngōn ngaarēk ön. Pōt
omēn ēpre wiap yaalni-
aurōaan pēēn won, yaar ser
yaaurōaanta tapēl elmēēn.
¹⁹ Pōt eptaanök. Pit ar
saun wonrek kēpök kēlangōn
kat yaniwiin Anutuun kön
wieē ya sangēn naēn wēēn
pi arēn kön wiin ompyaō
ēēpnaat. ²⁰ Ēn ar utpet nent
ēēn kaōarōak pēs yanimōōn
ya sangēn naēn ēēnē pōt
Anutuuk kön wiin ompyaō
ēēpēn ma? Pēl naēpan. Wotpil
wēēn kēlangōn kat yani-
wiin ya sangēn naēn ēēnē
pōtakēer Anutuuk kön wiin
ompyaō ēēpnaat. ²¹ Anutuuk
ar Kristoē ēaul wotpil wē
kēlangōn kat wiinēak niulēa.
Pi arimēēn kēlangōn kat wiak
pim ingtak sēnēak kanō pet
elnia. ²² Pi utpet nent naēnēp,
pim kēmtakaan kaarre

morök nent naaröönöp.
 23 Omnaröak utpet wesak yemaan kangiiir nemaan äa. Këlangön kat yemowiin kangut mampënëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëen yaö mowesa. 24 Tiarim utpetatök pim rangk isën këra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sêp wesak wotpil öpenëak pël äa. Pim koröpö utpet wesa pötaan tiar ompyaö san. 25 Ar ngaanëer pol sêpsêpöröa yaë pöl kanö wiaan irikor ëeimauro. Peene pöt, arim ngarangkep Kristo, lupre könötë pepapök, yas niaan pim naë oröak wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

1 Öngörö ar, inëenöröa yaë pöl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pël ëen omp narö Anutuu ngön ngaarëk naön ëëpna pörö arën itaangkën ngön nemaan yaëen arim ompyaö yaauten itenak pim naë rë olapnaat. 2 Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëem kölam wë pöten itenak pim naë rë olapnaat. 3 Ar koröpöt pëen ompyaö sêpnaan kepön ëpötë ë morangiire polere kal ëere ulpëen ompyaö retëngöt më pël ëëngan. 4 Om ëpre wiap arim lupötë ëlëëp wia pötök arim lupre könöt ë morangiin. Pël ëenë pöt sêpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkën isëpnaat. 5 Öng ngaan Anutuun yaö sak wakaima pörö pit tapël

Anutuun kön kosang wieë pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima. 6 Sera pi tapël äak pim ompöp Apramë ngön ngaarëk weimeë piin, “Kaöap,” pël maima. Pötaanök ar pim äa pöl ompyaö yeem arim ompöröa ëëpna nenten kas naën ëenë pöt pim ök önëet.

7 Ompörö, arënta tapël niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëet il wariipanëen pit weere kosang wonörö pël weseë ompyaö elmëen. Pitta wëwë kosangtaan yaö mëëaurö pötaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

8 Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup kopëtemer sak omnaröen yaköm ëen. Arim karuröen Anutuu omnarö pël weseë lup sant elmëak komre kolap elmëeimeë arim lupöt wak irëak ön. 9 Omnaröak utpet yaalniin kangiiir elmëënganok. Utpet wesak yeniaan kangiiir manganok. Won, Anutuuk welaköt elniipënëak yas niiauro. Pötaanök pël yaëen pöt Anutuun pitta welaköt elmëëpnaan kimang man. 10 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën ërëpsawiarang ompyaö öpenëak kent yaë pöp pim këmtakaan ngön utpetere kaaröt orööpan. 11 Utpetat kasëng menak omën ompyaüt ëëp. Pël äak mayaaptak öpnaan ke urak pöta yaat mëmp.

12 Aköp pi omën wotpil
yauröen itenak
pitëm kimang yamëëaut kat
yemowiaup,
utpet yaurö kasëng
yemengkaup.”

*Ompyaö yaautaan
këlangön kat wiipenaat*

13 Karurö, ar ompyaö
sënëëtaan kosang yengentiin
talëpök utpet niwasëpën?

14 Ar wotpil wëen këlangön
kat yaniwiin pöt ërëpsawi
ëënëët. Ar pitën ya ngës
kön wiak kas ëëngan.

15 Arim könre lupöt Kristoon
kasinkasin ëak kaö mowasën.
Pël ëën omnaröak arim omën
ompyaut önëak kor yeë pöta
songönten pëël yeniaan pöt
ompyaö wesak ya wiaptaring
ök manëël kopëta wesak ön.

16 Pël ëak arim könöt kengkën
ëënëën wotpil ön. Pël ëënë pöt
omnaröak arim Kristook yal
ëak ompyaö yaautakël utak
utpet wesak yeniem pitëm
kaar yaauta songönte tekeri
sëen ëö sëpnaat. 17 Anutuuk
kön wiin wotpil yaautaan
këlangön kat wiipena pöt
ompyaö ëëpnaat. Ën utpet
yaautaan pël ëëpena pötaar
pangk naën ëëpnaat.

*Kristo pi tiarim saunatëen
wel wia*

18 Kristo pi wotpilëpök
tiarimëen wel wia. Pi wot-
pilëpök utpetarö tiar Anutuu
naë wa nuulëëpënëak akun
kopët nent pël ëa. Koröpö
wel yawiin könöp wel nawiin
ëa. 19 Pël ëak pim könöp
omën ngaan wel wiauröa
kön wii kaatak wëauröa naë

së ngönën ök mëëa. 20 Kön
pörö omën ngaan Noa pim
akunetak Anutuu ngön wa
olaimauröa könörö. Noa pi
wangaö ket ëeim wëen Anutu
pit pim ngön ngaarëk öpënëak
pimtë ya wiap yaautak om
korkor elmëeima. Pël ëautak
omën kopët 8 pöaar pëen
pim ngönte ngaarëk wak
wangaöök ilaan i ngep naën
ëa. 21 I pipët ngönën i yanimë
pöta ökre waste. Pöt epël
yaë. I yanimë pöt koröpöökë
kewilötëen naën, Anutuun
kimang yemaan utpetat
won yanuwat. I yanimëen
Anutuuk Yesu Kristoë wele-
takaan wal ëa pötaan ompyaö
yanuwat. 22 Pi weletakaan
wal ëak kutömweri së Anutuu
yaapkëël wëen enselöröre
kutömweri yapinringre weëre
kosangringörö pim iri wë.

4

*Kristoë këlangön kat wia
pöl yeem utpetat kasëng
mempa*

1 Kristo pi yangerak
këlangön kat wia. Pötaanök
pim ëa pöten kön wieë
kosang sën. Namp koröpöök
këlangön kat wiipnaapök
utpet yaaut sëp wasëpnaat.

2 Pötaanök peene ngës reäk
koröpöökë kentre kauratë
ënëm ëënganëp Anutuu këm
ngönte pëen ngaarëk weim
ön. 3 Ar ngaan ngönën köpël
wë köpëlöröa kentöökë yaaut
epël eimaurö. Öngre omp nga
ëëre omën utpetatön kentre
kaur ë, i ngaat nak kön irikor
ëëre këere imën keimön nëëre
i ngaat keimön nak utpet

ë, Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëengkw mowasö, pël yaaö pöt ë waiseimeë pöt kaö wesak wakaimaurö. ⁴ Peene pöt, utpet ke pilöt pitring naën yeë pötaan yaan sak utpet wesak yenia. ⁵ Pël yeniaatak wë ënëmak Anutu omën welere öpöröa ngön ë pet irëpnaap pim naë së tauak pitëm eimaute songönöt ök maan kangut mampnaat. ⁶ Pël ëëpnaat pötaanök Kristo pi omën ngaan wel wiauröa naë së ngön ompyaut ök mëea. Pit koröpööring wel wiauröak Anutuu öp wë pöl könöpring öpna kanö pitëmëen orööpënëak pël ëa.

Weëre kosang Anutuu yangking pötring ya mëmpa

⁷ Karurö, omën ël epot poutë won sëpna akunet temanöm yes. Pötaanök ompyaö wesak Anutuun ök manëëtaan arim könre lupöt pëen weseë. ⁸ Pël ëak lup sant yaauten kön wiin kaö sëen kosang wesak lup sant ëeim ön. Pël yeem neneraan utpet yaaut ngep ëënëet. ⁹ Ar karurö arim naë yewaisën omnant keimön elmëenganëp kaaö köpël sant mowasën. ¹⁰ Ar pourö Anutuuk ngönën ya mëmpunëak neenem weëre kosang ke nentere nent nina. Pötaanök arim karurö kaamök elmëënëak ompyaö wesak weëre kosang pötring epël mëmpun. ¹¹ Namp ngönën apënëak pöt Anutuu ngön pëenöt ap. Namp narö kaamök elmëëpënëak pöt weëre kosang Anutuuk

yamangk pööring pël ëëp. Pit pël yaëen omnaröak Yesu Kristoë weëre kosangöök yaë pöten itenak Anutuun yaya mapnaan pël ëëp. Ë rangiere weëre kosang pöt pim naë wieëautök wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoë këlangön kat wia pöl ëëpenaat

¹² Kar panëerö, morök kësang nent arim naë orööpnaan yaë. Pöten itenak omën ngolöpët pël wesak yaan sëngan. ¹³ Morök pöt jaaröön Kristoë këlangön kat wia pöl, “Tenta yeë,” pël kön wiak ërëpsawi ëën. Wë ënëmak Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëen ërëpsawi kaö ëënëet. ¹⁴ Omnaröak arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi ëënëet. Pitëm pël elniipna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö arring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁵ Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëen këlangön kat wiipan. ¹⁶ Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötaan këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötaan Anutuun yoöre ërëp map.

¹⁷ Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet oröak wia. Pötaanök pim omnarö tiarim naë ngës rëak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaurö tol elmëëpën? Elei, pit

kélangön kaö kat mowiipnaat.
 18 Pöta ngönte ngönentak epël
 wia.

“Anutuuk omën wotpilëp ut-
 petetakaan kama wak
 ompyaö wasëpënëak
 ya kaö mënak ompyaö
 yewasën pöt,

omën pi kasëng menak utpet
 yaaup tol ëëpën?”

19 Pël wia pötaanök omën
 Anutuu kön wiaul kélangön
 kat yawi pörö wotpil wë
 pitëm wëwëet Anutu pim
 moresi ulmëëp. Pi ket
 elniaupök pimtë ök yenia
 pöl ompyaö wesak kaamök
 yaalniaup.

5

Wotöököröa ngönte

1 Ngönënë wotöökörö,
 neenta wotöök arim karipök,
 kosang wesak niamaan. Nem
 itöök Kristo kélangön kat
 wiak wel yawiin itenaupök
 wë ënëmak pim ë rangiet
 tekeri sëen piiring pöta pep
 sumaap. Pötaanök niamaan
 kat wieë. 2 Anutuu sëpsëpörö
 ngarangk ëënëak niaurö
 këkre töötak won, ya ngëstak
 itenak ngarangk elmëën. Pël
 yeem monere uröm won, ya
 mëmpunëëtaan ulöp es ngaar-
 ing mëmpun. 3 Pël ëak omën
 omp ak sak arim ngarangk
 elmëënëak niulëa pörö il
 mowasnganëp arim ënëm
 ëëpnaan ngönënë kanöök wot
 ran. 4 Pël ëen Kristo, sëpsëp
 ngarangk kaöap, pim tekeri
 sëpnaatak omën ompyaö weit
 kangiiir ningkën önëët.

*Tiarimtën wak irëak
 ngarangk këëkë ëëpa*

5 Ulwasörö, arënta tapël
 niamaan kat wieë. Ar arim
 kaöaröa iri ön. Pöt ngönentak
 epël wia. “Anutu pi omën
 pitëmtën wak isak yaurö
 wak yeirëaup. Ën pitëmtën
 wak irëak wëaurö ompyaö
 yaalmëaup.” Ngönentak pël
 wia pötaanök ar kotre kaö
 pourö arimtën wak irëak
 neneraan inëen ëeim ön. 6 Tok
 oriak Anutu weëre kosan-
 gringëp pim iri ön. Pël ëen
 pimtë akun wia pötak ar wak
 isëpnaat. 7 Puuk ngarangk
 elnieim wë. Pötaanök arim
 naë könömöt oröön pöt pim
 moresi mowiin.

8 Ar könöt wotpil wesak
 arimtën ngarangk ëeim
 ön. Kent toköröa imën
 mëmpënëak këm nga ëak sak
 waiseim wë pöl arimëen nga
 yaaup, Seten, pi arim tekarak
 wë talëp mëmp ma talëp
 mëmp wesal yaë. 9 “Ingre
 mor sa tenim kar yang
 ëlötë wëaurö morök ke tapël
 elmëeim wë,” pël weseë
 kön wi kosang yewesautak
 kosang sak wë pi ke ur
 momëen. 10 Pël ëak akun
 kot nent kélangön kat yawiin
 Anutu, komre kolap yaaup,
 Kristook yal menak piiring ë
 rangi kosang kö nasëpanëëtë
 pep sënëak yas niaup, puuk
 ompyaö nuwesak tau nu-
 ulëak weëre kosang nimp-
 naat. 11 Weëre kosang pöt
 pim naë wiakaim wiaap.
 Yaap.

Ngön mëët

¹² Ne ngön kot epët Sailasën maan retëng yaë. Pi nem ngönt kääp. Ne arim lupöt kosang niwesak komre kolap arim wak wë pöt Anutuu komre kolap kääp pöt ök ni-amëak yeë. Piptak taë sak ön.

¹³ Papilon kakaan ingre mor sa Anutuu arring yaö wesaurö yoöre ërëp yenia. Ën Maak nem ru sak wëaup puukta tapël yenia.

¹⁴ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Omën narök ngönën kaaröt ök maim wëen Pitaak wotpil wasëpënëak kent kön wiakök omën Yesuun itaampööre kat wia pöröa pitëm ngönën ök mëeaut kön ngolöp wes mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Anutuu yaö niwesauta ngönte 1:3-21

Ngönën kaar yaauroa ngönte 2:1-22

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 3:1-18

¹ O Yesu Kristoon kön wi kosang wesak tenim ök sak wëaurö, Saimon Pita ne ya omën pim ngönte yaaupök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaautak kaamök elniin kön wi kosang wesaurö.

² Ar Anutüre tiarim Aköp Yesuun kön kosang wiak wëen piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë kaö sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtëen yaö niwesaurö

³ Anutu pim ëwa ompyaö yaautak yas niiaup tiar piin ëwat wëen omnant pout koröpöökëere lupmeri wëwëeta kaamököt pim weëre kosang kësangöök war wes ninaut. ⁴ Pël ëak pim ëwa ompyaö tapöök omën kaö ompyaö kup niwiauta këet

nina. Pim kup niwia pötaan koröpöökë kentre kauratëen kö yesaö epët kasëng menak Anutuu wë pöl öpenaat.

⁵ Pël ëëpenaak pötaanök ke urak arim kön wi kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngönënë songön ke nentere nent kön tektek yesaut yal mampun. ⁶ Kön tektek yesautak koröpöökë ngarangk yaaup yal mangkën koröpöökë ngarangk yaaö pötak weëre kosang wëaut yal mampun. Weëre kosang pötak Anutuu wëaul önëet yal mampun. ⁷ Anutuu wëaul önëetak ngöntre kar yaaup yal mangkën ngöntre kar yaaö pötak lup sant yaaup yal mampun. ⁸ Omën pipot arim naë ulöl sak wiaapna pöt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naëpan. ⁹ Ën namp pi omën pöt won wëen pöt piin epël apenaat. “Pi it il tëauröa ök sak kön ëngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa pöten kat kola,” pël apenaat.

¹⁰ Karurö ar, Anutuuk yas niak pimëen yaö wes nuulëaurö. Pötaanök kosang sak yas niia pöt kë ëëpnaataan weë panë ngentiin. Pël ëënë pötak utpet nasëngan ompyaö önëet. ¹¹ Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan të niwiin poprak naëngan pim wa ngaöök yanimë pötak ilëak wakaim önëet.

¹² Yaap, ar omën pipot rë nuulön ëwat wëen ngön kë arim wa pötak kosang

niwasën wë. Pöt ne ewat wëak om ngolöp wes nineim ömaap. ¹³ Ne kön wiin öp wë pël eim öma pöt pangk eëpnaat. ¹⁴ Pöt epël. Ne kön wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pöl akun kot nent wë wel wiimaap. ¹⁵ Pötaanök ne wel wiin omën pipotön kön wiaanëek yak ngolöp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ewaöön itena

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoë weëre kosangring kaalak waisëpnaata ngönte tenim ök niaö pipët ëlar ngönaak omën könöökaan rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ewaöön itenaut yak ök niaut. ¹⁷⁻¹⁸ Ten piiring rosir ngëengköök wëen Anutu Pepapök piin ping wesak mëak ewaö yemangkën ten kat wiaan Anutuuk kutöm ewaöökaan epël ya. “Epop nem ru ulöpöököp. Ne pimëen ya kë panë yes.”

¹⁹ Pël yaan ten kat wiak tektek ngön yaaö omnaröa ngön ëa pötön kön wiin yaap pan ëaut. Pötaanök ar pitëm ngön pötön këekë kön wiaan. Pipotök koutak esuwesi ewa yaë pöl elniaan Kristo waisëpnaat. Pim waisëpna akunet temanöm yesën pi tangewesi yaarö pöl oröak arim könre lupötë ewa elni-ipnaat. ²⁰ Omën kaö epëten wet rëak kön wieë. Tektek ngön ngönën pepeweri wia pipotë songön pipot omnaröa könötëaan pangk naëpanëet. ²¹ Tektek ngön pipot omnaröa könötëaan kön wiak naënöt.

Anutuu ngönöt Ngëengk Pulöök tekeri wes mangkën aima.

2

Ngönën kaar yaauröa ngönte

¹ Ngaan Israel omnaröa naë tektek ngön yaaurö wëen kaar yaauröeta wakaima pöl kaar yaaö narö arim naë orööpnaat. Pit arim naë ëlëep wë ngönën kaar arim kön wi kosang yewe-saut utpet wasëpnaat niak Kristo pitëm kaöap këlangön kat wiak pimëen mowa pöpönta pi kaöap pöt ngep ëak wonwon apnaat. Pël yaëen Anutuuk kangut teënt mampnaat. ² Pël ëen ngönën omën selap pitëm yaaul öngre omp nga eëpnaat. Pël yaëen omën muntarö pitën itenak ngönënë kanöön utpet wesak apnaat. ³ Kaar omën pörö pit monere urömatön war ëen arim naëaan öpënëak morök elniak ngön kaaröt niapnaat. Omën ke pëlöröaan Anutuuk ngaanëer ngön kosang wiaut wiap nasën kosang wiakaimaut peene pet irën kö sëpënëak yaë.

⁴ Ensel narö nganëer utpet yaëen Anutuuk mait naalmëen wii tëak es parëaöök moolëa. Pël ëen koutak së ngan i akuneten kor eim wë. ⁵ Omën ngaan pan wakaimauröeta pi mait naalmëen i ngep eëpënëak maan Anutuu ngön wa olëaurö pourö kö sa. Pël ëen Noa wotpil wëauta ngönte yaaupring omën kopët 7 ëak

öp sa. ⁶ Kaalak Sotomre Komora ka pöörarta tapël kö sêpênëak maan es kot won sa. Pël ëa pötak omên ënëm utpet ëëpnaaröaan pepanöm ëa. ⁷ Lot pi wotpil wê omên utpetaröa öngre omp nga yaautëen ya utpetaring wëen Anutuuk mait elmëak kama wa. ⁸ Omên wotpil pöp pitëm tekarak wê kêt ël epotë pitëm utpet yaautön itaampööre kat wi pël eimeë kön utpetaring wakaima. Pötaanök kö nasën ëa. ⁹ Aköp pi ompyaö ëaurö mait elmëa pötaan pim ngön kat yawiaurö morökötëaan pangk kama öpnaap. Ën utpet yaaurö ngan i akunetak këlangön kat mowiipnaap. ¹⁰ Omên narö pitëm koröpöökë kentre kaur utpetatë ënëm yeem Aköp ngep yaalmë pörö këlangön kaö kat mowiipnaap.

Ngönën omên kaar pörö pitëmtën wak isak aimeë pitëmtë könöök omnant yeem kutömweri ëwaatak wëauröen kas naën utpet wesak yamëëaurö. ¹¹ Pël yaauröak ensel kaö weere kosangring pit il yemowas pöröak Aköpë ëöetak kangiiir utpet wesak nemaan yaaurö. ¹² Omên piporö kön won, animaö omnant köntak yaë pöröa ökörö. Animaö pörö omnaröak mööpenëak pitëm ëlöröak yawilaurö. Pit omnantë songönötön kön nawiin utpet wesak aimeë animauröa yaë pöl kö sêpnaarö. ¹³ Pël ëak pitëm utpet yaautë kangiiir këlangön kat wiipnaarö. Pit kêtëkötë

ëö köpël koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem utpet ke nentere nent yaautön kön wiin ompyaö ëëpnaat. Pit ëöa pipot yaauröak arim kaatë wais kaömp ngawi yenem utpet niwesak pitëm pël yaaö pötaan ërëpsawi yaaurö. ¹⁴ Pitëm itöt öngöröen kentre kauraring iteneimeë utpetat kep köpël yaaurö. Pël ëak omên lup wiap yaauröen wiap sësë mëak utpet yemowesaurö. Pit monere urömat keimön panë yaaurö. Elei, omên ke pilörö pit es parëaöök sê kö sêpnaarö. ¹⁵ Pit wotpil wëauta kanö kasëng menak irikor yeem tektek ngön yaaö omên kaar Pelam, Pioë ruupë kanöök yesaurö. Pi utpetatëen sumat öpënëak kent yaëen ¹⁶ pimtë pol tongki ngön wonöpök omên ngönring irikor yeem utpet ëëpanëak kan mowaria.

¹⁷ Kaar omên piporö i leep yarëautë ökörö. Kepilöt kentöök wak sê waisö yaëen kopi nepelën yaë pöta ökörö. Omên ke pilörö Anutuuk köö panëetak öpënëak yaö mëëa. ¹⁸ Pit pitëmtën ping wesak ëak ngön mosut yamëem köpël omnaröen koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem öngre omp nga ëëpënëak wiap sësë yamëëaurö. Köpël omên pörö utpetat sêp wesak kan ngölöpöök sêpënëak yaëen pël yaalmëaurö. ¹⁹ Pël yeem epël yema. “Omên eptak wii ket ëak nanitëen ëëpnaat,” pël yemaatak pitëmtë omnant yaautök utpet mowesak

wii motëen wëaurö. Omën nent tiarök kaö wesak inëen elmëëpena pöt pötak wii ket ëak nitëëpnaat. ²⁰ Omën namp pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan kama yani-waup, piin kön wi kosang wesa pötak yangerakë utpet yaaut sëp wesak wë ënëmak kaalak pötë së rë olaan wii motëëpna pöt ngaan utpet wakaima pöt kotte, ënëm pöt kaö panë sëpnaat. ²¹ Omën ke pilëp pi wotpil wëauta kanöök nasënëpök yaë talte pangk ëëpën. Anutuu ngön kosang ngëëngköt rë moulaupök kan pö kasëng yemangkën pangk naën pan yaë. ²² Omën pël yaë pöp piik ngön nokoliil epël ëa pöt kosang yes. “Kentëp pi köl ngës olëak kaalak yen.” Ën nent. “Polöp pi iir moulmëen kaalak kepi yeila.”

3

Aköpë waisëpnaata ngönte

¹ Nem kar panëërö, ne ngaan pep newer retëng ë ninaut. Peene epwer kaalak ningkën neweriar yes. Pouweriarë wotpil wesak kön wiinëëtaan ngön epët ngolöp wes nimpëak retëng yeë. ² Tektek ngön yaaö omën ngëëngköröa ngaanëër ngön ëa pötire tiarim Aköp utpetetakaan kama yani-waupë ngön kosang ngön yaaö omnarö tenim arën ök niia pötönta kön wiinëak ëaut. ³ Ar wet rëak epël kön kosang wiin. Yangerä pet irëpna akunet temanöm yesën omën pitëmtë koröpökë kentre kauratë

ënëm yaaurö oröak ökre was ngön epël niapnaat. ⁴ “Yesu kaalak waisëpënëak ëa pöt yaap ma? Pi tarëkwë? Tiarim ëarö wel wieimaurö. Ën omën epot pout yanger yaaröön oröautta tapël om wiaap.” ⁵ Pël yeem Anutuu ngaanëër ëa pötën kön wiipnaaten kaaö yaaurö. Ngaanëër Anutuuk maan kutömre yang oröa. Yanger i kaöökaan oröak i kaö tapöökë rangk wiakaima. ⁶ Pël ëen ënëmak Anutuuk maan i kaöök yang ngaan wiakaimaur ngep ëak utpet wesa. ⁷ Ën kutömre yang peene e wia epot Anutuuk tapël maan es kot won sëpënëak yaö ëa. Epot om wiaan ënëmak Anutuu ngönën wonöröaan ngön ë pet irëpnaatak pitring kö sëpnaat.

⁸ Kar panëërö, ar omën epëten ëngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaröa kön yawi pöl naën. Pi kët kopët nenten kön wiin krismaki 1000 pöta ök yaaup. Ën krismaki 1000 pötën kön wiin kët kopëtet pël yaaup. ⁹ Aköp pi pim ngön ëa pöta këët tekeri wasëpnaaten ëngk ma e ëak akun wali naön. Omën naröak kön wiin pël koröp yaë. Won, pi omnarö kö sënganëak arimëënök kor wë. Pi omën pourö lup kaip tiinëak korkor yaë.

Kutömre yang epot won sëpnaat

¹⁰ Aköp pi korkor yaëëtak pim akun kaöet këkain yaauröa yaë pöl ëlëëp tapët pöt orööpnaat. Pël yaëën kutömwer rirre por kësang

ëak won yesën omën pörek wieëa pöt pout es kotak won sêpnaat. Pël ëën yangere yangera rangk omën epot pout es kot won sêpnaat. ¹¹Pël ëëpnaat pötaanök ar wotpil wë Anutuu ngönte taintaë wak ön. ¹²Pël yeem Anutuu kaalak waisëpna akuneten kor wë akun pöt teënt orööpnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pötak kutömwer es kotak kö yesën omën pörek wieëa pöt pout tapël es kot won sêpnaat. ¹³Tiar pöt, kutö mre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pörek wotpil öpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk këëkë ëëpa

¹⁴Nem kar panëörö, ar omën pötëen kor wë pötaan arim lupötë kölam pëen utpetat won wiaan Anuturing lup kopëtemer sak önëen kosang sak ön. Pël ëën pi arën itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁵Aköpök pim akunet wali yewas pöten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpënëak yaë pël wasën. Ngön pöt tiarim kar panëöp Pool Anutuuk könö kaö wes mangkën puuk nant retëng ë ninaut. ¹⁶Yaap, omën pipotön pim pep poutë tapël retëng ëa. Ngön pim pepatë via pöt, nant könömöt, pötë songönöt koirëpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pöt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntatë yaë pöl wa irikor ëak

ë yaë. Pël yeem kö sêpënëak yaë.

¹⁷Nem kar panëörö, ar ngaan wa korkor ngön pöt ök niaan kat wiaurö. Pötaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer niön arim lupöt këlok sak wiap sêpanëen ngarangk këëkë ëën. ¹⁸Pël ëak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yaniwaup pim komre kolapta songönte ëwat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

1 Son

Yesu wel wiin wë krismaki 60 pöta ök won sëen Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëepënëak mëea. Pël mëak omën naröak, “Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën ëa,” pël ya pörö kaar ya pöt retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ëwaare kaö pöteparë ngönte 1:5-2:29

Anutuu ruuröere Setenë ruurö 3:1-24

Ngön yaapötre kaaröt 4:1-6

Lup sant yaauta ngönte 4:7-21

Kön wi kosang yewesauta ngönte 5:1-21

Wëwëeta ngönte

¹ Ne omën kaö nenten kön tektek niamaan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këeta pep pöp ngaanëer kutömre yang won wiaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël ëaut yak tekeri wesak arën ök niaim. ² Wëwë këeta pepap tekeri orö rëen itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök niaim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut. ³ Ten itenak kat wiak pël ëäkök arënta ök yeniak. Ar kat wiin tiar lup kopëtemer sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring

lup kopëtemer sak öpenëak ök yeniak. ⁴ Pël ëën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retëng ë yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

⁵ Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeniak. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëënë wia. Koö nent pim naë wi naön. Won pan. ⁶ Tiar koutak wë Anuturing lup yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël ëak ngön këeteta yok pangk wak naön ëëpenaat. ⁷ Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtemer sak wëen pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat kërë nuulaan kölam tèak wë. ⁸ Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël ëën ngön këet tiarim lupötë wi naön yaë. ⁹ Anutu pim ngön ëa pöt kë rëak wotpil yaniwesaup. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtok tiarim utpetatë songönte ent ë nuulëak kölam yaniwas. ¹⁰ Tiar tiarimtën utpet nent naën yaaurö pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël ëën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

2

Anutuu ngönte ngaarëk yeweem pim naë öpa

¹ O nem ruurö, ar saunaring önganëak ngön epët retëng ë yaningk. Ën arim naë

namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wot-pilëp, Pepapë naë tiarimëen ke urak kimang më yaë pöp wë. ² Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kangiiir wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup. ³ Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ëwat wë pël kön këekë wiaapenaat. ⁴ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun ëwatëp,” pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, “Pi kaar omnamp, ngön këët pim lupmeri wonöp,” pël apenaat. ⁵ Namp pi Anutuu ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këekë wiipena pöt epël ëëpenaat. ⁶ Namp pi, “Ne Anutuu naë rë olëak wë,” pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëen pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar rëak ëwaatak öpa

⁷ Nemorö, nem ngön retëng ë yaningk epët ngolöpët won, arim ngönën ngës rëak kat wiaurek rë nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeniak. ⁸ Pël ëak retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kë yaëen ityaangk. Pël yaëen kout won yesën ëwa këët oröak wia. Pötaanök songön pouteparëenök ngön kosang ngaan wiaut peene retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. ⁹ Omën

namp pi pimtën, “Ne ëwaatak wë,” pël aimeë pim karipön kööre tok yaalmë pipop pi om koutak wë. ¹⁰ Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëen nengentiipan. ¹¹ Pël ëaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök köö pötak pim itöörar ngep elmëen pim sëpnaalën it-naangkën yaë.

¹² Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ë nuulëaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹³ Peparö, ar Omën ngaan kutömrë yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹⁴ Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retëng ë yaningk. Peparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte arim lupötë wiaan weëre kosang ëak Seten il wesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

Tiar yangaakë omnantëël lupre könöt wiak öngan

¹⁵ Ar yangaakë omnantëël arim lupre könöt wiak önganok. Namp pi pim lupmer yangaakë omnantëël rë olëak wë pipop pi tiarim Pepapön lup sant naalmëen yaë. ¹⁶ Yang omnaröa

yaautön tiar ewat wë. Yangaakëlaan omnant koröpöökë kentre kaur yaautre itöök itenak kent yaautre pitëm omnant wieëautëën wak isak yaaö pipot Anutuu naëaan wonöt. Pipot yangaakëlaanöt. ¹⁷ Yang epërere omnaröa omën kentre kaur yaaö pöt seim së won sëpnaat. Ën Anutuu ngönte kat wiak ngaarëk öpna pöp pi om wakaim öpnaap.

Kristoën kööre tokörö oröak wë

¹⁸ Nem ruurö, akun kaöet temanöm yes. Ar ngaan Kristoën Ngaap orööpnaat pël aan kat wiaurö. Peene pim ngaarö selap oröak wë. Pötaanök tiar, "Akun kaöet temanöm yes," pël yewas. ¹⁹ Nga pörö tiar sëp niwesaut. Pël éaap pit pörö tiarimörö won. Tiarimöröak éanëën tiarring wëan tapön. Pit tiar sëp niwesa. Pötaanök, "Pit maimarö yak tiar sëp niwesaut," pël yewas. ²⁰ Ar pöt Ngëëngk Pulö waurö. Pötaanök éwattaring wëaurö. ²¹ Ar ngön këet köpël wë pël weseë ne pep epwer retëng ë nangingkën. Won. Ar ngön këet kat wiak kaar epot ngön këeta naëaan wonöt pël yewesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk. ²² Talëp kaar omnamp? Omën namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup won pël yema pöp pi kaar omnamp. Omën pöp pi Pepapre Ruup kasëng menak Kristoon kööre tok yaalmë pöp Kristoën Ngaap. ²³ Omën namp pi Yesu kasëng

yemangk pöp Anututa kasëng yemangk. Ën namp Ruupön ping wesak yema pipop Pepapta yeö. ²⁴ Ngaanëër ngönën ngön ök niaim pöt olanganok. Wak ön. Pël ëënë pötak Pepapre Ruup arring wëen önëët. ²⁵ Pël ëën Kristoë wëwë kosang tiar nimpënëak niia pötak önëët.

Ngëëngk Pulöök ngön këeten ök niaim wë

²⁶ Lup wa irikor elni ipënëak yaë pöröaan kasiinök ngön epët retëng ë yaningk. ²⁷ Ar pöt, Kristoë naëaan Ngëëngk Pulö waurö. Pël ëën pi arring wëen ar omën nampök omnant pet elni ipënëak nemaan yaaurö. Pulöök omën pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapöt. Pötaanök pulöökë ök yenia pipël Yesu taintaë wak ön.

²⁸ Nem ruurö, ar Kristoor-ing ön. Pël ëën ënëmak pim tekeri sa rëëpna akun pötak tiar ëö nasëngan. Pim ëöetak kosang sak tauaapenaat. ²⁹ Ar piin wotpil wë pël weseë itaangkën omën namp wotpil tapël wëen pöt Anutuu ruup pël wasën.

3

Tiar Anutuu ru sak wë

¹ Kat wieë. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru niwesa. Yaap, tiar Anutuu ruurö. Omën ngönën wonörö pit Anutuun köpël wë yak tiarënta köpël yaë. ² O nem ngöntörö, tiar yaap peene Anutuu ru sak wë eporö. Tiarim ënëm öpena pöten

köpël, om epël kön yawi. Wë enëmak Kristo orö rëepna pötakök piin itenak pim ök sëpenaat. ³ Pötaanök omën piin kor wëaurö tiar Kristoë kölam wë pöl lup koore katëp ëak kölam wakaim öpenaat.

⁴ Namp pi utpetat yaë pipop Anutuu ngön kosangët wa yoola. Ngön wa yoolëa pötak saun këët. ⁵ Ar ëwat wë. Kristo pöp saun wonöpök tiarim saunat won nuwasëpënëak oröaup. ⁶ Omën Kristooring wë pöp utpetat naën yaë pipop. Ën utpetat yaaö pipop pi Yesuun itenak ëwat nasën wë.

⁷ O nem ruurö, omën narök lup irikor elniipënëak yaan kat mowiinganok. Omën wotpil yaaup pi Yesuu wëaul wotpil wëaup. ⁸ Ngaanëer Setenök utpetat ngës rëa. Pël ëaupök utpetat ë om seim wë. Pötaanök omën namp utpetat yaë pipop Setenë omnamp. Anutuu Ruup pi pöt, Setenë utpet yaë pöt wa moolapënëak oröaup. ⁹ Pötaanök namp pi Anutuu ru sak wë pöp pi utpet naën yaaup. Pöt pi Anutuu naëaan wëwëeta weëre kosang wak wë pötaanök. Pi Anutuu ru sak wë yak utpetat naën yaë. ¹⁰ Anutuu ru sak wëautere Setenë ru sak wëauta këët epël tekeri sëën itampenaat. Omën wotpil naön yaë pöp pi Anutuu ruup won. Ën namp pim karurö sant nemowasën yaë pöpta Anutuu ruup won.

Tiar neneraan lup sant ëëpa

¹¹ Ar ngaanëer neneraan lup sant elmëëpena ngön epët kat wieimaurö. ¹² Tiar Keen pim kanöök sëngan. Pi Setenë ru sak pim nangap mënaup. Pöt tol ëënak wasnganok. Pim yaaut utpet, ën nangapë yaaut wotpil ëa. Pötaanök mëna. ¹³ Karurö, ar ngönën wonöröak kööre tok yaalniin yaan sënganok. ¹⁴ Tiar tiarim karurö lup sant yaalmë pötak weleta kanö kasëng menak wëwë kosangtakël el menan pöt ëwat wë. Ën omën namp pi pim karipön lup sant naalmëen yaë pipop weleta kanöökël om wë. ¹⁵ Namp pi pim karip këëpöt mowasën pöt omën yamëngkaupë ököp. Omën ke pilëpë naë wëwë kosangët wi naönöp pël yewas. ¹⁶ Tiar lup sant pöta këët epël tekeri wasën ëwat saut. Kristo pi pim wëwëet këëpöt wesak tiarimëen wel wia. Pötaanök tiarta tapël tiarim karuröaan wëwëat këëpöt wasëpa. ¹⁷ Omën namp pim urömat selap wiaanak kom ëak pim kar ngöntök yaaup nemangkën yaë pipop pi Anutuun lup sant naalmëen yaë. ¹⁸ O nem ruurö, tiar lup sant yaaö pöt këm pëëntak anganëp, lup sant elmëëpenëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

¹⁹⁻²⁰ Pël yeemak ngön këëta ënëm yeë pël wasëpenaat. Ën tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt

Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim könre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ewat wë. ²¹ O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuu ëöetak kosang taupenaat. ²² Pël ëak omën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ënëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat. ²³ Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa. ²⁴ Omën namp Anutuu ngön kosangta ënëm yaë pöp pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël ëen Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ewat yes.

4

Ngëengk Pulööre pul kaarö

¹ Nemorö, omën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuu, Pulö neering wë,” pël yaauröa ngönöt wa yaap wasnganok. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was ëak Anutuu naëaanörö ma won pöten itaampun. ² Ar Anutuu Pulö epël tekeri wasën ewat sënëet. Omën namp pi, “Yesu Kristo pi omën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuu naëaan waup,”

pël wasënëet. ³ Ën namp, “Yesu omën sak yangerak oröaup,” pël naën ëen pöt piin, “Pulö Anutuu naëaan naönöp,” pël wasënëet. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.

⁴ O nem ruurö, ar Anutuu ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas. ⁵ Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëel ya. Pël ëen yangerakaan omën ngönën wonörö pit kat yawi. ⁶ Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omën Anutuun ewat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ën Anutuu ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këet tekeri yewesa pööre pul kaarkaarö piarpim këet tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

⁷ Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuu naëaante. Pötaanök omën namp lup sant yaautaring wë pöp pi Anutuu ru sak piin ewat wë. ⁸ Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omën namp pim karuröen lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutuun köpël wë. ⁹ Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpënëak wes mëen yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt

pet yaalni. ¹⁰ Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëën äaut. Puukëër tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëen yangerak orök tiarim saunat ent elniipënëak wel wia.

¹¹ O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa. ¹² Omën nampök Anutuun itnaangkën äaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël ëen tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

¹³ Pi pimtë Pulö tiar nin-aup. Pötaanök, "Tiar piiring wëen pi tiarring wë," pël këekë kön yawi. ¹⁴ Pep pi pim Ruup tiar yangerakë omën pourö utpetetakaan kama niöpënëak wes mëa. Pël äaup ya pöt yamëngkën ten itenaut yakök war wesak ök yeniak. ¹⁵ Pötaanök omën namp Yesuun, "Pi Anutuu Ruup," pël ya pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁶ Anutu pim lup sant kësangët tiarimëen elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omën namp lup santtaring wë pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁷ Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël ëëpenëak kaö yes. Pi tiar omën pourö akun kaöaöök ngön yaatak niulëen kas naën ëëpenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek

wë. Pötaanök Anutuu ëöetak kosang sak taupenaat. ¹⁸ Tiar nampön lup sant yaalmëem pöt piin kas naalmëen yeë. Pötaanök lup sant yaaö pöt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omën namp pi utpetatë kangut öpënëak ëwat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omën pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut orök kaö nasën wieëa pël apenaat.

¹⁹ Anutuuk wet rëak tiar lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë. ²⁰ Ën omën namp pi, "Ne Anutuun lup sant yaalmëaup," pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itneëak lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutu ëlëëpöpön lup sant naalmëen yaë. ²¹ Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omën Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëep.

5

Yangerakë omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosangyewas epët

¹ Omën Yesuun pi Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pöt yaap wesak wë piporö pit Anutuu ru sak wë. Pël ëak pit Pepapön lup sant yaalmëem pim ruuröenta yaalmë. ² Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngön kosangta ënëm yeemakëër Anutuu ruuröen lup sant yaalmë pël kön wiipenaat. ³ Pöt tiar Anutuu ngön kosangta ënëm yaalmë

pöt piin lup sant yaalmë. Pim ngön kosangta ënëm yaaö pöt könöm wonte. ⁴ Anutuu ru sak wëaurö pit kosang sak yangerakë omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët. ⁵ Talëpök yangerakë omnant ent ë moolapën? Omën namp Yesuun Anutuu Ruup pël kön wi kosang yewas pipopök ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngönte war wesak niiaut

⁶ Yesu Kristo pi omën nampök i yaaptaring momëën këra yetaprak pim omën iit il olapënëak oröa. I yaaptaring pëen momëepënëak won, omën iiteta il olapënëak oröa. Pulö pi ngön këeta pepap. Pötaanök pi Yesu Kristoë ngönte war wesak ök niaim wë. ⁷ Omën nentepar nent epteparök Yesuu ngönte war wesak ya. ⁸ Pulööre i yaapëtere omën iitere pël ëak pit omën nentepar nent pipotök pitëm ngönte kopëtet. ⁹ Tiar omnaröak ngön ök aan kat wi yeëp. Anutu pim ngön ya epotök omnaröaat il yemowas. Anutuu ngön pötök pim Ruupön ök niaim wë. ¹⁰ Namp Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pipop Anutuuk pim lupmerën ök yema pötenta kat wiak kosang yewas. Ën namp Anutuun kön wi kosang newasën yaë pipop pi Anutu pim Ruupëen ngön këët ök niia pötenta kön wi kosang

newasën yaë. Omën namp ke pipëlëpök Anutuun kaar omnamp pël ya. ¹¹ Wëwë kosangta ngön këët Anutu pim ök yenia epët. Pi wëwë kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep pöp pim Ruup. ¹² Omën Ruupë naë rë olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp Anutuu Ruupë naë rë olëak naön yaë pipop pi wëwëetak naön yaë.

Tiar wëwë kosangtak wë pöten kön wiipa

¹³ Ar Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pöröak wëwë kosangtak wë pöten ëwat sënëak ngön epët retëng ë yanking. ¹⁴ Tiar epët ëwat wë pötaan Anutuu ëöetak kas naëngan. Tiar pim kentöökë ënëm yeemak omën nentaan kimang mepena pöt pi tiarim kimangöt kat wiipnaat. ¹⁵ Pi tiarim kimangöt kat yawiaup pöt ëwat wë. Pötaanök omën nentaan kimang mëëaut yanking pötenta ëwat wë. ¹⁶ Omën namp pi itaangkën pim karip utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë sal nent yaëen pöt pi Anutuun pim karipëen kimang maan wëwë kosangta kanöök wa moulmëëpnaat. Omën utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë salte yaë pipopön yeniak. Utpet ke nentere nent omnarö es parëaöökël wes yamëaut wia pötëel kimang manëak neniaan. ¹⁷ Omnant utpet yeë epot saunaring pëenëët. Pël ëaap saun nant es parëaöökël nasënganëët.

18 Tiar epël ewat wë. Anutuu ru sak wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu Ruupök ngarangk yaalmëen Setenök pi namööpan.

19 Tiar epël ewat wë. Tiar Anutuu ru sak wëen ngönën wonörö pit Setenë iri wë.

20 Tiar epël ewat wë. Anutuu Ruup puuk irëak tiar Anutu këepön ewat sëpenëak kön nina. Pël ëen tiar Anutu këepre Ruup Yesu Kristo piaripring wë. Pi Anutu këep, wëwë kosangta pepap.

21 O nem ruurö, ar omp ak kaarkaarörö kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri sseen wë krismaki 60 pöta ök won sseen Sonök pep epwer kak nerek ingre mor sauröaan retëng äa. Naröak kön wiin pi öng nampëen retëng äa. En narö selap kön wiin ingre mor sauröaan pël äa. Sonök pit neneren lup sant elmëere kaar omnaröa ngönötëen ngarangk è pël ëepëneäk mëea.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1-3

Lup sant yaauta ngönte 4-6

Ngönën kaarötëen pepanöm ngönte 7-11

Ngön mëet 12-13

1 O ingre mor sa, Anutu pimtëen wesaurö, ne ngönënë wotöök nampök arimëen pep epwer retëng è yanking. Ne yaap pan arën lup sant yaalni. Pöt nemënt won. Ngön këet kat yawiaurö pitta ten pourö lup sant yaalni. 2 Ngön kë tiarim naë wia epët om wiakaim wiaapnaat. Pötaanök arën lup sant yaalni.

3 Tiar ngön këetere lup santtaring wëen Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre yakömre mayaap pöt tiarim naë wiaap.

Tiar lup sant yaautaring öpa

4 Arim naëaan narö Pepa ngön këet tiarën ök niaäo pöt kat wiak ënem yaë pël aan kat wiak ya kë saut.

5 Ingre mor saurö, kaalak ök yeniak. Tiar neneraan lup sant ëëpa. Ngön kosang epët ngölöpët won, ngaanëer kat wieimaut. 6 Lup sant yeë pötak Anutuu ngön kosangta ënem yeë. Tiar ngaanëer ngön kosangtak lup sant ëëpena epët kat wiaut. 7 Kaar omnarö selap pan oröak yang poutë wë. Pit Yesu Kristoon, "Pi omën sak naaröönöp," pël yaurö. Pötaanök nampök ngön ke pëlte yaan pöt pi kaar omnamp, Kristoën Ngaap, pël wasëpenaat. 8 Ngarangk këekë ëen. Pël yaëen arim ya yamëngk pöta këet, nent kö nasëpan, pout önëet. 9 Omën namp pi Kristoë ngönte taintaë wak naön ilap riak ngön maimetaring irikor yaë pipop Anutu piiring naön yaë. En namp Kristoë ngönte taintaë wak wë pipop Pepapre Ruup pouwaar piiring wë. 10 Pötaanök namp pi arim naë wais oröak Yesuu ngönte won, maim nent ök yeniaan pöt omën pöp koirak arim kaatë së ulmëak yoöre ërëp manganok. 11 Omën namp kaar omën pöpön yoöre ërëp mëak ompyaö yaalmë pipop pi omën pöpë ya utpet pöt kaamök yaaup.

Ngön mëet

12 Ne arën ngön kësang ök niamaatak pepatë retëng ëëmaaten kaaö. Nem kentöök naë wais arring ngönngön äak ërëpsawi kaö ëëpenaaten kent yaë.

13 Ingre mor sak nem naë wëen Anutuuk pimëen yaö

wesaö eporö, pit niin yowe
yenia.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sseen wē krismaki 60 pōta ök won sseen Sonök pep kot epwer omēn namp yapinte Kaias pimēen retēng ē mena. Pep epwer pōt Kaiasēn yaya mēak Taiotrepisē utpet ēautaan pepanōm mēēa.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1-4

Kaiasē ngōnte 5-8

Taiotrepisre Temitrias

pōaarē ngōnte 9-12

Ngōn mēēt 13-15

1 O Kaias nemop, ne ngōnēnē wotōök nampök pep epwer nimēen retēng ē yaningk. Ne niin lup sant yaalni.

2 Nemop, ne nimēen Anutuun kimang yemak. Ni könre lup ompyaō wēen pi tapēl omnant nim yaēn pipot ompyaō sēere nimēntta kēlangōnre yauman won omēēten kent yaalnē. 3 Kar narōak nim naēaan wais ni ngōn kēēta ēnēm yaēn pēl neeaut. Pēl ēēn ne kat wiak ērēpērēp kēsang ēaut. Yaap, nim ngōn kēēta ēnēm yaēn pōten ne ēwat wē. 4 Nem ruurō pit ngōn kēēta ēnēm yaēen pōt ne ya kē yes. Omēn muntatēen ya kē yesa pōtak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaō mēneima

5 Nemop, ni ingre mor saurō ompyaō yaalmēan pōt, nimtē naēaanōrō pēen won, kamaatēaanōrōeta yaalmēan

pōt ompyaō. 6 Omēn pōrōak nim pitēmēen lup sant elmēauten ten ingre morōrōen ök niaan kat wiaut. Pōtaanök ni Anutuun kön wieē karurō kan kourakēen kaamök elmēak wes mēēmē pōt ompyaō. 7 Pit Yesu pim yaat mēmpō yesem ngōnēn kōpēlōrōa naēaan sum naōn yaurō. 8 Omēn ke pilōrō pitring top ēak ya mēmpnaan kaamök elmēēpa. Pēl ēēn ngōn kēēt ulōl sēpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup ēn Temitrias pi ompyaō yaaup

9 Ne ar ingre morōrōaan ngōn nent retēng ēaut. Pēl ēautak Taiotrepis pi arim wotōök öpēnēak yaaupök nem ngōnte kat nawiin yaē. 10 Pōtaanök ne arim naē wais orōak pim wēwēeta ngōnte amaata. Pi nemēen ngōn ke nampōt paspas yaaup. Pēl ēak pōt pēen won. Pimēntta ingre mor sa narō ka nantēaan waisēn pim kaatak wa naulmēen yaaup. Pēl ēēn omnarōak pitēm kaatē wa ulmēen pōt nga mēak omēn pēl ēa pōrō ingre morōrōa naēaan waō ē yamēaup.

11 O nemop, ni omnarō utpetat yaēen ēnēm elmēengan. Ni omēn ompyaut wēl ēak ēēm. Omēn ompyaō yaē pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaē pipop Anutuun kön nawiin yaē. 12 Omnarōak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngōn kēēta ēnēm yaēen wēwē ompyaō pōt tekeri yes. Pēl ēēn nookta piin ping

wesak yak. Ar neen ewat wë.
Nem ngön epët yaapët.

Ngön mëët

¹³ Ne niin ngön kësang ök
niamaatak pepatë retëng
ëëmaaten kaaö. ¹⁴ Nem ken-
töök teëntom pan naë wais
niiring ngönngön apëaaten
kent yaë.

¹⁵ Ni mayaaptaring öm.
Omën ngöntre kar eporöak
yowe yenia. Ën nuuk nem
yoöre ërëp epët ngöntre
karuröen mam.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 50 pöta ök won sêen Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurö kosang sak ngönën omën kaaröra ngönötêen ngarangk eëpënëak pep epwer retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-2

Ngönën kaar yaauröa ngönte 3-16

Kön wi kosang yewesauta ngönte 17-23

Yaya mepena ngönte 24-25

¹ O Anutuu ru sënëak yaö niaurö, ne Yut, Yesu Kristoë inëen ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wëen Yesu Kristook ngarangk yaalniin ompyaö wê.

² Anutu pim ya ngësre mayaapre lup sant pöt ningkën arim naë ulöl sak wiaap.

Omën ngönënëen kööre tok yaauröa ngönte

³ Kar panëerö, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pöta ngönte wet rëak arimëen retëng eëmëak kön wiaut. Pël ëaupök peene pöt ar kosang wesak ngönën arim wak wê pöt ngarangk ëak omën ngön pöt kööre tok yaalmëauröa ngön kaaröt ke ur olanë yak retëng eëmëak kön yawi. Ngönën pöt Anutuuk ngaan pim omnarö mangkën arim naë oröon

wak wê pipët. ⁴ Nem peene ngön epët retëng yeë pöta songönte epël. Omën Anutuu ngön wa yoolëa pörö pitëm utpet yaaut ëlëep wiak ingre morörö arim öngpök ilëak arim könöt irikor elnieim wê. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kërë yoola ngön yaap pöt irikor ëak epël yeniaurö. “Anutuu pël yaalniaö pötaan ar yok pangk öngre omp nga eënëet. Pël yaëen kaalak ompyaö niwasëpnaat,” pël yenia. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaöap kasëng yemengkaurö. Omën pörö Anutuuk ngaanëer utpetatë kangut kësang pan mampënëak mëea.

⁵ Nem peene niana epët ar ëwat sak kat wi pet irauröen kaalak ngölöp wes niamaan yeë. Ngaanëer Israel omnarö Isëp yangerak këlangön kat wieim wëen Anutuuk ent ë moulmëak yang munterekë mësak sa. Pël eën ënëmak narö piin kön wi kosang newasën yaëen pörö mën wel mowia. ⁶ Ën enselöröenta kön wieë. Pit narö Anutu pim ya mëmpënëak yaö elmëa pöt mëneim naön pitëm wëaurek sëp wesaurö. Pël eën Anutuuk pit sasa wii par ëak koutak moulmëen akun kaöaöök ngön yaatak moulmëak kangut mampnaataan kor wê. ⁷ Sotomre Komora ka kepön kësang pöörarre munt kot naë wieëa pötë ëa pötenta kön wieë. Omën pörek wëaö pöröeta enselöröa utpet ëa pöl eima. Pörö pit öngre omp nga yeem

ompöröak omp karuröaring utpet ke tapöpöt ëeima. Pël ëënak Anutuuk es kosang-wesi wes mëen sasa kotak won sa. Pöten tiar itenak, "Utpet ëëpena pöt, Anutuuk kangiir tapël elniipnaat," pël wasëët.

⁸ Pël ëëpenaatak omën arim naë ëlëëp ilëak wë piporö utpet ke tapël yaaurö. Pitëm wangar nentere nent mena pötëël utak mëak omnaröaring utpet yeem pitëmtë wëwëat utpet wesak omën wa ngangäëët yaaurö. Pël yeem Aköp ngep elmëak kutömweri ëwaatak wëauröen utpet wesak yamëëaurö. ⁹ Enselöröa wotöököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesë sokuraan nampnampön ngön kosang yamëem Setenën utpet wesak nemaan om epël mëëa. "Aköpök kangiir nga niapnaat," pël mëëa. ¹⁰ Pël äautak omën arim öngpök ilëak wë piporö omnantë songönöt köpël wëak köntak utpet wesak yamëëaurö. Pël yeem pitëm omnant yaaut pol rerauröa köntak yaë pöl yaëën pitëmtë yaautök utpet yemowas. ¹¹ Yakömpe. Pit tol ëëpën? Pit omën ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet ëa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpënëak omnaröen utpetat ëëpënëak mëëa pöl yaë. Ën Kora pimtën wak isak ëak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mën wel wia pöl elmëëpnaarö.

¹² Omën piporö wais oröak kaömpre animautön kent ëën ö köpël arim lup kopëtemer

sënëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos ëak omnarö kaamök naalmëen yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilak yamëen kopi nepelën yaë pöta ökörö. Ën nent, këra nant ulöp akunatë nautön yaëën omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö. ¹³ I maatë möön këkoot jaarö pöl pit utpet yaëën pitëkaan öö yaaut jaaröön ityaangk. Ën nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpënëak moulmëautök uröt sëp wesak köntak unak wireim wë pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang köö utpet panë olëauren yaö elmëen pörek wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

¹⁴ Omën utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëën epël ëa. "Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëëngkörö kësang pan waisëpnaan yaë. ¹⁵ Pël ëak omën pourö ngön yaatak niulëak kom elniak omën pi kasëng menaurö pitëm ya utpet mëneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat." ¹⁶ Omën arring irikor ëak wë puorö pit kaaö ngön aöre omën nant pitëm naë jaaröön lup mëmpö pël yeem pitëmtë kentre kauratë ënëm yaaöre pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan

wiap sēsē mēak wa ēpre wer yaaurō.

Wa korkor ngönte

17 Nem kar panēērō, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaō omnarōa omnant orööpnaatē ngön ök niaina pötön kön wieim ön. 18 Pöt pit epël ök niaimaut. “Ēnēmak, akun kaōaō temanöm yesën omën narō orōak Anutuu ngönten ökre was ēak piin kön nawiin pitēmtē kentre kauratē ēnēm ēēpnaat.” 19 Omën ke pilörō pitök ingre morörō ar komkap yaalni. Pit yangerakē omnantēēn kön wieimeē Anutuu Pulō naön, won wē.

20 Nemorō, ar pöt epël ēēn. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieē arim lupöt kosang wesak Ngēēngk Pulöökē weēre kosangtak piin ök maim ön. 21 Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önēētaan pim naē ön. Pël ēēē tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wēwē kosangēt nimpna pöten kor eim ön. 22 Omën Kristoë ngönta songönten ēngk ma e yewesaurōen yaköm elmēēn. 23 Ēn omën narō es parēaöökē kanöök yesën pöt es kotpanēēn kaamök elmēak kama moön. Ēn narō pitēm koröpöökē kentre kauratē ēnēm ēak utpet yaēēn yaköm elmēak tapël kaamök elmēēn. Pël yeem pitēm utpet yaautök utpet niwasën arta tapël ēēnganēēn ngarangk ēak utpet pötön kas ēēn.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

24 Anutu pi weēre kosangringēpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naengan. Ēwa pepap pimtök kaamök elniaan pim ēöetak saun won, ērēpsawiarung önēēt. 25 Anutu pöp pimēnt wēaō tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetetakaan kama yanuwaup. Pötaanök pim yapinte wak isak mepa. Pimtökēēr tiarim kēsang mowasën wotöök sak wē, pim weēre kosangō om wiaap. Pimēnt tapöpök ngaanēēr wakaimaupök, peene wē, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapēt.

Ne arim karip, Yut.]

Ēnēma Ngönte

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 ma 65 pōta ök won sēen Sonök ingre mor saurōaan retēng ēa. Ingre mor saō porōa Yesu Kristo pi Aköp pēl wesa pōtaan kēlangōn kat yawiem Sonök kosang sak öpēnēak kent ēa. Son pi kus nent yapinte Patmos pōtak wii kaatak wēen Anutuuk wangarōtē yemangk pōl elmēak omēn ēnēm orōōpnaatōn pet elmēa. Wangar pōtē kēlangōn kēsang yaarōōn Yesuuk Setenre kööre tok muntarō il mowesak piin kon wi kosang yewesaurō kutömre yang ngolöpōtē öpenēak pet elmēen ök niia.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1-20

Ingre mor saō ka 7 pōtēerōaan retēng ēa 2:1-3:22

Pepewer pesōm ēak wii 7 tēauta ngönte 4:1-8:1

Kuup 7 pōtē ngönte 8:2-11:19

Kamal kēsangēpre animaō nga ngaawaarē ngönte 12:1-13:18

Wangar ke nentere nent mena 14:1-15:8

Anutuu omnarōaan ya sangēn 7 pōtōn itena 16:1-21

Papilon kaō utpet wasēn Seten kēlangōn kat wia 17:1-20:10

Ngön ya kēsangēt orōōpnaat 20:11-15

Kutömre yang ngolöpōtre Yerusalem ngolöpō 21:1-

22:5
Ngön mēēt 22:6-21

¹ Ngön epēt ngaanēer elēep wiakaimautak Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngön epēt Anutuuk Yesuun pim inēen ruurōen omnant akun wali nasēn wiaan orōōpna pōtōn tekeri wasēpēnēak pet elmēa. Pēl ēen pim ensel namp wes mēen ne Son pim inēen ruupōn ök neeaut. ² Ne Sonök omēn pōtōn itenak Anutuu ngön ök neeaōre Yesu Kristoē omnant tekeri wes nenaō pōtenta poutōn ök yeniak.

³ Omēn namp ngön kē orōōpna epēt ngönēnē wa toptak sangk kelēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap. Ēn namp ngön pep epweri retēng yēē epēt sangk yekelēn kat wiak ngaarēk öpna pōpta ērēpērēp ēēpnaap. Ngön pōta kēēt orōōpna akunet temanōm yes pōtaanök.

Sonök ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōaan pep retēng ēa

⁴ Ne Son nook ngön epēt ingre mor saō Esia yanggerak ka 7 pōtē wēaurō arimēen retēng ē yaningk. Anutu ngaan panēer wakaimaup peeneeta wē wakaim öpnaap piire Ngēēngk Pul Anutuu itōök ur pim wel aisēak ngarangk yaalni pōta naē wēaō pōök komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap. ⁵ Ēn Yesu Kristo puukta komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngönte tekeri wes yaningkaupök wet rēak

weletakaan wal äak yang omp aköröa kaö sak wë.

Pi tapöpök tiarimēen lup sant elniak tiarim kangiir wel via pötak utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. ⁶ Pël äak puuk niaan piiring kaö sak ngarangk eim kiri ar yaauröa ök Anutu pim Pepapë inēen sak omnaröaan kimang yamēëaurö. Tiar pourö Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarëk isak yemaan ngarangk elnieim öp. Yaap.

⁷ Kat wieë. Yesu pi kutöm kepilötring wais oröön omën pourö itaampenaat, omën pim wel wiipënëak elmëa pöröaring. Pël äak yangerakë omën pourö piin itenak pitëm utpet elmëautaan kangut mampnaaten ya ngës eën ing kaö apnaat. Yaap pan.

⁸ Aköp Anutu weëre kosang pepap, ngaan wakaimaup peeneeta wë wakaim öpnaap, pi epël ya. “Ne tapöp wot rëaupök kaalak ënēm remaap.”

Son pi Kristoon itena

⁹ Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal menak wēen Anutuuk wa ngaöök nimēen këlangön kat wieimeë kosang sak wë. Nem Anutuu ngönte ök neeaöre Yesu Kristoë omnant tekeri wes nenautön ök yaautaan kööre toköröak Patmos kustak neulëaut. ¹⁰ Pël eën Sante, Aköpë akun pötak Anutuu Ngëengk Pulö pim weëre kosangöök nem naë oröön ne kat wiin nem kasngaëlaan kuup nga ngön naöökë ya pöl ngön äak ¹¹ epël ya. “Omnant nim

itaampë epot pout pepeweri retëng äak ka 7, Epesasre Simenaare Pekamamre Tiati-raare Satisre Pilatepiaare ën Leotisia ka potë ingre mor sauröaan wes momëem.”

¹² Pël yaan ne talëpök nem kasngaëlaan ngönaak yenëa pöten itaampa yak kaip ti itaangkën es rampe koolötök ket ëa 7 äak wieëa. ¹³ Pël eën ne itaangkën namp es rampe pötë tekrak wëa. Pöp omnampë ök sak ulpëen wali el wesak së ingesiarë il menaö namp mëak yepat koolötök ket ëa naö pim riperak rëëwarök äak wëa. ¹⁴ Pim kepön epöt kölam panëep, int awang ëpre uröam lup kölamötë ök. Ēn itöörar pöt es wëlëngöökë ök panëöörar, omnant omnaröa lupötë wieëautön ityaangkaup. ¹⁵ Ēn pim ing pöwesiarta aini ke nal nent yapinte paras pël yema pöt es kësangwesi ar äak ompyaö wasën simpelang yera pöta ök yeëa. Ēn pim këm ngön pömpel iitë nga yaurem kuk ya pöl yeëa. ¹⁶ Pim mor yaapkëewesi ari 7 äak wali weëa. Öp newerta nalaan nal nga panëewer pim këmtakaan oröak irëëa. Ēn pim këere wot kante këtëpë nga panë yema pöl eëëa.

¹⁷ Ne piin itenak yaan sak imën kön sak kawi ngentiak së pim ingesiarë naë ilëaut. Pël eënak pim mor yaapkëewes nem rangk nowiak epël yenëa. “Ni kas eëngan. Ne wot rëaupök kaalak ënēm remaap. ¹⁸ Kat wi. Ne wëwë

pepapök wel wiak wal äaup, peene om öp wē wakaim ömaap. Pël äeë welere wel kakē kaö sak wē. Pötaanök nook kan pöwer tēak omnarö wal ë moulmēemēak pöt pangk pël äemaap. ¹⁹Pötaanök nim omēn ityaangkēn epot retēng äēm. Omnant peene epotre änemak orööpna pout pël äēm. ²⁰Nim itaangkēn ari 7 äak nem mor yaapkēewesi wak wēan pötre än es rampe 7 äak wieäa pöt ngön kepön nent. Pöta songönte epēt. Ari 7 pipot ingre mor saö ka 7 pötē wē pöröa ngarangköröen ya. Än es rampe koolötök ket äa 7 pöt ingre mor saö ka 7 pötē wēauröen ya.”

2

Epesas kakē ingre mor sauröa ngönte

¹ Aköp es rampeetē tekrak wēäö pöpök epël yenäa. “Ni Epesas kakaan ingre mor sauröaan epël retēng ä.”

“Ngön epēt omēn mor yaapkēewesi ari 7 äak wali wak es rampe koolötök ket äa 7 pötē tekrak kan ing yaaup nem ngönte. ² Ne arim omnant yaautön äwat wē. Ar ya kosang mēmpööre këlangön kat yawiem kosang sak wē pël yaaö pöten äwat wē. Än pël yeem ar utpet omnaröa yaautön kaaö äen omēn pitēmtēn, ‘Ten Kristoë ngön yaaö omnarö,’ pël kaar yaauröen wël äak itenak pit kaar yaurö pël kön wian pötenta äwat wē. ³ Än omēn narö pit itaangkēn ar nemorö

pël sēen utpet yaniwasēnak kaaö äen sēp nenewasēn këlangön kat yawiem kosang sak wēäö pötenta ne äwat wē.

⁴ Pël yaautak omēn eptaan arēn kön wiin pangk naän yaä. Ngaantak ngēs rēak kön wi kosang wesän pötak arim lup sant äan pöt won sē yes.

⁵ Ngaan ar wēwē ompyaut wakaimauröak wiap sak sēp wesän. Pötaanök arim wēwē ngaan pöten kaalak kön wiak ön. Pël äak lup kaip tiak wēwē wet rēak wakaiman pöl ön.

Än lup kaip natiin äenē pöt ne arim naä oröak arim es rampewes kama wēen ingre mor saurö won sēnēet. ⁶ Arim wēwē ompyaut wakaiman pöt sēp wesautak omēn eptaan kön wiin ompyaö yaä. Nem Nikolasre pim ingre moröröa wēwē utpetatēen kaaö yaalmē pöl arta yaalmē.

⁷ “Katringöröak Ngēengk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipēt këekē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpön nook, ‘Ni wēwē kosangta këraamentëkaan ulöpörö neim ömēep,’ pël ök memaap. Këra pöment Anutuu ya lupöök wē.”

Simena kakē ingre mor sauröa ngönte

⁸ Aköpök kaalak neen epël ök yenäa. “Ni Simena kakaan ingre mor sauröaan epël retēng ä.”

“Ngön epēt omēn wot rēaupök änem remaap, wel wiak kaalak wal äak öp wēäup nem ngönte. ⁹ Arim këlangön

kat yawi pōten ne ēwat wē. Ēn omnantēen elek panē yeē pōtenta. Pēl yeēetak kutōmweri arimēen omnant kēsang wia. Ēn omēn narō pitēmtēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl ya pōrōak utpet wesak yenia pōtenta ne ēwat wē. Pit, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl yaatak Yuta omēn yaapōrō won, Setenē ingre mor panē saurō. ¹⁰ Arim omēn kēlangōn kat wiinēak yeē epten kas ēenganok kat wieē. Seten pi ar narō morōk elniipēnēak omēn narōen maan wii kaatak nuulēēpnaat. Pipēt ar kēlangōn wak imeē kēt moresiar pēl sēnēet. Pēl ēēnēetak Anutuun kōn wi kosang weseim wē wel wiinē pōt nook wēwē kosangēt ningkēn neering wakaim ōpnaat.

¹¹ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōok ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēekē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp es parēaōok sē kēlangōn kat nawiipnaat.”

Pekamam kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹² Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Pekamam kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn ōp nalaan nal nga panēēwer weēaup nem ngōnte. ¹³ Ne arim kakēn ēwat wē. Seten pi ka pipōokē kaō sak wēen omnarō utpet kaō panē yaaurō. Pēl yaaurōak kōn

wi kosang yewesaut taē wak wē. Ēn ngaan arim karip Antipas wotpil wesak nem ngōnte omnarōen ōk maō ima pōp omēn utpet narōak arim kak Setenē ngarangk yaalmēa pōrek pi mēn wel wia akun pōtak kasēng nenemangkēn kōn wi kosang neweseimaurō. ¹⁴ Pēl ēaurōak arim wēwē utpet epēl yeē epotōn ne kōn wiin pangk naēn yaē. Ar Pekamam kakaan ingre mor saurōa naēaan narō Pelam pim ngōn kaarta ēnēm yaaurō. Pelam pōp ngaan Pelakēn wetete ōk maan puuk Israel omnarōen morōk maan animaō kōn Anutuu ōkre was kaarōrōaan kiri ar ēaut yenem ōngre omp nga ēaurō. ¹⁵ Ēn arim naēaan narōeta tapēl Nikolasre pim ingre morōrōa ngōn utpetatē ēnēm yaaurō. ¹⁶ Pōtaanōk ar lup kaip tiin. Ēn won ēēnē pōt akun kot panē nentak arim naē wais orōōmaat. Pēl ēak ōp nga nem kēmtak wia epwerring omēn piporōaring nimēmpnaat.

¹⁷ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōok ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēekē kat wiin. Omēn pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp kutōmweri kaōmp yapin mana pēl ya pōt nem naē ēlēep wia epot mempaat. Pēl ēak kēl kōlam naōōta mempaat. Kēl pōok yapin ngolōp nent retēng ēulmēēmaat. Yapin pōt omēn muntarō kōpēl wēen omēn kēl pō waapna pōpōkēer ēwat

öpnat.”

Tiatira kakē ingre mor saurōa ngönte

18 Aköpök kaalak neen epël ök yenēa. “Ni Tiatira kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Anutuu Ruup pim itöörar es wëlēngöökē ök panēöörar, omnant omnarōa lupötē wieēa pötön ityaangkaup. Ēn pim ing pöwesiar aini ke nal nent yapinte paras pël yema pöta simpelang yera pöl yeēa. Ngön epët Anutuu Ru ulöpöököp nem ngönte. 19 Ne arim omnant yaautön ewat wē. Arim lup sant yaaöre kön wi kosang wesak ya wotpil mēmpö, nemēen yak ya ompyaö mēmpööre kēlangön kat yawiem kosang sak wē pël yaaö pötön ne ewat wē. Arim wet rēak omnant eiman pöt peene il wesak ompyaö panē yaaurö. 20 Pël yaauröak arim utpet epël yeē pöten ne kön wiin pangk naēn yaē. Öng utpet yaaö namp ngaan wakaima yapinte Sesepele pöpē ök yaē pöpönta arring öpēnēak mēēaurö. Öng pöpök pimtēn, ‘Ne Anutuu tektek ngön yaaö omēn namp,’ pël kaar mēak ngönēn kaaröt nem ēnēm yaalnēauröen öngre omp nga ēere animao kön Anutuu ökre was kaaröröaan kiri ar yaaö pöt nē pël ēēpēnēak morök yaalmēaup. 21 Nook pim omp nga yaaö pöt sēp wasēpēnēak akun mangkēn pi lup kaip natiin kaaö ēaup. 22 Kat wi. Ne öng pöpön maan yauman

ēēpnaat. Ēn omp öng pöpring utpet yaaö pöröeta lup kaip natiin yaēen pöt nook maan kēlangön munt nant pitēm naē orö morēēpnaat. 23 Pël ēak öng pöpē wēwēeta ēnēm yaaurö mēn wel mowiimaat. Pël ēēn ka nantē ingre mor saurö pöten itenak ne omēn pourōa könre lup wël yaaup pöten ewat sēpnaat. Ne tapöpök ar omnarö neenem omnant yaautē kangut nimpaap. 24 Omēn munt Tiatira kak wēaurö ar ngön utpet pöta ēnēm naēn yaaurö. Pël yeem ngön utpet pöten omēn naröak, ‘Setenē ngön öngpököt,’ pël ya pöt ar ewat nasēn yaaurö. Pël yaaö pöröen epël ök yeniak. Ne kēlangön munt nant naningan, om epët pēen nimpaan. 25 Arim wēwē ompyaö yaaö pöt kosang panē wesak ön. Pël ēēn nemēt kaalak akun nentak wais oröomaap. 26 Namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak wē nem ngönte ngaarēk weimeē wel wiipna pöp nook weere kosang menak köpēl omnarōa kaö wes moulmēēmaap. 27 Pël ēēn pi ngarangk ēēē aini sungkör naö wak wē omnarö yang kaput mööna kelak unön yaē pöl köpēl omēn pörö elmēēpnaap. Weere kosang nem mampa pöt nem Pepapök nenaut. 28 Ne omēn pöt menak tangewesta mempaat.

29 “Katringöröak Ngēēngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipēt kēkē kat

wiin.”

3

Satis kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹ Aköpök kaalak neen epël ök yenēa. “Ni Satis kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Ngön epēt omēn Anutuu Ngēēngk Pulō wak ari 7 ēak wali wak wēaup nem ngōnte. Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Omnant yaaō pöt omnarōak arimēēn, ‘Pit wēwēetaring wēak yaē,’ pël yenia. Ēn nook arim lupötōn itaangkēn wel wiaurōa ök wē. ² Pōtaanök wal ēak it nganga seē. Arim kōn wi kosang yewesaō kot wieēaut sasa won sēpanok taē we-seē. Arim omnant yaautōn itaangkēn Anutuu ēōetak wotpil naēnōrō. ³ Pōtaanök ngön rē nuulōn kat wiak wan pōten kōn wiin. Pël ēak ngön pöt ngaarēk wak lup kaip tiin. Ar wal ēak it nganga nasēn ēēnē pöt nga omēn nampē yaē pöl nem akuneten kōpël wēēn tapēt pöt orōak kangut nimpaat. ⁴ Pël ēēmaatak

ar Satis kakaan omēn narō utpetat naēn yaaurō. Omēn narōa ulpēēn kōlamōt pēēn ē yerangia pöl ar wēwē kōlam wē. Ne arēn kōn wiin wotpilōrō. Pōtaanök arim ulpēēn kōlamōt ē yerangian pöl wēwē kōlamtaring neering wakaim önēēt. ⁵ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōkēēr ulpēēn kōlamōp mē moulmēēmaap.

Pël ēak pim yapinte wēwē kosangta pepeweriaan kērē nemoollanganēēp. Anutu nem Pepapre pim enselōrōa ēōetak pi nemop pöt tekeri wesak amaata.

⁶ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōök ingre mor saurōen ngön ök yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

Pilatepia kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁷ Aköpök kaalak neen epël ök yenēa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Aköp ne omēn ngēēngkēp. Ne tapöp omēn kē panēēp. Ngaanēēr Tewit pim yang omp ak sak wēēre kosangring omnarō ngarangk elmēeima pöl nook kutōmweri omp ak sak wēēre kosangring ngarangk ēēē kanwer tē wiin omēn nampök newari-ipan. Ēn kanwer wariin nampök pangk natēēpan, won pan. Ngön epēt ne tapöpē ngōnte. ⁸ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar wēēre kosang kēsang won wē nem ngōnte ngaarēk weiman. Pël yeem nem yapinte ēlēēp nenowasēn tekeri wesak aiman pōten ne ēwat wē. Pōtaanök nook kanwer tē nuwiin wiaan omēn nampök yok pangk newariipan. ⁹ Kat wieē. Setenē ingre mor arim naē wēaurō pit pitēmtēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pël kaar yenilaurō. Pit Setenē utpetatē ēnēm yaaurō, Yuta omēn yaapōrō won. Omēn pōrōen nook maan arim ikanōök rar rē

nuwesirak nemtok arimēen lup sant yaalnian pōten ēwat sēpnaarō. ¹⁰ Ar kēlangōn kat yawiem kosang sak ōnēak nem arēn ōk yeniak pōt ngaarēk weiman. Pōtaanōk omēn utpet nant yangerak wēaurōaan morōk elmēēmēak yangerakē wes mēēma pōt nook ar ngarangk yaalniin arim naē naarōopan. ¹¹ Ne akun kot nent won sēen arim ngēsē waisumaap. Pōtaanōk omēn nampōk irikor elniin arim ompyaō yaauta kangut naōn ēēnganēen ompyaut arim naē wia pōt kosang wes wak ōn. ¹² Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp nook Anutuu ngōnēn tupta mōor wapta ōk wesak wesir moulmēēmaap. Pēl ēen pi Anutuu naē kosang sak ōpnaap. Pēl ēen nem yapin ngolōpētere Anutuu yapintere pim ka kaōaōōkēēt piik retēng ē ulmēēmaap. Ka pōōkē yapinte Yerusalem ngolōpō, kutōmweri nem Pepapē naēaan irapnaō.

¹³ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

Leotisia kakē ingre mor saurōa ngönte

¹⁴ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Leotisia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp nemēnt ngōn yaapta pepapōk wotpil wesak Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup. Ne Anutuu omnant pout ket ēa pōtē pepap.

Ngōn epēt Akōp nemtē ngönte. ¹⁵ Ne arim yaauta songönte ēwat wē. Ar nemēen kaaō panē elnēere lup sant panē elnē pēl naēn yaaurō. Poutepar arim naē irikor ēak wia. Pōtaanōk arimtok kaaō panē elnēēnēak kōn wiak pōt pēl elnēēnēēt. Ēn lup sant panē elnēēnēak kōn wiak pōt pēl elnēēnēēt. Pēl ēēnēētak poutepar irikor ēak wi naōpan. ¹⁶ Ar pōt nemēen kaaō panē elnēere lup sant panē elnē pēl naēn yaaō poutepar irikor ēak yeēan. Pōtaanōk ne arimēen kaaō elniak wa niolamaat. ¹⁷ Ar arimtēn epēl yaaurō. ‘Ten monere urōm omēn nant kēsang wieēaurō. Omēn kēsang panē pōt tenimtokēer wak ompyaō wē omēn nentaan ngōntōk naēn yaaurōep, pēl yak. Pēl yaketak arim lupre kōnōt utpetatring wēen omnarōak yakōm elniipna salōrōak yak. Arim lupōtē omēn nantēen ngōntōk yeem it il tēak yool wē pōten arimēnt itnaangkēn wēan. ¹⁸ Pōtaanōk ne arēn ōk niamaan kat wieē. Ar nem naēaan songre sar ngolōp weē panēēt wak ōn. Pēl ēak arim korōp yool wē pipot ngep ēēnēen ulpēen kōlam ompyautta nem naēaan ōn. Pōt arim korōp yool wē pipot omnarōak it ningankēn ēō sēnganēen. Pēl ēak i kolap nenteta arim itōtē wa mēen omēn nantōn itaampunēen nem naēaan ōn. ¹⁹ Ne omēn nem lup sant yaalmēa pōrō pit utpet yaēen pōt ngōn kosang mēak wotpil

yemowesaup. Pötaanök ar kosang ngentiak lup kaip tiin. ²⁰ Kat wieë. Ne ka kanrak taueë kontkont yaaup. Omën namp ne kontkont yemaan kat wiak kan tē newiin pöt kakaati sē piiring kaömp ngawi nak tenip önaat. ²¹ Omën namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpön nook, ‘Ni nem naë wais nem omp ak urtak wel aisëak neering omnarö ngarangk eëpa,’ pël ök memaap. Pöt ne utpetat kasëng menak nem Pepapë naë pim omp ak urtak wel aisëak omnarö ngarangk eim wë pöl arta eëneët.

²² “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këékë kat wiin.”

4

Kutömweri omnarö Anutuun yaya maim wë

¹ Aköp ngön ök neë pet irën ne wanger yemangk wesak itaangkën kutömweri kan newer tē wieëa. Pël eën omën këm ngön naö yaan kat wiin nem wet rëak kuup ngönöökë ök ngönaak neea tapöpök kaalak epël yenëa. “Ni eprek apër. Pël eën omën enëm orööpnaatön pet elniimaan,” pël yenëa.

² Pël yenëaan taptakëër Anutuu Ngëëngk Pulö pim weëre kosangöök nem naë oröön itaangkën kutömweri Aköpë ur nent wiaan Anutu pötak wel aisëëa. ³ Pim këere wot kante kël köp möaö naöörarën yapintepar

saspaare konilian pël yema pöörarë ök pengpeng yeëa. Pël eën iere kasir naö pim urtak wirö kaörok elmëëa. Iere kasir pö kël këra ep koröp oröa naöön yapin emeral pël yema pöökë ök yeëa. ⁴ Pël äaan ur nant 24 äak omp ak urtak wa taap elmëak wieëa. Pël äaan ngarangk naröeta 24 tapël äak ur pötë wel aisëëa. Pit ulpëen wali kölamörö mëak ul koolötök ket äaut omp aköröa yewaëa pötë ököt pitëm kepönötë waëak wëa. ⁵ Pël eën Anutu pim ur wel aisëëa pötakaan kent tangar mënak tangre kaö kësang yera. Pël yaëen pim urta itëkëël es wëlëng 7 äak yokota. Es wëlëng pöt Anutuu Ngëëngk Pulö. ⁶ En ur pöta itëkëël omën nent i kaöre könitötë ök pan nent wieëa.

Pël äaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring narö tekarak wëa. Pörö omp ak urtak wirö kaörok äak taueëa. Pitëm it ulöpöt kësang pan, koëlaan kasngaël pangk äak oröëa. ⁷ Kutöm omën wëwëetaring pörö, namp kent nga laionöröa ököp, namp pol purmakaö ompöröa ököp, namp pi it omën këere wot kan waup, en namp int tuparöa ököp. ⁸ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit wer 6 äak uteëa. En pitëm it ulöpöt kësang panë oröëa. Pöt weratë tomökölaan ikanöököl poutë pangk eëëa. Pit pël äak wë Anutuun yaya yaaut leng naën, röökre kët poutë epël maim wë.

“Aköp Anutu ni weēre kosang pout weēaup.
Ni wakaimaupök wēen om wakaim ömēēp.
Ni ngēēngkēp, ni ngēēngkēp, ngēēngk panēēp.”

⁹ Kutöm omēn mor kong nent wēwēetaring pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisēēaup wē wakaim om öpnaap piin yaya maimeē ping wesak mēak yoöre ērēp maim wēaurö. Pit pēl yaēēn ¹⁰ ngarangk 24 pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisēēa pöpē naē rar rē mowesirak yangerkēl tok oriak wē omēn wakaim öpna pöpön, “Puukēer weēre kosang pepap,” pēl weseē pitēm omp ak ul koolötök ket ēa pöt perak urta ikanöök wiak yaya ngön epēl maim wēauro.

¹¹ “O Aköp, ni tenim Anutu. Nuukēer kaö panēēp.
Ten pourö yaya niaimeē ping wesak niak nimtē naē weēre kosang wia pēl yeniaan kē yes.
Nimtok omnant ēl epot pout ket ēaup.
Nuuk wiaapēnēak kön wiak ket ēēn om wia.
Pötaanök yaya yeniaan kē yes.”

5

Sonök pep newer pesöm ēak wii tēak wiaan itena

¹ Ne kaalak itaangkēn Anutu pi omp ak urtak wel aisēēe pim mor yaapkēēwesi pep newer weēa. Pep pōweri retēng nant koēlaan kasngaēl ēēē. Pēl ēaan omnaröak wilak sangk kelpanēak pep

pōwer tep möak wii 7 ēak tē ulmēēa. ² Pēl ēaan ne itaangkēn ensel weēre kosangring nemorök ngön ē olēak epēl ya. “Omēn wotpil talēpök pep epweri wii 7 ēak tēa epot pangk ilak pepewer wilēpēn?” ³ Pēl yaan omēn nampök o kutömweriaan ma e yangerakaan ma yang epra ikanöökēlaan wotpil nampök pep pōwer wilak itaampnaataan kengkēn nasēn ēaut. ⁴ Pēl ēēn ne itaangkēn wotpil nampök pep pōwer wilak itnaangkēn ēēn ing kēsang panē ēaut. ⁵ Pēl ēēn omēn ngarangk nampök epēl yenēa. “Ni ing anganēp kat wi. Yutaē kurmentēkaan kent laionöpē ök weēre kosang panē namp oröak wē, Tewitē ru ēap. Pim wēwē ompyautak utpetat il wesaupök yok pangk wii 7 pöt pout ilak pep pōwer wilēpnaap.”

Son pi Sēpsēp Ruupön itena

⁶ Pēl neaan ne itaangkēn Sēpsēp Ru namp taueēa. Pöp omēn mēnauröa ök pim koröpöök ēmpöl ēēēa. Pi Anutuu omp ak urötore kutöm omēn mor kong nent wēwēetaring pöröere ngarangköröa tekarak taueēa. Pim kepönöök watöt 7 ēak oröēēa. Ēn itötta 7 tapēl ēak wēa. It 7 pöt Anutu pim Ngēēngk Pulö, kaare yang poutē wes mēēn pangk ēak wē pö. ⁷ Pēl ēēn ne itaangkēn Sēpsēp Ru pöpök sē Anutu pi pim omp ak urtak wel aisēak wē pep pōwer pim mor

yaapkēewesiil wali wak wēen kama yeōn itenaut. ⁸ Pēl yaēen kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōere ngarangk 24 pōrō Sēpsēp Ru pōpē naē sē rar rē mowesirak yangerakēl tok oria. Pit omēn intōatē ōk nant neenemot wak, ēn sōwar koolōtōk ket ēa nantta neenemot wak wēa. Sōwar pōtē ōngpōk omēn nant Anutuun kiri ar ēēn es koulōp kōp nga kampōt ngaarēk yawisa pōt wieēa. Ēs koulōp kamp ompyaō omnarōa Anutuun yayaare kimang yamēēaut. ⁹ Pit pēl ēak tan ngolōp nent epēl yema.

“Ni omēn wotpil kaō panēēp, pepeweri wii tēa pōt yok pangk wa ilumēēp. Omēn narōak ni nimēngkēn wel wian.

Pēl ēēn wel wian pōtak omnarō kaalak Anutu pimēēn kama waup.

Yaap, ni omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērō waup.

¹⁰ Nuuk maan pit niiring kaō sak wē kiri ar yaaurōa ōk sak tenim Anutu pim inēēn sak omnarōaan kimang yamēem wēaurō.

Pēl ēak pit yangerakē omnarōaan ngarangk elmēēpnaarō.”

Omēn pourō Sēpsēp Ruupōn yaya maim ōpenaat

¹¹ Pēl yemaan ne kaalak itaangkēn ensel selap pan kēm top ēak yaan kat wiaut. Ensel pōrōen sangk kelēn

pōt selap pan tausenre milion pōta ōk yes. Pit omp ak urōtere kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōere ngarangkōrō wa taap ēak taueē ¹² ngōn ēak epēl ya.

“Sēpsēp Ru omnarōa mēn wel wia pōp pi omnant poutē kaō saup,

poutē pepap, ēwaare weēre kosangre ēwat wieēaup pēl yamēem

yaya maimeē ping wesak yemaan kē yes.”

¹³ Pēl yaan ne kat wiin omnant pout Anutu pim mor ket ēa, kutōmweriaan yangerakē, i kaōōkaan yangra ikanōōkē, pōtōk ngōnaak aō yesēn ne kat wiin epēl ya.

“Anutu pim omp ak urtak wel aisēeaupre Sēpsēp Ruup piaripōn

yōore ērēpre yaya maimeē ping wesak mēak weēre kosangōt piarpim naē wia

kēt ēlōtē pēl maim ōpa.”

¹⁴ Pēl yaan kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōak, “Yaap,” pēl yemaan omēn ngarangk pōrek wēa pōrō piarpim ikanōōk rar rē mowesirak yangerakēl tok oriak yaya yema.

6

Sēpsēp Ruupōk wii 6 ēak tēa pōt pepeweriaan il olēa

¹ Ne kaalak itaangkēn Sēpsēp Ru pōpōk pepeweri wii 7 ēak tēēa pōtēaan wan pō il yoola. Pēl ēēn ne kat wiin kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōakaan

nampök ngön äak yaan kat wiin pim kēm ngön pōmpel tangre kaō ket äak yarēem epēl yema. “Ni wais.” ² Pēl yemaan ne kaalak itaangkēn pol os kōlam namp wēa. Pōpē rangk omēn namp raēēp wak wel aisēak wēa. Pēl ēēn omēn pōrek wēaurōak pi ul nent waē yemoulmē. Pōt omēn nga wotōök yesaurōa ulōtē ököt. Pēl ēēn pi omēn nga äak il yewesaurōa ök nga äak il mowasēpēnēak sa.

³ Sēpsēp Ru pōpök kaalak pepeweri wii tēēa munt 2 pō il yoolaan ne kat wiin kutōm omēn wēwēetaring pōrōakaan munt nampök, “Ni wais,” pēl yema. ⁴ Pēl yemaan pol os munt kōp mōaō namp yaarō. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pitök weēre kosang yemangk. Pōt puuk maan yangerak mayaap won sēēn omnarō nener mēmpēnēak weēre kosang yemangk. Pōtaanök omēn pōp pi ya pōt mēmpēna yak öp nga panē newer yemangk.

⁵ Sēpsēp Ruupök kaalak pepeweri wii tēēa munt 3 pō il yoolaan ne kat wiaan kutōm omēn wēwēetaring pōrōakaan munt nampök, “Ni wais,” pēl yema. Pēl yemaan ne itaangkēn pol os kōō namp wēa. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pi omēn kōnōmōt wēl yaaō nent sikel pēl yema pōt wali wak wēa. ⁶ Pēl ēēn ne kat wiin kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōa tekrakaan nampök epēl yema. “Omnarōa ya lupōtē

kaōmp nant utpet mowasēn umōn rē sēēn ngōntök ēēp. Pēl yeem kaōmp öpēnēak yaēēn kaōmp ompyaut kap kot nentak wesirak mon kēsang ³ kina pōta ngōnt wesak mangkēn sum ēēpnaat. Ēn tapēl kaōmp utpetat kap kot nentepar nent pōtē wesirēn mon ³ kina tapēl sum ēēpnaat. Pēl ēēpnaatak ni kaōmp utpet yewasēn pit olip kolapring nant ar ēēre wain i nē pēl ēēpnaat ngōntök ēēpanēēn olipre wain yaat utpet mowasngan.”

⁷ Pol Sēpsēp Ruupök kaalak pepeweri wii tēēa munt 4 pō il yoolaan ne kat wiaan kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōakaan munt ēnēm nampök, “Ni wais,” pēl yema. ⁸ Pēl ēēn ne itaangkēn pol os koröpōök kaplak ilēa namp wēa. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pim yapinte Wel pēl yema pōp wēa. Pēl ēēn omēn pim ēnēm waisa namp pim yapinte Wel Kak pēl yema pōpta orōak wēa. Pēl ēēn omēn kutōmweri wēa pōrōak yanger kom äak lup ⁴ wesak piarip yang lup ner menak omēn yang pōrek wēaurō mēn wel wiipēnēak weēre kosang yemangk. Pit epēl ēēpnaarō. Pitēmēt nener mēn wel wiire ēn narō kēēnēēn ya sak ilak wel wi, narō yauman ke nentere nent wak wel wiire narō animaō ngaarōak mēn wel wi pēl ēēpnaarō.

⁹ Sēpsēp Ruupök kaalak pepeweri wii tēēa munt 5 pō il yoolaan ne itaangkēn

omēn wel wia narōa könörō Anutuun kiri ar yaaurekē ikanōök wēa. Pörō pit ngaantak Anutuu ngōnte taē wes wak wē tekeri weseima pōtaanök kööre tokörōak mēngkēn pitēm könörō Anutuu naē wēa.¹⁰ Omēn kön pörōak ngōn ē olēak maap epēl yema. “O Aköp weēre kosang pepap, ni kēēkē wesak wotpil yewesaup. Ni akun taltak yangerakē omnarōaan ngōn ya mēnak pitēm ten nimēna pōta kangut mamp?”¹¹ Pēl yemaan Aköpök omēn kön pörō ulpēen kōlam waliit neenemot menak epēl ök yema. “Ar kaalak akun kot neņt kē seim wēen arim kar arring ya ngawi yamēngka narō mēn wel wiipēnēak yaō mēea pörō pitta mēn wel wiinak ne kangut arim kööre tokörō mempaat.”

¹² Pēl yemaan ne itaangkēn Sēpsēp Ruupök kaalak pepeweri wii tēēa munt 6 pō il yoolaan moup kēsang panē nempel yamō. Pēl ēen kētēp kaip tiak maan ne itaangkēn poē korōp kouukē ök sak koō olaan ngoonōpta tapēl kaip tiak maan omēn iitē ök köp möak wēa.¹³ Ēn ariatta kutōmweriaan ti yangerak ngentiin itaangkēn kēra nantē ulöpörō köp namōon wiaan kent möak tō olaan wia pōtē ök yaē.¹⁴ Ēn kutōmwerta kēra epōtē pesōm mō yawi pōl ēen won yesēn kaō kusre rosiratta tiak nerekaan nerekē yaē.¹⁵ Pēl yaēen yang omp akörōere

ngarangkörō, nga omnarōa wotōökörōere monere urōm omnarō, omēn weēre kosangringörōere omēn pourō, inēen ya yamēngk pörōere omēn yaap wēa pörō pit pourō yang ōngōpre rosiratē kēl ōngōp kēsangōtē ēlēp ilēak wēa.¹⁶ Pēl ēak pit ngōn ē olēak epēl ya. “Kēre rosirat pelak ngep elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisēē itningampānēen ēlēp ilepēnaan, Sēpsēp Ruupökta ya sangēn elniipanēen.¹⁷ Akun kaōaō jaarōon kangut nimpa pōt peene yok orōak wia. Pēl ēen Anutūre Sēpsēp Ruup piarip ya sangēn elniipnaan yaē. Pōtaanök omēn talēpōkēer nga pōt il wasēpēn?”

7

Israel omēn 144,000 pörō Anutuun yaō elmēa

¹ Ngōn pōt pet irēn ne itaangkēn ensel 4 ēak yang kaō 4 pōtē taueēa. Yang kaō 4 pōtēaan kent 4 tapēl ēak wais i kaōre yang, wiire kēra pōt möak utpet waspanēak ensel pörōak il warieēa.² Pēl ēen ne itaangkēn ensel munt namp kētēpē yengampiaulaan orōak yawisēn itenaut. Pi Anutu, wēwē pepapē, omēn nent omnarō pimēen yaō wesak yapin mowiipna pōt wali wak is ensel 4 ēak Anutuuk yangerere i kaō utpet wasēpēnēak weēre kosang mena pörōen ngōn ē olēak ngōn kosang yamēem³ epēl yema. “Ar peenēer teēntom i kaōre yang, wiire kēra pōt utpet wasganok.

Kot nent kor wēen wet rēak omēn tiarim Anutu pim inēen yaaurō pimēen yaō wesak yapinte pitēm ē kosatē mowinak ēnēmak yok pangk utpet wasēnēēt.” ⁴ Pēl yemaan ne kat wiin öngre omp Anutuuk pimēen wesak yapin mowia pörō sangk kelēn 144,000 pipēl Israel omnarōa kurōtē saulaan yaarō. ⁵ Pit epēl ēa.

Yuta pim kurmentēkaan
12,000,

Rupen pim kurmentēkaan
12,000,

Kat pim kurmentēkaan
12,000,

⁶ Asa pim kurmentēkaan
12,000,

Naptalai pim kurmentēkaan
12,000,

Manasa pim kurmentēkaan
12,000,

⁷ Simion pim kurmentēkaan
12,000,

Liwai pim kurmentēkaan
12,000,

Isaka pim kurmentēkaan
12,000,

⁸ Sepulan pim kurmentēkaan
12,000,

Yosep pim kurmentēkaan
12,000,

ēn Pensamin pim kurmentēkaan 12,000.

Omēn piporō Anutuuk pimēen wesak pitēm ē kosatē yapin mowia.

Omēn kēsang panē Anutuun yaya mēēa

⁹ Ne omēn pōt itenak kaalak itaangkēn omēn kēsang panē wa top ēak wēa. Pörōen omēn nampōk yok pangk sangk naalpan. Omēn pörō möönre korōp naöre

naō, ngön nerere ner, yang poutēerō wais erēn ēa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisēēēaupre Sēpsēp Ruup piarpim itēkēēl taueēa. Pitēm wēwē ompyautak utpetat il wesautaan ulpēen kōlam waliirō mēak kewis komōt wali wak wēa. ¹⁰ Pēl ēēē ngön ēak epēl ya. “Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisēēēaupre Sēpsēp Ruup piaripōk tiar utpetetakaan kama nuun ompyaō wē.” ¹¹ Pēl yaan ensel pourōak Anutu, pim omp ak urtak wel aisēēēaupre ngarangk 24 pörōere kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pörō wirō wa taap elmēak taueēa. Pēl ēak pit omp ak urta itēkēēl rar rē wesirak tok oriak Anutuun yaya mēak ¹² epēl yema.

“Yaap, tenim Anutu, ten nimēen ērēpērēp ēak ping wesak yeniak.

Ēwat pout nimtē naē wiaan yayaare yoöre ērēp yeniak.

Nuukēer weēre kosangring wēaupōk

omnant pout pangk ngarangk yeēaup.

Omēn pipot pout nim naē wiakaim wiaapnaat.

Yaap.”

Omēn eporōa kēlangön kat yawia pōt pet ira

¹³ Pēl yemaan ngarangk 24 pörōa naēaan nampōk neen epēl pēēl yenēa. “Omēn ulpēen kōlam waliit mēa eporō talörō? Tarēkaan waisa?” ¹⁴ Pēl neaan ngön kangit epēl yemak. “O

kaōap, ne kōpēl. Nimtokēēr ēwat wēēn.” Pēl maan puuk epēl ōk yenēa. “Omēn eporō pitēm kōōre tokōrōa kēlangōnē ōngpōkaan waurō. Pitēm ulpēēnōt Sēpsēp Ruupē iitak iirak kōlam wesaurō. ¹⁵ Pōtaanōk pit Anutu pim omp ak urta itēkēēl taueē kētre rōōk poutē pim ngēēngk tuptak pimēēn inēēn yaalmēm yaya maim wēaurō. Pēl ēēn Anutu pimēt pim omp ak urtak wel aisēē ngarangk yaalmēaup. ¹⁶ Pit kaalak kēēnēēn ēēre iiten ē pēl naēpan. Ēn kētēpōkta nga elmēēre omēn nantē es nga naōōk pitēk isō pēl naēpan. ¹⁷ Sēpsēp Ruup omp ak urta luptak wēa pōpōk pit ngarangk elmēak mēs wak sē i kōlokta yoolēaurek sē wēwē kosangta iit kol mangkēn nēmpnaat. Pēl ēēn Anutuuk pitēm ing telapōt tum mōkorak won mōwasēpnaat.”

8

Sēpsēp Ruupōk pepeweri wii tēēa 7 pō il olēa

¹ Sēpsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 7 pō il yoola. Pēl ēēn kutōmwēriaan ngōn nent naēn wieē akun kot nent ap aōa pōta ōk won yes. ² Pēl ēēn ne itaangkēn ensel 7 ēak Anutuu ēōetak taueē kuup 7 tapēl ēak yeōn itenaut. ³ Pēl ēēn ensel munt namp wais Anutuun ur kiri yaalmēauta naē taō yeō. Pōp pi sōwar koolōtōk ket ēa neweri omēn nant kōp nga kamp ompyaut wiipēnēak wak wais taō yeō. Pēl ēēn

pi omēn es koolōp kōp nga kamp ēēpna pōt kēsang panē mangkēn yeō. Omēn kōp nga kamp pōt Anutuun kiri yaalmēaurek ur koolōtōk ket ēa pōtak kiri ar ēēn es koolōp kōp nga kamp ompyaut ngaarēk yawisem Anutuu omnarōa pimēēn yayaare kimang yamēēa pōtring erēn ēēpēnēak mangkēn yeō. ⁴ Pēl ēēn ensel Anutuu ēōetak taueēa pōp pi omēn kōp nga kamp pōt moresi wak wē ar ēēn es koolōpō ngaarēk yawisem Anutuu omnarōa pimēēn yayaare kimang yamēēa pōtring erēn ēak yawis. ⁵ Pēl yaēēn enselēp pi sōwar pōwer omēn kōp nga kampōt wiaan wak Anutuun ur kiri yaalmēautakaan es newes korak sōwarweri wiak yangerak yoola. Pēl ēēn kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yeraan moup yamō.

Ensel 4 ēak kuup mēna

⁶ Ne pōt itenak kaalak itaangkēn ensel 7 pōrō pitēm kuup 7 ēak wak wēa pōt mēmpēnēak yaē.

⁷ Ensel wet kaal rēa nampōk pim kuupō wet rēak mēngkēn kopi kēsangpel ēp ulōpōtring yepelēn esre omēn iitring ngentiak yang lup ner pour es kot won yes. Ēn yang lup neraar om wia. Lup es kota pōrek omnant wieēa pōt wiire kēraare nōn pout es kot won panē yes.

⁸ Ēn ensel 2 pōpōk pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn tomōnōtē ōk nempel es

yokotön olaan i kaöök yengenti. Pël één i kaö ë naö kaip tiin omën i sëen naöörar om wieëa. ⁹I kaö ë omën i sa pöök animaö wëa pörö pourö wel wiin wangat pout utpet yaë.

¹⁰Ēn ensel 3 pöpök pim kuupö yamëngk. Pël één ari naö es kalaö newesi yokot pipël pan kotak kutömweriaan ti yangerak yengenti. Pël yaëen iitre i rëepöt pout kom ëak 3 yes. Pël één ari pöök ngentiak yang nera iit ngep één munteraarëet om wieëa. ¹¹Ari ti ngentia pöökë yapinte welakre kakam pël ya. Pötaanök i we naöökël wieëa pöt welakre kakam sëen we naöörarë wieëaut om ompyaö wieëa. Pël één omën narö kësang i welak yaaö pöt nak wel yawi.

¹²Pël yaëen ensel 4 pöpök pim kuupö yamëngkën këtëp kom ëak rongan 3 yesën ngoonöpre ariatta tapël yaë. Pël één këtne ngoonre ari rongan 3 pötëaan nent mëngkën lup nent ëwa naën nenteparökëer ëwa yaë. Pël één këtëkre rö kanötë lup nentak ëwa naën wiaan lup nenteparökëer ëwa yaë.

¹³Pël één ne itaangkën int tup kësang panë nemor wal ëak mopöök yesën kat wiaan int pöpök ngön ëak epël ya. “O yaköm, yaköm, yaköm pan. Ensel munt 3 pöröak pitëm kuupöt mëmpna pötak yangerakë omnaröa naë utpet kësang panë nempelëar nempel ëak orööpnaan yaë. Yang omnarö tol ëëpën?”

9

Ensel 5 pöpök kuup mëna

¹Ensel 5 pöpök kuup mëngkën ne itaangkën ari naö kutömweriaan tiak wais yangerak ngentiak wieëa. Ari pö ensel nampönök ya. Ēn ne itaangkën yang öngöp wali panë naö wieëa. Pöökë leng ëa pörökën ne köpël. Yang öngöp pöökë kiet ensel pöp mangkën yeö. ²Pël ëak puuk öngöp pöökë kanwer tē wiin es koulöp naö öngöpöökaan oröak yawis. Es koulöp pö es kësangöte koulöpöökë ökö. Pël één es koulöp pöök këtëpre mop epö ka wariin koö yoola. ³Pël één es koulöpöökaan mop narö oröak yangerak yeira. Pöröa kant yamëngka nga pöt körngapöröa yaë pöl yaurö. ⁴Pël één kutömweri wëauröak pitën epël ök yema. “Ar nönre këra, wiire omnant ke nampre nampöt e yangerak oröak wë epot pout utpet wasnganok om mait elmëen. Ēn omën Anutuun yaö ëak pitëm ë kosatë pim yapinte nawiin piporöakëer utpet mowasën. ⁵Ar ngoon 5 pöröa öngpök omën piporö utpet moweseim ön. Pël éénëetak mën wel mowiinganok.” Pël yemaan mop pörö omën narö kant mënak këlangön yemongawis. Pöt körngap nampë omën namp kant momkëna këem kat yawi pita ök yeëa. ⁶Ne omën pipot poutön itenaup. Pipot ngoon 5 pöröa öngpök orööpna pötak wel wiipna kanten ap kësang panë wasëpnaatak pangk

kangk nokoirpan. Pit wel wiipēn kōn wiak pēl ēēpnaatak pangk pēl naēpan.

⁷ Ne itaangkēn mop pōrō pol osōrōa ngaōōk sēpēnēak kopēta wes ulmēēn wē pōl ēak wē. Mop pōrōa kepōnōtē omp ak ul koolōtōk ket ēautē ōkōt waēak wēa. Kēere wot kan pōt omnarōa ōkōrō. ⁸ Ēn pitēm kepōn ēpōt, ōngōrōaatē ōk wali panēēt orōēēa. Kē pōt kent nga laionrōaātē ōk panēēt orōak wēa. ⁹ Pitēm ripatē aini ngilōatē ōkōt ngep ēēēa. Ēn wer pōt pol osōrōa teēt ngaōōk sēpēnēak kaaratē nga ē raare wisangōt wa wiin wak weruak yesēn u kēsang ya pōl ya. ¹⁰ Pitēm suut kōrngap pōrōaātē ōkōt. Wap nantta omnarō wesirēn kēēm kat wiipnaat suutē orōēēa. Pitēm nga ēēpna pōt suutē wēa pōtōk omnarō ngoon ⁵ pōrōa ōngpōk utpet yemowas. ¹¹ Pit pourōa kepōnōōk omēn omp ak namp wēa. Omp ak pōp ensel yang ōngōp wali panēōōkē ngarangk wēa pōp. Pim yapinte Yuta ngōntak Apaton, Krik ngōntak Apolion, ēn tiarim ngōntak, “Omēn omnant pout utpet yewesaup,” pēl apenaap.

¹² Kēlangōn kēsang wet kaalte, kuup ⁵ pōōkē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn munt nentepar om wia, ēnēmak orōōpnaatepar.

Ensel 6 pōpōk kuup mēna

¹³ Ensel 6 pōpōk kuup mēngkēn ne kat wiin ngōn nent yeem ya. Ngōn pōt

ur Anutuun kiri yaalmēaō koolōtōk ket ēa pim itēkēēl wieēa pōta tepōn ⁴ pōtēēlaan orōak ¹⁴ ensel ⁶ kuupō wak wēa pōpōn epēl ōk yema. “Ensel utpet ⁴ ēak i kēsang Yupretis pēl yema pōmeri pouuk wii kaatak wē piporō kan wes mēēn sēp,” pēl yema. ¹⁵ Pēl yemaan ensel ⁴ pōrō kama wēl ē yemoulmē. Ensel utpet pōrō, yangerakē omēn pourō kom ēak rongan ³ wesak nentakōrō mēn wel mowiin nenteparēērō om ōpnaat pēl maan pitōk ya pōt mēmpēnēak kor wakaima. Pitēm pēl ēēpna pōt ngaan-takēēr krismakiire ngoon, kētre aōa akun pōt mowia. ¹⁶ Pit pēl ēēpēnēak kan yesēn pitēm nga omēn pol osōrōa rangk wel aisēak wēa pōrō pitring yes. Pitēm sareet pōt kēsang pan, ²⁰⁰ milion pēl aan kat yawi. ¹⁷ Ēn pol osōrōere pitēm rangk omēn wēa pōrōen wangartak epēl itenaut. Omnarōa ripatē aini ngilōat ngep ēēēa. Ēn pōtē retēngretēng ēēēa pōt epot. Kōp mōaare kunōm ka uraare kop retēng ka ura pōt pitēk pangk ēēēa. Pol osōrōa kepōnōt kent laionrōa kepōnōtē ōk seēa. Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota nantring koulōpre wēlēngōt jaarōa. ¹⁸ Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota pōtring koulōpre wēlēngōt jaarōa ³ pōtōk yang omnarōa naēaan rongan nentak wēa

pörö pourö mēn wel yawiin nenteparē wēaurō om wē. ¹⁹ Pol os pörōa weēre kosang pöt kēm kanre suutē wieēa. Pitēm suut pöt kamalörōa ököt, kepönötta wēa. Su pötökta omnarō möak utpet wasēpnaat.

²⁰ Pol osörōa kēmötēaan omēn utpet 3 ēak orōa pötök yangerak omēn rongan nentak wēa pörö mēn wel wiipēnēak nentepar pēl naalmēen yaē. Pēl yaēen omēn wel nawiin pörö lup kaip tiak utpet yaaut sēp newasēn yaē. Pēl ēak pitēm omp ak kaar aini koolre siluwaare parasötök ket ēere kēraare kēlötök omēn kōn ket ēaut sēp newasēn yaē. Omēn kōn pöt itaampōore kat wiire kan ing ē pēl naēn yaēētak pötēen yaya yamēēa pöt sēp newasēn yaē. ²¹ Pēl yeem nga ēere kemp ē, wēwē utpet ōngre omp nga ēere omēn kōntak kēkain ē pēl yaaō pötta sēp newasēn yaē.

10

Enselēpök Son pep newer mangkēn na

¹ Ne omēn pöt jaarōon itenak kaalak itaangkēn kutōmwēriaan ensel weēre kosangring munt namp yeira. Pöp pim koröpōök kepilöt pe ēēn keponōök iere kasirō wesirak wēa. Kēere wot kante pöt kēt ket ēak mēak ēwa ēēēa. Ēn ingesiar pöt es wēlēngōökē ököp. ² Pi pep kot newer wilak wali weēa. Pim ing yaapkēēwes

i kaōökē rangk mēsēak kat-nēēwes yangerak mēsēak wēa. ³ Pēl ēēēaupök kent laionöpē ya pöl maap ngōn ē olēak aan tangre kaō akun 7 ēak yera. ⁴ Pēl yaēen ne ngōn pöt retēng ēēmēak yeem kat wiin kutōmwēriaan ngōn nent epēl yenēa. “Tangre kaō akun 7 ēak yeraan ngōn aan kat wian pöt ni retēng ēēnganēp kōnōök wa wi,” pēl yenēa.

⁵ Pēl yeneaan ensel nem wet rēak itaangkēn pim ingesiar nas i kaōōkre nas yangerak pēl ēak wēen nem itena pöpök kaalak o kutōmwēriil pim mor yaap-kēēwes ngaarēk wesak wē ⁶ Anutu wakaim ōpnaapök, kutōmre yang, i kaōre omnant pötē wieēa pöt pout ket ēa pöpē yapintak ngōn kosang wesak epēl ya. “Anutu pi omnarōaan kor wakaimaup, kaalak naōpanēp. ⁷ Ensel 7 pöpök pim kuupō mēngkēn Anutuu ngōn ēlēp ngaanēer pim inēen ru tektek ngōn yaurōen ök mēēa pöt kē orōōpnaat.”

⁸ Pēl yaan ngōn nem wet rēak kutōmwēriaan ök neaan kat wian taptak kaalak epēl yenēa. “Ni sē ensel i kaōōkre yangera rangk taueēa pöpē pep wilak wali wak ōpna pōwer kama ōm.” ⁹ Pēl neaan ne enselēpē naē sē pep kot pōwer nampēnēak maan pi epēl yenēa. “Ni pöt num. Nim kēmtak kapulak kant mēnak numē pöt ngēntötē ök misēng pan ēēpnaat. Pēl ēēpnaatak yaatak sē wieē welakre kakam ēak nga ēēpnaat.” ¹⁰ Pēl

neaan ne pep kot pōwer pim moresiaan wak naut. Pēl ēēn nem kēmtak kapulak nēēn ngētōtē yaē pōl misēng pan ēaut. Ēn yaatak sē wieēak kaalak welakre kakam ēak nga ēaut. ¹¹ Pēl ēēn ne epēl kat yawi. “Ni kaalak omēn yang kaō nantē neenem ngōnōt yaaōre pitēm omēn omp akōrōa naē orōōpna pōt tekeri wesak maim ōm.”

11

Omēn naarōk Anutuu ngōnte ōk apnaat

¹ Ne ngōn pōt kat wiaan nampōk sungkōr ōk naō ne-nak epēl ōk yenēa. “Ni wal ēak ōk epō wak sē Anutuu ngōnēn tup kaōetere ur pimēēn kiri yaalmēautak epōōring ōk wiak omēn pōrek piin yaya yamēēa pōrōen sangk kelum. ² Pēl ēēmēetak tup ka ngēēngkta ēm pipō ōk wiinganēp, mosēp. Pipōōkē ōngpōk Anutuuk omēn ngōnēn kōpēlōrōaan yaō maan pit Yerusalem ka ngēēngk pipō krismaki nentepar nent ngoon ⁶ pōrōa ōngpōk ka pō utpet wasēpnaat. Pōtaanōk ōk wiingan. ³ Pēl ēēn omēn naar nem songōnte tekeri wasēpnaan wes mēēmaat. Ne piarip wes mēēn nem ngōnte tekeri wesak apnaataan kaplak ilaim wēēn krismaki nentepar nent ngoon ⁶ pōrō pet irēpnaat.”

⁴ Omēn pōaar kēra olip rikōtre rampeetē rangina yaē pōl yangera pepap, Akōp, pim ēōetak ēwa yaauwaar.

⁵ Omēn namp piarip utpet mowasēpēn wesak elmēēpna pōt es wēlēngōōrar piarpim kēmteparēaan orōak mokotōpnaat. Yaap, omēn piarip utpet mowasēpna pōrō akun tapētakēer wel wiipnaarō. ⁶ Piarip kutōmweriaan weēre kosang wak akun piarpim Anutuu ngōnte aō sēpna pōtē piaripōk kopi nepelēn ēēpēnēak maan nepelēn ēēpnaat. Weēre kosang tapōōring i epot pout kaip tiak omēn i sēēre yangerak omnant kēēre ngaat orō pēl ēēpēnēak maan pēl ēēpnaat. Piaripōk ya pōt mēmpēnēak kōn wiipna pōt pangk ēēpnaat.

⁷ Piarpim Anutuu ngōnte ōk aō seimeē sē pet irēpna pōtak animaō utpet nga namp yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak piaripring nga elak puuk piarip mēn wel mowiipnaawaar. ⁸ Pēl ēēn omēn pōaarē sokuraar ka kēsang piarpim Akōp kēra yetaprak mōōn wel wia pōōkē kamtaōōk mowiin wiaapnaat. Ngōn nokoliitak ka pōōn Sotomre Isēp pēl ya. ⁹ Pēl ēēn omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēaan narō wais erēn ēak piarpim sokuraarōn iteneimeē sē kēt 3re ēn kēt kaō nent pēl sēpnaat. Pēl ēēpnaatak omēn nampōkta itenak wak sē welaarōa yangaōōk moweerēpnaaten kuure mak nemaan ēēpnaat. ¹⁰ Pēl ēak yangerakē omēn pourō piarpim wel wia pōtaan yak ērēpērēp ēak kēēre

kaōmp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pöt yangerakē omēn pörö utpet yaēēn Anutuu tektek ngōn yaaō omēn pōaarök pit kēēmre kēlangōn menak utpet moweseima pōtaanök.

11 Ēn kēt 3re kaō nent won sēēn Anutuuk pim omēn wel wia pōaar wēwēeta ēmō mangkēn kaalak öp sak tauaan omēn pourö piaripōn itenak kas kēsang pan yaē. 12 Pēl ēēn piarip kat wiaan kutömweriaan ngōn naō ngōn ēak epēl yema. “Arip e ngaarēkēl apreē.” Pēl maan piarip kan aprö is kutöm kepilötē öngpök ilēak yesēn kööre tokörö itenaut. 13 Pēl ēēn akun tapētakēēr moup nempel möak ka kaōaōökē lup ner utpet wes yoolaan lup 9 ēak om wia. Moup yamōōn omēn 7,000 ka kaōaōökē lup nerak wēaurö wel wiin, lup 9 pötē wēaurö om wē omēn pōrek oröa pōten itenak kas kēsang panē yeem Anutu kutöm pepapē yapinte wak isak yema.

14 Kēlangōn kēsang 2 kuup 6 pōökē mēngkēn oröa pöt peene pet yair. Kēlangōn 3 ēnēm panē pöt, peene tapēt orööpnaan yaē.

Ensel 7 pöpök pim kuupö mēna

15 Ensel 7 pöpök pim kuupö mēngkēn kutömweriaan omēn naröak ngōn ē olēak epēl ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaō Mēēaupring omnaröa kaō sak wē om wakaim öpnaap.” 16 Pēl yaan ngarangk 24 Anutuu ēōetak pitēm omp

ak urötē wel aisēēa pörö pit rar rē mowesirak tok oriak Anutuun yaya yamēem 17 epēl yema.

“O Aköp Anutu, weēre kosang pout wieēaup,

ni ngaanēēr wakaimaupök peeneeta wēēn.

Ni nimtē weēre kosang kēsangö wak omp ak sak ngarangk yaalniin.

Pōtaanök ten niin yoöre ērēp yeniak.

18 Yangerakē omēn niin köpēlörö ya sangēn elnieim wē,

ēn nim pitēmēēn ya sangēn elmēēmē pöt yok peene yaarö.

Nim omēn wel wiauröa wēl ēak kangut mampē pöteta yok yaarö.

Peene nim inēēn ru tek-tek ngōn yaaō omēn pöröere ēn nim omēn pourö, kotre kaō,

niin kasinkasin yaalnia pörö pit ompyaō kangut mampēēp.

Pēl ēak omēn yang omnarö utpet yewesauröeta utpet mowasumēēp.”

19 Pit ngōn pöt ök mē pet yairēn Anutuu tup ngēēngk kaōet kutömweri wia pöt kan tēēn ne itaangkēn Anutu pim umkek Mosesē ngōn kosangöt wieēa pöt tup pōta kakaati wia. Pēl ēēn ne itenaan kent tangar mēnak tangre kaō rēak moup möak kopi kēsangpel ēp ulöpötring yepel.

12

*Ōng nampre kamal
kēsangpē ngōnte*

¹ Ne itaangkēn kutōmweri retēng kēsang nent yaarō. Pōt ōng nampōk pim korōpōōk kētēpōk ulpēēn ket ēak mēak wēa. Ngoonōp pōt pim ingesiarē iri wēa. Ēn kepōnōōk pōt ari 12 pōtōk ul ket ēak waēak wēa. ² Pōp ru yak wē wilēpēnēak lel yailēn kēlangōn kēsang kat yawiem merek ya. ³ Ēn omēn munt nantta kutōmweri taprek yaarō. Omēn pōt kamal kēsang panē nemorē ōk sak wēa. Pōmor kōp mōamorōk pim kepōnōt 7 ēak wēēn watōt 10 ēak pōtēaan orōēēa. Ēn omēn omp akōpē ulōt 7 ēak pim kepōn 7 pōtē waēēa. ⁴ Pim su pōmentōk kutōmweri mōak ari tit nent ti olaan tit nentepar pēēn om wē. Pēl ēaan kamal pōp ōng ru wilēpēnēak yaaō pōpē itēkēēl sē nga kor taō yeō. Ōng pōp rungaap wilēn pi wa nēmpēnēak pēl yaē. ⁵ Pēl ēēn ōng pōpē yokot ēnēmak yangerakē omēn pourō weēre kosangring ngarangk elmēēpna pōp yawil. Pēl ēēn akun tapētakēēr pit rungaap teēntom panē wak yes, Anutu pim omp ak urtak wel aisēēa pōpē ngēsē. ⁶ Pēl ēēn ōng pōp kan kas sē yang lup omēn won ner, Anutuuk mangkēn krismaki nentepar nent ngoon 6 ēak wēēn ngarangk ēak kaōmpre omnant mampēnēak yema.

⁷ Ne kaalak itaangkēn kutōmweri nga kēsang panē

nempel yaarō. Nga pōt Maikelre pim enselōrōak kamal kēsang pōmorre enselōrōaan nga yaalmē. Pēl yaēēn pit kangiir yaalmē. ⁸ Pēl yaēēn Maikelre pim enselōrōak pit il mowesak, “Ar e kutōmweri yok pangk naōngan,” pēl yema. ⁹ Pēl mēak kamal pōmor wa yangerak yemoola. Pōp kamal wet ngaanēer pan wakaimaupōk yangerakē omēn pourō morōk yaalmēaup, Seten pōp. Piire pim enselōrō wa yemoola.

¹⁰ Ēn ne kat wiin kutōmweriaan ngōn naō ngōn ē olēak epēl ya.

“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama yanu.

Peene pim weēre kosangōōk omnant pout il mowesak pi Akōp pēl sak wē pōt pet yaalni.

Ēn pim Ruup Kristo puukta pi kaō sak wē pōt pet yaalni. Pōta songōnte epēt.

Seten pi tiarim Anutu pim ēōetak tiarim karurōaan rōōkre kēt poutē ngōn utpet wesak yamēēa pōp piaripōk kutōmweriaan wa yemoola.

¹¹ Tiarim karurō Yesu Kristo, Sēpsēp Ruupē i il olēa pōtak weēre kosang wak pim ngōnte ōk aimeē Seten il mowesa.

Pit pitēm wēwēat keimōn naēn Anutuu ngōnte taē wes wak wēēn

pitēm kööre toköröak
mënaurö.

¹² Pötaanök kutömweri wëaurö
ar ërëpërëp ëëë.

Ēn yangerakre i kaöök
wëauröaan yaköm pan.

Seten pi pim akunet ewat wë
yak ya sangën ëën arim
naë oröak nga kaö elni-
ipnaan yaë.”

¹³ Kamal kësang pöp pi
yangerak wa moolëa pöten
kön wieë öng yokotup wila
pöp utpet mowasëpënëak nga
yes. ¹⁴ Pël yaëën Anutuuk
öng pöp int tup wereweriarë
ök neweriar yemangk. Pöt
pi kamalöpë naëaan kas
wal ëak yang lup omën
won panë nerek së wëën
Anutu ngarangk elmëak
këere kaömp meneim wëën
krismaki 3 ën ngoon 6 pël
sëpënëak yemangk. ¹⁵ Pël
ëën kamal pöpök öng pöp
i wak sëpën pël kön wiak
köm ngës olaan i kësang
nemer nga urak ënëm yes.
¹⁶ Pël ëën yangerak öng pöp
kaamök elmëak këm nga ëën
i kamalöpë köm ngës olëa
pömer ngemë ilëak won yes.
¹⁷ Pël ëën kamal kësangëp pi
öngöpön ya sangën ëën pim ru
wet réak wilaö muntarö Anu-
tuu ngön kosangöt ngaarëk
wëere Yesu pim omnant
tekeri wes mena pöt taë wes
wak wëaurö nga elmëëpënëak
yes. ¹⁸ Pël ëak kamal kësang
pöp i kaöökë pisöök tauak kor
wë.

13

Animaö nga naar oröa

¹ Ne omën pötön itenaan
animaö nga namp i kaöökaan
yaarö. Pöp pim kepönöt 7 ëak
wëën watöt 10 ëak pötëaan
oröëëa. Omën omp ak ulöt
10 tapël ëak wat 10 pötë
waëak wëa. Pim kepönötë
yapin Anutuun utpet wesak
yaaö nant wieëa. ² Animaö
nga nem itena pöp pi pusi
kësang nga namp lepat pël
ya pöpë ököp. Ingesiar pöt
imën nga namp pea pël ya
pöpë ök. Ēn këm pöt kent
nga laionöpë ök. Animaö
nga pöp kamal kësangëpök
pim weëre kosangö menak
pim omp ak urtak wel aisëë
yangerakë omnarö ngarangk
ëëpënëak yema. ³ Pël yaëën ne
itaangkën animaö nga pöpë
kepön naö omnaröak wisang
ëak mënaupë kepönöökë ök
seëa. Pël ëautak ëmpölö yok pu
wariin yaap sak wëën omën
pourö pöten itenak yaan sak
ëak pim ënëm yes. ⁴ Pël ëak
omnarö kamal kësang pöpök
pim weëre kosangö animaö
ngaap mena pötaan ka-
malöpön yaya mëak animaö
ngaapönta yaya mëak epël
ya. “Talëp animaö ngaapë
ök weëre kosangring wë?
Ma talëpök pi il mowasëpën?
Won pan.”

⁵ Kamal kësangëpök animaö
nga pöpön, “Ni Anutuu yap-
inte wa ngep elmëak utpet
wesak mam,” pël ök maan
Anutu kuure mak yema. Pël
ëak pi krismaki 3 ën ngoon 6
pöröa öngpök yang omnarö
ngarangk elmëëpënëak an-
imaö ngaapön tapël yema.

⁶ Pël maan pi Anutuun utpet wesak mēak yapinte wa ngep elmēak pim wēautere kutōmweri wēaurōenta utpet wesak yema. ⁷ Pël ēak animaō nga pōpōn Anutuuk pim omnarōen kōore tok elmēak puuk il mowesak omēn mōonre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēerō ngarangk elmēepēnēak kuure mak yema. ⁸ Pël maan yangerakē omēn pitēm yapinōt wēwē kosangta pepeweri retēng naēn ēa pōrōak animaō nga pōpōn yaya yema. Pep pōwer yang epēr naarōon wiaan Sēpsēp Ru ēnēmak mēn wel wia pōpōk omēn wēwē kosangtak ōpnaarōa yapinōt retēng ēauwer.

⁹ Katringōrōak ngōn epēt kēēkē kat wiin. ¹⁰ Anutuuk omēn namp wii kaatakēn yaō ēēpna pōp yok sēpnaap. Ēn nampōn kōore tokōrōak mēmpēnēak yaō ēēpna pōp mēmpnaap. Ngōn pōt ngōnēntak wia. Pōtaanōk omēn ke pilōt Anutuu omnarōa naē yaarōon pōt kosang sak wē piin kōn wi kosang yewesaut taē wes wak ōp.

¹¹ Ne kaalak itaangkēn animaō nga munt namp yangera ōngpōkaan yaarō. Pōp wat naōōrar wēa pōōrar sēpsēp ruurōaatē ōk. Ēn pim ngōnaak yaaō pōt kamal kēsangōrōa ngōnōtē ōk kaō yaaup. ¹² Animaō nga 2 pōpōk munt wet kaal pōpē weēre kosang pout wak

wēa. Pël ēak pi wet kaal pōp kaamōk ēak yangerakē omēn pourō animaō wet kaal pim kepōn naō mēngkēn wel wiin ēmpōlō pu wariaō pōpōn yaya mapēnēak yamēēaup. ¹³ Animaō nga 2 pōpōk ya it ngōlōp ke nentere nent mēneim wē. Pël yeem kutōmweriaan esuwes wes mēen yangerakēl yeiraan omnarō iteneim wē. ¹⁴ Pël ēēn Anutuu kuure mak mēēaul animaō nga wet kaalēpē itōōk ya it ngōlōpōt yamēngka pōtōk yang omnarōen morōk epēl maim wē. “Ar animaō nga ngaantak ōp wesirēn wel wiak kaalak ōp wēaupē kōnōp ket ēak kōn pōpōn yaya maim ōn.” ¹⁵ Pël yaēēn Anutuuk kat mowiin puuk animaō kōn ket ēa pōp wak kēm muntōn momōon ngōnaak yaan omēn animaō kōn pōpōn yaya nemaan yaē pōrō mēneim wē. ¹⁶ Pël ēak animaō nga 2 pōpōk omēn pourō kotre kaō, monere urōmaringre il ngentingenti yaaō, omēn yaap wēaōre ēn inēēn yaaō pourōen maan animaō wet kaalēpē yapinte pitēm mor yaapkēētēere ē kosatē wi pet yair. ¹⁷ Namp animaō pōpē yapintere saareet piik nawiin ēēn pōt animaō pōpōk omēn pōp omnant sum ēēre omnarōakta pim naēaan sum ē pël naēpan pël yema.

¹⁸ Animaō nga pōpē yapinta songōn pōt epēl kēēkē kōn wiipa. Yapin pōt saareet 666 pël wia. Pōtaanōk omēn namp kōn wetete wē

pöt saare epēt sangk kelak
pöta songōnte ewat sēp.

14

*Omēn 144,000 pörö tan
ngolöp nent ēa*

1 Ne kaalak itaangkēn Sēpsēp Ruup Yerusalem kak Saion rosiraōök taueēa. Pēl ēēn omēn 144,000 Sēpsēp Ruupre Pepap Anutu piarpim yapintepar pitēm ē kosatē wieēa pöröeta piiring wēa. 2 Pēl ēēn ne kat wiin kēm ngōn nempel i kēsang nant nga yaurem kuk aōre tangre kaō kēsang rē pēl yaē pöta ök kutōmweraan yaarō. Ngōn nem kat wian pöt omēn selap intō tang yamōōna ya pōl ēaut. 3 Omēn 144,000 pörö Anutu pim omp ak urtak wel aiseēa pōpre kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pöröere ngarangk 24 pöröa ēōetak taueē tan ngolöp nent aim wē. Tan ngolöp pöt omēn muntarōak ewat nasēpan. Omēn 144,000 Anutuuk yang omnarōa naēaan pimēēn kama wa pöröakēer pangk ewat sēpnaat. 4 Omēn pörö pit öngörö mēsēl naēn wonörö. Pit yaap wēwē wotpil wakaima. Pēl ēē Sēpsēp Ruupē ngōnte ngaarēk wak kaatē ya mēmpō seima. Omēn pörö Anutuuk pöta kangiir pit yang omnarōa tekōōkaan kama waurō. Pēl ēēn Anuture Sēpsēp Ruupē ingre moröröa wotōökörö pēl sak wēa. 5 Pit ngōn kaar aōre utpet nent ē pēl naēn, won.

*Ensel 3 pöröak ngōn nant ök
mēēa*

6 Ne kaalak itaangkēn ensel munt namp mopōök wal ēak yesēn itenaut. Pöp möönre koröp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōen Anutu ngōn ompyaō wiakaim wiaapna pöt ök mapēnēak yes. 7 Pēl ēak pi ngōn ē olēak epēl ya. “Anutu pim omēn pourō kom ēak ngōn yaatak niulēēpna akunet yok yaarō. Pötaanök piin kas yeem ping wesak maē. Pi kutōmre yangre i kaōre kōlok pout ket ēa pöpön yaya maē.”

8 Pēl aō yesēn ensel munt namp pim ēnēm yesem epēl ya. “Kat wieē. Papilon ka kaōaō omēn narōak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panē wesak tōöl yoola. Omēn ka pōök wēa pörö öng omp nga yaaō nampē wain iit omnarō mangkēn nak piiring utpet yaē pol pitēm utpet yaaō pöt yang omēn pourōen rē moulōn ulōl sa. Pötaanök pitēm ka kaōaō tōölön pitta kō yes.”

9 Pēl aō yesēn ensel munt 3 pöp wet kaal pōaarē ēnēm yesem ngōn ēak epēl ya. “Omēn narō animaō nga pōpre pim omēn kön ket ēaupōn yaya mēak pim yapinte pitēm moresiire ē kosaōök wiaapēna pörö 10 omēn nampē wain iit mangkēn nak kön irikor yaē pōl Anutuuk pitēm ya sangēn elmēēn kēlangōn kat wiipnaarō. Kot nent wiap naalmēēpan, ya sangēn kaō elmēak kēl kop retēng ka

urauuk es yokota pōrek wes mēen ensel ngēēngkōrōere Sēpsēp Ruupē ēōetak kēlangōn kaō pan kat wiipnaarō. ¹¹ Es pitēm kēlangōn kat mowiipna pōwes nariin om yokotōn koulōpō kēt ēlōtē o ngaarēk aprō seim ōpnaat. Omēn animaō ngaapre pim omēn kōn ket ēaupōnta yaya yamēem pim yapinte pitēk wiaapna pōrō rōōkre kēt poutē kēlangōn kat wieim ōpnaarō.”

¹² Pēl ēēpnaat pōtaanōk ut-pet ke nentere nent Anutuu omēn pim ngōn kosangōt ngaarēk wēere Yesuun kōn wi kosang wasō pēl eim wēaurō arim naē yaarōon pōt kosang sak ōn.

¹³ Ne kaalak kat wiin ngōn nent kutōmweriaan epēl yenēa. “Ni ngōn epēl retēng ē. Omēn Akōpē naē rē olēak wē akun eptak ngēs rēak wel wiipna pōrō ērēpērēp ēēpnaarō.” Pēl yaan Ngēēngk Pulōōk epēl yenēa. “Yaap pan. Pit wel wiin pitēm ya mēmpnaatē kangut Anutuuk mampnaarō. Pōtaanōk yok pangk pitēm ya kaō mēmpna pōt pet irak kē yesem ērēpērēp eim ōpnaarō.”

*Enselōrōa omnarō
kōirēpnaata ngōnte*

¹⁴ Ne ngōn pōt kat wiak kutōmweriil itaangkēn kutōm kepil kōlam kēsang ner wiaan itenaut. Pēl ēēn kepil pōra rangk namp wel aisēēa. Pōp omnarōa ōkōp, pim kepōnōōk omp ak ul koolōtōk ket ēa nent waēak moresi ōp nga panē newer wak

wēa. ¹⁵ Pēl ēēn ensel munt nampōk Anutuu ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan orōak ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēa pōpōn maap ngōn ēak epēl yema. “Yangerakē kaōmpōt kōp sēen tiak kama ōmē akunet yok yaarō. Pōtaanōk ni sē ōpwerring ti.” ¹⁶ Pēl maan ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēa pōp sē pim ōpwer yangerak wesirak kaōmp kōp saut yati.

¹⁷ Pēl yaēēn ne itaangkēn ensel munt namp kutōmweri ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan ōp nga panē newer wali wak yaarō. ¹⁸ Pēl ēēn ensel munt Anutuun kiri ar yaaō urtak esuwesi ngarangk yaaupōk pōtakaan orōak ensel ōp nga panēēwer wali wak wēa pōpōn maap ngōn ē olēak epēl yema. “Yangerak wii wain ulōpōrō kōp sak wē. Pōtaanōk sē ōpwerring tō.” ¹⁹ Pēl maan ensel pōp sē pim ōpwerring yangerakaan wain ulōpōrō tōak rongan yaē. Pēl ēak wain ulōp pōrō ing mēsaan iit orōak sēpēnēak wa kap kēsang kēlōtōk ket ēa nenta ōngpōk yewesir. Wain ulōpōrōa ing mēsaan iit orōak sēpna pōt Anutu pim omnarōen ya sangēn elmēēpnaata ōk ēēpnaat. ²⁰ Pit Yerusalem kaōōkē ka tomōk wii wain ulōp pōrō kap kēsang pōtak wesirak ing mēsaan pōtakaan omēn iit orōak i yaapōtē ōk yaē. I pōt orōak kaō wetak omnarōa kepōnōt il yewas. Rēēptakaan opetakē waliit 300 kilomita pōta ōk.

15

Ensel 7 pōrōak omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak wali wak wēa

¹ Ne itaangkēn kutōmweri retēng kēsang munt nent orōak wēēn itenak yaan saut. Ne itaangkēn ensel 7 pōrō omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak omnarō utpet mowasēpnaat wak wēa. Omēn utpet pōt orōōn ēnēmak kaalak munt nant naarōōn ēēpnaat. Anutu pim ya sangēnte pōrekōk pet panē irēpnaat.

² Pēl ēēn ne omēn kēsang i kaōōkē ōk nenten itenaut. Omēn pōt kōnitweri ōktak esuwesi kōp mōak wē pōl ēēēa. Ēn omēn animaō nga pōpring nga elak piire pim omēn kōn ket ēaupre pim yapinta saareet il wesa pōrō Anutuuk pim intōat mangkēn wali wak i kaō kōnitweri ōk pōōkē ēōōk taueēa. ³ Pēl ēēē Sēpsēp Rupēēn tan nent Moses Anutuu inēēn ruupē tan pōta ōk epēl aim wē.

“O Akōp Anutu, ni weēre kosang pout wieēaup.

Nim ya pout kosang kaō panēēt, pōlōpringōt.

O omēn pourōa Omp Akōp, nim wēwē pōtakēēr wotpil ompyaō panēēt.

⁴ Akōp, nimēt tapōpōkēēr ngēēngk panēēp.

Pōtaanōk ten omēn pourō niin kasinkasin elniak nim yapinte wak isak niānaat.

Nim wotpil yewesa yaat tek-eri panē orōak wia.

Pōtaanōk yang kaō poutēaan narō nim naē wais yaya niapnaat.”

⁵ Tan pōt pet irēn ne kaalak itaangkēn kutōmweri ngēēngk tup kaōet poē korōpōtōk ōk rēa pōta kakaati ngēēngk tup panē pōt kan tē wieēa. ⁶ Pēl ēēn ensel 7 pōrō omēn nant omnarō utpet mowasēpnaat 7 tapēl ēak wak tup ngēēngk panē pōta kakaatiaan yaarō. Pit ulpēēn wali ompyaō kewil won, ēwaēwa yaaō nant mēak wēa. Pēl ēak yepat koolōtōk ket ēa nant pitēm ripatē wirō rēwarōk rēak wēa. ⁷ Pēl ēēn kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōak sōwar koolōtōk ket ēa 7 ēak ensel 7 pōrō yemangk. Sōwar pōtē Anutu wēwē kosangtaringēp pim ya sangēnōt peō ēēēa. ⁸ Ēn Anutuu ēwaare weēre kosang pō es koulōpōōkē ōk sak tup ngēēngk panēētak wiaan es koulōp pō kakaati peō ēaan omnarō pōrek ilapnaat pangk naēn. Ēnēmak utpet 7 enselōrōak wak yewais pōt pet irēpna pōtakēēr ilapnaat.

16

Anutu pim omnarōaan ya sangēnōt sōwar 7 pōtē wieēa

¹ Ne kat wiaan tup ngēēngk panēēta kakaatiaan ngōn nent ensel 7 porōen epēl ōk yamēem ya. “Ar sōwar 7 pōtē ōngpōk Anutuu ya sangēnōt wia pipot kōmen yangerak olaē,” pēl yema.

² Pēl maan ensel kopēt pōpōk pim sōwarweri wieēaut

wak sē kōmen yangerak yoola. Pēl ēēn omēn animaō ngaapē yapinte pitēk wiak pim omēn kōn ket ēaupōn yaya maima pōrōa naē ēmpōl utpet kēsang panē nant orō morēēn kēlangōn kaō kat yawi.

3 Ēn ensel 2 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kaōōk kōmen yoola. Pēl ēēn i kaō pō kaip tiin omēn wel wiaurōa iitē ōk korōp orōōn omēn i kaōōk wēa pōrō wel wi won yes.

4 Pēl yaēēn ensel 3 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kēsangōtēēre kōlokōtē kōmen yoola. Pēl ēēn pōtta kaip tiin omēn i korōp yaarō. 5 Pēl ēēn ne kat wiaan ensel i pout ngarangk yaaō pōpōk Anutuun epēl yema.

“O Ngēēngkēp, ni wakaimaupōk wēēn.

Nim kangut yemengka yaat wotpil yamēngkaup.

6 Omnarōak tektek ngōn yaaō omēnere nim omēn muntarō mēn wel wiin pitēm iit orōak ngentieimaut.

Pōtaanōk omēn utpet pōt eima pōrō nuuk omēn i epot mangkēn yen.

Nim wotpil yewesa yaat yamēngkēn pitēm utpetatē kangut yeō.”

7 Pēl yemaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmēautakaan ngōn nent ngōn ēak epēl ya.

“Yaap, Akōp Anutu weēre kosang pepap,

nim ya yamēngkaut wotpilre ompyaō yamēngkaup.”

8 Ēn ensel 4 pōpōk pim sōwarweri wieēaut kētēpē rangk kōmen yoola. Pēl ēēn Anutuuk kētēp nga panē wesak maan omnarō es kotōpēnēak yema. 9 Pēl ēēn kētēp nga panē wesak maan omnarōa korōpōtē es mokotōn Anutu utpet pōten maan pit utpet mowasēpēnēak orōa pōpōn utpet wesak yema. Pit lup kaip tiak piin ping wesak nemaan yaē.

10 Ēn ensel 5 pōpōk pim sōwarweri wieēaut animaō ngaapē omp ak urtak kōmen yoola. Pēl ēēn animaō pōpē ikanōōk omēn wēēn ngarangk elmēeima pōrōa naē koō yoola. Pēl ēēn omēn pōrō kēē mre kēlangōn kat yawiem kē kant mēnak wē. 11 Pēl ēak pitēm ēmpōlre kēē mre kēlangōn yaaō pōtēēn Anutu kutōmweri wēaupōn utpet wesak yema. Pitēm utpet yaaut kasēng menak lup kaip natiin yaē.

12 Ēn ensel 6 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kēsang nemerēn Yupretis pēl yema pōmeri kōmen yoola. Pēl ēēn i pōmer leep raan omēn omp ak kētēpē yengampiaul wēaurōa wais nga elēpna kanō yaarō. 13 Pēl yaēēn itenaan urmer ōmōrōa ōk narō 3 ēak yaarō. Namp kamal kēsangēpē kēmtakaan, namp animaō ngaapē kēmtakaan, namp animaō nga munt 2 pōpōn tektek ngōn yaaō kaar omnamp pēl yema pōpē kēmtakaan pēl ēak yaarō. 14 Urmer pōrō Setenēērōak

omēn it ngolōp ke nentere nent yaauro. Pit yang ēl epotē omp akōrōa ngēsē yes. Pitōk omēn omp ak pōrō Anutu weēre kosang pepapē akun kaōaōok nga elēpnaan wa rongan elmēēpēnēak yes. 15-16 Pēl ēak sē koirak yang lup nentak wa rongan yaalmē. Yang lup pōta yapinte Yuta ngōntak Amaketon pēl ya.

Pēl yaēetak Kristook epēl ya. “Kat wieē. Ne kēkain omnarōa yaē pōl elēēp waisumaap. Pōtaanōk namp pi ka uraan kēkainēpōk wais pim poē korōpō wilak sēen yool wē omnarōa ēōetak ēō ēēpanēen itit ngarangk ēēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap.”

17 Ēn ensel 7 pōpōk pim sōwarweri wieēaut mopōok kōmen yoola. Pēl yaēen tup ngēēngk panēetak omp ak urtakaan ngōn kosang nent epēl ya. “Nem omēn utpet pipotring omnarō yamēngk pōt peene pet yair.” 18 Pēl yaan kent tangar mēnak tangre kaō yeraan moup yamō. Moup pōmpel kēsang panēēmpel ngaan ke pēl nent mōōn itnaangkēn ēautak peenōk yamō. 19 Pēl ēen Papilon ka kēsang pō luptak weerak 3 wasēn omnarōa kaat tōōl ngentiak utpet yes. Pōt Anutuuk Papilon omnarōa utpet yaautōn kōn wiak omēn nampē muntap wain i ngaat mangkēn nak kēlangōn kat yawi pōl pitēn ya sangēn kaō elmēēn utpet yes. 20 Yanger moup kēsang yamōōn i kaō kusōt mop wiak

sēen rosiratta won yes. 21 Pēl ēēn kutōmweriaan kopi kēsang yepelēn ep ulōp kēsangōt omnarōa rangk ngentiin kēlangōn kaō kat yawi. Ep ulōp kopēt nemesi kōnōmēt omnarōa kōnōmta ōk. Pēl ēēn pōtōk utpet panē mowesa pōtaanōk omnarōak Anutuun utpet wesak yema.

17

Ōng omp nga yaaup pi sum utpet wa

1 Ne omēn pōten itenaan ensel 7 ēak sōwar nant 7 tapēl ēak wali wak wēa pōrōakaan nampōk wais neen epēl ōk yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn ōng omp nga ē yaē pōp pim utpetatē kangut Anutuuk mangkēn ōpnaatōn pet elniimaan. Ōng pōp pi ka kaō i kēsangōtē ēōok wieēa pō. 2 Yang omp akōrō pit ōng pōpring utpet yaauro. Ēn omēn yaapōrōeta sēen ōng pōpōk wain iit mangkēn nak kōn irikor ēak piiring utpet tapēl yaauro. Pōtaanōk Anutuuk utpet kangut mampnaat.”

3 Pēl neaan Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōoring nem naē orōōn ensel pōpōk ne mēsak sē yang lup omēn won nentak yeneulē. Pēl ēēn ne pōrek wē itaangkēn ōng namp animaō nga kōp mōaō nampē rangk wel aisēēa. Animaō pōpē korōpōok yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant kēsang retēng ēēēa. Ēn pim kepōnōt 7 ēak wēen pōtē watōt 10 ēak orōrēēa. 4 Ōng

pöp ulpēen kōp nentepar mōa namp mēak polre kal ēak ē rangi ompyaut pim korōpōok pangk ēak wēa. Pēl ēak kelōn koolōtōk ket ēa nent wali wēa. Pōta ōngpōk pimtē omp nga yaauta utpet kamp yaaō kōmkēenringōt peō ēēēa.⁵ Pēl ēak pim yapin ēlēpēt ē kosaōok retēng ēēēa. Pōt epēt. “Papilon ka kaōaō, ōngre omp nga yaaōre utpet kōmkēenringōt yaaō pōtē ēl panēep.”⁶ Ne itaangkēn ōng pōpōk Anutuu omnarō mēnak pitēm iit nak kōn irikor ēak wē. Omēn pōrō Yesuu yapinte wak kaō wesak aima. Pōtaanōk pit mēnak pitēm iit nak wē.

Ne ōng pōpōn itenak yaan panē saut.⁷ Pēl yaēen enelēpōk epēl yenēa. “Ni orōpmorēen yaan panē yesēn? Nook niin ōng pipopre animaō kepōnōt⁷ ēak wēen pōtē watōt 10 ēak orōaupōk ōngōp kōka ēak wēa pōp piarpim songōntepar ōk niamaan kat wi.⁸ Animaō nim itenaō pōp ngaantak wēaupōk peene won wia epop ēnēmak kaalak yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak apēr sasa kō sēpnaap. Pēl ēēn omēn yangerak ōpna pōrōa yapinōt wēwē kosangta pepeweri yang epēr naarōn wiaan retēng naēn ēa pōrōak animaō pōpōn itenak yaan sēpnaat. Animaō pōp ngaantak wakaimaupōk peene won wia ēnēmak orōōpnaap.

⁹ “Pōta songōnte kēēkē ēwat sēpa. Pōt epēt. Kepōn 7 ēak wēa pēl ya pipot

rosir 7 pōtōnōk ya. Ōng pōp rosir 7 pōtē rangk wel aisēēaup.¹⁰ Ēn kepōn 7 ēak wēa pēl ya tapōtōk omēn omp ak 7 pōrō pēl ya. Pitēm naēaan 5 pōrō wel wiin kopēt nampōkēer peene yangerakē omp ak sak om wē. Ēn munt namp pi omp ak nasēn won wē. Ēnēmak pōp orōak akun kot panē nent ōpnaap.¹¹ Animaō nga pōp ngaanēer wakaimaupōk peene won wia, pōp piita omp ak namp munt 7 pōrōak erēn ēēn 8 ēak wē kō sēpnaap.

¹² “Ēn watōt 10 ēak nim itenaō pōt omēn omp ak 10 pōrōenōk ya. Pōrō pit peene omp ak nasēn wē. Akun kot panē 1 aōa ke pil pōtak wēere kosang wak animaō nga pōpring omēn omp sak ōpēnaarō.¹³ Pēl ēak omēn omp ak 10 pōrō pit kōn kopēt nent wieē pitēm wēere kosangre omnarōen ngarangk elmēēpna pōt animaō nga pōp kōn wes mampnaat.¹⁴ Pēl ēak pit Sēpsēp Ruupring nga elak pōpōk pit il mowasēpnaarō. Pi omēn isaō pourōa Kaōap, omēn omp ak pourōa Omp Akōp. Pōtaanōk omēn piiring ōpna pōrō, pim yas mēak pimtēen yaō ēēn pim ngōnte kēēkē wesak ōpna pōrō pourō, piiring erēn ēak yang omp ak pōrōaring nga elak il mowasēpnaarō.”

¹⁵ Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “I kēsangōt ōng omp nga yaaupē ēōōk wel aisēēa pōt omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang

poutëeröenök ya. ¹⁶ En watöt 10 äak oröaan nim itenan pipot yang omp ak 10 äak nem ök niaö pöröere animaö nga pöpre äak pitök öng omp nga yaaö pöpëen kööre tok elmëepnaarö. Pël äak pitök pi utpet mowesak ulpëenre poë koröp pim ë rangieëa pöt wa ilak keli moolëak yool moulmëepnaat. Pël äak pim koröpre mësëp kaö nant nak nant es momarëpnaat. ¹⁷ Yaap, Anutuuk pimtë ngaantakëër kön wia pöl pitëm lupötë kön pout mangkën pit ya pöt mëmpnaat. Ya pöt pit kön kopët naö wieë omën omp ak sak öpëna weëre kosang pitëm pöt animaö pöp mampnaat. Pël ë seim Anutuu akun menautak pet irëpnaat. ¹⁸ En öng nim itenan pipop ka kësang yang omp akörö ngarangk elmëepna pö.”

18

Papilon ka kësang pö utpet äa

¹ Omën pöt pet irën ne kaalak itaangkën ensel munt namp kutömweriaan yanggerakël yeiraan itenaut. Pöp Anutuuk weëre kosang kësang mangkën pim ëwaöök yanggerak ëwa ë pet yair. ² Pël ëen pi ngön ë olëak epël ya. “Papilon yok utpet yaë.

Papilon ka kësangö utpet äak kö yes.

Pël ëen peene urmer ke nampre nampre int utpetarö pitëmënt pëen wë.

³ Ka kësang pö utpet yes pöta songönte epël.

Öng pöpök omën nampë muntap wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöta ök

omp nga ëere utpetat kësang ë pël yaaö pöt pet elmëen yang omën pourö tapël ëeim wëaurö.

Pël äak yang omp akörö pit öng pöpring utpetat ëeimaurö.

Pël yaëen öng pöpë omën nant kësang öpnaataan kentretre kaur yaaö pötaan yangerakë omën monere urömatëen ya yamëngkauröak omnant menak pim naëaan sum kësang weima.

Pötaanök kö yes.”

⁴ Pël yaan ne kat wiaan ngön munt nent kutömweriaan epël ya.

“Nem omnarö, ar öng utpet pipop sëp wesak kas seë,

öng pipopring wë saun koirak pötë kangut önganëen.

⁵ Öng pöpë utpet yaaö pöt kësang panë sëen

Anutu kutömweri wë pöp itenak utpet kangut mampënëak kön wieim wë

⁶ Ar omën utpet kangut pi mampunë pörö pim këlangön omën muntarö yemengka pötön kön wiak kangut mampun.

Ar pël ëënëak pöt pi omnarö utpet mena ëen pöt

kangiir il wesak mam-pun.

Omēn nampē muntap i ngaat mangkēn nak utpet yes pōl ōng pōpōk omnarō utpet wesak kēlangōn kat mowieima.

Pōtaanōk i nga kosang panēēt yemangk pōl il wesak kēlangōn kēsang kat mowiin.

⁷ Pi pimtēn wak isak yeem pim utpet yaautēēn ērēpsawi eima pōta ōk arōk kangiir kēlangōn kat mowiin ing ap.

Pim lupmeri kōn korar epēl wieēaup.

‘Ne ōng ak kēsangēp yak omp ak urtak wel aisēē omnarō ngarangk yaalmēaup.

Ne ōng kapirōa ōk omnantēēn il ngentingenti naēnēp.

Kōnōm nant nem naē orōōn ingre ya ilak naēnganēēp.’

⁸ Pimtok kōn korar pōt wieēa pōtaanōk kēt kopēt nentak utpet epot pim naē orōōpnaat.

Anutuuk maan yaumanre ngōntōk yaaōre ēn ingre ya ilak yaaō pōt orōōpnaat.

Akōp Anutu utpet kangut yemengka pōp weēre kosang kēsang yaaup yak

puuk maan es kotōpnaat.”

Pēl yaan kat wiaut.

⁹ Yangerakē omp ak pi-iring ya utpet yamēngkem pōtēēn ērēpsawi eimaurō ōng pōp, ka kaō pō, es yokotōn koulōpō ngaarēk yawisēn

itenak pimēēn ingre ya ilak apnaarō. ¹⁰ Pit Papiilon ka kaō pōōkē omnarōa kēlangōn kat yawia pōten itenak pitta tapēl ēēpanēak kas ēēn om kamaarek taueē epēl apnaat.

“O yakom, ka kaōaōōn yakōm pan.

Papiilon ka kaōaō, 1 aōa akun kot pita ōngpōk

nim saunatē kangiir utpet yaēn.”

Pēl yaan kat wiaut.

¹¹ Ēn yangerakē omēn monere urōmatēēn ya yamēngkaurōeta omnarōak pitēm naēaan urōmat kaalak sum naēpan pēl wesak pimēēn ingre ya ilak apnaarō. ¹² Pitēm urōm pōt epot. Koolre siluwa, kēl ompyaut, polere kal, songre sar, poē korōp ke naōre naō ompyaō retēngretēng ēaut, kēra kōp nga kamp ke nampre namp yaautre omēn nant kēra sum kēsangōtōk ket ēaut, aini parasre yaap, kēl retēngretēng ēautōk ket ēaut,

¹³ omēn kamp ompyaō kēra korōp neweriaan yewaut yapinte sinamon pēl yema pōtre ēwamōt, kēra ēpre kōmau nga kamp ompyaut, wainre i kolap kaōmp ar ēēpnaat, korupaē lōlōpōt, pol purmakaōre sēpsēpōrō, pol osōrōere ēn kaar pitēm wii ngan ēak wak weruak yaautre, ēn omēn inēēn yaaurōere, pitēm sum yaaō pōt pipot.

¹⁴ Omēn monere urōmatēēn ya yamēngkaurōak ōng pōpōn epēl ya.

“Omēn nant nim omēak kent
kōn yawian pōt sasa
won yes.

Monere kēere kaōmpre omēn
ompyaō ē rangi pōtta
won yes.

Pōtaan omēn pipot pout
kaalak naōngan, won
pan.”

15 Pēl ēak omēn monere
urōmatēēn ya yamēngka pōrō
omēn ke pilōt pim naē sum
yeēa pōrō Papilon ka kaō
pōökē omnarōa kēlangōn kat
yawia pōten itenak pitta
tapēl ēēpanēak kas ēēn om
kamaarek taueē ingre ya ilak
ēak epēl apnaat.

16 “O yakōm, ka kēsangōōn
yakōm pan.

Ka kēsang epō ōng nampē ōk.
Pi ulpēēn ompyaō retēngretēng
kōp nentepar mōa
namp mēak

pim korōpōök koolre songre
sar ē rangiak wēaup.

17 Akun kot 1 aōa pōta ōngpōk
pim monere urōm
pout kō yes.”

Ēn i kaō wangatē ngarangk
pōrōere omēn narō wangat
wak ka muntatē yes piporō,
wangatē inēēn yaaurōere
omēn i kaō pōök mon ya
yamēngka pōrō pourō pit
Papilon kak pēlēer wiaan
kamaarek taueē ¹⁸ itaangkēn
ka pō es yokotem koulōpōt
orōak yesēn itenak ngōn ēak
epēl yema. “Elei, ka kēsang
epōökē ōk naō e nerek wi
naōn, won pan.” ¹⁹ Pit pēl
mēak kaplak ilaimeē ingre ya
ilak ēak epēl aim wē.

“O yakōm, ka kēsang epōōn
yakōm pan.

Wangatē ngarangk yaaurō
tiar ka kēsang epōökē
urōmat wak yesem
monere urōm kēsang
weimaurō.

Akun kot 1 aōa pōta ōngpōk ka
epō kō yes.

20 Kutōmweri ngēēngkōrōere
Anutuu ngōn yaaōre
tektek ngōn yaaō
omēnere pim omēn
muntarō ar ka pō won
yes pōtaan ērēpērēp
ēēn.

Ka pōök utpet elnieima
pōtaan Anutuuk
kangut yamangk.”

Pēl yaan kat wiaut.

²¹ Ēn ne kaalak itenaan en-
sel weēre kosangring nampōk
kēl kēsang panē naō wak wal
ēak i kaōök yoolēem epēl ya.

“Nem kēlō i kaōök yoolak epēl
Anutuuk ka kēsang Papilon
pō utpet

wasēn sasa kō sēēn kaalak it-
naangkan.

22 Pēl ēēn intōere iraō ngōn
aōre pēēp mēmpō,

polere kuup ngōn aō pōt ka
pōōkaan kaalak yaan
kat nawiingan.

Ēn omnarōakta ka pōök
ya ke nentere
nent yamēngkēn it-
naangkan.

Korupaēta kas yamōem yaan
kat nawiingan.

23 Ka pōōkaan es rampe
newes kaalak ēwa naēn
ēēpnaat.

Ōngre omp yaēēn ipre kēr
yemangka pōtenta
itnaangkan.

Ngaantak ka pōökē omēn
monere urōmatēēn

ya yamēngkaurō
yangerakē kaō sak
wakaimaurō.

Ēn ka pōōkaan narōak kempre
tēptēp wak yeem omēn
muntarōen morōk
elmēeimauro.

24 Papilon ka kēsang pōōkē
omnarōak Anutu tek-
tek ngōn yaaō omēnere
pim omēn muntarō
mēneima.

Ēn yang omēn narōeta kōore
tokōrōak mēneima pēl
ēautē saunat Papi-
lon ka kēsang tapōōk
wieēa.

Pōtaanōk Anutuuk kangut
yaalmē.”

19

*Omnarō Papilon kaō utpet
yesēn ērēpērēp ēa*

¹ Ne omēn pōtōn itenak kat
wiaan kutōmweriaan omēn
kēsang pan ngōn ē olēak epēl
ya.

“Tiar Anutuun yaya mepa.

Tiarim Anutu tapōōk tiar
utpetetakaan kama
nuwa.

Ē rangiere weēre kosang
pipot pim naē wia.

² Pi tapōōk pim ngōn yaatak
omnarōa wēwēat wot-
pil wesak wēl yaaup.

Ōng omp nga yaaō pōpē utpet
pōmpelōk yangerakē
omnarō utpet mowe-
seima.

Pēl ēēn Anutuuk pi utpet
kangut mena.

Ōng pōpōk Anutu inēen
ru narō mēneimaup.
Pōtaanōk kangiir
elmēa.”

³ Pēl ēak pit kaalak ngōn ē
olēak epēl ya.

“Anutuun yaya mepa.

Ka kēsang pō es yokotem
koulōpō kēt ēl epotē
apō seim wē.”

⁴ Pēl yaan ngarangk 24
pōrōere kutōm omēn mor
kong nent wēwēetaring pōrō
pit rar rē mowesirak tok
oriak Anutu pim omp ak
urtak wel aisēēa pōpōn yaya
mēak epēl ya.

“Yaap, Anutuun yaya mepa.”

⁵ Pēl yaan kat wiaan Anutu
omp ak urta naēaan ngōn ēak
epēl yeem ya.

“Anutu inēen ruurō, ar
pourō tiarim Anutuun
yaya maē.

Piin kasinkasin yaaō kotre
kaō pourō pēl ēēē.”

*Sēpsēp Ruup ōng koirēn
pim ipre kēr mampna akun
kēsangēt orōa*

⁶ Ngōn pōt ē pet yairēn ne
kaalak kat wiaan ngōn munt
nempelōk omēn kēsang pan
rongan ēak wē ngōn kaēp aōre
i kēsang nant nga yaurem kuk
aō, tangre kaō kēsang yeraan
nga ngōn aō pēl yaē pōl ngōn
ē olēak epēl yeem ya.

“Anutu tiarim Akōp weēre
kosang pout wieēaupōk
peene kēsang panē
sak wē omnant pout
ngarangk yaalni.

Pōtaanōk piin yaya mepa.

⁷ Sēpsēp Ruupē ōng koirēpna
akunet yok yaarōōn
ōngōp piin korkor yaē.

Pōtaanōk tiar kōn ompyaō
wieē ērēpērēp kēsang
panē yeem,

pim yapin pingetakēer wak isak aim öpa.

8 Anutuuk öng pöp ulpēen ompyaö ēwaēwa yaaö kewil won panē namp mēēpēnēak mena.”

Ulpēen ompyaö pöp Anutuu omnaröa wēwē ompyaö wot-pilten ya.

9 Enselēpök neen epēl ök yenēa. “Ni ngön epēl retēng ē. Omēn Anutuuk Sēpsēp Ruupē öng koirēpna akunetak kaömp ngawi nēmpēnēak yas mēēaö pörö ērēpērēp ēēpnaarö.” Pēl neak kaalak epēl yenēa. “Ngön epēt Anutuu ngön kē panēet,” pēl neeaut. 10 Pēl neaan ne piin yaya mamēak pim ingesiarē ikanöök rar rē mowesirak tok yariin epēl yenēa. “Neen pil el-nēengan. Anutu pimtēnökēer yaya mam. Niire nim kar Yesuu ngönte ök yak pörö tiar ya kopēt nent ngawi yamēngkaurö.” Yesuu ngönte ten kaamök elmēen tektek ngöntak aöre songönte tekeri wesak aö pēl yeē pöt Pulöökē yaat.

Omēn pol os kōlamöpē rangk wel aisēēa pöpē ngönte

11 Ngön pöt ök neē pet irēn ne itenaan kutömwer kan tēen pol os kōlam namp wēen itenaut. Omēn namp pöpē rangk wel aisēēa pöpē yapintepar nent, “Yaata wotpil yamēngkaup,” ēn nent “Ngön yaap yaaup,” pēl ya. Omēn pöp pi omnarö ngön yaatak ulmēak kangut mampööre nga elö pēl yeem wotpil yaaup. 12 Pöpē itöörar pöt,

es wēlēngöökē ököörar. Ēn kepönöök pöt, omp ak ul nant selap waēēa. Pim koröpöök pimtē yapinte wieēa. Pöt pimtökēer ēwat, omēn muntarö köpēl wē. 13 Pim ulpēenēpök omēn iitök petak urak wēa. Ēn pim yapinte pöt, omnaröak piin, “Anutuu ngönte,” pēl yamēēaup. 14 Pēl ēen kutömweri nga omnarö ulpēen ompyaö kōlam panē kewil won narö mēak pol os kōlam naröa rangk wel aisēak omēn pöpē ēnēm yes. 15 Omēn pöpē kēmtakaan öp nga panē newer oröak irēēa. Öp pōwerring yang omēn pim kööre tokörö mēnak wēere kosangring ngarangk elmēēpnaap. Puuk wii wain ulöpörö kēl kap kēsang nentakaan ing mēsaan iit yaarö pöl omnaröen Anutuuk ya sangēn elmēak mēngkēn pitēm iit orööpnaat. 16 Pöpē ulpēenēpökre kopirak pim yapinte epēl retēng ēēa. “Omēn omp aköröa Omp Aköp, isauröa Kaöap.”

17 Ne kaalak itaangkēn en-sel namp kētēpök taueēa. Pēl ēē ngön ē olēak int ngaarēk wal ēak yaauröen epēl yema. “Ar pourö Anutuu kēere imēn nēnēen wais rongan ēē. 18 Ar omēn omp aköröere nga omnaröere pitēm wotöököröere pol osöröere pitēm rangk wel aisēak wē pörö pourö, inēen yaauröere yaap wēaurö, kotre kaö, pit pouröa mēsēpöt nēnēen wais rongan ēē.”

19 Pēl yemaan ne itaangkēn animaö nga pöppe ēn yanger-

akē omp aköröre pitēm nga omnarō pit Yesu pol osöpē rangk wel aisēēaupre pim nga omnarōaring nga elēpēnēak rongan ēak wēa. ²⁰ Pēl ēēn puuk animaō pōpre ēn tektek ngōn yaaō kaar omēn pōp wali yeō. Tektek ngōn yaaō omēn pōp pi wet rēak ya it ngolōpōt animaō pōpē ēōetak mēneimautak omēn animaō pōpē yapinte pitēk mowiak animaō kōn pimtē ket ēa pōpōnta yaya maima pōrō morōk elmēeima. Pēl ēēn omēn utpet pōaar wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi yemoola. ²¹ Pēl ēak omēn pol osöpē rangk wel aisēēea pōpōk nga omēn utpet pōaarē naē wēaō pōrō pim ōp nga panē kēmatakaan orōēea pōwerring mēn wel yemowi. Pēl ēēn intōrōak wais omēn mēna pōrōa mēsēpōt wa neim olēak kep panē yaē.

20

Seten pi wii kaatak moulmēēpnaap

¹ Ne kaalak itaangkēn ensel namp yang ōngōp waliōōkē kietaring wii seen naō wali wak kutōmweriaan yeirēa. ² Pēl ēak ensel pōpōk kamal kēsang ngaan panēēr wē Anutuū ēōetak omnarōaan utpet wesak aim wēaup, Seten, pōp enselēpōk wak krismaki 1000 pōtē ōngpōk ōpēnēak wii seen pōōring tē yemowi. ³ Pēl ēak enselēpōk wa yang ōngōp wali pōōkē ōngpōk moolēak kaalak kan wariak taē panē

wes yemoulmē. Krismaki 1000 pōt won nasēn wiaan yang omnarō kaalak morōk elmēēpanēak pēl yaalmē. Ēnēmak krismaki 1000 pēl won sēēnak orō moulmēēn akun kot panē nent ōpnaap.

⁴ Ne kaalak itaangkēn omp ak ur nant wiaan pōtē omēn narō wel aisēēea. Anutuuk pit omēn muntarō ngōn yaatak moulmēak kangut mampna ya pōt mangkēn wak wēa. Pēl ēēn ne itaangkēn omēn narōa kōnōrō Yesuun kōn wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ōk aō yeem Anutuū ngōnte kosang wes morōak wēa. Pitēm pēl yaaō pōtaan kōōre tokōrōak ngernger il moolaan wel wia. Omēn pōrō animaō nga pōpre pim kōn ket ēa pōpēēn yaya maōre pim yapinte pitēm ē kosatēēre morōtē mowi pēl naēn ēa. Pitōkēēr Anutuuk weletakaan wal ē moulmēēn wē Kristooring omp ak sak ngarangk wakaimēē sē krismaki 1000 ke pipēl won yes. ⁵ Pitēm weletakaan wal ē moulmēa pōt wet rēaut. Ēn omēn munt wel wia pōrō wal naēn wia. Pit krismaki 1000 pōt won sēēnak wal ēēpēnēak kor wē. ⁶ Omēn Anutuuk wet rēak weletakaan wal ē moulmēa pōrō ngēēngk mowasēn ērēpērēp eim ōpnaarō. Omēn pōrō kaalak wel wiak es parēaōōk nasēn ēēpnaarō. Pit kiri ar yaaurōa ōk sak Anutūre Kristoon yaya yamēem Kristooring omp ak sak ngarangk yaat mēneim wēēn krismaki 1000 ke pēl won sēpnaat.

Seten pim këlangön kaö panë kat wiipnaata ngönte

⁷ Krismaki 1000 pöt won sëenak Seten wii kaatakaan kan të mowiin orööpnaap.

⁸ Pël ëäk yang kaö nantëaan nantë wëa pörö pouröa naë së morök elmëen rongan nentepar ëen Kokre Mekok pël sëen nga wa top ëëpnaat. Pël ëëpna pörö pangk sangk nekelngan, i pisötë ök kësang panë ëëpnaat.

⁹ Omën pörö yang kaö poutëaan wais Anutuu omnaröere Yerusalem ka kësang pim kent kön wia pö wa taap ëäk mëmpënëak yaëen Anutuuk es newes kutömweriaan wes mëen irë omën pörö es kot won wasëpnaat.

¹⁰ Pël ëen Seten pit morök elmëa pöp puuk wak öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pörek animaö ngaapre tektek ngön yaaö kaar omnamp wet rëak wa moolaan wëa pöwesi moolapnaat. Pël ëen pit omën naar namp pörö röökre kët poutë es yokotön këlangön kësang kat wieim öpnaarö.

Ngön ya kësang mëmpnaata ngönte

¹¹ Ne kaalak itaangkën omp ak ur kölam kësangëtere pötak wel aisëëa pöpön itenaut. Pël ëen kutömre yanger pim naë mop wiak won yes. ¹² Pël yaëen itaangkën omën wel wiaurö kotre kaö omp ak urtak wel aisëëa pöpë ëöetak taueëa. Pël ëen pep nant yawil. Pël ëäk newer yawil. Pöwer wëwë kosangta pepewer. Pël ëäk puuk omën

wel wiaurö pitëm wëwëatë songönöt pep pötë iteneë wël yaalmë. ¹³ Pël ëëpënëak omën i kaöök wel wiaurö i kaöökaan wal yaë. Yaap, omën wel wia pourö weletekaan wal ëen neenem wëwëatë kangut yemangk. ¹⁴ Pël ëäk welere wel kaö wak öngöp kësang i kaöökë ököök es yokota pöwesi moolaan kö yes. Omën pörek sëpna pörö wel 2 kosang pöt wiak sasa kö sëpnaarö. ¹⁵ Anutuuk itaangkën omën namp pim yapinte wëwë kosangta pepeweri won ëen pöt wak öngöp kësang i kaöökë ököök es yokota pöwesi yemoola.

21

Kutömre yang ngolöpöt yaarö

¹ Ne omën pötön itenak kaalak kutöm ngolöpwerre yang ngolöpren itenaut. Kutömre yang wet rëak oröak wiakaima pöt kö sak sëen i kaööta won wieëa. ² Pël ëen ka kësang ngëëngk Yerusalem ngolöpöön itenaut. Ka ngolöp pö Anutuu naë kutömweriaan yeiraan itenaut. Pö ë rangi ompyaö panë nant ëäk wëa. Pöt öng namp pim omp yaö ëäk wëaup öpënëak ë rangiak wë pöl ëäk yeira. ³ Pël ëen ne kat wiaan omp ak urta naëaan ngön ëäk epël ya. “Kat wieë. Anutu pi pim omnaröa tektrak wë. Pi pitring wëen pit pim omën sak öpnaarö. En Anutu pimtök pitëm naë wë pitëm Aköp pël sak wakaim öpnaat. ⁴ Pël ëäk puuk pitëm ing telapöt tum

mokorõn ěrěpěrěp ěěpnaat. Põt pit kaalak wel wiire ěn kõn utpetaring wě, ingre ya ilak aõre kělangõn kat wi pěl naěn ěěpnaat. Omnant ngaan wiakaima põt pout won sa põtäänõk.”

⁵ Pěl yaan oměn omp ak urtak wel aisěěěa pöpök epěl ya. “Kat wieě. Ne peene omnant pout ngolöp wesak orõ yaulmě.” Pěl õk ěak neen epěl yeněa. “Ngõn epot yaap paněět, omnarõa kõn wi kosang wasěpnaat. Põtäänõk retěng ě.” ⁶ Pěl neak kaalak epěl õk yeněa. “Oměn epot pout yok orõak wě. Ne tapöp wot rěaupök kaalak ěněm remaap. Omnant ngěs rě ulměaupök kaalak pet irumaap. Oměn namp iiten yaěěn põt nook i omnarõa kol mangkěn nak wěwě kosangta yaõ sěpnaat sum won mangkěn němpnaap. ⁷ Oměn namp pim wěwě ompyautak utpetat il wasěpna pöp omnant ompyaõ epot poutě pep sěpnaap. Pěl ěěn ne pim Anutu pěl sak wěěn pi kangiir nem ruup pěl sak õpnaap. ⁸ Pěl ěěpnaatak oměn tokõrõen kas ěak neen kasěng nampõõre kõn wi kosang nenewasěn ě, ya utpet ke nentere nent měmpõõre oměn muntarõ měn wel wi, õngre omp nga ěěre kipre kěar nga ě, Anutuu urtak omp ak kaarõrõere kõn ket ěaurõaan ngěěngk wesak yaya aõre ngõn kaar aõ, oměn ke pil yaaõ piporõ pourõ õngöp kěsang i kaõõkě õkõõk kěl kop retěng ka urauuk es yokota

põwesi sě es koteim õpnaarõ. Pěl yeem wel akun 2 kosang põt wiak sasa kõ sěpnaarõ.”

Yerusalem ka ngolöpõ

⁹ Pěl neaan ensel 7 pörõakaan namp nem ngěsě waisa. Ensel 7 pörõ pit sõwar 7 ěak oměn utpetatta 7 tapěl ěak wiak wak wěa. Põt ěněmak akun pet irěpěněak yaěěn omnarõ utpet mowasěpnaat. Pörõakaan namp nem naě wais epěl yeněa. “Ni wais. Pěl ěěn Sěpsěp Ruupě õng koirěpnaapõn pet elniimaan,” pěl yeněa. ¹⁰ Pěl neaan Pulõõkě weěre kosangõ nem naě orõõn ensel pöpök ne wa newak sě tomõn wali paně naõõk neulěak Yerusalem ka ngěěngkõ Anutuu naě kutõmweriaan yeiraan pet elněěn itenaut. ¹¹ Ka kěsang põõk Anutuu ěwaõ elěn ěwa ke maim nal paně těak wieěa. Põt yaap kěl ompyaõ saspaare ěn kõnitweri yaě põl pan ěwaěwa yeem wěa. ¹² Yerusalem ka põõk ěm kěsang wali paně naõ õk rěěěa. ěm põõk kan 12 ěak rě wieěa. Pěl ěěn ensel narõ 12 tapěl ěak kan ěětě ngarangk taueěa. Kan põtě Israel oměn kur 12 piporõa yapinõt retěng ěěěa. ¹³ ěm kětěpě yengampiaul põõk kan neraar ner ěak rě wieěa. Kětěpě yeilěaul we põõkěl kan neraar ner tapěl ěak rě wieěa. ěn we naõõkaan naõõkta om tapěl ěěěa. ¹⁴ ěm põõkě ingõõk kěl 12 ěak kosang wesak wieěa. Kěl põtě Sěpsěp Ruupě

ngōn yaaō omēn 12 pōrōa
yapinōt retēng ēēēa.

15 Ensel neen ngōnaak neea
pōp pi kēkalēp ōk yawia
koolōtōk ket ēa naō wali wak
wēa. Pō ka kēsang pōōre
ēmōōre ēm kanōt ōk wiipnaō.
16 Ka pōōkē ē mor kong nent
pōtē waliit ke kopētal pan.
Ēn ensel pōpōk ka pō pim
kēkalēpōōring ōk wiin waliire
mēntere tingk pōt ke kopētal
yaē. 2400 kilomita pēl yaē.
17 Pēl ēēn enselēpōk ōkōōring
ēmōōkē tingkēt ōk wiin 70
mita pēl yaē. 18 Ka kēsang
pōōkē ēm pō, kēl ompyaō
saspa pōōring ōk rēēēa. Ēn
ka pō kool pēēnētōk ōk raan
kōnitweri ōk pengpeng yeēa.
19 Ēn ēm pōōkē ingōōk kēl
sum kēsang yaaō ke naōre
naōring ē rangi ulmēēēa. Kēl
ompyaō wet kaal panē rēak
wia 1 pōōkē yapinte saspa,
ēn munt kunōm ka ura 2
pōōkē yapinte sapaia, ēn
munt kōlam 3 pōōkē yapinte
aket, ēn munt kēra ēp korōp
orōa 4 pōōkē yapinte emeral,
20 ēn munt kōp mōaare kōlam
korōp orōa 5 pōōkē yapinte
satonikis, ēn munt kōp mōaō
6 pōōkē yapinte konilian, ēn
munt kop retēng ka ura 7
pōōkē yapinte krisolait, ēn
munt kēra ēp korōp orōōmaap
kangk ēa 8 pōōkē yapinte
peril, ēn munt kop retēng ka
urōmaap kangk ēa 9 pōōkē
yapinte topas, ēn munt kop
retēngre kēra ēp korōp ka
urōmaap kangk ēa 10 pōōkē
yapinte krisopres, ēn munt
kunōm ka urōmaap kangk ēa

11 pōōkē yapinte aiasin, ēn
munt kōp karkar mōa panē
12 pōōkē yapinte ametis.
Kēl ompyaō 12 epotring ēm
ingōōk wiak ē rangi ulmēēēa.
21 Ēn ka kan 12 pōt kal
kōlam sum kēsangring nant 12
pōtring ket ēēēa. Kal naōōk
kan newer naōōk newer
pēl ēēēa. Ka kēsangōōkē
kamēnt pōtta koolōtōk lē
mēēn kōnitweri ōk pengpeng
yeēa.

22 Ne ka kēsang pōōk
ngēēngk tup nent ōk rēan it-
naangkēn, won. Akōp Anutu
weēre kosang pout wieēaupre
Sēpsēp Ruup piarpimtok
ngēēngk tup ket ēak wēa.
23 Ka pōōk kētre ngoon ēwa
naō naēpan, won. Anutuu
ēwaōōk sē elēn Sēpsēp Ruup
es rampewesi ōk ket ēak ēwa
ēēn ka pōōk ēwa tēak wia.
24 Yangerakē omēn pourō ka
pōōkē ēwaōōk kan ingyaaurō.
Ēn yangerakē omp akōrō
pitēm ē rangiat ka pōōkē
wak sēpnaarō. 25 Ka pōōk
koō noolapan. Pōtaanōk kēt
poutē ka pōōkē ēm kanōt tē
wiakaim ōpnaat. 26 Pēl ēēn
omēn pourō pitēm monere
urōmere ē rangiat pout ka
pōōkēl wak sēpnaat. 27 Pēl
ēēpnaatak omēn wēwē utpet
ke nentere nent yaautre
kōmkēēnringōt yaautre kaar
yaaut pangk wak ka pōōkē
ōngpōk nasēpan, won. Om
Sēpsēp Ruupē yapinōt wēwē
kosangta pepeweri retēng ēa
pōrōakēēr ka kēsang pōōkē
ōngpōk sēpnaarō.

22

*Wēwē kosangta iitere
kēraament*

¹ Ensel pöpök kaalak ka pöök i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō yesa pōmerēn pet elnēēn itenaut. I pōmer kōnit ket ēak ēwaēwa yaaumer Anuture Sēpsēp Ruupē omp ak urtakaan orōak yesaumer. ² I pōmer ka pōökē kantaōökē luptak yesaumer. Ēn i pōmeri pōō naōōkaan naōōk kēra nant wēwē kosangēt yemengka pōt tau seēa. Pōt krismaki kopēt nenta ōngpök akun 12 ēak ulōpōrō ngoon namp-nampē ōngpök utō aprō yesa. Kēra pōtē ēpōtōk omnarōa kēlangōnre yau-manōt ompyaō yemowesa. ³ Omnant pout Anutuuk won wiaapēnēak kōn wiaut ka pōök wi naōpan. Om Anuture Sēpsēp Ruupē omp ak urōt ka kēsang pōök wiaan Anutuu inēēn ruurō piin yaya maim ōpnaat. ⁴ Omēn pōrō pim kēēre wot kanten itaampnaat. Pēl yaēēn pim yapinte pitēm ē kosatē wiaapnaat. ⁵ Ka pōök koō olaan es rampeere kētēpök ēwa naēpan, won. Akōp Anutu pimtē ēwa kēsang pōmpelōk ēwa elmēaan pit omp ak sak akun ēlōtē om omnant poutē ngarangk wakaim ōpnaarō.

*Yesu pi teēt kaalak
waisēpnaap*

⁶ Ne pōtōn itenaan en-selēpök epēl ōk yenēa. “Ngōn epot pout yaap panēēt, omnarōa pangk kōn wi kosang

wasēpnaat. Akōp Anutu pim Pulō tektek ngōn yaaō omnarō kaamōk yaalmē pöpök pim inēēn ruurō omēn peene orōōpnaatōn ēwat sēpēnēak pim ensel namp pitēm naē wes mēa.”

⁷ Pēl yenēaan Yesuuk epēl ōk ya. “Kat wieē. Ne teēntom waisumaap. Omēn namp nem tektek ngōn pep epweri wia epot ngaarēk weim ōpna pōp pi ērēpērēp ēēpnaap.”

⁸ Ne Sonok ngōn epot kat wiak omēn epotōn itenaut. Ne epotōn kat wiire itaampō pēl ēak ensel ōk neeaōre pet elnē pēl ēaō pōpē ingesiare ikanōök rar rē mowesirak tok oriak piin yaya mamēak yaēēn ⁹ epēl yenēa. “Ni neen pil elnēengan. Anutu pimēntenōkēēr yaya mam. Niire nim kar tektek ngōn yaaōre omēn pourō ngōn pep epweri wia pōt ngaarēk yeō pōrō tiar ya kopēt nent ngawi yamēngkaurō pōtaanōk.” ¹⁰ Pēl neak pi kaalak epēl ōk yenēa. “Anutuu ngōn pep epweri wia epot ngep ēak ōnganok. Ngōn pōtē kēēt orōōpna akunet temanōm yes. ¹¹ Omēn wēwē utpet wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Kewilring wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Wotpil wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Ēn lup kōlam wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp.”

¹² Pēl yenēaan Yesuuk kaalak epēl ōk ya. “Kat wi. Ne teēntom pan waisumaap. Ne omēn pourōa sumat wak wais pitēm omnant yaautē

kangut neenemot mempaap.
 13 Ne tapöp wot rëaupök
 kaalak ënëm remaap. Ne
 omnant ngës rë ulmëaupök
 kaalak pet irumaap.

14 “Omën pitëm ulpëënöt
 iirak lup kölam wë pörö
 pit ërëpërëp ëëpnaarö. Pël
 ëak këra wëwë kosangët
 yemengka pömentëkaan
 yok pangk ulöp tö nak ka
 kësangöökë ëm kanöt të wiaan
 öngpök ilapnaarö. 15 Pël
 ëëpnaatak omën ke epëlörö ka
 pöökë öngpök neilapan, om
 ka tomök öpnaarö. Kentre pol
 ket ëak wëwë kewilring wëere
 kipre këar nga ë, öngre omp
 nga ëere mën wel wi, Anutuu
 urtak omp ak kaaröröre kön
 ket ëauröaan ngëëngk wesak
 yaya maö, ngön kaar aöre
 pötë ënëm ë, omën ke pil yaaö
 pörö ka tomök öpnaarö.

16 “Ne Yesu nook nem
 ensel namp wes mëen
 wais ar ingre mor sauröen
 ngön ök niia. Ne Tewit
 pim kurmentëkaan oröaup.
 Ne tapöpök tangewesi ök
 ëwaaringëp.”

17 Pulööre Sëpsëp Ruupë
 öng yaup piaripök, “Ni wais,”
 pël ya. Pël ëën omën namp
 ngön pipët kat wiak pöt
 puukta, “Ni wais,” pël ap.

Yaap omën namp iiten yaëen
 pöt waisëp. Pi i omnarö kol
 mangkën nak wëwë kosangta
 yaö yesa pöt nëmpënëak kent
 yaëen pöt nëmp. I pöt sum
 won, yaap nëmpnaat.

18 Ar Anutuu tektek
 ngön pep epweri wia epot
 sangk kelak kat wiinëeröaan
 pepanöm ngön epët ök
 yeniak. Omën namp Anutuu
 ngönte wak pim könöökaan
 ngön munt nantring yal
 menak irikor ëëpna pöp Anu-
 tuuk maan omën utpet nant
 omnarö utpet mowasëpna
 pep epweri retëng ëa pöt pim
 naë orööpnaat. 19 Ën omën
 nampök pep epweriaan
 Anutuu ngön nent këre olëak
 irikor ëëpna pöp Anutuuk
 kangiir piin epël map-
 naap. “Këra wëwë kosangët
 yemengka pömentëkaan ulöp
 tö nëere ka kësang ngëëngk
 epöök wë nem omnaröa
 ëëpënëak pep epweri ngön ëa
 pöl naëngan.”

20 Ngön epot tekeri wesa
 pöpök epël ya. “Yaap, ne teënt
 waisumaap.” Yaap. Aköp
 Yesu, ni wais.

21 Aköp Yesu pim komre ko-
 lap pöt Anutuu omnarö arim
 naë wiaap. Yaap.